

...hanc p... ...et.

Justitia quid sibi...

...fut a Jacques Pierron
...de la Villeneufve
...Castellet

Theodorus Strake est verus
possessor huius libri Anno
a Christo nato 1597

...et sed dicere vera nolit

...is noceat dicere
vera, decet

...annes Kimpat
Almelo... in patria
...

Anno 1585.

10457039 4G45T

D. EVSEBII EMISSENI HOMILIÆ IN EVANGELIA, QVÆ CVNCTIS DIEBVS DOMINICIS TOTIVS ANNI, AC FERIIS QVADRAGESIMALIBVS LEGI SOLENT, NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITAE.

*

Quibus annecti curauimus eiuſdem Homilias de præcipuis anni feſtiuitatibus.

TE LEVABO,

ANGVSTVM ANVLVM

NE GERAS,

HOC ONERE

PARISIIS,
Apud Claudium Fremy, via Iacobæa, ad inſigne S. Martini.

1554.

CVM PRIVILEGIO REGIS AD SEXENNIVM.

ETRAICT DU PRIVILEGE DU ROY.

PAr grace & priuilege du Roy, eſt permis à Hieroſme de Marnef, & Claude Fremy, Libraires en l'Vniuerſité de Paris, d'imprimer, ou faire imprimer vne fois, ou pluſieurs, vn liure intitulé, D. Euſebij Emiſſeni Homiliæ in Euangelia, quæ ſingulis diebus dominicis & feriis quadrageſimalibus legi ſolent. *Et fait defenſe ledit ſeigneur à tous autres Libraires, Imprimeurs, ou autres, de quelque eſtat qu'ilz ſoient, de non imprimer, ne faire imprimer, vendre ne diſtribuer en ces païs, terres, & ſeigneuries, autres que ceux qu'auront imprimez, ou fait imprimer leſdits de Marnef & Fremy: ſur les peines contenues eſdictes lettres. Et ce iuſques au temps & terme de ſix ans, à conter du iour & datte qu'ilz ſeront paracheuez d'imprimer. Comme plus à plain eſt contenu par lettres patentes, ſur ce données à Paris, le dixhuictieſme iour du moys de May, mil cinq cents cinquante quatre. Par le conſeil, Buyer.*

ORNATISSIMO PRAESVLI AC DOMINO, DOMINO GABRIELI BOVERIO ECCLE-

ſiæ Andegauenſis Epiſcopo digniſſimo, Claudius Fremy ſalutem & pacē per Chriſtum exoptat.

NOn ignoras, ornatiſsime præſul, quantopere hac noſtra infelici tēpeſtate genus humanum, non ſecus ac malo quodam genio impulſum, ad vitia & hæreſes præceps feratur, nulla nec virtutis, nec honeſti, nec timoris denique diuini habita ratione. Videmus etenim noſtræ memoriæ homines, ſpretis catholicis & antiquis doctoribus ſeſe ad nouos quoſdam hæreſeum hæreſiarchas cōuertere: quorum lectione, quæ præclare & optime à patribus ſanctis tradita ſunt, deſtruere, ac opiniones prauas iam ſopitas, & per ſancta concilia damnatas omni ſtudio innouare conantur. Sed aërem verberant. Peribūt enim & ipſi, & eorum ſcripta tanquam mendacij & errorum plena, & per-

manebunt ſanctorum doctorum monumenta, quibus hoc genus ſchiſmaticorum penitus extirpabitur. Quod vt facilius fiat, omnem laborē & ſtudium adhibui in tranſcribēdis huius diui Euſebij homiliis, quas vocant: quarum mihi copiam fecit doctor quidam theologus Dominicanus, dignas eas affirmans quæ prælo committerētur. Hic enim (vt verbis diui Hieronymi vtar) habet infans quod lactet, puer quod laudet, adoleſcens quod corrigat, iuuenis quod ſequatur, ſenior quod precetur. In his diſcunt fœminæ pudicitiam, populi inueniunt pietatem, pauperes protectorem, aduenæ cuſtodem, reges quod audiant, iudices quod timeant. Quod ego mecū in animo reputans lubenti animo illas edendas curaui, tum vt populus Chriſtianus & catholicus in fide eccleſiæ, quam à parentibus antiquis accepit, permaneat: tum vt tāti authoris ſcriptis hæ hæreſeum peſtes, quæ in dies magis ac magis pullulant, radicitus euellantur. Volui autem illas tuæ fidei committere, vt tua dignitate epiſcopali antiquum theologum & epiſcopū defendere digneris. Quod ſi egeris, facies quod tuam decet dignitatem ac pietatem. Pariſiis 14. Cal. Iunij. 1 5 5 4.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS.

CVm appropinquaſſet Ieſus Ieroſolymis, & veniſſet Bethphage, ad montem Oliueti, tunc miſit duos diſcipulos ſuos, dicens eis: Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſoluite & adducite mihi. Et reliqua. Matthæi 21.

DVOS diſcipulos ſuos dominus ante ſe mittit: per quos duo teſtamenta intelligimus. Hos autem diſcipulos ipſe docuit. Hæc duo teſtamenta ipſe edidit, omníſque ſapientiæ & ſcientiæ plenitudine ea repleuit. Sapientes ſunt iſti diſcipuli, & à ſapientiſsimo magiſtro inſtructi, ſine quorum doctrina nemo ſapiens inuenitur. Hos ante ſe dominus mandat, iſti pullum & aſinam ſoluunt, eóſque ſolutos ad eum ducunt. Sed quid per aſinam, niſi Synagoga: quid per pullum, niſi Gentilis populus figuratur? Illa enim à prophetis domita, & legis pondere onerata erat: hic autē laſciuus erat & indomitus, ſupra quem nullus vnquam hominum ſederat. Vterque autem ligatus erat, vterque ſolutione indigebat. Non poterant ſolui ab vno, ſoluuntur à duobus. Nemo enim niſi vtriuſque teſtamenti fide & doctrina, à peccatorum vinculis liberatur. Sequitur: *Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos.* Dominus (inquit) his opus habet: non qualiſcunque dominus, ſed horum quoque & omnium dominus. Vnde & ſine adiectione dicitur dominus. In eo enim quòd dominus dicitur, & non additur cuius, omnium dominus eſſe oſtenditur. Quis igitur tenere audeat, quos omnium dominus ſoluere iubet? *Hoc factum eſt vt adimpleretur quod ſcriptum eſt per prophetam, dicentem: Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis.* Expoſuit euangeliſta cur dominus omnia hæc agere voluerit, ne fortè inconueniens & indecens hoc alicui eſſe videretur, vt in illo tam paruo itineris ſpatio, quaſi fatigatus, ſuper

aſinum dominus ſederet. Alij enim euangeliſtę, non ſuper aſinam & pullum, ſed ſuper pullum ſolùm Chriſtum dominum ſediſſe narrant. Matthæus autem ſuo more non rem ipſam, ſed ſignificationẽ ſequẽs, ſimul cum propheta eum ſuper vtrunque ſediſſe dicit. Corporaliter enim ſuper pullum, ſpiritualiter autem ſuper vtrũque dominus ſedit. Qui enim intelligit quid vterque ſignificet, intelligit etiã quomodo in vtroque dominus ſedeat. Anima enim iuſti, ſedes eſt ſapientiæ. *Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut illis præcepit Ieſus. Et adduxerunt aſinam & pullum, & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt.* Si enim (vt ſuperius dictum eſt) duo iſti diſcipuli duo teſtamenta intelliguntur, quæ erunt eorum veſtiméta, niſi ſingulæ ſententiæ quibus ornãtur & veſtiũtur? Si igitur Chriſtum portare, & eius aſinus eſſe velis, neceſſe eſt vt his ſentẽtiis veſtiaris, & hac doctrina & fide orneris. His enim veſtibus induitur anima, his ornatur & decoratur. Nuda enim & paupercula eſt, quæ his induta & ornata non eſt. *Plurima autem turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via.* Teſtaméta quidem duo ſunt, teſtamẽtorum verò libri plures ſunt. Plurima igitur turba, id eſt omnis patriarcharũ & prophetarum multitudo, veſtiméta ſua ſtrauerunt in via, viã domino parauerunt, & fidem ſuam alios docuerunt. *Alii autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via.* Iſti enim alij, apoſtoli ſunt & doctores. Iſti de ſingulis prophetarũ libris quaſi de quibuſdam arboribus ramos cædunt, ſententias exponunt, & viam parant & ſternũt, per quam Chriſti animalia incedere debeãt. Et bene iſti ramos de arboribus cædere dicuntur, quia non ſuam, ſed aliorũ fidem & doctrinã exponunt & prædicãt. *Turbæ autem quæ præcedebant & quæ ſequebantur, clamabant dicentes, Oſanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine domini.* Oſanna in altiſſimis. Turbę enim præcedentes, vtriuſque populi ſunt. Ambæ igitur clamant, quia vterque populus Chriſtũ prædicat & benedicit. Quid enim aliud ſignificat, Oſanna filio Dauid, niſi gloria, laus, & honor filio Dauid? ſiue etiam, ſalus ſit nobis à filio Dauid. Quanuis enim hæc vox certam ſignificationem non habeat, laudem tamen potius ſignificare videtur, quæ in ore totius populi ad Chriſti laudem & gloriam perſonabat.

DOMINICA SECVNDA ADVENTVS DOMINI.

Erunt ſigna in Sole & Luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium, præ confuſione ſonitus maris & fluctuum &c. Luc. 21.

QVibuſdam interrogantibus dominum, & ſaluatorem noſtrum, quando veniet regnum dei, & quod ſignum aduentus eius, reſpondit, quod prius ſurget gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum, & terræmotus erunt magni per loca, & peſtilētiæ & fames, terroréſque de cœlo, & ſigna magna erunt. Vnde & apoſtolus quibuſdam idipſum timentibus & ſcire cupientibus ait: Rogamus vos per aduētum domini noſtri Ieſu Chriſti & noſtræ congregationis in idipſum, vt non cito moueamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritū, neque per ſermonem, neque per epiſtolam tanquā per nos miſſam, quaſi inſtet dies domini. Quia niſi venerit diſceſſio primū, & reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis qui aduerſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur deus, aut quod colitur, ita vt in templo dei ſedeat, oſtendens ſe tanquā ſit deus. Hæc igitur erunt prima ſigna aduentus Chriſti, deinde ſequentur & illa de quibus modo dixit: E*runt ſigna in Sole, & Luna & ſtellis.* Sicut enim Chriſti natiuitatem pax & exultatio præceſsit, cantantibus angelis Gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et ecce annuntio vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dominus in ciuitate Dauid. Ita & hunc perditionis filium, lites, contentiones, diſſentiones, terræmotus, peſtilentiæ & fames, & alia his ſimilia terroris ſigna præcedēt. Erit enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio ſeculi vſque nunc, neque fiet. Et niſi dominus abbreuiaſſet dies illos, non eſſet ſalua omnis caro. Sed propter electos breuiabuntur dies illi, vt non tantum viuat, quantum ſe viuere ſperabit. Regnabit enim per tempus & tempora & dimidium temporis, quem dominus interficiet ſpiritu oris ſui & illuſtratione aduentus ſui. Sed fortaſſe dicet aliquis ea non eſſe ſigna quæ frequenter euenire ſolent, quoniā ſignum dici non ſolet, niſi nouum aliquid

& inuſitatum,quo illa prælia illos, terrores more inſolito, multóque tunc violentiùs fieri credere oportet. Vnde non immerito illa tribulatio talis fore dicitur, qualis multa alia aliquando fuerit. Et propter hæc omnia ad cumulum totius mali ſurgent pſeudochriſti & pſeudophrophetæ,& dabunt alia ſigna & prodigia multa: ita vt in errorem inducãtur, ſi fieri poteſt, etiam electi. De Solis autem & Lunæ & ſtellarum ſignis, alius euangeliſta dicit, quia Sol obſcurabitur,& Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent. His autem conuenire videntur quædam, quæ in annalibus Iudæorum ſcripta referuntur. In quibus mare ſuper omnes montes quindecim cubitos altius exaltari narratur,ſtantibus aquis,& in nullam partem fluentibus. Et deinde tantũ in abyſſum demergetur, vt vix ab inſpicientibus videri valeat. Poſtmodum verò reuertetur in locum ſuum, & tunc fortaſſe illa confuſio ſonitus maris & fluctuum fiet,de qua hîc modo loquitur. Neque enim tanta maris fluctuúmque commotio ſiue magna confuſione & ſonitu fieri poterit. Terra quoque ſua ſigna dabit, quia terræmotus tam magni fient, vt pene omnia manufacta ruant, omnéſque lapides, etiam parui, conſcindantur. Et feræ de montibus deſcẽdentes inter homines manebunt, nullíque nocebũt: ipſi quoque homines quaſi amentes & præ timore areſcentes,huc illuc diſcurrentes, tabeſcent: & his quidem euangelij verba conuenire videntur, quibus dominus ait: Areſcẽtibus hominibus præ timore & expectatione quæ ſuperuenient vniuerſo orbi. Horum autem ſignorum & aliorum quæ hic non dicuntur, vnumquodque vno die & non amplius fieri narratur. Nos tamen his quidem authoritatẽ non damus, quod ideo certè ſcripſimus quòd euangelij verbis conuenire videntur. Sequitur: [Nam virtutes cœlorum mouebuntur.] Virtutes cœlorũ angelorum exercitus intelligimus, quæ ad iudicium venientem ſaluatorem noſtrum comitabuntur. Vnde & ſubditur: [Et tunc videbunt filium hominis veniẽtem in nube cum poteſtate magnã & maieſtate.] Sic enim deſcendet dominus quemadmodum aſcendit,ſicut ſcriptum eſt: Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. Quis autem dicere & cogitare valeat,

quæ

quæ tunc lætitia bonis, & quæ tunc erit triſtitia malis? Hinc eſt enim quod Daniel ait: Aſpiciebam in viſione noctis, & ecce in nubibus cœli filius hominis veniebat, & vſque ad antiquum dierum peruenit. Dixerat enim ſe vidiſſe quatuor beſtias grãdes & inter ſe diſſimiles. Quarum prima erat quaſi leæna, & habebat alas vt aquila: quam cum aſpiceret, euulſæ ſunt alæ eius, & ipſa interiit. Poſtea verò ſtetit ſuper pedes eius quaſi homo, & cor eius datum eſt ei. Alia autem erat ſimilis vrſæ, erántque tres ordines dentium in ore, & in diebus eius dictum eſt ei: Surge comede carnes plurimas. Tertia verò erat quaſi pardus, & habebat alas quatuor ſuper ſe, & quatuor capita in ea erãt, & poteſtas data eſt ei. Quarta verò erat diſſimilis cæteris, terribilis & admirabilis & fortis valde, dentes ferreos habens, comedens, comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcans. Habebat autem cornua decem, quæ cũ Daniel aſpiceret, aliud cornu eſt inter illa ortum, à cuius facie tria de ſuperioribus cornibus euulſa ſunt. Erant autem in coruu oculi quaſi hominis, & os loquens ingentia. Faciebat verò prælium contra ſanctos, & præualebat eis, & putabat quod poſſet mutare tempora & leges. Et regnum ſanctorum traditum eſt, in manu eius vſque ad tempus & tempora, & dimidium tẽporis, donec antiquus dierum ſedit, & troni poſiti ſunt. Hæc autem viderat Daniel, quæ cum intelligere non poſſet, vnum de aſſiſtentibus rogauit, vt ei exponeret quid iſta ſignificarent, dictúmque eſt ei: Quatuor beſtiæ quatuor regna conſurgent de terra: ſuſcipient autem regnum dei altiſsimi, & obtinebunt illud uſque in ſeculum & ſeculum ſeculorum. Et de quarta quidem beſtia plenius in ſequentibus dicetur. De tribus verò, quoniam angelus nihil amplius expoſuit, quid dederit dominus modo dicemus. Primæ igitur beſtiæ regnum Græcorum eſt, cuius initium Alexander Magnus fuit, qui quaſi leo rugiens tam paruo tempore circunquaque terras occupauit, vt magis volaſſe quam pugnaſſe videatur. Vnde non immerito leonis ſpeciem & aquilæ alas habuiſſe deſcribitur. Sed quoniam paruo tempore regnauit, ideo alas eius euulſas dixit. Stetit autem ſuper pedes quaſi homo, quia tandem ſe mortalem intellexit: & cor proprium recepit,

vt magis de morte quàm de honoribus cogitaret. Hoc autem regnum quantum dei populum afflixerat, Machabæorum libri oſtendunt. Secunda verò beſtia regnum Romanorum intelligitur, quod quidem non cum tanta fortitudine, vt Græcorum cœpit, ſed ad maiorem potentiam venit, quoniam & leo vrſo fortior eſt. Tres autem ordines in ore & dentibus, ſenatum populúmque & ipſos imperatores vel conſules ſignificant: his enim tribus ordinibus regnum Romanorum omnes gentes deuorauit, & ſuo imperio ſubiugauit. Vnde & hic dicitur ei: Surge, comede carnes plurimas. Et hoc quidem vſque ad tempora Conſtantini dei populum affligere non ceſſauit. Per tertiam verò beſtiam regnum hæreticorum intelligimus, à tempore videlicet Arrij & Conſtantij hæretici & crudeliſſimi imperatoris. Maiorem enim perſecutionem tunc dei populus paſſus eſt, quàm illa iam ſuperius dicta regna ei mouiſſent. Maius eſt enim in corpore & anima quàm in ſolo corpore perſecutionem pati. Hæc autem beſtia pardo ſimilis, & quatuor alas habuiſſe diſcribitur: quoniam hæreticorum prædicatio velociter & paruo tempore totum mundum volando repleuit. Quatuor enim ſunt mundi partes, quæ per quatuor alas & quatuor capita figurantur. Quatuor enim capita habuit hæc beſtia, & in quatuor mundi partibus ſuos prædicatores hæretici habuerunt. Quanta autem poteſtas Arrianis data fuerit, Ariminenſe concilium manifeſtat. Nunc autem quid de quarta beſtia, angelus Danieli reſpondit, audiamus: Beſtia, inquit, quarta regnum quartum erit in terra, quod maius erit omnibus regnis. Et deuorabit vniuerſam terram, & conculcabit & comminuet eam. Porrò cornua decem, decem ipſius regni reges erunt. Et alius conſurget poſt eos, & ipſe potentior erit prioribus, & tres reges humiliabit, & ſermones contra excelſum loquetur, & ſanctos altiſsimi conteret, & putabit quod poſſit mutare tempora & leges, & tradentur in manus eius vſque ad tempus & tempora & dimidium temporis. Hoc autem quartum regnum de quo nunc angelo exponente audiuimus, circa finem ſeculi expectamus. Erit enim tunc, vt iam diximus, tribulatio talis, qualis non fuit ab initio ſeculi vſque nunc, neque fiet. Vnde & quarta beſtia diſſimilis cæteris

teris, magíſq; terribilis fortíſq; deſcribitur. Per decẽ verò cornua omnes mũdi reges intelligere poſſumus: frequenter enim in diuina pagina omnes per decẽ ſignificantur. Illud verò vnũ cornu, in cuius ortu tria cornua euulſa ſunt quod habebat oculos & os loquens ingentia, Antichriſtus erit, aliis regibus fortior & potentior. Qui poſtquam tres illos reges ſuperabit, & illorum regna ſubiugabit, in tantam ſuperbiam eleuabitur, vt contra altiſsimum loqui, & ore nefario deum ſeducere non timeat. Plenus nanque ſpiritu Satanę virtutes multas & miracula arte diabolica operabitur. Et alios quidem ſignis, alios verò gladiis ad ſuam voluntatem conuertet. Pręliabitur autem contra ſanctos, quia venient tunc Enoch, & Helias, quos quia ratione ſuperare non poterit, gladiis interimi faciet. Putabit autem quod poſsit mutare tempora & leges, quia nouum teſtamentum ad veteris conſuetudinem trãſferre conabitur. Regnabit autem per tempus & tempora & dimidium temporis, per quod tres annos & dimidium intelligimus, quem dominus interficiet ſpiritu oris ſui, & auferet illuſtratione aduẽtus ſui. Et tunc quidem ſicut in euangelio audiuimus, videbunt filium hominis venientem in nubibus & poteſtate multa & maieſtate. Perueniet autem vſque ad antiquum dierũ, quia patri ſe æqualẽ, eiuſdémq; antiquitatis ſe eſſe oſtendet. *His autẽ fieri incipientibus, reſpicite & leuate capita veſtra, quoniã appropinquat redemptio veſtra.* Audiſtis, inquit, certiſsima ſigna futuri iudicij, quæ poſt quã fieri incipient, reſpicite & mentis oculos aperite, credite, & dubitare nolite. Leuate capita veſtra, & à terrenis ad cœleſtia erigite mentem veſtram, quoniam appropinquauit redemptio veſtra. Quanuis enim diem illã nemo ſciat, proxime tamen eſſe dubitari non poterit, poſtquam hæc talla & tanta ſigna fieri incipient. Cuius rei gratia hanc valde competentem ſimilitudinem ſubdidit, dicens: [Videte ficulneam & omnes arbores cũ producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quia prope eſt æſtas: ita & vos cum videritis fieri hæc, ſcitote quoniã prope eſt regnum dei.] Sicut enim fructus, & folia nouiter in arboribus naſcentia, æſtatis aduentum denuntiant: ita & ſigna ſuperius dicta, ſtatim vt apparuerint, regnum dei prope eſſe certiſsimè nuntiabunt. *Amen dico vobis quia*

non præteribit generatio hæc donec omnia fiant. Niſi hæc ſigna prius apparuerint, hominum generatio finiri, & dies vltima venire non poterit. Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt, ſed in ſuæ veritatis ſtabilitate ſemper manebũt: trãſirent enim ſi id quod fieri affirmãt, non fieri poſſet, & id quod fieri negant, fieri contigiſſet.

DOMINICA TERTIA ADVENTVS.

Ioannes autem cum audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis, ait illis: Tu es qui venturus eſt, an alium expectamus? Matth. 11.

IOannes Baptiſta in vinculis & in carcere poſitus, cum audiſſet miracula quæ dominus operabatur, intelligens iam ſibi diem mortis imminere, voluit eum quaſi magiſtrum interrogare de his quæ ſibi adhuc incerta videbantur. Miſit igitur ad eum duos de diſcipulis ſuis, qui eius verba Chriſto referrent. Hi autem quid dixerint audiamus. Ioannes, inquiunt, Baptiſta miſit nos ad te dicens: *Tu es qui venturus eſt, an alium expectamus?* Ego quidem non puto Ioannis diſcipulos intellexiſſe, quid hac illorum interrogatione magiſtri ſignificaretur. Sicut neque in Chriſti reſpõſione quęſtionem intellexerunt eſſe ſolutam. Tu es, inquit, qui venturus eſt? Ego quidem vado, ego ad patriarchas & prophetas in infernũ deſcendo. Sed nunquid tu quoque ibi venturus es? Debeo te illuc venturum illis annuntiare, ſicut te iam veniſſe mundo annuntiaui? Deſcendes illuc per te, an alium expectamus à te? Timeo enim hoc credere de te, niſi hoc certum mihi fiat à te. Valde quidem te humiliaſti, an fortaſſe plus te humiliabis? Quid dicam illis, Quid nuntiabo? *Et reſpondens Ieſus, ait illis: Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur, & beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me.* Quid enim aliud dominus in hac ſua reſponſione ſignificabat, niſi quia & hoc prophetarum oraculum per ſe complere non abhorreret, ſicuti nec alia quæ de eo prophetæ prædixerant. Ite, inquit, dicite Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis. Ipſa enim hora, ipſiſque videntibus, vt Lucas teſtatur, fecit dominus multas virtutes. Et tale erat

ac ſi diceret: In mundum veni,carnem aſſumpſi, baptizari voluit: nunc autẽ prædico,nunc pauperes ad fidem conuerto,cæcos illumino, mortuos reſuſcito,& cætera facio, quæ me facturum eſſe prophetæ nuntiarunt. Qui igitur in aliis omnibus & prophetarum teſtimonia confirmo & cõpleo, abſit vt in hoc vno faciam eos eſſe mendaces.Beatus enim qui non fuerit ſcandalizatus in me. Beatus qui fideliter firmitérque crediderit quæcunque ſcripta & prophetata ſunt de me.Qui enim nõ horrui virginis vterũ,non vtique horreo ad inferna deſcendere. Cloaca mundi eſt infernus,lux tamen ſtercore non inquinatus. Mundus tranſeo per immundum, mundus totum cõpleo mundum. Deſcende igitur ſecure, præcurſor mihi es. Vade & præcurre, nuntia gaudium fidelibus meis: cito ſequar,& liberabo eos. Conſidera modo quanta lætitia locus ille tenebrarum,locus ille mœroris & doloris, conſidera, inquam, quanta lætitia quantóque gaudio exultauerit,quando ibi beatus Ioannes hæc verba narrare cœpit. *Illis autem abeuntibus cœpit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne.* Bene autem illis abeuntibus: ſi enim illis præſentibus de Ioanne talia loqueretur, poterat fortaſſe adulatione notari ab his qui non deum, ſed hominem eum eſſe credebant. *Quid exiſtis in deſertũ videre, arundinem vento agitatam?* Non eſt arundo Ioannes, columna eſt,non mouetur vento,non quatitur timore, non flectitur adulatione, vno eodémque vultu reſpicit & illos qui eum laudant,& eos qui eum vituperãt. Sic inimicos vt amicos, diligit,ſic potentes vt impotentes arguit.Vide igitur quàm cautè ſaluator noſter & Ioannis iuſtitiam commendat, & ſeipſum ab adulationis vitio defendit:dum eum quem laudat,laude non delectari dicit. *Sed quid exiſtis videre, Hominem mollibus veſtitum?* Ioannes enim ſicut legitur pilis camelorum veſtitus erat: qua in re apertiſſimè oſtenderat, quia & mundum iſtum eiúſque concupiſcentias pro nihilo ducebat. Inſuper & quia pœnitentiã prædicabat, vt bonus magiſter pœnitentibus in ſe ipſo pœnitentiæ ſimile exemplum & regulam dabat. Vnde non immerito quidam ait: Si vis me flere, dolendum eſt prius ipſi tibi. *Ecce qui mollibus veſtiuntur in domibus regum ſunt.* Qui enim mollibus veſtitur,conuentus hominum requirit & videri appetit,ideóque non in deſerto, non in loco ſolitario, ſed in domo re-

gia inuenitur. Vana quippe gloria premitur, qui propter hoc mollibus veſtitur. Sed quid exiſtis videre? [Prophetam, etiã dico & pluſquã prophetam. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.] Sic igitur angelus Ioannes, & pluſquam propheta Ioannes. Prius enim quàm naſceretur, prophetauit, & non ſicut cæteri prophetæ. Poſt multum temporis Chriſtum venturum eſſe prædixerunt, ſed ante faciem eius manens, & eum baptizans & tangens, reuelante ſpiritu ſancto dixit: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hoc enim non dixiſſet niſi propheta fuiſſet. Erat autem & pluſquam propheta, quia ipſum, quem prophetauit, digito demonſtrabat. Et in eo quidem in quo dicitur pluſquam propheta, poteſt dici & non propheta: faciens enim pluſquam prophetam, oſtendit ſe alium etiam quàm prophetam. Prophetarum enim eſt futura prædicere, non prophetarum verò præſentia demonſtrare. Vnde idem Ioannes interrogatus an eſſet propheta, reſpondit ſe non eſſe prophetam. Sequitur: *Amen dico vobis, inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta*. Æquales enim & pares habuit Ioannes, maiores verò non habuit. Pares enim fuerunt ei & Moyſes & Iob, & Elias, & multi alij, maiores tamen non fuerunt. Nemo igitur maior fuit Ioanne Baptiſta inter natos mulierum, excepto illo qui minor eſt in regno cœlorum. De quo & ſubditur: Qui autem minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo. Quis eſt enim iſte qui Ioanne maior eſt, & in regno cœlorum minor eſt, niſi ſaluator noſter, de quo ſcriptum eſt: Minuiſti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Hoc autem apoſtolis exponens ait: Cum autem qui modico quàm angeli minoratus eſt, videmus Ieſum propter paſſionem mortis. Minor eſt enim angelis Ieſus, ſecundum hoc quòd mortalis & paſſibilis factus eſt: qui tamen omnibus maior eſt, ſecundum quòd deus & creator omnium eſt. A diebus autem Ioannis vſque nunc regnum cœlorum patitur vim, & violenti diripiunt illud. Ex quo enim Ioannes Baptiſta cœpit prædicare & dicere, Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum: ex eo ipſe regnum

reguum dei, quod eſt eccleſia, multis vndique confluentibus, creſcere cœpit. Et quia violenter à violentis deripitur, non immerito vim pati dicitur. Bona violentia, qua acquiritur regnum dei. Hanc enim violentiam habebat ille, cui, cum amicus eius tres panes accommodare nollet, propter improbitatem tamen illius quotquot habebat neceſſarios. Vis igitur intrare in regnum cœlorum? vis aſcribi in exercitu & in militia ſanctorum? Eſto violentus & improbus. Audi quid dominus dicat: Petite & dabitur vobis: Quærite & inuenietis: Pulſate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. Hæc eſt igitur violentia qua diripitur regnum cœlorum. Omnes enim prophetæ & lex vſque ad Ioannem prophetauerunt. Eſt igitur Ioannes finis legis, quemadmodum & Chriſtus. Ioannes enim veteris teſtamenti & prophetarũ omnium vltimus, eum quem cæteri prophetarunt, verbi digito oſtendit. Sic igitur vſque ad eum prophetiæ venientes in eo tandem completæ ſunt, dum ipſe monſtrauit eas eſſe completas. Omnis enim prophetia ibi finitur, vbi id quod prophetauerat adimpletur. Nato etenim Chriſto completa eſt prophetia, qua dicebatur: Ecce virgo concipiet & pariet filium. Completæ ſunt autem prophetiæ aliter, quia iam non ad literam, ſed ſpiritualiter intelliguntur. Lex igitur vſque ad Ioannem prophetauit, quia in nube & caligine loquebatur: deinde vero prophetauit Chriſtus, quoniam eandem legem ſpiritualiter intelligere docuit: propheta enim dicitur, eò quòd prophetat & prophetias exponit: eo enim tempore pœnitentiæ & miſericordiæ excluſit ſacrificium, & baptiſma circuncisionem. Venerat enim dominus, non vt legem ſolueret, ſed adimpleret. Sequitur: *Etſi vultis ſcire, Ioannes ipſe eſt Elias qui venturus eſt*. Interrogatus enim Ioannes an eſſet Elias, reſpondit non ſum. Quid eſt igitur quod dominus eum dicit eſſe Eliam, qui ſeipſum negat eſſe Eliam? Ioannes enim in perſona Elias non erat, in ſpiritu tamen & virtute Elias erat: ſic enim de ipſo prædixerat angelus: Ipſe præibit ante eum in ſpiritu & virtute Eliæ. Sic itaque Ioannes erat Elias, & non erat Elias. Vnde & ſubditur: *Qui habet aures audiendi audiat*. Ille enim audiendi aures non

habet, qui hoc ad literam intelligens Ioãnem fuiſſe Eliam arbitratur.

DOMINICA QVARTA ADVENTVS.

*Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis ſacerdotes & Leuitas ad Ioannem vt interrogarent eum, Tu quis es? Et confeſſus eſt, & non negauit, & confeſſus eſt, quia non ſum ego Chriſtus. Ioan.*1.

OMnes enim exiſtimabant Ioannem eſſe Chriſtum, quoniam in moribus & vita, in habitu & ſancta conuerſatione aliis omnibus diſſimilis erat. Ipſe tamen mundi gloriam fugiens, & Chriſtum ſe non eſſe reſpondens in tantum ſe humiliauit, vt indignum ſe eſſe diceret, qui Chriſti calceamenta ſoluere debuiſſet. Et interrogauerũt eum, quid ergo? *Elias es tu? Et dixit non ſum.* Interrogatus dominus de Elia, reſpondit: Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia. Et ſi vultis ſcire, Ioannes ipſe eſt Elias. Quid eſt ergo quod ſe Ioannes Eliam eſſe negat, quem dominus ipſe Eliam eſſe affirmat? Dicit Ioannes: Non ſum Elias. Dicit Ieſus: Ioannes ipſe eſt Elias. Nec iſte quidẽ mentiri poteſt, quia veritas eſt: nec ille, quia diſcipulus veritatis. Verum ergo vterque dicit: alter enim de perſona, alter de ſpiritu loquitur. Ioannes enim in ſpiritu Elias erat, ſed in perſona Elias nõ erat: de quo angelus ad Zachariam: Ipſe (inquit) præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ. Aiunt illi, *propheta es tu? Et reſpõdit non.* Non enim ſimpliciter propheta, ſed pluſquã propheta erat Ioannes. Vnde & dominus ait: Quid exiſtis videre? prophetam. Etiam dico vobis & pluſquam prophetam. Plus enim quàm propheta fuit Ioannes, quia non ſolum ventura nuntiauit, quod vtique prophetarum eſt, verum in digito demonſtrauit, quod prophetarum non eſt. *Dixerunt ergo ei. Quis es tu, vt reſponſum demus iis qui miſerunt nos? Ait: Ego vox clamantis in deſerto, dirigite viam domini, ſicut dicit Eſaias propheta.* Vox Ioannis, verbum Chriſtus. Sicut enim Ioannes præcedit Chriſtum, ita & vox præcedit verbum. Statim enim vt ore loquentis ſonus qualiſcunque procedit, vox eſt, verbum autem nondum eſt, quia omne verbum ſignificat aliquid. Præcedit igitur vox, ſequitur verbum.

Merito igitur vox Ioannes, & verbum Chriſtus vocatur. quoniam & naſcendo & prædicando & moriendo, & ipſa ſui nominis ſignificatione Chriſtum præceſſit. Hanc autem vocem illa tintinabula aurea ſignificabant, quæ pendebant in veſte Aaron. Hanc ſignificabant omnia illa muſicorum genera quibus Dauid cantare conſueuerat, hanc pſalterium iucundum cum cithara: hanc timpana & organa & cymbala bene tinnientia ſignificabant. Hanc denique vocem ſignificabant illæ tubæ quarum ſonitu iubilæus annus nuntiabatur. Quarum clangore totus exercitus & omnia caſtra mouebantur & figebantur. His nanque canentibus capta eſt Hierico, & poſt ſeptem dierum circuitum muri corruerunt, & habitatores interierunt. Iis Gedeon vicit Madianitas. Hæc ſemper victores fecerunt Iſraëlitas. Vnde & Propheta ait: Canite initio menſis tuba, in die inſignis ſolemnitatis veſtræ. Semper tubarum ſonitu dei populus ſumebat arma, & recedebat ab armis. Sic pugnare ſolitus, ſic vincere aſſuetus. Lege in Apocalypſi, & ſeptem angelos inuenies tubis canentes, per quos omnes eccleſiæ prædicatores ab ipſis Apoſtolis vſque in finem ſeculi ſignificantur. Omnes igitur iſtæ tubæ, omnes iſtæ voces, illam vnam vocem ſignificabant, quomodo in hoc euangelio loquitur dicens: *Ego vox clamantis in deſerto, dirigite viam domini ſicut dicit Eſaias propheta.* Hæc vox finis veterum, & nouorum principium eſt. Omnis enim lex & prophetæ vſque ad Ioannem. Diſcant igitur eccleſiæ prædicatores, non armis pugnare, ſed voce. Audiant dominum dicentem: Ego, inquit, dabo vobis os & ſapientiam cui non poterunt reſiſtere, & contradicere omnes aduerſarij veſtri. Si ergo volunt vincere, ore pugnent, qui tale os & talem vocem habent, cui inimici reſiſtere nequeunt. Sic Ioannes faciebat, & ideo ſe interrogantibus dicebat: *Ego vox clamantis in deſerto.* Non quis ſum, ſed quid dico, attendite. non perſonam, ſed vocem conſiderate. Vocem me eſſe dico, vocem me eſſe confiteor. Hæc autem vox in deſerto clamabat, quia crudeles & impios ad fidem vocabat, qui non homines pietate, ſed beſtias crudelitate imitabantur. deſertum enim non hominum, ſed ferarum habitatio eſt. Sed quid dicebat: *Dirigite viam domini, ſicut dicit Eſaias propheta.* Dirigite, inquit, viam do-

mini, vt ipſe ad vos venire & in vobis habitare dignetur, qui nõ per viam rectam incedere neſcit. Fides enim ſpes & charitas, pietas, iuſtitia & miſericordia, viæ ſunt per quas ad nos dominus venit, ſi eas habeamus, & ad dominum dirigamus. Iſtæ viæ in illis directæ non ſunt, qui non ex veritate, ſed ſimilitudine per eas incedunt. *Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis*. Phariſæi nanque ſe præ cæteris iuſtiores eſſe arbitrabãtur. Quibus dominus ait, Publicani & meretrices præcedent vos in regnum dei, quos & Ioannes viperarum geniminam vocauit, dicens: Serpentes genimina viperarum quomodo fugietis iudicia gehennæ? *Et interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas ſi tu non es Chriſtus, neque Elias, neque propheta?* Vt quid tibi Chriſti & prophetarum officia vendicas, ſi neq; Chriſtus es, neque propheta? Reſpondit eis Ioannes dicens: *Ego baptizo in aqua, medius autem veſtrum ſtetit quem vos neſcitis.* In aqua enim & in ſpiritu baptizabat Ioannes, quia peccata non ſoluebat, ſed corpora tantùm lauabat, & Chriſti baptiſinum baptizando ſignificabat. Illius igitur baptiſmum, vmbra quædam erat, & ſignificatio melioris baptiſmi. Ego, inquit, vos in aqua baptizo, medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. *Ipſe eſt qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt*. Poſt eum nanque & naſcendo & prædicando & moriendo venit Chriſtus. Factus autem ante eum, quia quaſi dominium eius ſequitur beatus Ioannes, & poſt eum vadit. Ante enim hoc in loco non temporis, ſed ordinis habet ſignificationem. *Cuius ego non ſum dignus, vt ſoluam eius corrigiam calciamenti.* Chriſti nanque calciamenti corrigiam ſoluere, eſt eius humanitatis & mortalitatis myſterium prædicare. Calciamentum enim quod ex mortuorum pellibus fit, carnis morticinium ſignificat. Alia enim noſtra indumenta ex alia materia fiunt, calciamenta verò non niſi carnea ſunt, vnde & merito pro carne ponuntur. Vide ergo quantum ſe humiliauit præcurſor domini, qui priuſquam eum laudare cœperat, quaſi qui eius laudes prædicare idoneus non eſſet, ſtatim ſe indignum eſſe dixit, qui non ſolùm eius diuinitatis, ſed & ipſius humanitatis myſterium nunciaret. *Hæc in Bethania facta ſunt, trans Iordanem vbi erat Ioannes baptizans.*

Miſſus eſt Gabriel angelus à deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Et ingreſſus angelus ad eam dixit, Aue gratia plena. Lucæ 1.

MIſſus eſt, inquit, angelus Gabriel, qui dei fortitudo interpretatur, vt dei virtutem, & dei ſapiētiam carnem ſuſcipere nuntiaret. Sed vbi miſſus eſt? In Nazareth ciuitatem Galilææ. Ad quam? Ad virginem deſponſatam viro cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid, de familia regali, de ſtirpe nobili, & præ cæteris religioſa. Vbi enim caſtitatis & mūditiæ mater, niſi in Nazareth habitare debuerat, quæ flos vel munditia interpretatur? *Et nomen virginis Maria.* Dicitur enim maria ſtella maris, huius vtique maris, de quo ſcriptum eſt: Hoc mare magnum & ſpacioſum, illic reptilia quorum non eſt numerus. Plures ſtellas habet cœlum, mare vnā, quæ præ illis omnibus clarior & melior eſt. De hac enim vna ortus eſt ſol iuſtitiæ, cuius fulgore omnia illuſtrantur. Quē, qui ſequitur, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Cuius igitur fulgoris illam ſtellam eſſe putamus, quę hunc tātum talémq; ſolem pepererit mundo? *Et ingreſſus angelus ad eam dixit: Aue gratia plena dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.* Non enim in plateis erat, non in publico morabatur, intus erat, in penetralibus ſola ſedebat, nec tamen ſola tanto virtutum exercitu circunſcripta. *Aue,* inquit angelus, *gratia plena dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.* Non fuit ſufficiens aue dixiſſe, addidit *dominus tecum,* & deinde eam benedixit, quaſi tribus vicibus ſub vna voce eam ſalutans. Qua in re diligens obſequium, charitatis affectus & reuerentia declarantur. Sed quis vnquam tantam gratiam habuit quantam virgo Maria? Aliis enim ad menſuram gratiæ dantur. Hæc autem gratia plena dicitur. Conſidera modo quantæ ante eam, quantæ poſt eam mulieres & virgines fuerunt, hæc tamē ſola mater domini fieri meruit. Magna enim & ineffabilis gratia eſt, vt vna ex tantis millibus eligatur. Quæ cùm gratia plena ſit, priuſquam & concipiat, poſt conceptionem, quanta dei abundauit gratia quis cogitare poſſit? Hæc autem ſola inter omnes mulieres benedicitur, quæ adhuc ſub antiquæ præuaricationis maledictione tenebantur, ex quo primæ mulieri à

deo dictum fuerat: Multiplicabo ærumnas tuas, & in dolore paries filios. Hac enim lege non tenetur virgo Maria, quæ virgo concepit, virgo peperit, & ſine dolore pariens, virginitatis gloriam non amiſit. Merito igitur in mulieribus benedicitur, per quam mulieribus benedictio datur, & mundus à maledictionibus liberatur. *Quæ cùm audiſſet turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.* Turbata eſt, inquit, non in vultu eius, ſed in ſermone eius. Non enim angelum, ſed verbũ angeli attendebat, & quid illa tam officioſa ſalutatio ſibi prætenderet, cogitabat. Hoc autem angelus ſentiens ait: *Ne timeas Maria, inueniſti gratiam apud dominum.* Si vis audire quam gratiam: *Ecce concipies in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum.* Hæc cauſa illius ſalutationis, hoc miſſus ſum nuntiare tibi. Abſcedat timor, ceſſet cogitatio, eſto ſecura, nulla ſolicitudine mouearis: Hæc enim verba non ſunt timoris ſed gaudij. *Paries enim filium, non vtique alium, niſi omnium rerum creatorem & dominum.* Creator tuus erit filius tuus, qui fecit te, naſcetur ex te. *Et vocabis nomen eius Ieſum.* Hoc enim nomen quicunque inuocauerit, ſaluus erit. In hoc nomine omne genu flectetur, cæleſtiũ, terreſtriũ, & infernorũ. De hoc ipſe dominus ait: Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis, hoc igitur in omnibus orationibus vti debemus. In hoc nomine non petit ille, qui contra dei diſpoſitionem, & contra ſuam vel aliorum ſalutem, petit. Immo verò qui taliter petit, contra hoc nomen petere non dubium eſt. Sequitur. *Hic erit magnus & filius altiſſimi vocabitur.* Ipſe enim qui ſecundum ſe ſemper magnus eſt, tunc apud homines magnus factus eſt, quando ab hominibus eſt cognitus, quem Petrus apoſtolus in perſona totius eccleſiæ altiſſimi filium vocauit, dicens: Tu es filius dei viui. *Et dabit illi dominus deus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.* Recepit enim dominus à domino ſedem Dauid, ſecundùm hoc quod filius Dauid. Regnat autem non ſolùm in domo Dauid, id eſt in tribu Iuda, verum & in domo Iacob, id eſt in toto populo Iſrael. Per quod intelligitur, quod in eius regni exercitu omnes illi connumerantur, quicunque Dauid & Iacob fidem & iuſtitiam imitantur. Hoc enim regnum æternum eſt. Hoc

impe-

imperium non deficiet: quia regnabit dominus in æternum & in ſeculum ſeculi. *Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Non dubitat fieri quod angelus fieri promittit. Interrogat tantùm quomodo fiat, quoniam quanuis virginem aliquando parituram audierat, quomodo tamen pareret, non audierat. Dicit enim Eſaïas: Ecce virgo concipiet & pariet filium, quomodo tamen pariet non dicit. Quia igitur virgo eſt, & virum non cognoſcit, quomodo pariat, & virgo maneat, interrogat, quia nulli adhuc reuelatum erat *Et reſpondens angelus, dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi.* Hic eſt modus pariendi. ita concipies, ita paries, iam nihil eſt quod te vlterius interrogare oporteat. Spiritus enim ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi quæ obumbrabit tibi & amplexabitur te, totámque intus & extra muniet te. Quod autem ait, *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te,* hoc expoſuit dicens, *& virtus altiſſimi obumbrabit tibi.* Hæc enim virtus communis eſt totius trinitatis. Tota enim trinitas vnus deus, & ipſe altiſſimus. Natus eſt igitur Chriſtus de ſpiritu ſancto & Maria virgine, id eſt virtute ſpiritus ſancti, quæ vna communis eſt, patris & filij & ſpiritus ſancti. Filius autem ſolius patris filius, & pater ſolius filij pater eſt. Hæc itaque virtus ſuperueniens obumbrabit Mariam, & ex duabus naturis Chriſtum dominum operata eſt. Sicut enim anima rationalis & caro vnus eſt homo, ita deus & homo vnus eſt Chriſtus. Quantum igitur ad humanitatem ſpectat, non ſolùm à patre & ſpiritu ſancto, verum & à ſeipſo factus & creatus eſt filius. Quantum verò ad diuinitatem, nec factus, nec creatus eſt, ſed à patre ſolummodo genitus. *Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua.* Non ſolùm, inquit, in te virtutis ſuæ miracula his temporibus operabitur deus, verum & in Elizabeth cognata tua, quam tu & vetulam eſſe, & ſterilem ab infantia fuiſſe optimè noſti. *Et hic menſis eſt ſextus illi quæ vocatur ſterilis, vt ſciat omnis mundus, quia non erit impoſſibile apud deum omne verbum.* Quid ad hæc increduli Iudæi dicerent? Negant virginem peperiſſe, neque euangelio credere volunt. Elizabeth tamen iam anum & ſterilem peperiſſe negare non poſſunt. Vtrumq; mirabile eſt, vtrumque contra naturam

factum, neutrum fieri poſſet, niſi ille mutaſſet naturam, cui nihil impoſſibile eſt. Multa enim contra naturam fecit deus, quæ negare non audet Iudæus. Virgam in ſerpentem, ſerpentẽ in virgam mutauit: aquas in ſanguinem, & ſanguinem in aquas conuertit: mare aperitur, mãna pluit, aſina loquitur, petra fundit aquas, & Iordanis conuertitur retrorſum. Sed quid dicam de virga Aaron, quæ cum ſicca eſſet, ſub vna nocte & frondes & flores & fructus germinauit? Virga ſicca nuces dare potuit, & virgo parere non potuit? Vbique deus operatur quicquid vult, & in matre tantummodo amiſit poteſtatem? *Dixit autem Maria: Ecce ancilla domini fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Auditis rationibus acquieuit, & acquieſcendo concepit. Ancilla, inquit, domini ſum, non meæ, ſed illius ſum poteſtatis, fiat mihi ſecundum verbum tuum, *& diſceſſit angelus ab ea.*

FERIA SEXTA.

Exurgens Maria abiit in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iudææ, & intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Elizabeth. Et factum eſt, vt audiuit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in vtero eius, &c. Lucæ I.

Virgo deo plena ad montana conſcendit, ſuperiora petit, iam non in terris, ſed in cœlis mente habitat & ſpiritu conuerſatur. Feſtinat, properat, nihil negligenter agit, domum religioſam ingreditur, iuſtam copulam & ſine querela incedentem videre deſiderat, ſuæq; humilitatis & manſuetudinis ſigna manifeſtat. Maria ad Elizabeth, Chriſtus ad Ioannem, domina ad ancillã, ad ſeruum dominus venire non dedignatur. Hoc enim quid aliud eſt, quàm humilitatis exemplum? *Et factum eſt vt audiuit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultauit in gaudio infans in vtero eius.* Dic infans, dic prophetarum omnium maximè qui dignè ſatis non propheta, ſed pluſquam propheta vocaberis, vnde tibi hæc exultatio? Nondum natus es, & prophetas: matrem domini in voce cognoſcis, quam, quia ſalutare non poteſt, exultando agis quod potes. Quàm lætus [illegible] cuius voce audita exultando [illegible] *Et repleta eſt Spiritu ſancto Elizabeth, & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.*

Tunc

Prius filius, deinde mater per filiũ repletur ſpiritu ſancto: filius intus latens, docet quid mater exterius agere debeat. Quaſi enim magna vi Elizabeth interius cõmota, non ſolum virginem reſalutauit, verum & voce magna clamauit, dicẽs: *Benedicta tu inter mulieres.* Ad ipſam enim eadem verba & angelus ait: ab omnibus benedicitur, qui omni benedictione digna habetur. *Et benedictus fructus ventris tui.* Benedicta arbor, benedictus & arboris fructus. Benedicta de radice Ieſſe, benedictus & flos, qui de tali radice aſcendit. Benedicta talis mater, benedictus filius talis. *Et vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me?* Neq; ſanctitas, neque religio, neque nobilitas aliqua hoc mihi præſtitit, vt tanto honore, tantáque beatitudine digna fierem. Ego potius debui ire ad te, ſed tua, tuique filij humilitas te coëgit venire ad me. *Ecce enim vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* In aduentu, inquit, tuo, non ſolum ego, ſed & filius meus gratulatur, in tua ſalutatione lætatur, & quæ voce non poteſt, gaudio fatur. *Et beata quæ credidiſti, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à domino.* Quæ ſunt enim quæ dicta ſunt ei à domino, niſi illa quæ ſuperius angelus ait: Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum. Et paulò pòſt. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. *Et ait Maria: Magnificat anima mea dominum.* Anima, inquit, mea, mens mea, virtus mea, omniſq; intelligentia & conſcientia mea, magnificat dominũ, laudat, benedixit & prædicat. Dominũ enim magnificat, qui domini magnificentiam prædicat. Magnificat autem & ille dominũ, in cuius bonitate magnificatur & laudatur dominus. Sic enim in diſcipulis magiſtri, ſic in operibus ſuis ſinguli artifices laudantur & magnificantur. *Et exultauit ſpiritus meus in deo ſalutari meo.* Modò, inquit, anima mea dominum magnificat, modo eius magnificentiam, (de qua ſcriptũ eſt, exaltata eſt magnificẽtia tua ſuper cœlos deus) cunctis gentibus manifeſtat, in quo ſemper exultauit, in quo ſemper delectata eſt, quem ſemper dilexit, cunctiſque viribus adhæſit, & cuius ſeruituti ſe per omnia ſubiugauit. Et hoc merito: *quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.* Ad quem enim reſpicit deus, niſi ſuper humilem & quietum & trementem ſermones eius? *Ecce enim ex hoc beatam me dicent*

omnes generationes. Vera eſt prophetia quam veritatis mater de ſeipſa prophetauit. Nulla enim ex eo tempore generatio fuit, quæ eius beatitudinem non prædicauit. Semper eius beatitudinē eccleſia concinit, in qua ſimul omnes generationes continētur. *Quia fecit mihi magna qui potens eſt*, imo qui omnipotens eſt. Vere vtique magna, & tam magna, quā magna nulli inquā alii & fecit, & facturus eſt. Ex ea carnem ſuſcepit, & cæli terræq́; dominā & reginam eam conſtituit. Magna enim fecit hæc: *Et ſanctum nomen eius*. quia nulli in vanum ſuſcipere licet in quo baptizamur & conſignamur, in quo ſanctificamur, & chriſtiani vocamur. *Et miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eū*. Eius enim miſericordia non in vna progenie eſt, non in Iu dæo tantum deus, ſed a progenie in progenies dilatatur, creſcit, cunctis ſubueniens timentibus eum. *Fecit potentiā in brachio ſuo*. præterito pro futuro vtitur. Fecit enim potentiam dominus in brachio ſuo, id eſt in virtute & fortitu dine ſua, quia diabolum vicit, infernum expoliauit, & ſanctorum animas ſecum ad cœleſtia vexit. *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui*. mente nanque cordis ſui, id eſt, ſecundum voluntatem ſuam, ſuperbos Iudæos vbique terrarum dominus diſperſit, & cunctis nationibus ſubiugauit. Vnde pſalmiſta, Diſperge illos, inquit, in virtute tua, & deſtrue eos protector meus domine. De quibus adhuc ſubditur. *Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles*. in gloriam ſcilicet promiſſam exaltans gētiles. Hoc enim dominus ſem per agit. Omnis enim qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. *Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes*. Eſurientes erant gentiles, qui cœleſtium mandatorum dulcedinem non guſtauerant, diuites Iudæi qui legis & prophetarum diuitiis abundabant. illos autem ſpiritualibus bonis impleuit, hos vero inanes & ſpiritualis intelligentiæ vacuos abire permiſit. Huic autem & illa conueniunt quæ alibi dominus ait: Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Et ve vobis diuites qui habetis conſolationem veſtram. *Suſcepit Iſraël puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut loquutus eſt ad patres noſtros*, id eſt, Abraham & ſemini eius locutus fuerat. *Suſcepit Iſraël puerum ſuum*. Suſcepit enim, reconciliauit, tenuit, & in patriam & promiſſam hæreditatem induxit.

xit. Puerum vtique Iſraël, non autem ſedem Iſraël, id eſt, non veteris, ſed noui teſtamenti ſectatores. *Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus, & reuerſa eſt in domum ſuam.* Decebat enim vt ſimul manerent, quatenus in illo paruo temporis ſpacio, & Helizabeth a Maria, & Ioannes à Chriſto doceretur. Libet nunc intueri quantas tunc Zacharias & quantas Helizabeth lachrymas fuderint, quando virgo Maria receſſit inde, quãdo in gaudium & ſtella maris in domum ſuam reuerſa eſt. Ioannes quoque quanuis adhuc in matris vtero clauſus, in eius diſceſſu non parum doluit, qui in illius aduentu tanto gaudio exultauit.

IN VIGILIA NATALIS DOMINI.

Cum eſſet deſponſata mater Ieſu Maria Ioſeph, antequam conuenirent inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto. Matth. 1.

PRimum autem quærendum eſt, cur beata Maria deſponſata fuerit, quæ ante partum virgo, in partu virgo & poſt partum virgo, nunquam viro cognita erat. Multæ enim ex hoc rationes reddi poſſunt. Si enim virum non habuiſſet, & grauida videretur, nulla ei excuſatio ſubuenire poſſet, vt quaſi adultera non lapidaretur. Quis enim ei crederet ſine viro concepiſſe? quis ei crederet de ſpiritu ſancto eius vterum intumuiſſe? Erat enim hoc inuſitatum & ſine exemplo. Melius ergo fuit vt ſemper virgo, ad tempus non virgo putaretur, quàm accuſata ſecundum legem lapidaretur. Non enim violatur virginitas falſa opinione. Occiditur autem innocens plerunque falſa accuſatione. Poterat enim dominus & aliter matrem ſuam, non ſolum ab iniuſta damnatione, verum & à falſa opinione defendere ſi vellet, qui ſemper in poteſtate habuit facere quicquid vellet. Cur autem hæc magis voluerit, ipſe ſit, non ego. Sic ei placuit, placeat igitur & nobis. Indigebat præterea viri auxilio multis modis virgo Maria, qua ſecundum dei diſpoſitionem in Bethleem paritura erat, & eam ſimul cum filio in Ægyptum fugere oportebat: ſic enim a deo fuerat diſpoſitum. ſic a prophetis antea nuntiatum, ſic futurum erat, & mutari non poterat. Hæc eſt igitur cauſa cur deſponſata fuerit. *Cum autem deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequam conuenirent inuenta eſt in vtero habens de*

ſpiritu ſancto. Quæritis fortaſſe qualis mater, quærite prius qualis filius. Non habet filius in hominibus parem, non habet mater in mulieribus ſimilem. Specioſus ille præ filiis hominum: ſpecioſa illa quaſi aurora conſurgens. Fecit ille matrem ſuam, quod nemo alius fecit: peperit illa filium & virgo permanſit: quod nulla alia fecit. Fuit ille antequam mater, non fuit iſte antequam filius. Quid enim horum mirabilius tibi eſſe videtur? vtrunque enim mirabile eſt: quia nec prius nec poſterius factum eſt. *Antequam conuenirent*, inquit, *inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto.* Quid eſt antequam conuenirent? antequam ſimul in vna domo habitarent: nondum enim conuenerant, nondum ſimul habitabant. Ille in ſua, & illa adhuc in ſua domo manebat. *Et tamen inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto.* Quærerem ego à quo inuenta fuiſſet, ſi tales inuenire difficile eſſet. Multa enim ſigna ſunt quibus grauidæ mulieres cognoſcuntur. Videbatur igitur grauida ab iis qui ei familiares erant: nemo tamen eam ſuſpectam habebat, quoniam deſponſatam eſſe ſciebant. Intellexit hoc tandem & Ioſeph, & ſponſam ſuam grauidam eſſe cognouit: mirabatur igitur, & circa ſponſam ſuam zelotipia mouebatur. Quid faceret: prodere eam timebat, ne occideretur: dimittere eam cogitabat, quod & ſibi facile, & periculoſum eſſe ſentiebat: daret enim ei libellum repudij. Sic enim præcipit lex. Hoc eſt autem quod ſequitur: *Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus & nollet eam traducere,* voluit occulte: dimittere quam accuſare nolebat. Nolebat eam traducere in domum ſuam quam videbat grauidam eſſe de non ſuo. *Hoc autem cogitante, ecce angelus domini in ſomnis apparuit ei dicens: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam.* Cum, inquit, ita cogitaret, cum his anguſtiis æſtuaret, cum quid facere dubitaret, ecce angelus domini, ecce nuntius cœleſtis, ecce Gabriel conſiliator virginis, eiúſq; conſcius caſtitatis, cui hæc ſecreta erant commiſſa, cui hæc myſteria reuelata fuerat, apparuit Ioſeph in ſomnis. Et bene quidem in ſomnis: ſi enim Ioſeph non dormiſſet, ſi extra ſe non fuiſſet, ſi mentis oculos apertos habuiſſet, ſi ſolem, qui iam in Maria oriebatur ſpiritu ſancto reuelante cognouiſſet, proculdubio nihil tale cogitare potuiſſet. Audiamus autem quid angelus dixerit: *Ioſeph fili*

Dauid

Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Noli,inquit, timere, noli dubitare, tolle hanc Zelotipiam, pelle ſuſpectionem: non eſt vt cogitas,nondum cognoſcis hanc virginem, nondum bene vidiſti Mariam coniugem tuam. Ipſa enim eſt templum dei, ipſa eſt porta cœli, ipſa eſt domina tua, quam putas eſſe ſponſam tuam. Accipe igitur eam, iam nunc quaſi dominam, non quaſi coniugem: accipe eam non tibi traditam, ſed commodatam. Sis ei obediens, non imperans vt maritus. Quare hoc? Vis audire quare? *quia quod in ea natum eſt de ſpiritu ſancto eſt.* Sufficiebat hoc audire, ſufficiebat & credere. Non quæramus qualiter de virgine incarnatus, & qualiter de ſpiritu ſancto natus eſt Chriſtus. Credidit enim virgo Maria & concepit. Hoc enim teſtatur Elizabeth: Beata, inquit, quæ credidiſti, quia perficientur in te ea quæ dicta ſunt tibi à domino. Credidit enim virgo, & operante ſpiritu ſancto, verbum caro factum eſt. *Pariet autem filium & vocabis nomen eius Ieſum.* Quare autem tali nomine vocetur, protinus ſubinferens ait: *ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Manifeſtum eſt igitur quia ſaluator interpretatur.

IN DIE NATALIS DOMINI IN NOCTE.

Exiit edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Hæc deſcriptio primo facta eſt à præſide Siriæ Cirino. Lucæ 2.

QVod mundus vniuerſus deſcribitur, & ſub vnius poteſtatis tributum redigitur, magnæ pacis indicium eſt. Si enim mundus adhuc repugnaret, & contra Romanum imperium dimicaret, nequaquam eius edicto deſcribi, & ſub tributũ redigi potuiſſet. De hac enim parte propheta prædixerat: Et conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium,ne exercebuntur vltra ad prælium.Et pſalmiſta: Orietur in diebus iuſtitia & abundantia pacis. Quia enim princeps pacis oriebatur, pacem vtiq; fieri oportebat. *Et ibant omnes vt profiterentur ſinguli in ſuam ciuitatem. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, eo*

quod eſſet de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante. His enim verbis aperte monſtratur, quod hæc deſcriptio ſecundum familias facta fuerat: vnde ad proprias ciuitates atque familias, vbicunque eſſent, ſingulos redire oportebat, quatenus communicato conſilio omnes ſimul tributum dare promitterent, & facta deſcriptione ſecundum vnamquāque familiam totius tributi ſummam colligerent. Venit itaque & Maria cum Ioſeph deſponſante ſibi vxore prægnante in Bethleem ciuitatem Dauid, vbi eorum familia habitabat, vt & ipſi, ſicut cæteri, eandem facerent profeſſionem. *Factum eſt autem dum eſſet ibi, impleti ſunt dies vt pareret, & peperit filium ſuum primogenitum.* Ibi enim Chriſtum naſci oportebat, quia ſic per prophetam nuntiatum fuerat. Et tu Bethleem terra Iuda non eris minima in principibus Iuda: ex te enim exiet dux qui regat populum meum Iſraël. Primogenitus autem ſecundum legem filius dicitur: qui primus de matris vtero procedit, ſiue alij ſequantur, ſiue non ſequantur. Cum enim lex ſtatim poſt vnum menſem omne primogenitum domino offerre præcipiat, quis non intelligat ſine alicuius relatione primogenita dici, cum nihil adhuc genitum ſit, cui hoc primogenitum referri poſſit. Quid enim ſi mater illico mortua fuerit, vel ſi vlterius filium non genuerit? Nunquid idcirco primogenitus ille non erit, qui ex eo iam natus, & poſt vnum menſem deo oblatus, ab ipſa lege primogenitus eſt vocatus. Igitur aut lex mentitur, aut primogenitus aliquando ſine relatione dicitur. Peperit itaque beatiſſima virgo, concipiens virgo, pariens virgo, & in æternum permanens virgo. Clauſa ante partum, clauſa in partu, clauſa poſt partum. *Peperit enim filium ſuum primogenitum, & pannis eum inuoluit & reclinauit eum in præſepio: quia non erat ei locus in diuerſorio.* O pietas immenſa, ô humilitas ineffabilis, ô ſacramentum inenarrabile, deus homo fit, æternus, temporalis: immenſus, localis: immortalis, paſſibilis: paruis pannis inuoluitur, qui cœli ambitu pro magnitudine non continetur. Quis audiuit vnquam tale? Quis vidit huic ſimile? Reclinatur in præſepio, & panis viuus qui de cœlo deſcendit, non hominibus, ſed pecoribus anteponitur, id eſt, non Iudæis ſed gentibus miniſtratur.

Tunc

Tunc cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui. Sed quid dicam, quod cœli terræque creator, quod rex regum & dominus dominantium non habuit locum in diuerſorio? Sic enim Apoſtolus ait: quia cum omnium diues eſſet pro nobis pauper factus eſt. *Et paſtores erant in regione eadem vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Et ecce angelus domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos & timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus, Nolite timere: Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo: quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dominus in ciuitate Dauid.* Quantum enim ad literam ea cauſa eſſe videtur, vt prius paſtoribus hæc verba angelus nuntiaret, ne quaſi incauti ſtabulum intrarent, & in præſepe adire tentarent, in quo puer poſitus erat: ſpiritualiter autem ſtabulum Eccleſia, præſepe ſcriptura diuina, paſtores vero epiſcopi & doctores intelliguntur. Stabulum enim vocatur Eccleſia, ad quã Dei animalia vndique fluunt, ibique ſtant, & morantur in ea. Vnde ſcriptum eſt, Animalia tua domine inhabitabunt in ea, hæc autẽ animalia, quaſi in præſepio, in diuina ſcriptura cibis ſpiritualibus nutriuntur: ibi poſitum inueniunt Chriſtum, ibique comedunt panẽ viuum. Beati qui huius præſepis cibis aluntur, & de delitiis ibi poſitis reficiuntur. Vos autem Eccleſiæ paſtores, vos epiſcopi & ſacerdotes, audite & intelligite, vobis angelus loquitur, vobis hoc gaudium magnum euangelizat: quia vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, vobis datum eſt noſſe & intelligere ſecreta cœli. Nuntiate ergo quod audiſtis, prædicate quod vidiſtis, nolite cęlare quod cognouiſtis. Totiẽs enim Chriſtus in ſtabulo oritur, totiens vt paruulus in præſepio ponitur, quotiens virginis partum & Chriſti natiuitatem aliis nuntiatis. Inde enim hodierna feſtiuitas, natiuitas domini vocatur, non quod hodie dominus naſcitur, non quod dominus iterum de virgine oriatur, ſed quod eius natiuitatis memoria hodie innouatur, & in illius commemoratione celebratur & prædicatur. *Et hoc vobis ſignum inuenietis infantem pannis inuolutum & poſitum in præſepio.* Vtinam hoc ſignum Iudæi ſuſciperent, & Chriſtum nobiſcum in præſepio quærerent. Quanuis enim pannis ſit inuolutus, & ſub velamine literæ iaceat occultus, inuenirent tamen ſi

eum quærerent, & intelligerent ſi credidiſſent. Quiſquis igitur es qui vis videre Ieſum,accede ad hoc præſepe,ſcrutare ſcripturas,remoue pãnos, pelle literam. Litera enim occidit,ſpiritus autem viuificat, & tũc videbis quod videre non poteras. Sic enim Eccleſiæ paſtores eum quærunt, & quærentes inueniunt, & inuenientes venerantur & credunt. *Et ſubito facta eſt cum angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantium dominum & dicentium:Gloria in excelſis Deo, &c.*

IN AVRORA.

Paſtores loquebantur adinuicem, tranſeamus vſque Bethleem & videamus hoc verbum quod dominus oſtendit nobis. Luc.2.

PAſtores,inquit, loquebantur adinuicem & de his quæ audierãt & viderant inter ſe tractantes, dicebãt:Mira ſunt quæ audiuimus, ſtupenda quæ vidimus, cœlis gloria, pax terris promittitur. Saluator hodie natus eſt, nobis rex nouus hodie datus eſt nobis, qui eſt Chriſtus dominus in ciuitate Dauid. Quid igitur facimus? Cur moramur? *Tranſeamus vſque Bethleem*, ipſa eſt enim ciuitas Dauid. *Et videamus hoc verbũ*, & credamus quod in principio erat verbũ & verbũ erat apud Deũ, & Deus erat verbum. *Quod factum eſt*,quantũ enim ad ſe neque factũ,neq; creatum eſt.Factum tamen quodammodo eſt,quia verbum caro factum eſt,quod dominus oſtẽdit nobis.Videamus corporaliter quod dominus oſtendit ſpiritualiter,& quod mẽte concepimus & fide tenemus, reſtat vt oculis intueamur. *Et venerunt feſtinantes,& inuenerunt Mariã & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.* In ſtabulo ſtellam,in præſepio ſolẽ inuenerunt, quia Maria ſtella maris, Sol iuſtitiæ Chriſtus vocatur. Recedant igitur tenebræ,fugiat caligo, quia ſtella in ſtabulo & Sol in præſepio fulget.Fœtor quoque ibi eſſe non poteſt, vbi eſt flos campi & lilium conuallium,cuius odore ſuauiſſimo nimiũ delectata Eccleſia dicit:Trahe me poſt te, & curremus in odorem vnguentorũ tuorum. Sed quid de matre domini dicam, cuius odoris flagrantiam rex ſapientiſſimus Salomon admirans ait: Quæ eſt iſta quæ aſcẽdit per deſertum quaſi virgula fumi ex aromatib⁹ mirrhæ & thuris & vniuerſi pulueris pigmẽtarij.Vbi enim omniũ aromatũ fumus redolet, ibi fœtoris inditiũ eſſe nõ poteſt. *Videntes autẽ cognouerũt de verbo quod dictũ erat illis de puero hoc.* Hic eſt enim ille puer de quo ſcri

ptum

ptum eſt:Puer natus eſt nobis,filius datus eſt nobis , & factus eſt principatus ſuper humerũ eius,& vocabitur nomẽ eius admirabilis cõſiliarius,Deus fortis,pater futuri ſeculi,princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium,& pacis non erit finis. Super ſolium Dauid,& ſuper regnũ eius ſedebit, & confirmet illud & corroboret in iudicio & iuſtitia, à modo vſq; in ſempiternũ.Zelus domini exercituũ faciet hoc.His enim paucis verbis natiuitas & nobilitas,virtus & fortitudo,imperium & iuſtitia, & cætera quæ ad laudem & gloriam huius pueri pertinent, deſcribuntur. *Et omnes qui audierant mirati ſunt,& de his quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos* . Quis enim vſque hodie non miretur audiẽs paſtores in Eccleſia prædicare ? Quis nõ miretur audiens presbyteros & epiſcopos Chriſti magnalia & verba Euangelica nuntiare?Quis non miretur quod ille qui omnia fecit,hodie natus eſt,& quod verbum caro factum eſt, & quod ille qui cœlum palmo concluſit,hodie in præſepio poſitus eſt, & paruis pannis inuolutus eſt ? Sed pauca ſunt illa quæ tunc illi paſtores nũtiabant:multò plura noſtri paſtores, epiſcopi videlicet & ſacerdotes prædicant & nuntiant,valde miranda multúmque ſtupenda & cunctis fidelibus fideliter firmitérque credenda & tenenda . Vnde & ſubditur. *Maria autem conſeruabat omnia hæc verba in corde ſuo conferens.* O mater ſapientiſſima,& ſola talis filij digniſſima,quæ omnia verba hæc in corde ſuo ideo conferebat, nobíſque conſeruabat & memoriæ commendabat,vt poſtea ipſa docẽte,ipſa narrante & nuntiante,ſcriberẽtur,& in vniuerſo mũdo prædicarẽtur,cunctíſq; nationibus nuntiarentur ab ipſa enim hæc apoſtoli audierunt, & ipſa dictante ſcripſerunt,nobisque legenda mandauerunt. Quis igitur Euangeliis non credat ? Quis eis contradicere præſumat,quę aut matris aut filij authoritate muniuntur. Quædam enim apoſtoli & euangeliſtæ à matre domini audierunt, quemadmodum iſta & cætera quæ de ſaluatoris noſtri infantia ſcripta ſunt:plurima verò viſu & auditu ab ipſo domino didicerãt.Nos quoque à matre domini exemplum capiamus , & ea quæ de ſaluatore noſtro nobis annuntiantur fideliter in corde ſeruare , memoriæ & commẽdare ſtudeamus. De illis enim qui verbum Dei audiũt, & memoriæ non cõmendant, ſcriptum eſt:quia venit dia-

bolus & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiant. Vnde & illa animalia quæ non ruminant immunda eſſe dicũtur, quia ſuſcepti cibi oblata poſtquam illum trãſferunt, eius vlterius non recordantur. Munda vero animalia non ita faciunt, ſed cibum ſuſceptum iterum comedendo & tenuiſſime comminuendo, eius nullatenus obliuiſcũtur. Tales igitur ſunt viri catholici, qui verba ſacra eloquij ſine intermiſſione perſcrutantur, & in lege domini die ac nocte meditantur. Sequitur: *Et reuerſi ſunt paſtores glorificantes & laudantes dominum in omnibus quæ audierant & viderant, ſicut dictum eſt ad illos*. Beati illi paſtores qui vſque hodie in præſepio, id eſt in ſacris voluminibus Chriſtum quærunt, & in eum fideliter credunt, eius natiuitatem nũtiantes & eius fidem prædicantes, & eum vbique laudantes & glorificantes. Beati iſti paſtores qui Chriſtum dominum videre meruerunt, & dominum laudantes & glorificantes, ea quæ audierant & viderant crediderunt.

IN NATALI DOMINI AD MISSAM.

In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Ioan. 1.

NArrant alij Euangeliſtæ dominum & ſaluatorem noſtrum ab angelo nuntiatum, de virgine natum, paſtoribus reuelatum, per ſtellam declaratum, à magis adoratum, ad templum delatum, & Simeoni præſentatum. Narrant præterea qualiter de Iudæa cum parentibus fugerit, qualiter de Ægypto in Iudæam redierit, qualiter creuerit & virtute & ſapientia profecerit. Hæc autem & his ſimilia dum Euangeliſtæ ſcribebant, verum hominem eſſe, & veram carnẽ eum ſuſcepiſſe firmabant, & hæreticos aliter credentes & docentes ſuperabant. Ioannes autem euangeliſta altius aſcendens & vſque ad eius diuinitatem ſe extendens, aſcendit ſuper Cherubin, & volans ſuper pẽnas ventorum, penetrauit cœlos, tranſcẽdit archangelos, & peruenit vſque ad thronum Dei, ibique vidit verbum Dei, ibi vidit dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in ſinu patris, & tunc intellexit quod ſcriptum erat: Eructauit cor meum verbum bonum. Intellexit vtique & dixit: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum*. Ieſus Chriſtus dominus noſter quemadmodum dicitur,

tur filius Dei, ſic dicitur verbum Dei, ſic & virtus & ſapientia Dei. Vnum enim idémque ſignificant, filius, verbum, virtus, & ſapientia. De quo verbo ait Pſalmiſta: Verbo domini cœli firmati ſunt. Et vt verbum & ſapientiam idem eſſe oſtenderet, ait: Omnia in ſapientia feciſti. Nunquam igitur pater ſine filio fuit, quia nunquam ſine verbo, nunquam ſine virtute, nunquam ſine ſapientia eſſe potuit. Hæc autem ſapientia, hæc virtus, hic Dei filius, quanuis temporaliter de virgine natus ſit, in principio tamen & ante tempora erat. Et hoc eſt quod ait. *In principio erat verbum.* Taceant igitur quicunque ſaluatorẽ noſtrum, priuſquam de virgine naſceretur, non fuiſſe contendunt. Hoc enim Iudæi & gentiles & quidam hæreticorum dicere ſolent: quorũ quidem errores Euangeliſta deſtruit: dum eum in principio fuiſſe dicit. Sed vbi erat? *Et verbum erat apud Deum*. Semper enim in patre filius, ſemper in filio pater. Vnde ipſe ait: Ego ſum in patre, & pater in me eſt. Denique vbi debuit eſſe, niſi in Deo, virtus & ſapientia Dei. Vbi enim eſt virtus & ſapientia tua, niſi in te & in animo tuo. Sic igitur & verbum Dei, id eſt virtus & ſapientia Dei, in principio erat apud Deum. Et quid erat? *Et Deus erat verbum*. Nihil enim in Deo eſt, quod Deus non ſit. Totus enim idem eſt & ſubſtantialiter idem. Hoc autem verbũ nec ſyllabis cõſtat nec voce profertur, ſed ſemper in ſinu manens, & in corde patris cuncta diſponit, regit & operatur. *Hoc erat in principio apud Deum*, Hæc autem cõfirmatio eſt eorum quæ dicta ſunt. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Sic igitur omnia per verbũ facta ſunt, & omnia in ſapientia dominus fecit, manifeſtũ eſt quia verbum & ſapientia idem ſunt, ibi igitur verbum, vbi & ſapiẽtia. In nobis autẽ nõ ita fit, quia verbũ in ore, in corde ſapientiã habemus. Veruntamen ſicut ſapientia noſtra voce induitur, & fit verbum vt audiatur, ita & ſapientia Dei carne induta eſt, & verbum caro factum eſt, vt ab omnibus videatur. Siue igitur verbum, ſiue ſapiẽtia vocetur Dei filius, nulla differentia eſt. Non enim loquendo, ſed ſciendo & volendo cũcta operatur Deus. Quod enim ſcriptum eſt, ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt, non ſic eſt accipiendum quaſi motu linguæ & aëris percuſſione aliqua ex ipſius ore vox inſonuit. Sed di-

cere Dei, voluiſſe eſt. Omnia enim per ipſum facta ſunt, quæcunq; à patre facta ſunt, & ſine ipſo nihil à patre factũ eſt: nihil enim ſine ſapientia fecit Deus. Deus igitur vnus eſt, qui in ſapiẽtia ſua & in ſpiritu ſuo omnia operatus eſt. Cuius ſapientia carnem ſuſcepit, cuius ſpiritus in igne apparuit. Qualiter autem ſapientiam ſuam, verbum ſuum & filium ſuum ipſe genuerit, quia ſolui non poteſt, quæri non debet. *Quod factum eſt in ipſo vita erat, & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eum non comprehenderunt.* Duæ nanque naturæ ſunt in Chriſto, diuina ſcilicet, & humana: quarum altera facta eſt, altera facta non eſt. Humanitas enim quæ in ipſo eſt, & facta & creata eſt. Ipſe enim fecit humanitatem ſuam, ipſe fecit & matrem ſuam: *per quem facta ſunt omnia, & ſine quo factum eſt nihil.* Hoc igitur ſolum in ipſo eſt, nihílque aliud eſt quod in ipſo factum eſt. Hoc autem vita erat, quanuis hoc Iudæi non credebant. Chriſti nanque humanitas, omnium in ſe credentium ſalus & vita eſt. Vnde ipſe ait, Ego ſum via, veritas, &. vita itémque, Ego ſum reſurrectio & vita. *Et vita erat lux hominum.* Si enim Chriſti humanitas vita erat, & vita erat lux hominum, ergo & Chriſti humani-erat erat lux hominum. Sed quare lux? Quia lucebat, quia docebat, quia prædicabat, quia populum qui ſedebat in tenebris, illuminabat. Vnde propheta, Populus, inquit, qui ſedebat in tenebris vidit lucem magnam: habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis. Hinc ipſe quoque dominus ait, Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulabit in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. De qua & ſubditur, *Et lux in tenebris lucet.* Lux enim in tenebris lucebat, quando inter peccatores Chriſtus dominus prædicabat. Hanc autem lucem tenebræ non comprehenderunt, quia peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. Ipſe enim ſolus inter peccatores ſine peccato viuere potuit. Hæc ſola lux nullis tenebris eſt obfuſcata, nulla caligine denigrata, nullis vitiis maculata. Alij autem hunc locum ita deſtinguunt, vt prius dicant, *quod factum eſt:* deinde ſubinferant, *in ipſo vita erat.* ſed videant quomodo his ſequentia continentur: Omnia enim quę temporaliter fiunt, vel facta ſunt, priuſquam fierent in ipſo & viuebant, & vigebant. Viuunt enim omnia

nia quæ in Dei diſpoſitione ſunt: quia ſicut diſpoſita ſunt, non euenire non poſſunt. *Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine.* Omnes enim (ſicut Lucas ait) exiſtimabant de Iohanne ne fortè ipſe eſſet Chriſtus. Erat enim lucerna lucens & ardens. Sed non erat ipſe lux, qui ad hoc ſolummodo venerat, vt teſtimonium perhiberet de lumine. *Erat autem lux vera*, lux externa & indeficiens, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Hanc autem lucem illud candelabrum ſignificabat, quod de auro puriſſimo Moyſes fieri præcepit. Quid enim tam puriſſimum, quàm eſſe ſine peccato? quid tam puriſſimum, vt ſapientia, & Sol iuſtitiæ. Habebat autem hoc candelabrum ſeptem lucernas, quibus totum tabernaculum illuminabatur. per quas ſeptem ſancti Spiritus gratias intelligimus, quibus totus mundus illuminatur. Habebat autem in haſtili ſuo quatuor ſcyphos, qui quatuor Euangelia ſignificabant: habebat igitur & lucernas, quibus mẽtis oculos illuminaret, habebat & ſcyphos, quibus ſitientium corda reficeret & ſanaret. Omnis autem homo in hunc mundum veniens, ſola huius candelabri luce interius & exterius illuminatur. Hæc oculis viſum, & cordis tribuit intellectum. Qui hac luce non illuminatur, cæcus eſt, & in tenebris manet. Venit autem homo tunc in hunc mundum, quando naſcitur: quia tunc primum in hoc mundo apparet. Vnde & de ſeipſo dominus ait, Exiui à patre, & veni in mundum: iterum relinquo mũdum, & vado ad patrem. Deus enim qui vbique eſt, quando ſe nobis manifeſtat, venire: quando ſe cælat, recedere dicitur. Venit igitur in mundum, quia ſecundum carnem quã aſſumpſit, mundo viſibilis apparuit. Et hoc eſt quod dicitur, *In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit.* Quid eſt in mundo erat, niſi quia viſibilis inter homines in hoc mundo conuerſabatur? Mundus autem ſecundum quoſdam eum cognouit, & ſecundum quoſdam eum non cognouit. Mundi enim amatores Chriſtum ſequi & cognoſcere noluerunt: qui, quoniam ſolam huius mundi voluptatem & gloriam diligunt, non

immeritò mundus vocantur. Vnde & diſcipulis ſuis dominus ait, Quia de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mũdo, propterea odit vos mundus. *In propria venit, & ſui eum non receperunt.* Cum enim omnia ſua ſint, eius tamen propria Iudæi dicebantur, & iſti quidem eum nõ receperunt, ſed eũ ſpernentes dixerunt, nolumus hunc regnare ſuper nos. *Quotquot autẽ eũ receperunt, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.* Quid enim illis maius dari potuit, quàm vt eſſent filij Dei? Si enim filij, (ait apoſtolus) & hęredes: hęredes quidẽ Dei, cohęredes autẽ Chriſti. Si verò cohæredes ſunt, eandem habent beatitudinem & poſſeſſionem. *Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluptate carnis, neque ex voluptate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Quantũ enim ad hanc ſecundam natiuitatem, qua filij Dei homines fiunt, non ſecundum viri voluntatem, neque ex voluptate carnis & ſanguinis, ſed ſecundum voluntatem Dei ex aqua & ſpiritu ſancto regenerantur & renaſcuntur homines. Quantum verò ad primam natiuitatem, vno & ſimili modo & boni & mali omnes naſcuntur. *Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Factum eſt vtique verbum caro, non quòd verbum mutaretur in carnem, ſed quia carnem ſuſcipiendo, ex diuinitate & humanitate vna perſona facta eſt. *Et habitauit in nobis.* ſicut Hieremias ait, Hic Deus noſter, & non æſtimabitur alius ad eum: qui adinuenit omnem viam ſcientiæ, & dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſraël dilecto ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. *Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.* Hanc enim Chriſti gloriam illi viderunt, qui ſimul cum eo erant quando in monte transfiguratus eſt, quando reſplenduit facies eius ſicut Sol, veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix: quando & vox patris audita eſt, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Erat autem plenus gratiæ, ſecundum hoc quod Pſalmiſta ait, Specioſus forma præ filiis hominum. Diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Erat autem & veritate plenus, ſecundum illud, Propter veritatem & manſuetudinem & iuſtitiam, deducet te mirabiliter dextera tua.

IN NATIVITATE S. STEPHANI.

Dixit Ieſus turbis Iudæorũ, & principibus ſacerdotum, Ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapiẽtes, & ſcribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem: vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel iuſti vſque à ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ. Matth. 23.

SVperius in hoc Euãgelio ſcribis & phariſæis dominus & Saluator noſter loquitur, dicens, Væ vobis ſcribæ & phariſęi, hypocritę, qui ędificatis ſepulchra prophetarũ, & ornatis monumenta iuſtorum, & dicitis, Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorũ in ſanguine prophetarum. Ita teſtimonium eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum qui prophetas occiderunt. Væ (inquit) vobis, non quia ædificatis & ornatis ſepulchra prophetarum, (hoc enim pietatis opus eſt:) ſed quia filij eſtis eorum qui prophetas occiderunt. Filij quidem non tantùm natura, quantum imitatione & iniquitate. Sicut enim omnes boni dicuntur filij Abrahæ, quia imitantur Abraham: ita omnes iniqui, iniquorum filij dicuntur, quia imitantur iniquos. Vnde & dominus his talibus ait, Si filij Abrahæ eſſetis, opera itaque Abrahæ faceretis. Væ igitur illis quia non Abraham, non prophetarum, non iuſtorum filij ſunt, quia non eos imitantur: imò verò eorum filij ſunt, qui prophetas occiderunt, in omni malitia & iniquitate eos imitantes. Dicunt præterea, ſi fuiſſent in diebus patrum ſuorum, non fuiſſent ſocij eorum in ſanguine prophetarum, quum valde illis nequiores non ſolum prophetas occiderunt, verùm etiam ipſum dominum prophetarum. Vnde & ſubditur, Et vos igitur implete menſuram patrum veſtrorum. Currite, feſtinate, vt vſque ad eorum iniquitates integram perfectámque menſurã perueniatis. Turpe eſt enim vt à patribus veſtris degeneretis, & minores ab illis nequitia inueniamini. Hoc autem ideo dicit, quia in ſua, ſuorúmque diſcipulorũ nece iam nimiũ eos per inuidiã accẽſos eſſe videbat. Hic autẽ loquutionis modus à grãmaticis Ironia vocatur. Serpẽtes, genimina viperarũ: quomodo fugietis à iudicio gehẽnę? Serpẽtes enim ſunt, quia callidi & venenoſi: geniminaviperarũ, quia cunctis iniquis iniquiores, cùm nec vxor viro, nec filij paren-

tibus parcant. Qui vtiq; gehēnæ iudiciū aliter fugere non potuerunt, niſi matrē ſuam occiderēt, ſicut ipſa quoq; eorum patrē interfecit. Viperarum enim hæc natura dicitur eſſe, vt quando fœmina concipit, maſculum interficit: quando verò parit, ipſa nihilominus à filiis occidatur. Neque enim expectant vt aſſueto naturæ ordine oriantur, ſed iuxto matris vtero violenter foras erumpunt. Vipera igitur, Synagoga: vir eius, Chriſtus. Venit Chriſtus ad Synagogam, venit ad vxorem ſuam, quam poſtquam ſuo ſemine imprægnauit, totámque Euangelicæ prædicationis ſementem in eam infudit, illa ſicut vipera, ſicut venenoſa & impia, contra eum aſſurgens, eum interfecit, de cuius impio vtero filij eius erumpentes, eam occidunt, quoniam Iudæi ad fidem venientes, eam excommunicāt & danmnant. Vnde Apoſtolus ait, Cùm autem placuit ei qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiā ſuā, &c. Omnes enim hęreſes dānant, quicūq, ab hæreſibus ad Eccleſiā redeūt: ideo ecce *ego mitto ad vos prophetas, & ſapientes, & ſcribas*. Ideo (inquit) vt & vos impleatis mēſura patrū veſtrorū, *ego mitto ad vos prophetas, ſapiētes, & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex illis flagellabitis in Synagogis veſtris*. Talis erat beatus Stephanus, de quo modò cùm legeretur, audiuimus, quia plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & ſigna magna in populo. Surrexerunt autem quidam de Synagoga, diſputantes cum eo, & non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui qui loquebatur. Vnde & dominus ait, Ego dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri. Sic igitur pugnabant ſancti, ſic eos dominus pugnare docuit: non armis pugnabant, ſed voce. Sic antè pugnauerat Gedeon, cuius præliū hæc omnia ſanctorum prælia ſignificauit. Gedeon nanq; cōtra Madianitas pugnaturus, his qui ſecū erant, tubas & lāpades parare iuſſit. Præcepit autem vt intra lagunculas lampadas occultarent, & ſic ad prælium profectus eſt. Nocte verò inimicorum caſtra ingreſſi, lagunculis fractis, tenentes tubas dextris, lampadas verò ſiniſtris, tubarum clangore & lampadarū ſplendore omnia circunquaque repleuerūt. Quibus hoſtes perterriti, fugere incipiunt, & quaſi inſani propriis gladiis magna ex parte ſe viciſſim interficiūt.

Talibus

Talibus igitur armis vicit Gedeon:talibus & ſancti martyres vincebant. Quid enim per tubas, niſi prædicatorũ voces intelligimus? quid verò per lampadas, niſi miraculorũ ſplendor figuratur? Lagunculæ verò vaſa fictilia ſunt, de terra formata,per quę ſanctorũ corpora figurãtur,de limò terræ plaſmata:de quibus apoſtolus ait, Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. Quoniã autem dominus dixerat,nolite timere eos qui occidunt corpus,animam autem non poſſunt occidere: neque lagũcularũ fractionẽ, neque corporis paſſionem,ſancti martyres metuentes, ad omnia tormentorũ genera parati erant.Vide igitur q̃ bene ſibi cõueniant prælium protomartyris Stephani & prælium Gedeonis. Si enim per tubas prædicatorũ voces ſignificãtur, tunc nimirum beatus Stephanus tuba ſonabat,quando incredulos Iudęos arguebat & prędicabat.Quãdo verò prodigia & ſigna magna faciebat, tunc vtique lampadas manu tenebat. Maior eſt enim ſplendor miraculorum, quàm ſplendor ignis:& multo longius refulget miraculorum fama,quàm lampadarũ flamma. Tunc autem Iudæi ſæuientes & ad lapides currentes, protomartyris lagunculam fregerunt,quia eum lapidauerunt & lapidibus interfecerunt. Vicit tamen beatus Stephanus,quoniam coronatus cœlos aſcendit. Iudæi autem victi ſunt,quoniam poſt paucos annos deſtructa ciuitate in captiuitatem deducti ſunt. Sequitur: *Et perſequemini de ciuitate in ciuitatem, vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram.* Apoſtoli enim, martyres, & doctores, prophetæ, ſapientes, & ſcribæ fuerunt: quos ad Iudæos, omnéſque mundi nationes prædicandas dominus miſit. Hos autem Iudæi occiderunt, crucifixerunt, flagellauerunt, & de ciuitate in ciuitatem perſequuti ſunt. Nemo enim Chriſtianorum vſquam occiſus eſt, qui eorum vel manibus vel affectu non ſit occiſus.Vnde & omnium rei eſſe dicuntur,omniúmque iuſtorum ſanguis ſuper eos venire dominus ipſe teſtatur. Hoc autem ex quo & vſquequo exponit,dicens, *A ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ,quem occidiſtis inter templum & altare.* Cùm enim alibi ſcriptum ſit, quòd filius non portabit iniquitatem patris, ſed vnuſquiſque in peccato ſuo morietur, quid eſt quod modò hìc dicitur,quòd omnis ſanguis iuſtus veniet ſuper generatio-

nem iſtam? His enim verbis ſaluator noſter dicere videtur, quòd hæc impia generatio tantam pœnam pro ſuo ſcelere patiatur, quantam pateretur ſi omnium iuſtorum ſanguinem fudiſſet, qui ab Abel fuſus eſt vſque ad Zachariam. Et hoc meritò: Maius enim fuit Chriſtum occidere, eiúſque corpus (quod eſt Eccleſia) iniquo odio perſequi, quàm ſi omnium iuſtorum præcedentium ſanguinem fudiſſent. Zacharias autem Barachiæ filius nuſquam legitur fuiſſe occiſus. At verò Zacharias filius Ioiadæ in atrio templi legitur interfectus: inter templum & altare videlicet, quod ſub diuo erat, vbi hoſtiarum ſanguis fundebatur. Sed quare dixit, *vſque ad Zachariam*, & non potius vſque ad ſeipſum, vel vſque ad ſeculi cõſummationẽ? Multorum enim iuſtorum ſanguinem Iudæi fuderunt, non ſolùm vſque ad Zachariam, verum etiam poſt Zachariam. Hæc igitur quia hiſtoriæ non conueniunt, ſpiritualis intelligentia, quærenda eſt. Puto enim quòd dominus noſter ſeipſum Zachariam vocat, & præterito pro futuro vtitur. Interpretatur enim Zacharias, memoria domini. Sicut enim Chriſtus Ieſus dicitur verbum domini, ſermo domini, virtus & ſapientia domini: ſic etiam dicitur memoria domini. Et iſte quidem eſt Barachiæ filius, qui benedictus dominus interpretatur. Vnde & principi ſacerdotum ſe interroganti, an eſſet Chriſtus filius benedicti, reſpõdit, ego ſum. Hunc autem occiderunt Iudæi inter templum & altare, quoniam ibi Chriſti mortem inter ſe conſiliati ſunt. Neque enim aliter Iudæi Chriſtum dominum occiderunt, niſi conſiliando, accuſando, & damnando. Vnde ipſi quoque dicebant, Nobis nõ licet interficere quenquam. Quòd verò in atrio templi de eius morte conſilium habitum ſit, ipſe per Pſalmiſtam oſtendit, dicens, Aduerſus me exercebantur qui ſedebant in porta, & in me pſallebant qui bibebant vinum. Sic igitur Zacharias filius Barachiæ inter templum & altare occiſus eſt. *Ieruſalem Ieruſalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Ego (inquit) filios tuos multoties congregare, & malignorum ſpirituum incurſus deſuper & circa volantium defendere volui, ſicut gallina pullos ſuos cõgregat, & ſub alas ſuas eos abſcondit, ne ab importunis

auibus

auibus ei ſubripiantur, ſed noluiſti. Ego igitur volui, ſed ea conditione ſi tu quoque voluiſſes. Quia ergo tu congregari & ſaluari noluiſti: ego quoque iam nunc congregare & ſaluare nolo. Vnde & dico, diſperge illos in virtute tua, & deſtrue eos protector meus domine. Dominus enim qui poteſt quæcunque vult, nullum alium ſaluare vult, niſi eum qui vult ſaluari ab eo. Vnde & per prophetam ait, Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis: quòd ſi nolueritis, gladius deuorabit vos. Sicut enim manifeſtum eſt, quòd dominus non vult mortem peccatoris, ſed vt cõuertatur & viuat: & ſicut manifeſtum eſt, quia neminem vult perire, ſed omnes vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ſic tamen, ſi crediderint, & baptizati fuerint, ſi de peccatis pœnitentiam egerint, & eius voluntatem fecerint: ita etiam manifeſtum eſt, quòd eos qui neque credere, neque baptizari, neque pœnitentiam agere volunt, qui de bonitate dei deſperant, & de gloria quæ promittitur ſanctis non curant, ſi in hac praua voluntate vſque in finem perſeuerant, manifeſtum (inquam) eſt quia hos tales deus ſaluare non vult. Quis enim dicere audeat, quòd eos ſaluare velit, qui ſaluari non poſſunt? Impoſſibile eſt enim ſine fide vel ſaluari vel placere deo. Vnde & quibuſdam dominus ait, Quò ego vado vos non poteſtis venire. Nota quod ait, & conſidera quare non poſſint. Quia in eum credere nolunt, ideo ad illam beatitudinem peruenire non poſſunt. Similiter autem & Ioannes euangeliſta ait, Propterea Iudæi credere nõ poterant, quia ſic de eis Eſaias prædixerat, Excæca cor populi huius, ne forte conuertantur & ſanentur. Sed quare credere non poterant, niſi quia credere nolebant? Fides igitur in voluntate eſt. Si enim voluiſſent, & non potuiſſent, peccatum non habuiſſent. De his autem breuiter in commentario diximus, de quo iſta ſumpta ſunt: quæ qui non intelligit, hæc legat vt intelligat. Sequitur: *Ecce relinquetur vobis veſtra domus deſerta.* Sic & in pſalmis, Ecce elongaui fugiens, & maſi in ſolitudine. Relictis enim Iudæis in gentibus habitat dominus. *Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis, benedictus qui venit in nomine domini.* Poſtquam (inquit) hac corporali præſentia, qua vobiſcum ad tempus conuerſatus ſum, vos relinquam, non me videbitis

amodò, donec me iterum ad iudicium venientem melius cognoſcatis, ſimúlque & vna conſona voce omnes dicatis, Benedictus qui venit in nomine domini. Hoc eſt quod alibi ait, Viuo ego, dicit dominus, quia mihi curuabitur omne genu, & confitebitur omnis lingua.

IN NATIVITATE SANCTI IOANNIS EVANGELISTAE.

Dixit Ieſus Petro, Sequere me. Conuerſus Petrus, vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius: & dixit, Domine quis eſt qui tradet te? Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dixit Ieſu, Domine hic autẽ quid? Dicit ei Ieſus, Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere, &c. Ioan. 21.

Legitur ſuperius in hoc euãgelio, quòd diſcipulos ſuos ad prandium dominus inuitauerat. Et bene quidem ad prandiũ, quia dies paſchales erant. Dies, de quibus ipſe dixerat, nõ poſſunt ieiunare filij ſponſi quãdiu cum illis eſt ſponſus. Talibus enim diebus nõ ſemel, ſed tota die, ſi fieri poſſet, Chriſti conuiuiis intereſſe, & ſpiritualibus cibis refici debuiſſent Chriſti fideles. Cùm autẽ prandiſſent, interrogauit dominus Petrum, & ter interrogauit, an eum diligeret. Quo reſpondente, domine tu ſcis quia amo te, ait, Paſce agnos meos, paſce oues meas. Prius agnos, deinde oues ei commiſit: quia non ſolùm paſtorem, ſed paſtorum paſtorem eum cõſtituit. Paſcit igitur Petrus agnos, paſcit & oues: paſcit filios, paſcit & matres: regit & ſubditos & prælatos. Omnium igitur paſtor eſt, quia præter agnos & oues in Eccleſia nihil eſt. Nihil (inquam) quod non ſuis paſtoribus Chriſtus commiſerit. Ecce Petrus qui negauerat ter dominum, ter ſe amare reſpondit, quatenus amor deleat culpam, & dilectio tollat offenſam. Et dicit ei Ieſus, *Amen amen dico tibi, quum eſſes iunior cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cum autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis.* Quod quid ſignificet euangeliſta exponens ait, *Hoc autem dixit, ſignificans qua morte glorificaturus eſſet deum.* In crucis nanque patibulo poſitus beatus Petrus, ibique manus extendens, quum iam quidem ſenuiſſet, & ad vitæ finem

nem perueniſſet, ab aliis cinctus & ligatus eſt. Et meritò poſtquam ter dominum ſe amaſſe reſpondit, mortem ſuam ei dominus nuntiauit, in qua quantum eum dilexerit, apertiſſimè demonſtrauit. Et quum hoc dixiſſet, dicit ei, *Sequere me.* Quod Petro dicitur, omnibus dicitur: quia enim Petrus præ cæteris maior erat, meritò tota Eccleſia in Petro ſignificabatur. Omnes igitur fideles ſibi dictum eſſe intelligant, id quod ſoli Petro dictum eſt, *Sequere me*. Si me (inquit) diligis, ſequere me, veni poſt me, imitare me: vt ſicut ego propter te, ita & tu moriaris pro me. Hæc audiens beatus Petrus, & mente & pedibus cœpit ire poſt Ieſum. *Conuerſus autem vidit alium diſcipulum, quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit, domine quis eſt qui tradet te?* Pluribus in locis beatus Ioãnes Apoſtolus de ſeipſo loquens, ait, Hic eſt diſcipulus ille quem diligebat Ieſus: quaſi vel ſolum ipſum, vel præ cæteris ipſum vnum dilexiſſet. Chriſtus autem ſi aliquem plus diligebat, eum vtique plus diligebat, qui cæteris melior erat. Quòd autem omnes diligeret, ipſe oſtendens, ait, Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Perfectè igitur diligebat omnes. Non ergo plus diligebat Ioannem, quia perfecta dilectione nulla dilectio maior eſt. Sed dicis, Ille melior eſt, qui plus diligitur à domino. Et ego dico, quòd melior eſt ille, qui plus diligit dominum. Non facilè igitur patet qui melior ſit, an Petrus, an Ioannes. Quòd enim Petrus plus diligat dominum, oſtendit & ipſe dominus, dum dicit, Simon Ioannis, diligis me plus his? Quòd verò Ioannes plus diligatur à domino, ipſe manifeſtat, dicens, Hic eſt diſcipulus quem diligebat Ieſus. Hoc ergo quia ad literam non procedit, ſignificatione videamus. Quid enim per Petrum, niſi vita actiua: quid per Ioannem, niſi vita contemplatiua deſignatur? Iſte enim vxorem & prolem habuit: ille ſemper in virginitate perſeuerauit: iſtum ad laborem, illum ad quietem dominus inuitat: iſti dicit, Sequere me: de illo dicit, Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Fatigatur enim ſemper, & tranſit vita actiua: manet verò & quieſcit contemplatiua. Vnde in Canticis Canticorum dicitur, Adiuro vos filiæ Ieruſalem per capras ceruóſque camporum, vt non ſuſcitetis, neque euigilare

faciatis dilectam, donec ipſa velit. Nota modò quòd ipſa quoque vita dilecta vocatur, quæ per hunc dilectum ſignificatur. Ipſe quoque Ioannes hoc in loco vitam contemplatiuam ſe ſignificare oſtendit, dum ſe ſupra pectus Ieſu recubuiſſe dicit. Illi enim recumbunt ſupra pectus Ieſu, qui ſapientiæ & ſcientiæ operam dant, & qui lectioni vacant & contemplationi. Si ergo Petrus ſignificat vitam actiuam, Ioannes autem contemplatiuam, plus vtique diligit dominus Ioannem quàm Petrum: id eſt, illam vitam quæ ſignificatur per Ioannem, quàm illam quæ ſignificatur per Petrum, quanuis æqualiter diligat & Ioannem & Petrum. *Hunc ergo quum vidiſſet, dicit Ieſu: Domine hic autem quid?* De me (inquit) iam ſcio, certus ſum de morte mea: volo etiam ſcire qua morte te clarificet iſte frater & conſeruus & ſocius meus. *Dicit ei Ieſus, Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.* Tu (inquit) me ſequere, tu ſicut ego crucem aſcende, tu eandem quam ego mortem patere. Hunc autem ſic volo manere: non cruce, non perſequutoris gladio, non aliqua violentia vòlo eum vitam finire, ſed in pace & quiete diem vltimum terminare. Veniam ad eum, & quãdo mihi placuerit vocabo eum. Nemine cogente, ſed ipſo volente, & me vocante, de pace in pacem, de quiete in quietem transferam eum. Legitur enim quòd beatus Ioannes longo iam ſenio confectus, quum in pace & quiete eccleſiam regeret apud Epheſum, populum ad ſe conuocans, poſt longam alloquutionem & miſſarum celebrationem in locum iuxta altare defoſſum deſcenderit, & ita quaſi ſomno quodam leui atque ſuaui ad dominum trãſierit. Quid eſt igitur, *ſic eum volo manere*? quid eſt *ſic*? Sic, inquit, vt à nemine occidatur, ſed me vocante ſuauiter & iucundè de hac vita in aliam transferatur. *Exiit ſermo iſte inter fratres quòd diſcipulus ille non moritur: & non dixit Ieſus, non moritur, ſed ſic eum volo manere donec veniam, quid ad te?* Non bene ergo diſcipuli intellexerant id quod dominus de Ioanne dixerat, ſic eum volo manere donec veniam. Non enim his verbis Ieſu ſignificatur quòd Ioannes non moriatur. Si enim hoc his verbis ſignificaretur, nequaquam Ioannes dixiſſet, Et non dixit Ieſus, non moritur, ſed ſic eum volo manere donec veniam. Quid enim aliud dixit Ieſus, niſi id quòd eius

verbis

verbis ſignificabatur? Non enim tantùm attendimus verba, quantum verborum ſignificata. *Hic eſt diſcipulus ille qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit, & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius.*

IN NATIVITATE INNOCENTVM.

Angelus domini apparuit Ioſeph in ſomnis, dicens, Surge & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & eſto ibi vſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum, &c. Matthæi 2.

VEnerant illis diebus Magi ad Dominum, & (ſicut Euangeliſta refert) munera ei obtulerunt: & admoniti ab angelo in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam. Qui quum receſſiſſent, ecce *angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum.* Dubitari quidem poteſt, quomodo completis diebus purificationis, in Ieruſalem Chriſtus in templo offerri potuit, ſi ſtatim vt Magi receſſerunt, in Ægyptum fugiens abiit? Aut fortaſſe tandiu Magi in Bethleem morati ſunt, donec ſimul cum puero & matre eius Ioſeph de Ieruſalem poſt purificationem reuerteretur. Sed melius mihi videtur eſſe vt ſic dicatur: Qui cum receſſiſſent, aliquanto pòſt tempore euoluto, & omnibus quæ ſecundum legem debebantur expletis, ecce angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum. Adhuc omnia quieta erãt: adhuc Herodes Magos expectãs, nondum ſui cordis malitiam reuelabat. Vnde & ſecurè vadunt in Ieruſalem, vt legis mandata perficiant. Inde verò in Ægyptum fugere iubentur, vbi Abraham & Iacob & filij Iſraël peregrinati ſunt. Hoc enim Propheta prædixerat, dicens: Ecce dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptũ, & corruent omnia ſimulachra eius. Nubes enim leuis, & nullius corruptionis pondere grauis, eſt virgo Maria, quæ in Ægyptum Chriſtum portauit, vt lux in tenebris luceret & populus qui ſedebat in tenebris, lucem magnam videret. Sunt autem qui etiam ad literam intelligere velint, vt Chriſto domino Ægyptum ingreſſo, mox omnia phana & ſimulachra omnia corruiſſent. Hanc autem Chriſti perſequutionem & Moyſes in ſeipſo ſignificauerat. Multa

enim ſunt,in quibus Moyſes Chriſtum ſignificat. Sicut enim Moyſes à Pharaone,ita & Chriſtus ab Herode perſequutionem paſſus eſt: & ſicut infantes propter Chriſtum in Iudæa occiſi ſunt, ita & in Ægypto propter Moyſen in flumine necati ſunt. Narrat autem Ioſephus quendam ſacerdotem & magum Ægyptiorum prophetaſſe, quòd de Hebræorum gente talis homo naſciturus eſſet, qui totam terram illam perdere debuiſſet. Vnde & Pharaoni conſilium dedit,vt omnes Hebræorum infantes interficeret. Præcepit igitur Pharao vt Hebræorum maſculos interficerent, & fœminas reſeruarent. Hoc autem ideo faciebat,vt ille vnus qui quærebatur,vel ſic inter alios occidi potuiſſet. Eadem autem intentio fuit & Herodis, qui quoniam Chriſtum inuenire nõ poterat, tot milia puerorum interfici iuſsit. Illis autem diebus natus eſt Moyſes, de quo longa hiſtoria ſcribitur, quomodo à parentibus occultatus, quomodo in flumen miſſus, quomodo à filia Pharaonis de aqua ſuſceptus & in filium adoptatus fuerit, quomodo etiam puella de manibus illius impij ſacerdotis, qui eum occidere conatus fuerat, eum liberauerit, quando (vt prædictus hiſtoriographus narrat) de capite Pharaonis ludens infantia coronam eiecit. Hæc autem Moyſes ideo fortaſſe prætermiſit,ne ſuum prȩconium ſcribere videretur. Verũtamen poſtea in Pharaone & in exercitu eius completum vidit,quod tunc in illis quȩ infans & inſcius agebat,ſignificabatur. Sequitur: *Qui conſurgens accepit puerum & matrem eius nocte, & receßit in Aegyptum. Et erat ibi vſque ad obitum Herodis.* Ecce fugit Chriſtus, & in nocte fugit, vt fuga quæ per ſe difficilis eſt, noctis obſcuritate difficilior fiat. Si ergo fugit Herodem,quãto magis nos diabolum & membra eius fugere oportet? Nulla itineris difficultate terreamur:quia melius eſt duro labore fatigari, quàm ab hoſtibus necari. Arcta enim & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam. Verũtamen nec ſemper eſt fugiendum,nec ſemper eſt reſiſtendum, ſed pro temporis & negotij qualitate & hoc & illud fieri oportet. Nam & ſancti aliquando fugiebant, aliquãdo hoſtibus ſponte occurrebant. Ipſe quoque ſaluator noſter,qui nos de ciuitate in ciuitatem fugere præcepit,cùm & ipſe ſi vellet,fugere potuiſſet,ſpõte ſua tempore paſſionis hoſtibus occurrit. Non

igitur

igitur timore mortis, ſi iuſtum & vtile fore putamus, ſed timore peccandi, & viſibiles hoſtes & inuiſibiles fugere debemus. Quare autem Chriſtus in Ægyptum fugerit, euangeliſta ſubinferens, ait, *Vt adimpleretur quod dictum eſt à domino per Prohetam dicentem, Ex Aegypto vocaui filium meum.* Si enim in Ægyptum non fuiſſet, ex Ægypto vocari non potuiſſet. Sic enim impleta eſt prophetia, & vtilitas prophetiæ. *Tunc Herodes videns quòd illuſus eſſet à magis, iratus eſt valde: & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà.* Fecit hoc ſecundum tẽpus quod exquiſierat à Magis. Quoniam enim Herodes prophetarum oraculo in Bethleem naſciturum Chriſtum audierat, ideo omnes pueros qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, occidit, vt quia vnũ inuenire non poterat, vnum ſimul cum cęteris interficeret. Sed quare *à bimatu & infrà?* Quia ſecũdum Magorum reſponſionem Chriſtum huius ætatis eſſe ſciebat. Præoccupatus enim aliis negotiis, cum eam penè duo anni tranſiſſent, & Magi ad eum non reuerterentur, ſe illuſum eſſe intelligẽs, valde iratus omnes hos pueros occidere iuſſit. *Tunc impletum eſt quod dictum eſt per prophetam Ieremiam dicentem, Vox in Rama audita eſt, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios ſuos & noluit conſolari, quia non ſunt.* Rama enim interpretatur excelſa. Illi igitur vox in Rama auditur, quæ multum exaltata præ ſua magnitudine longe latéque diffunditur. Multus enim ploratus, multúſque vlulatus ibi erat, vbi tot matres, tot parentes, tot homines vtriuſque ſexus, viſa tanta crudelitate, etiam ſi vellent, voces cohibere non poterant. Quare autem Rachel filios ſuos plorare dicitur, quum vtique non filij Rachel, quantum ad liberam, ſed filij Lyæ ſororis eius omnes iſti fuerint. Iudas enim non Rachel, ſed Lyæ filius fuit, in cuius tribu hæc cędes tam immẽſa facta eſt. Sed quia Rachel interpretatur ouis, & ſignificat ſanctam Eccleſiam, quæ ouinam ſimplicitatẽ imitatur, non immeritò filij Rachel eſſe dicuntur, qui quaſi agni innocẽtes & ſine voce iugulantur. Deniq; cuius filij ſunt agni? nõne ouis? Sunt igitur filij Rachel, ſiquidem illa eſt ouis, & iſti agni. Plorat autẽ Rachel, id eſt, ſancta Eccleſia, vſque hodie filios ſuos: quia quanuis ad requiem eos ire intelligat, dolet tamen quia cor-

poraliter ab ea ſeparantur. Sic autem dolebant & illi quibus dominus ait, Et vos nunc quidem triſtitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum. Et quanuis multo melius quàm fuerant, ſint, ſiquidem eam nunc cum deo ſunt, ad tempus tamen conſolationem non recipit, quoniam in hac vita non ſunt. Supplendæ ſunt enim ſcripturæ, vbi ad intelligentiam aliquid deeſt. Quis enim intelligat, *Noluit conſolari, quia non ſunt,* niſi aliquid addatur? Tale quid & ibi inuenies, vbi de domino dicitur, quòd videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens, quia ſi cognouiſſes & tu. Quis enim intelligere valeat quid ſignificet, & tu, niſi aliquid additum fuerit? Poteſt autem & ſic intelligi quod dicitur. *Rachel plorans filios ſuos noluit conſolari, quia non ſunt.* Sancta nanque mater Eccleſia, quanuis multum de filiorum ſuorum nece duríſq; cruciatibus lugeat, conſolationem tamen non recipit, quia non ſunt in tali euentu dandæ vel ſuſcipiendæ conſolationes. Vbi enim lætitia vincit lachrymas, gaudium mœrorem, & gloria paſſionem, ibi conſolatio neceſſaria non eſt. Magis enim lætandum eſt de illa vita, quàm de iſta ſit dolendum quam amiſerunt. Quid eſt enim hæc vita, ad comparationem illius vitæ? Vnde & dominus ait, Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. Denique cur aliunde quærat conſolationes ille qui plenus eſt conſolationibus? Illis enim conſolatio neceſſaria eſt, qui illos lugent, de quibus bonam ſpem habere non poſſunt.

DOMINICA PRIMA POST NATALEM DOMINI.

Erat Ioſeph & mater Ieſu mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem eius, Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur. Lucæ 2.

QVare autem pater eius dicatur Ioſeph, in ſequentibus euãgeliſta oſtendit, dicẽs, Et ipſe Ieſus erat incipiẽs quaſi annorũ triginta, vt putabatur filius Ioſeph. Non igitur in rei veritate, ſed in hominum opinione erat Ieſus filius Ioſeph. *Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam matrem eius, Ecce poſitus eſt hic in ruinam & in reſurre-*

reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur. Hoc eſt enim quod de ſeipſo dominus ait, In iudicium ego veni in hunc mundum, vt qui non vident videãt, & qui vident cæci fiant. Illis enim in ruinam poſitus eſt dominus, qui eius ſigno contradicunt. Illis verò in reſurrectionem, qui eius ſigna & prodigia venerantur & credunt: quoniam illi in interitum ruunt, iſti autem ad gloriam reſurgũt. Quòd enim de virgine natus eſt, magnum & inauditum eſt ſignum. Huic autẽ ſigno nos credimus, Iudæi contradicunt. Reſurrexit, cœlos aſcẽdit: & hoc quidem ſignum eſt. Sunt autem & multa alia ſigna, quæ fecit dominus Ieſus, quibus infideles contradicunt & excęcantur, fideles credunt & illuminantur. Sic igitur poſitus eſt aliis in ruinam, & aliis in reſurrectionem. *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, vt reuelantur ex multis cordibus cogitationes.* Tuam, inquit, ipſius animam pertranſibit gladius. Gladius vtique ſpiritus qui eſt verbum dei, vt tibi ex multis cordibus reuelentur cogitationes, quas nemo niſi ſpiritu ſancto reuelante cognoſcere poteſt. Vt enim de aliis taceamus, ipſas filij ſui cogitationes eam cognouiſſe ex eo intelligere poſſumus, quòd ad nuptias vocata, hoc quod ille facere diſponebat, ipſa vt faceret admonebat, dicens, Vinum non habent. Cui quum ille reſponderet, quid mihi & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea, ipſa gladio ſpiritus per eam tranſeunte futura prænoſcens, ait miniſtris, Quodcunque dixerit vobis, facite. Hoc enim illa non dixiſſet, ſi cogitationes eius non cognouiſſet. Tale igitur hoc fuit, ac ſi beatæ Mariæ virgini dixiſſet Simeon, Ecce dixi tibi quæ mihi de filio tuo reuelata fuerant, non à meipſo loquutus ſum. Spiritus enim me docuit, gladius ipſius per me tranſiuit, & mea viſcera penetrauit, qui per te quoque tranſiturus eſt, vt legis & prophetarum conſilia & occulta myſteria te cognoſcere faciat. Poſſumus autem & per hunc gladium, quo non corpus, ſed anima vulneratur, immenſum illum dolorem intelligere, quo virgo beatiſſima de morte vnigeniti filij ſui vulnerata & percuſſa eſt. *Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.* Chriſti nanque paſſio multorum cordium cogitationes & ſecreta myſteria reuelauit: quoniam prophetarum dicta, cogitationes, & ſcripta, ibi reuelata & conſummata ſunt. Quis

enim, niſi Chriſtus paſſus eſſet, intelligere poſſet quid propheta cogitaſſet, quum diceret, Foderunt manus meas & pedes meos, & dinumerauerunt omnia oſſa mea? Itémque, Ego dormiui & ſomnum cepi, & reſurrexi, quoniam dominus ſuſcepit me. Sunt autem & alia multa nobis quidem reuelata, quæ ideo Iudæi intelligere non poſſunt, quia ſuper Chriſto dicta non credunt. Vnde in Apocalypſi quum beatus Ioannes omnium prophetarum librum ſignatum vidiſſet, multúmque fleret quòd nemo eum aperire potuiſſet, dictum eſt ei, Noli flere: ecce vicit leo de tribu Iuda radix Dauid aperire librum, & ſoluere ſeptem ſignacula eius. Qua in re manifeſtum eſt omnium prophetarum cogitationes & occulta myſteria Chriſti paſſione reuelata eſſe. Et hoc quidem velum templi ſignificauit, quod eo moriente ſciſſum eſt, vt omnibus apparerent ſancta ſanctorum. *Et erat Anna prophetiſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer. Hæc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua. Et hæc quidem vidua erat, vſque ad annos octoginta quatuor, quæ non diſcedebat de templo, ieiuniis & orationibus ſeruiens nocte ac die. Et hæc ipſa hora ſuperueniens confitebatur domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Ieruſalem.* Hæc igitur mulier venerabilis, cuius nobilitas extollitur, continentia laudatur, ætas commendatur, religio prædicatur, idonea valde & digna erat, quæ dei filio teſtimonium perhiberet. Tales enim non minus quàm viri in teſtimonium ſuſcipiuntur. *Et vt perfecerunt omnia ſecundum legem domini, reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatem ſuam Nazareth.* Sic enim ſcriptum eſt in lege domini, vt mulier pro maſculo offerat domino par turturum, aut duos pullos columbarum. Talem igitur hoſtiam offerre debuit virgo Maria, per quam caſtitas & humilitas figuratur, quæ inter omnes mulieres & caſtior ſemper & humilior extitit. Et bene quidem non ſingula, ſed paria obtulit, quæ non corpore tantùm, ſed corpore & anima caſta & humilis erat. Qualiter autem hæc animalia offerri debeant, in Leuitico aperitur. Multa hoc in loco ſcribit Matthæus euangeliſta, quæ Lucas prætermittit, ſicut econtrà omnia hæc quæ huc úſque Lucas narrauit, prætermiſit Matthæus. Admonitus enim in ſomnis Ioſeph (vt Matthæus ait) ſeceſſit cum puero in

ro in Ægyptum,& erat ibi vſque ad obitum Herodis. Defuncto autem Herode rediit in Galilæam,&(ſicut hic ſcribitur) habitauit in ciuitatem Nazareth. *Puer autem creſcebat & confortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo.* Secundum humanitatem nanque creſcebat, quia ſecundum humanitatem puer erat. Diuinitas autem creſcere non poterat, quia vbique eſt, & omnia continet. Quotieſcunque igitur creſcit, vel confortatur, vel tale aliquid agit, omnia ad hominem referantur.

IN OCT. DOMINI.

Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab angelo priuſquam in vtero conciperetur. Lucæ 2.

NObis, non ſibi, circunciditur dominus. Sicut enim nobis natus eſt, nobis baptizatus & paſſus, ita & nobis eſt circunciſus. Primus Abraham circunciſus eſt. De quo Apoſtolus ait, quia ſignum accepit circunciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei. Data eſt igitur circunciſio non vt peccata tolleret, quod baptiſmi proprium eſt, ſed vt aliquid ſignificaret, & quadam differentia Iudæorum populum ab aliis gentibus ſepararet. Quanuis itaque propter mandati tranſgreſsionem, quicunque olim non circuncideretur, damnabatur: nemo tamen per circunciſionem iuſtificabatur. Vt enim Apoſtolus ait, Circunciſio quidem prodeſt, ſi legem obſerues: ſi autem præuaricator legis ſis, circunciſio tua præputium facta eſt. Non enim qui in manifeſto Iudæus, neque ea quæ in manifeſto in carne circunciſio, ſed qui in abſcondito Iudæus, & circunciſio cordis in ſpiritu, non litera. Magnum igitur aliquid ſignificat circunciſio: & tam magnum aliquid, vt quicunque eo modo circunciſus non fuerit, (vt interim de paruulis taceamus), ſaluari non poſsit. De hac enim circunciſione ſcriptum eſt, Circuncidite corda veſtra, & non corpora veſtra. De carnis verò circunciſione Apoſtolus ait, Ego Paulus dico vobis, ſi circuncidamini, Chriſtus vobis nihil proderit. Hæc enim circunciſio in Chriſto completa eſt, in quo & aliæ legis

cerimoniæ conſummatæ ſunt. Finis enim legis Chriſtus, ad iuſtitiam omni credenti. Ideo enim ipſe circuncifus eſt, vt legem compleret, & bonam eſſe oſtenderet, eiúſque nobis ſignificationem commendaret. Vnde & ea nocte qua traditus eſt, cum diſcipulis agnum comedit, & mox quid ſignificaret oſtendit, dum panem & vinum benedicens ait, Accipite & comedite: hoc eſt corpus meum. Et bibite ex hoc omnes: hic eſt calix noui teſtamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur. Et hoc ſacramentum tunc ab eo & modò completum, neque vlterius ſecundum literam agendum eſſe vel intelligendum, protinus oſtendit, dicens, Amen amen dico vobis, non bibam amodò de hoc genimine vitis, donec bibam illud vobiſcum nouum in regno dei. Sic igitur vetus teſtamentum compleuit & confirmauit, literæ finem impoſuit, & ſpirituali nouæque intelligentiæ principatum dominus tribuit. Conſummata eſt ergo lex atque pertranſiit, ſed ſecundum literam: manet autem, ſempérque manebit, ſecundum ſpiritualem intelligentiam. Vnde ipſe dominus ait, Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt. Itémque, Amen amen dico vobis, vnum iota neque vnus apex præteribit ex lege, donec omnia compleantur. Et Iudæi quidem in vno membro circunciduntur, quare tamen circuncidantur, non intelligunt: Chriſtiani verò quid circunciſio ſignificet intelligentes, non vnum tantùm, ſed omnia membra circuncidunt, non pellis inciſione, ſed totius ſuperfluitatis abiectione. Qui enim non occidit, non mœchatur, non furtum facit, non mentitur, non concupiſcit rem proximi ſui, qui nulli nocet, nulli iniuriam facit, vana audire vel videre vel cogitare non appetit, iſte interius & exterius perfectè circunciſus eſt. Hoc illa circunciſio Iudæorum ſignificat, ſine hac autem ſignificatione inutilis eſt. Si enim intelligerent quid ſignificet, Sint lumbi veſtri præcincti, (hæc eſt enim illius circunciſionis expoſitio:) non ſe fortaſſe vlterius inutiliter vulnerarent. Hæc eſt igitur ſecunda circunciſio, de qua ad Ioſue dominus ait, Fac tibi cultros lapideos, & circuncide ſecundò filios Iſraël. Et paulò pòſt, Hæc eſt igitur cauſa ſecundæ circunciſionis, quia populus qui per quadraginta annos in deſerto natus fuerat, circunciſus non erat. Quare ergo ſecunda

circun-

circunciſio dicitur, vel quare ſecundò circuncidi dicuntur, qui prius circunciſi non erant? Secundus enim ad primum refertur, neque ſine primo ſecundus dici poteſt. Sit igitur prima circunciſio carnalis, ſecunda verò ſpiritualis. Prima Iudæorum, ſecunda Chriſtianorum. Prima eorum qui Iordanem tranſierunt, ſecunda eorum qui Iordanem non tranſierunt. Populus enim iſte qui in deſerto natus fuerat, (de quo modò dicitur vt ſecundò circuncidatur) tunc prius circunciſus eſt, poſtquàm Iordanem tranſiuit. Quoniam non illam circunciſionem ſignificabat, quæ fit ante baptiſmum, ſed illam quæ fit poſt baptiſmum. Iordanis enim baptiſmũ ſignificat, in quo dominus baptizatus eſt, qui veri baptiſmi principium & formam dedit. Et illa igitur circunciſio quæ fit ante baptiſmum, & illa quæ fit poſt baptiſmum, pœnitentiam ſignificat. Solebant enim ſancti his qui baptizandi erant, pœnitentiam imponere, & illa quidem erat prima circunciſio. Quid eſt enim circunciſio, niſi vitiorum & peccatorum abſciſſio? Poſtquam verò baptizati ſunt, id eſt poſtquam Iordanem tranſeunt, (baptizari enim hoc eſt Iordanem tranſire:) tunc ſecunda circunciſio ſequitur. Sed quare dico ſecundam? Toties enim circunciditur homo, quoties poſt peccatum ad pœnitentiam redit. Qui ſi nunquam peccaret, nunquam poſt baptiſmum vel circunciſione vel pœnitentia indigeret. Quoniam autem niſi per Chriſtum peccata non tolluntur, (ipſe eſt enim agnus dei, qui tollit peccata mundi:) ideo cultris lapideis circunciſio fieri iubetur: quoniam (ſicut Apoſtolus ait) petra autem erat Chriſtus. Beatus enim qui tenebit & allidet paruulos ſuos ad petram. Sed quare completis octo diebus circunciſus eſt dominus? Quare etiam octaua die fiebat circunciſio? Octaua namque dies ipſa quæ & prima. Ipſa eſt autem quæ dies dominica vocatur. Ipſa die mundus cœpit, ipſa Chriſtus a mortuis reſurrexit, ipſa ſpiritum ſanctum Apoſtolis dedit, & ipſa vltima & vniuerſalis reſurrectio fiet. Tunc autem perfectè circuncidetur omnis homo, quia tunc omnibus vitiis abſciſſis, mundus & purus à peccato, qualis in initio creatus eſt, talis ad vitam ducetur æternam. Sequitur: *Et vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab angelo priuſquam in vtero conciperetur.* Ieſus enim Saluator, ſiue ſalu-

ris interpretatur. De hoc enim ſalutari Iacob patriarcha dicebat:Salutare tuum expectabo domine. Ideo & Ioſeph qui Chriſtum ſignificabat, ſaluator mundi à Pharaone vocatus eſt. Multa ſunt enim in quibus Ioſeph Chriſtum ſignificat. Fuit enim & ipſe ouium paſtor, Iudæ conſilio venditus, & à fratribus adoratus. Ipſe inter principes loquebatur ſapientiam, ipſe totam Ægyptum à fame liberauit, & ſua ſapientia ſaluauit.

IN EPIPHANIA DOMINI.

Cùm natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ, in diebus Herodis regis:ecce Magi ab oriente venerunt Ieroſolymam, dicentes: Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus enim ſtellam eius in oriente, & venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo, &c. Matthæi 2.

NOn vacat à myſterio, quòd beata virgo Maria, relicta patria, ciuitate, & domo, filium ſuum in Bethleem parêre venit. Bethleem enim domus panis interpretatur. Ieſus autem de ſeipſo loquitur, dicens, Ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi. Dignum ergo fuit vt panis viuus in domo panis naſceretur, cuius Chriſti natiuitas fuerit cauſa vt ſic vocaretur. Neque enim ideo Chriſtus in ea natus eſt, quia ſic vocabatur:ſed ideo ipſa ſic vocata eſt, quia Chriſtus in ea oriebatur. Simus igitur & nos Bethleem, ſimus domus panis, qui enim domus panis non fuerit, interibit. Hoc enim dominus ipſe ait, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis. Suſcipiamus itaque Chriſtum in domo noſtra, ſuſcipiamus eum in mente & in pectore noſtro. Oriatur in nobis, ipſe enim via, veritas, & vita: ipſe ſapientia & iuſtitia:ipſe igitur oritur in nobis, quando iſta naſcuntur & ædificantur in nobis Sequitur: *Ecce Magi ab oriente venerũt.* Quare ab oriente? Quia iam interius illuminati erant, & iam ſol iuſtitiæ eorum mentes illuſtrauerat. Sed vbi venerunt? *Ieroſolymam*. Et quid dicebant? *Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum?* Vnde hoc ſcitis? quis hoc vobis iudicauit? At illi, *Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus adorare eum.* Iſti enim ſunt primitiuæ gentium, iſti prius ex gentibus in Chriſtum crediderunt. His non terra, ſed cœli Chriſti natiui-

tiuitatem prædicauerunt. Et in his quidem completum eſt illud quod dicitur, Cœli enarrant gloriam Dei. Credunt autem iſti cœlo non loquenti, ſed nouam ſtellam oſtendẽti: Iudæi verò credere nolunt Chriſto prædicanti, prophetias exponenti, mortuos ſuſcitanti, cæcos illuminanti, & alia miracula facienti. Sed nunquid illa ſtella videbatur ab omnibus? Si enim ab omnibus videretur, nequaquam ſe eam in Oriente vidiſſe dicerent, quæ non ſolùm in oriente appareret. Factum eſt autem vt viſa ſtella, quicquid per eam ſignificabatur mox intelligerent, non tamen aſtrologiæ artis demonſtratione, ſed ſancti Spiritus illuſtratione. Chriſtum igitur in ſtella quærebant, quem diuina inſpiratione per ſtellam ſignificari intelligebant. Hoc enim & Balaam ſignificauerat, dicens, Orietur ſtella ex Iacob, & exurget homo ex Iſraël. Eſt igitur Chriſtus & homo & ſtella: ſtella in ſignificatione, homo in veritate: ſtella gentibus, homo Iudæis. Gentes enim in ſtella ſequuntur, & illuminantur: Iudæi hominem tantùm eſſe putant, & excæcantur. Vnde ipſe quoque ait, in iudicium ego veni in hunc mundum, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant. *Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo.* Magna quidẽ erant quæ dicebantur, ſed quia lætitiam ſonabant, & totius regni innuebant, non vtique perturbari, ſed lætari & Herodes & omnis Ieroſolyma debuiſſet. Sic enim infirmi oculi viſo lumine perturbari ſolent. Bene autem iſti tales in prophetarum libris per illas aues ſignificantur, quas dies excæcat, & nox illuminat. Sed quis non lætetur, dum puer noſter adhuc in cunabulis vagit, & rex terræ cum toto regno ſuo timore diſſoluitur? Ne timeas miſer: non enim venit vt regnum tibi auferat, ſed vt omnibus de regno expulſis regnum reſtituat. Sequitur: *Et congregans omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei, in Bethleem Iudæ. Sic enim ſcriptum eſt per prophetam. Et tu Bethlẽe terra Iuda, nequaquã minima es in principibus Iuda, ex te enim, exiet dux, qui regat populũ meũ Iſraël.* Turbatus enim Herodes quieſcere nõ poteſt, angitur, anguſtatur, & ne ex improuiſo capiatur, principes ſacerdotum & ſcribas populi vocat, vbi Chriſtus naſcatur inquirit. Dicitur ei, in Bethlẽe Iudæ. Ti-

mor additur timori? & qui magorũ verbis perturbatus fuerat, iterũ ſcribarũ & ſacerdotũ reſpõſione terretur. Quomodo enim terreri non poterat,qui tantùm terrena ſapiẽs regnum amittere timebat, dum ſuo tempore Chriſtum natum eſſe audiebat? Tunc Herodes clàm vocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit illis. Hoc autem ideo faciebat, vt ſi Chriſtum inuenire non poſſet,ſaltem natiuitatis eius tẽpore cognito, qui ſolus occidi non poterat, ſimul cum cæteris eiuſdem ætatis pueris necaretur.Nõ enim intelligis Herodes, nõ intelligis quid tibi per Moyſen à domino dicitur: Non coques hœdũ in lacte matris ſuæ: id eſt, nõ occides Chriſtum infantem,& ad virginis matris vbera pendentẽ. *Et mittens eos in Bethleem, dixit, ite,interrogate diligenter de puero: & quum inueneritis renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum.* Nihil proficis, nihil hac tua calliditate agis, non eſt conſilium, nec fortitudo, nec ſapientia contra Deum.Qui quum audiſſent regem, abierunt. *Et ecce ſtella quam viderant in Oriente antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret, ſupra vbi erat puer. Videntes autem ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno valde.* Recedunt magi ab Herode, & vident ſtellam, quia & illi qui à diabolo ſeparantur, vident iuſtitiæ lumen. Sed quare eos antecedit ſtella,niſi vt viam eis oſtendat, & ad puerum ducat? Sequuntur igitur eam: veniunt Bethleem, ſtat ſupra domum illam in qua erat virgo Maria. Stat ſtella ſupra ſtellam. Maria enim ſtella maris interpretatur. Stella itaque filius, ſtella & mater. Stella oritur de ſtella,ſed maior quæ oritur, quàm illa de qua oritur. Vnde & meritò ſuprà ſtare videtur. Non dixit, ſuprà puerum. Sed quid dixit? Supra vbi erat puer. Vbi enim erat puer,niſi in ſinu matris? Stabat igitur ſtella, & clamabat. Habet enim linguam ſuam. Ne enim longè petamus exempla, ſic illa ſtella loquebatur magis, ſicut iſtæ literæ loquuntur nobis. Significando igitur loquebatur. Sed quid ſignificabat? quid dicebat? Vis audire quid? hic eſt puer, hic eſt mater pueri, hic eum quærite, hic eum inuenietis, hic in paruo corpuſculo latet, qui vbique eſt & omnia replet. Hoc eſt enim quod dicit, *Videntes autem ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno valde.* Quid eſt enim videntes ſtellam, niſi videntes & intelligentes quid ſignificabatur & dicebatur per ſtellam

iam? Non enim magnum gaudium eſt,videre ſtellas.Nam & Solem & Lunam ſæpe videmus, & non multum videndo gaudemus. Gaudebant igitur non propter ſtellam, ſed propter ſtellæ ſignificatum. *Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum. Et apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Quanta igitur tunc tibi exultatio fuerit, ô virgo beatiſſima Maria, quis cogitare valeat, quando eum quem nuper genueras,iam quaſi Deum adorari videbas?Suſcipe prima munera filij tui, ſuſcipe tributa quæ ei ſoluuntur: & quæ aliis tributa ſoluere veneras, ipſa ab aliis tributa ſuſcipias. Ad hoc enim (vt lucas ait) venerat Ioſeph in Bethleem, vt ipſe quoque ſicut cæteri profiteretur, & obligaret ſe tributa perſoluere, eò quòd eſſet de domo & familia Dauid. Vnde manifeſtum eſt, quòd ſecundum familias tributa ſoluebantur, omnéſque eiuſdem familiæ propter hoc in vnum conueniebant. Sic quidem & Ioſeph & Mariam, quia erant de familia Dauid,in Bethleem venire neceſſarium fuit, vbi illa familia habitabat.Sed quare tria munera Magi obtulerunt, niſi vt Trinitatis myſterium reuelarent? Primùm enim munus offerimus, credendo in patrem: ſecundum, in filium: tertium, in Spiritum ſanctum. Hæc tria munera nobis ſufficiunt. Qui hæc non offert,à Chriſto non recipitur. Hæc igitur cauſa eſt, quare tria munera domino obtulerunt. Si enim vel plus vel minus offerrent, fidem catholicam non tenerent. Quòd igitur vnuſquiſque tria munera obtulit, Trinitatis fidem apertiſſimè demonſtrauerunt. Quid autem per aurum ſignificari putamus, niſi illam, quæ cæteris maior eſt & latius fulget, regiam poteſtatem? Aurum igitur offerimus Chriſto, quia omnium regem eum eſſe credimus. Offerimus & thus:quia Deum eſſe confitemur. Thus enim in ſacrificiis etiam Gẽtiles diis ſuis offerre cõſueuerant. Myrrham quoque ei offerimus, quia ſic illum Deum eſſe credimus, vt hominem & mortalem eſſe non dubitemus. Myrrha enim,ne corrumperentur, olim corpora mortuorum condiebantur. Quia ergo Chriſto obtulimus ſua, offeramus ei & noſtra. Quòd enim regem, & Deum,& hominem eum eſſe credimus,ſuum eſt:noſtra verò ſunt, quæ nobis à Deo donata ſunt. Habet enim Eccle-

ſia aurum in ſapientia, thus verò in ſancta & bene Deo redolente conuerſatione, myrrham autem in amaritudine pœnitentiæ, & carnis mortificatione. Aurum igitur offerunt doctores, thus martyres & confeſſores, myrrham iam pœnitentes peccatores. In aliis itaque aurum fulget, in aliis thus ſuauiter redolet, in aliis myrrha ſapienter amareſcit. Quid aliud Deo offerre poſſumus? Omnis noſtra oblatio in his tribus muneribus continetur. Talia igitur munera obtulerunt Magi, in quibus ea fidei veritatem & totam Eccleſiæ diſciplinam ſignificabant. *Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.* Reuertamur igitur & nos per aliam viam in regionem noſtram: quia per illam qua exiuimus, redire non poſſumus. Hoc enim & filiis Iſraël de Ægypto exeuntibus præcipitur, vt per eandem viam non reuertantur. Regio nanque noſtra paradiſus eſt, regio noſtra eſt terra viuentium, ibi habitauerunt parentes noſtri, inde exierunt. Sed qua via? Vtique per ſuperbiam, per inobedientiam, per vanam gloriam, per gulæ intemperantiam. Per hanc autem viam in patriam redire non poſſumus. Alia ergo quærenda eſt, qua in patriam reuertamur. Hæc autem via, Chriſtus eſt: ipſe enim ait, Ego ſum via, veritas, & vita: nemo venit ad patrem, niſi per me. Inuenimus viam, curramus per eam, ſi recto itinere in patriam redire velimus. Per hanc enim ille currit, qui eius præcepta cuſtodit. Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuū ſicut teipſum. Hoc ipſe præcepit. Hoc tibi ſufficit cuſtodire: ne quæras amplius. Hæc via in patriam reducit.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM.

Cùm factus eſſet Ieſus annorū duodecim, aſcendentibus illis Ieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatiſque diebus, quum redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem, & non cognouerunt parentes eius. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos, & non inuenientes, regreſsi ſunt in Ieruſalem requirentes eum. Et factum eſt poſt triduum, inuenerunt illum in templo, ſedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogātem eos.

Stupebant

Stupebant autem omnes qui eum audiebant ſuper,&c. Lucæ 2.

DIxit modò in proximo ſuperiori verſu Euangeliſta, quia ibant parentes eius per omnes annos in Ieruſalem,in die ſolẽni Paſchæ.Religioſi parentes per annos ſingulos ibant in Ieruſalem, vt legẽ audirent, ſacrificiis participarent, ſolennitatibus intereſſent, & eius adhuc vmbræ ſeruiebant, cuius iam tenebant veritatem.Tota enim illa ſolennitas, Chriſti paſſionem & reſurrectionem & cætera quæ de eo ſcripta ſunt, ſignificabat. Erat igitur ſimul cum cæteris Ieſus in ſolennitate, qui totius erat cauſa ſolennitatis. Permixtus turbis videbatur, ab omnibus in lege & prophetis prædicabatur, in ſacrificiis ſignificabatur, & à nemine cognoſcebatur, quia duplici velamine tegebatur: inde velamine literæ, hinc carnis pariete. Vnde ſcriptum eſt, En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciẽs per feneſtras, proſpiciens per cancellos. Ipſe iugulabatur in agnis, immolabatur in vitulis, & in omnibus ſacrificiis offerebatur. Mater quoque eius multa ibi in lege & prophetis cantare audiebat, quæ de ipſa dici intelligebat, & in ſe iam completa eſſe ſciebat: qualia ſunt: Ecce virgo concipiet & pariet filium,& vocabitur nomen eius Emmanuel: itémque, & egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet: & multa alia. Meritò igitur per annos ſingulos illuc veniebant, vbi ſuas laudes ab omni populo prædicari audiebant. Tandem autem conſummatis diebus, & completa ſolennitate, cum redirent, *remanſit puer Ieſus in Ieruſalem:* quæ viſio pacis interpretatur, per quam ſanctam Eccleſiam intelligimus. Vnde & dicitur, Et factus eſt in pace locus eius, habitatio eius in Sion. Hoc autem parentes eius, id eſt Synagoga & Iudæorum populus non cognouerunt,ſed eum in comitatu eſſe æſtimantes, & ſecum adhuc manere & habitare putantes, venerunt iter diei. Magnus erit iſte dies.Hic enim dies finem non habebit, niſi prius Iudæi ad fidem conuertantur. Stulti Iudæi, qui ſecum adhuc eum eſſe putabant, quem iam occiderant,& dicentem audierant,Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta:& in pſalmis, Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. *Requirentes autem eum inter cognatos & notos, & non inuenientes, regreßi ſunt in Ieruſalem,requirentes eum.* Vſq; hodie nan-

que Iudæi (qui per Ioſeph & Mariam ſignificabantur) inter cognatos & notos (id eſt, in lege & prophetis) quærunt Ieſum. Sed quia carnaliter quærunt, eum inuenire nō poſſunt. Si igitur eum inuenire deſiderant, redeant in Ieruſalem, veniant ad templum & ad Eccleſiam: ibi enim eſt, & ibi eum inuenient. Hoc enim tunc ſpiritualiter completum eſt, quando poſt Chriſti paſſionem quidam Iudęorum corde compuncti, venientes ad Apoſtolos, (hoc enim fuit Chriſtum quærere, & redire in Ieruſalem:) dixerunt, Quid faciemus viri fratres? Quibus apoſtolus Petrus, Pœnitentiam, inquit, agite: & baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Hos igitur, & cæteros qui tunc temporis crediderunt, ſignificabant parentes Ieſu: quoniam ſicut illi ignoranter eum perdiderant, ita & iſti ignoranter eum occiderant. Vnde & beatus Petrus, Et nūc fratres, inquit, ſcimus quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri. Meritò autem parentes Ieſu hoc in loco Synagogam & Iudæos ſignificant, quò eum in Ieruſalem duxiſſe narrantur, vt ea in ſignificatione iam fieri videret, quæ poſtea in cruce paſſurus erat. *Et factum eſt poſt triduum inuenerunt illum in templo ſedentem in medio doctorum, audientem illos & interrogantem.* Poſt triduum in templo inuenitur Ieſus: quia poſt reſurrectionē, quæ die tertia facta eſt, ab his qui eum quærunt in Eccleſia reperitur: ante triduum quidē non inueniebatur: quia non deus, ſed homo tantùm ab hominibus putabatur. Sed vbi inuenitur? In templo, in Eccleſia, in conuentu fidelium, in medio doctorum, & in cœtu epiſcoporum. Qui igitur quęris Ieſum, veni ad templū, veni ad Eccleſiam, veni ad Epiſcopos & ſacerdotes, audi quid ipſi dicunt: ibi enim videbis Ieſum, ibi ſedet in medio doctorum, id eſt in cordibus eorum. Ibi enim audiens docet, & interrogans inſtruit: ibi omnes actus noſtri & cogitationes reſpondent. Nihil ei abſconditur: omnia videt, & cuncta ei loquuntur. *Stupebant autem omnes qui eum audiebant, ſuper prudentia ſua & reſponſis eius.* Ipſe igitur interrogabat, ipſe reſpondebat, ipſe & ſuas & illorum quæſtiones ſoluebat: morem agens peritiſſimi magiſtri, qui nūc interrogando, nunc reſpondendo diſcipulos inſtruit. *Et videntes admirati ſunt.* Admirati (inquit) ſunt parentes eius, quum eum in medio doctorū ſedere vidiſſent. Admirantur vſque hodie Iudæi quicūque ad

Eccleſiam

Eccleſiam veniunt & ad fidem conuertuntur,dum ibi Chriſtum vident, quem ipſi Meſſiam vocant, quem in Synagoga, & inter cognatos & notos, nulla illorum expoſitione videre vel intelligere potuerunt. *Et dixit mater eius ad illum, Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.* Diximus iam per matrem domini, Synagogam ſignificari, de qua dominus ſecundum carnem originem duxit. Hæc autẽ quocunque tempore ad Eccleſiam veniens, ibíque veritatem intelligens, ſuam ignorantiã & Chriſti abſentiam admirantur. Et admirando dicit, *Fili, quid feciſti nobis ſic?* cur nos reliquiſti, & ad Gentium Eccleſiam pertranſiſti? *ecce pater tuus,* populus Iudaicus, *& ego, dolentes quærebamus te.* Hoc eſt enim quod apoſtolus ait, Teſtimoniũ illis perhibeo,quia zelum dei habent,ſed non ſecundum ſcientiam. Quærũt Ieſum,& non inueniũt:quia nondum ad templũ & ad Eccleſiam peruenerũt. *Et ait ad illos, Quid eſt quòd me quærebatis?* Quid eſt quòd me in comitatu infidelium & extra Eccleſiam eſſe putabatis? hic eram: hic me quærat, qui quærere vult. *An neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt,* & inter illos qui patris mei voluntatem faciunt, *oportet me eſſe? Et ipſi non intellexerunt verbum quod loquutus eſt ad illos.* Quare non intellexerunt? Quoniam eos ſignificabant, qui nondũ ſpiritualem intelligentiam habebant. *Et deſcendit cũ eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* Audiant hoc ſubditi,& ſubditi eſſe non dedignentur: ſiquidẽ omnibus prælatus, ſubditus fieri non eſt dedignatus. Prælati quoque nõ ſuperbiant:& in Ioſeph prælato, & in Chriſto ſubdito intelligant, quia ſæpe fit vt maioris meriti ſint ſubditi quàm prælati. *Et mater eius conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo.* Niſi enim ipſa ea conſeruaſſet, nos ea non haberemus. De eius nanque theſauris nos iſta ſuſcepimus. *Et Ieſus proficiebat ætate, & ſapientia, & gratia apud deum & homines.* Proficiebat enim non ſecundum diuinitatem, quæ quidem in nullo vel creſcere vel minui poteſt: ſed ſecundum humanitatem, qua nobis ſimilis factus eſt.

DOMINICA II. POST EPIPHANIAM.

Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat mater Ieſu ibi. Et reliqua. Ioan. 2.

HAs autem nuptias die tertia Euangeliſta factas fuiſſe narrat. Quod qualiter ad literam intelligendũ ſit, in illo commentario expoſuimus, de quo iſta aſſumpta ſunt. Qualiter autẽ ſpiritualiter intelligi debeat, audiamus. Prima nãque dies ante legem, ſecunda ſub lege, tertia ſub gratia. Hac autem tertia die, hoc tertio ſuæ incarnationis tempore, ad nuptias dominus venire dignatus eſt, vt errores eorũ deſtrueret, qui nuptiis cõtradicunt. Non enim abiicit Ieſus coniugatos, etſi virgines & cõtinentes meliores ſint. Bonæ nuptiæ, quibus mater Ieſu intereſſe dignatur: bonæ nuptiæ, ad quas Ieſus inuitatur, & diſcipuli eius. Tales nuptiæ quotidie in Eccleſia fiunt: tales nuptias, taliáque conuiuia Epiſcopi & ſacerdotes fidelibus præparant. Hæ nuptiæ non ſunt corporum, ſed animarum. Hi cibi non ſunt carnales, ſed ſpirituales. Toties enim Chriſtum & diſcipulos eius ad nuptias inuitamus, quoties in Eccleſia prędicãtes, aliquam ſententiam eorum authoritate firmamus. *Et deficiente vino, dicit mater Ieſu ad eum, Vinum non habent.* Plena enim ſpiritu ſancto virgo Maria, iam tunc illud miraculum prȩuidebat, quod filius eius facturus erat. Quod ergo Ieſus facere cogitabat, hoc illa, vt faceret, admonebat. *Et dicit ei Ieſus, Quid mihi & tibi eſt mulier?* Quid mihi (inquit) & tibi commune eſt, niſi hæc caro mortalis, & humanitas iſta quam fero, quæ famem pati, ſitire, & mori nouit, miracula autem facere non nouit? Quòd enim in vinum aqua conuertitur, non humanitatis, ſed diuinitatis eſt. *Nondum venit hora mea.* nondum venit hora paſſionis meæ, in qua quid mihi & tibi ſit commune, omnibus innoteſcat. Tunc enim carnem quam de te ſuſcepi, non virtutes & miracula facere, ſed in cruce pendêre & mori videbis. Et tunc quidem faciam vinum nouum, tunc faciam omnia noua, tunc literæ vetuſtate relicta, ad nouam & ſpiritualem intelligentiam cuncta conuertam. Hoc enim ipſe ſignificans, ait, Non bibam amodò de hoc genimine vitis vſque in diem illum quum illud bibam vobiſcum nouum in regno dei. *Dicit mater eius miniſtris, Quodcunque dixerit vobis, facite.* Inter ſe loquebantur mater & filius: ipſi ſe intelligebant, ipſi ſua ſecreta nouerant: ipſi quid tunc fieri oportebat, & quid poſtea futurum erat, ſciebant. Cæteri autem quid ipſi dicerent, ignorabant. *Erant autem ibi*

lapideæ

lapideæ hydriæ ſex, poſitæ ſecundum purificationem Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas. Sex nanque hydriæ, ſex mundi ætates ſunt. Prima ab Adam vſque ad Noë: ſecunda à Noè vſque ad Abraham: tertia ab Abraham vſque ad Dauid: quarta à Dauid vſque ad tranſmigrationem Babylonis: quinta à trãſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum: ſexta vſque ad finem ſeculi. *Dicit eis Ieſus, Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vſque ad ſummum*. Quid enim per hos miniſtros, qui iubente domino implent hydrias aqua, niſi Apoſtolos & doctores intelligimus? Quoties enim narramus & prædicamus quid in vnaquaque ætate factum ſit, toties has hydrias aqua implemus. Multis enim in locis diuina ſcriptura aqua vocatur. In prima nãque ætate cœlum, terram, maria, & omnia quæ in eis ſunt, creauit deus: & tunc fecit hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, & dixit, Non eſt bonum eſſe hominem ſolum: faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Immiſit igitur ſoporem in Adam, & tulit vnam de coſtis eius, ex qua mulier facta eſt. Hoc autem dicentes, implemus primam hydriam aqua. Totum enim hoc ad literam intellectum, quid aliud eſt niſi aqua? Hæc autem aqua in vinum conuertitur, ſi ſpiritualiter intelligatur: vt per Adam, qui ad imaginem dei factus eſt, eum intelligamus de quo Apoſtolus ait, Qui quum in forma dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem. At verò per Euam omnium viuentium matrem, ſanctam Eccleſiam intelligamus. Sicut enim de latere Adam dormientis, vna coſta ſubtracta facta eſt Eua: ita & de latere Chriſti in cruce morientis, ſanguine effuſo facta eſt Eccleſia. Vnde Ioãnes apoſtolus ait, Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Veniamus modò ad ſecundam hydriam, non vt eam impleamus, ſed vt aliquantula aqua eam infundamus. In ſecunda nanque ætate de lignis læuigatis facta eſt arca, in qua omnium animalium genera collecta ſunt, vt ſaluaretur ſemen vniuerſæ carnis in ea, & non periret. Hęc igitur eſt aqua quæ in vinum quidem conuertitur, ſi ſpiritualiter intelligatur. Arca enim quæ de lignis læuigatis facta eſt, ſanctam Eccleſiam ſignificat: quæ ex ſanctis hominibus fabricata, non habet maculam neque rugam. In qua omnium animalium genera ſunt collecta, vt illud

ſemen ſaluaretur & non pereat, cui benedixit deus:de quo propheta, Niſi, inquit,dominus deus Sabbaoth reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus. Nemo ſaluabitur,quicũque extra hanc arcam inuentus fuerit. Dicamus modò & de tertia hydria: quæ vtique tanta eſt, vt eius aqua cunctis bibentibus & bibere volentibus abundanter ſufficere poſſit. In hac enim ætate Abraham, Iſaac, & Iacob, & duodecim patriarchæ fuerunt. In hac fuit Moyſes & Aaron, qui populum dei de Ægypto liberantes, & per mare rubrum ducentes, legem ſuſcipere meruerũt. Propter quos dominus flagellauit Ægyptios, & Pharaonem cum omni ſuo exercitu in profundum maris demerſit. Sed huius quoque hydriæ aqua in vinum conuertitur, ſi ſpiritualiter intelligatur: vt in Moyſe Chriſtum, in Aaron Epiſcoporum & ſacerdotum ordinem ſignificemus. Iſti enim populum dei per baptiſmatis vndas ducentes, & Pharaonem (id eſt,diabolum) cum omniũ vitiorum exercitu interficientes,ſanctos dei in terram viuentium, & in promiſſam eius hæreditatem introducũt. Nunc ad quartam hydriam veniamus: in qua Dauid fortitudo & ſapientia narratur, quomodo Goliath interfecerit, & omnes inimicos ſuos ſuperauerit: in qua & Salomon templũ ædificauit,& regina Auſtri venit à finibus terræ vt eum videat, & eius ſapientiã audiat. In hac autẽ omnium prophetarum libri vſque ad Ieremiam continentur. In qua & Eſaias clamat,dicens,Sitientes venite ad aquas:& qui non habetis pretium, properate, emite, & comedite. Ad hanc autem implendam & exponendam nõ vnus,ſed multi dies neceſſarij ſunt. Quæ ſola ſi in vinum conuerſa fuiſſet, hodie omnes nobiſcum Chriſtiani eſſent. In hac enim Chriſti natiuitas,paſſio,reſurrectio, & aſcenſio pleniſſimè continetur. Cuius aqua quomodo in vinum conuerſa ſit, qui prophetarũ expoſitiones legit, intelligit. Si igitur per Dauid Chriſtum intelligamus:ipſe enim eſt deus fortis & potens, dominus potens in prælio, qui diabolum vicit, & infernũ expoliauit,qui ſicut Salomon,& verè pacificus,templum domini, id eſt ſanctam Eccleſiam ædificauit, conſecrauit, & ſanctificauit:ad quem regina Auſtri,id eſt ſancta Eccleſia venit,eius vultum videre & ſapientiam audire deſiderans: Si (inquam)ita intelligamus,mox mutato colore

& ſapore

& ſapore aqua in vinum cõuertitur. Tranſeamus ad quintam hydriam, in qua populus propter peccata ſua ductus in captiuitatem plorat, dicens, Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion: in ſalicibus in medio eius ſuſpendimus organa noſtra. Qui tamen ad deum per pœnitentiam conuerſi ſub Ieſu ſacerdote magno, læti poſtea in patriam redierunt. Et hæc quidem ſi quis ſpiritualiter intelligat, ſentiet in vinum aquam conuerſam. Illa enim captiuitas hanc noſtram quam in hoc mundo patimur captiuitatem ſignificat. In qua dum populos peccantes, & ſemper quaſi aquas ad inferiora labentes, (aquæ enim multæ, populi multi) ſancti dei inſpiciũt, flent & dolent, illius ſupernæ beatitudinis recordantes. Et quia vel pauci vel nulli ſunt, qui eorum monitis acquieſcere velint, ſanctæ prædicationis organa ſuſpendunt, in ſalicibus, id eſt, quaſi quibuſdam vinculis tenaciſſimis, memoriæ cõmendant: dicentes cum Pſalmiſta, In corde meo abſcondi eloquia tua, vt nõ peccem tibi. Memoria enim quia ea quæ intelligit, firmiter ligat & tenet, non immeritò ſalix vocatur. Silent enim prædicatores multoties & à prædicatione ceſſant, dum & verba ſua paruipendi, & ſeipſos cõtemptui haberi conſpiciunt. Sed ſicut tunc, ita & modò poſt pœnitentiam & ſatisfactionẽ, duce Ieſu ſacerdote magno, (qui tunc per illum Ieſum ſignificabatur) omnes peccatores in patriam reuertuntur. Reſtat nunc vt de ſexta hydria dicamus, quæ aliis omnibus nobilior eſt, de qua etiam omnes aliæ ſaporem ſuſcipiunt. In hac enim quatuor euangeliorum libri, & omnia Apoſtolorum dicta continentur. Hanc ipſe dominus per ſeipſum impleuit. Hanc ſuis diſcipulis dedit, vt omnes gentes ex ea ſatiarẽt: dicens eis, Ite in vniuerſum mundum, prædicate euangelium omni creaturæ. Huius aqua dulciſſima, huius vinum ſuauiſſimum eſt, Sed vis bibere de aqua eius? Audi ipſum dominum. Simile (inquit) factum eſt regnum cœlorum homini qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo. Quum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania. Quam quũ ſerui eius colligere voluiſſent, ait, Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, & in tempore meſsis dicam meſſoribus, Colligite prius zizania, & alligate faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in

horreum meum. Hæc eſt igitur huius hydriæ aqua: quæ vt in vinũ cõuertatur, dicamus cum Apoſtolis, Domine ediſſere nobis parobolã iſtam. Ager(inquit dominus)eſt mundus. Bonum verò ſemen, hi ſunt filij regni : zizania autem filij ſunt nequam . Inimicus autẽ qui ſeminauit, eſt diabolus. Meſſis verò, conſummatio ſeculi. Meſſores autẽ, angeli ſunt . Sicut ergo colliguntur zizania , & igni comburuntur,ſic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt angeli,& ſeparabunt malos de medio iuſtorum, & mittent eos in caminum ignis : ibi erit fletus & ſtridor dentium . Sic igitur aqua in vinum conuertitur , ſic in ſpiritualem intelligentiam litera mutatur . Dictum eſt autem quid ſex hydriæ ſignificent . Quæ bene quidem ſecundum purificationem Iudæorum ibi poſitæ erant : quoniam quicquid in eis continetur , baptiſmus quidam eſt & purificatio animarum. Capiebant autem ſingulæ metretas binas vel ternas : per quod ſignificatur, quia dei proximíque dilectionis, & fidei Trinitatis menſura omnibus ſufficit ad bibendum , tenendum , & credendum . Sequitur: *Et dicit eis Ieſus , Haurite nunc & ferte Architriclino , & tulerunt . Vt autem guſtauit Architriclinus aquam vinum factum , & non ſciebat , vnde eſſet, miniſtri autem ſciebant qui hauſerant aquam , vocat ſponſum Architriclinus, & dicit ei, Cuius homo primùm bonum vinum ponit , & quum inebriati fuerint , tunc id quod deterius eſt : tu autem ſeruaſti bonum vinum vſque adhuc.* Quis eſt iſte Architriclinus,cui hoc nouum & mirabile vinum prius affertur ? Iſte enim Architriclinus , intellectus mihi eſſe videtur , à quo ſolo vinum bonum cognoſcitur & laudatur. Habet enim vnuſquiſque homo hunc Architriclinũ in palatio cordis ſui . Ipſe eſt princeps domus , ipſa regit & diſponit omnia. Huic autem Eccleſiæ miniſtri ſanctarũ ſcripturarum vinum quotidie offerunt: quod ille bibens,quanuis neſciat vnde ſit , tamen admiratur & laudat . Quando enim hęc in Eccleſiis recitãtur,nulli alij dant ſaporem,niſi his qui ea intelligunt . Meritò igitur hoc vinum Architrino dominus ferri iuſſit, quatenus & nos maiora intelligentibus demus vinum , non intelligentibus verò aquam offeramus. Qui enim bene intelligunt , & literam venerantur & ſpiritum : vnde & hîc Architriclinus dicit , Tu autem ſeruaſti vinum bonum vſque adhuc : & primum videlicet

licet & vltimum laudans. Qui verò minoris intelligentiæ ſunt, aquam bibant, & ſcripturarum planiſſima audiant. *Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ, & manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli eius.* In ſanctarum nanque ſcripturarum ſpirituali expoſitione, quæ vtique per hoc vinum ſignificatur, Chriſti gloria manifeſtatur, vt credentium fides augeatur.

DOMINICA III. POST EPIPHANIAM.

Cùm deſcendiſſet Ieſus de monte, ſequuti ſunt eum turbæ multæ: & ecce leproſus veniens adorabat eum, dicens, Domine, ſi vis potes me mundare. Et extendens Ieſus manum, tetigit eum dicens, Volo. Mundare, &c. Matth. 8.

QVum (inquit) deſcẽdiſſet Ieſus de mõte, vbi octo beatitudines prædicauerat, multæ turbæ eius ſermone delectatæ, eius virtute ſanatæ eius amori colligatæ, ſequutæ ſunt eum. *Et ecce leproſus veniens adorabat eum dicens, Domine ſi vis potes me mundare.* Meritò quidem domino de monte deſcendenti leproſus occurrit, quia ad hoc venerat, ad hoc de cœlis deſcenderat, vt mundum ſanaret, & à vitiorum lepra mundaret. Sed vide quanta ſit fides huius leproſi: hominẽ videt, deum adorat, de omnipotentia non dubitat. Sed quid dicit? *domine ſi vis potes me mundare.* dominus es, omnipotens es, volũtas tua opus eſt, omnis creatura tibi obediens eſt: non promerui beneficium tuum, non ſum dignus colloquio tuo: credo tamen quia ſi vis potes me mundare. *Et dominus ad hæc extendens manum ſuam tetigit eum, dicens, Volo, mundare.* Manum ſuam dominus extendit, potentiã manifeſtat, virtutem non cælat: tangit hominem, & fugit lepra: imò etiam prius lepra fugit, quàm manus ad hominem perueniret: ne, ſi lepram tetigiſſet, contra legẽ facere videretur. Lex enim huiuſmodi hominem immundũ iudicat, quę omne immundũ tangere interdicit. Sed quid ait? *Volo mũdare. Credis quia poſſum?* Volo quia credis: experire fidẽ tuam, cognoſce potentiã meam. Volo vt munderis: & ideo mundare. Et cõfeſtim mundata eſt lepra eius, vt & fidei virtus, & curantis omnipotentia appareret. *Et ait illi Ieſus, Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te ſacerdoti.* Hoc enim non dixiſſet, ſi hoc miraculum

inter tutbas feciſſet, quæ eum ſequebantur quum de monte deſcendiſſet. Neque enim vnus cælare, quod tanta milia hominum vidiſſent. Et de his quidem in illo volumine plenius diximus, de quo iſta aſſumpta ſunt: quærendũ tantùm eſt, cur ei dominus præcipiat vt nemini dicat. Prædicare nanque & dei miracula populis nuntiare, ſacerdotum eſt. Leproſus verò etſi mundatus ſit, ſacerdos tamen fieri non debet: quoniam illi ad hoc officium eliguntur, (vt Apoſtolus ait) qui ſine crimine ſint. In hoc quoque & nos docemur, in his quæ bene & laudabiliter agimus, laudem hominum & vanã gloriam quærere non debere. Sed cur eum ad ſacerdotem mandas domine Ieſu? quare iubes vt ſacerdoti ſe oſtendat, quem tu ſacerdotum omnium maximus curas? quis eum iudicare audebit, quia tuo iudicio mũdus redit? Hoc igitur agis, vt legis ſacramentis conſentire agnoſcaris. Ille enim mundus eſt, qui ſacerdotum iudicio mundus iudicatur. Illorũ enim eſt, bonum à malo, iuſtum ab iniuſto, & mundum ab immundo ſeparare. Hoc itaque priuilegium eis confirmas, dum ad eorum iudicium hunc hominem mundas. Sequitur: Et offer munus quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis. Prius autem quid leproſus iſte ſignificet: (ſignificat verò aliquid:) deinde verò dicamus, quid munus etiã ſignificet, quod eum offerre præcepit Moyſes. Iſte enim leproſus totum humanum genus, & vnuſquiſque peccator intelligi poteſt. Hęc lepra nõ corporis, ſed animæ eſt. Illa enim anima leproſa eſt, quæ ſuperbia, ira, auaritia, diſcordia, odio, & luxuria ſordeſcit. Talis leproſus currat ad Ieſum, feſtinet ad medicũ, nõ deſperet, pœniteat, & mũdari deſideret: dicat, Domine ſi vis potes me mũdare, potes vtique: quia & ego ſum pœnitens, & tu es omnipotens. Tu enim dixiſti, quia peccator quacunque hora conuerſus fuerit & ingenuerit, vita viuet, & non morietur. Si enim hoc dixerit, ſi hoc egerit, certus ſit de miſericordia, non deſperet de venia, quia benignus eſt dominus, qui ad ſe venientem neminem repellit. Deinde verò offerat munus, quod præcepit Moyſes. Præcepit enim Moyſes, vt leproſus quando mundatur, offerat pro ſe duos paſſeres viuos, quibus veſci licitũ ſit: & lignum cedrinum, & coccum, & hyſopum. Et vnum è paſſeribus immolet in vaſe fictili ſuper aquas viuentes: alterum verò in agrum

auolare

auolare dimittat. Hoc enim vanũ & inutile videretur, niſi ille fieri præcepiſſet, cui nihil vanum & inutile placet. Ille igitur qui mundatur, duos paſſeres offerat, & corpus & animam domino reddat, vt iam non mundi voluptatibus, ſed deo ſeruiant. Qui bene viui offerri dicuntur, quoniam de morte ad vitam transferuntur. Quibus quia veſci licitum eſt, mundos eos eſſe & à peccato liberos manifeſtat. Nihil enim niſi mundum lex comedi iubet. Offerat autem ſimul cum his & lignum cedrinũ: vt qui corpus & animam ſuam deo reddit, incorruptam fidem & ſinceram cõuerſationem ſe agere promittat. Cedrus enim imputribilis eſt redolentíſque naturæ. His autẽ ſuperaddat & coccum, vt charitatis igne ſuccenſus, deũ diligat & proximũ. Coccus enim ignei coloris eſt. Offerat præterea hyſopũ, vt in petra radicatus & fundatus, nunq̃ à Chriſto ſeparari valeat. Hyſopus enim naturaliter in petra naſcitur: petra autem erat Chriſtus. Poſtquã igitur ſic ſe totũ deo reddiderit, immolet vnum de paſſeribus in vaſe fictili ſuper aquas viuentes. Hic enim paſſer corpus eſt, ideoq; in vaſe fictili immolatur: quia vaſa terrea & fictilia ſunt corpora noſtra. Immolatur autẽ ſuper aquas viuentes, ſicut ſanctæ ſcripturæ immolari præcipiunt. Vnde Apoſtolus, Obſecro, inquit, vos per miſericordiã dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. Hæc eſt viua aqua, quę te bene paſſerem tuum immolare docet. Iudæi enim nõ bene immolãt, quia ad hanc aquam nõ veniunt. Alterum verò paſſerem, id eſt animam, in agrum auolare dimittat, quatenus iam libera, nec terrenæ corruptionis mole grauata, virtutum alis ad cœleſtia volare diſcat. Quia enim alter paſſer iam immolatus eſt, ideo iſte liberè volat, & à nullo detinetur. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Hic eſt igitur rectus pœnitentiæ ordo, vt quicũque mundandus ad deum venit, prius ſeipſum totum offerat, fidem, & charitatem, & in bonis operibus perſeuerantiam promittat: carnem quæ peccauerat, in ſeruitutem redigat, & affligat, & animam iam libertate donatam, ad cœleſtia contemplanda volare dimittat. Sequitur: *Quum autem introiſſet Capharnaum, acceßit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens, Domine, puer meus iacet in lecto paralyticus, & malè torquetur. Et ait illi Ieſus,*

Ego veniam & curabo eum. Qualiter Centurio ad Ieſum acceſſerit, Lucas Euangeliſta demõſtrat : qui eum non per ſe, ſed per ſeniores Iſraël ad eum acceſsiſſe narrat, quatenus pro puero ipſius intercederent. Et quia magis domino familiares erant, ipſi pro eo interpellarent. Illi autẽ quum veniſſent ad Ieſum, rogabãt eum ſolicitè, dicentes ei, quia dignus eſt vt hoc illi præſtes. Diligit enim gentẽ noſtram, & Synagogã ipſe ædificauit nobis. Sic igitur Centurio acceſsit ad Ieſum, non per ſe, ſed per ſeniores Iſraël : videlicet vt nos doceret, quid in tali negotio agere debeamus, quando puerum noſtrũ in domo noſtra paralyticum iacere & malè torquere ſentimus. Quis eſt enim puer iſte niſi anima, ſecundũ ſe quidem innocens & pura? Puer autem à puritate dicitur. Hunc autem Lucas ſeruum dicit: quia ſine ſeruitio animæ viuere nequimus. Iſte igitur puer noſter iſte ſeruus noſter, iſte iniuſtè ſubiugatus & carnis ſeruitio depreſſus ſpiritus noſter, iacet in domo paralyticus, iacet in corpore infirmus, iacet in carnis habitaculo vitiorum morbo ſuperatus: & malè torquetur. Hinc luxuria vexatur, hinc ſuperbia fatigatur, hinc auaritia arctatur. Quid igitur? Mittamus ad Ieſum. Sed quem mittemus? & quis ibit ex nobis? Mittamus ſeniores Iſraël, id eſt Epiſcopos & ſacerdotes. Iſti enim pro aliis interpellare, iſti pro infirmis & peccatoribus orare debent. Iſti citò veniunt ad Ieſum : iſti eum mouere, iſti eum flectere, & ad miſericordiam inclinare poſſunt : præſertim ſi nos ſanari volumus, ſi nos peccaſſe dolemus, & ſi boni aliquid egimus, vnde nos apud iudicem commendare queant. Facilè enim illi pœnitenti ſacerdotes à domino veniam impetrant, qui de peccatis erubeſcit, totóque mentis anniſu ſe ad pœnitentiam conuertit. Et multos quidem videmus, qui quanuis in ſe aliquo vitio torqueantur, bonos tamen diligunt, multíſque modis ſanctam Eccleſiam ædificant. De his igitur dicere poſſumus dignos qui exaudiantur, quia diligunt gentem noſtram, & Synagogam ædificauerunt nobis. Sed ſequitur : *Ego veniam, & curabo eum*. Hoc Matthæus ait. Lucas autem quid? Ieſus autem ibat cum illis. Venit enim Ieſus ad infirmum, venit cum Epiſcopis & ſacerdotibus ad pœnitentem, quoniam eorum precibus flectitur & orationibus ducitur. Et cùm iam non longe

eſſet

eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens, Domine noli vexari: non enim dignus ſum, vt ſub tectum meum intres. Propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus vt venirem ad te. Hæc autem Matthæus prætermiſit. Cætera verò vtrique communia ſunt. Bene igitur hoc loco hi duo conueniunt, ſi hoc tantùm in Matthęo ſubaudiatur, quòd Centurio non per ſe, ſed per ſeniores Iſraël, deinde verò per amicos acceſſerit ad Ieſum. Sed qui ſunt amici noſtri, quos Chriſto aduenienti, & iam domui noſtræ appropinquanti obuiam mittimus? Iſti ſunt (vt opinor) intellectus, & animus, & ſpiritus contribulatus. Iſti enim Chriſti aduentum ſentiunt, iſti cum eo loqui audent, iſti nos Deo commendant, & eius gratiæ reconciliant. Quando enim intus agimus, quãdo nobiſcum in corde tractamus quæ & quanta fuerit huius noſtri ſaluatoris benignitas, vt pro nobis carnem ſumeret, & mundi iniurias ſuſtineret, tunc prædicti amici noſtri cum domino loquuntur, & quodammodo ei dicunt, Domine noli vexari: quoniam eius vexationem & fatigationem mirantur & contremiſcunt. Hoc enim faciebat Ioannes Baptiſta, quum diceret, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Quando verò ad Chriſti ſacramentum accedimus, & fragilitatem noſtram conſideramus, quid aliud dicit vnuſquiſque noſtrum, niſi non ſum dignus vt intres ſub tectum, non ſum dignus vt corpus & ſanguinem tuum ſuſcipiam in ore meo? Domine dic verbo, & ſanabitur puer meus. Tu enim dixiſti, & facta ſunt omnia: mandaſti, & creata ſunt vniuerſa. Eadem virtus tibi eſt, eadem potentia manet. Dic igitur, vel præcipe vt fiat, & ſanabitur puer meus. Non enim maius eſt ſanare, quàm creare. *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate cõſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic vade, & vadit: & alio veni, & venit: & ſeruo meo, fac hoc, & facit.* Ego (inquit) homo ſum, tu Deus: ego ſub poteſtate, tu ſuper omnes poteſtates: ego habeo milites, tu angelos: iſti mihi obediunt, illi tuam faciunt voluntatem. Manda igitur quem velis: præcipe ſanitati vt veniat, & iube infirmitati vt recedat. Placuit domino conſilium, laudauit fidem Centurionis. Ad hoc enim dominus miſericordiam differebat, vt hæc tanta fides Centurionis clarius manifeſtaretur. Vnde &

ſubditur: *Audiens autem Ieſus, miratus eſt: & ſequentibus ſe dixit, Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Iſrael.* Miratur Ieſus de fide Centurionis, miratur de fide Gentilis hominis. Et iam tunc fidem Gentium mirabatur, quam vltra fidem Iudæorum creſcere videbat. Non igitur inueni tantam fidem in Iſraël, quantam in Gentili populo: qui per Centurionem ſignificabatur. De quibus mox ſubinferens ait, *Dico autem vobis quòd multi ab oriente & occidente venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cœlorum: filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* His enim paucis verbis, Eccleſiam ex omnibus mundi partibus colligendam, & inferno expoliato ſanctorum animas ad cœlorum regna transferendas, & Iudæorum incredulitatem & damnationem denuntiat. Tenebrę autem illæ exteriores ſunt, vltra quas aliæ tenebræ non ſunt. Sunt autem aliæ tenebræ interiores, ex quibus venitur ad has exteriores, quas infideles homines in mente patiuntur. De quibus Apoſtolus ait, Cæcitas ex parte contigit in Iſraël. *Et dixit Ieſus Centurioni, Vade, & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.* Inter dicere & facere Chriſti, nulla diſtantia eſt. Ipſe enim dixit, & facta ſunt: mandauit, & creata ſunt. Probauit Centurio fidem ſuam, probauit & virtutem Ieſu. Dixerat enim, Domine dic verbo, & ſanabitur puer meus. Et dominus ad eum dixit verbo, Vade, inquit, & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

DOMINICA IIII. POST EPIPHANIAM.

Regreſſus Ieſus in virtute ſpiritus in Galilæam, & fama exiit per vniuerſam regionem de illo, &c. Lucæ 4.

PRædicauerat enim dominus Ieſus in Iudæa, & ſuæ virtutis potentiam in ſignis & miraculis oſtenderat: & deinde regreſſus eſt in Galilæam. Sed quomodo regreſſus eſt? *In virtute ſpiritus.* Semper enim filius in patre, & pater in filio, & in vtroque ſpiritus. Quanuis igitur ſemper in virtute iret Ieſus: tunc tamen hoc præcipuè agere videbatur, quando in ſermone & opere ſuæ virtutis potentiam demonſtrabat. Vnde & ſubditur: *Et ipſe docebat in Synagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.* Ideo enim ab om-

ab omnibus magnificabatur, quia in virtute ſpiritus prædicabat. *Et venit Nazareth, vbi erat nutritus: & intrauit ſecundum conſuetudinem ſuam die Sabbati in Synagogam, & ſurrexit legere: & traditus eſt ei liber Eſaiæ prophetæ.* In Nazareth nutritus erat, ſed literas in Nazareth non didicerat: ſurrexit tamen legere, quatenus eis inter quos nutritus fuerat, miraculum faceret. Nuſquam enim alibi hoc eum feciſſe legimus. Si enim alibi hoc feciſſet, literas à magiſtro didiciſſe putaretur. Hoc autem iſti opinari non poterant, qui eum ab infantia cognouerant, & in ſcholis nunquam viderant, & nunquam amplius legentem audierant. Sed nota quòd ait, *Intrauit ſecundum conſuetudinem ſuam in Synagogam.* Hanc enim conſuetudinem Chriſtiani habere debent, vt quotidie ad Eccleſiam veniant: quotidie legant ipſi, vel (ſi hoc non valent) alios legentes audiant. *Et vt reuoluit librum, inuenit locum vbi ſcriptum erat, Spiritus domini ſuper me: propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde, prædicare captiuis remiſſionem, & cæcis viſum. Dimittere confractos in remiſſionem prædicare annum domini acceptum, & diem retributionis. Et quum plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium in Synagoga oculi erant in eum intendentes. Cœpit autem dicere ad illos, Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris. Et omnes teſtimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ quæ procedebant de ore eius.* Non enim mirabantur quia legebat, niſi fortaſſe pro eo quòd literas non didicerat: ſed quia ea quę legebat, mirabiliter exponebat. Erant enim verba illius mirabiliter gratiæ plena, cunctiſque ad audiendum ſuauia, ſecundum illud: Specioſus forma præ filiis hominum: diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Itémque, Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel & fauum ori meo? Hanc enim gratiam & dulcedinem non tantum lectio, quantum lectionis expoſitio dabat. Videamus igitur quid hæc Eſaïæ prophetæ, imò ſaluatoris noſtri lectio ſignificet. De ſe enim ipſe eam intellexit, & in ſe dixit eſſe completam. *Spiritus* (inquit) *domini ſuper me.* Ipſe enim eſt flos de radice Ieſſe, ſuper quẽ requieſcit ſpiritus domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & ſpiritus timoris domini. Ipſe eſt de quo ſcri-

ptum eſt, Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Decet enim multúmque conuenit vt talis eligatur, & in lege vngatur, qui & iniquitatem oderit & iuſtitiam dilexerit. Dicat igitur: *Spiritus domini ſuper me. propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me.* Illis vtique pauperibus, de quibus dicitur: Beati pauperes ſpiritu. Vnus ad eum diues venit, qui eius verbis auditis, triſtis abiit, quia multas habebat poſſeſſiones. Meritò igitur non diuitibus, ſed pauperibus dominus prædicat. Illis enim medicina danda eſt, qui ſanari poſſunt. Diuites autem quia auari ſunt, quanto tempore hoc morbo laborant, ſanari non poſſunt. Vnde & dominus ait: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem in regnum cœlorum intrare. Hoc autem ſignificabat illa amphora, in qua impietas clauſa erat. De qua ne egredi potuiſſet, maſſa plombea os amphoræ claudebatur. Qua in re datur intelligi, quàm difficile ſit de ventre auaritiæ hominem auarum vel trahi vel ſeparari poſſe. Narrat enim Zacharias propheta ſe vidiſſe amphoram egredietem. De qua quum interrogaſſet quid eſſet, dictum eſt ei, Hæc eſt amphora, & hic eſt oculus eorum in vniuerſa terra. Et ecce mulier vna ſedebat in medio amphoræ. De qua quum interrogaret quæ eſſet, dictum eſt ei quòd eſſet impietas. Os autem amphoræ maſſa plombea clauſum erat. Et ecce duæ mulieres quæ habebant alas quaſi milui, leuauerunt amphoram inter terram & cœlum, & portauerunt eam in terram Sennaar, vbi erat ei domus ædificata, vt ponatur ibi ſupra baſim ſuam. Quid enim per amphoram, niſi auaritia ſignificatur? Hic eſt autem oculus eorum. Quorum? Eorum videlicet qui eam diligunt in vniuerſa terra. Omnes enim ad eam ſpectant, omnes ad eam attendunt: quoniam (ſicut ſcriptum eſt) pecuniæ obediunt omnia In hac autem ſedet impietas: quoniam diuites & auari, quia miſericordiam & pietatem non habent, non ſolùm impij, verùm etiam impietas rectè vocantur. Sed quid melius per duas mulieres quæ amphoram ferunt, quàm ſolicitudo & deceptio intelligi poteſt? Semper enim auari ſoliciti ſunt in acquirendo: & deceptores, aliena rapiendo. Vnde & alas milui hæ mulieres habere dicuntur: quoniam miluus inter a-

ter alias aues rapaciſſimus eſt, qui ſemper pullis & manſuetis auibus inſidiatur. Ferunt autem hæ mulieres, id eſt deceptio & praua ſolicitudo, amphoram in terra Sennaar ſiue Babylonis: quia his duobus vitiis diuites & auari in perditionem rapiuntur. De hac enim Babylone ſcriptum eſt, Cecidit Babylon illa meretrix, & facta eſt habitatio dæmoniorum. Miſeri igitur, & per omnia infelices, qui inter dæmonia habitaturi ſunt, & in terra Sennaar domum inuenerunt. Sequitur: *Sanare contritos corde.* Sanat autem contritos corde, quia talibus eius medicina facile ſubuenit. De quibus Pſalmiſta, Sacrificium, inquit, Deo ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Habeat igitur cor contritum, qui à Deo ſanari deſiderat. Prædicat & captiuis remiſſionem: non qua dimittantur à Babyloniis, ſed dimittantur à dæmoniis. Prædicat & cæcis viſum, interiori lumine excæcatis. De qua ſcilicet cæcitate Apoſtolus ait, Cæcitas ex parte contigit in Iſraël. Dimittit confractos in remiſſionem: quia quos diabolus lædendo contriuerat, ipſe ſanando & peccata dimittendo ad indulgentiam vocat. Annum verò domini acceptum, & diem retributionis prædicat, dicens, Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Itémque, Multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. De hoc anno accepto, & hoc die retributionis, Apoſtolus ait, Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. Et verè annus acceptus, in quo homines prædicantur, ſanantur, & illuminantur: in quo & æternæ deliciæ cunctis fidelibus præparantur.

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

Aſcendente Ieſu in nauiculam, ſequuti ſunt eum diſcipuli eius: & ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus: ipſe verò dormiebat. Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius: & ſuſcitauerunt eum, dicentes, Domine, ſalua nos, perimus. Et dicit eis Ieſus, Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tunc ſurgens imperauit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna, &c. Matthæi 8.

QVid enim nauicula,niſi Eccleſia?quid mare,niſi mun dus?quid motus maris, niſi perſequutio, & tyrannorum ſæuiens indignatio?Ecce enim in nauicula dominus dormit,& nauicula fluctibus operitur:timẽt diſcipuli, & nondũ à periculo liberãtur. Clamant,& excitãt ſaluatorem : ſurgit à ſomno, qui nunquam dormit.Non enim dormitauit,neque dormier,qui cuſtodit Iſraël. Imperat vẽtis & mari,& fit tranquillitas magna.Nobis fratres, nobis fiunt iſta: nobis dormit Ieſus,nobis ſurgit à ſomno. Significatio eſt,noſtræq; fragilitatis inſtructio.Pro nobis, dormit qui pro nobis moritur . Nõ enim dormiret, niſi nobis ſuũ ſomnũ proficere intelligeret. Dormire enim videtur paſtor,quando lupi in ouem ſæuiunt, quando fures rapiunt,& non eſt qui eripiat.Sic igitur & Ieſus quanuis nõ dormiat,dormire tamen videtur, quando Tyranni ſæuiũt, quando lupi in bonos inſurgunt , quando boni vincuntur, & mali vincũt.Nõ dormit quidem , ſed prælium intuetur, & certaminis ſimul finem & bellantiũ fidem expectat . Et quia non ſtatim adiuuat,quia non citò laborantibus ſubuenit, dormire putatur. Sed ſi conſideremus eius certaminis qualitatem , eiúſque victoriæ modum , tunc victores exiſtunt , quando ab iniquis victi eſſe creduntur . Tunc enim ſancti indubitanter vincunt , quando humilitatem & patientim non amittunt . Sic igitur dormiat Ieſus,quatenus iniquorum crudelitas, & ſanctorum patientia innoteſcat. Et Chriſti diſcipuli nõ armis , ſed clamore & orationibus, maris huius procelllas deponere diſcant.Quòd ſi iam eas ſuſtinere non poſſunt , ſi tantis perturbationibus reſiſtere nequeunt,accedant ad Ieſum,ſuſcitent eum,dicentes.*Domine ſalua nos,perimus.* Sic ſe defendãt, hæc arma ſuſcipiãt, hoc auxilio tueantur, & hoc clypeo muniantur.Neq; verò ideo ſe non exaudiri exiſtiment, quia perſequutio non ceſſat: quoniam nihil minus exaudiuntur, ſi eis aduerſa tolerandi patientia datur , quàm ſi omnis illa perſequutio ab eis tollatur . Ipſe enim ſcit quid nobis opus ſit. Nos tamen ſemper dicamus , domine ſalua nos , perimus . Qui enim hoc dicit,nihil aliud quàm ſalutem quærit . Sed fortaſſe ille de ſalute corporis dicit : ipſe verò de animæ ſalute intelligit. Nemo autem ſanctorum ſalutem corporis contra animæ ſalutem deſiderat : etſi fortaſſe aliquando quærat.

quærat. Deus igitur nõ verba,ſed intẽtionẽ exaudit. *Et dicit eis, Quid timidi eſtis modicæ fidei?* Ego hic ſum:& vos timetis? Sed quare timetis, niſi quia fidem modicam habetis? *Tunc ſurgens imperauit ventis & mari,& facta eſt tranquillitas magna*. Quotidie quidem ſurgit, quotidie bella ſedat, quotidie viſibilibus & inuiſibilibus hoſtibus imperat:& eo iubente ceſſant prælia & lites, fit pax & tranquillitas magna. P*orrò homines mirati ſunt,dicentes, Qualis eſt hic, quia vẽti & mare obediunt ei?* Meritò enim homines vocantur, qui ſicut homines mirantur. Nondum enim Deum eſſe credebant,quem quaſi hominem nunc dormire, & nunc vigilare videbant. Dicebant igitur, Qualis eſt hic? Dicamus & nos, Quis Deus magnus ſicut Deus noſter? Tu es Deus qui facis mirabilia, cui & venti & mare obediunt, cui omnes creaturæ ſeruiunt, quem mare vidit, & fugit: cuius vocem audiuit, & timuit. Sed quare dicitis, ô homines, Qualis eſt hic? Similem enim quæritis, qui ſimilem non habet? Veruntamen vultis ſcire qualis eſt? Scio quia vultis: audite ergo. Qualis pater, talis filius, talis Spiritus ſanctus. Ecce talis eſt, nullus alius talis. Sed quid mirum ſi venti ei obediunt, qui eos fecit,qui eos creauit, qui producit vẽtos de theſauris ſuis? Quod quidem qualiter fiat, nulli hominum ad plenum reuelatum puto: Quatuor ſunt mundi partes: quatuor & venti qui inde veniunt: quibus in mari & in terra & in aëre non paruam Deus tribuit poteſtatem. Ipſi enim dant pluuias & tempeſtates, ipſi fugant nubes, & dant ſerenitates. Ideóque non immeritò omnes huius ſeculi potentes ſignificant. Vnde & Daniel ſe quatuor ventos cœli vidiſſe dicit,qui pugnabant in mari magno. Vnde & per Salomonem dominus ait, Surge aquilo, & veni auſter,perfla hortum meũ,& fluent aromata illius. Hic hortus & hæc nauicula idem ſunt. Vẽti autem & hic & ibi idẽ ſignificant. Et quidem in horto hoc multa ſunt arborum genera, multæ florum & aromatum ſpecies. In hoc inter roſas martyres, inter lilia confeſſores & virgines requieſcunt. Hic eſt concluſus,& foris ſignatus: hic eſt hortus tutiſſimus, ſanctorum ſanctiſſimus: qui non caret liliis, neque roſis, nec priuantur arbores ſuis pomis. Ibi fons dulciſſimi eſt ſaporis: hunc ventorum flamina,tyrãnorum agmina perturbant, & ventilant cum furore. Cœlum petunt

martyres cum honore,delectatur dominus in odore.Et de aquilone quidem ſcriptum eſt,ab aquilone pandentur mala ſuper omnes habitatores terræ.De auſtro verò,Deus ab auſtro veniet.Per illũ igitur aduerſa,per hunc autem proſpera figurantur. Dicat igitur dominus , ſurge aquilo, recede,da locum,quieſce,noli perturbare hortũ meum, noli affligere ſanctos meos.Veniat auſter, veniat pax & ſecuritas , veniant proſpera diu expectata , & fiat tranquillitas magna.

IN PVRIFICATIONE SANCTAE MARIAE.

Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi,tulerunt Ieſum in Ieruſalem, vt ſiſterent eum domino ,ſicut ſcriptum eſt in lege domini, Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum domino vocabitur.Lucæ 2.

SCriptum eſt enim in lege Moyſi, quòd mulier quæ ſuſcepto ſemine pepererit maſculum , immunda erit ſeptẽ diebus,& die octauo circuncidetur infantulus. Ipſa verò triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ.Omne ſanctũ nõ tanget, nec ingredietur ſanctuarium,donec impleãtur dies purgationis eius.Hac enim lege beata virgo Maria nõ tenetur,quæ nullo ſuſcepto ſemine virgo concepit,virgo peperit, clauſa ante partũ, & poſt partum clauſa permãſit. Ad cuius diſtinctionẽ Moyſes nõ ſimpliciter dixit, mulier quæ peperit maſculum:ſed cũ additamento,quæ ſuſcepto ſemine maſculum peperit,immũda erit ſeptem diebus.Spiritualiter autem mulier iſta Synagoga eſſe videtur,quæ diuinæ legis ſemine ſuſcepto toties maſculum pariebat, quoties bonũ aliquod agebat. Maſculus enim filius,bonũ opus eſt. Et quanuis maſculum peperiſſet, & multos boni operis filios genuiſſet , tamẽ ſeptem diebus immunda erat. Septẽ enim iſti dies omne illud tẽporis ſpatium ſignificant, quod fuit à Moyſe vſq; ad Chriſti incarnationẽ . Illa enim hebdomada finita natus eſt agnus,qui tollit peccata mũdi.De quo ſcriptũ eſt,Qui dilexit nos,& lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Veruntamẽ quãuis ſeptimana finita eſſet , & quãuis Chriſtus natus eſſet,nondum tamen Synagoga penitus mundata erat, quia Chriſti ſanguis nondum fuſus erat. Manſit igitur adhuc triginta tribus dieb⁹ in ſanguine purificationis ſuæ,

expe-

expectauit diem. Imò annum,triceſimum tertium.Ipſo enim anno immolatus eſt Chriſtus: ſine cuius ſanguine mũdus mundari & lauari non potuit. Quòd autem dies pro anno ponatur, in Ezechiele inuenies,vbi dicitur,diem pro anno,diem in quam pro anno fili hominis dedi tibi. Quare infantulus circuncidatur, valde notum eſt. Sed quare octauo die, dicendum eſt. Octaua autem dies ipſa eſt, quæ & prima. In hac enim mundus cœpit, Chriſtus ſurrexit:in hac & vniuerſalis reſurrectio fiet. Tunc autem nõ ſolùm circunciſi,ſed omnibus ab eis peccatis abſciſſis,mundi & immaculati æternum nomen ſancti ſuſcipient & hæreditatem. Et hæc quidem de filio maſculo dicta ſunt. Sin autem fœminam peperiſſet,immunda erat duabus hebdomadibus, & ſexaginta & ſex diebus manebat in ſanguine purificationis ſuæ. Toties enim Synagoga fœminã parit, quoties iniquitatem operatur. Pro hac autem filia duabus hebdomadibus eſt immunda Synagoga. Vna videlicet ante Chriſti incarnationem, altera verò poſt Chriſti incarnationem. Per has enim duas hebdomadas totum & hoc, & illud tempus ſignificatur. Niſi igitur hanc iniquam filiam parere deſiſtat, & ad Chriſti fidem ſe totam conuertat,nunquam mundabitur Synagoga. Dantur autem ei ſexaginta & ſex dies ad purificationẽ, per quos omnes dies ſeculi vſque ad conſummationẽ intelligere poſſumus. Hic enim numerus totus ex ſenariis conſtat. In ſex autem diebus etiam ipſis Iudæis operari licet. Neq; enim in ſex diebus ſabbathum continetur. Nulla igitur erit excuſatio, ſi in his ſexaginta & ſex diebus purificati nõ fuerint. Quãuis autem purgationis dies ad beatã Mariã virginem nõ pertinerent, expectauit tamen ipſa donec omnes purgationis dies complerentur: quos non ſibi, ſed aliis mulieribus lex conſtituerat. Non enim de ea dictum fuerat. Omne ſanctum non tanget, quæ ipſum ſanctum ſanctorum in gremio tenebat, in ſinu fouebat, & virgineo lacte nutriebat. *Completis atnem diebus tulerunt puerum in Ieruſalem, vt ſiſterẽt eum domino, ſicut ſcriptum eſt in lege domini, quod omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum domino vocabitur.* Ex eo nanq; tempore quo primogenita Ægyptiorũ dominus interfecit,omnia primogenita filiorũ Iſraël ſibi vẽdicauit,ſibíq; offerri præcepit. Sed quare hoc,niſi vt omnia prima &

maxima, omnia meliora & chariora domino offeramus? Offeramus igitur ei fidem noſtram, offeramus ei animas noſtras, quæ non de terris,ſed de cœlis originem habent, & quæ prima in nobis & præcipua & maxima ſunt. *Et vt darent hoſtiam,ſecũdum quod dictum eſt in lege domini,par turturum, aut duos pullos columbarum*. Turtur enim caſtiſſimũ animal eſt. Columba verò felle & amaritudine caret. Qui igitur corporis & animæ caſtitatem & innocentiam cuſto diunt, illi æquidem par turturum aut duos pullos columbarũ domino offerunt. Et talis quidem hoſtia domino pla cet, in qua noſipſos ei offerimus, & corpus & animam innocenter caſtéque viuentes ei dedicamus. Talem igitur hoſtiam matrem domini offerre decebat, cuius tota vita caſtitas & innocentia fuit. Quia igitur dictum eſt quid iſta ſignificent,dicendum eſt etiam qualiter offerri debeant:iu betur enim ſacerdos qui ea offert,turturis & columbæ caput & collum retorquere. Debet autem veſiculam gutturis & plumã ad orientalem plagam proiicere. Debet præterea earum aſcellas confringere, & non penitus ſecare,nec ferro eas diuidere debet. Tunc enim ſacerdos turturis & columbæ caput ad collum retorquet,quando illum qui per has aues ſignificatur,docet, & admonet vt iam nõ erecta ceruire,ſed humiliato capite incedere diſcat. Sicut enim in erecta ceruire ſuperbia, ita & in capite inclinato humilitas manifeſtatur. Sed quid per veſiculam gutturis, vbi aues reponunt vnde viuunt, niſi ventris ingluuia deſignatur? Quid verò per plumas, niſi morum leuitas & men tis elatio ſignificatur? Hæc autem homini proiicere & à ſe repellere bonum eſt. Sed vbi proiicere, niſi ad orientalem plagam? Semper enim ab ortu ad occaſum tẽdimus, ſemper orientem fugimus,& ad occaſum propinquamus: eſt enim occaſus finis vitæ. Quæcũque igitur ad occaſum nobiſcũ non ducimus,ea iam à nobis proiiciẽtes, poſt dorſum relinquimus. Quibus denique ieiunium & abſtinentiam indicimus, eis proculdubio gutturis veſiculam tollimus. Quibus verò omnem vagandi licentiam interdicimus,eis vtique aſcellas frangimus,vt & nobiſcũ maneant, & ad inutilia volare deſiſtant. *Et ecce homo erat in Ieruſalem cui nomen Simeon,& homo iſte iuſtus & timoratus,expectans cõſolationem Iſraël,& Spiritus ſanctus erat in eo.* Qualis etenim

&

& quantus Simeon iſte fuerit, breuiter oſtendit,dum eum iuſtũ & timentem deum, populíque conſolationem expectare & deſiderare dicit,cui & ſpiritus ſanctus,qui in eo erat,filij dei aduẽtum reuelauerat atque promiſerat.Et hoc eſt quod ait,*Et reſponſum acceperat à ſpiritu ſancto,non viſurum ſe mortem,niſi prius videret Chriſtum domini.* Quanto deſiderio videndi dominum ſenex iſte beatiſſimus æſtuabat, quem iam ætas de hoc ſeculo exire cogebat, ſed dei reſpõſio retinebat. Mori enim cupiens, mori non poterat, quia Chriſtum dominum necdum viderat,de quo ſibi factum reſponſum audierat,non viſurum ſe mortem,niſi prius videret Chriſtum domini. Hoc igitur deſiderabat, hoc mente tractabat, hoc ſemper cogitabat,dicens, Scio quia veniet, ſcio quia videbo eum. Sed quando veniet? quando eum videbo? Veni domine Ieſu,ſolue mihi hæc vincula, & me iã nunc in pace abire dimitte . Dum autém hoc ſecum diceret , dum hoc deſiderio æſtuaret , dictum eſt illi à ſpiritu ſancto, Ecce adeſt quem quæris, nunc eum videbis:ſurge, propera,feſtina,vade ad templum. *Et ſpiritu iubente venit ad templum. Et quum inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo, & ipſe accepit eum in vlnas ſuas.* Quum(inquit) parentes eius puerum Ieſum in templum inducerent,vt ſecundum conſuetudinem legis pro eo facerent,occurrit ſenex , brachia extendit, & parẽtibus ait,mihi eum date,mihi debetur,mei officij eſt, ad hoc miſſus ſum,huic obſequio reſeruatus ſum. Deinde lætus & exultans *accepit eum in vlnas ſuas.* Mox ſenectus fugit , & iuuenilis vigor adfuit & fortitudo . Qui prius ſeipſum ferre vix poterat, nunc leuiter puerum ferens exultat . Eleganter igitur dictum eſt, Senex puerum portabat, puer autẽ ſenem regebat, quem virgo peperit, & poſt partum virgo permanſit,ipſum quem genuit adorauit. *Et benedixit deum,& dixit,Nunc dimittis ſeruum tuum domine ſecũdum verbum tuum in pace . Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, Quod paraſti ante faciem omnium populorum,lumen ad reuelationem gentium , & gloriam plebis tuæ Iſraël .* Te(inquit) domine benedico : promiſſio tua completa eſt , completum eſt , & deſiderium meum, quia video Chriſtum tuum dominum meũ.Dimitte igitur ſeruum tuum in pace : quia vidi dominum Ieſum , quia vidi ſalutare tuum.Ieſus enim

Saluator ſiue ſalutaris interpretatur. De quo ſcriptum eſt, Notum fecit dominus ſalutare ſuum, ante conſpectum gẽtium reuelauit iuſtitiam ſuam. Hoc enim lumẽ, hanc lucẽ, hunc ſolem, hunc tantum ſplendorem paraſti atque miſiſti ante faciẽ omniũ populorum: ad quid? Ad reuelationem, ad illuminationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël. Hoc enim lumine & gentes illuminantur, & Iudæi glorificantur. Magna enim gloria illis eſt, quòd de eorum gente hoc tantum lumen exortum eſt.

DOMINICA IN SEPTVAGESIMA.

Simile eſt regnũ cœlorũ homini patrifamilias, &c. Matth.20.

CONditor humani generis dominus noſter Ieſus Chriſtus modò ſuperius propoſuit, dicens, Multi erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi. Hanc autem propoſitionem ad quid attulerit, ſequentia manifeſtabunt: ad hãc enim ſpectat tota ſubſequens ſimilitudo. Vnde & in concluſione dicitur, Sic erunt nouiſsimi primi, & primi nouiſsimi. Quod quidem ſi de mundi ætatibus intelligatur, nõ video qualiter primi ſunt nouiſsimi, vel nouiſsimi primi. Primi enim fuerunt patriarchæ & prophetæ, & cæteri prioris teſtamenti ad vitam prædeſtinati: nouiſsimi autem nos ſumus: de quib⁹ Ioãnes ait, Filioli nouiſsima hora eſt: & Apoſtolus, Nos ſumus in quos fines ſeculorum deuenerunt. Et iſti quidem ſicut tempore primi fuerunt, ita & primi denarium ſuſceperũt. Hos enim ſtatim poſt paſsionẽ ſuã Chriſtus dominus à pœnis eripiẽs, in gloriam introduxit. Apoſtolus quoque ait, Quia nos qui reſidui ſumus, nõ præueniemus eos qui dormierunt: quoniã ipſe dominus in iuſſu & in voce archangeli, & in tuba dei deſcendet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgẽt primi: deinde nos qui viuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cũ illis in nubibus obuiam domino. Quomodo igitur ſunt nouiſsimi primi? Nũc autem ipſam parabolã audiamus. *Simile eſt regnũ cœlorum homini patrifamilias qui exiit primo mane cõducere operarios in vineam ſuam.* Hoc autẽ tale eſt, ac ſi diceret, Sic fit in regno cœlorũ, ſicut factũ eſt in vinea patrisfamilias, in qua ipſe primo mane exiens, operarios conduxit. Regnum cœlorũ, Eccleſia eſt: paterfamilias, Chriſtus dominus noſter. Eius nanq; familia, & angeli & homines ſunt. Magna qui-

quidẽ familia,quia magnus eſt,& pater familiæ. Venit autem iſte paterfamilias vt cõduceret operarios in vineã ſuã. Vinea enim dei ſabaoth,domus Iſraël eſt.Vinea dei,Eccleſia eſt: extra quam qui laborat, mercedem non recipit: in qua qui laborat, denarium ſuſcipit. Iſte enim denarius, remuneratio eſt æternæ beatitudinis. Ideo vnus denarius omnibus datur: vnus primis, & vnus nouiſsimis. Et alij quidẽ primo mane laborare incipiunt,alij verò circa horã tertiã,alij autẽ circa ſextã & nonam horam, alij quoq; circa horã vndecimam,Hoc eſt enim quod ait,*Cõuentione autem facta cum operariis ex denario diurno,miſit eos in vineã ſuã. Et egreſſus circa horã tertiã,vidit alios ſtãtes inforo otioſos, & dixit illis, Ite & vos in vineam meam,& quod iuſtum fuerit dabo vobis. Illi autẽ abierũt. Iterum autẽ exiit circa ſextã & horã nonã,& fecit ſimiliter. Circa vndecimã verò exiit,& inuenit alios ſtantes, & dicit eis, Quid hic ſtatis tota die otioſi? Dicũt illi, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite & vos in vineã meam.* Primo nanq; mane in vinea dei laborare incipiũt,qui à primæua ætate,i. à pueritia, in Eccleſia dei domino ſeruiunt. Illi autem circa horam tertiam laborare veniunt,qui in adoleſcentia ſeruire incipiunt. Veniunt autem & illi circa ſextã & horam nonam,qui vel in iuuentute vel in ſenectute ad pœnitentã cõuertuntur.Vndecima verò hora illa eſt, quæ in qualibet ætate fini appropinquat, & morti proxima eſt.Hanc enim horam non ſolùm iuuenes & ſenes, verùm etiã pueri habẽt. In hac igitur hora laborare incipit, & ille qui in decrepita ætate, & ille qui in graui infirmitate ex toto corde ad deũ conuertitur.Nullus ergo locus deſperationi,nullus locus reſtat excuſationi,ſiquidẽ in omni ætate & in omni hora peccator ſuſcipitur. Peccator enim quacunque hora cõuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet, & non morietur. Conuertatur igitur vel in vndecima hora, conuertatur vel in vltimo vitæ termino, qui prius in bono otioſus, & in malo ſedulus fuit. Nã & ipſe,ſi voluerit,& ſi cõuerſus fuerit, & ſi vel ad horam laborare cœpit, ſimul cum aliis mercedẽ denariúmq; recipiet. Has autem horarum ſine ætatum diſtinctiones, illæ quoque illius tẽpli portæ ſignificare videntur, de quibus in Apocalypſi Ioannes Apoſtolus ait, ab oriente portæ tres,ab aquilone portæ tres, à meridie portæ tres, ab occaſu portæ tres.

Templum igitur & vinea idem ſignificant. Sancta nanque Eccleſia, & vinea nobis eſt in qua laboramus, & templum in quo oramus. In hanc autem vineam & in hoc templum pueri & infantes & primo mane & per portas orientis ingrediuntur: adoleſcentes autem intrant hora tertia, & per anguſtas difficiléſque magis portas aquilonis. Intrant autem per portas auſtrales, iuuenes & ſenes, qui ſexta & hora nona in vinea dei laborare cœperunt. Per portas verò occidentales non ſolùm decrepiti ſenes ingrediuntur, verùm etiam quicunque in qualibet ætate ad bonum per pœnitentiam conuertuntur. Portas autem aquilonis ideo anguſtas & difficiles eſſe diximus, quia multa impedimenta illis fiunt qui per eas intrare debent. Sed quid mirum quũ ad aquilonem ſedem ſuam diabolus poſuerit, & ab aquilone pandantur mala ſuper omnes habitatores terræ? Miſeri adolenſcentes, qui aquilonis flatibus rigeſcunt: miſeri quos diabolus perflat & ventilat. Beati qui hanc ætatẽ ſine naufragio tranſire potuerunt. Inde eſt enim quod Salomon ait, lætare iuuenis in adoleſcentia tua. Hoc autem illis iuuenibus dicitur, qui ſic in adoleſcentia vixerunt, vt inde in iuuentute non erubeſcant. Idem quoque Salomon difficile eſſe dicit, cognoſcere viam hominis in adoleſcentia ſua. Hinc eſt quòd per Eſaiam prophetam his qui habitabant in terra auſtri dominus præcipit, vt cum pane & aqua occurrerẽt illis qui veniebant de terra aquilonis, & fugiebãt de Babylonis captiuitate. Fugiebãt enim à facie gladij imminẽtis, à facie arcus extẽti, & à facie grauis prælij. Talibus igitur cum cibo & potu ſpirituale occurrere debemus, quos diabolum perſequentem fugere, & per pœnitentiam ad Eccleſiã redire videmus. Sed quid dicemus de illis impedimentis, quæ in ipſo portarum introitu, & quũ iam ſe euaſiſſe putant adoleſcentes patiuntur? Dicit enim Ezechiel propheta, Conuerti me ad portam quæ reſpicit ad aquilonem, & ecce mulieres ſedebant ibi, plangentes adonidem. Vides igitur quia in porta aquilonis ſedent meretrices, Veneris luxuriæq; amores plangentes, & amatoria carmina componentes. Hæc ſunt igitur & ſimilia, quibus adoleſcentes impediuntur, ne in vinea dei laborare, & in templum intrare & orare valeant. Vnde non immeritò ſacri canones, niſi tranſacta hac ætate, epiſcopos & ſacerdotes

tes fieri interdicit. Sequitur: *Cùm ſerò autem factum eſſet, dixit dominus vineæ procuratori ſuo, Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens, à nouiſsimis vſque ad primos.* Serò enim vnicuique fit, quando vltimum diem cum vita finit. Dei verò procuratores angeli ſunt, qui ſanctorum animas deo repræſentant, & in requiem inducunt. De quibus apoſtolus, Omnes enim ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſteriũ miſſi propter eos qui hæreditatẽ capiunt ſalutis. Fit autem plerunq; vt illi qui poſterius veniũt, primi denariũ & mercedem recipiant: quoniam ſæpe contingit, vt primi de hac vita exeãt, qui poſterius laborare deo & ſeruire incipiũt. Primus enim denariũ recipit, qui primus de hac vita exit. Multi enim ſanctorum eadem die qua crediderũt, de hoc mundo per martyrium exierũt. Iſti igitur vna & vltima hora dei vinea laborantes, prius ſuſceperũt denariũ, quàm illi qui à primæua ætate deo ſeruiẽtes, & poſt eos de hoc ſeculo exeũtes, ſicut prius laborare cœperunt, ita poſt eos denarios ſuſceperũt. Fit igitur aliquando (etſi non ſemper) in Eccleſia dei, quod in vinea patrisfamilias factũ fuiſſe narratur: vt videlicet primi ſint nouiſsimi, & nouiſsimi primi. Hoc autem quia nõ ſemper fit, ideo in principio huius ſimilitudinis dominus ait, Multi autem erũt primi nouiſsimi, & nouiſsimi primi. Si enim ſemper hoc fieret, non multos, ſed omnes dixiſſet. Sic igitur multi nouiſsimi & in mercede ſuſcipienda honorantur, & in pretio non minorãtur. Vnde & cæteri murmurantes dicunt, *Hi nouiſsimi vna hora fecerũt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus pondus diei & æſtus?* Quos quidem dignè ſatis dominus redarguit, dum vni eorum reſpondit, dicens, *Amice non facio tibi iniuriam: nonne ex denario cõueniſti mecum? Tolle quod tuum eſt, & vade. Volo autem & huic nouiſsimo dare ſicut & tibi. An oculus tuus nequã eſt, quia ego bonus ſum?* Hæc autem non ideo dicuntur, vt de prouentu aliorũ ſanctos murmurare, vel nequam & inuidos oculos habere, intelligere debeamus: ſed potius murmurationis & inuidiæ malũ quantum ſit intelligamus & caueamus. Magnũ enim vitium eſt, quod tantopere à domino redarguitur. Vnde & Apoſtolus ait, Neq; murmuraueritis, ſicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. Multoties enim Iudæi murmurauerunt, multoties & propter murmurationem perie-

runt. Sancti quidem & boni ſunt quicunque hunc denariū accipiunt. Hunc autem accipiunt & primi & nouiſsimi. Primi igitur & nouiſsimi ſi boni ſunt, quomodo murmurare poſſunt? quomodo nequam & inuidos oculos habent? Tales igitur iſti non ſunt, & ne tales fiant illorum exemplo admonentur. Bonum eſt enim in hac vinea laborare, ſed malum eſt murmurare. Laboremus igitur, nec murmuremus. Illorum reprehenſio ſit noſtra correptio. Alterum nos inuitat ad bonum, alterum diſſuadet à malo. Illorum enim labor & remuneratio nos inuitat ad bonum: illorū verò murmurationis reprehenſio nos à murmuratione cōpeſcit. In vtroq; igitur conſulit nobis dominus, dū nos in altero laborare admonet, in altero verò murmurare diſſuadet. Quod autem ſequitur, *Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi*, Valde paucos eſſe oſtendit eos qui ſaluantur ad comparationem eorum qui per ſingulas horas vocantur. Suſcipiunt igitur denarium & primi & nouiſſimi: ſed neque omnes primi, neque omnes nouiſſimi: quia multi vocantur, & ad vineæ laborem inuitantur, qui neque inter primos, neque inter nouiſſimos connumerantur. Vnde Pſalmiſta, Annuntiaui & loquutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Multi enim ad vineā & fidē vocati ſunt, qui ad vitam prædeſtinati non fiunt.

DOMINICA IN SEXAGESIMA.

Cùm turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Ieſum, dixit per ſimilitudinem, Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum, &c. Lucæ. 8.

MVlta turba ſequebatur Ieſum, multi vndique conueniebant, multi de ciuitatibus ad deum properabāt, qui eius verba audire, ipſúmque & miracula quæ faciebat, videre deſiderabant. Quum autem ſic ad eum omnes confluerent, dixit per ſimilitudinem. In parabolis enim loquebatur dominus, & ſine parabolis nō loquebatur dominus. Vnde & per prophetam dixit, Aperiam in parabolis os meum, loquar propoſitiones ab initio. Nunc autem ipſam parabolā vel ſimilitudinem audiamus. *Exiit* (inquit) *qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum, & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaue-*

ſocauerunt illud. Et aliud cecidit ſupra petram & natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat, Qui habet aures audiendi audiat. Non ſine cauſa clamat Ieſus: qui enim clamat, audiri deſiderat. Meritò igitur clamabat dominus, quia pauci ibi erant qui eum audirent. Audiebant quidem vocem, audiebant & ſimilitudinem: illud tamen non audiebant, quod per illam vocem & per ſimilitudinem illam ſignificabatur. Vnde & aures audiendi requirebat: quia non aures corporis, ſed potius aures cordis hunc clamorem audiunt & intelligunt. *Interrogabant autem diſcipuli eius quæ eſſet hæc parabola.* Et iſti quidem nondum aures audiendi eius verbis adhibuerant. *Quibus ipſe dixit, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni dei, cæteris autem in parabolis.* Vobis (inquit) qui creditis, vobis qui fidem habetis, vobis qui veritatem diligitis, vobis qui non carnalia, ſed ſpiritualia quæritis, vobis datum eſt noſſe myſterium regni dei, cæteris autem in parabolis. Sed quare cæteris in parabolis? *Vt videntes non videant, & audientes non intelligant.* Hoc autem tale eſt ac ſi diceret, Vt videntes vmbram, non videant veritatem, & audientes auribus corporis, non intelligant auribus cordis. Hoc autem eorum duritia & infidelitas facit, vt verba dei intelligere non mereantur. *Eſt autem hæc parabola. Semen eſt verbum dei. Qui autem ſecus viam, hi ſunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiant. Nam qui ſupra petram, hi ſunt qui quum audiuerint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum, & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in ſpinis cecidit, hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus & diuitiis & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in bonam terram, hi ſunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.* Ecce ipſo domino exponente didicimus, quid ſit ſemen, quid ager, quid terra ſecus viã poſita, quid terra petroſa, quid ſpinoſa, & quid bona terra ſignificet. Semen eſt verbum dei. Multum eſt ſemen, quia magnus eſt ager. Hoc enim ſemine duo magna Porrea plena habemus, nouum videlicet ac vetus teſtamentum.

Inde enim ſumimus,quicquid vbicũque ſeminamus. Ager autem tantus eſt quantus & mundus. Vos,fratres mei, vos eſtis ager in quẽ hoc ſemẽ ſeminatur. Videte ergo qualem terram huic ſemini exhibeatis:videte ne ſitis illa terra,quę ſecus viam poſita ſit: cuius ſemen illi viatores mali cõculcant,qui animæ malæ obedienti dicũt, Incuruare vt tranſeamus. Hoc autẽ ſemen diabolus tollit, quia eius perſuaſione & deceptione fit, vt citiſſimè à memoria dilabatur. Videte ne ſitis terra petroſa, in qua verbi dei ſemen radices figere nõ valet,ſed citò areſcit: quia talis terra ad tempus credit, & in tẽpore tentationis recedit. Videte ne ſitis terra ſpinoſa: quæ quãuis ſemen ſuſcipiat,in ea tamen creſcere & fructificare non valet, quia vitiis & diuitiis carníſque voluptatibus(quæ per ſpinas ſignificantur)cõprimitur & ſuffocatur. Bene autem per ſpinas hæc figurantur: quoniam etſi carni mollia & ſuauia ſunt,animas tamen vulnerant & affligunt. Illi autẽ ſunt bona terra,qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent:& non ſolùm audiunt & retinent: verùm etiam operantur & patientiæ fructum afferunt. Non enim auditores legis iuſti ſunt apud deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Vnde ſcriptũ eſt, Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Et Ioannes Apoſtolus in Apocalypſi ait, Beatus qui legerit & qui audiuerit verba prophetiæ huius, & ſeruat ea quæ in ea ſcripta ſunt, Sed notandum eſt quod ait, In corde bono & optimo. Terra enim alia bona, alia melior, & alia optima eſt. Vnde & Matthæus euangeliſta, Semen inquit, cecidit in terram bonam, & attulit fructum,aliud triceſimum, & aliud ſexageſimum, & aliud centeſimum. Bona eſt enim, quæ triceſimum: melior, quæ ſexageſimum: optima verò quæ centeſimum fructum affert. Si enim libenter audias verbum dei, & quod audis, bene & catholicè intelligas, & id quod intelligis operaris, bona terra es. Quid eſt autem bene & catholicè intelligere? prius videlicet ſecundum literam, poſtea verò ſecundum ſpiritualem intelligentiam. Decem quidem ſunt verba legis, in quibus tota lex pendet & prophetæ. Quæ ſi dupliciter intelligamus, ad viginti vſque conſcendimus. Ea autem quæ dupliciter, id eſt, ad literam & ſpiritualiter intelleximus, per ſingula operemur, fiunt triginta. Bona igitur terra eſt, quæ

decem

decem legis mandata prius ad literam: deinde verò ſpiritualiter intelligit, & ea quæ intelligit operatur. Triceſimum ergo fructum dant boni coniugati, ſed non ſimpliciter, vt Iudæi, ſed dupliciter, vt Chriſtiani, legem credunt & intelligunt, & ea quæ intelligunt operantur & cuſtodiunt. Nunc autem ad ſexageſimum veniamus, quem continentes reddunt: qui tanto cōiugatis meliores ſunt, quanto hic numerus illum excedit, quum totus ille in iſto duplex inueniatur. Valde enim meliores ſunt, qui corporis & animæ cōtinentiam & caſtitatem cuſtodiunt, quàm illi qui ſolius animæ caſtitatem obſeruant. Conſtat autem ſexageſimus numerus ex ſex & decem: quoniam ſexies decem, vel decies ſex, ſexaginta fiunt. Et in decem quidem totam legis ſcientiam intelligimus, quoniam (vt iam diximus) in decem legis mandatis vniuerſa lex pendet & prophetæ. In ſex autem integra operatio deſignatur: quoniam in ſex ſolummodo diebus omnem noſtrum laborem & operationem conſtituit deus. Dies nanque Sabbathi non ad laborem, ſed ad quietem poſitus eſt. Dant igitur continentes fructum ſexageſimum, ſi legem quæ in decem mandatis continetur, credunt & intelligunt, & ea quæ intelligunt, operari non negligunt. Reſtat nunc vt de his dicamus, qui fructum centeſimum domino reddunt. Centenarius nanque numerus & ſecundum ſe, & ſecundum partes ſuas perfectus eſt, quoniam replicari quidem poteſt, creſcere autē non poteſt. Decies nāque decem, centū faciunt: & decem quidem, & centum, & mille, quia non eſt vbi creſcant, perfecti numeri dicūtur. Illi igitur qui perfecti in Eccleſia ſunt, centenariū fructum congruè ſatis reddere intelliguntur. Et de talibus quidē dominus ait, Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me: itémque, Nolite cogitare de craſtino, & nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini. Tales autem illi erant qui dicebant, Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te. Soli igitur perfecti centeſimum fructum reddunt: inter quos nec ipſe virgines poni debent, niſi & ipſi propter diuinitatem hanc habeāt perfectionem. Sic igitur ſemen quod cecidit in terram bonam, attulit fructum, aliud triceſimum, aliud ſexageſimum, atque aliud centeſimum.

Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos, & ait illis, Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur omnia quæ ſcripta ſunt de filio hominis. Et reliqua. Luc. 18.

MVlta iam conſummata erant quæ de filio hominis prophetæ dixerant, multa iam completa erant, quæ de eius humanitate prophetauerãt: pauca reſtabãt adhuc, quę ipſis diebus adimplenda erãt. Quæ ideo quidẽ ſuis diſcipulis dominus prędicere voluit, vt eũ ſua ſponte paſſum intelligamus, & ea quę ventura erãt, eum pręſciſſe & pręuidiſſe nemo vnquã dubitare audeat. Sequitur: *Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & cõſpuetur: & poſtquã flagellauerint, occident eum, & die tertia reſurget. Et ipſi nihil horum intellexerũt. Erat enim verbũ iſtud abſconditũ ab eis, & non intelligebant quæ dicebãtur.* Omnia hæc prophetæ prædixerãt: omnia hæc fieri oportebat. Vnde & quibuſdam alibi ait, O ſtulti & tardi corde ad credendũ in omnibus quæ loquuti ſunt prophetæ. Nõne ſic oportuit pati Chriſtũ, & ita intrare in gloriã ſuam? itemq́;, Quomodo ergo implebuntur, quia ſic oportet fieri? Oportet enim vt fiat quicquid dominus fieri diſpoſuit. *Tunc autẽ* (vt Matthæus ait) *acceßit ad eum mater filiorũ Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & petens aliquid ab eo.* Tunc (inquit) quãdo dominus aſcendebat Ieroſolymam, vt pro omnibus pateretur, tũc mater filiorum Zebedæi, id eſt Iacobi & Ioannis, à filiis admonita acceſſit ad Ieſum, vt primas ſedes filiis poſtularet. In quo manifeſtè apparet, quia (vt euangeliſta dicit) verba domini diſcipuli nõ intellexerãt, quę modò de ſua paſſione eis dominus nuntiauerat. Si enim intellexiſſent, potius ad fletus & lachrymas cõuerterentur, q̃ de dignitatibus aliquid loquerẽtur. Acceſſit igitur ad eũ mater filiorũ Zebedæi, adorãs, & petens aliquid ab eo. Mulier iſta religioſa & Chriſto familiaris erat: ideo & magna petit, & cõfidenter ad dominũ accedit. Valde enim de Chriſto præſumebat, dũ hoc filiis orat, quod ipſi filij pro ſe petere timebant. Sed quid dicit? *Dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad ſiniſtram in regno tuo.* Cum ambitione loquitur mater, & carnali affectu ambitioſis filiis primas in cœlo cathedras poſtulat. Vnde & meritò eis à domino dicitur, *Neſcitis quid petatis.* Neque ita petere, neque ita dare conuenit primas ſedes.

des. *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? dicũt ei, Poſſumus.* Obſcurè eis loquitur dominus, & fortaſſe nondũ intelligebant de quo calice eis loqueretur. Dicebat enim de calice paſſionis: de quo & Petrus apoſtolus alibi ait, Calicẽ quẽ dedit mihi pater, nõ vis vt bibam illũ? Et pſalmiſta, Calicem ſalutaris accipiã, & nomen domini inuocabo. *Et ait eis, Calicem quidem meũ bibetis.* Biberũt enim Iacobus & Ioannes calicem Chriſti, nõ quòd ambo martyrio vitã finierint, ſed ꝙ multas perſequutiones & anguſtias & tribulationes ambo ſuſtinuerũt. Et Iacobũ quidem occidit Herodes: ſicut enim ſcriptũ eſt, Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio. Ioannes autẽ non occiſus, ſed in feruentis olei dolio miſſus, & in Pathmo inſula exilio relegatus, magnæ afflictionis & amaritudinis calicem bibit. *Sedere autem ad dexteram meam vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à patre meo.* Ac ſi dicat, Quod vos modò petitis, iam datũ eſt. Non eſt meum dare vobis modò, non ad me pertinet ordinare & diſponere modò, quis ad dexteram meam vel ad ſiniſtrã ſedere debeat in regno meo: hęc diſpoſitio nõ eſt hominis, nõ eſt huius tẽporis: ab æterno factũ eſt, quod modò fieri poſtulatis. Simul cum patre ante tẽpora diſpoſui, neque iterũ diſponere habeo, quã ſedem ibi vnuſquiſque ſuſcipiat. Quibus igitur paratũ eſt ſedere ad dexteram meam vel ad ſiniſtram, ſiue vobis ſiue aliis, illorũ erit: mutari nõ poteſt, quod paratum & diſpoſitum eſt. *Et audientes decẽ, indignati ſunt de duobus fratribus.* Adhuc enim & iſti carnales erant, neque minus ambitioſi quàm illi. Ideóq; indignabãtur, & quod ſibi vnuſquiſq; affectabat, hoc dari aliis inuidebat. *Ieſus autem vocauit eos ad ſe, & ait, Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos, non ita erit inter vos: ſed quicunque inter vos voluerit maior fieri, ſit veſter miniſter: & quicunque voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus.* Non ita (inquit) erit inter vos, ſicut eſt inter mũdi huius poteſtates, vt ille cæteris dominetur, qui maior cæteris eſſe videtur: ſed potius omnibus erit inferior, qui voluerit eſſe ſublimior: & qui plus ſe humiliauerit, maior à deo cõſtituetur. Hoc autẽ ad exemplũ ſui oſtendit, dicẽs, Sicut filius hominis nõ venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animã ſuam redemptionẽ pro multis. Sicut (inquit) filius ſe humiliauit,

ſic ſe humiliet qui maior eſſe voluerit: qui quum in forma Dei eſſet, nõ rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem. Et quaſi ſeruus & miniſter, ſuorum diſcipulorum pedes lauare non eſt dedignatus. Hæc autem in via loquebatur dominus. His & ſimilibus ad ſui exemplum diſcipulos ſuos informabat, nec in ipſo itinere otioſus eſſe volebat. *Factum eſt quum appropinquaret Iericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam mendicans.* Iericho nanque interpretatur luna: cuius mutabilitas tanta eſt, vt nunquam in eodem ſtatu permaneat. Significat autem mundum iſtum, cuius mutabilitates infinitæ ſunt. Vt enim de aliis taceamus, quis ſolius hominis mutabilitates dicere valeat? Hãc autem ciuitatem qualibus & quibus armis & in quot diebus ceperit, Ioſue hiſtoria narrat. Quod ſi bene intelligatur, eodem modo, eiſdem armis, totidémque diebus, Ieſu Chriſto domino noſtro mundus iſte ſubiugatur. Et tunc quidem appropinquauit dominus Iericho, quando factus eſt homo, & noſtræ carnis mutabilitatem ſuſcepit. Tunc igitur cæcus iſte illuminatus eſt, in quo multi cæci intelliguntur. Vnde & Matthæus non vnum, ſed duos cęcos fuiſſe dicit: per quos duos populos, Iudæos videlicet & Gentiles intelligimus. Orto nanque iuſtitiæ ſole, populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam. Ipſe eſt enim qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Omnes enim cæci erant: & quando hæc lux mundo apparuit, vel pauci vel nulli illuminati erant. Sed nunquid & modò cæci non ſunt? Multi quidem cæci ſunt & modò. Quomodo enim cæci non ſunt, qui diabolum ſequuntur, & per deuia vitiorum præcipitantur? Verè vtique cæci ſunt quos diabolus trahit. Vidiſtis cæcos aliquando à pueris, aliquando & à canibus trahi. Et melius quidem iſti trahuntur, quàm illi qui à diabolo ducuntur. Iſti enim cadunt & ſurgunt: illi verò quos diabolus trahit, poſtquam ſemel in foueam præcipitantur, nunquam vlterius leuantur. Cæcus eſt autem omnis ſuperbus, omnis auarus, omnis adulter & fornicator. Denique omnes cæci ſunt, quicunque illam lucem non ſequuntur, quæ ait, Ego ſum lux mundi: qui

qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Quiſquis igitur es, qui te cæcum eſſe intelligis, redi ad viam. Quantò enim quiſque iniquior eſt, tantò à via longius eſt. Sed ad quã viam? ad illam, per quam tranſit & ambulat Ieſus. Vniuerſæ enim viæ domini, miſericordia & veritas. Ad has igitur redi, per has ambulare diſce, clama, & mendica: clama non ore, ſed corde: clamor cordis altius auditur, cœlos penetrat, & in Dei auribus reſonat. Clama ergo, & dic, Miſerere mei domine fili Dauid. Mendica cum Propheta, Inclina domine aurem tuam ad me: exaudi me, quoniam egenus & pauper ſum ego. O quàm diues iſte erat, qui ſic mendicabat, & ſe egenum & pauperem dicebat? Noli audire turbam increpantem & clamare prohibentem. Mala turba, quę à tali clamore hominem exturbat. Hæc turba, vitiorum & malignorum ſpirituum exercitus intelligitur, qui nos ad Deum clamantes, & miſericordiam poſtulantes ſemper impedire conantur. Si enim cæcus tacuiſſet, & turbæ increpanti crediſſet, adhuc illuminatus non fuiſſet. *Stans autem Ieſus iuſſit illum adduci ad ſe. Et quum appropinquaſſet, interrogauit eum, dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine vt videam.* Ecce quantum oratio poteſt, ecce quantum valet clamor mentis. Turbam vicit, Chriſtum ſiſtit, clamore tenetur, qui fortitudine teneri non poſſet. Stat Ieſus, vocat & expectat eum, quid velit interrogat, nihil niſi lumen requirit. Cum lumine loquitur, & à lumine lumen quærit: nihil melius quærere poterat. Beati enim mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Et Ieſus dixit illi, *Reſpice: fides tua te ſaluum fecit.* Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum, magnificans Deum. Inter dicere & facere Dei nulla diſtantia eſt: dixit illi, reſpice: & confeſtim vidit. Hoc autem fides fecit, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo. *Et ſequebatur eum, magnificans Deum.* Cæci non ſequuntur Ieſum: illi eum ſequuntur, qui illuminati ſunt. Illi verò illuminati ſunt, qui in eum credunt, qui veritatem intelligũt, & erroris tenebras à ſe repellunt. Et tales quidem eum magnificant & laudant: quia non eſt pretioſa laus in ore peccatoris. *Et omnis plebs vt vidit, dedit laudem Deo.* Dignum eſt enim, vt omnes eum laudent, qui facit mirabilia magna ſolus.

Cùm ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas, vt pareant hominibus ieiunãtes, &c. Matth. 6.

TRiſtes enim dicuntur hypocritæ: quia vt religioſi appareant, triſtitiam quandam & ſeueritatem in vultu oſtendunt, quaſi qui multo ieiunio ſint confecti. Vnde & ſubditur: *Exterminant facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes.* Facies enim ſuas exterminant, quia vltra ſuę pulchritudinis terminos atque naturam, incultas & informes horreſcere ſinunt. Si enim informitas Deo placuiſſet, tam pulchra facie hominem non formaſſet. Sed quare hoc faciunt? *Vt appareant hominibus ieiunantes.* Si enim ſoli Deo ieiunium ſuum commendare voluiſſent, non in facie, ſed in corde illud oſtenderent. Scriptum eſt enim, Homo videt in facie, Deus autem corda intuetur. Quia igitur non Deo, ſed hominibus placere volunt, illud exterminant quod ab hominibus videtur. Ideóq; qui laudem ab hominibus quærunt, mercedem à Deo non recipiunt. Et hoc eſt quod ait, *Amen dico vobis, receperũt mercedem ſuam.* Sola igitur intentio facit, vt noſtra ieiunia & cuncta operatio noſtra Deo placeant. Vnde in ſequentibus ait, Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit. Animæ nanque oculus intentio eſt: quæ ſi bona fuerit, omnis eius operatio lucida erit. Vnde quędam ſapiens ait, Non magnopere conſiderandum eſt quid aliquis agat, ſed qua intentione hoc faciat. Qui enim ideo ieiunat, & facies ſuas exterminant, vt appareant hominibus ieiunantes, quia ſtulta & vana intentione hoc faciunt, iſti quidem (ſicut dominus ait) receperũt mercedem ſuam. Similiter autem & illi qui omnia opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus, nullam aliam mercedem habebunt. At verò illis qui bona intentione hoc agunt, præcipit dominus, vt coram hominibus opera ſua faciant. Sic (inquit) luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant veſtra bona opera, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Sola igitur intentio facit, vt opera noſtra vel bona vel mala domino appareant. Homo enim in facie videt, Deus autem corda intue-

intuetur. Vnde & ipſe ait, Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Iudicatis quæ neſcitis, condemnatis multoties quæ ignoratis. Aliter vobis, & aliter mihi videtur: cognoſcite prius intentionem, & ſic iudicate. Poteſt enim fieri, vt vnum & ſimile opus non vna intentione fiat. Palàm enim eleemoſynam dare, & bona & non bona intentione fieri poteſt. Si enim ideo das, vt bonum exemplum aliis tribuas, & Deus inde glorificetur, bona intentio eſt. Sic igitur in omnibus ſola intentio quærenda eſt: quæ ſi bona fuerit, totum corpus virtutum, totáque maſſa operationum lucida erit. Sed dicis, Quomodo ergo ieiunabo? Audi quod ſequitur. *Tu autem quum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo qui videt in abſcondito: & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Hypocrita (inquit) quando ieiunat, faciem exterminat, quoniam exterminatorem & triſtitiæ principem in corde habet: Tu verò, qui totius conſolationis lætitiæque dominum in cordis habitaculo geſtas, hilarem & pulchram faciem oſtende: appareat exterius in facie, quantum lætitiæ bonum præſideat menti. Et virtute ieiunij operante ſicut animæ caput & facies vngitur & lauatur interius: ſic etiam non mœroris, ſed gaudij pulchritudo reueletur exterius. Hoc enim ieiunium ſuo ordine celebratum operatur in nobis, vt mens noſtra ſancti ſpiritus oleo vngatur, & facies animæ peccatorum maculis abſtergatur. Faciei autem ſpiritualis ſanctáque lætitia, hypocriſim tollit, eiúſque ſuſpicionem. Qualiſcunque enim ſit facies, Deus tamen non faciem intuetur, ſed cor. Age palàm quicquid vis, finge & ſimula quod vis, ipſe tamen in abſcondito videt: & ſecundum hoc quod ibi videt, reddet tibi. *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. Theſaurizate vobis theſauros in cœlo, vbi neque ærugo neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur.* In terra enim theſaurizanti dicitur, Theſaurizat, & ignorat cui congregabit ea. Itémque, O ſtulte, hac nocte anima tua tolletur à te: quæ autem paraſti, cuius erunt? De illo verò qui in cœlis theſaurizat, quid dicitur? Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi, cornu eius exalta-

itur in gloria. Et dominus ad diuitem, Si vis perfectus beſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me, & habebis theſauros in cœlo. Qui autem ſic ſuos theſauros reponit, ſecurus eſt, eóſque amittere non timet. Quicunque igitur es, quicunque cupis habitare animam tuam in cœlo & eſſe, ibi tuos theſauros repone. Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Si in cœlo eſt theſaurus, ibi erit & anima: ſi in terra eſt, in terra erit. In terra vtique de qua beatus Iob ad dominum dicit, Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine, in terram miſeriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Denique vbi eſt theſaurus, ibi eſt & cor: quia vnuſquiſque illuc peruenire deſiderat, vbi ſuas diuitias cognoſcit eſſe conditas. Beatus igitur qui diuitias ſuas in cœlo repoſuit, vt ſemper ibi mentem habeat, ſempérque illuc omnibus viribus & deſiderio tendat.

FERIA V. EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM.

Require retrò in Domi. III. poſt Epiphaniam, vbi dicitur, *Cùm deſcendiſſet Ieſus de monte, ſequutæ ſunt eum turbæ multæ.*

Cùm introiſſet Ieſus Capharnaum, acceßit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens, &c.

FERIA SEXTA POST CINERES.

Audiſtis quia dictum eſt, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Et reliqua. Matthæi 5.

DOmino Ieſu Chriſto docente didicimus quia maximum & primum mandatum eſt, Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo: ſecundum autem ſimile eſt huic, Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Quod autem hic dicitur, *Et odio habebis inimicum tuum,* illud eſſe puto, quod filiis Iſraël dominus præcepit, vt Ammonitas & Moabitas interficerent, & nunquam cum eis pacem haberent. Similiter autem præcepit de Iebuſæis & Enæis & Cananæis, aliíſque terræ illius habitatoribus, vt non illis parcerent, ſed in ore gladij omnes conſumerent. *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderũt*

vos.

vos. Cætera enim quæ ſuperius dicta ſunt, non contraria legi, ſed quoddam legis ſupplementum eſſe videntur: ſecundum hoc quod dixerat, Non veni ſoluere legem, ſed adimplere. Quæ verò modò dicuntur, contraria ſibi eſſe videntur. Oppoſita enim ſibi ſunt, odio habebis inimicum tuum, & diligite inimicos veſtros. Dicit lex, Non diligas inimicum tuum: dicit Chriſtus, Diligite inimicos veſtros. Quomodo ergo intelligemus verba veritatis, vt non ſint contraria legis? Quis eſt iſte inimicus, quem odio habere & diligere præcipitur? Inimicus iſte, homo eſt. Inimicus, quia peccator: amicus, quia homo. Duo enim audiſti, hominem & peccatorem. Diligite igitur hominem, habe odio peccatorem: diligite naturam, non vitium: odi vitium, non naturam. Hoc enim modo & Chriſtus legi, & lex Chriſto conueniet. Vnus enim idémque homo, & amicus & inimicus eſt tibi. Vnus idémq; homo te perſequitur, & non perſequitur. Quod enim Deus in homine fecit, amicum tibi eſt, & non inſidiatur tibi: quod verò diabolus in homine fecit, inimicum tibi eſt, tibíque inſidiatur. In vno igitur eodémque homine & amicum diligimus, & odio inimicum habemus. Quòd ergo lex dicit, Diliges proximum tuum, naturam hominis intellige: quæ ideo tibi proxima eſt, quia de eadem maſſa factus es: quod verò ſequitur, Et odio habebis inimicum tuum, vitium intellige, quod eſt cauſa omnium inimicitiarum. Nullæ enim inter homines inimicitiæ eſſent, ſi hoc ſolum de eis ſublatum fuiſſet. Sequitur: *Benefacite his qui oderunt vos.* Hoc enim ipſe dominus & docuit & fecit, ſicut Iudæis loquens ait, Multa bona opera operatus ſum vobis, propter quod horum vultis me occidere? *Et orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.* Et hoc quidem compleuit ipſe, quando ipſe pro perſequutoribus ſuis orauit, dicens, Pater ignoſce illis: non enim ſciunt quid faciunt. *Vt ſitis filii patris veſtri qui in cælis eſt.* Quod ſic intelligitur: Vt ſicut eſtis filij Dei per creationem, ſic etiam ſitis eius filij per imitationem. Ipſe enim non ſolùm amicis, verùm etiam inimicis benefacit. Et hoc eſt quod ait, *Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.* Sic inimicos nutrit, vt amicos: & hos & illos ſui ſolis ſplendore illuminat, & ſuarum pluuiarum inundatione vtrorúmq; poſſeſ-

ſiones fœcũdat. Sed parua ſunt hæc: audi maiora. Qui ſolẽ ſuum, filiũ ſuum, ſolẽ iuſtitiæ, lucẽ quæ illuminat omnem hominẽ veniẽtem in hunc mũdum, nunc oriri, nũc videri, nũc in tenebris lucere, nũc ſuper bonos & malos ſplendeſcere facit. *Et pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.* Prius enim per prophetas, deinde per filium, poſtea verò per Apoſtolos & doctores, fidei & doctrinæ pluuias omnipotens dominus pluit. Magnæ ſunt iſtæ nubes: his eccleſia fœcundatur: his bonorũ ſemina nutriũtur: his qui infuſus non fuerit, totus aridus igne cremabitur. *Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nónne & publicani hoc faciunt? Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tãtùm, quid amplius facietis? nónne ethnici hoc faciũt?* Non enim intelligere debemus, vt eos qui nos diligunt, diligere non debeamus, alioquin nec deum nec proximũ diligeremus, quæ ſunt duo maxima legis mandata. Quid igitur, niſi vt non diligamus eos tantùm qui nos diligũt, ſed etiam eos qui nos non diligũt? Et non propter hoc tãtùm quia nos diligũt, (hoc eſt enim vicem reddere:) ſed quia eiuſdẽ corporis membra ſumus, & eiuſdẽ patris filij ſumus. Talis enim amor ſpiritualis eſt, & ideo indeficiens. Carnalis enim amor citò delabitur, ſicut & ipſa caro. Quali videlicet amore publicani atq; ethnici ſe viciſſim diligũt Statim enim vt ſe ab aliis non diligi intelligunt, ipſi quoq; alios non diligunt. Nos igitur omnes diligere, omnium ſalutẽ quęrere, omnibus charitatis affectum oſtẽdere debemus. Quid enim eſt aliud ſalutare, niſi charitatis & dilectionis affectum oſtẽdere? Si enim augetur amor, & concordia creſcit. *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Non dicit vt ſimus tantum perfecti, quantum pater noſter cœleſtis perfectus eſt: (hoc enim impoſsibile eſt:) ſed dicit vt ſimus perfecti ſicut ipſe eſt. Sic enim puer aliquis homo eſt, ſicut & iuuenis: quãuis viribus & ſciẽtia non ſit perfectus homo, ſicut iuuenis. Simus igitur perfecti pro modulo noſtro, quoniã perfectus dominus bonos & perfectos vult habere fideles. Quæ ſit autem iſta perfectio, audi quid ipſe dominus dicat: Si vis (inquit) perfectus eſſe, vade & vendę omnia quæ habes, & da pauperibus. Hæc autem ſpecialiter Apoſtolis dicuntur, eorúmq; ſucceſſoribus per eos mãdantur. *Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videa-*

videamini ab eis : alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum qui in cælis eſt. Si enim iuſtitiam noſtram non debemus facere corã hominibus, quid eſt quod ſuperius ait, Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videntes bona veſtra opera, glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt? Quomodo enim videbunt bona opera noſtra, quæ coram eis, ipſis vidẽtibus facere nõ audemus? Si enim fecerimus, mercedẽ non habebimus. Videamus ergo quid ſignificet, vt videamini ab eis. In hoc enim tota quæſtio ſoluitur. Nõ enim perdit mercedẽ, ſicut dicere videtur, qui iuſtitiã ſuã facit corã hominibus, ſed ideo quia facit vt videatur ab hominibus. Qui enim ideo facit vt videatur ab hominibus, non iuſtitiæ mercedẽ quærit, ſed hominũ laudẽ & vanam gloriam, populíq; fauorem. Ideóq; non habet mercedem apud deum, quoniã vanã mercedẽ laudis ſuſcipit apud homines. *Cùm ergo facis eleemoſynã, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in Synagogis & in vicis, vt honorificentur ab hominibus. Amen amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.* Dico ergo, Quare receperũt mercedẽ ſuam? Nũquid ideo quia pauperes tubæ ſonitu colligebãt, quos fortaſſe aliter tã facile adiuuare non poterãt? aut quia in Synagogis & in vicis hoc faciebant, vbi quia locus ſpatioſior erat, melius fieri videbatur? Non ideo quidem. Quare ergo? Vis audire quare? Quia ideo hoc faciebant, non vt à deo mercedem reciperẽt, ſed vt honorificẽtur ab hominibus. Tantũ igitur eis amor laudis & gloriæ contulit, vt eleemoſynas darent, & mercedẽ non haberẽt. Quomodo ergo eleemoſynas facere debemus? Sequitur: *Te autem faciente eleemoſynã, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextra tua : vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito: & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Quid enim per dexteram, vel quid per ſiniſtram intelligamus? Si enim manus noſtras in his intelligere velimus, neſcio quomodo alterius opera altera intelligat. Non enim in manibus, ſed in mente eſt intellectus. Denique cur dextera opus ſuum ſiniſtræ abſcondat, quæ tam conſors ei eſt, támque fideliter in omnibus ei auxiliatur? Aliud igitur per dexteram & ſiniſtram oportet intelligere. Dextra enim noſtra, amor dei eſt: ſiniſtra verò amor laudis. Hæc enim ducit ad agnos, illa ducit ad hœdos. Recordare illius euangelij in quo agni conſtituuntur à dextris, hœdi

verò à ſiniſtris. Si ergo facis eleemoſynam, fac amore Dei, qui hæc præcepit vt faceres. Hęc eſt enim dextra tua. Neſciat hoc ſiniſtra, id eſt amor laudis. Non quæras inde fauorem vulgi, vnde quæris placere Deo. Vtrunque enim ſimul etſi habere deſideras, ſimul tamen habere non poteris. Sic igitur in omni opere noſtro neſciet ſiniſtra quid faciat dextera, ſi tantùm amore Dei & iuſtitię agamus illud. Vnde & hic dicitur, Vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito. Siue enim in Synagoga, ſiue in vicis & plateis eleemoſynam facis, in abſcondito tamen facis, quicunque hoc faciẽs non ab hominibus, ſed à Deo videri deſideras. Econtra verò qui in abſcondito facit, & videri cupiens, laudem ex hoc & gloriam quęrit, non in abſcondito quidem facit, quoniam abſconditum non vult quod facit, tantúmque ei valet ac ſi in publico faceret. Deus autem qui videt in abſcondito, & cui abſconditum nihil eſt abſconditum, qui & corda ſcrutatur & videt cogitationes, reddet vnicuique ſecũdum opera ſua. Et quum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amãt in ſynagogis & in angulis platearum ſtantes orare, vt videãtur ab hominibus. *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Tu autem quum oraueris, intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito. Et pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Omnes enim hæ ſimilitudines penè idem ſignificant, atq; vno modo abſolui & intelligi poſſunt. Neque enim peccat aliquis quia in Synagoga orat, quæ eſt domus orationis. In plateis quoq; orare non eſt peccatum. Quare ergo interdicitur? Audi quod ſequitur, & intelliges. *Vt videantur ab hominibus.* Quid enim ſignificet velle videri ab hominibus, iam ſuperius dictum eſt. Hæc eſt cauſa quare oratio tua non ſuſcipitur, quia vis videri ab hominibus. Vbicũque enim ores, ſi ideo oras, vt videaris ab hominibus, non ſuſcipitur oratio tua. Sed ſi vis bene orare, intra cubiculum tuum, redi ad cor. Hoc eſt enim cubiculũ, in quo Deus ipſe quieſcit. Ibi igitur ora, ibi loquere: ibi & quid dicis, & cui dicis pręſto ſunt. Claude oſtium: non indiget ſono oris, nõ indiget clamore vocis ille quem oras. Ad cor enim reſpicit Deus, in abſcondito videt, non verborum compoſitionem, ſed cordis compunctionem oſtendit. Vnde Pſalmiſta, Cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit.

SABBA-

SABBATHO POST CINERES.

Cùm ſerò eſſet factum, erat nauis in medio maris, & Ieſus ſolus in terra, Et reliqua. Marci 6.

NE hoc autem Matthæus euãgeliſta ſic ait, quia poſtquam dominus ex quinque panibus quinque millia hominum ſatiauit, iuſſit diſcipulos aſcendere in nauiculam,& præcedere eum trans fretum,donec dimitteret turbas. *Veſpere autem facto, ſolus erat ibi,nauicula verò in medio mari iactabatur fluctibus. Erat enim contrarius ventus.* Ex eo autem tempore Iudæorum populo veſperum fuit, ex quo Chriſtus ſol iuſtitiæ de hoc mundo receſſit. Eo enim naſcente, lux orta eſt eis:eo verò moriente, tenebræ factæ ſunt eis. Quòd autem nauicula in medio mari iactabatur fluctibus,hoc ſignificabat quòd poſt Chriſti aſcenſionem, ſancta Eccleſia in hoc mũdo multa aduerſa eſſet paſſura. Vnde & bene dicitur quia ventus erat ei contrarius.Quid enim ventus contrarius, niſi tyrannorum ſæuiens perſequutio? Quarta autem vigilia noctis venit ad eos, ambulans ſuper mare. Quarta enim vigilia ex eo tempore agitur, quo ſaluator noſter in mundum venit. Prima enim vigilia fuit ab Adam vſque ad Moyſen. Secunda à Moyſe vſque ad Dauid. Tertia à Dauid vſque ad Chriſtum. Prima enim vigilia nimio ſomno grauata ſine lege fuit. Secunda legem habuit. Tertia prophetas. Quarta euangelium. Quarta igitur vigilia venit ad eos:quia magis in hac quàm aliis omnibus, ſeruos ſuos dominus viſitare dignatur. *Ambulat autem ſuper mare*, quia totus eſt ei ſubiectus mũdus. *Et videntes eum ſuper mare ambulantem,turbati ſunt, dicentes, quia phantaſma eſt: & præ timore clamauerunt.* Clamor confuſus & inordinatus eos timore nimio iudicat fuiſſe turbatos. Statímque Ieſus loquutus eſt eis, dicens, *Habete fiduciam,ego ſum, nolite timere.* Sic enim & Moyſi ait dominus, Ego ſum qui ſum. ſic dicit filiis Iſraël, Qui eſt miſit me ad vos. Vel ideo fortaſſe dixit *Ego ſum*, vt eum quis eſſet agnoſcerent, audita voce quam cognitam habebant. Sępe enim alicuius vocem audientes à longe,quis ſit confeſtim agnoſcimus,etſi eum non videamus. *Reſpondens autẽ Petrus,dixit,Domine,ſi tu es, iube me venire ad te ſuper aquas. At ipſe ait,Veni.* Vbiq; enim beatus Petrus fer-

uẽtiſſimæ fuiſſe fidei demõſtratur. Neq; enim profundiſſimo pelago ſeſe crederet, niſi fidẽ rectiſſimã de domino haberet. Sciebat enim ſaluatorẽ noſtrũ omnia poſſe, & nihil minus in mari q̃ in terra poteſtatẽ eum habere credebat. Verũtamen ꝙ Petrus ſuper mare graditur, non ſolùm magiſtro, verùm etiam diſcipulis mundus iſte ſubiectus eſſe monſtratur. Quãuis & propter hæreticos ita fieri oportebat, qui Chriſtũ dominum eò ꝙ ſuper mare ambulauerat, non verũ, ſed phãtaſticũ corpus habuiſſe poſtea dicebant. Vincũtur enim iſti, dũ beatũ quoq; Petrũ ſuper mare ambulaſſe audiũt; quem vtiq; verũ corpus habuiſſe non dubitãt. *Et deſcendens Petrus de nauicula, ambulabat ſuper aquam, vt veniret ad Ieſum. Vidẽs verò ventũ validum timuit: & quum cœpiſſet mergi clamauit, dicẽs, Domine, ſaluum me fac. Et continuò Ieſus extẽdens manum apprehẽdit eum, & ait illi, Modicæ fidei quare dubitaſti?* Hoc autẽ facto beatus Petrus ea quæ ſibiipſi futura erãt, iam ex tũc ſignificabat. In Chriſti nanque paſſione quaſi ſuper aquas cõfidenter ambulabat, quũ diceret, Etſi omnes ſcãdalizati fuerint, ego nũquam ſcandalizabor. Vidẽs verò vẽtum validũ, timuit: quia quum dominus à Iudęis teneretur, ipſe quoq; ſimul cum aliis diſcipulis fugit. Merſus eſt autem quãdo negauit. Deinde verò clamauit, dicens, Domine ſaluum me fac, quãdo egreſſus foras fleuit amarè. Ipſum enim flere, clamare fuit. Sed cõtinuò Ieſus extendens manũ apprehẽdit eum, quãdo voce angelica eum cõſolãdo, & quodãmodo ad ſe trahẽdo, dictũ eſt mulieribus, Ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. In eo enim quod proprio nomine eum vocauit, quaſi manu apprehẽſum, tremebũdum & iam perire timẽtem, ad ſpẽ gratiæ eum eleuauit. In his autẽ eccleſię quoq; proſpera & diuerſa ſignificari poſſunt, quę quidẽ aliquãdo mergi, aliquãdo exurgere videtur. *Et quum aſcẽdiſſet in nauiculã, ceſſauit vẽtus.* Non eſt autẽ intelgendũ, vt tũc Ieſus in nauiculã aſcẽdiſſet. Prius enim venit Capharnaum, ibíq; multa in Synagoga loquutus eſt, quæ Ioãnes quidem ſcribit, Matthæus verò & Marcus prætermittũt. Dicit enim Ioãnes quia voluerũt eum diſcipuli in nauiculã ſuſcipere, ſed ſtatim fuit nauis ad terrã ad quam ibant, id eſt Capharnaũ. Vnde manifeſtum eſt eum tũc in nauiculã non aſcẽdiſſe. Iuſſerat enim domin⁹ (vt ſuperius

dictum

dictum eſt) vt diſcipuli ſui eum præcederent: qui quum ve niſſent Capharnaum, ibíque eum nõ inueniſſent, flectẽtes iter ad eũ reuertebantur. Et tũc quidem apparuit eis domi nus ambulans ſuper mare, expletis omnibus quæ modò in hoc Euãgelio dicta ſunt, poſtquam ea loquutus eſt quæ Ioannes narrat, vſque ad illum locũ in quo dicitur, Hæc autẽ loquutus eſt Ieſus in Synagoga docens in Capharnaum, re dierunt ad nauem. *Et quum aſcendiſſet in nauiculam, ceſſauit ventus.* Nõdum enim ventus ceſſauerat, nec mare à ſuo fer uore quieuerat, ſed ſicut in nocte, ita & in die eiſdem adhuc fluctibus agitabatur. Vt autem Ieſus aſcendit in nauiculam, mox ventus ceſſauit. *Qui autem in nauicula erant, viſo tanto miraculo ſtupentes, adorauerunt eum, dicentes, Verè filius dei es.* Marcus verò eos redarguit, & oblitos & excæcatos dicit, quòd ex hoc ſtupentes admirantur, quòd præterita die tam magnũ miraculũ in quinque panibus dominum feciſſe cognouerãt. Vnde ait, Nõ enim intellexerant de panibus. Si enim de panum miraculo recordarentur, iam nõ erat vt de maris ſedati miraculo mirarẽtur. *Et quum tranſfretaſſent, venerunt in terram Genezareth, & applicuerunt, quumque egreßi eſſent de naui, continuò cognouerunt eum* Hoc autem manifeſtius Matthæus dicit. Videtur enim Marcus dicere, quòd diſcipuli eum non cognouerint, donec de naui egrederentur. Sed nõ eſt ita. Nõ enim hoc de diſcipulis dicitur, ſed de omnibus hominibus regionis illius, qui ſtatim eum cognouerũt, & vndique infirmos ſuos ei ad ſanandum obtulerũt. Et hoc eſt quod ait Matthæus, Et quum cognouiſſent eum viri loci illius, miſerunt in vniuerſam regionem illam, & obtulerunt omnes malè habentes, & rogabant eum vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent: & quicunque tetigerũt, ſalui facti ſunt. Oremus autem & nos dominum, vt in nauiculam pectoris noſtri aſcẽdere dignetur, & ſuperbiæ ventoſitatem, & vitiorum inſurgentium procellas quieſcere faciat. Aſcendat etiam in nauiculam ſuam, id eſt in ſanctam Eccleſiam, & ſe ibi eſſe manifeſtet, qui ibi quodammodo non eſſe videtur, dum tanto eã perſequutionum turbine patitur agitari, & imperet ventis & mari, & fiat tranquillitas magna. Quod autem ait, *Et cum cognouiſſent eum viri loci illius, miſerunt in vniuerſam regionem illam, obtulerunt ei omnes malè habentes, vt eos*

ſanaret, quid aliud ſignificat, niſi quia viri ſancti qui deum cognoſcere meruerunt, pro aliorum peccatis orare, & alios ei commendare & offerre debent? Sed quid eſt Chriſti veſtimenti fimbrias tãgere? Aliud enim eſt tãgere Chriſtum, aliud veſtimenta Chriſti. Thomas enim Chriſtum tãgens, dicebat, dominus meus & deus meus. Philippus verò tangebat veſtimẽta, & non Chriſtum, quum diceret, Domine oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Propinquius igitur Thomas Chriſtum tangebat, quàm Philippus. Vnde & illi dicitur, Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: Huic autem, Non credis quia ego in patre, & pater in me eſt? qui videt me, videt & patrem. Ille igitur iam vidiſſe & credidiſſe, iſte verò nondum bene vidiſſe vel credidiſſe dicitur. Illi autem tangunt Chriſtũ, qui in eũ pefectè credentes, catholicæ fidei veritatem cognoſcunt. Illi verò tangunt veſtimenta Chriſti, qui quanuis intelligere non valeant, credũt tamen quod eis à viris catholicis prædicatur. Tanto itaque vnuſquiſque longius tangit Chriſtum, quanto minus intelligit & cognoſcit Chriſtũ. Omnes tamen ſanantur, qui vel fimbriã veſtimenti eius tangunt: quoniam omnis qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit.

DOMINICA I. IN QVADRAGESIMA.

Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo, &c. Matth. 4.

BAptizatus Ieſus, confeſtim aſcẽdit de aqua: & ecce aperti ſunt ei cœli, & vidit ſpiritum dei deſcendentem ſicut colũbam, & venientem ſuper ſe: & ecce vox de cœlis, dicens, Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi cõplacui. Quid eſt enim quòd baptizato domino cœli aperiũtur? Magnũ eſt hoc myſteriũ, magnámq; his qui baptizãtur lætitiã præfigurat. Clauſum erat prius, nemo illuc ante baptiſmũ ingrediebatur. Nũc autẽ apertũ eſt, ſed baptizatis eſt apertũ. Sic enim domin' ait, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nõ intrabit in regnũ cœlorũ. *Et tũc quidẽ ductus eſt Ieſus in deſertũ à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo. Et quũ ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.* Præcipui ſanctæ Eccleſiæ doctores dominũ Ieſum in deſertũ à ſuo ſpiritu ductum eſſe exponunt. Quem ſi ab alio quoq; ſpiritu ductum fuiſſe expoſuiſſent, nõ eſſet inconue-

conueniens,quum Lucas Euangeliſta eum in Ieruſalem in montē excelſum valde à diabolo non aſſumptum, ſed ductum apertiſsimè ſcribat, dicens, Et duxit illum diabolus in montem altiſſimum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ, in momento temporis:& paulò pòſt, Et duxit eum in Ieruſalem, & ſtatuit illum ſupra pinnam templi. Quòd ſi ibi ab alio ſpiritu ductũ eſſe, non eſt inconueniens, quare in deſertũ quoque ab alio ſpiritu eum ductum fuiſſe inconueniens videatur?Sed ſiue à ſuo,ſiue ab alio ductus fuerit,conſiderandum eſt quare ſe à diabolo tentari permiſerit. Nihil enim ſine vtilitate & ratione fecit Saluator noſter.Et ibi maximè rationē quærere debemus, vbi ipſe aliquid agit,ſi tamen aliquid agit,quod ſuæ maieſtatis videatur eſſe indignum.Quis enim audire non horreat,quòd tãta virtus à diabolo vel ducatur vel tentetur? Veruntamen quia ſua ſponte ducitur, imò ipſo iubente ducitur, (eius enim velle,iubere eſt:)non eſt hoc tantum horrendũ, quantum quid ſignificet mirandum & quærendum. Quis enim neſciat Pilatum & Iudæos,qui eum occiderunt,non ſolùm membra diaboli, ſed eius quoque ſeruos fuiſſe?Et quidem maior nobis iniuria eſſe videtur ea, quam à ſeruis alicuius hominis patimur, quàm ſi ab ipſo eorũ domino eam pateremur.Vnde non magis horrendum eſt,quòd Saluator noſter a diabolo ducitur & tentatur,quàm quòd à Iudæis occiditur & flagellatur.Sic enim Chriſtus occiditur non ſibi, ſed nobis. Nobis enim mortuus eſt: quia nobis eius mors neceſſaria erat. Niſi enim ipſe moreretur, nos nõ viueremus. Mortuus igitur eſt, vt nos viuamus. Similiter autem nobis tentatus eſt: quia eius tentatio duplex nobis beneficium parat.Alterum quidem vt ſciamus quomodo tentatoribus noſtris,& his qui nobis iniuriam faciunt, reſpondere debeamus:alterum verò,vt in nulla noſtra virtute vel ſapientia confidamus,quoniã inimicus noſter diabolus, qui ipſum dominum noſtrum tētare præſumpſit, tanquam leo rugiens ſemper circuit, quærens quem deuoret. Reddita igitur cauſa tentationis, videamus & myſterium ſignificationis. Quum enim multis modis diabolus hominem tentet,maximè his tribus tantùm eos tentando aggreditur,id eſt, aut ciborum appetitu,aut vana gloria, aut honoris & diuitiarũ ſublimitate. Nititur autem eos quos tētat ad ex-

celſa ducere,& in altum eleuare, vt ſicut ipſe eleuatus cecidit, ſic & alios exaltando ruere faciat. Ipſe eſt enim qui ait, In cœlum aſcendam, ſuper aſtra dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis,& ſimilis ero altiſsimo. Alios itaque in deſertum ducit,alios ſupra templi pinnaculũ poſuit, alios verò in mõtem excelſum exaltat.Et in deſertum quidem ducit, quãdo ab amore cœleſtis patriæ & à diuina contemplatione mẽtes hominum auertit,& terrena quæque & tranſitoria cogitare facit,Deſertũ enim eſt, quicquid à deo longè eſt. Sed quia cogitare non magnum peccatum eſt, niſi cagitationi delectatio ſuccedat,opponit menti diuerſas ciborum delicias: vt ſicut primum hominem decepit per gulæ intemperantiam,ſic cæteros quoque decipiat.In pane enim omnia ciborum genera ſignificantur:ſecũdũ illud, Intrauit Ieſus in domum cuiuſdam principis Phariſæorum ſabbatho mãducare panem. Quando hæc igitur tibi in mentem venerint,& oblitus eorum quæ animæ ſunt,ſola ea quibus caro delectatur,impinguatur,& ſuperbit, cogitare cœperis, recordare quia in deſerto es, tentat te inimicus, & panes ſuos tibi apponit.Non vult vt ieiunes,nõ vult vt abſtineas, non vult vt ſanctorum obſeruationes cuſtodias. Inuitat te ad carnis voluptatem, inuitat te ad crapulam & ebrietatem. Scit enim quantum caro his ſuperbit & eleuatur, ſcit quantum anima his premitur & ſuperatur.Reſponde itaq; ſicut dominus tuus reſpondit, quãdo ipſe quoque ab eo tẽtabatur.Pane enim nutritur corpus, verbo dei reficitur anima.Vtrunque ergo bonum eſt. Alterum tamen nimium appetere multúmq; delectabilem quærere,& in ſuſcipiendo temperantiam non habere,malum eſt.Ex hoc enim luxuria,omníſque carnis petulantia naſcitur. Propter hoc & diues ille qui epulabatur quotidie ſplendidè,quia ſuſceperat bona in vita ſua, omnia mala nunc patitur poſt mortẽ ſuam. Videamus modò illos quos ſupra pinnaculum templi diabolus ſtatuit,In quibus mihi clericorum ordo maximè ſignificari videtur.Illi enim à diabolo ſupra pinnaculũ templi eleuantur,qui dum ſe idoneos eſſe putant qui Eccleſiã dei regere poſſint,& pretio,& precibus,& quibuſcũque modis poſſunt,Eccleſiæ prælati & epiſcopi fieri nituntur.Neque enim ſe aliter Chriſtus illuc à diabolo duci pateretur

teretur,niſi quia tales Chriſtianos ſuo nomine pręſignitos in hoc facto ſignificare volebat. Et bene quidem tunc omnium perſonas,bonorum ſcilicet & malorũ,in ſe ſignificãdo ſuſcepit,quando ſe à diabolo tentari permanſit.Non eſt autem inconueniens quòd malos Chriſtianos in ſe dominus ſignificare voluit,qui per baptiſmi ſacramentum eius corpori vniti ſunt,cum ipſe alibi dicat,Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt:omnem palmitem in me nõ ferentem fructum,tollet eum.Nota quòd ait,in me. Omnes enim palmites,etiam infructuoſi, per baptiſmi ſacramentum in ipſo ſunt, quanuis de ipſo aliquando tollendi ſunt. Quòd autem ait,*Si filius dei es,mitte te deorſum*,quid aliud niſi hoc dicere videtur,iam inter filios dei computatus es, iã epiſcopus ordinatus es,iam ab his qui te non cognoſcunt, videris eſſe quod non es: fac igitur aliquid vnde lauderis, vnde magnus ab hominibus videaris.*mitte te deorſum*.Semper enim hi tales ſe deorſum mittunt, qui ſolas diuitias, gloriam & dignitatẽ quærentes, quotidie deteriores fiũt. Et hos tamen benigniſſimus dominus docere non dedignatur,quomodo ſuo tentatori reſpondere debeãt,ſi tamẽ diabolum non tentantem,ſed ſe ſalutaria cõſilia dantẽ audire velint. Ait enim,*Rurſum ſcriptũ eſt, non tentabis dominũ deum tuum*. Hoc enim dominus reſpõdit,quando diabolus eum duxit ſuper pinnaculum templi, & quando ei dixit, Si filius dei es, mitte te deorſum. Similiter igitur & tu, quia intelligis te ſupra Eccleſiã dei malè ordinatum, & nõ à deo, ſed à diabolo ibi poſitum,cæteríſq; prælatum, qui tibi etiam quotidie dicit, mitte te deorſum, & te quotidie præcipitare & perdere nititur,recordare huius teſtimonij, quod nõ diabolo, ſed tibi & omnibus hominibꝰ à domino dicitur.Reſpõde igitur,nõ tibi credã, nõ me deorſum mittam,ſed obediã ſcripturæ mihi dicenti,Nõ tentabis dominum deum tuũ.Quomodo enim deum non tentat, qui Eccleſiã quã furtim & per latrociniũ inuaſit, cõtra canonum inſtituta & dei voluntatem tenet & poſſidet? Multũ enim deum tẽtat, qui in eo peccato perſeuerat,quo ſe perire nõ dubitat.His autẽ ita diſpoſitis,nunc de illis quoque videamus, qui ſupra mõtem excelſum valde à diabolo ducũtur, quibus etiam omnia regna mũdi & eorũ gloriã oſtendit,& oſtẽſa promittit,ſi eũ procidẽtes adorẽt. Quos enim alios

per iſtos intelligamus,niſi imperatores,reges,duces,principes, cæteróſque huius ſeculi potentes , quos in montem excelſum, id eſt, in ipſarum dignitatum ſublimitatem, per homicidia,periuria, furta,rapinas,proditiones,fraudes,& cætera huiuſmodi, diabolus ducit & exaltat?Et iſti quidem eum adorant, eum colunt, & venerantur,eum quaſi deum ſequuntur, & poſt eum in tenebris demerguntur. Neque enim audiũt quod dicit dominus Ieſus, *Dominũ deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies*. Iſti eum imitantur, ei ſeruiũt & obediunt.Iſti ſunt eius milites & cõſiliarij,iſti eius faciunt voluntatem.Miſeri qui nõ intelligũt cui ſeruiunt,quem ſequuntur,& cuius ſe ſeruituti ſubiiciunt.Quanto enim amplius ei ſeruierint, tantò maiora tormẽta ab eo ſuſcipient. Quia igitur dictum eſt de his qui in deſertum ducuntur,& de his qui ſupra pinnaculum templi cõſtituũtur, & de illis qui ſupra montẽ excelſum valde exaltantur,nũc ad principiũ redeamus, & quare Saluator noſter quadraginta diebus & quadraginta noctib9 ieiunauerit,exponamus.Quęri enim poteſt,quare neque plus neque minus ieiunauerit, & quare ſibi hoc dierum numero ieiunare placuerit. Tantùm enim Moyſen,tantũ & Eliam ieiunaſſe legimns.Quadragenarius enim numerus ex quatuor cõſtat & decẽ:quater enim decem,vel decies quatuor,quadraginta fiunt.Per quatuor autẽ nouum teſtamentũ ſignificatur, quoniam in quatuor euãgeliis cõſiſtit.Per decẽ verò ſignificatur vetus, quia in decẽ mandatis legis cõtinetur. Quadraginta enim diebus ieiunat,qui ab illis omnibus ſe immunem & ieiunũ cuſtodit,quæ vtrũque teſtamẽtũ facere interdicit: vt ſicut caro exterius ieiunat à cibis,ita & animus interius ieiunet à vitiis. Dicit enim ſcriptura,Nõ occides,nõ mœchaberis, non furtum facies, non falſum teſtimoniũ dices, non concupiſces rem proximi tui,& ſimilia. Hi ſunt illi cibi,à quibus vtrũque teſtamentũ præcipit abſtinere. Qui ergo carnem ieiuniis macerat,niſi interius ab iſtis cibis ſe ieiunum cuſtodiat, non bene ieiunat. Ieiunemus igitur carne, ieiunemus & mente. Noti nobis ſunt illi cibi, à quibus abſtinere debeamus. Ieiunauit itaque dominus Ieſus quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quatenus in ciborum ieiunio ſignificaret nobis ieiuniũ corporis, & in dierum numero demonſtraret ieiunium cordis.

FERIA

FERIA SECVNDA POST PRIMAM DOMINICAM.

Cùm venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis. Et ſtatuet quidem oues à dextris, hœdos autem à ſiniſtris, &c. Matth. 25.

DOminus enim, qui prius humilis venit & in forma ſerui, iterum excelſus & ſublimis venturus eſt in maieſtate ſua. Venient autem & omnes angeli cum eo, vt ex ipſa ſui exercitus multitudine & virtus & omnipotẽtia manifeſtetur. Et tunc quidem ſedebit in ſede maieſtatis ſuæ, quoniam tunc patri coæterno æqualis & ſimilis reuelabitur. Nuſquam enim melius regia dignitas quàm in ſede regia manifeſtatur. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes.* Secundum illud, Viuo ego, dicit dominus, quia mihi curuabitur omne genu, & confitebitur omnis lingua. Non autem erit ei difficile, ſicut non fuit creare, ita & reſuſcitare. Et ipſe quidẽ paſtor bonus, qui oues ſuas bene cognoſcit, bonos à malis ſeparabit, ouéſque ſtatuet à dextris, hœdos autem à ſiniſtris. Oues enim dicuntur boni propter ſimplicitatem & innocentiam, hœdi verò dicuntur mali propter vanitatem & petulantiam. In ipſa autem poſitione dextræ & ſiniſtræ, iam ex tunc vtraque pars agnoſcere poterit, cui miſericordia, & cui pœna immineat. *Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt, Venite benedicti patris mei, poßidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Quare hoc? Vultis audire quare? Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me: nudus, & operuiſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me.* Si enim ante mundi conſtitutionem regnum eis paratum erat, conſtat quia antequam fierent, ad vitam erant prædeſtinati. Qui verò ad vitam prædeſtinati ſunt, illi nullatenus perire poſſunt. Fit autem conditionaliter prædeſtinatio dei, nihílque ſine aliqua conditione prædeſtinatum eſt. Prædeſtinatum eſt enim vt ſaluaretur mundus, ſed per aquam baptiſmatis, & mortem filij dei. Prædeſtinati ſunt omnes boni ad gloriam, ea tamen conditione, ſi fidem tenuerint, ſi charitatem, ſi humilitatem, ſi ſapientiam, ſi miſericordiam

& pietatem,& his ſimilia habuerint. Tales enim eos futuros præuidit,quos deus ad vitã prædeſtinauit: & quaſi prædeſtinando eis diceret,Ego quidẽ vos ad vitam prędeſtino, ſi tamen tales fueritis,ſi mea mãdata cuſtodieritis,ſi fidem & miſericordiam habueritis , & ſi in bono tandem inuenti fueritis. Qui igitur talis eſſe non vult,qui mandata dei cuſtodire nõ nititur,ideo nõ venit ad prædeſtinationem,quia non ſeruat conditionem.Noli ergo attendere ad prædeſtinationem dei, quam ignoras : attende ad verba quæ audis & intelligis . Sicut enim in prædeſtinatione ſua verus eſt deus,& mutari nõ poteſt:ita & verba eius vera ſunt,vel mutari nõ poſſunt.Vnde & in euangelio dominus ait,Cœlum & terra tranſibunt,verba autẽ mea non tranſibunt.Sed audiamus quæ ſunt hæc verba.Peccator(inquit)quacũque hora conuerſus fuerit & ingemuerit,vita viuet,& non morietur : itémque , Si volueritis , & audieritis me , bona terræ comedetis: quòd ſi nolueritis, gladius deuorabit vos. & in euangelio, Qui crediderit(inquit)& baptizatus fuerit,ſaluus erit:qui verò non crediderit,cõdemnabitur. & iterum, Si dimiſeritis hominibus peccata eorũ , dimittet vobis pater veſter cœleſtis peccata veſtra. Ne quæras aliam prędeſtinationẽ.In his enim verbis omnis & vitæ & mortis prædeſtinatio conſiſtit. Si hęc feceris,eſto ſecurus,& crede indubitanter ꝙ ad vitam prædeſtinatus es.Quòd ſi indurato corde hæc facere nolueris , & in hac malitia perſeuraueris,pro certo ſcias te ad mortẽ eſſe prædeſtinatum. Quanuis enim nullus homo ad peccatũ ſit prædeſtinatus, omnis tamen homo ad gloriam aut ad ſupplicium prædeſtinatus eſt. Sequitur: *Tunc reſpõdebunt ei iuſti,dicentes,Domine,quando te vidimus eſurientem,& pauimus:ſitientem, & dedimus tibi potum? quando autem te vidimus hoſpitem,& collegimus te? aut quãdo te vidimus infirmũ aut in carcere,& venimus ad te?* Stupeſcunt enim admiratione , dum eum eſurientẽ vel ſitientem,dum hoſpitem, infirmũ, aut in carcere fuiſſe aliquando audiũt,quem nũc tanta gloria, tantaq; ſublimitate conſpiciunt.Vnde & nõ immeritò eum interrogant,quãdo vel ſic eum viderint, vel ſic ei miniſtrauerint. *Et reſpõdens rex, dicit illis, Amen dico vobis,quandiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis , mihi feciſtis .* In membris ſuis ſuſcipitur Chriſtus:membra enim ſua ſunt omnes Chriſtiani.Et ideo quidem

dem dicuntur Chriſtiani, quia membra ſunt Chriſti. Vnde & Apoſtolus ait, Neſcitis quoniã corpora veſtra, membra Chriſti ſunt? tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? abſit. Chriſtus igitur in eſurientibus eſurit, in ſitientibus ſitit, in infirmis ægrotat, & in aliis ſimiliter patitur. Magna ergo reuerentia ſuſcipiendi ſunt pauperes Chriſti, cum magna veneratione ſeruiendum eſt eis, ſiquidem Chriſtus in eis ſuſcipitur, & honoratur in eis. *Tunc dicet & his qui à ſiniſtris eius erunt, diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.* Quare autem hoc præcipiat, ſubiungit cauſam. *Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitiui, & non dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & non collegiſtis me: infirmus & in carcere, & non viſitaſtis me.* Si igitur ignis æternus paratus eſt diabolo & angelis eius, manifeſtum eſt, quoniam ſic prædeſtinati ſunt mali ad mortem propter malitiã ſuam, ſicut boni ad vitam pro bonitate ſua. Sed quæ tormenta patientur qui aliena rapiunt, quum iſti talia patiuntur quia ſua non tribuunt? Si talia ſuſtinebunt immiſericordes, qualia paſſuros putamus crudeles? Et ibunt iſti in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam.

FERIA TERTIA POST PRIMAM DOMINICAM.

Cùm introiſſet Ieſus Ieroſolymam, commota eſt vniuerſa ciuitas, dicens, Quis eſt hic? Populi autem dicebant, Hic eſt Ieſus propheta à Nazareth Galilææ, &c. Matth. 21.

IN proximo enim bella acturus, & de hoſtibus triumphaturus, cum triumpho & gloria ad impiam ciuitatem & ad locum certaminis dominus venit. Certus enim de victoria, ante bellum (quod fieri non ſolet) triumphũ ſuſcepit. Ingreſſus igitur ciuitatem cum hac tanta gloria, commota eſt vniuerſa ciuitas, dicens, Quis eſt hic? Omnes enim obuiam ruunt, omnes eum videre deſiderant, & ipſa facere cognoſcere cupiũt, quẽ iam in miraculorũ fama cognouerãt. Suſcitauerat enim dominus Lazarũ illis diebus, ad cuius miraculi magnitudinẽ omnes ſtupebãt. *Et intrauit Ieſus in templũ dei, & eiecit omnes vendentes & emẽtes in tẽplo, & menſas nũmulariorũ & cathedras vẽdentiũ colubas euertit.* Audite hęc Simoniaci, audite infandi negotiatores: aut

ceſſate à negotiis, aut exite de templo. Non vnũ vel duos, ſed indifferenter omnes vendentes & ementes dominus templis eiecit. Ipſe & menſas nummulariorũ & cathedras vendentium columbas euertit. Vos nummularij eſtis, vos columbas venditis, vos ſine nummo & pretio nihil agitis. Columbas enim vendunt, qui vel Eccleſias vel ſancti ſpiritus gratias pretio largiuntur. Horum autem cathedras dominus euertit, vt per hoc eos non eſſe epiſcopos intelligamus. *Et dicit eis, Scriptum eſt, domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis eam ſpeluncã latronum. Latrones enim vos eſtis*. Qui enim non intrat per oſtium in ouile ouium, fur eſt & latro. Oſtium enim Chriſtus eſt: qui quoniam per eum non intraſtis, veſtras cathedras euertit. Per hoc enim oſtium illi intrant, qui ſecundũ canonum inſtituta conſtituuntur. Exite igitur de domo orationis: quæ, quoniam vos in ea habitatis, facta eſt ſpelunca latronum. *Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in templo, & ſanauit eos.* Qui igitur cæcus eſt, & veritatem non intelligit, qui claudus eſt, & recto itinere non incedit, feſtinet ad templum: ibi inueniet Ieſum, ibi illuminabitur & ſanabitur. *Videntes autem principes ſacerdotum & ſcribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Oſanna filio David, indignati ſunt, & dixerunt ei, Audis quid iſti dicunt? Ieſus autem dixit eis, Vtique. Nunquam legiſti, Quia ex ore infantium & lactentiũ perfeciſti laudem?* Quòd enim principes ſacerdotum & ſcribæ indignantur, inuidia eſt: quòd verò pueri deum laudant, prophetiæ adimpletio eſt. Sic enim prophetauerat ipſe Dauid, quòd ex ore infantium & lactentiũ prędicandus & laudandus dominus eſſet. *Et relictis illis, abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam, ibíque manſit.* Manet enim dominus vſque nunc in Bethania, quæ domus obedientiæ interpretatur: quia relicta Synagoga in Eccleſia habitat, quæ eius eſt obediens voluntati. *Mane autem reuertens in ciuitatem, eſuriit: & videns fici arborem vnam ſecus viam, venit ad eam, & nihil inuenit in ea niſi folia tantúm. Et ait illi, Nunquam ex te fructus naſcitur in ſempiternum.* Dominus enim, qui nunquam ſine ratione aliquid agit, quando ſine ratione aliquid agere videtur, alicuius magnæ rei ſignificatio eſt. Cui enim rationabile videtur, vt eo tempore in arbore fructũ quærat, quo ſine fructu arbores ſunt? Nunquid enim fru-

ctuum

ctuum tempus ignorat, fructuum & arborum temporiſque creator? Eſurit igitur dominus non ficus, ſed fidem: neque fructus arboris quærit, ſed fructus operis. Hæc enim ficus, Synagoga eſt, quæ ſecus viam plantata, nullum tranſeuntibus ſolatium præſtat. Venit dominus ad eam, & nihil niſi folia inuenit in ea. Folia enim verba ſunt, folia literę ſunt: hæc habet Synagoga: bene enim loquitur, ſed non agit quę loquitur. Omnia autem hæc de illa parte Synagogæ intelligi debent, quæ in ſua infidelitate perdurat, & loquacitatis foliis obumbrata, ſpiritualis intelligentiæ fructum non reddit. Huic enim maledixit dominus. Pro alia verò Synagogæ parte orauit, dicens, Pater ignoſce illis, quia neſciũt quid faciunt. Iſti igitur qui maledicũtur, & qui in æternum fructum non reddunt, ſcribæ & phariſæi ſunt, qui in ſaluatoris noſtri morte nimia inuidia exarſerunt. *Et areſacta eſt continuò ficulnea. Et videntes diſcipuli, mirati ſunt, dicentes, Quomodo continuò aruit?* altera verò die, (vt Marcus ait) cùm mane inde tranſirent, dixit Petrus ad Ieſum, Rabbi, ecce ficus cui maledixiſti, aruit. Quotidie dominus infructuoſis arboribus & hominibus iniquis maledicit, & quotidie areſiunt, & igni traduntur quibus maledicit. Maledicit autem & per ſe & per ſeruos ſuos. Vnde & ſubditur, *Reſpondens autem Ieſus, ait eis, Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaueritis, non ſolùm de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic dixeritis, Tollere & iactare in mare, fiet.* Hanc enim fidem Chriſti diſcipuli poſtea habuerũt, quia cęcos illuminantes, leproſos mundantes, mortuos ſuſcitantes, & alia miracula facientes, verum eſſe quod dominus promiſerat, ipſo experimento didicerunt.

FERIA QVARTA POST PRIMAM DOMINICAM.

Acceſſerunt ad Ieſum ſcribæ & phariſæi, dicentes, Magiſter, volumus à te ſignum videre, &c. Matth. 12.

QVanta eſt ſuperbia ſcribarum & phariſæorum, tanta eſt ſtultitia & infidelitas eorum. Non rogant, nõ poſtulant, ſed inflato ſtomacho & erecta ceruice dicunt, *Volumus à te ſignum videre*. Signa videre volunt, credere autem nolunt. Sed quare ſigna quęrunt, qui iam tot ſigna viderũt? Nunquid enim ſigna nõ ſunt, quòd mortui re-

ſurgunt?quòd cæci illuminantur,leproſi mũdantur,paraly-tici curãtur,& dæmones eiiciũtur? Omnia enim hæc,ſigna ſunt.Vnde & puerum Centurionis ſanaturus dominus,ait, Niſi ſigna& prodigia videritis,nõ creditis.Qui reſpõdens, ait illis, *Generatio mala & adultera ſignũ quærit, & ſignũ non dabitur ei,niſi ſignũ Ionæ prophetæ.* Dum enim ſigna phariſæi videre volunt,audiũt non immeritò quod audire nolũt.Generatio mala & adultera, quæ toties cum idolis fornicata, & deos Gentiũ eſt ſequuta, ſignũ quærit. Iudæi enim ſigna petunt,& Græci ſapientiã quærunt: & ſignũ non dabitur eis niſi ſignum Ionæ prophetæ. Magnũ eſt enim ſignum Ionæ prophetæ,in quo Chriſti mors,ſepultura,& reſurrectio, in quo Iudæorum perditio,& ſalus gentium ſignificatur. *Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus& tribus noctibus,ita erit filius hominis tribus diebus & tribus noctibus in corde terræ.* Quid eſt autem, in corde terræ, niſi in affectu & deſiderio Iudæorum? Et tale eſt,ac ſi diceret, Magnũ ſit vobis hoc & mirabile ſignum, quòd tribus diebus & tribus noctibus ita me veſtræ poteſtati ſubiiciam,vt in me faciatis quicquid facere deſideratis. Terra autẽ dicũtur Iudæi, quia cœleſtium obliti,ſola terrena & trãſitoria quærũt.Hæc autẽ eſt illa terra ſpinoſa & petroſa,in qua verbi dei ſemẽ creſcere & fructificare nõ poteſt. Multoties enim Iudæi voluerũt capere & tenere Ieſum,& nõ potuerũt.Sed quid mirum? Nunquã enim ſi voluiſſet,in eum poteſtatẽ habuiſſent.Vnde & Pilato ait,Nõ haberes in me poteſtatẽ, niſi fuiſſet tibi datũ deſuper: itémque,Hæc eſt hora veſtra,& poteſtas tenebrarũ. Tribus igitur diebus & tribus noctibus fuit dominꝰ in corde terræ,id eſt,in volũtate & poteſtate Iudæorũ: quia & illa nocte in qua captus eſt, & tota nocte illius diei in qua crucifixus eſt,& tota nocte ſabbathi,in eorũ poteſtate fuit. Similiter autẽ & tota die in qua paſſus eſt, & tota die ſabbathi,& principio diei dominicæ,in illorum fuit poteſtate: quia & viuũ crucifixerũt,& mortuũ ſepelierũt,& ſepultum in cuſtodia habuerunt. Vſitatiſſimũ etenim eſt, non ſolùm in ſcripturis, verùm etiam in vulgata loquutione partẽ pro toto ponere. Sic enim à longe proſpicientes, dicere ſolemus,Video hominẽ:cùm non totũ hominẽ,ſed aliquã eius videamus partẽ.Similiter autẽ dicimus,ille homo bene videt, bene audit,& bene loquitur: quum ſoli oculi videant,

aures audiant,& ſola lingua loquatur. Similiter autem dicimus, ille homo vulneratus eſt, cuius ſolus pes vel ſola manus vulnerata ſit. Fuit igitur dominus in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus, quanuis non integris tribus diebus & tribus noctibus. Hæc autem ſententia omnibus aliis planior mihi & verior eſſe videtur. Sequitur: *Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hic.* Bene quidem dicit, cum generatione iſta: quia (ſicut Apoſtolus ait) omnes quidẽ reſurgemus, ſed nõ omnes immutabimur. Omnes enim, ſiue boni ſiue mali, aſtabimus ante tribunal Chriſti. Condemnabũt autem Niniuitæ Iudæos: quia eorũ exemplo damnabũtur, quoniam non egerũt pœnitentiã in prædicatione Chriſti, ſicut illi in prędicatione Ionæ, qui nõ ſolùm minor, verùm etiã ſeruus eſt Chriſti. *Similiter autẽ & regina Auſtri ſurget in iudicio cũ generatione iſta, & cõdemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire ſapientiã Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hic.* Regina Auſtri Eccleſiam gentium ſignificat, quæ ex omnibus mũdi partibus Chriſti fidem & ſapientiã audire & recipere venit. *Cùm immũdus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & nõ inuenit.* Hanc autẽ ſimilitudinem ideo dominus dedit, vt Iudęorũ generationẽ malam & adulterã propter duritiã ſuam & cor impœnitens, nõ ſolùm à Niniuitis, verùm etiã ab aliis gentibus meritò damnandam & iudicandã eſſe oſtenderet: quoniam hæc impia natio pœnitere neſcit, ſed quotidie ſeipſa deterior fit, cuius nouiſſima peiora prioribus fient. Hoc enim ipſi ſignificabant, quũ de Saluatore noſtro dicerent, Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Sic igitur erit generationi huic peſſimę, ſicut illi homini qui ab immũdo ſpiritu poſſidetur. *Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiẽ, & nõ inuenit.* Facile enim malignus ſpiritus & intrat in hominẽ & exit ab homine. Quoties enim homo à cogitatione vel loquutione vel operatione nefandum aliquid agit, diabol⁹ adeſt. Si verò ex corde pœnitere incipiat, diabolus exit. Exiens autẽ ambulat per loca arida & inaquoſa, eos videlicet tentãdo, in quibus malitię & voluptatis humorẽ non inuenit, quoniã fluxa & humida quęrit. Vnde & de eo dicitur, Sub vmbra dormit, in ſecreto ca-

lami,inlocis humentibus:quibus loca genitalia ſignificantur. Tunc dicit,Reuertar in domũ meam,vnde exiui.Quia enim in bonis requiem habere non poteſt,ad malos redit. Tentare nanque bonos diabolus poteſt,requiem autem in eis habere nõ poteſt:quoniam nunc eorũ orationibus, nũc eorum fletibus , nunc eorum eleemoſynis, aliíſquè ſimilibus ſolicitatùr,mouetur, & pellitur. *Veniens autẽ in domum ſuam,inuenit eam vacantem.* Vacantem quidem, quia nõ inuenit ibi charitatem, nec fidem rectam, nec humilitatem, nec patientiam,nec iuſtitiam, nec miſericordiam, nec cætera quibus ſanctorum animæ muniuntur . Qualem igitur eam inuenit? *Scopis mundatam, & ornatam.* Talem eam inuenit, qualem inuenire deſiderat . Inuenit eam malis ſcopis mundatam,& malis ornamentis ornatam.Malę ſcopę, quæ virtutes pellunt, & vitia relinquunt . Malæ ſcopæ quæ pauimenta diſſipant,& puluerem non eiiciũt . Luxuria verò,fornicatio, voluptas, ſuperbia, auaritia,diſcordia, omníſque immũditia,ornamenta diaboli ſunt. His autem ornamentis inuenit eam ornatam . *Tunc igitur vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe , & ingreßi habitant ibi.* Non ſufficit ei vt ſolus talem domũ poſſideat , ſocios quærit: ſpatioſus eſt locus , multis indiget habitatoribus . Sed qui ſunt iſti ſeptem ſpiritus? quare nequiores ? Quia enim ſunt ſeptem gratiæ ſpiritus ſancti,quibus omnis anima ad fidem cõuertitur,& conuerſa defenditur, ideo iniquus iſte ſeptem ſpiritus illis contrarios aſſumpſit , quibus aduerſum eas domum ſuam tueatur : opponens videlicet ſpiritum ſtultitiæ contra ſpiritũ ſapientiæ : & contra ſpiritũ intellectus,ſpiritum vertiginis & inſaniæ:contra ſpiritũ conſilij,ſpiritum temeritatis: contra ſpiritum fortitudinis,ſpiritum inconſtantiæ & timoris : contra ſpiritũ pietatis, ſpiritum impietàtis : contra ſpiritum timoris domini , ſpiritum contemptus & odij . Infelix illa anima, in qua iſti ſpiritus regnant,& cui iſti ſpiritus dominãtur. Iſti enim quodammodo nequiores illo ſunt qui eos cõduxit : quoniã iſti in hac vita animam corrumpunt,ille verò poſt hanc vitam animã cruciat:ille tentat,iſti occidunt:ille ianuas aperuit, iſti intromiſſi cuncta perdũt & diſſipant . Ille hominẽ tentare & vexare poteſt,animã verò niſi per iſtos occidere nõ poteſt . Sic iſti ſunt nequiores illo , quia plus nocent iſti

quàm

quàm ille. Ille enim conſiliando & tentando eſt nequior, iſti agendo & corrumpendo ſunt nequiores. Illi Apoſtolus hominem tradidit in interitu carnis: de iſtis verò dicit, Non regnet peccatum in veſtra mortali carne. Non eſt igitur mirum, ſi fuerint nouiſſima hominis illius peiora prioribus: quum prius vno, poſtea ſeptem prematur dæmonibus. *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.* Fratres enim eius, beatæ Mariæ nepotes dicit, Iacobum ſcilicet, & Ioſeph, & Iudam, & Simonem. Mos eſt enim diuinæ ſcripturæ, quoſcunque propinquos fratres vocare. Dicit autem ei quidam. *Ecce mater tua & frates tui foris ſtant, quærentes te. At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait, Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe meus frater, ſoror, & mater eſt.* Cum extraneis loquitur Ieſus, mater eius & fratres foris ſtant. Iſti cum eo in domo ſedent, illi eum foris expectant. Non vacat hoc à myſterio, alicuius rei ſignificatio eſt. Vſque hodie nanque videmus Ieſum cum extraneis loqui. Cum extraneis enim loquitur Ieſus, quando gentium populo hoc euangelium legitur. Mater eius Synagoga, & fratres eius Iudæi, foris ſtant. Foris quidem, quia in Eccleſia non ſunt. Expectant eum tamen, & cum eo loqui deſiderant. Vt enim Apoſtolus ait, Zelum dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Veruntamen non loquentur cum eo, neque videbunt eum, niſi prius domum intrauerint, & in Eccleſia baptizati fuerint. Nullus autem ſibi dominus alium dicit eſſe propinquum, niſi eos qui patris eius voluntatem faciunt. Eos autem & matrem & fratres vocat: quoniam quaſi matrem & fratres eos diligit. Et his quidem verbis apertiſſimè monſtratur, quòd carnali amori ſpiritualis amor præferri debet. Eo enim amore & matrem & fratres omnéſque propinquos noſtros diligere debemus, quo matrem & fratres ſuos Chriſtus dilexit. Diligebat enim eos, non quia magis ſecundum carnem propinqui erant, ſed quia patris eius voluntatem magis faciebant. Illi igitur eſt Chriſto propinquior, qui melior.

FERIA QVINTA POST PRIMAM DOMINICAM.

Egreſſus Ieſus ſeceßit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Cananæa à finibus illis egreſſa, clamauit dicens, Miſerere mei domine fili Dauid, filia mea male à dæmonio vexatur. Qui non reſpondit ei verbum. Et accedentes diſcipuli eius, rogabant eum, dicentes, Dimitte eam quia clamat poſt nos. Ipſe autem reſpondens ait, Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël. Matthæi. 15.

HÆc eſt igitur cauſa, cur clamantē mulierem deus nō exaudit. Hæc eſt cauſa, cur miſericordia non miſeretur. Hæc eſt cauſa, cur ille qui in principio erat verbū, quāuis multa verba mulier multiplicet, non tamen reſpōdit ei verbū. Non ſum (inquit) miſſus niſi ad oues quę perierūt domus Iſraël. Quid eſt igitur quod ꝓpheta ait, Erit radix Ieſſe qui exurget regere gentes, in eum gentes ſperabūt? Si non es miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël, quid eſt quod tibi à patre dicitur, Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ? Itémque, ſi nō es miſſus niſi ad oues quę perierūt domus Iſraël, quid eſt quod in Eſaia pater loquitur, dicens, Parū eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob, & ad fæces Iſraël conuertendas: ecce dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ? Hoc enim teſtimonio magis ad gentes quàm ad Iſraël miſſus eſſe videris. Parum enim videtur patri, & meritò quidem parum, vt qui eius æqualis es, pro tam vili pretio eius ſeruus ſis, homo fias, ſeruilem formam ſuſcipias, ſi tantùm tribus Iacob & fęces Iſraël cōuertere & vocare veniſti. Pater dicit, ecce dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ: & tu dicis, non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël. Contraria hæc eſſe videntur, cōtraria tamen non ſunt. Miſſus eſt enim ad oues quę perierunt domus Iſraël, vt eas vocaret, eas ſanaret, eas prædicaret, & ad fidem eas cōuerteret. Et hoc per ſe. Miſſus etiam ad gentes vocandas, ſanandas, prædicandas, ad fidem conuertendas: ſed per diſcipulos ſuos, & non per ſe. Miſſus eſt denique prius prædicare Iudæos, deinde Gentiles. Vnde & eiſdem Iudæis Apoſtolus ait, Vobis primùm oportuerat prædicari verbū dei: ſed quia repuliſtis illud, & indignos vos feciſtis

æternæ

æternæ vitæ,ecce cõuertimur ad Gentes.Sic igitur & miſſus,& non miſſus eſt dominus. Audiuimus quid diſcipulis ſuis pro ea interpellãtibus in itinere Chriſtus reſpõderit. Nunc autem videamus quid etiam veniẽs domum egerit. Marcus enim euangeliſta, qui omnia hæc quæ in itinere dicta ſunt,prætermittit, cætera quæ ſequuntur non in via, ſed in domo facta fuiſſe deſcribit. Ait enim,*Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis. Et ingreſſus domum,neminem voluit ſcire: & non potuit latere. Mulier autem ſtatim vt audiuit de eo,cuius habebat filia ſpiritum immundum,intrauit, & procidit ad pedes eius. Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere.* Quia enim non erat miſſus niſi ad oues quę perierunt domus Iſraël, ideo clamanti mulieri nihil in via reſpondit. Inſuper & domum ingreſſus neminem ſcire voluit, & tamen latere non potuit. Sed quare neminem ſcire voluit? Quia omnes illi Gentiles erant.Gentilibus autem nõdum reuelari volebat. Quare ergo latere non potuit? Inconueniens enim eſſe videtur,vt ille qui omnia poteſt,latere velit,& latere non poſsit.Non igitur ſic eſt accipiendũ,quaſi latere voluiſſet,& latere non potuiſſet.Simplici enim ſermone hoc in loco vtitur euãgeliſta. Quid eſt enim, neminem voluit ſcire, niſi quia præcepit diſcipulis vt eum ibi eſſe nemini dicerent? Neque enim hoc aliter diſcipuli intelligerent,niſi ipſe eis ne eum manifeſtarent,præciperet. Sciri igitur voluit, & quia voluit, latere non potuit. Similiter autem de eodem ipſo alibi quoque dicitur, quia ipſe ſe finxit longius ire, cùm ire longius noluiſſet. Latere igitur nolebat,domum tamen ingreſſus,ſe latere velle oſtendebat,quia nondum tẽpus aduenerat, quo Gentili populo prædicãdus erat. Mulier autẽ quæ poſt eum clamauerat in via,poſtquàm eum inter diſcipulos inuenit,interrogat vbi eſſet. Vt audiuit de eo,ſtatim domũ intrauit,& procidit ad pedes eius. Sed quid dixit?Domine,adiuua me.Qui reſpõdens ait, *Nõ eſt bonum ſumere panem filiorum,& mittere canibus.* Miſera miſericordiam ſequitur, repulſa nõ erubeſcit, domum ingreditur, importunè clamat, ſaluatorem adorat,& iam tãdem reſponſum audire meretur. Probat eam dominus an patientiam habeat,an humilitatẽ teneat. Canẽ eam vocat,canẽ ſe illa eſſe fatetur. *Non eſt* (inquit)*bonũ ſumere panẽ filiorũ,& mittere canibus.* *Dicit illa, Etiã domine.*

Canis ego ſum, de populo Gentili, de genere Cananæo: non ſum digna pane filiorum, non ſum digna beneficio ſanctorum: ſed quia canis ſum, porrige mihi micas. Nam & catelli edunt de micis quæ cadũt de menſa dominorum ſuorum. Docet nos mulier iſta, qualiter orare debeamus. Euangelium non legerat: & ſicut euangeliũ præcipit orat. Scriptum eſt enim, Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Tunc reſpondens Ieſus, ait illi, *O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.* Cũ improbitate panem petiſti, propter improbitatem tuam dabuntur tibi quotquot habes neceſſarios. Vade, quia ſanata eſt filia tua. *Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.* Oremus igitur & nos dominum, vt ſanet filias noſtras: oremus vt ſanet, & à peccatis liberet animas noſtras. Illa enim anima vexatur à dæmonio, quę peccare non ceſſat, & in crimine perſeuerat. Quæ ſi bene conuerſa fuerit, & de Chriſti miſericordia non deſperauerit, dicetur ei à piiſſimo domino, Fiat tibi ſicut vis: ſanabitur ex illa hora. Quia peccatur quacunque hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet, & non morietur.

FERIA SEXTA POST PRIMAM DOMINICAM.

Erat dies feſtus Iudæorũ, & aſcẽdit Ieſus Ieroſolymã. Ioã. 5.

AD diem feſtum Iudæorum dominus aſcendit, vt populis vndique conuenientibus fidei doctrinam annuntiet, ſalutis myſteria pandat, & veritatis lumen oſtendat. *Eſt autem Ieroſolymis probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraicè Bethſaida, quinque porticus habẽs.* Hæc piſcina baptiſmatis aquas ſignificabat. Vnde non immeritò probatica, id eſt ouina dicebatur, quoniam oues dei fiunt qui in baptiſmate lauantur. De quibus in Canticis Canticorum eccleſiæ dicitur, Dentes tui ſicut greges tonſarum ouium; quæ aſcenderunt de lauacro. Hæc autem piſcina quinque porticus habet, quia quinque libri ſunt Moyſi, in quibus baptiſmi ſacramentum pleniſsimè continetur, eorúmque auctoritate munitur & doctrina declaratur. In his iacebat multitudo languentium, cæcorum, aridorũ, expectantium aquæ motum. Hi enim languentes qui in prædictis porticibus iacebant, Iudæi intelliguntur, qui ſub lege erant, legíſq; fræno & moderamine arctabatur, legis tamen medi-

camine nõ iuſtificabãtur. Vnde Apoſtolus ait, Si enim data eſſet lex quę poſſet iuſtificare, verè ex lege eſſet iuſtitia: ſed cõcluſit ſcriptura omnia ſub peccato. Lex igitur & ſcriptura ſunt porticus illi qui languentes cõtinent, quia ſub peccato omnia claudunt. Nemo in porticibus ſanabatur, quia non erat data lex quæ poſſet iuſtificare. Inde tamen languentes videbant piſcinã, deſcẽdebant in eam & ſanabantur, vt promiſsio ex fide Ieſu Chriſti per baptiſmũ daretur credẽtibus. *Angelus enim domini ſecũdum tẽpus deſcendebat in piſcinã, & mouebatur aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinã poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacunq; infirmitate detinebatur.* Angelus enim domini ſecũdum tẽpus deſcendebat in piſcinã, quãdo tẽpore pręfinito ſaluator noſter ad baptiſmũ venit. Ipſe enim eſt ille magni cõſilij angelus, de quo ſcriptũ eſt, Et ſtatim veniet ad tẽplum ſanctũ ſuũ dominator quẽ vos quæritis, & angelus teſtamẽti quem vos vultis. Et ipſe quidẽ aquã cõmouit, ipſe baptiſmatis aquas ſanctificauit, omnémq; inimici latentẽ infeſtationẽ ſuo tactu ab eis remouit. Poſt cuius cõmotionẽ, tãtam in ſe virtutẽ aqua ſuſcepit, vt omnes hominũ in eam deſcẽdentiũ ſanet languores, pellat ægritudines, & ſoluat peccata. Sed notandũ quia ſolus ille ſanatur, qui prior poſt motionem aquæ in piſcinã deſcendit: per quẽ totus populus Chriſtianus intelligitur, qui ſolus & vnic⁹, prior & vltimus, vnus & inſeparabilis in aquis baptiſmi & lauatur & ſanatur. Sed quis eſt qui poſt eũ deſcendit, niſi ille qui huic corpori eccleſiaſtico non inhæret? Si enim huius corporis eſſet, non poſt eum, ſed in eo deſcẽdere diceretur. Poſt eum nanque hæretici deſcendunt, & deſcendentes nihil ſibi proficiũt. *Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. Hunc quum vidiſſet Ieſus iacentem, & cognouiſſet quia iam multum tempus haberet, dicit ei, Vis ſanus fieri? Reſpondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, vt quum mota fuerit aqua mittat me in piſcinam. Dum venio enim ego, alius ante me deſcẽdit.* Homo enim iſte eos deſignat, qui poſt baptiſmũ peccata criminalia cõmittũt, pro quibus graui longęq; pœnitẽtiæ ſubiiciuntur: quia nimirũ corpus ægrotat, ſed anima ſanatur. Vt enim pro ſuis iniquitatibus hunc ægrotaſſe intelligas, ipſe dominus oſtendit, dicens, Ecce ſanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid

contingat. Tales autem quia non bene pœnitent, etſi lõgo tẽpore languere, & pœnitere, & carnem macerare videantur, valde tamen difficile curãtur. Si enim bene pœnituiſſent, non triginta & octo annos, ſed quadraginta ex integro in hac tali infirmitate habuiſſent. Imperfecta eſt enim omnis pœnitentia, quæ de hoc numero aliquid minus habet. Quare autẽ perfecta pœnitẽtia hoc numero deſignetur, attẽde. Hic enim numerus ex quatuor cõſtat & decẽ: quater enim decẽ, vel decies quatuor, quadraginta fiũt. In quatuor autẽ nouũ teſtamentũ, in decẽ verò vetus figuratur: quoniã hoc in quatuor euangeliis, & illud in decẽ verbis cõſiſtit. Nulla autẽ pœnitẽtia proficit ad ſalutẽ, quæ noui veteríſq; teſtamenti auctoritate non agitur. Hoc enim ipſe dominus ſignificans, quadraginta diebus & noctibus ieiunauit. Similiter autẽ & Moyſes & Elias. Hoc igitur numero pœnitẽtiam agat, id eſt ſecũdum vtriuſq; teſtamenti doctrinã diſciplinámq; pœniteat, quicũque ſibi ſuã pœnitentiã vult eſſe fructuoſam. Declinet igitur homo à malo, & faciat bonũ: inquirat pacẽ, & ſequatur eã. Hæc eſt enim vera pœnitẽtia. Sed nota quia miſericors dominus, etiam non bene & legaliter pœnitẽtes, bonã tamẽ volũtatem habentes, & ſalutis remedia expectãtes, viſitare, ſanare, & illuminare dignatur. Vnde & huic languido dicit, Vis ſanus fieri? ac ſi diceret, ſanari quidem vis, ideo enim hic iaces, ideo ægrotas, ideo carnẽ maceras, & hãc qualemcũq; pœnitẽtiam agis. Reſpõdit ei lãguidus, Domine, hominẽ non habeo, vt quum mota fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Quid enim his verbis aliud ſignificat, niſi quãdam baptizandi, & in illã piſcinã deſcẽdendi impoſsibilitatẽ? Impoſſibile eſt enim eos qui ſemel baptizati ſunt, iterũ per baptiſmũ renouari, & peccatorũ cõtagione mũdari. Vnde & iſte quãuis ſanetur, non tamẽ mergitur in piſcinã: quia eos ſignificat, qui poſt baptiſmũ ſola pœnitẽtia ſanãtur. Quod autẽ ait, Dũ venio enim ego, alius ante me deſcẽdit, de ipſo adhuc gẽtili & catechumeno dicere videtur. Ipſe enim quum adhuc gẽtilis & catechumenus eſſet, in piſcinã deſcẽdit: modò verò quia Chriſtianus eſt, in eam deſcendere non poteſt. Idẽ igitur ipſe alius eſt, & ipſe qui deſcẽdit ante ſeipſum. *Dicit ei Ieſus, Surge, tolle grabatũ tuũ, & ambula.* Noli (inquit) iam vlterius hominẽ quęrere qui te mittat in piſci-

piſcinã,ſurge tantũmodo,erige mẽtem,cõtẽplare cœlum, quæ ſurſum ſunt quære, nõ quæ ſuper terrã. Hac enim via illi qui baptizati ſunt,recuperant ſanitatẽ, ſi eos ægrotare cõtingat. Tolle grabatũ tuum, porta & cõtine,& in ſeruitutẽ redige carnẽ tuã. Lectus nãque animæ, corpus eſt. In quo,ſi vitioſum fuerit,tota infirma & lãguida iacet anima. Vnde ſcriptum eſt,Corpus quod corrũpitur,aggrauat animã.Et ambula.Non ſis otioſus. Otioſitas enim animæ inimica eſt,quæ & vitia nutrit,& virtutes necat. *Et ſtatim ſanus factus eſt homo, & ſuſtulit grabatum ſuum,& ambulabat.* Facile igitur eſt deo & ſanare hominẽ & peccata ſoluere. *Erat autem ſabbathum in illa die. Dicebant ergo Iudæi illi qui ſanus fuerat, Sabbathum eſt, non licet tibi tollere grabatũ tuum. Reſpõdit eis, Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum,& ambula.* Maioris(inquit) auctoritatis quàm vos ſitis,eſt ille qui me ſanũ fecit. Illi igitur,& non vobis,me obedire oportet. *Interrogauerũt autem eum, Quis eſt ille homo qui dixit tibi, tolle grabatũ tuum,& ambula?* Is autẽ qui ſan⁹ fuerat affectus,neſciebat quis eſſet.Nõ mirũ ſi iſte neſciebat quis eſſet:neq; enim facile eſt cognoſcere Ieſum. Vnde & ipſe domin⁹ ait,Nemo nouit filiũ niſi pater,& nemo nouit patrem niſi filius,& cui voluerit filius reuelare. *Ieſus ergo declinauit à turba conſtituta in loco. Poſtea inuenit eum Ieſus in templum.* Vbiq; eſt Ieſus, ſed non vbiq; cognoſcitur. Non cognoſcitur in turba,cognoſcitur autem in tẽplo.Fugiamus igitur turbã, & ſimul cum Ieſu declinem⁹ à turba. Eamus in tẽplum, ibi nos inueniat, ibíq; à nobis inueniatur. Ideo enim ipſe ab hominũ turba diſceſsit, vt & nos à vitiorũ turba diſcedere doceat. *Et dixit illi Ieſus, Ecce ſanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Hoc(inquit)contigit tibi,quia peccaſti: iam noli peccare, non tibi ſit volũtas peccãdi. Non peccare enim,valde difficile eſt,& penè impoſsibile eſt. Multi enim peccant, qui peccare nolũt.Vnde Apoſtolus,Non enim quod volo,hoc ago: ſed quod nolo,illud facio. Magnũ igitur peccatũ eſt, voluntas peccãdi. Voluntariè enim (vt ait Apoſtolus)peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis,iam non relinquitur hoſtia pro peccato. Quod de illis quidẽ intelligitur, qui vſque in finẽ ſua ſpõte in peccatis perſeuerant. *Abiit ille homo,& nũtiauit Iudæis quia Ieſus eſſet qui fecit eum ſanum.*

DOMINICAM.

Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos. Et reliqua. Matth. 17.

DOminus & Saluaror noſter (ſicut legitur paulò ſuperius) promiſerat diſcipulis ſuis, dicens, Amẽ dico vobis, ſunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant filiũ hominis venientem in regno ſuo. Si enim de illo regno & de illa gloria hoc intelligamus, in qua modò cum angelis ſuis ſe iudicaturum venire promiſit, ſtare non poteſt. Nemo enim ibi erat vbi dominus iſta dicebat, qui mortem iam non guſtaſſet, ipſe tamen ad iudicium nondum venit. Qualiter autem hęc intelligi debeant, ſequentia manifeſtant. Ait enim Euangeliſta, *Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos.* Iſti igitur ſunt, de quibus modò dixerat: Qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo: id eſt, apparentem in virtute & gloria regni ſui. Transfiguratus enim dominus, talis tunc in monte tribus iſtis ſuis diſcipulis apparuit, qualis poſt hanc vitam in regno ſuo cunctis ſuis fidelibus apparebit. Sed quare Saluator noſter in illam ſuæ claritatis ſpeciem transfigurare ſe voluit, niſi vt illius gloriæ quã prædicabat, nos redderet certiores? Vnde & tres ſuos diſcipulos, qui Eccleſiæ columnæ alibi vocantur, adeſſe voluit, qui huius tantæ viſionis teſtes exiſterent. Sufficiunt enim iſti tres ad hoc teſtificandũ: quia (ſicut ſcriptũ eſt) in ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Quis enim nõ credat, quod Petrus & Iacobus & Ioãnes teſtantur? Rectè autem in excelſo monte iſta fiebant, quæ poſtmodũ in cœlis fieri debebant. Fiunt verò poſt dies ſex, quia (vt Apoſtolus ait) huius vitæ labore finito, qui in ſex diebus agitur, relinquitur ſabbathiſmus, & requies populo dei: Multũ igitur deſiderare debemus vt hi ſex dies trãſeãt, quatenus regem noſtrum in ſuo decore, ſuæque maieſtatis gloria videamus. Scimus enim (ait Ioannes) quia quum apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt. *Et reſplenduit facies eius ſicut ſol: veſtimenta autem eius facta ſunt*

alba vt nix. Nihil Euãgeliſta ſole ſplendidius, nihil niue cã didius inuenire poterat, cui Chriſti faciem & veſtimenta aſſimilaret. Nos tamen ſplendidiorem eum eſſe non dubitamus. Non enim creatura creatori ad plenum ſimilis eſſe poteſt. *Et ecce apparuit Moyſes, & Elias, cum eo loquentes.* Sed quare Moyſes & Elias? In Moyſe nanque legem, in Elia prophetas videmus. Vident igitur Apoſtoli Moyſen, & Eliam cum Chriſto loquentes, vident legem & prophetas ei teſtimonium dantes. Vnde & Abachuc propheta ait, In medio duorum animalium cognoſceris. In medio nanque vſque hodie duorum animalium, in medio Moyſi & Eliæ, id eſt, in lege & prophetis Chriſtus cognoſcitur & videtur, lege libros Moyſi, lege prophetarũ libros, ibi Chriſtũ inuenies, ibi eũ cognoſces & videbis. ibi enim trãsfiguratur, ibi ſuis fidelibus eius maieſtatis gloria reuelatur. Loquebãtur autem iſti duo viri, vt Lucas ait, ſimul cum Ieſu de morte eius quam in proximo paſſurus erat in Ieruſalẽ. Et fottaſſe læti, quia videbant ſuæ redemptionis, totiúſque humani generis diem appropinquare. *Reſpondens autem Petrus dixit ad Ieſum, Domine bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnũ, & Eliæ vnũ.* Cognouit igitur Petrus & Moyſen & Eliam, quos nunquam amplius viderat, quanuis (vt alij Euangeliſtæ dicũt) quid diceret, ignoraret. Ignorabat quidem, quia non à ſeipſo loquebatur, alius enim erat qui loquebatur in eo. Plura tabernacula facere non eſt neceſſe, tria ſufficiunt. De tribus enim tabernaculis Apoſtolus ſcribens ait: Tabernaculum factum eſt primum, in quo erat candelabrum, & mẽſa, & propoſitio panum, quod dicitur ſancta. De ſecũdo verò ſic ait: Poſt velamentum autem ſecundum tabernaculũ, quod dicitur ſancta ſanctorum, aureum habens thuribulũ, & arcam teſtamenti circuntectam ex omni parte auro, in qua vrua aurea, habens manna: & virga Aaron quæ frõduerat, & tabulæ teſtamenti. De tertio verò ſic: Chriſtus (inquit) aſſiſtens põtifex futurorum bonorum per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id eſt, non huius creationis: neque per ſanguiuem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Primum igitur tabernaculum eſt ſynagoga, ſecundum Eccleſia, tertium cœlum, & *Hebr.9.*

primum quidem fuit Moyſi,qui illius populi princeps ſuit: ſecundnm autem eſt Eliæ, de quo dominus ait, Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia:tertium verò, Chriſti, de quo Apoſtolus ait, Non enim in manufacta ſancta introiuit Ieſus, ſed in ipſum cœlum,vt appareat vultui dei pro nobis. Primum in vmbra fuit & figura: ſecundum in figura eſt,& veritate: tertium in veritate ſola.In primo oſtenditur vita: In ſecundo datur:in tertio poſſidetur. Non enim ſacramẽta Eccleſiæ,ſicut ſacramenta ſynagogæ, medicinam docent & oſtendunt, ſed ipſa potius ſunt medicina & remiſſio peccatorum. Et primum quidẽ tabernaculũ habuit candelabrũ,patriarchas videlicet & prophetas,habuit & menſam, legem ſcilicet iuxta literam: in qua menſa erant panes,id eſt cibi ſpirituales,qui in illa continebãtur.Sed quid illud candelabrum menſam & panes habuiſſë profuit? Apoſtolus enim dicit, Cæcitas ex parte contingit in Iſraël, & propheta. Quis cæcus niſi populus meus? Itémq;,Excæca cor populi huius.& Pſalmiſta,Fiat(inquit) menſa eorum coram ipſis in laqueum, & in retributionẽ, & in ſcandalum,paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Sic igitur Iudæi habentes non habuerunt, & legem tenentes neſciuerunt. Secundum autem tabernaculum thuribulum aureum habuit:ipſos videlicet Apoſtolos,qui odorem notitiæ dei manifeſtantes in omni loco, aliis erant odor vitæ ad vitam, aliis odor mortis ad mortem,& arcã:arca verò & Eccleſia idem ſignificant: quæ bene auro circũtecta dicitur, quia & interius per ſcientiã & ſanctitatẽ,& exterius per prædicationem & operationẽ refulget.In hac autem eſt vrna aurea,habens manna: Chriſtus videlicet dominus noſter, vt per vrnam humanitatẽ, & per manna diuinitatem intelligamus.In hac eſt & virga Aaron quæ fronduerat: per quam beatam Mariam virginem intelligimus, quæ contra naturam floruit, contra naturã concepit & peperit, ſicut & illa virga cùm eſſet ſicca contra naturam,& flores & frondes & nuces germinauit. Tabulæ verò teſtamenti quæ ibi erant, vtriuſque teſtamenti ſcientiam, ſanctam Eccleſiam & habere & poſsidere ſignificabant. De tertio verò tabernaculo nihil tale dicitur: non candelabrũ, non menſa, nõ arca vel vrna ibi ponitur: nihil eſt ibi in figura, omnia in veritate.Vnde Apoſto. ait, Videmus

Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem:nunc cognoſco ex parte,tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum. Hæc ſunt igitur tria tabernacula,quæ beatus Petrus in ectaſi poſitus facere voluiſſe narratur. Sequitur: *Adhuc eo loquente,ecce nubes lucida obumbrauit eos,& ecce vox de nube dicens, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui,ipſum audite.* In nube enim deus apparuit,quia in ſua maieſtate ab hominibus videri non poteſt.ſicut ipſe ait,Non me videbit homo & viuet. Poſſumus autem per hanc nubem, diuinam ſcripturam ſignificare, quæ aqua ſapientiæ plena,intelligentibus lucida,non intelligentibus obſcura apparet. In hac autem nube omnipotẽs deus audiri quidem poteſt, videri autem & intelligi ſicuti eſt,omnino non poteſt. Vbique enim loquentem audimus, nuſquam autem,niſi per ſpeculum & in ænigmate,eum videmus. Ipſe enim in prophetis, ipſe in apoſtolis loquitur. Vnde ipſe dominus ait:Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri,qui loquitur in vobis. Nubem igitur videre poſſumus:ipſum autem qui in nube loquitur, videre non poſſumus. Nã & modò in hac nube ſacri Euangelij eum loquentem audimus, eum tamen non videmus. Cuius enim niſi illius vox eſt,hoc quod iſte literæ ſonant, *Hic eſt filius meus dilectus,in quo mihi bene complacui?* Bene enim in filio ſuo ſibi complacuit, qui hominis creatione ſibi diſplicuit. Vnde & ipſe ait,Pœnitet me feciſſe hominẽ. Hũc autem audire, huic & credere & obedire nos admonet. Cui enim, niſi ſapientiæ,iuſtitiæ,& veritati, credere debemus? Ipſe enim eſt dei virtus & dei ſapientia : ipſe eſt via, veritas, & vita. *Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde.* Quid enim ſi ſpeciem eius vidiſſent, qui eius vocem ferre non potuerunt? *Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos,dixitque eis, Surgite, & nolite timere.* Beati illi, quos tangit Ieſus : beati illi quos ſalus tangit & vita, illi enim ſurgunt, illi ſine timore & ſecuri fiunt. Rogemus igitur eum, vt & nos tangat, & à ſomno ſtuporis & inſipientiæ excitet,atque ad ſe videndũ oculos nobis apperiat. *Leuantes autẽ oculos ſuos neminẽ viderunt niſi ſolũ Ieſum.* Sufficit enim videre Ieſum, ſufficit videre illã lucẽ, quã qui ſequitur,nõ ambulat in tenebris,ſed habebit lumẽ vitæ. *Et deſcendentibus illis de mõte præcepit Ieſus dicẽs,Nemini*

dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat. Conueniens enim erat, vt hæc tãta eius gloria tunc primũ prædicaretur, quando carnis mortalitate exutus, nouæ reſurrectionis gloria & decore indueretur.

FERIA II. POST SECVNDAM DOMINICAM.

In illo tempore, dixit Ieſus turbis Iudæorũ, Ego vado, & quæritis me, & in peccato veſtro moriemini, &c. Ioan. 8.

Deeſt hîc homilia dominicæ ſecundæ quoniã euangeliũ legitur vt in precedẽte ſabbatho.

EGo (inquit) vado, ego ad patrẽ redeo: vos autem quæritis me, nõ vt in me credatis, ſed vt me occidatis, & idcirco in peccato veſtro moriemini. *Quò ego vado, vos non poteſtis venire.* quare? quia nõ creditis, quia me occidere quæritis, quia ad vitam prædeſtinati non eſtis. *Nemo enim venit ad patrem, niſi per me. Dicebant ergo Iudæi, Nunquid interficiet ſemetipſum: quia dicit, quò ego vado, vos nõ poteſtis venire.* Nõ ipſe interficiet ſemetipſum, ſed vos quia interficietis ipſum, interficietis etiã voſmetipſos, & idcirco nõ venietis ad ipſum. *Et dicebat eis, Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum.* Vos, inquit, de deorſum eſtis, de terra eſtis, terrã diligitis, & terrena ſapietis. Ego verò de ſupernis ſum, de cœlo, de patre, qui cũctis ſuperioribus ſuperior eſt. *Vos de mundo hoc eſtis, ego nõ ſum de hoc mũdo.* Quantũ enim ad humanitatẽ, ſicut cæteri homines, ita & Chriſtus de mundo eſt: quantũ verò ad diuinitatem, non ipſe eſt de mundo, ſed mundus de ipſo, quia non ipſe à mundo cœpit, ſed mundus ab ipſo. Omnia enim per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Vnde & ſuperius dicitur, In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit. *Dixi ergo vobis, moriemini in peccatis veſtris.* Nũc autem audite rationem, quare in peccatis veſtris moriemini. *Si enim nõ credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.* Quid eſt ego ſum? Nunquid enim eum Iudæi eſſe non credebant, quem & videbant & audiebant? Nunquid ipſe ſolus eſt, & alia non ſunt? quia dicit, *Niſi quia credideritis quia ego ſum.* Ille enim ſolus eſt, qui ſemper eſt, qui immutabilis eſt, qui idem ipſe eſt, qui nunquam eſſe cœpit, qui nunquam deſinit eſſe, qui omnibus dat eſſe, qui de proprio eſſe non mutatur in eſſe vel non eſſe, de quo per Moyſen dicitur filiis Iſraël, Qui eſt miſit me ad vos. Qui igitur ſic eum eſſe nõ

cre-

crediderit, morietur in peccato ſuo. *Dicebāt ergo ei, Tu quis es? Dicit eis Ieſus, Principium, qui & loquar vobis.* Ego (inquit) ſum principium, qui propter vos & ſecundū humanitatē & factus & creatus, & appareo vobis, & loquor vobis. Quidam autē codices habent, quia & loquor vobis, & tale eſt ac diceret, Ego ſum principium: principium me eſſe credite, quia vt vos me credatis eſſe principium, homo factus ſum, & loquor vobis, & loquendo viam veritatis & ſalutis oſtendo vobis. Siue etiā, principium me eſſe credite, quia ego, qui mentiri non poſſum, hoc loquor atque teſtificor. *Multa habeo de vobis dicere & iudicare, ſed qui miſit me verax eſt.* Non enim (inquit) modò vos iudico, etſi iudicio digni ſitis, quare? quia non venit modò filius hominis, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum: iudicabit tamen quandoque, & vero iudicio iudicabit, quia veracis patris verax filius eſt. Et hoc eſt quod ait, *Qui me miſit verax eſt, & ego quæ audiui loquor ab eo*, Non ſic eſt accipiendum, quaſi alter alteri loquatur: ſed audiui, hoc eſt cognoui. Ab eo enim habet filius cognitionē, à quo & eſſe habet. Sicut enim dicitur verbum & ſapientia dei, ſic dicitur & cognitio dei. *Et non cognouerunt quia patrem ſuum eſſe dicebat deū. Dixit ergo eis Ieſus, Cùm exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me pater, hæc loquor.* Non omnibus qui ibi aderant, ſed quibuſdam hæc Ieſus loquitur. Videbat enim aliquos ibi, qui poſt eius paſſionem credituri erant. Multi enim ex his qui eum crucifixerunt, poſteà corde compuncti, ad fidem conuerſi in eum crediderunt, & eum veraciter cognoſcentes, ſicut dei filium coluerunt & adorauerunt. In eo verò quod ait, *ſicut docuit me pater hæc loquor*, patris doctrinam ſe eſſe oſtendit. Quid eſt enim doctrina patris, niſi ſapiētia patris? Dicat ergo, ſicut docuit me pater, hæc loquor, & à meipſo facio nihil, non ſecundum humanitatem loquor: hæc doctrina non eſt hominis, hæc doctrina diuinitatis eſt. *ſicut docuit me pater hæc loquor*, id eſt, ſecundum ſcientiam & doctrinam diuinitatis loquor Ipſum enim genuiſſe, docuiſſe fuit. *Et qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum, quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.* Quanuis enim filius, à patre miſſus eſt, quanuis incarnatus & homo factus eſt, (hoc eſt enim miſsio, quod incarnatio) ſemper tamen in filio

pater,& ſemper in patre fili⁹eſt. Hic eſt ille filius dilectus, in quo ipſe ſibi bene complacuit. *Hæc illo loquente multi crediderunt in eum.*

FERIA III. POST SECVNDAM DOMINICAM.

Loquutus eſt Ieſus ad turbas, & ad diſcipulos ſuos, dicens, Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite: ſecundum verò opera eorum nolite facere, dicunt enim, & non faciunt, &c.

QVid eſt enim ſedere ſuper cathedrā Moyſi, niſi Moyſi doctrinā & legem prædicare, & populum regere & admonere? Hoc erat autem officium ſcribarū & phariſæorum: vnde & ſuper cathedram Moyſi ſedere dicuntur. Sed quid eſt quod dominus alibi præcipit, dicēs: Cauete à formento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis? Hîc autem dicit, *Omnia quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite.* Phariſæorum enim doctrina fermentum dicitur, ſed non illa quam docent, quādo ſedent ſuper cathedram Moyſi. Sedent enim ſuper cathedrā Moyſi, quādo nihil aliud prædicant, niſi ea quæ præcepit Moyſes. Hæc autem & ſeruanda & facienda ſunt. Quādo verò per fraudē & hypocriſim, nō legis verba, ſed ſuas traditiones docēt, tunc eis obedire & credere non oportet, quoniā in Moyſi cathedra nō ſedent. Qualiſcunq; igitur ſit prædicator, ſi tamen non ſua, ſed dei verba anūntiat, populus ei & obedire & credere debet. Sequatur eum in his quæ dicit, non quæ agit. Quod enim dicit, dei eſt: quod autē agit, ſuum eſt. *Alligant enim onera grauia & importabilia, & imponunt in humores hominū, digito autem ſuo nolunt ea mouere.* His autem verbis clementiſſimus dominus nos admonere videtur, vt in peccatoribus ad pœnitentiam conuerſis, pietatē & miſericordiam habeamus, eorúmq; onera potius cū eis portemus, quàm ſupra vires eos oneremus. Vnde & ſacerdotes in lege iniquitatem ſanctuarij portare iubētur. Vnde & per Moyſen dominus ait, Qui percuſſerit ſeruū ſuum vel ancillā virga, & mortui fuerint in manib⁹ ſuis, criminis reus erit. Fit enim multoties, vt paſtor Eccleſiæ peccātem ſeruū vel ancillā, id eſt maſculum vel fœminā ſibi ſubiectos, eorū facinora exaggerādo,

&

& tormẽt a futura minãdo, durámq; canonũ pœnitentiam nuntiando, nimis aſperè virga correctionis percutiat. Qui ſi in eius manibus mortui fuerint, id eſt, ſi eos propter immanitatẽ ſceleris & importabile onus pœnitentiæ, veniã deſperare ſenſerit, eóſq; verbis mitioribus & antidoto pietatis nõ cõfortauerit, quaſi qui malè medẽdo ægrũ occiderit, reus erit. Habeat igitur pœnitentia modum, & vnicuiq; rationabiliter onera imponãtur. Magis enim ad cordis cõtritionem, quàm ad ieiuniũ & carnis macerationẽ reſpicit deus. Magna enim miſericordia ei fieri poteſt, qui iam ex corde pœnitet & peccare ceſſat. Qui verò aliter agit, etſi multum ieiunet, tamen nihil agit. *Omnia verò opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus*. Ideo enim ſcribæ & Phariſæi nullam de operibus ſuis mercedem ſuſcipiunt, quia omnia opera ſua faciunt non pro iuſtitia, vel animarum ſalute, ſed pro vana gloria, vt videantur & laudentur ab hominibus. *Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias*. Phylacteria, id eſt, chartulas quaſdam in manibus, uel circa collum appenſas ferebant, in quibus verba legis ſcripta erant, vt ſemper ad ea reſpicientes, à iuſtitia nõ declinarent. Hanc autem conſuetudinem ex eo loco ſumpſiſſe videntur, vbi dicitur, Erit igitur hoc quaſi ſignum in manu tua, & quaſi appenſum quid ob recordationem ante oculos tuos. Quod quidem ſi bono & ſimplici animo feciſſent, non valde reprehenſibile eſſe videbatur. De fimbriarum quoq; vſu Moyſi à domino dicitur, Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos vt faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas, cùm viderint, recordabuntur omniũ mandatorũ domini, non ſequãtur cogitationes ſuas, & oculos per res varias fornicãtes, ſed magis memores præceptorũ domini, faciant ea. Hoc autẽ quid ſignificet, non multa indiget expoſitione, ſiquidẽ ipſe qui ſcripſit, expoſuit. Ad hoc enim vittas hyacinthinas in fimbriis ponere iuſsit, vt ſignum quoddam eis eſſet, quo cœleſtium mandatorum memores, vana & inutilia non cogitarent. Sunt igitur fimbriæ, legis mandata. Vittæ verò hyacinthinæ, ſanctæ cogitationes, quæ ſi ſimul iunctæ fuerint, ab omni vanitate oculos auertunt, & totam mentem ad cœleſtia dirigunt. Videntes enim hyacinthum, cœlum recordamur, quoniam vnius coloris ſunt

cœlum & hyacinthum. Hoc autem in Phariſæis dominus non reprehendiſſet, niſi quia omnia opera ſua faciebant vt viderētur ab hominibus. De quibus adhuc ſubditur, *Amāt autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi*. His autem verbis ſcribæ & phariſæi de vana gloria, ſuperbia, & ambitione notantur. His autem & nos admonemur, ne eos in talibus imitemur. Primæ nanque cathedræ ad ambitionem, cætera verò ad ſuperbiā & vanam gloriam ſpectant. *Vos autem nolite vocari Rabbi: vnus eſt enim magiſter veſter*. Quia enim omnis vana gloria peccatum eſt, peccat vtique qui pro vana gloria ſic vocari deſiderat. Diſcipulus quoque non effugiet culpam, qui magiſtri nomen ſibi vſurpat, *Omnes autem vos fratres eſtis, & patrem nolite vocare vobis ſuper terram: vnus eſt enim pater veſter qui in cœlis eſt*. Ne vocemini magiſtri, quia magiſter veſter vnus eſt Chriſtus. Vnus eſt pater, vnus eſt magiſter. Vnde & Iacobus ait, Nolite plures magiſtri fieri fratres mei. Vbi enim plures magiſtri, & ibi plures ſententiæ: vbi plures ſententiæ, ibi ſchiſma. Vnde Apoſtolus admonet, vt idipſum dicamus omnes. Bonum habemus magiſtrum, ipſum ſequamur: ipſa ſententia vna ſit. Patrem verò in terra quærere non debemus, quia omnes fratres ſumus, & vnum in cœlis patrem habemus. illi credere, illi obedire oportet: cuius amore patres & matres, fratres & ſorores, magiſtros & doctores, & quæcunque in mundo ſunt, & in terra verſantur, abiicere & abnegare debemus. *Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter*. Hoc enim de ſeipſo dominus ait, qui vſque ad lauandos pedes diſcipulorū ſe humiliare dignatus eſt, præbens nobis humilitatis exemplum. Vnde & ſubditur, *Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliauerit, exaltabitur*. Deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Deponit enim potentes de ſede, & exaltat humiles.

FERIA IIII. REQVIRE DOMINICAM IN QVINQVAGESIMA. EVANGELIUM ſecundum Matth. 20.

Aſcendens Ieſus Hieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecretò, & ait illis, &c.

FERIA V. POST SECVNDAM DOMINICAM.

Homo quidam erat diues,& induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendidé. Et reliqua. Luc. 16.

HÆc enim verba & diuitibus & pauperibus valde neceſſaria ſunt, quia & illis dant timorem,& iſtis coſolationem. Audiunt hîc diuites pœnas ſuas, audiunt & pauperes gaudia ſua. *Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus, cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat.* Sanctorum etenim nomina ſcripta ſunt in cœlis, malorũ vero nomina nõ ſunt ſcripta in libro vitæ. Vnde & hoc loco diuitis nomen non dicitur, mendici verò dicitur. Hic Lazarus vocatur, ille quomodo vocetur neſcim⁹. Talibus enim dicturus eſt dominus, Amen dico vobis, neſcio vos. Quid igitur mirum, ſi illum neſcimus, quẽ ille neſcit qui omnia ſcit? Se viciſſim vterque videt, vt illius impietas manifeſtetur, & huius patientia creſcat. Videt iſte diuitem delitiis affluentem, videt ille pauperem inopia tabeſcentem, ille epulatur, iſte cruciatur. Neque ille tantum peccaret, ſi hunc non vidiſſet: neque ille tantũ cruciaretur, ſi illius delitias non aſpexiſſet. Vterque igitur erat alteri materia mali: ille temporalis, iſte æterni. Habebat tamen pauper hanc vnam conſolationem, quòd canes veniebant & lingebant vlcera eius. Canum enim lingua medicamentum quoddã eſt, & lingendo vulnera curat. *Factum eſt autẽ vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ, mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno.* Nam & Abrahã, ſicut & cæteri patriarchæ & prophetæ, in inferno erat, inferni tamẽ pœnas nõ patiebatur. Sinus igitur Abrahæ ille locus intelligitur, in quo ſimul collecti ſancti quieſcebãt. Infernus autem pœnarum locus eſt, in quo iniquorum animæ cruciantur. Eleuans autẽ oculos ſuos cùm eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu eius. Hoc eſt enim quod dominus ait, Eadem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis. Maiora tamen ſunt tormẽta diuitis, quàm fuiſſent vlcera Lazari. Cõtrà diues iam videre incipit Lazarum ſuperiorem, & tam ſuperiorem, vt niſi oculis eleuatis eum videre non poſſit. Videt Abraham, videt & Lazarum in ſinu Abrahæ: & quãuis lon-

gè poſitus,videt tamen omnes delitias illi antepoſitas. Videt,& concupiſcit:cruciatur,& nõ eſt qui eius miſereatur. Et tantò quidem amplius crutiatur, quanto maiores delitias contemplatur. Viſus enim multoties appetitum parit: & ea quæ non videmus,minus appetere ſolemus. Vnde & ait, *Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aqua, & refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma*. Micas panis de menſa diuitis Lazarus concupiuit: guttam aquæ de digito Lazari diues quæſiuit. Sed quare de digito Lazari? Fortaſſe quia timebat,ne eum accuſaret,& vt eum quem offenderat,vel talibus verbis ad miſericordiam inclinaret. Aut quia non alium videre ei concedebatur, niſi eundem ipſum pro quo cruciabatur. Non enim licet malis videre quod volunt, quanuis liceat bonis videre,& audire & habere quæcunq; volunt. Fruſtrà autem miſericordiam petit, qui miſericordiam non fecit. Vnde & ſubditur: *Et dixit illi Abraham, Fili recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: Nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris*. Hinc eſt enim quod dominus ait, Væ vobis diuites, qui habetis conſolationem veſtram: &,Beati pauperes ſpiritu, quoniã ipſorum eſt regnum cœlorum. Diuitiæ igitur ad miſeriam, paupertas ad beatitudinem perducit: pauperibus cœlum, diuitibus infernus aperitur,diuitibus vtiq; qui his diuitiis malè vtũtur. *Et in his omnibus, inter nos chaos & vos magnũ firmatum, vt hi qui volunt tranſire ad vos, non poßint, neque inde huc tranſmeare*. Magnum enim chaos, dei diſpoſitio eſt,quæ tam firma & ſtabilis eſt, vt contra dei voluntatem penitus immutari non poſſit. Igitur neque boni miſerando poſſunt tranſire ad malos, neque mali ad bonos tranſmeare valent. Volunt tamen boni compatiendo tranſire ad eos, ſi deus velit, ſed quia hoc deus non vult, ipſa talis compaſſio deficit in eis, quoniam omnis eorum voluntas in dei voluntate conſiſtit. Et ait, *Rogo ergo te pater vt mittas illum in domum fratris mei. Habeo enim quinque fratres, vt teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum*. Hæc autem colloquutio Abrahę & diuitis,non ſono vocis, ſed ſola mentis cogitatione facta eſt. Et boni quidem omnia cognoſcunt:malis verò ea tantummodo ſcire datur,in quibus eorum pœna magis creſcat & augeatur. Vnde & diues

diues iſte pro fratribus ſolicitus magis torquetur, timens ne ipſi quoque ſimilia patiantur. Si enim illorum penitus oblitus fuiſſet, minus aliquid tormenti habuiſſet. *Et ait illi Abraham, Habent Moyſen & prophetas, audiant illos.* Sufficit enim hos audire, ſi his credere voluerint. Omnibus enim ad ſalutem ſufficiunt ſoli Moyſi & prophetarum libri, ſi tamen bene intelligantur. *Et ille dixit, Non pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad illos, pœnitentiã agent. Ait autem illi, Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis ſurrexerit, credent ei.* Ideo enim Chriſto domino reſurgenti, vſq; hodie Iudæi credere nolũt, quia Moyſen & prophetas nõ audiũt. Vnde ipſe dominus, Si crederetis, inquit, Moyſi, crederetis vtique & mihi: de me enim ipſe ſcripſit. Hęc autẽ ſi allegoricè intelligãtur, diues iſte Iudaicũ populum ſignificat. Solus enim Iudęorũ popul⁹ legis & prophetarũ diuitiis & delitiis locupletatus, omnes alios deſpiciebat, multíſq; in cibis ſpiritualibus, quibus abũdabat, cõmunicare volebat. Hoc enim vitio vſq; nũc populus ille laborat: & ſic omnia cęlat, ac ſi reuelãdo perdere debuiſſet. Qui purpura quidẽ in regibus, in ſacerdotibus autẽ byſſo induebatur. Cuius quinq; fratres, quinq; populi partes intelligũtur, reges ſcilicet, ſacerdotes, ſcribę & phariſęi, & cętera populi multitudo. Mendicus verò .i. Lazarus, qui adiutus interpretatur, quẽ dominus adiuuit & à mortis periculo liberauit, gẽtilis populus eſt: qui prius quidẽ cœleſtiũ bonorum egenus & pauper, veritatẽ cognoſcere & deum intelligere cupiebat, ſed nemo illi dabat, nemo illi veritatis arcana reuelabat: ſed tandẽ canes, tandẽ Chriſti apoſtoli venientes eius vlcera linxerũt, & lingendo curauerũt. Sicut enim canes, ita & apoſtoli & doctores medicamentũ lingua ferũt, quia prędicãdo ſanãt. Videamus quod ſequitur. *Factum eſt autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno.* Quotidie nãq; & Iudęi & Gẽtiles moriũtur: quotidie Chriſtiani in cœlũ ferũtur, quotidie Iudęi in inferno ſepeliũtur: ibíq; ſua tormẽta ſentientes, dum ſecũ recogitãt in quibus peccauerint, intelligũt ꝙ ſtulti & increduli fuerint, quãtum à fide & iuſtitia patris ſui Abrahæ deuiauerint. Et dum à Gentili populo, ſi fieri poſſit, adiuuari concupiſcunt, dúmq; Abrahã eorũ vana & inutilia deſideria, & ſerã pœnitẽtiam

conſiderat, quodammodo Abraham loquitur cum eis, rogatur ab eis, & reſpondet eis. Sola enim cogitatio ſufficit eis ad colloquendum quæcunque volunt. Quoniam autem de ſua ſalute deſperat, pro fratribus timet & orat, ne & ipſi decipiantur, & ſimilia patiantur.

FERIA SEXTA POST SECVNDAM DOMINICAM.

Homo erat paterfamilias, qui plātauit vineam, & ſepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrem in medio, & locauit eam agricolis, & peregrè profectus eſt. Matt. 21.

IN figura huius hominis patriſfamilias, deum patrem ſignificat, qui vineā Sorec ex Ægypto trāſtulit, & in montibus Iſraël eam plantauit. Vnde & Pſalmiſta, Vineam inquit ex Ægypto tranſtuliſti & eieciſti, & plantaſti eam: de qua & propheta ait, Vinea facta eſt dilecto, in cornu filio olei. Et paulò pòſt, Vinea enim dei Sabaoth, domus Iſraël eſt. Huic autem ſeptem circundedit, quia ſuæ virtutis præſidio eam muniuit. Et fodit in ea torcular: per quod altare intelligitur, in quo, quaſi vinum in torculari hoſtiarum ſanguis quotidie fundebatur. Ædificauit turrē in medio eius, templum videlicet, in quo Iudæorum populus maximè cōfidebat. *Et locauit eam agricolis*: quia terram illam, lacte & melle manantē, Iudæis tradidit ad inhabitandū. *Et peregrè profectus eſt:* quia longè eſt à peccatoribus ſalus. *Cùm autē tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſeruos ſuos ad agricolas, vt acciperent fructus eius: & agricolæ apprehenſis ſeruis ſuis, alium ceciderūt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt.* Hoc eſt enim quod propheta ait, Expectaui vt faceret vuas, & fecit labruſcas. Iſti enim ſerui, viri ſancti & prophetæ fuerunt, quos ad illum populū corrigendum & ad ſeruitiū inuitandū ſuum dominus pręmiſit. *Iterum miſit alios ſeruos plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter.* Vnde & beatus Stephanus ait, Quem enim prophetarum non ſunt perſequuti patres veſtri? & occiderunt eos qui prænuntiabant de aduentu iuſti, & vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis. *Nouiſſimè autem miſit ad eos filium, dicens, Verebuntur filium meum. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra ſe, hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius.* Manifeſta ſunt hæc, in quibus paſsionē ſuam dominus prophetabat:

tabat:nos autem omnia iam cōpleta videmus & credimus. Agricolæ enim, id eſt principes ſacerdotum, niſi Chriſtum interficerent, & locum & gentem ſe amittere timuerunt. Ideóque dederunt conſilium populo, vt eum interficerent. *Et apprehenſum eum eiecerunt extra vineam.* Quid eſt extra vineam, niſi extra ciuitatem? hoc eſt enim quod Apoſtolus ait, Quorum enim animaliū infertur ſanguis in ſancta per pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra. Ita & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Compleuerūt igitur iſti malo ſuo, quod illi ſanctificabant in ſacrificio ſuo. *Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?* Interrogat autem dominus ſententiam iudicij, vt ipſimet ſuo iudicio ſeipſos damnarent. Aiunt illi, *Malos malè perdet, & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus ſuis.* Quid eſt ô principes ſacerdotum, quomodo non reſpondetis, neſcimus, ſicut ſuperius cùm de baptiſmo Ioannis vos dominus interrogaret, niſi quia hanc parabolam nondum intelligitis? Si enim intelligeretis eam, aut nullum aut aliud daretis reſpōſum. Lucas tamen dicit, quòd phariſæi audito hoc verbo, reſponderint, abſit: quod tale fuit, ac ſi dicerent, abſit vt te occidamus, & ideo pereamus. *Dicit illis Ieſus, Nunquam legiſtis in ſcripturis, Lapidem quem reprobauerūt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? à domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?* Hæc enim ſuperior parabola idem ſignificat. Principes enim ſacerdotum, & ſcribæ, & phariſæi, qui legem exponentes & populum docentes, Synagogam ædificabant, Chriſtum dominum noſtrum, lapidem videlicet angularem, non ſolùm reprobauerūt, verùm etiam morte turpiſsima occiderunt. Hic autem factus eſt in caput anguli, iungens duos parietes, vnum ex circunciſione, alterum ex prępntio venientem. Et hoc quidem à domino factū eſt, & eſt mirabile in oculis noſtris. Cui enim non videatur eſſe mirabile, quòd ille, qui modò cum latronibus ſuſpenſus fuit, nunc ab vtroque populo caput & dominus habeatur, & vbique regnans ab omnibus adoretur? *Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum dei, & dabitur genti facienti fructus eius.* Quia enim hæc & illa fecerunt, quia hunc lapidem reprobauerunt, & dei filium occiderūt, ideo regnū dei auferetur ab eis, & dabitur gentili populo

qui eſt melior eis. Vnde & per prophetã dominus ait, Vocabo non plebem meam plebem meam, & non miſericordiam cõſequutam miſericordiã conſequutam. *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, cõfringetur: ſuper quem vero ceciderit, conteret eum.* Illi enim ſuper iſtum lapidẽ cadent, qui malè de Chriſto intelligentes, & à fide catholica aberrantes, in eum offendunt. Vnde Apoſtolus ait, Offenderunt enim in lapidem offenſionis: ſicut ſcriptum eſt, Ecce pono in Sion lapidem offenſionis, & omnis qui crediderit in illum non confundetur. Ipſe quoque dominus ait, Beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me. Super quem verò ceciderit, conteret eum. Super quem enim cadit dominus, niſi ſuper eos quibus iraſcitur & indignatur? Ipſe eſt enim ille lapis, qui in Daniele abſciſſus de monte ſine manibus, totam illam famoſiſsimam ſtatuam comminuit, per quam omnis iniquorum multitudo figuratur. *Et cùm audiſſent principes ſacerdotum & phariſæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipſis diceret: & quærentes eum tenere, timuerunt turbam, quoniam ſicut prophetam eum habebant.* Apparet igitur quòd eius verba prius non intellexerunt, atque ideo ſua ſe reſponſione damnauerunt. Multoties enim Iudæi eum tenere voluerunt, & non potuerunt: vt adimpleretur quod ipſe dixerat, Generatio praua & peruerſa ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei niſi ſignum Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terrę tribus diebus & tribus noctibus: tribus, & non amplius. Hæc igitur eſt cauſa, quòd eum tenere volentes, tenere non poterant.

SABBATHO POST SECVNDAM DOMINICAM.

Homo quidam habuit duos filios: & dixit adoleſcentior ex illis patri, Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit: & diuiſit illi ſubſtantiam. Et poſt non multos dies, congregatis omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam, &c. Luc. 15.

HOmo iſte, deus ipſe hoc in loco intelligitur: qui quoniam ad eius imaginem factus eſt homo, non dedignatur vocari homo: huius duo filij, duo populi ſunt, Iudæus ſcilicet, & Gentilis. Horum autem adoleſcentior,

gentilis eſt,non tamen ætate, ſed ſcientia.Inde enim puer centum annorum maledicitur. Inde & Apoſtolus ait,Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote.Dicuntur igitur pueri & adoleſcentes non ſolùm ætate, ſed & ſcientia & malitia. In ſenibus enim maturior eſt ſapientia. Senior igitur erat Iudaicus populus, ſiquidem ſapientior & melior. Hæc autem ſubſtantia, quam filio adoleſcenti & ſtulto,id eſt,populo Gentili,omnium rerum creator & pater deus diuiſit, intellectus eſt, memoria, ratio, ſenſus, ſcientia, omníſque animæ virtus & poſſeſsio: nulla ſubſtantia talis,nullę diuitiæ his diuitiis comparari poſſunt. Has etenim diuitias & bonis & malis largitus eſt dominus. *Congregatis igitur omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſsipauit ſubſtantiam ſuam, viuendo luxurioſe.* Omnis enim regio longinqua eſt, quæ à deo longè eſt. Longè autem eſt à deo, qui longè eſt à fide, à pietate, à miſericordia, & iuſtitia. Ab his enim longè fit, qui vitiis appropinquat. Citò igitur, & poſt dies non multos in longinquã regionem vnuſquiſque proficiſci poteſt. Ibi autem miſer homo diſsipat ſubſtantiam ſuam, ibi perdit diuitias animæ, inter vitia & peccata viuendo luxurioſe. *Et poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.* Virtutibus enim fugatis eget anima, & fame perit.De hac enim fame dicitur per prophetam,Immittam in vobis non famem panis,neq; ſitim aquæ, ſed audiendi verbũ dei.Magna igitur fames eſt in regione illa: magna egeſtas eſt in peccatore illo, vbi verbi dei memoria nulla habetur:quod quidem poſtquam fit,totus iam homo diabolo traditur,totúſque ab eo poſsidetur. Vnde & hîc ſubditur, *Et abiit & adhæſit vni ciuium regionis illius,& miſit illum in villam ſuam, vt paſceret porcos.* Iſte enim ciuis,omnium iniquorum princeps & caput, diabolus intelligitur. Poſſumus autem per hunc ciuem, errorem ſpecialiter intelligere: cui ille populus non ſolùm adhæſit, verùm etiam ex toto ſubditus fuit. Error enim hoc fecit, vt à deo recederet, animæque ſubſtantiam cum meretricibus diſſiparet: error illum in villam immundorum ſpirituum miſit, qui modò per porcos ſignficantur, vt illos paſceret, illos ſequeretur, illis ſeruiret & obediret. Multi enim ſunt maligni ſpiritus:

magna eſt eorum ciuitas & cõgregatio. Vbicunque autem maligni ſpiritus habitãt, ibi eſt villa diaboli. Porci autem ipſi quoque maligni ſpiritus ſunt, quia in fœtore & vitiorum ſtercore delectantur. Hos autem porcos illi paſcunt, qui eorum voluntati obediunt, eorúmque deſideria complent. Quicunque igitur adulterantur, fornicantur, furantur, & alias iniquitates operantur, magnam his porcis refectionem parant. *Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat.* Superbia enim, luxuria, auaritia, & ſimilia, ſiliquæ ſunt quibus maligni ſpiritus nutriuntur. His autem ventrem ſuum implere peccatores cupiunt, quia prę nimio peccandi deſiderio his ſatiari non poſſunt. Quanto enim amplius peccant, tanto amplius peccare deſiderant. Hoc enim in fornicatoribus, auaris, & raptoribus probari poteſt, quorum iniqua deſideria, nunquam ad ſatietatem perueniunt. Vnde & hîc dicitur, *Et nemo illi dabat.* Quia enim non tantùm eis datur, quantum ſibi dari appetunt, ideò neminem eis dediſſe dicit. Datur igitur eis quod volunt, ſed non quãtum volunt. Fit enim multoties, vt homines iniqui ſua deſideria (domino prohibente) adimplere non valeant. Sequitur: *Ipſe autem in ſe reuerſus dixit, Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hîc fame pereo.* Niſi enim fuiſſet extra ſe, non diceretur reuerſus in ſe. Tunc enim in ſe reuerſus eſt, quando memoriam recuperauit, vt domus patris ſui recordaretur. Mercenarij autem hoc in loco ſcribę & phariſæi dicũtur, qui magis decimarum & oblationum mercede, quàm ex charitate domino ſeruiebãt. Et iſti quidem iam tũc & ſpiritualibus & carnalibus panibus in domo domini abundabant, cùm adhuc Gentilis populus extrà poſitus ſpiritualis alimoniæ fame periret. Qui tandem in ſe reuerſus & pœnitentia ductus, ait, *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater, peccaui in cœlum & coram te, iam non ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut vnum ex mercenariis tuis.* Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Apoſtolus enim dicit, Surge qui dormis, ſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Sic igitur ſurrexit, qui prius mortuus in peccato iacebat. *Et venit ad patrem ſuum.* Sed quomodo venit, niſi pœnitentia, & corde contrito, & ſpiritu contribulato? Hac enim via redeunt peccatores ad dominum.

num. *Et cùm adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt.* Clementiſſimus pater, qui ſtatim vt filius compungitur & pœnitere incipit, quanuis adhuc in peccatis, miſericordia mouetur, & pœnitentem filium læto vultu reſpicere dignatur. *Et occurrens recidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum.* In hoc enim quid aliud niſi Pax & perfecta reconciliatio ſignificatur? *Dixítque ei filius, Pater peccaui in cœlum,* plus diligens terram, quàm cœlum: *& coram te,* qui vbique es & omnia vides: *iam non ſum dignus vocari filius tuus,* tanto tempore conuerſatus cum inimicis tuis: *fac me ſicut vnum de mercenariis tuis.* De his enim mercenariis beatus Iob loquitur, dicens, Sicut ſeruus deſiderat vmbram, & ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui: ſic & ego habui menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeraui mihi. *Dixit autem pater ad ſeruos ſuos, Citò proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manu eius, & calceamenta in pedes eius.* Prima enim ſtola immortalis eſt, quã primus homo peccãdo amiſit, & amiſſa, mox nudum ſe eſſe intellexit. Hæc autem veſtis per baptiſmum & pœnitentiam recuperatur: & tunc quidem datur homini annulus, & fidei arra, ſignum videlicet quo in dei exercitu connumeretur. Deinde verò dantur calceamenta, id eſt virtus & poteſtas, vt ſecurè poſſit calcare ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici. Et ſic demum accedit ad patris conuiuium, vt Chriſti carnem & ſanguinẽ recipere mereatur. Vnde & ſubditur, *Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite illum, vt manducemus & epulemur: quia hic filius meus mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus eſt.* Hic enim vitulus ſaginatus Chriſtus eſt, omni virtute & gratia plenus, de patriarcharum & prophetarum armento ſuſceptus. qui quanuis ſemel pro nobis (vt ait Apoſtolus) mortuus ſit, & iam non moritur, & mors illi vltra non dominetur: toties tamen occiditur, & à fidelibus comeditur, quoties in hoc altaris ſacramento immolatur. Hunc vitulum & corpore manducamus, & mente. Et mente quidem audiendo, eiúſque paſsionem commemorando. Per hunc à morte redempti, per hunc deo quotidie reconciliamur. Sequitur: *Erat autem filius ſenior in agro, & cùm veniret & appropinquaret domui, audiuit ſymphoniam & chorum, & vocauit vnũ de ſeruis,*

& interrogauit quid hoc eſſet. Iſq; dixit illi, Frater tuus venit, & occidit illi pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſaluum illum recepit. Ab agro enim, à labore, & à legis ſeruitio Iudaicus populus rediens, cùm iam domui & eccleſię per fidem appropinquaret, Apoſtolorum ſymphoniam, chorum & prędicationem audiuit. Cúmque interrogarent quid hæc eſſent, dictum eſt ei quòd Gentilis populus cognita veritate Chriſti ſanguine redemptus, ad fidem conuerſus eſſet, & iam non Iudæorum deus tãtùm, immò & Gentium. *Indignatus ergo nolebat introire.* Hoc eſt enim quod in actibus Apoſtolorum legitur, quòd cùm veniſſet Petrus Ieroſolymam, diſceptabãt aduerſus eum qui erant ex circunciſione, dicentes, Quare introiiſti ad viros prępuitum habẽtes, & manducaſti cum illis? Quibus Petrus narrauit omnia, quę ei acciderant, & quomodo gentes crediſſent. Senior igitur ſuper illam Iudæorum partem ſignificat, quæ in primitiua eccleſia de Gentili populi conuerſione cõtra Apoſtolos ſcãdalizata eſt, de quibus in actibus Apoſtolorum, & in epiſtolis Pauli multa dicuntur. *Pater ergo illius cœpit rogare illum.* Omnes enim rationes quas de Gentium conuerſione Iudæis Apoſtoli reddebant, quid aliud niſi quædam omnipotentis dei placationes & preces erant? Quale eſt illud Apoſtoli, Non enim eſt diſtinctio Iudæi & Græci: omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei. Nam idem dominus omnium, diues in omnibus qui inuocant illum. *At ille reſpondens dixit patri ſuo, Ecce tot annis ſeruio tibi, & nunquam mandatum tuum præterui, & nunquam dediſti mihi hœdũ, vt cum amicis meis epularer. Sed poſtquàm filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.* Ex parte enim mentitur, & ex parte verum dicit ſenior filius. In eo enim quod ait, quia reuertenti filio vitulum ſaginatum pater occiderit, verum dicit: mentitur autem dum dei præceptum nunquam ſe præteriſſe iactat. Inſuper & ingratus eſſe videtur, dum tantorum quibus quotidie mũdabatur ſacrificiorum oblitus, nunquam vnum hœdum ſe à patre ſuſcepiſſe conqueritur. Hæc autem quia Iudaicus populus ille ad fidem conuerſus cogitare poterat, dum Iudæos reprobari, & Gentiles eligi vidiſſet, ſic poſita ſunt, ac ſi ea loquutus fuiſſet. Quis enim non miretur tantam immutationem eſſe facta, vt

Iudæos

Iudæos quos tãtum dilexerat,in ſua cæcitate dominus perire permitteret:& pro Gẽtili populo,quem odio habebat, vnigenitũ filium morti traderet? Sed hæc cogitando ſimul cum filio ſeniore quaſi indignati, cõtra dei diſpoſitionem quodãmodo loquimur. Nec valde quidem mirandum eſt, ſi Iudæi nouiter ad fidem conuerſi, gẽtibus communicare noluiſſent, cùm hanc talem cõmunionem lex eis per omnia interdixiſſet. Vnde iſte neq; pro hac indignatione hìc reprehẽditur, ſed potius reddita ratione pater eum placare conatur,dicens,*Fili,tu mecum ſemper es,& omnia mea tua ſunt: Epulari autem oportebat & gaudere, quia hic frater tuus mortuus fuerat,& reuixit,perierat,& inuentus eſt.* Semper enim ille populus (ſecundum quoſdam) cum deo fuit,& ſecundum quoſdam cum deo non fuit. Vnde Apoſtolus, Cæcitas,inquit,ex parte contigit in Iſraël. Elias quoque cùm diceret,Domine prophetas tuos occiderunt,& altaria tua ſuffoderunt,& relictus ſum ego ſolus,& quærunt animam meam. Ait ei dominus,Reliqui mihi ſeptẽ millia virorum, qui non curuauerunt genua ſua ante Baal. De his igitur & ſimilibus dominus ait, Fili,tu ſemper mecum es. Pro qualibus & de eccleſia dicitur, quòd non habeat maculam neque rugam. Si enim ad vniuerſitatem ſpectes, multas maculas habet eccleſia. Et tales quidem filij hęredes ſunt, talibúſque omnis patris poſſeſſio debetur, eis ad beatitudinem ſufficiens & neceſſaria. Denique omnia quæ dei ſunt, quodammodo noſtra ſunt, ſi taliter & habeamus, vt aliter ea habere nolimus.

DOMINICA III. IN QVADRAG.

Erat Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum: & cùm eieciſſet dæmonium, loquutus eſt mutus,& admiratæ ſunt turbæ Et reliqua. Lucæ II.

Beatus Matthęus euangeliſta hominem iſtum non ſolùm mutum, ſed etiam cæcum fuiſſe narrat. Cæcus eſt enim omnis homo, qui eam lucem non ſequitur, quæ ait, Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Mutus verò,qui peccatum ſuum confiteri, & in dei laudibus labia ſua aperire neſcit. Dæmonium autem ille habet, qui in aliquo magno peccato perſeuerat. Ideóque Apoſtolus nos admonet dicens, Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore.

Quandiu enim peccatum in homine regnat, tandiu vinctus & captus à diabolo poſsidetur. Hic igitur cæcus & mutus ſi domino offeratur, ſi ad pœnitentiam conuertatur, mox Ieſus curabit eum, ita vt eiecto dæmonio loquatur & videat. Loquatur autem nō vana & inutilia, vt prius: ſed ſancta & religioſa, qualia loqui cōuenit Chriſtianum. Videat verò non vanitates oculis corporis, ſed lumen vitę & veritatis oculis mentis. *Quidam autem ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia.* De his autem Matthæus euangeliſta ſic ait: Phariſæi autem hæc audientes dixerunt, Hic enim non eiicit dæmonia niſi in Beelzebub principe dæmoniorum. Quanto enim Phariſæi cæteris meliores & ſapientiores eſſe videbantur, tanto multoties maiori inuidia contra dominum mouebantur. Sed quis Phariſæi vos iſta docuit? niſi enim Beelzebub diſcipuli eſſetis, hæc talia in eius præconio non diceretis. Videtis Ieſum mortuos ſuſcitare, cæcos illuminare, leproſos mundare, omnes languores omnéſque infirmitates curare, & dicitis quòd in Beelzebub eiicit dæmonia? Nunquid enim Beelzebub deus muſcarum hæc aliquando facere potuit? *Alii autem tentantes, ſignum de cœlo quærebant ab eo.* Quibus quid dominus reſponderit, alius euangeliſta exponit, dicens: Generatio hæc praua & peruerſa ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Sufficiat vobis hoc ſignum, neque de terra, neque de cœlo dabitur vobis aliud ſignum. Magnum enim & admirabile ſignum eſt, quòd ille qui omnia in poteſtate habet, ſe tribus diebus & tribus noctibus in peccatorum poteſtate eſſe permiſit. Quid eſt enim in corde terræ, niſi in affectu, in poteſtate, & in deſiderio peccatorum? Vnde ipſe quoque dominus Pilato dicebat, Non haberes in me poteſtatem, niſi datum fuiſſet tibi de ſuper. Sicut autem cœlum ſignificat iuſtos, ita & terra ſignificat peccatores. Hæc autem iam ſuperius expoſita ſunt. Sequitur: *Ipſe autem vt vidit cogitationes eorum, dixit, Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet: ſi autem & Satanas in ſeipſum diuiſus eſt, quomodo ſtabit regnum ipſius, quia dicitis in Beelzebub eiicere*

me dæ-

me dæmonia? Euidenti ſyllogiſmo eos cõcludit,qui in Beelzebub eiicere dæmonia dicũtur. Si enim ita eſſet vt illi dicunt,iam quidem Beelzebub vires principatus & regnum penitus amiſiſſet. Si enim cõtra ſe dæmonia bellum gererent,aut paruas aut nullas vires contra homines haberẽt. Sed,quod peius eſt,vix inueniũtur aliqui homines qui tantam cõcordiam habeant in bono, quantam maligni ſpiritus habẽt in malo. Cùm enim infiniti ſint & innumerabiles,omnes tamen in vno cõcordant,quòd nihil niſi facere malum deſiderãt. Si igitur hãc iniquitatis cõcordiam non habuiſſent,& ad pœnitẽtiam cõuerti voluiſſent, & potuiſſent,iam quidem regnum Beelzebub deſolatũ fuiſſet. Hoc enim in aliis regnis fieri videmus.Non eſt igitur vt illi dicunt, neq; Satanas Satanam eiicit, quim potius omnes in omnibus ſibi inuicem auxiliãtur. Vnde etiam per beatum Iob à domino de diabolo dicitur,Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, & cõpactum ſquamis ſe prementibus vna vni coniungitur,& ne ſpiraculum quidem incedit per eas. vna alteri adhærebit,& tenentes ſe nequaquã ſeparabuntur.His enim verbis malignos ſpiritus tantam inter ſe cõcordiam habere deſignat,vt nullatenus ab inuicem ſeparari queãt. Corpus enim diaboli,totus ille malignorũ ſpirituum exercitus intelligitur. Dicũtur autem ſcuta fuſilia maligni ſpiritus,propter fortitudinẽ.Dicuntur & ſquamæ ſe prementes , ſéque mutuò tenentes , ſibíque inuicem adhærentes, propter nimiam concordiam & vnitatem, quam habẽt in omni malitia & nocendi cupiditate.Vtinam ſi fieri poſſet, hæc tanta illorum pax & cõcordia rumperetur,& regnum illud iniquitatis ſolueretur.Sequitur: *Et ſi ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filii veſtri in quo eiiciunt?* Si(inquit)de me talia cogitatis,quid dicitis de diſcipulis meis?ſcio enim quia non bene intelligitis de diſcipulis,qui tam nefanda de magiſtro cogitatis. Hoc eſt enim quod ſuperius dixerat, Si patremfamiliàs Beelzebub vocauerunt,quanto magis domeſticos eius?Dicũtur autem Apoſtoli filij Phariſæorum, quoniam & ipſi & cæteri omnes qui credebãt reſurrectionem quam Phariſæi prædicabãt,quaſi patres & magiſtros Phariſæos habebant.Vnde etiam illius ſectę eos fuiſſe intelligi poteſt.Hæc enim ſecta cęteris melior erat,quanuis & ipſa in pluribus bona non erat. Ideóq; in actibus Apo-

ſtolorum Paulus quoque Apoſtolus clamaſſe legitur, Phariſæus ſum, de ſpe & reſurrectione mortuorũ ego iudicor. Hæc eſt igitur cauſa cur Chriſti diſcipuli Phariſæorũ filij dicantur. Sequitur: *Ideo ipſi iudices veſtri erunt.* Ipſi enim ſedebunt ſuper ſedes duodecim, iudicãtes duodecim tribus Iſraël. *Porrò ſi in digito Dei eiicio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum dei.* Hoc autem quid ſignificet, alius euãgeliſta oſtendit, dicẽs, Si ego in ſpiritu dei eiicio dæmones, quod vtique verum eſt & dubitari non debet, igitur peruenit in vos regnum dei. Vbi enim eſt ſpirit⁹ dei, ibi eſt & regnum dei. Vocatur autem digitus dei ſpiritus ſanctus, propter multiplicem gratiarum diuiſionem. In multa enim corporis parte tanta diuiſio, quanta in digitis inuenitur. Et tale eſt ac ſi diceret: Ego quidem in ſpiritu dei & in virtute diuinitatis dęmones eiicio, quoniam mihi ſubditi ſunt, quoniam in mea poteſtate ſunt, quoniam mihi reſiſtere non poſſunt, quoniam ligatos eos teneo & vinctos habeo. Et hoc eſt quod ait, *Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quæ poßidet: ſi autem fortior illo ſuperueniẽs vicerit eum, vniuerſa arma eius auferet in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet.* Fortis enim erat diabolus, ſed fortior ego ſum. Intraui in domum eius, veni in hunc mundum, quem ipſe vt domum propriam poſſidebat. ſed prope eſt vt princeps huius mũdi eiiciatur foras. Ligaui eum, vaſa eius diripui & miſeros homines quos ipſe inuaſerat, de eius ſeruitute liberaui Non eſt igitur ipſe mecũ, neque cõgregat mecum, neq; dæmones eiicit mecum: non ſanat homines vt ego, non cõgregat oues, neq; ad vitæ paſcua ducit, ſicut ego. Quid igitur facit? Vis audire quid? ſpargit, diſſipat, occidit, & quoſcunq; poteſt ad mortem & æternam dãnationem ſecũ trahit. Hoc eſt enim quod dicit, *Qui non eſt mecum, aduerſum me eſt, & qui non colligit mecum, diſpergit. Cùm immũdus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærẽs requiem, & non inueniens, dicit, Reuertar in domũ meam vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacãtem, ſcopis mundatam, & ornatã: & tũc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreßi habitant ibi, & fiunt nouißima hominis illius peiora prioribus. Sic erit generationi huic peßimæ.* Hanc autem ſimilitudinẽ ideo dominus dedit, vt Iudæorum generationem malam & adulteram, propter duritiam ſuam & cor

impœ-

impœnitens, non ſolùm à Niniuitis, verùm etiam ab aliis gentibus meritò dãnandam & iudicãdam eſſe oſtenderet. Quoniam hæc impia generatio pœnitere neſcit, ſed quotidie ſeipſa deterior fit, eius nouiſſima peiora prioribus fient. Hoc enim ipſi ſignificabant, cùm de ſaluatore noſtro dicerẽt, Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Sic igitur erit generationi huic peſſimæ, ſicut illi homini qui ab immũdo ſpiritu poſſidetur. Cùm enim immũdus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quęrens requiem, & nõ inuenit. Facile enim malignus ſpiritus & intrat in hominem, & exit ab homine. Quoties enim homo vel cogitatione vel operatione nefandum aliquid agit, diabolus adeſt: ſi verò ex corde pœnitere incipiat, diabolus exit. Exiẽs autem ambulat per loca arida & inaquoſa, eos videlicet tentando, qui malitiæ & voluptatis humorẽ non habẽt. in quibus requiem non inuenit, quoniã fluxa & humida quærit. Vnde & de eodẽ dicitur, Sub vmbra dormit, in ſecreto calami, in locis humẽtibus, quibus loca genitalia ſignificantur. *Tunc dicit, Reuertar in domum meam vnde exiui.* Quia enim in bonis requiem habere non poteſt, ad malos redit. Tẽtare nanq; bonos diabolus poteſt, requiem autẽ in eis habere non poteſt: quoniam nũc eorum orationibus, nũc eleemoſynis, aliíſque ſimilibus ſolicitatur, mouetur, & pellitur. *Veniens autem in domum ſuam, inuenit eam vacantem.* Vacãtem quidem, quia non inuenit ibi charitatem, nec fidem rectã, nec humilitatem, nec patiẽtiam, nec iuſtitiam, nec miſericordiam, nec cætera quibus ſanctorũ animæ muniuntur. Qualem igitur eam inuenit? *Scopis mundatam, & ornatam*: talem eam inuenit, qualem inuenire deſiderat. Inuenit enim eam malis ſcopis mũdatam, & malis ornamẽtis ornatam. Malæ ſcopæ, quæ virtutes pellunt, & vitia relinquunt: malæ ſcopæ, quæ pauimenta diſſipant, & puluerem non eiiciunt. Luxuria verò, fornicatio, voluptas, ſuperbia, auaritia, diſcordia, omníſq; immũditia, ornamenta diaboli ſunt. His autẽ ornamẽtis inuenit eam ornatam. *Tũc igitur vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe, & ingreßi habitant ibi.* Non ſufficit ei vt ſolus talem domum poſſideat, ſocios quęrit: ſpatioſus eſt locus, multis indiget habitatoribus. Sed qui ſunt iſti ſeptẽ ſpiritus? quare etiam ſeptem? quare nequiores? Quia enim ſeptem ſunt gratiæ ſpiritus ſancti, quibus omnis anima ad fidẽ Chriſti

cõuertitur,& cõuerſa defenditur:ideo iniquus iſte ſeptem ſpiritus illis cõtrarios ſecũ aſſumpſit, quibus aduerſus eas domum ſuam tueatur. Opponens videlicet ſpiritũ ſtultitię contra ſpiritum ſapiẽtiæ:& cõtra ſpiritum intellectus,ſpiritum vertiginis & inſaniæ:cõtra ſpiritum cõſilij,ſpiritum temeritatis:cõtra ſpiritum fortitudinis,ſpiritum incõſtantiæ & timoris:cõtra ſpiritum ſcientiæ,ſpiritum inſcientiæ: contra ſpiritũ pietatis,ſpiritum impietatis: cõtra ſpiritum timoris domini,ſpiritũ contẽptus & odij. Infœlix illa anima,in qua iſti ſpiritus regnãt, & cui iſti dominãtur. Iſti enim quodãmodo nequiores illo ſunt,qui eos cõduxit: quoniam iſti in hac vita animas corrũpunt,ille verò poſt hanc vitã animas cruciat:ille tẽtat,iſti occidũt: ille ianuas aperit,iſti intromiſsi cũcta perdũt & diſsipãt:ille hominẽ tentare & vexare poteſt,animã verò niſi per iſtos occidere nõ poteſt. Sic igitur iſti ſunt nequiores illo, quia plus nocent iſti q̃ ille. Ille enim cõſiliando & tentando eſt nequior,iſti agẽdo & corrũpendo ſunt nequiores. Illi Apoſtolus homines tradidit in interitũ carnis : de iſtis verò dicit, Non regnet peccatũ in veſtra mortali carne. Non eſt igitur mirũ, ſi fiũt nouiſsima hominis illius peiora priorib9,cùm prius vno,& poſteà ſeptẽ aliis prematur dæmonibus. *Factum eſt autem cùm hæc diceret, vocem extollẽs quædam mulier de turba, dixit illi, Beatus vẽter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. At ille dixit, Quinimò, beati qui audiunt verbum dei, & cuſtodiunt illud.* Hoc tale eſt ac ſi diceret,Beata quidẽ eſt mater mea, fœlix eſt venter qui me portauit : ſed non ideò beata, quia mater mea,neq; ideo fœlix,quia me portauit,ſed ideo fœlix atq; beata,quia verbũ dei audiuit,audiẽdo credidit,credendo cuſtodiuit. Hoc enim niſi feciſſet,neq; fœlix,neque mater mea eſſe potuiſſet.

FERIA II. POST III. DOMINICAM.

Dixerunt Phariſæi ad Ieſum, Quãta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hîc in patria tua, &c. Lucæ 4.

LEgitur ſuperius in hoc euãgelio , ꝙ cùm dominus veniſſet in patriam ſuam,& ſecundũ cõſuetudinem ſynagogam introiſſet,traditus eſt ei liber Eſaiæ prophetæ. In quo cùm legiſſet,& ſicut voluit expoſuiſſet,omnes ei teſtimoniũ dabãt,& admirãtes dicebãt, Quomodo hic literas ſcit,cùm non didicerit? Et paulò pòſt mẽte mutata,inuidia quadam & indignatione dicere cœperũt,Nónne hic eſt filius

lius Ioſeph? Hoc igitur ſolum minus habere videbatur, ꝙ extraneus non erat,ꝙ eius parẽtes nouerãt,& quòd ibi nutritus fuerat. Si enim aliũde veniſſet,eíſque omnino incognitus eſſet,tũc eis per omnia venerabilis,omníque reuerẽtia dignus haberetur. Et ait illis,Vtiq; dicetis mihi hanc ſimilitudinẽ,Medice,cura teipſum, *quanta audiuimus facta in Capharnaum,fac & hic in patria tua.* Hoc enim derogãdo dicebant,& ea quæ de ipſo audierant non credebãt.Et tale eſt ac ſi dicerẽt, Si medicus es,ſi infirmos curare & lãguores pellere potes,quod nos non credimus,cura prius teipſum,cura carnẽ tuã,parẽtes ſcilicet, vicinos, propinquos, & patriam tuã: & ea quæ in Capharnaũ & aliis ciuitatib⁹ te feciſſe audiuimus,fac & hîc in patria tua, vt nos videamus. *Ait enim, Amen dico vobis,quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.* Ideò,inquit,non curo patriam meã,quia ei acceptus non ſum , quia fidem in ea non inuenio , & quia mihi ſicut cęteri non credit patria mea.Delectatur in verbis meis,admiratur in ſermonibus meis,& ſcãdalizatur in parẽtibus meis.Tantóq; minus cognoſcit, quãto plus præ cęteris me notum habuit. *In veritate dico vobis,multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael, quando clauſum eſt cœlum annis tribus & mẽſibus ſex,cùm facta eſſet fames in omni terra,& ad nullam illarũ miſſus eſt Elias,niſi in Sareptam Sidoniæ ad mulierem viduam.* Non ad vos,inquit,miſſus ſum, non vos curare & ſanare veni , quia non ad omnes viduas miſſus eſt Elias. Hoc enim ille ſignificabat: & quod ego in ciuitate, hoc ille in vrbe faciebat.Illam ego viduã curare, illam cibis ſpiritualib⁹ ſatiare, & ab omni fame & pænuria eripere veni.De qua ſcriptũ eſt,Viduã eius benedicens benedicam,pauperes eius ſaturabo panibus. Hæc enim vidua & ſancta eccleſia vniuerſaliter,& vnaquæq; fidelis anima ſingulariter intelligi poteſt. Venit enim domin⁹ vocare omnes,prædicare omnibus,ſed non venit ſanare & à fame eripere omnes.Niſi enim veniſſet,& loquut⁹ eis fuiſſet,peccatũ non haberẽt:nũc autẽ excuſationẽ non habẽt de peccatis ſuis Prædicãte itaq; domino cœlum aperitur, fames tollitur,& fideles animæ cœleſti nectare inebriãtur.econtrà autẽ infidelib⁹ & iniquis minatur,dicẽs, Ecce ego mittam in vobis non famẽ panis,neq; ſitim aquæ, ſed audiẽdi verbũ dei.Sequitur: *Et multi leproſi erãt in Iſrael ſub Eliſæo propheta,& nemo eorũ mundatus eſt niſi Naaman Syrus.* Simi-

litudo eadem eſt quæ ſuperior. Multi enim leproſi, multi ſunt peccatores: Vnus Naaman, vnus populus gentiū, ſiue vnuſquiſq; fidelis intelligitur. Hic autē ad dominū veniēs, & eius tandem ſermonibus credēs, baptizatur, ſanatur, & mundatus eſt. *Et repleti ſunt omnes in ſynagoga hæc audientes ira.* Repleti ſunt, quoniam hęc aduerſum ſe dicta fuiſſe intellexerūt, ſēq; indignos æſtimari cognouerūt, quos ille talis tantúſq; propheta viſitare debuiſſet. *Et ſurrexerunt & eiecerūt illum extra ciuitatem, & duxerūt illum vſq; ad ſupercilium mōtis, ſuper quem ciuitas illorū erat ædificata, vt præcipitarent eum. Ipſe autē trāſiens per medium illorū ibat.* Sæuiant homines quantum velint, fremāt & iraſcātur, ſecurus eſt dominus, nihil timet, omnia in poteſtate habet, & niſi ipſe velit, teneri non poteſt. Non tamē reſiſtit, ſed per medium inimicorū tranſiens, canes cōtemnit hinc inde latrantes.

FERIA III. POST III. DOMINICAM.

Reſpiciēs Ieſus diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro, Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, &c. Matth. 18.

HÆc autē Apoſtolus, eorúmq; ſucceſſorib⁹, epiſcopis videlicet & ſacerdotibus dominū ſpecialiter dixiſſe, ex eo maximè intelligi poteſt, ꝙ mox ipſe in ſequentibus ait, *Amen dico vobis, quæcūque ligaueritis ſuper terrā, erūt ligata & in cœlo: & quæcūque ſolueritis ſuper terrā, erunt ſoluta & in cœlo.* Vnde & bene ſubditur, *Si peccauerit in te frater tuus.* Peccat enim in paſtorē qui oues affligit: peccat in epiſcopū, qui populo ſibi cōmiſſo iniuriā facit. Ad hos enim pertinet corripere, ad hos pertinet excōmunicare & de eccleſia pellere. Hoc autē quo ordine faciam⁹, ipſe domin⁹ nos docuit, dicēs, *Vade & corripe eum inter te & ipſum.* Si enim hoc faciam⁹, non eſt vnde frater noſter meritò ſcādalizari debeat, pręſertim cùm bona ſuadētes, veritatē ei dicamus. Qui ſi nos audierit, noſtra humili alloquutione domino recōciliabitur: ſi autē non audierit, adhibe tecū adhuc vnū vel duos, vt in ore duorū vel triū teſtiū ſtet omne verbum. Paucos adhuc dominus adhibere iubet, ne ille qui corrigitur, multorū redargutione ſcādalizatus, deterior fiat. Sufficiūt tamē iſti ad teſtimoniū, ſi vel de iniuſta cōuētione, vel ſe nō ita vt dicitur eis reſpōdiſſe cōtra epiſcopū vel ſacerdotē aliquādo agere voluerit. *Quòd ſi non audierit eos, dic eccleſiæ:* quaten⁹ vel omniū obiurgatione erubeſcat, qui paucorū humili alloquutione ſatiſfacere noluit. Vnde & Apoſtolus

ſtolus ait, Sufficit illi qui eiuſmodi eſt, obiurgatio quæ fit à pluribꝰ. *Si autē eccleſiā non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*, vt excõmunicatus & ab eccleſia ſeparatus, nullus eccleſiæ filius ei cõmunicet, qui eccleſiæ credere noluit, eiúſq; conſiliis obedire cõtempſit: & cæteri hoc audiẽtes timeant, atq; vnius exemplo corrigãtur multi. *Amen dico vobis, quæcũque ligaueritis ſemper terrã, erũt ligata & in cœlo, & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo*. Hoc epiſcopi audiãt, & hũc ligandi & ſoluẽdi ordinem teneãt. Prius ſingulariter, aut per ſe, aut per alium peccãtes cõueniant: deinde cũ paucis: poſtmodũ verò cum tota Eccleſia, quã ſi audire cotempſerit, iã tunc eos ligare non dubitent. Qui enim ſic ligãtur, & in cœlo & in terra ligati ſunt. *Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis cõſenſerint ſuper terrã, de omni re quãcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis eſt. Vbi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorũ*. Qualiter enim intelligere debeamus hoc quod ait, *De omni re*, determinatur dũ dicitur *in nomine*. Nõ enim malam petitionẽ facere poſſunt, qui in eius nomine cõgregantur, & in quorũ medio ipſe eſt, id eſt, in quorũ corde ipſe præſidet: quia ideò ibi eſt vt corda regat, cõſilia dirigat, petitiones diſponat, eóſq; ſibi inuicẽ in bono cõſentire faciat. Videtur autẽ huic loco illud cõuenire quod alibi dicitur, Quicquid petieritis patrẽ in nomine meo, dabit vobis. Illi enim ſibi in bono cõſentiũt, in nomine Ieſu cõgregantur & petũt, qui ea poſtulant quæ ad ſalutẽ pertinẽt. Quid enim niſi ſalus in ſaluatoris nomine quæritur? Ieſus enim ſaluator interpretatur. Qui igitur ſalutẽ non petit, quãuis vocet Ieſum, non tamẽ petit in nomine Ieſu, quia hoc non petit quod interpretatur Ieſus. Dicatur ergo, Si duo ex vobis cõſenſerint ſuper terrã, de omni re, quancũq; cum fide & ſine hæſitatione petierint in nomine meo, fiet eis. Vnde hoc? *Quia vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorũ*. Quòd ſi duo vel tres ſibi in bono cõſentiẽtes & in Chriſti nomine petẽtes ſic exaudiũtur, quãto magis plures? quãto magis totã Eccleſiã deus exaudit? Sed dicis, Quid ſi in nomine Ieſu pro dãnatorum ſalute petant? nunquid exaudiuntur? Nã pro Iudæis & ſchiſmaticis & hæreticis quotidie Eccleſia orat, & non exauditur. Orauit & dominus pro Iudæis, dicens, Pater ignoſce illis, quia

neſciunt quid faciunt. Sic igitur pro multorum ſalute orant ſancti, & non exaudiuntur. determinandum eſt igitur & iſtud, vt ſic dicatur: Si duo ex vobis in bono conſenſerint ſuper terram, de omni re quancunque petierint in nomine meo, ſi tamē tale ſit, quod dei ordini & diſpoſitioni conueniat, fiet eis à patre meo qui in cœlis eſt. Aliter enim non exaudiuntur, quanuis ſibi conſentiant, quãuis petant in nomine Ieſu. Quoties igitur oramus & nõ exaudimur, ideò fit, quia aut in nomine Ieſu nõ petimus, aut quia cõtra eius ordinē & diſpoſitionē petim⁹. Ipſe eñ ſcit quos elegit, ipſe ſcit quid nobis opus ſit, anteq̃ petam⁹. *Tũc accedens Petrus ad eum, dixit, Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittã ei vſq; ſepties? Dicit illi Ieſus, Nõ dico tibi vſq; ſepties, ſed vſq; ſeptuagies ſepties?* Quod tale eſt ac ſi diceret, quoties peccauerit, toties dimitte: ſi ſepties, ſepties, ſi decies, decies, ſi cēties, centies: ſi millies, millies: vt non ille plus in te peccare, q̃ tu illi dimittere poſsis. Aliter enim non dimittetur tibi: Vnde ſuperius dixit, niſi dimiſeritis hominibus peccata eorũ, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Ecce lex, ô homo, tibi à domino poſita eſt: ſi dimiſeris, dimittetur tibi: ſi non dimiſeris, non dimittetur tibi. Quoties autem peccaueris & indulgentiã quæſieris, dimittetur tibi, ſi & tu fratri tuo dimiſeris, nõ tãtũ ſepties, ſed & vſq; ſeptuagies ſepties. Neq; enim fruſtra Pſalmiſta ait, Viam iniquitatis amoue à me, & de lege tua miſerere mei. De lege, inquit, tua miſerere mei, vt quoties peccauero, mihi dimittas, ſicut me iubes fratri meo in me peccãti ſemper dimittere, ſemper quidem, quia nõ tantùm ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. Putabat enim beatus Petrus ſibi ſufficere, ſi ſepties dimitteret: quoniam ſcribæ & phariſæi legem & prophetas exponentes, & non intelligentes, multum in ſuis ſermonibus hunc numerũ cõmendabant, quem ſatisfactioni & emēdationi ſufficere poſſe putabant. Vnde ſeptē diebus azyma comedũt. Vnde & leproſus quãdo mũdatur, & vir qui fluxũ ſeminis patitur, ſeptē diebus ſeparatur. Separatur autē ſeptē dieb⁹ & mulier mēſtruata. Similiter quãdo pariebat, ſeptē dieb⁹ immũda erat. Naamã quoq; ex præcepto Eliſæi ſepties immergitur in Iordanē: & ſacerdos offerēs ſacrificiũ, tingēs digitũ in ſanguine, ſepties illũ cõtra dominũ ſpargit. Pſalmiſta quoq; ſic ait, Septies
in

indies in die laudem dixi tibi. Propter hæc igitur, & alia multa quæ de hoc numero ſecuudum literam Iudæi intelligebant, dixit beatus Petrus *Vſque ſepties.* Legis verò & prophetarum magiſter, altius omnia intelligens, addidit ſuper hæc ſeptuagies ſepties. Veruntamen ſi bene intelligatur ſepties, nihil minus eſt ſepties quàm ſeptuagies ſepties. De hoc autem in Leuitico ſufficienter diximus.

FERIA IIII. POST TERTIAM DOMINICAM.

Acceſſerunt ad Ieſum ab Hieroſolymis ſcribæ & phariſæi, dicentes, Quare diſcipuli tui tranſgrediũtur, &c. Mathæi, 15.

SEniorum nanque traditiones, non prophetarum dicta, ſed maiorũ conſuetudines vocãtur, quibus docentur & man⁹ & vrceos, & calices, & omnia vaſa frequẽter lauare, ſempérque mũda & nitida habere. His autẽ Iudæi magis quàm legi & prophetis obedientes erant. Habebant autẽ & alias multas traditiones & conſuetudines, quæ etiam legi & prophetis contrariæ erant, de quibus dominus ſubſequenter eos redarguẽs, ait, *Quare & vos tranſgredimini mãdatum dei propter traditionem veſtrã? Nam deus dixit, Honora patrem tuũ & matrem tuam: & qui maledixerit patri vel matri, moriatur: vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri vel matri, munus quodcunque eſt ex me, tibi proderit, & honorificabit patrem ſuum aut matrem ſuam, & irritum feciſtis mandatum dei propter traditionem veſtram.* Hoc autem Marcus Euangeliſta aliquanto planius dicere videtur. Ait enim, Vos autẽ dicitis, Si dixerit homo patri aut matri, donum quodcunque eſt ex me, tibi profuerit, & vltrà non dimittis eũ quicquam facere patri ſuo aut matri, reſcindentes verbum dei. Quod tale eſt, ac ſi diceret: deus parentes honorare præcepit, vos autem honorem malè interpretantes, parentes ſuos filios inhonorare docetis. Dicitis enim hoc parentibus ad honorem ſufficere, ſi verbis & oratione à filiis honorentur, quoniam Moyſes eos honorare præcepit, ſed quomodo honorentur, non præcepit. Et hoc agentes non dimittitis eos quicquam vltra facere parentibus ſuis, quoniam malè à vobis inſtructi, vanis verbis eos conſolantur, vt ſic eos honorare videantur. Honor enim in diuina ſcriptura magis in obſequiis quàm in verbis intelligitur: ſecundum illud, Honora dominum de tua ſubſtantia, & Apoſto-

lus, Honora viduas, quæ veræ viduæ ſunt. Vnde & homines dicere ſolent, ille & ille bene me houorauit, ſi illum in domum ſuam ſuſcepit, & libenter ei ſeruiuit, & affluenter neceſſaria miniſtrauit. Tali igitur honore parentes noſtros honorare debemus. Per hoc autem intelligere datur, quòd ſcribæ & phariſæi ſuis vtilitatibus prouidentes, à parentum ſeruitio filios retraherent, & ad templi ſeruitia, & munera, & ſacrificia offerenda eos inuitarent. Quibus cùm illi ſe id minimè facere poſſe reſponderent, quoniam pauperes ſuos parentes de ſuis facultatibus eos ſuſtentare oporteret, dicebãt magis deo obtemperandum eſſe quàm hominibus. At illi econtrà: Cur igitur deus parentes honorare præcepit? Quibus illi dixerunt, nemo melius parentes ſuos honorat, quàm ille qui pro ſe & pro illis munera domino offert. Qui igitnr bene parentes ſuos cupit honorare, dicat patri, & matri ſuæ, Munus quodcunque eſt ex me, non mihi tantùm, ſed & tibi proderit: ſicut pro me, ita & pro te munera offero: omnis mea oblatio, non mea tantũ, ſed & tua eſt. Hoc autem parẽtes cùm audirent, magis volebant fame torqueri, quàm talia munera impedire. Hoc igitur ingenio ſcribæ & phariſæi, & parentes fame cruciabant, & filios ſuos facultatibus ſpoliabant. Et hoc eſt quod ait, *Et vltrà non dimittitis eum quicquam facere patri ſuo aut matri, reſcindentes verbum dei.* Verbum enim dei reſcindũt, qui illud tam malè interpretantur. Mala interpretatio, qua homo decipitur, miſericordia tollitur, & auariria nutritur. Nihil vltrà parentibus faciunt, omnia eis offerunt, quæ parentibus dare debuerant. Peccant equidem illi, qui ſic ſuos parentes honorant: ſed plus illi peccant, qui ſic eos honorare docent. *Hypocritæ bene prophetauit de vobis Elias, dicens, Populus hic me labiis honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.* Iſti enim ſunt de quibus dicitur, Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autẽ ſunt in cordibus eorum. Sine cauſa autem dominum colunt, quia nullam de ſeruitio ſuo retributionem ſuſcipiẽt. Deus enim non verba, ſed corda attendit. Redarguit autem eos, quia legis & prophetarum præcepta relinquentes, hominum doctrinas & mãdata docebant, ea ſcilicet quæ ſeniorũ traditiones vocabant. *Et cõuocatis ad ſe turbis ait eis: Audite*

dite

dite & intelligite, Nō quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. Vos (inquit) audite & intelligite, quoniam iſti quidem audire volunt, ſed intelligere nolunt, excæcauit enim eos malitia eorum. *Tunc accedentes diſcipuli eius dixerunt, Scitis quòd phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? At ille reſpondens, ait, Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœleſtis, eradicabitur.* Omnis igitur plantatio philoſophorum, omnis plantatio hæreticorum, omnis plantatio ſcribarum & phariſæorum, quæcunque contra deum eſt, contra veritatem, contra iuſtitiam eſt, eradicabitur. Quæ enim plantatio contra hæc nō eſt, etiam ſi ab illis fiant, illorum tamen non eſt. Plantat enim deus plantationē ſuam, nō ſolùm per bonos, verùm etiam per malos. Vnde etiā & eorundem ſcribarum & phariſæorū plantationem alibi cōmendat dominus dicens: Super cathedrā Moyſi ſederūt ſcribæ & phariſæi: quæcūq; dixerint vobis, facite, nō tamen ſimpliciter quæcūq;, ſed illa tantū omnia quæ Moyſi cathedræ doctrinæq; cōueniant. Talis enim doctrina & plantatio, & illorū eſt, quia per eos fit, & illorum non eſt, quia eorū traditio non eſt. Omnis enim doctrina, ſi bona eſt, à quocunque fiat, dei eſt. *Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum. Cæcus enim ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt.* Hæc autem cæcitas, non corporis, ſed cordis eſt. Cæcus enim eſt, qui errorem ſequitur, & veritatem non intelligit: quoniam lumen mentis intellectus eſt. In foueam autem cadunt, qui in infernum deſcendunt. *Reſpondens autem Petrus, dixit ei: Ediſſere nobis parabolam iſtam. At ille dixit, adhuc & vos ſine intellectu eſtis?* Erāt enim apoſtoli ſine intellectu, dum ea non in parabolis, ſed plano dominus dixerat. Vnde & illi meritò redarguuntur, quia ea quæ ad literā intelligi debent, allegoricè exponere conātur. Nōne intelligitis quia omne quod in os intrat in ventrē vadit, & in ſeceſſum emittitur? Manifeſtū eſt enim ꝙ cibus in vētre digeritur, eiuſq; pars ad corpus nutriēdū per mēbra diffunditur, alia verò pars, quæ corpori neceſſaria non eſt, in ſeceſſum emittitur. Vnde etiam vigilanter dictum eſt *omne*, & nō *totum*. Si enim *totum* dixiſſet, non eſſet verū. Non enim totū quod in vētrem vadit, in ſeceſſum emittitur, aliud eſt enim totum, & aliud omne. Si enim dicas, omnis homo corporeus eſt, verū dicis: ſi verò dicas,

totus homo corporeus eſt, verum non dicit, quoniam anima (cum ſit pars hominis) incorporea eſt. Sic igitur omne quod in ventrem vadit, in ſeceſſum emittitur. Omnia igitur quæ ad corpus nutriendum in ventrem vadunt, etiam ſi minima ſint, & digeſtionem & egeſtionem ſuſcipiũt. Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coninquinant hominem. Taceant igitur philoſophi, qui mentem & rationem, memoriam & intellectum, in cerebro eſſe confirmant. Qui enim fecit hominem, ipſe ſit quid in vnaquaque parte hominis poſuerit. Ipſe enim ſcrutatur renes & corda. Sed dicunt, Si hæc in corde & nõ in capite ſunt, quare capitis ægritudine amittuntur, & eiuſdem bona valetudine recuperantur? Cur inſanis & phreneticis, vt ad mentem redeant, capiti & nõ cordi medicamen apponitur? Eis enim qui talia patiũtur, penè omnis cura nõ cordi, ſed capiti adhibetur. Sciant iſti mentem & rationem, memoriam & intellectum, principaliter & propriè in corde ſedem habere: quæ ſicut capitis infirmitate aliquando impediuntur, ita eiuſdem ſanitate conualeſcunt. Scimus enim viſum in oculo eſſe, cui ſi manum opponas, mox viſus tollitur: ſi manus tollitur, viſus recipitur. Sed nunquid idcirco nõ in oculo, ſed in manu viſum eſſe dicis, quia eius impedimento viſus tollitur? Sic igitur ratio, quanuis capitis impedimento tollatur, non in capite tamen, ſed in corde eſſe creditur. Calor enim naturalis qui pulſuum vehiculo per totũ corpus ex corde diffunditur, in infirmo capite, aliqua re nobis incognita, aliquando corrumpitur: cuius corruptione poſtquam cor tangitur, & mens & ratio in eo obſcuratur. Vnde fit vt ſanato capite corruptio tollatur, & mens & ratio conuertatur. Sequitur: *De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Hæc ſunt quæ coinquinant hominem.* De corde enim exeunt, quæ in corde generantur, ibíque ſedem habent. Siue enim hominis adinuentione, ſiue à diabolica perſuaſione ibi fiant, de corde tamen ea exire non dubium eſt. Hæc autem coinquinant hominem, hæc homines à deo ſeparant & abominabilem faciunt. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem. Manducare enim non lotis manibus, ruſticitas eſt, non peccatum.

FERIA QVINTA POST TERTIAM DOMINICAM.

Surgens Ieſus de ſynagoga introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerunt illum pro ea, &c. Luc. 4.

SCire enim oportet, quæ ſit vxor Petri, vt poſſimus ſcire quæ ſit ſocrus eius. Petri nãque vxor Eccleſia eſt, quoniam ei à domino ſpecialiter tradita eſt: dicente domino, Si diligis me, paſce oues meas. Eius igitur ſocrus eſt ſynagoga, quia ipſa eſt mater Eccleſiæ. Vnde eidem in Canticis Canticorum dominus ait: Sub arbore mala ſuſcitaui te, ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt genitrix tua. Hæc autem iacet in domo Petri, & febricitat, quoniam vſque hodie inter Chriſtianos Synagoga infirma moratur & habitat. Vbicunque eſt Eccleſia, ibi eſt domus Petri: huius autem manum circa finem mundi dominus tanget, & tunc febre fugata ſurget, & miniſtrabit domino. Tunc enim eius manum tanget, quando ipſius opera approbabit. *Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes, & eiiciebat ſpiritus verbo, & omnes malè habentes curauit: vt adimpleretur quod dictum eſt per Eſaiam prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes portauit.* Verbo enim ſpiritus eiicit ille de quo ſcriptum eſt, In principio erat verbum. Verbo quidèm, quia propria virtute. Sed quare facto veſpere, niſi quia hac vltima ætate, hac extrema hora ſanandum & curandum, ad pellendũ venerat dæmonia? Neque enim debuerat populus ille curari, niſi facto veſpere, qui ad medicum non redit vſque ad veſperam. Vnde Pſalmiſta ait: Conuertentur ad veſperam, & famem patientur vt canes, & circũibunt ciuitatem. Tunc enim venient, tunc cõuertentur, tunc ægros ſuos, tunc animas ſuas multo languore confectas Iudæi ad dominũ afferent, & ſanabit eos, & eiiciet dæmonia ab eis. Cùm enim plenitudo gentium introierit, tunc Iſraël ſaluus fiet. Et ſi fuerit numerus filiorum Iſraël ſicut arena maris, reliquiæ conuertentur ad dominum. *Videns autem Ieſus turbas multas circum ſe, iuſſit ire trans fretum.* Puto enim quòd Ieſus ideò trans fretum propter turbas ire iuſſit, quia niſi per aquas baptiſmatis tranſeuntes, vitiorum turbas & malignorum ſpirituum exercitus euadere non poteramus. *Et accedens vnus ſcriba ait illi,*

Magiſter, ſequar te quocunque ieris. Dixit ei Ieſus, Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autẽ hominis nõ habet vbi caput reclinet. Nihil deum latet, nulla ſimulatio eius oculis abſconditur, omnia videt, cogitationi reſpondet. Dicit ſcriba, Magiſter ſequar te quocũque ieris: dicit Ieſus, Non eſt ita, nõ vis me ſequi, non vis mea præcepta ſeruare, non video in te vbi caput meũ reclinem. Caput Chriſti deus eſt. Deus autẽ in humili habitat & in quieto, & tremente ſermones eius. In te autẽ, quaſi dicat, vulpes foueas habent: & ideo cum ſimulatione & calliditate loqueris. Vulpes enim propter aſtutiã maligni ſpiritus dicũtur: dicũtur autẽ & volucres cœli, quoniam in hoc aëre obtinent principatũ. Et iſti quidem in peccatoribus & iniquis hominibus nidos & foueas faciũt, quoniam in eorũ cordibus malas cogitationes & iniquitatũ germina pariunt. *Alius autẽ diſcipulus eius ait illi, Magiſter, ſequar te: Ait illi, Sequere. At ille ait, Domine permitte me primũ ire, & ſepelire patrẽ meum. Ieſus autẽ ait illi, Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Alio enim ſpiritu loquebatur iſte. Vnde & meritò non ſcriba, ſed diſcipulus dicitur, neq; ſequi dominum prohibetur, imò verò ſequi & imitari iubetur. Volebat tamen primùm ire, & ſepelire patrẽ ſuum. Opus quidẽ pietatis facere volebat, pietatis tamen patri & domino nõ placebat. Quare hoc? quia aliud ſignificabat, nobíſque in hoc facto exempla dabat. Et tale erat ac ſi diceret, Veniſti ad vitã, vis redire ad mortem? Ego ſum vita, ego ſum pater & creator tuus: me ſequere, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Mortui enim mortuos ſepeliunt, quando peccatores (qui deo mortui ſunt: mortui quidem, quia vita, de qua modò diximus, in eis non eſt) mortalia opera, & criminalia peccata in ſe abſcondunt & celant. Et non ſolùm hæc, verùm etiam & patrem ſuum diabolum, (de quo Iudæis dominus ait, Vos ex patre diabolo eſtis) in ſepulchro pectoris ſui ſepeliũt, & quaſi bonum aliquod ſeruant & occultant. Talem igitur patrem ſepelire, & ſic ſepelire dominus prohibet.

FERIA SEXTA POST TERTIAM DOMINICAM.

Venit dominus Ieſus in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium quod dedit Iacob filio ſuo. Et reliqua. Ioan. 4.

Homo

HOmo enim eſt illud prædium, de quo Iacob filium ſuum Ioſeph benedicens ait: Do tibi partẽ vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorræi in gladio & arcu meo. Ibi autẽ erat fons Iacob. Si enim Iocob erat ille fons, bonam aquam habebat: cùm ſcriptum ſit, In eccleſiis benedicite deo domino de fontibus Iſraël. Fons iſte, profunda patriarcharũ fides & doctrina eſſe videtur. Vnde nõ ſolum fons, ſed & puteus vocatur. Fons quidem, propter viuam aquam: puteus verò, propter profunditatem. Valde enim profunda eſt legis & prophetarum ſcientia. *Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſuper puteum: hora erat quaſi ſexta.* Fatigatur enim Ieſus, ſed ſecundum carnem. Niſi enim fatigaretur, niſi eſuriret & ſitiret, homo eſſe non crederetur. Sic igitur idem fatigatus, ſedebat ſuper puteum. Qui ergo ſunt fatigati, & requieſcere volũt, veniant ad puteum, veniant ad ſcripturas prophetarum: ibi inuenient Ieſum, ibi eum dicentem audient, Venite ad me qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Ideo enim Ieſus ſuper puteum fatigatus quieuit, vt nobis vbi quietem quæramus, oſtenderet. *Erat autem hora quaſi ſexta*, quia ætas ſeculi ſexta. Prima enim ætas ad Adam vſque ad Noë: ſecunda vſque ad Abraham: tertia vſque ad Dauid: quarta vſque ad tranſmigrationẽ Babylonis: quinta vſque ad Chriſtum: ſexta vſque ad finem ſeculi. *Venit mulier de Samaria haurire aquas.* Hæc enim mulier tota illa plebs Iſraëlitica mihi eſſe videtur: quæ ad puteum Iacob, ad fontes Iſraël, ad ſcripturas patriarcharum & prophetarum quotidie venit: ſed quia virum non habet, bibendo ſatiari non poteſt. Hęc autem in ſequentibus exponentur. *Dicit ei Ieſus, Da mihi bibere.* Sitit Ieſus, ſitit fons vitæ, de quo ſcriptũ eſt, quoniam apud te eſt fons vitæ. Sed ſi fons viuus eſt, quomodo ſitire poteſt? Non aquam, ſed fidem noſtram ſitit Ieſus. Vnde in ſequentibus ait, Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem patris mei qui in cœlis eſt. Patris autem voluntas erat, vt populum ſaluaret & ad fidem conuerteret. Hoc igitur erat, puod ſitiebat Ieſus. *Diſcipuli autem abierant in ciuitatem, vt cibos emerent. Dicit ergo mulier Samaritana, Quomodo tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.* Quanuis enim Samaritani Iſraëlitæ erant, tamen ſequuti Hieroboam, qui eos

idola colere docuit,in tantum à lege erant alienati,vt quaſi Gentiles à Iudæis haberentur. *Reſpondens autem Ieſus dixit ei: Si ſcires donum dei, & quis eſt qui dicit tibi,da mihi bibere,tu forſitan petiſſes ab eo,& dediſſet tibi aquam viuam.* Si me (inquit) cognoſces, & ſancto ſpiritu illuminata eſſes (donum nãque dei,eſt ſpiritus ſanctus:) forſitan petiſſes à me, ſicut ego modò peto à te,& dediſſem tibi aquam viuam, & aquam indeficientem,aquam in vitam æternam ſufficientem. *Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt: Vnde ergo habes aquam viuam? nunquid tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum iſtum, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?* Tu mihi (inquit) aquam viuam promittis: viua autem hæc aqua eſt,ſed neque hauritorium habes, neque vas, neque funem te habere cõſpicio, inſuper & puteus altus eſt, ad cuius profunditatẽ manibus attingere non vales. Vnde ergo tibi aqua viua? aut ſi mihi aliam promittis, ad cuius cõparationem hanc aquã non viuam ſed mortuam intelligas,quare pater noſter Iacob eam nobis non dedit? nunquid tu maior illo es? Hoc autem illa mulier dicebat, quia nondum Chriſti verba intelligebat. *Reſpondens Ieſus dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum, ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Paulatim ſeparat eam dominus à ſuo intellectu, vt ad meliorem intelligentiã eam trahat. Hæc autem aqua illa eſt,de qua alibi ait, Qui ſitit, veniat & bibat, & de ventre eius fluent aquæ viuæ. Quod quid ſignificet, mox euangeliſta expoſuit,dicens, Hoc autem dicebet de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum. *Dicit ad eum mulier, Domine da mihi hanc aquam, vt non ſitiam, neque veniam huc haurire.* Separata iam mulier aliquantulum à priori intelligentia, non illius putei aquam intelligit: aliam aquam petit, qua ſemper abundans, amplius eam illuc venire non ſit neceſſe. Sed quia iſte quoque intellectus carnalis eſt, ad alium intellectũ eam dominus inuitat, dicens, *Vade, voca virum tuum, & veni huc.* Voca (inquit) virum tuum, adhibe intellectũ tuum, & veni huc, eſto præſens,noli iam per diuerſa fluctuare. Vir enim animæ, intellectus eſt,quo & regitur & gubernatur. *Reſpondit mulier, & dixit, Non habeo virum. Dicit ei Ieſus, Bene dixiſti*

quia

quia non habeo virum:quinque enim viros habuiſti,& nūc quem habes non eſt tuus vir:hoc verè dixiſti. Quanuis enim aliud iſta ſignificent,credendū tamen eſt hanc fœminam quinq; viros habuiſſe:nunc autē alicui in fornicationem cōſenſiſſe.Quod vtiq; dominū nō latebat.Spiritualiter autē quinq; viri, quinque ſunt libri Moyſi, quibus plebs illa Iſraëlitica (quæ per hanc mulierē ſignificatur) ad tempus coniuncta, quaſi vxor à maritis regebatur, docebatur, & gubernabatur. A quibus tanto tēpore diuiſa erat,quanto tempore dei ſui oblita,eis inobediens erat. Sæpe enim alios amatores ſequuta, & cū idôlis fornicata,hos viros legitimos fugiēs, errori cōſenſit. Hic igitur eſt de quo hîc dicitur,Et quē habes nō eſt tuus vir.Error eſt,non maritus: deceptor eſt, nō amator.*Dicit ei mulier, Domine,vt video, propheta es tu.* Hoc enim mulier nō dixiſſet,niſi virum ſuum vocaſſet. Iam igitur error fugit,iam fornicator abſcedit.Sequitur:Patres noſtri hoc in monte adorauerunt, & vos dicitis quia Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet. Video, inquit, quia propheta es tu:reſponde igitur mihi quod interrogo & diſcere concupiſco: quid eſt hoc quod vos Iudæi dicitis,quia Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet, cùm certum ſit quòd patres noſtri in monte hoc adorauerunt? *Dicit ei Ieſus, Mulier crede mihi, quia venit hora quando neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis patrem.* Vos adoratis quod neſcitis,nos adoramus quod ſcimus: quia ſalus ex Iudæis eſt. *ſed venit hora,& nunc eſt,quādo veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate.* Veniet igitur,inquit,hora, & nunc eſt, quando veri & ſpirituales oratores, non in monte vel in ciuitate, ſed in ſpiritu & veritate deum adorabunt.Quanuis enim alicubi eos orare oporteat, non tamen ad montem vel ad ciuitatem, ſed potius ad cor reſpicit deus.Nec montem altiorem,nec ciuitatem nobiliorem attendit: ſed cor contritum & humiliatum deus non ſpernit. Intra igitur in cubiculum tuum,& clauſo oſtio ora patrem tuum. Ora non labiis tantum, ſed ſpiritu & veritate. Soli autem Iudæi, ſoli confeſſores, ſoli legis obſeruatores adorāt quod ſciūt:cæteri verò adorāt quod neſciūt.Quare? quia ſalus ex Iudęis eſt.Ex quibus Iudęis?Audi apoſtolum: Nō enim qui in manifeſto Iudęis, neq; in manifeſto quę in carne circūciſio: ſed quia in abſcōdito Iudęus,& circūciſio

cordis in ſpiritu, nõ litera. Nos ſumus igitur illi Iudæi,nos Chriſtiani,nos mẽbra Chriſti:pro quibus omnib⁹ caput noſtrũ modò dicit,Vos adoratis quod neſcitis,nos adoramus quod ſcimus. Sequitur:*Nam & pater tales quærit,qui adorent eum*: ſubauditur in ſpiritu & veritate. Si enim corporeus & localis eſſet in mõte,vel in ciuitate quęrẽdus eſſet:ſed quia ſpiritus eſt,in ſpiritu adorãdus eſt. Dicit ei mulier,*Scio quòd Meßias veniet, qui dicitur Chriſtus. cùm ergo venerit, ille nobis annũtiabit omnia.* Ac ſi diceret,Obſcurè loqueris,& ea quæ dicis nõ intelligo:ſcio tamen quia Meſſias veniet qui dicitur Chriſtus: ille cùm venerit,omnia nobis annũtiabit,ille & tua & aliorũ prophetarũ obſcura myſteria nobis reuelabit. *Dicit ei Ieſus, Ego ſum qui loquor tecũ. Et cõtinuò venerũt diſcipuli eius,& mirabãtur quia cum muliere loquebatur.* Quare mirabãtur?quia hoc fortaſſe in vſu nõ habebat. Nemo tamen dixit,Quid quæris? aut,quid loqueris cum ea? nullam ſuſpicionẽ habẽtes in eo de ea. Illis autẽ venientibus, ſiluit mulier,multũ fortaſſe(niſi illi veniſſent) adhuc loquutura. Reliquit ergo hydriam ſuam,reliquit prauã intelligẽtiam ſuam, cum qua de fontibus Iſraël carnaliter & non ſpiritualiter bibere ſolebat. Abiit in ciuitatem: abiit ad Eccleſiam gentium,iuit in vniuerſum mundũ prædicare Euãgelium omni creaturæ. Et dicit illis hominibus, Venite & videte hominẽ,qui dixit mihi omnia quæcũque feci. Nunquid ipſe eſt Chriſtus? Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum: ſignificantes eos, qui relicta Gentilitate, vſque hodie cõuertuntur ad eum. *Intereà rogabant eum diſcipuli, dicentes, Rabbi manduca. Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo mãducare,quem vos neſcitis. Dicebãt ergo diſcipuli ad inuicem, Nunquid aliquis attulit ei manducare?* Ecce,diſcipuli nõ intelligunt de quo cibo dominus loquatur: ſicut & mulier ſuperius nõ intelligebat aquam,de qua ei dominus loquebatur. *Dicit eis Ieſus, Meus cibus eſt,vt faciam voluntatem eius qui miſit me, vt perficiã opus eius.* Hoc cibo delector, hoc reficior: quem(quia adhuc carnales eſtis) nõdum ad plenum intelligitis, *Nõne vos dicitis, quia adhuc quatuor menſes ſunt, & meßis venit? Ecce dico vobis,leuate oculos veſtros,& videte regiones, quia albæ ſunt iam ad meſſem.* Videns enim Ieſus totam ciuitatem illam ad ſe confluentem, & iam ad credendum maturã & paratam, ſub meſſionis figura de ea loquitur.

tur. Diſcipulos ad videndum inuitat, & oculos eos leuare præcepit, vt verbi dei falcem arripientes, metere incipiant, dum meſſes iam albas ad colligendũ vident eſſe idoneas. Et ne labor ipſe grauis & aſper eſſe videatur, operis mercedem eis promittit, dicens, *Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam, vt & qui ſeminat ſimul gaudeat, & qui metit.* Seminatores enim prophetæ fuerunt, qui fidei & doctrinæ ſemina primi in illo populo ſeminarunt. Meſſores verò, Apoſtoli: qui populos iam pene inſtructos & credulos in Eccleſiæ aream collegerunt: pro quibus nimirum fructum ſuſcipiet, vitam æternam, quatenus ſeminatores & meſſores ſimul gaudeant, ſimulque æterna beatitudine perfruantur. *In hoc enim eſt verbũ verum, quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit. Ego miſi vos metere, quod vos non ſeminaſtis: alij laborauerunt, & vos in labores eorũ introiſtis.* Niſi enim prophetę ſeminaſſent, & Chriſti aduentum & cætera quæ de eo ſcripta ſunt prænuntiaſſent, tantam fidelium meſſem in illo populo Apoſtoli non collegiſſent. Et in hoc eſt verbum verum, quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metet. In hoc enim euangelij verbum verum & indubitabile eſſe probatur, quia hoc quod Apoſtoli affirmant, prophetæ prædixeruut. Quod iſti dicũt factum, illi dixeruut eſſe futurum. Vnde non tantum ſua quantum prophetarum teſtimonia confirmantes, non ſua, ſed aliorum ſemina metunt. Credant igitur prophetis, quia Apoſtolis credere nolunt, & in ore tantorum teſtium ſtet omne verbum. Nemo illud verbũ verum eſſe dubitet, quod vtriuſque teſtamenti teſtimonio roboratur. *Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, Quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Cùm veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi maneret: & manſit ibi duos dies.* Rogemus igitur eum & nos, vt & nobiſcum maneat duos dies: duos dies dixi, quatenus duo præcepta charitatis, duorúmque teſtamentorum fidem nos & amare & tenere doceat. Hæc enim ſufficiunt nobis ad illuminationem, ſufficiunt & ad vitæ plenitudinem, quia charitas nunquam excidit, charitas finem non habet. Magni igitur dies iſti, qui finem non habent. Sequitur: *Et multò plures crediderunt in eum propter ſermonem eius, quàm propter ſermonem mulieris.* Inſtabat mu-

lier & prædicabat, & verbum per quem omnia facta ſunt, prout poterat verbis adiuuabat. Dicebãt igitur ei, iam deſpicientes audire eam, *Quia iam nõ propter tuã loquelam credimus*: non tua prædicatione indigemus. *Ipſi enim audiuimus & ſcimus, quia hic eſt verè ſaluator mundi*. Sciebat enim dominus Ieſus quales iſti erant, quando eos meſſes maturas vocabat, dicens, Videte regiones, quia albæ ſunt iam ad meſſem. Hoc enim teſtimonium eis non dediſſet, niſi eos ad audiendum & credendum voluntarios præuidiſſet.

SABBATHO POST TERTIAM DOMINICAM.

Perrexit Ieſus in montem Oliueti, & diluculo iterum venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat eos. Adducunt autem ſcribæ & phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam: & ſtatuerunt eam in medio, & dicunt ei, Magiſter, hæc mulier modo deprehenſa eſt in adulterio, &c. Ioãnis 8.

QVod enim Ieſus in montem Oliueti ire & orare ſolebat, ſanctam eccleſiam oliuarum arboribus cõſitam ſe diligere ſemperq; habitare ſignificabat. De his enim oliuis ille erat qui dicebat, Ego ſicut oliua fructifera in domo domini, ſperabo in miſericordia dei mei in æternum & in ſeculũ ſeculi. Tales oliuæ ſunt, quicũque pacem & miſericordiam diligũt. Sed cùm iterum Ieſus veniret in templũ, & ſedens doceret populũ, econtrà inimici eius ſcribæ & Phariſæi, qui ſemper ei inſidiantes, iniquo odio eum perſequebãtur, adducũt mulierem quandã in adulterio deprehenſam, & ſtatuũt eam in medio, & dicunt ei, *Magiſter hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio: in lege autẽ Moyſes mãdauit huiuſmodi lapidare: tu ergo quid dicis?* Sciebant enim miſericordẽ & pium eſſe. Vnde potius eum ad miſericordiam & pietatẽ, quàm ad legis verba attendere ſperabant: quod ſi feciſſet, illico eum de legis tranſgreſſione accuſare volebãt. Vnde & ſubditur: *Hoc antẽ dicebant tentantes, vt poſſent accuſare eum. Ieſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra. Cùm autẽ perſeuerarent interrogãtes eum erexit ſe, & dixit eis: Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidẽ mittat*. Quod Ieſus digito ſcribebat in terra, tale erat ac ſi diceret, Vos legis mihi teſtimonia affertis, vos legis mihi verba narratis, qui legem ipſam nõ intelligitis. Hic eſt

ille digitus qui eam ſcripſit: hoc digito illæ tabulæ exaratę ſunt, de quibus dicitur, Deſcendit Moyſes de mōte, ferens duas tabulas lapideas in manibus ſuis, ſcriptas vtraſq; digito dei. Ego igitur legem cōpoſui, & vos legis exēplis me irritare nitimini. Stulti eſtis, ſi meis argumentis me capere & ſuperare ſperatis. Præcepit enim lex mulierem huiuſmodi lapidare: ſed non ſicut vos intelligitis, neque à talibus quales vos eſtis. Ego ſum finis legis, in me lex cōpleta eſt: ecce omnia noua facio: ſpiritualiter intelligantur, quæ hactenus ad literam intelligebātur. *Qui igitur ſine peccato eſt, primus in illam lapidem mittat.* Quis enim ſine peccato? Si enim dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Poteſt enim aliquis ſine crimine eſſe, ſed ſine peccato quis erit? Peccatum hoc igitur in loco pro crimine ponitur, alioquin impoſſibilia iuberet Ieſus. Et apoſtolus quidem ad epiſcopatum tales eligi præcepit, qui ſine crimine ſint. Iſti igitur ſunt, qui in huiuſmodi mulierem primi lapidem mittere debent. Dicendum eſt itaque quid mulier adultera, & quid lapides iſti ſignificent. Eſt enim mulier adultera, omnis anima hęretica prauitate corrupta. Hæc autem tunc lapidatur, quando ad Epiſcoporum vel ſacerdotum concilium ducta, & de ſua iniquitate conuicta, à toto concilio excommunicatur. Sed primus in illam lapidem mittit, ille qui ſine peccato eſt: per quem, epiſcopum intelligimus, quem apoſtolus ſine crimine eſſe præcepit. Deinde autem quicunque illi ſunt, qui excommunicationem cōfirmant, omnes in illam lapidem mittunt. Hoc igitur Moyſes ſignificauit, quando mulierem adulteram lapidare præcepit. Hoc dominus expoſuit, quādo eum qui ſine peccato eſſet, primum in illam lapidem mittere iuſſit. Sed hoc Iudæi non intelligebant, & quid contrà dicerent, nō habebant. Sic enim ſuum ſermonem imperauit Ieſus, vt legi non cōtradiceret, & pietatem non amitteret. *Audientes autem vnus poſt vnum exibant, incipientes à ſenioribus: & remanſit ſolus* Ieſus, *& mulier in medio ſtans. Quare exibant?* Quia omnes peccatores eſſe ſciebāt: ille autem ſolus remanſit, qui ſolus erat ſine peccato: adhuc mulier timebat, adhuc mulier in medio ſtabat: hinc miſericordiam, & inde iudiciū expectabat. Quid eſt enim in medio, niſi inter miſericordiam & iudicium? Bene igi-

tur Pſalmiſta ait, Miſericordiam & iudicium cantabo tibi domine. *Erigens autem ſe Ieſus, dixit ei: Mulier, vbi ſunt qui te accuſabant? Nemo te condemnauit.* Quæ dixit, Nemo domine. *Non igitur condemnauit eam Ieſus in eo quod ait, Qui ſine peccato eſt, primus in illam lapidem mittat.* Si enim eam condemnaſſet, nequaquam ei dixiſſet, nemo te condemnauit. *Dixit autem ei Ieſus, Nec ego te condemnabo.* noli timere, eſto ſecura, crede tantummodò conſiliis meis: non abiicio peccatores, pœnitentes ſuſcipio: *Vade, & amplius noli peccare.* Sic igitur liberata eſt miſera, iubente miſericordia.

DOMINICA QVARTA IN QVADRAGESIMA.

Abiit Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis, & ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur. Subiit ergo in montem Ieſus, & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis. Erat autem propinquum Paſcha, dies feſtus Iudæorum. Et reliqua. Ioan. 6.

MAgna dominus miracula facturus, & noui mirabilíſque panis delitias populo daturus, montem aſcendit, quatenus & nos, quotieſcunque ſpiritualibus nouíſque epulis ſatiari cupimus, non montis, ſed mentis altitudinem & ingenij ſublimitatem aſcendamus. Quoniam autem talibus delitiis refecti, feſtiuitatem agere, & Chriſti carnem & ſanguinem ſuſcipere digni ſunt, meritò hîc dicitur, quia proximum erat Paſcha, dies feſtus Iudæorum. Securi enim ad hanc feſtiuitatem veniunt, qui talibus epulis ſunt repleti. *Cùm ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum: Vnde ememus panes vt manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum, Ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.* Sciebat enim dominus quid facturus erat, ſed tentando Philippum, audire volebat quid de eius omnipotẽtia ſentiebat: ſimúlque nouum illud miraculũ diſcipuli reſpõſione extollebat, cùm ex quinque panibus tot homines reficeret, quibus (ſecundum illius teſtimonium) ducentorũ denariorum panes nõ ſufficerent, vt vnuſquiſque modicum quid acciperet. Sic enim Philippus reſpõdet, dicens, *Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt, vt vnuſquiſque modicũ quid accipiat. Dicit ei*

vnus

vnus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simonis Petri. Eſt puer vnus hîc, qui habet quinque panes hordeaceos & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos? Puer iſte populus Iudaicus eſt, ſenſu adhuc & intelligentia puerilis: quinque verò panes, quinque libri Moyſi intelliguntur. Quos panes populus ille vbique ſecum portat, & non comedit, quia legit tantùm ſcripturas, & non intelligit. De his beatus Matthæus euangeliſta ſic ait: Veſpere autem facto acceſſerunt ad eum diſcipuli eius dicentes, Deſertus eſt locus, & hora iam præteriit, dimitte turbas, vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas. Ieſus autem dixit eis, non habent neceſſe ire, date illis vos manducare. Veſpere enim dominus turbas reficit, quia nouiſſima hora & vltima ætate prædicare cœpit. Vnde Ioannes ait, Filioli, nouiſſima hora eſt. Et Apoſtolus: Nos ſumus in quos fines ſeculorum deuenerunt. Hoc autem agit in deſerto, id eſt in populo ſyluestri, indomito, indiſciplinato, & indocto. De quo pſalmiſta ait, In terra deſerta, & in via inaquoſa, ſic in ſancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam & gloriam tuam. In hoc deſerto & Ioannes Baptiſta prædicabat dicens, Ego vox clamantis in deſerto, Parate viam domino. Si autem diſcipuli eius ſcirent hoc quod dominus facturus erat, ſicut ſciebat mater eius ad nuptias inuitata, nequaquam ei dixiſſent, Dimitte turbas, vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas. Illa enim ſpiritu dei plena, iam futura prænoſcens dicebat, Vinum non habent. quoniam ſciebat filium ſuum, nouum vinum ibi eſſe daturum. Sed quid ait dominus? *Date illi vos manducare. Reſponderunt ei, Non habemus hîc niſi quinque panes & duos piſces.* Vides igitur quia nondum Chriſti diſcipuli intelligebant, quid duo piſces & quinque panes ſignificarent. Ideóque tantæ turbæ putabant non poſſe ſufficere, quod vniuerſo mundo ſufficiebat. Quinque enim panes, quinque ſunt libri Moyſi: in quibus (ſi ſpiritualiter intelligantur) totum & nouum & vetus teſtamentum pleniſſimè continetur. Quorum quidem diuitiæ cunctis hominibus ad manducandum ſufficiunt. Semper enim creſcunt, ſicut & iſti panes: & qui plus comedit, plus abundat. Duo verò piſces intellectus & memoria ſunt. Sine his panes iſti neque comedi,

neque in ventre animæ retineri valent. Talis enim cibus intellectu comeditur, & memoria retinetur. Igitur nec panis ſine piſcibus, nec piſces ſine panibus ſaporem habent. Quid enim legere prodeſt ſi non intelligas? quid verò intelligere, ſi id quod intelligis memoriæ non commendes? Comedamus igitur panes, comedamus & piſces. Legamus & intelligamus, & ea quæ intelligimus memoria retineamus. Qui autem aliter agunt, venit diabolus & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiant. Iuſsit igitur dominus panes illos ſibi afferri: & cùm feciſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque panibus & duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis. Ecce ſaluator noſter ſuper fœnum turbas diſcumbere facit, quatenus hoc cibo ille ſe intelligat eſſe indignum, qui nondum ſupra fœnum diſcubuit. Propheta enim dicit, Verè fœnum eſt populus: ſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. Quicunque igitur es qui vis ſatiari de panibus Chriſti, diſcumbe prius ſuper fœnum: imò prius teipſum fœnum eſſe cognoſce. Non iam luxuriet in te viriditas carnis. Audi Apoſtolum dicentem, Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram. Intellige quia flos & pulchritudo huius vitæ citò areſcit. *Accipiens autem dominus quinque panes & duos piſces, aſpiciens in cœlum benedixit & fregit, & dedit diſcipulis ſuis.* Magna munera diſcipulis daturus, prius in cœlum dominus aſpicit: vt & nos intelligamus, quoniam omne datum optimum & omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Omnis enim ſapientia à domino deo eſt, & cum eo fuit ſemper, & eſt ante æuum. Vnde & de ſeipſo dominus ait, Ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi. Illuc igitur dominus aſpicit, vnde veniunt omnia bona. Benedicit autem panes, vt ſua benedictione multiplicentur. Sic etenim & primis ſeminibus à principio dominus benedixit. cuius benedictione ſemel accepta vſque hodie fructificare non ceſſant. *Et fregit*: quod valde neceſſarium erat. Quid eſt enim panes frangere, niſi ſcripturarum myſteria reuelare? Ipſe enim diſcipulis ſenſum aperuit, vt ſcripturas intelligerent. Ipſe eos panes frangere & ſcripturas exponere docuit. Hoc eſt enim quod ait, *Et dedit diſcipulis ſuis,*

diſci-

diſcipuli autem dederunt turbis. Ipſe enim diſcipulos ſuos, diſcipuli verò nos docuerunt. Vnde Apoſtolus ait: Ego enim accepi à domino, quod & tradidi vobis. Nos quoque panes aliis frangimus, quos à Chriſti diſcipulis fractos accepimus, eóſque quotidie turbis apponimus, dum hæc ſacri euangelij verba exponimus, *Et manducauerunt omnes & ſaturati ſunt.* Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus & paruulis. Non ſunt panes niſi quinque, manducantes autem plus millibus quinque. Illi manducant, panes creſcunt, certamen fit inter panes & homines: vincunt panes, ſuperantur homines: illi ſufficiunt, iſti deficiunt: niſi enim manducare homines ceſſaſſent, fortaſſe in infinitum panes creuiſſent. Sic igitur & cibus ſpiritualis, ſic panis vtriuſque teſtamenti, quãto plus comeditur, tanto amplius creſcit. Nónne vides quomodo panis iſte mihi quoque in faucibus creſcit? pauca enim verba ſunt quæ exponuntur: quæ ſi quis comedendi auidus & ruminandi validus, qui & dentes fortiores & ſtomachum ſaniorem haberet, ruminare adhuc & plus frangere voluiſſet, multas adhuc delitias ex his parare ſibi potuiſſet. Sequitur: *Et ſuſtulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos.* Valde enim plures ſunt reliquiæ panum, quàm fuiſſent ipſi panes. Duodecim enim ſunt cophini reliquiarum, panes verò omnes antequam manducarentur intra vnum cophinum poni potuiſſent. Si quis autem iſta miratur, miretur & cætera omnia quæ dominus operatur. Quid enim fecit deus quod mirabile non ſit? Cœlum & terram fecit, mirabile eſt: Homines & cuncta animalia creauit, & hoc mirabile. Sed cur quidem illud quoque mirabile non eſt, quod ex pauco ſemine per ſingulos annos tanta nobis horrea replet? Quid, cùm terræ humor idem ſit, & in vnaquaque arbore vel herba mutat ſaporem? & cùm ſecundum ſe neque dulcis, neque amarus ſentiatur, in aliis tamen dulcis & in aliis amarus inuenitur? Sic igitur quære per ſingula, & nihil inuenies quod non ſit mirabile. Noli autem iſta mirari, ſed potius illum mirare, qui hæc & alia omnia tam admiranda creauit. Illud quoque conſiderandum eſt, quòd tot ſunt cophini quot & Apoſtoli. Vnuſquiſque Apoſtolorum ex iſtorum quinque panum fragmentis cophinum ſuæ men-

tis repleuit, vt haberet vnde ſibi commiſſum populum reficere poſſet. Vide modò in hoc vno cophino beati Matthæi euangeliſtæ, quem ante mentis noſtræ oculos effudit, quantæ delitiæ contineantur. Quem de piſcibus quoque multum ſuſcepiſſe dubitare non poſſumus, cùm tam bene hæc intellexerit omnia, & intellecta memoriæ commendauerit. Similiter autem & beatus Ioannes cophinum ſuum ex his panibus impleuit, qui eos hordeaceos fuiſſe deſcribit. Verè itaque hordeacei erant, ad comedendum inſuaues & difficiles: ideóque dominus eos fregit, & piſces eis addidit, cum quibus facilius comedi potuiſſent.

FERIA SECVNDA POST QVARTAM DOMINICAM.

Prope erat Paſcha Iudæorum, & aſcendit Ieſus Ieroſolymam: & inuenit in templo vendentes oues & boues & columbas, & numularios ſedentes. &c. Ioannis 2. Require vltimum euangelium huius libri.

FERIA TERTIA POST QVARTAM DOMINICAM.

Iam die feſto mediante aſcendit Ieſus in templum, & docebat: & mirabantur Iudæi dicentes, Quomodo hic literas ſcit, cùm non didicerit? Reſpondit eis Ieſus, & dixit, Mea doctrina, non eſt mea, ſed eius qui miſit me, &c. Ioannis 7.

DIximus ſuperius hanc feſtiuitatem ſeptem diebus celebrari. quod igitur ait, *Iam die feſto mediante*, tale eſt ac ſi diceret, Cùm adhuc media pars dierum ſupereſſet de tota feſtiuitate, aſcendit Ieſus in templum & docebat. Mirabantur autem Iudæi eum audientes, quoniam mira loquendi ſuauitate de lege & prophetis eum ſcholaſticè diſputare audiebant, quem nunquam in ſcholis literas didiciſſe cognouerant. Quia enim ſolum hominem videbant, nihil niſi hominem eum credebant. Sed latet diuinitas, omnis huius doctrinæ informatrix atque magiſtra. Vnde etiam ipſe dominus ſubinferens, ait: *Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.* Sed ſi ſua erat, quomodo

non

non ſua erat? & ſi ſua non erat, quomodo ſua erat? Ipſe enim vtrunque dicit, & ſuam & non ſuam. Sed ſua erat, quia diuinitatis erat: & ſua non erat, quia humanitatis non erat. ſic igitur & ſua erat, & ſua non erat. Similiter enim & illud intelligitur quod ſuperius ait, Quia deſcendi de cœlo non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me. Et quidem vnum ſunt & pater & filius. Hoc enim ipſe ait, Ego & pater vnum ſumus. Vna igitur voluntas vtriuſque. Si igitur facit voluntatem patris, facit & voluntatem ſuam. Facit igitur & volũtatem ſuam, & non voluntatem ſuam. Facit enim voluntatem ſuam ſecundum diuinitatem: ſed non facit voluntatem ſuam ſecundum naturam humanitatis. Dicebat igitur dominus Iudæis admirantibus in doctrina eius, *Mea doctrina non eſt mea*: Mea doctrina non eſt hominis, mea doctrina non eſt humanæ ſapientiæ, neque ego ab homine didici eam, nolite mirari, diuinitatis eſt, intus eſt magiſter qui me talia docuit. De quo ſuo magiſtro per Eſaïam ſic ait, Erigit mane, mane erigit mihi aurem, vt audiam quaſi magiſtrum. Idem igitur ipſe, & magiſter & diſcipulus eſt. Magiſter, ſecundum diuinitatem: diſcipulus, ſecundum humanitatem. Planum eſt itaque quod ait, *Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.* Tale quidem etiam diſcipulis ait: Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrina vtrum ex deo ſit, an ego à meipſo loquar. Soli igitur illi hanc doctrinam intelligere & cognoſcere poſſunt, qui patris voluntatem faciunt. Eſt autem voluntas patris, vt in eum credamus quem ipſe miſit. Niſi igitur crediderimus, non intelligemus. Vnde & Eſaïas ait: Niſi credideritis, non intelligetis. Fides igitur nobis eſt neceſſaria, vt ad hanc doctrinam peruenire valeamus. Sed quid eſt quod ait, Vtrum ex deo ſit, an ego à meipſo loquar, niſi vtrum ſecundum diuinitatem loquar? Loquitur enim dominus à ſeipſo, ſed ſecundum alteram partem ſui ipſius. Qui à ſeipſo loquitur, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam eius qui miſit illum, hic verax eſt, & iniuſtitia in illo non eſt. Non generaliter de omnibus, ſed ſpecialiter de ſeipſo & de Antichriſto dicit Ieſus. Ille

enim non à ſpiritu ſancto loquetur, ſed à ſemetipſo: ille nõ dei, ſed ſuam gloriã quæret, qui ſupra omne quod dicitur deus, aut quod colitur, ſe exaltabit, ita vt in templo dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit deus. Econtrà verò Chriſtus qui verax eſt, imò qui veritas eſt, & in quo iniuſtitia nulla eſt, vbique patris qui miſit illum, & non ſuam gloriã quærit. Vnde ipſe ait: Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me. *Nónne Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legẽ?* Hoc autem quare dixerit, ſubiungens oſtendit. *Quid me quæritis interficere?* Si enim legem feciſſent, ſi legis mandata cuſtodiſſent, nunquam innocentem & iuſtum interficere quæſiſſent. *Reſpondit turba, & dixit: dæmonium habes, quis te quærit interficere?* Sic enim reſpondit turba, ſicut ſordida & turbata, ſicut turbulenta & turbida. *Reſpondit Ieſus & dixit eis: Vnum opus feci, & omnes miramini.* Non eorum reſponſione mouetur, non conuitiis couuitia reddit: vnum (inquit) opus feci, & omnes miramini. Miramini quidem non quia magum aliquid feci, (talis enim admiratio bona eſt) ſed quia in ſabbatho feci. Quare ergo & vobiſipſis nõ indignamini, qui in ſabbatho circunciditis hominem? Si circũciſionem accipit homo in ſabbatho, vt non ſoluatur lex Moyſi, mihi indignamini, quia totum hominem ſanum in ſabbatho feci? *Propterea Moyſes dedit vobis circunciſionẽ*, videlicet vt vos ab infirmitate ſanaret. *Nõ quia ex Moyſe eſt circunciſio, ſed ex patribus.* Prius enim quàm de circunciſione aliquid diceret Moyſes, circunciſi ſunt Abraham, Iſaac, & Iacob, & multi alij. Omni ergo die fieri licet, quicquid ad ſalutẽ pertinet. & idcirco in ſabbatho circũciditis hominem. Iniuſtum eſt igitur vt mihi indignemini, quia totum hominem ſanum feci in ſabbatho. Si enim mihi non licet, nec vobis licet. Licet autem: ſi enim non licuiſſet, Moyſes non iuſſiſſet. Præcepit enim Moyſes vt octauo die circũcidatur infantulus, ſiue ipſum ſabbathũ ſiue alius quilibet dies occurrat. *Nolite iudicare ſecundum faciem ſed iuſtum iudicium iudicate.* Aut ſimul mecum Moyſen reprehendite, aut me quoque ſimul cum Moyſe iuſtificate. Ambo enim idẽ facimus, ambo in ſabbatho ſalutem operamur. Sed illum nõ reprehenditis, quia timetis: hoc etenim eſt ſecundum faciem iudicare. *Dicebant ergo quidam ex Ieroſolymis, Nónne hic eſt quem quærunt*

runt Iudæi interficere? ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognouerunt principes, quia hic eſt Chriſtus? Sed hunc ſcimus vnde ſit: Chriſtus autē cùm venerit, nemo ſcit vnde ſit. Hoc autem tale eſt ac ſi dicerent: decepti ſunt principes noſtri, ſi Chriſtum hunc eſſe putant, cuius nos & natiuitatis locum & parentes cognouimus. Quod enim dicunt, Chriſtus autem cùm venerit, nemo ſcit vnde ſit, ex eo loco hoc teſtimonium ſumpſiſſe videntur, vbi dicitur, Generationem eius quis enarrabit? Sciebant tamen Iudæi in Bethleem Iuda Chriſtum dominum naſciturum eſſe: ſecūdum illud, Et tu Bethleem terra Iuda, nō eris minima in principibus Iuda: ex te enim exiet dux qui regat populum meū Iſraël. Clamabat ergo docens in templo Ieſus, & dicens: *Et me ſcitis, & vnde ſum ſcitis, & à meipſo non veni, ſed eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis.* Quid autem aliud his verbis ſignificatur, niſi quia & me ſcitis & me neſcitis? Cùm enim vnum ſit & pater & filius, qui patrem neſcit, & filiū neſcit. Sciebant igitur eum, quia hominem eum eſſe credebant: & neſciebant eum, quia deum eſſe ignorabant. Sciebant quoque eſſe de Nazareth, ſed non ſciebant eum eſſe de patre. Dicat igitur & me ſcitis, & vnde ſum ſcitis: & à meipſo non veni, (ſicut ille de quo ſuprà dixi) alius veniet in nomine ſuo, illum accipietis: Sed eſt verus qui miſit me pater. Verus igitur & ego: ego enim & pater vnum ſumus, quē vos neſcitis. Ego ſcio eum: & ſi dixero quia neſcio eū, ero ſimilis vobis mēdax. Ego enim eum ſcio, quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit. Ab ipſo enim eſt: quia deus de deo, lumen de lumine, eiuſdem cū patre ſubſtantiæ eſt. Pater enim de nullo, filius de patre, ſpiritus verò ſanctus ab vtroque procedit. Quid eſt autem quod ait, *qui miſit me,* niſi qui me hominem fieri & carnem ſuſcipere voluit? Hæc autem operatio, totius Trinitatis, & non ſolummodò patris eſt. Notandum igitur quomodo vbique patrem honorat atq; glorificat. *Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo in illum miſit manus, quia nondum venerat hora eius* Illa videlicet, qua tradendus & crucifigendus erat. Hæc autem hora, niſi eo volente, venire non poterat. Poteſtatem enim habebat, (ſicut ipſe ait) ponēdi animam ſuam & iterum ſumēdi eā. *De turba autem multi crediderunt in eum.* Hoc eſt enim quod ipſe alibi ait: Confitebor tibi domine pater cœli & terræ,

qui abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Et dicebant: *Chriſtus cùm venerit, nunquid plura ſigna faciet, quàm quæ hic facit?* Septimum argumentum, & huic aſſertioni valde idoneũ. Sic enim & ipſe dominus ait: Opera quæ ego facio in nomine patris mei, ipſa teſtimonium perhibent de me.

FERIA IIII. POST QVARTAM DOMINICAM.

Præteriens Ieſus, vidit hominẽ cæcum à natiuitate, & interrogauerunt eum diſcipuli ſui: Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes eius, vt cæcus naſceretur? &c. Ioan. 9.

IPſe Saluator noſter apertiſſimè oſtendit, quòd eius miracula aliquid ſignificent, dum ea faciẽdo aliquid agit, quod ratione carere videatur. Niſi enim aliquid ſignificaret, quid neceſſarium fuit in huius cæci illuminatione vt lutum faceret, quo oculos eius liniret, cui ſolum dicere ſufficiens erat? Ipſe enim dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt omnia. Quæramus igitur ſignificationem, & videamus quid cæcus iſte ſignificet. Cæcus iſte & à natiuitate cæcus, genus humanum eſſe videtur. Sed quare à natiuitate, niſi quia à primo homine? Cùm enim primo homini lignum vetitum comedere diabolus ſuaderet, dicens, Comedite & aperientur oculis veſtri, nõne cæcũ eũ eſſe mõſtrabat? Cæcus tamẽ adhuc nõ erat, ſed comedẽdo cæcus factus eſt. Ab hoc ergo vno cæco, omnes homines naſcũtur cæci. Hæc autem cæcitas, nõ corporis, ſed animæ eſt. Hæc cæcitas facit, vt homines non cognoſcant creatorem ſuũ. Sed audiamus quid diſcipulis interrogantibus dominus reſponderit. *Neque hic peccauit,* (inquit) *neque parentes eius, vt propter hoc cæcus naſceretur,* Quare ergo cæcus natus eſt? *Vt manifeſtentur opera dei in illo.* Peccauerat enim & iſte & parentes eius, ſed non propter ſua vel illorum peccata cæcus natus eſt, ſed potius vt manifeſtentur opera dei in illo. Sequitur: *Me oportet operari opera eius qui miſit me, donec dies eſt. Venit nox quando nemo poteſt operari.* Quandiu in mũdo ſum lux ſum mundi. Adhuc igitur operatur dominus, quia adhuc dies eſt. Operatus eſt enim per ſe, operatus eſt & per diſcipulos ſuos: operatur nunc quoque, & operabitur vſq; ad ſeculi conſummationem per fideles ſuos. Poſtea verò

ſequetur nox,in qua nemo poteſt operari.Igitur dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autẽ ad domeſticos fidei.Et ne putes hunc diem citò finiri,audi quid ipſe dominus dicat: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus,vſque ad conſummationem ſeculi.* Sed quamdiu in mundo eſt, lux eſt mundi.Eſt igitur & modò lux mundi, quia modò eſt in mundo. Si enim nobiſcum eſt, & in mundo eſt: quia nos in mundo ſumus. *Hæc cùm dixiſſet,expuit in terrã, & liniuit lutum ſuper oculos eius, & dixit ei: Vade,& laua in natatoria Siloë.* Quid autem interpretatur Siloë, Euangeliſta ſubdit, dicens, *Quod interpretatur miſſus.* Diximus iam quid cæcus iſte ſignificet:nũc autem quomodo & quo medicamine cæci illuminẽtur,videamus. Sputum enim quod naturaliter ex capite deſcendit, Chriſti diuinitas eſt:cuius caput(vt ait Apoſtolus)deus eſt. Hæc autem in terram recedit,quando in virginem venit.Et factum eſt lutum,quia verbum caro factum eſt,& habitauit in nobis.Hoc eſt igitur illud medicamen (id eſt, incarnatio filij dei) quo cæci illuminantur. Cæci enim ſunt illi oculi, qui hoc luto non tãguntur.Hoc autẽ luto illi tanguntur,qui deum & hominem Chriſtum eſſe credunt.Non ſufficit tangere terram, non ſufficit tãgere ſputum: ſufficit autem tãgere & credere lutum,quod ex vtroque factum eſt. Sic tamen ſi ille qui lutum tetigit, & deum & hominem Chriſtum credidit eſſe,vadat ad natatoria Siloë, feſtinet ad baptiſmum, ibíque lauetur & regeneretur. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto, non intrabit in regum dei. Vtrunque enim neceſſarium eſt, & credere & baptizari: neque alterum ſine altero valet. Non autem vacat à myſterio, quòd Siloë interpretatur miſſus. In Iordane cœpit baptiſmus, qui per Apoſtolos regenerandis hominibus vbique gentiũ miſſus eſt. *Abiit ergo,& lauit,& venit videns.Itaque vicini, & qui viderant eum prius quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic eſt qui ſedebat & mendicabat? Alij dicebant quia hic eſt: alij autem nequaquam,ſed ſimilis eſt eius. Illle verò dicebat,quia ego ſum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt tibi oculi? Reſpondit:ille homo qui dicitur Ieſus lutum fecit & liniuit oculos meos.* Quid eſt enim lutum fecit,niſi verbum caro factum eſt? Tetigit autem oculos mentis noſtræ, vt eum videamus & veritatem intelligamus. *Et dixit mihi: Vade ad natatoria*

Siloë,& laua:& abij,& laui,& vidi. Conſidera modò quã-ta lætitia hæc verba plena ſunt,quanta exultatione redundant. *Dixerunt illi: Vbi eſt ille? ait,neſcio.* De homine illi interrogabant, de homine ille reſpondit. Non eſt igitur inconueniẽs quod ait, *Neſcio:* quia etſi iam Chriſtianus erat, propheta tamen non erat. *Adducunt eum ad phariſæos, qui cæcus fuerat. Erat autem ſabbathum, quando lutum fecit Ieſus & aperuit oculos eius.* Qui igitur illuminari volunt, ſabbathizent à peccato,à ſeruili opere requiẽ habeãt. Tale nanque ſabbathum colit eccleſia,ex quo deum cognouit & vidit. Iterum ergo interrogabant eum phariſæi quomodo vidiſſet. Illi autem dixit eis. *Lutum mihi poſuit ſuper oculos,& laui,& video. Dicebant ergo ex phariſæis quidam, Non eſt hic homo à deo,qui ſabbathum non cuſtodit?* Nondum enim iſti illuminati erant,qui ſabbathi obſeruãtiam ſic intelligebãt. Nondum enim tetigerant lutum, nondum venerant ad lauacrum. *Alij dicebant: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere?* Iſti enim iã quodammodo propinquabant ad lucem,& videre incipiebant. *Et ſchiſma erat inter eos. Dicunt cæco iterum: Tu quid dicis de eo qui aperuit oculos tuos? Ille autẽ dixit, quia propheta eſt.* Bene quidẽ dixit,ſed melius dicere poterat, niſi timuiſſet. Nã ipſe quoque dominus prophetã ſe eſſe oſtendit, dicens:Non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua. *Non crediderunt ergo Iudæi de illo quia cæcus fuiſſet,& vidiſſet,donec vocauerunt parentes eius qui viderat, & interrogauerunt eos,dicentes: Hic eſt filius veſter,quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? quomodo ergo nunc videt? Reſponderũt eis parentes eius,& dixerunt,Scimus quia hic eſt filius noſter,& quia cæcus natus eſt: quomodo autem nunc videat, neſcimus, aut quis eius aperuit oculos,nos neſcimus. ipſum interrogate, ætatem habet,de ſe loquatur.* Hæc autẽ quare illi dixerint,euãgeliſta exponẽs ait: *Hæc dicebant parẽtes eius, quia timebant Iudæos. Iam enim conſpirauerant Iudæi, vt ſiquis eum confiteretur Chriſtum, extra Synagogam fieret. propterea parentes eius dixerunt, ætatem habet,ipſum interrogate. Vocauerunt ergo rurſum hominem qui cæcus fuerat,& dixerunt ei: Da gloriam deo.* Quid eſt da gloriã deo? nega hunc eſſe Chriſtum,nega te eſſe Chriſtianum. Hoc autẽ non eſt dare, ſed auferre gloriam deo. *Nos ſcimus quia homo peccator eſt. Dixit ergo ille, Si peccator eſt,neſcio, vnum ſcio,quia cæcus cùm eſſem, modò video.* Ego,inquit,

quit, eius peccata ignoro, ego eũ de peccatis non accuſo: vnum ſcio, illud dico & prædico, Cæcus eram, & eo iubente modò video. *Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?* At ille indignatus quia toties eadem verba dicebant, ait: *Dixi vobis iã*, & *audiſtis, quid iterũ vultis audire?* Quid toties eadẽ repetere iuuat? nunquid & vos vultis diſcipuli eius fieri? Si ſcirẽ vos quoque eius diſcipulos fieri velle, ſicut ego ſum, iterum atque iterũ & adhuc multoties eadem dicere non recuſarem, *Maledixerunt ergo illi & dixerunt, Tu diſcipulus illius ſis, nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.* Beati illi ſuper quos talis maledictio cadit. Vtinam & ſuper nos iſta maledictio veniat. Sequitur: *Nos ſcimus, quia Moyſi loquutus eſt Deus: hunc autem neſcimus vnde ſit. Reſpondit ille homo, & dixit eis: in hoc mirabile eſt, quia vos neſcitis vnde ſit, & aperuit meos oculos.* Vbi eſt ergo ſapientia veſtra? Vbi eſt doctrina quam prædicatis? Cur legem legitis, ſi nõ intelligitis? Dicitis peccatorẽ hunc eſſe inauditum, & inuſitatũ eſt vt peccatores talia operentur. *Scimus enim quia peccatores deus non audit, ſed ſi quis dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.* Non eſt mirãdum, ſi rudis adhuc nouitérque illuminatus, cõtra eccleſiæ doctrinam aliquid ignoranter loquatur, neque enim verum eſt, vt deus peccatores non audiat. *A ſeculo non eſt auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati, niſi eſſet hic à deo, non poterat facere quicquam. Reſponderunt & dixerunt ei: in peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Quia enim cæcus natus fuerat, plus cæteris eũ peccatorem eſſe putabant. Quod ipſos quoq; diſcipulos Chriſti ſenſiſſe intelligi poteſt, qui dominum interrogantes dicebant: Quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus naſceretur? *Et eiecerũt eũ foras.* Multũ ei profuit, quòd foras eiecerunt eum, quia foras eiectus Ieſum videre & cognoſcere meruit. Non enim Iudæi poſſunt videre Ieſum, niſi prius de ſynagoga exeant. *Audiuit Ieſus quia eiecerunt eum foras, & cùm inueniſſet eum dixit ei: Tu credis in filium dei? Reſpondit ille & dixit: Quis eſt domine, vt credam in eum?* Non de eſſentia dubitat, ſed de perſona interrogat. Nondum enim perſonaliter eum cognoſcebat, quem tamẽ dei filium eſſe credebat. *Dixit ei Ieſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt. At ille ait, Credo domine: & procidens adorauit eum. Dixit ei Ieſus: in iudicium in hunc mundum ego*

ueni, ut qui non uident uideant, & qui uident cæci fiant. His autem verbis, quid hæc illius cæci illuminatio ſignificaret, oſtendit. In iudicium (inquit) ego veni in hunc mundum. In quod iudicium? Iuſtificationis & damnationis. Iuſtificantur enim inſipientes, damnantur ſapientes: iſti illuminantur, illi excæcantur: iſti lucem ſequuntur, & illi in tenebras demerguntur. Et *audierunt quidam ex phariſæis qui cum ipſo erant, & dixerunt ei: Nunquid & nos cæci ſumus?* Si illi (inquiunt) qui vident, cæci fiunt, nunquid & nos, quia videmus, cæcos eſſe dices? D*icit eis Ieſus, Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum. Nunc autem quia dicitis uidemus, peccatum ueſtrum manet.* Ideò (inquit) manet peccatum veſtrum, quia dum vos videre putatis, non quæritis vt videatis. Si enim apud vos cæci eſſetis, id eſt, ſi vos cæcos eſſe intelligeretis, peccatum non haberetis; quia lucem quæreretis.

FERIA V. POST QVARTAM DOMINICAM.

Ibat Ieſus in ciuitatem quæ vocatur Naim, & ibant cum illo diſcipuli eius, & turba copioſa. Cùm autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matris ſuæ, & hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa. &c. Luc. 7.

HÆC enim vidua quam multa turba ſequitur, ſancta eccleſia eſt, de qua dicitur, Viduam eius benedicens benedicam. Vidua quidem eſt, non quòd virum non habeat, ſed quia videre eum non poteſt, quem adhuc poſt multa tempora venturum expectat. Dicitur enim vidua, quaſi à viro diuiſa. Idipſum autem & per viduam mulierem, & per hanc ciuitatem figuratur. Huic autem ciuitati dominus appropinquat, qui quotidie eccleſiam ſuam viſitare non ceſſat. De hac ciuitate toties defunctus effertur, quoties aliquis in peccato mortuus ab ea ſeparatur, quem tamen pia mater lachrymis proſequitur, quia nec fugientis filij eccleſia obliuiſcitur. Luget enim (vt Apoſtolus ait) quotidie de omnibus illis qui peccauerunt, & pœnitentiam non egerunt de peccatis ſuis. *Quam cùm vidiſſet dominus, miſericordia motus ſuper illam, dixit ei, Noli flere. & acceſſit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant ſteterunt. & ait illi: Adoleſcens, tibi dico ſurge. & reſedit*

qui

qui erat mortuus , & in cœpit loqui : & dedit illum matri ſuæ . Mœrentium conſolator deus , illorum maximè lachrymas intuetur , qui illorum deflent peccata . Tangit loculum , ſiſtit portionem , & mortuum ſuſcitat, dum ſuę viſitationis attactu ad pœnitentiam hominem reducit. Mali iſti portitores, qui ad ſepeliendum hominem ferunt: boni illi,qui à ſepulchris ad vitam hominem reducunt.Iſti enim portitores , vitia & maligni ſpiritus , hæretici & ſeductores intelliguntur . Hos enim niſi dominus ſiſteret, quoſcunque ſemel acciperent , ſepulturæ & æternæ damnationi traderent . Suſcitatus igitur adoleſcens , ſedet,loquitur,& matri redditur, quia ad pœnitentiam conuerſus, iam non ad flagitia & mortem ruit, ſed in eccleſiæ pace quieſcit, dei magnalia loquitur, ſua peccata confitetur, & deo & eccleſiæ per omnia reconciliatur. Non autem vacat à myſterio , quòd cùm plures mortuos dominus ſuſcitauerit,tres tantùm euangeliſtæ eum ſuſcitaſſe ſcripſerũt. Suſcitauit enim filiam Archiſynagogi adhuc intra domũ manentem , & in abditis penetralibus iacentem . Suſcitauit autem & hũc viduæ mulieris filium, iam quidem extra ciuitatis portas elatum , ſed nondum humatum . Suſcitauit præterea Lazarum non ſolùm ſepultum , verùm etiam fœtentem quatriduanum.Iſti ego tres mortui, tria mortis genera ſignificant.Moritur enim homo cogitatione, moritur operatione, & moritur peccãdi cõſuetudine.Sed hæc tertia mors illis aliis duabus peior eſt, ſicut & ſecunda val de prima deterior eſt . Peccat enim mala cogitando , ſed plus peccat malè operando, & eo amplius in peccato perſeuerando. Qui enim cogitando illicita & nefaria concupiſcit, mortuus eſt, ſed adhuc in domo manens, & peccatum interius celans , nondum ad ſepulchrum effertur . Et iſte quidem facilè ſuſcitatur , ſi eum viſitauerit, vocauerit, & tetigerit Ieſus . Talem enim animam , quia facilè excitatur,non penitus mortuam, ſed quaſi dormientem dominus reputat,dicens,nõ eſt mortua puella,ſed dormit.Si verò malũ quod intus cogitauit, foris oſtendat, & in effectũ perducat,nõ ſolum mortuus eſt,verùm etiam extra domũ, imò extra ciuitatem elatus , & longè ab eccleſia factus. iam ſepulchro & perditioni proximus eſt . Pro hoc igitur neceſſe eſt vt ploret , lachrymetur,& oret mater eccleſia,

quatenus ad perditionem rueti occurrat Ieſus, ſuſcitet eũ ad vitam reducat, portionem ſiſtat, matri reddat, & eccleſiæ reconciliet. At verò ſi & cogitatione & operatione & longa conſuetudine peccandi mortuus eſt, hic quaſi Lazarus quatriduanus iam fœtet. Suſcitatur tamẽ & iſte, ſed nõ tam facilè ſicut illi. Quantò enim amplius in peccato aliquis perſeuerat, tantò difficilius ab eo ſeparatur. Hoc autem ex eo oſtenditur, quòd in morte Lazari lachrymatus eſt Ieſus, & non qualicunque, ſed magna voce vocauit eũ, dicens, Lazare veni foras. Qui quaſi longis prauæ conſuetudinis finibus irretitus, manibus pedibúſque ligatis prodiiſſe refertur.

FERIA VI. POST QVARTAM DOMINICAM.

*Erat quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororis eius. Maria autem erat quæ unxit dominum unguento, & exterſit pedes eius capillis ſuis, cuius frater Lazarus infirmabatur. & reliqua. Ioan.*II.

IN magnis laudibus Mariæ ſcripſit hæc Euangeliſta, quæ dominum vngere eiúſque pedes tangere meruit. Beatæ illæ animæ, quæ ad ſimilitudinem huius Mariæ, cũ aromatibus, cum vnguento, & bono odore ad dominum accedunt. Hæc eſt illa quæ in Canticis Canticorum loquitur, dicens: Cùm eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Tres mortuos dominum ſuſcitaſſe legimus: Filiam ſcilicet principis ſynagogæ, in domo: Filium mulieris viduæ, extra portam ciuitatis: & hunc Lazarum, in ſepulchro quatriduanum. Per hos enim tres mortuos, tria mortis genera ſignificantur. Moritur enim homo praua & illicita cogitando, moritur malè, operãdo moritur in peccatis perſeuerando. Cogitas aliquid agere quod non licet, mortua eſt anima tua, ſed in domo adhuc & in occulto iacet mortua, quia latet peccatũ, & nondum diuulgatum eſt. Si verò cogitationem ad effectum perducas, non ſolùm mortua eſt, ſed iam etiam extra ciuitatis portam elata, & per peccatum ab Eccleſia ſeparata, & perditioni proxima eſt. At verò ille qui peccatum aliquod magnum commiſit, & multo tempore in eo perſeuerat,

uerat, non ſolùm mortuus eſt,& ſepultus , verũetiam iam fœtet,quia eius turpiſſimam famam circunquaque audire abhorret.Omnes tamen hos ſuſcitat Ieſus,ſi à peccaro ceſſent,& ex corde pœniteant, & pro eis parentes & ſorores, & mater vidua deprecetur. Vnde ſcriptum eſt,Confitemini alterutrum peccata veſtra , & orate pro inuicem, vt ſaluemini. Multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua . Sed quid per quatuor dies , quibus Lazarus in ſepulchro mortuus iacuit , niſi quatuor ætates intelligimus? Quatuor enim ætatibus , quaſi quatuor diebus fœtens , in peccati ſepulchro mortuus iacet ille qui in pueritia , & adoleſcentia , in iuuentute,& ſenectute, in malo quod cœperat perſeuerat. Infantia enim,quia ignorantiæ plena eſt, his diebus non annumeratur . Conſidera igitur quanta ſit benignitas ſaluatoris noſtri , qui poſt tantam perſeuerantiam in malo, putidum & fœtentem reſuſcitare non dedignatur. *Miſerunt ergo ſorores eius ad eum , dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur.* Audis igitur quia dominus amat peccatores, peccatores vtiq; iã pœnitentes. Tales enim ſignificat Lazarus , de qualibus ipſe dominus ait, Gaudeo magis ſuper vno peccatore pœnitentiam agente,quàm ſupra nonaginta nouem iuſtos , qui non indigent pœnitentia . *Audiens autem Ieſus dixit eis : infirmitas hæc non eſt ad mortem , ſed pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eam .* Non ideo (inquit) moritur Lazarus , vt in morte maneat , ſed vt pro gloria dei à mortuis reſurgat . *Diligebat Ieſus Martham & ſororem eius Mariam, & Lazarum.* Diligit enim dominus & actiuam vitam, & contemplatiuam , & peccatores ad pœnitentiam conuerſos . De his autem aliàs diſputabitur. *Vt ergo audiuit quia infirmabatur , tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus : Deinde poſt hæc dicit diſcipulis ſuis , Eamus in Iudæam iterum . Dicunt ei diſcipuli , Rabbi nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc? Reſpondit Ieſus , Nónne duodecim horæ ſunt diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit , quia lucem huius mundi videt : ſi autem ambulauerit in nocte , offendit , quia lux non eſt in ea.*

Quid eſt (inquit) quod dicitis ? me ſequimini, poſt me venite , ego ſum lux mundi : ego ſum dies,vos horæ.Nónne duodecim ſunt horæ diei ? Ideò ego vos duodecim elegi, quia duodecim ſunt horæ diei. Quia igitur horæ eſtis, diẽ

ſequimini: hoc enim horarum proprium eſt. Si quis autem hunc diem ſequatur, ſi quis in eo ambulauerit, ſi quis mihi crediderit, non offendet. Quare? Quia lucem huius mundi videt. Ego ſum lux mundi. Si verò in nocte ambulauerit, ſi errorem & tenebrarum principem ſequutus fuerit, (hoc eſt enim in nocte ambulare) offendet & cadet. Quare? quia lux eſt in eo, quia erroris tenebræ obcæcauerunt oculos eius. Hoc ait, & pòſt dicit eis: *Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado vt à ſomno excitem eum. Dixerunt ergo diſcipuli eius, domine ſi dormit, ſaluus erit.* Aſſolet infirmus ſomnus ſignum eſſe ſalutis. *Dixerat autem* (ait Euangeliſta) I*eſus de morte eius: illi autem putauerunt, quia de dormitione ſomni diceret.* Et tale erat ac ſi diceret, dormit Lazarus, ſed mihi: aliis autem mortuus eſt, facilius ego eum de morte reſuſcitare poſſum, quàm aliquis homo eum de ſomno excitare valeat. Vado igitur vt à ſomno excitem eum. *Tunc ergo dixit* I*eſus maniſeſtè: Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter uos, ut credatis: quoniam non eram ibi.* Sed eamus ad eum. *Gaudeo* (inquit) *quoniam non eram ibi.* Si enim Ieſus ibi eſſet, ille mortuus non eſſet. Vbi enim eſt vita, mors eſſe non poteſt. Ego (inquit dominus) ſum reſurrectio & vita. Gaudeo, inquit, ſed propter vos. Quare propter vos? vt credatis, vt illius reſurrectione fides veſtra roboretur, cuius mortem ego abſens vobis annuntio. *Dixit ergo Thomas qui dicitur Didymus ad condiſcipulos, Eamus & nos, & moriamur cum eo.* Hoc enim dicit Thomas, quia tanto odio aduerſus Ieſum & diſcipulos eius Iudæos inflammatos eſſe ſciebat, vt nihil niſi mortem & pœnam ab eis expectaret. *Venit itaque, & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem.* Quid quatuor dies ſignificẽt, ſuperius diximus. Erat autẽ Bethania iuxta Ieroſolymam quaſi ſtadiis quindecim. *Multi autem Iudæorum uenerant ad Martham & Mariã, ut conſolarentur eas de fratre ſuo. Martha ergo ut audiuit quia* I*eſus uenit, occurrit illi: Maria autem ſedebat domi.* Quare autem vbique Martha ſolicita ſit, & Maria quieta, illi ſciunt, qui per eas actiuam & contemplatiuam vitam ſignificari intelligunt. *Dixit ergo Martha ad* I*eſum: Domine, ſi hîc fuiſſes, frater meus non fuiſſet mortuus.* Quomodo enim mori poſſet, ſi ibi vita fuiſſet? de ſe enim dominus ait, Ego ſum

via

via,veritas & vita. *Sed & nunc ſcio quia quæcunque popoſceris à deo,dabit tibi deus. Dicit illi Ieſus: Reſurget frater tuus. At illa, Scio, inquit, quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die.* De illa reſurrectione certa ſum: hanc autem te facere poſſe non dubito:ſed vtrum facias, certa non ſum. *Dixit ei Ieſus: Ego ſum reſurrectio & vita:* per me reſurgunt & viuunt, quicunque viuunt & reſurgunt. *Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet.* Qui igitur non credit, non viuet: viuet autem,ſed in pœnis. Talis autem vita, mors eſt potius dicenda quàm vita. Vera enim vita mortis amaritudinem non habet. Qui igitur credit in Chriſtũ,quanuis temporaliter moriatur, viuet tamen in æternũ. Similiter autem ille qui viuit,& credit in eum (credere enim viuere eſt,quia vita animæ fides eſt) nunquã moritur.*Credis hoc? Ait illi, Vtique domine: ego credidi quia tu es Chriſtus filius dei, qui in hunc mundũ veniſti. Et cùm hæc dixiſſet,abiit,& vocauit Mariã ſororem ſuam ſilentio,dicens: Magiſter adeſt,& vocat te. Illa vt audiuit,ſurrexit citò,& venit ad eum. Nondum enim venerat* Ieſus *in caſtellum ſed erat adhuc in illo loco,vbi occurrerat ei Martha.* I*udæi igitur qui erant cum ea & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit,& exiit, ſequuti ſunt eam,dicentes, quia vadit ad monumentum vt ploret ibi: Maria igitur cùm veniſſet vbi erat* Ieſus*, videns eum cecidit ad pedes eius, & dixit ei: Domine ſi fuiſſes hîc,nõ eſſet mortuus frater meus.* Ambæ ſorores idem dicunt,idem intelligũt,& veram vitam Chriſtũ eſſe credunt,quo pręſente & volente nemo moriatur. I*eſus ergo videns eam plorantem, &* I*udæos qui venerant cum ea plorantes,infremuit ſpiritu,& turbauit ſeipſum.* Non aliunde turbatus eſt, ſed ipſe turbauit ſeipſum, & magnum aliquid ſignificauit nobis per hoc ipſum. Iſte enim fremitus & hæc turbatio nos docet quid nos quoq; in tali re agere debeamus,quãdo vel pro nobis ipſis,vel pro aliis in peccatis turpiter degentibus & fœtentibus deũ oramus. Nos enim(ait apoſtolus) quid oremus neſcimus, ſed ſpiritusſanctus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Vnde & Pſalmiſta: Sacrificium deo ſpiritus cõtribulatus,cor contritum & humiliatum deus non ſpernit. E*t dixit* I*eſus, Vbi poſuiſtis eum?* Sic enim & primo homini à deo dicitur, Adam vbi es? Quod quidem tale fuit, ac ſi diceret: Conſidera modò de quanta gloria in quantam miſeriam deuolutus es. Et tali-

ter quidem illi ponuntur, qui per Lazarum ſignificãtur. Sed à quibus ponuntur, niſi à mulieribus? Mulierum nãque cõſilio factum eſt, vt omnis homo moriatur, & in ſepulchro ponatur. *Et lachrymatus eſt Ieſus*. Lachrymemur igitur & nos pro omnibus illis quos in fœtore vitiorũ iacere ſentimus, ſi fortè noſtris lachrymis eos dominus reſuſcitare dignetur. *Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem dixerunt ex ipſis, non poterat hic, qui aperuit oculos cæci, facere vt & hic non moreretur? Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum. Erat autem ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei. Ait Ieſus, Tollite lapidem.* Non enim poſſunt reſurgere qui lapide premuntur & clauduntur. Lapis iſte litera legis eſt, quoniam in lapide ſcripta data eſt: litera enim occidit, ſpiritus autem viuificat. *Dicit ei Martha, ſoror eius qui fuerat mortuus: Domine iam fœtet, quatriduanus enim eſt.* Quid enim fœtor & quid dies quatuor ſignificent, ſuperius diximus. *Dicit ei Ieſus, Nónne dixi tibi, quia ſi credideris, videbis gloriam dei? Tulerunt ergo lapidem. Ieſus autem ſurſum eleuatis oculis, dixit, Pater gratias ago tibi quoniam audiſti me: ego autem ſciebam quia ſemper me audis.* Ieſus enim ſecundum eam partem qua homo eſt fremuit, turbatur, lachrymatur, orat, exauditur, & gratias agit. Hæc autẽ quare dixerit, quare orauerit & gratias egerit, mox reddidit cauſam, dicens, *Propter populum qui circunſtat dixi, vt credant quia tu me miſiſti*. Hinc eſt enim quod alibi ait: Ego à meipſo non veni, ſed pater meus miſit me. Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamauit. Qui magno ſomno grauatur, magna voce excitandus eſt. Magno enim ſomno grauatur, qui in peccato ſepultus, neque in pueritia, neque in adoleſcentia, neque in iuuentute, neque in ſenectute excitatur. Hoc enim ſignificant illi quatuor dies, quibus Lazarus iam fœtens iacuit in ſepulchro. *Et ſtatim prodiit qui erat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis: & facies illius ſudario erat ligata.* Nulla deſperationi datur occaſio, cùm Lazarus fœtus & quatriduanus à mortuis reſurgat. Et valde quidem mirabile, non ſolùm quia mortuus reſurrexit, verùm etiam quia pedibus manibúſque ligatus, foras præceſſit. Et hoc fortaſſe ſignificatio eſt, vt intelligamus quia peccator quacunque hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet & non morietur. Ligatus tamen adhuc eſſe videtur,

detur,donec ab epiſcopis ſolutus,Eccleſiæ ſacramentis reconcilietur. Iſte enim talis, quanuis foris ligatus appareat, intus tamen ligatus non eſt: quia peccatorum vinculis ſolutus, iam deo per pœnitentiam iunctus eſt. Vnde & Lazarus ac ſi penitus ligatus non eſſet, de ſepulchro liber exiuit. Quem tamen dominus ſoluere iuſſit, quatenus & nos eos oſtendamus eſſe ſolutos, qui audita voce euangelij, in anima per pœnitentiam ſuſcitari meruerunt. *Multi ergo ex Iudæis qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit Ieſus, crediderunt in eum. Quidam autem ex his abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Ieſus.* Hoc autem vtrum eius gloriam prædicando,an eum accuſando dixerint, dubitari poteſt.

SABBATHO POST QVARTAM DOMINICAM.

Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Dixerunt ergo ei phariſæi, Tu de teipſo teſtimonium perhibes, &c. Ioannis 8.

EGo (inquit) ſum lux mundi: ego ſum illa lux quæ illuminat omnem hominẽ venientem in hunc mundum: ego ſum illa lux,quæ ſoli ſplendorem,oculis viſum,& menti tribuit intellectum: per me ſol ſplendet,oculi vident, & anima intelligit.Ego igitur ſum vera lux,per quem illuminantur cuncta,& ſine quo tenebreſcunt omnia:hac luce illuminantur cæci,reſurgunt mortui, & ad videndum deum mentis oculi aperiũtur. Merito itaq; hac luce abeunte, tenebræ factæ ſunt in vniuerſa terra. *Qui ſequitur me non ambulat in tenebris*,In quibus tenebris?Sunt enim tenebræ noctis,ſunt & tenebræ ignorãtiæ & erroris.Si enim de noctis tenebris intelligamus,nemo in nocte ſequitur lucem.Qui verò hanc lucem nõ ſequitur,nõ eſt Chriſtianus. Nunquid igitur in nocte Chriſtiani non ſumus, quia in nocte ambulamus in tenebris,& nemo qui Chriſtum ſequitur ambulat in tenebris? Nõ eſt igitur hoc intelligendũ de tenebris noctis,ſed potius de tenebris ignorantiæ & erroris. Chriſtus enim & ſapientia & veritas eſt. Vbi autẽ ſapientia & veritas,ibi error & ignorãtia eſſe nõ poteſt.Nõ ambulat igitur in tenebris ignorãtię & erroris,qui Chriſtũ ſequitur In his autẽ tenebris totus mũdus ſedebat, quãdo lux mũdi Chri-

ſtus apparuit. Vnde ſcriptum eſt: Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucē magnā. Dicat igitur ſaluator noſter, *Qui ſequitur me non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.* Sequi autē, imitari eſt: at verò lumen vitæ, quòd vitam pręſtat æternam. Per quod nimirū doctrinam & agnitionē veritatis intelligimus. *Dixerūt ergo ei Phariſæi: Tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimoniū tuum non eſt verum.* Miſeri Phariſęi, qui teſtimoniū veritatis verum nō eſſe dicūt. Veritas enim mentiri nō poteſt. Sed fortaſſe hoc ideo dicebāt, quia ſcriptum eſt: Laudet te os alienū, & nō tuum. Nō enim ad laudem ſui, neque pro vana gloria talia dominus loquebatur, ſed vt eos inſtrueret qui credere debuiſſent. Vnde & ipſe ait: Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt. Sequitur: *Et ſi ego teſtimoniū perhibeo de meipſo, verum eſt teſtimoniū meum.* Vnde hoc? Quia ſcio vnde venio, & quò vado. Mirabilis argumētatio. Ideo ergo verum eſt teſtimonium tuum domine, quia ſcis vnde venis & quò vadis. Dic ergo nobis vnde venis & quò vadis. *Exiui* (inquit) *à patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundū, & vado ad patrem.* Si enim à patre exiſti, & ad patrē vadis, filius dei es: Si filius dei es, mentiri non potes. Verum eſt igitur teſtimoniū tuum, quia ſcis vnde venis & quo vadis, id eſt, quia filius dei es. *Vos autem neſcitis vnde venio & quò vado.* Quare neſcitis? Quia non creditis me eſſe filium dei. Illi enim ſoli hoc ſciūt, qui dei filium me eſſe credunt. Scimus igitur nos quòd à patre exiuit, & ad patrem vadit: qualiter tamen à patre exiuit, & qualiter ad patrem iuit, neſcimus. Quomodo enim vadit vel venit qui vbique eſt? Qui enim vadit, illuc vadit vbi non eſt: aut quomodo exiit à patre & redit ad patrem, qui ſemper eſt in patre, & in quo ſemper eſt pater? hoc enim ipſe ait: Ego ſum in patre, & pater in me eſt. *Vos ſecundum carnē iudicatis: ego nō iudico quenquā.* Quid eſt ergo quod alibi dicit, Pater non iudicat quenquā, ſed omne iudicium dedit filio? ſic filius quoque non iudicat quenquam. Iudicat igitur filius, ſed non ſicut Phariſęi: non ſecundum carnem. Vnde & ſubditur: *Et ſi ego iudico, iudicium meum verum eſt: quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me pater.* Eadem argumentatione iudiciū ſuum verum eſſe probat, quo teſtimonium ſuum eſſe probauit: videlicet quia dei filius eſt. Ideo (inquit) verum eſt iudicium meum, quia ſolus non ſum,

quia

quia homo ſolummodo non ſum:omnis enim homo mendax: ſed deus & homo ſum, & cum patre ſimul vnũ idémque ſum,quanuis in perſona alius ſum. Et *in lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt*. Alioquin iniuſtè damnati ſunt illi duo ſenes, quos Daniel occidere iuſſit. Quid igitur? Mentitur lex,quæ duorum hominum teſtimonium eſſe dicit? Abſit. Si enim tales fuerint teſtes,quales leges & canones quęrunt,duorum hominum teſtimonium verum eſt. Quod ſi ſpiritualiter intelligatur, per duos homines duorum teſtamentorũ viri catholici figurantur,quorũ vtique teſtimoniũ verum eſt. Si verò duorum hominũ verum eſt, quis cõtradicere audeat,quod pater teſtatur & filius? ? Hoc eſt enim quod ait: *Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimoniũ perhibet de me qui miſit me pater*. Perhibet enim pater de filio teſtimonium, vbi ait: Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui. *Dicebant ergo ei, Vbi eſt pater tuus? Reſpondit, Neque me ſcitis, neque patrem meum*. De patre (inquit) me interrogatis, quaſi iam mei notitiam habeatis: prius me quem videtis agnoſcite, & ſic poſteà, ſi poteſtis, ad patris notitiam peruenite. Nemo enim nouit patrem niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. *Si me ſciretis, forſitan & patrem meum ſciretis*. Quod enim forſitan dicit, non dubitando ſed increpando dicit. Malus enim ſeruus dominum ſuum non cognoſcit, niſi eum iratum videat. Verum eſt igitur quod dicitur: Cognoſcetur dominus iudicia faciens. Sic enim propter ſuos diſcipulos magiſter dicere ſolet: Si ea quæ tibi parantur ſcires, tu forſitan lugeres. *Hæc verba loquutus eſt Ieſus in gazophylacio, docens in templo*. Reponamus igitur hæc verba in gazophylacio pectoris noſtri, ſeruemus hunc theſaurum in ſecretario cordis noſtri, quatenus cum apoſtolo dicere poſſimus, Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. Ideo enim in gazophylacio hæc verba dicta ſunt, quia valde cuſtodienda,ſeruanda, & memoriæ commendanda ſunt. *Et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius*. Quare nondum venerat? quia ipſe nolebat. Non igitur ipſe horam, ſed hora ipſum expectabat. Omnia enim in eius poteſtate poſita ſunt. Erat igitur & hora eius in eius poteſtate tunc, vt non antea veniret quàm ipſe iuberet.

DOMINICA QVINTA IN QVADRAGESIMA.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? &c. Ioannis 8.

PRæceperat dominus per Moyſen ſacerdotibus Iudæorum, vt ad nullum omnino mortuum accederent, niſi ad patrem, & matrem, & fratres, & ſorores quæ virum non haberent. Præceperat prætereà de ſummo ſacerdote, vt neque ad patrem, neque ad matrem, neque ad aliquem omnino mortuum accederet. Sed quid per mortuum, niſi peccatum? Peccatum enim mortis cauſa fuit: quoniam niſi primus homo peccaſſet, nemo vnquam hominum moreretur. Accedere igitur ad mortuum, hoc eſt accedere ad peccatum: & eſt effectus pro cauſa. Præcepit igitur dominus, vt ſacerdotes ad mortuum non accedãt, id eſt vt mortalia peccata non committant. Quanuis enim ſine peccato eſſe non poſsint, ſine crimine tamen eſſe oportet. Sed quia ſine originali peccato nullus eſſe valet, ad parentum & propinquorum mortem ſacerdotes accedere non prohibentur. Omnium enim commune eſt originale peccatum: omnes igitur ad illud accedere non dubium eſt. Sed quid per ſororem quæ virum habet intelligere debeamus, niſi illas animas quę à patris domo & ab eccleſia ſeparantur? Iudæi nobis & hæretici ſunt in exemplum, qui ſuas ſequentes voluptates, extra eccleſiam pereunt. Iſti igitur ſunt illæ ſorores mortuæ, ad quas accedere non licet. Hoc audiant noſtri ſacerdotes, & ab omni opere mortuo, ab omni peccati contagione ſe immunes cuſtodiant. Omnia enim in figura contingebant illis: ſcripta ſunt autem ad correctionem noſtram. Nunc autem de ſummo ſacerdote videamus: per quem dominum & ſaluatorem noſtrum intelligimus, ſacerdotum omnium maximum. Ipſe enim ad multùm mortuum acceſsit, quia neque originale peccatum à parẽtibus traxit, neque à ſe peccatum aliquod commiſit. Ipſe eſt enim de quo ſcriptum eſt, Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Ipſe igitur ſolus eſt, qui ad patris & matris mortem & peccatum non acceſsit. Dicat igitur, & cõfidenter dicat, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Hoc eñ ſignificabat illa vacca rufa, quæ ſine macula fuiſſe deſcribitur. De qua modò in Apoſtolo cùm legeretur audiuimus. Sic enim dixerat dominus

Moyſi

Moyſi: Præcipe (inquit) populo vt adducat ad te vaccam rufam, non habentem maculam, ætatis integræ, & quæ nunquam portauit iugum: & cætera quæ ſequuntur. Sed quid vacca rufa, niſi caro Chriſti ſaluatoris, de armento patriarcharum & prophetarum aſſumpta, intelligitur? Sed quare rufa, niſi quia proprio ſanguine cruentata? Cur autem ætatis integræ, niſi quia in iuuentute paſſus eſt dominus? Iugum autem non traxit, quia peccatum non fecit. Nolite (inquit Apoſtolus) iugum ducere cum infidelibus. Vnde & immaculata dicitur. Vnde & modò dominus ait, *Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi?* Quis (inquit) ex vobis arguet me de peccato? quid vidiſtis in me quod meritò reprehendere debeatis? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi, niſi quia ex deo non eſtis? *Qui enim eſt ex deo, verba dei audit: & propterea vos non auditis, quia ex deo non eſtis.* Si enim ex deo omnia ſunt, quomodo iſti ex deo non ſunt? Omnia enim ex deo ſunt, quia ab eo creata ſunt. Vnde & de ſaluatore noſtro ſuperius dicitur, Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Sunt igitur iſti ex deo ſecundum naturam, ſed non ſunt ex deo ſecundum malitiam: ſunt ex deo ſecundum creationem, ſed non ſunt ex deo ſecundum corruptionem. Quicquid enim ex deo eſt, bonum eſt: & quicquid bonum non eſt, à deo non eſt. Sic igitur mali ex deo ſunt, & ex deo non ſunt. *Reſponderunt ergo Iudæi & dixerunt ei: Nónne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* Miſeri Iudæi, vos ipſi verum eſſe probatis id quod modò dominus ait, quia ex deo non eſtis. Si enim ex deo eſſetis, hæc dei filio non diceretis. Ideò enim hæc dicitis, quia ex patre diabolo eſtis. *Reſpondit Ieſus, Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico patrem meum, & vos inhonoraſtis me.* Vbique dominus ad patientiæ & manſuetudinis exemplum nos prouocat. Accepta iniuria non iraſcitur, neque conuitia conuitiis reddit, & dæmonium ſe non habere reſpondit, ſe tamen Samaritanum eſſe non negat. Si enim Samaritanum ſe eſſe negaſſet, ipſemet ſuis verbis contradixiſſet, quia alibi ſeipſum Samaritanum vocat. Recordare illius euangelij, vbi Samaritanus ſanat vulneratum hominem à latronibus, qui deſcendebat ab Ieruſalem in Ierícho. Et quia Samaritanus interpretatur cuſtos,

meritò dominus Samaritanus vocatur. De quo ſcriptum eſt: Cuſtos quid de nocte? Et Pſalmiſta: Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem, in vanum vigilant qui cuſtodiunt eam. *Ego non quæro gloriam meam: eſt qui quærat, & iudicet.* Non enim quęrebat dominus gloriam ſuam, qui de tanta ſublimitate ſe humiliando factus eſt opprobrium hominum, & abiectio plebis. *Sed eſt pater qui quærat & iudicet.* Quęrebat enim pater gloriam filij, ipſúmque ſuper omnia iudicabat, quando dicebat, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite. Hæc igitur gloria ſuper omnem gloriam eſt. Sequitur: *Amen dico vobis, ſi quis ſermonem ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum.* Quare (inquit) non creditis mihi? quare ſermonem meum non ſeruatis? *Amen amen dico vobis, ſi quis mihi crediderit, & ſermonem meum ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum.* Quid eſt mortem non guſtabit? Mortis dolorem & amaritudinem non ſentiet: mortis vtique non temporalis, ſed æternæ. Quod enim dixit *in æternũ*, tale fuit ac ſi diceret, Mortem non guſtabit æternam. *Dixerunt igitur Iudæi, Nunc cognoſcimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & prophetæ, & tu dicis, Si quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum. Nunquid tu maior es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt, & prophetæ mortui ſunt? quem teipſum facis?* Ac ſi dicant, Talis homo nunquam fuit qualis tu es, ſi verum eſt quod dicis: ſi verum eſt, vt illi non moriantur, qui ſermonem tuum ſeruabunt. Maior es tu quàm Abraham, & omnibus prophetis maior es tu. Illi enim mortui ſunt: tu verò non ſolùm immortalis es, ſed hos etiam immortales facis, qui tibi credunt & obediunt. Nimium te exaltas, nimium te glorificas. *Reſpondit Ieſus, Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt, eſt pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis, quia deus veſter eſt, & non cognouiſtis eum. Ego autem noui eum: & ſi dixero quia non noui eum, ero ſimilis vobis mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem eius ſeruo.* Sed dicet aliquis: Quomodo ipſe non glorificat ſeipſum, ſi pater glorificat ſeipſum, cùm idem ſit pater & ipſe? Ipſe enim dicit, Ego & pater vnum ſumus. Si enim vnum ſunt, quem pater glorificat, & filius glorificat. Glorificat igitur & ipſe filius ſeipſum. Quid eſt ergo quod ait, Si ego glorifico meipſum gloria mea nihil eſt? Quia enim ſaluator noſter & deus & homo

homo eſt,ſi ſecundum diuinitatem glorificat ſeipſum,magna eſt gloria eius. Magna quippe gloria eſt, paralyticos curare,cæcos illuminare,leproſos mũdare,ventis imperare, ſuper mare ſiccis pedibus ambulare, & mortuos ſuſcitare. Sed omnis iſta gloria,diuinitatis eſt. Si verò ſecundũ humanitatem glorificat ſeipſum, gloria eius nihil eſt. Glorificantur enim homines,non quia homines ſunt,ſed quia ſapientia & fortitudine, aliiſque virtutibus præditi ſunt. Hæc autem vbicunque ſunt, non hominis ſed dei ſunt. Ideóq; Apoſtolus ait,Mihi autem abſit gloriari,niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem mihi mundus crucifixus eſt,& ego mundo. Itémque, Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Sequitur: *Abraham pater veſter exultauit vt videret diem meum, & vidit & gauiſus eſt.* Omnes enim patriarchæ & prophetæ, Chriſti natiuitatis diem cum magno deſiderio expectabant, per quem ad ſupernæ beatitudinis gloriam ſe venturos eſſe ſciebant. Poteſt tamen per hũc diem illius temporis dies intelligi,quo dum ſtaret Abraham ad ilicem Mambræ, vidit tres viros, in quibus per ſpiritum ſanctum Chriſtum agnoſcẽs,vnum adorauit. Sed quid mirum, ſi prius quàm Chriſtus homo fieret,Abraham eum vidit, cùm ipſe quoque Nabuchodonoſor in fornace ignis eum ſe vidiſſe teſtetur? *Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nõdum habes,& Abraham vidiſti? Dixit eis Ieſus, Amen dico vobis,antequam Abraham fieret,ego ſum.* Secundum diuinitatem loquitur,ſed illi hoc non intelligunt,quia non deum ſed hominem vident. Hominem vtique paruæ ætatis, & longè à temporibus Abrahæ. Et cùm verborum rationem quærere debuiſſent ab eo,cuius verba non vana & otioſa eſſe ſciebãt, vt quia ipſi per ſe eum intelligere non poterant,ipſe eis verba ſua expoſuiſſet, ad lapides concurrunt, & eum occidere volunt. Vnde & ſubditur: *Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Ieſus autem abſcondit ſe,& exiuit de templo.* Abſcondit ſe Ieſus, & exiuit de templo, non ſecundum quod eſt antequam Abraham,ſed ſecundum hoc quòd eſt filius Abrahæ. Facile eſt itaque duas naturas in Chriſto cognoſcere: vnam ſecundum quam omnis creatura ei obedit, alteram ſuper quam turba iniquorum impia ſæuit. Quod autem Ieſus ſe abſcondit, non timor eſt, ſed ſignificatio, figura eſt non

trepidatio. Abſcōdit ſe Ieſus, ſed malis occultatur vita & iniquis. Vſque hodie nanque quærunt Iudæi Ieſum, & non inueniunt. Legunt in lege & prophetis, veritatem tamen inuenire non poſſunt. Quare hoc? Quia Ieſus abſcondit ſe, & exiuit de templo. Vnde ipſe ait: Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Voces quoque angelorum, vt Ioſephus refert, in templo auditæ ſunt, dicentium, Relinquamus has ſedes. Beati igitur Chriſtiani, quibus ſolis vita reuelatur. Beati mundo corde, quoniam ipſi deum videbunt.

FERIA II. POST DOMINICAM IN PASSIONE.

Miſerunt principes & phariſæi miniſtros, vt apprehenderent Ieſum. Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, & vado ad eum qui miſit me, &c. Ioannis 7.

IN vanum (inquit) laboratis & vos & principes veſtri, ad hoc miſſi eſtis & ad hoc veniſtis, vt me apprehendatis. Hoc autem non in veſtra, ſed in mea eſt poteſtate. Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum: expectate dum tempus adueniat, vt ſuo ordine omnia compleantur. Citò vos relinquam, non diutius vobiſcum morabor, prope eſt vt ad eum reuertar qui miſit me. Quæritis me, & non inuenietis: & vbi ſum ego, vos non poteſtis venire. Quærebant enim Iudæi Ieſum: & quia malè quærebant, non inueniebant. Quærunt enim adhuc, & non inueniunt: ſcripturas legunt, & non intelligunt. Ibi quęrunt Ieſum: ſed quia carnaliter quærunt, non inueniunt. Vis inuenire Ieſum? Vade ad templum, vade ad eccleſiam, ibi ſedet in medio doctorum, in cōuentu epiſcoporum & preſbyterorum. Sed quid eſt quod ait, *vbi ſum ego, vos non poteſtis venire?* Vbi enim tunc erat Ieſus? nónne inter eos? Quomodo ergo venire non poterant, vbi ipſe erat? Erat enim in cœlis Ieſus ſecundum diuinitatem: quò vtique venire non poſſunt, quicunque in eum credere nolunt. *Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos: Quò hic iturus eſt, quia non inueniemus eum? Nunquid in diſperſionem gentium iturus eſt, & docturus gentes? quid eſt hic ſermo quem dixit, Quæritis me, & non inuenietis: & vbi ſum ego, vos non poteſtis venire?* Non poſſunt Iudæi verba Chriſti intelligere, quia animalis homo non percipit ea quæ ſpiritus

ritus dei ſunt. Putant eum corporaliter ad gentilem populum pergere velle, quaſi illuc eum ſequi non potuiſſent, ſi illuc ire dominus voluiſſet. *In nouiſsimo autem die magno feſtiuitatis, ſtabat Ieſus & clamabat, dicens, Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de vẽtre eius fluent aquæ viuæ.* Inuitat eos dominus ad bibendũ, quia fons eſt: inuitat vtiq;, ſed ſitientes, & bibere & credere cupiẽtes. Quòd autẽ ait, Flumina de vẽtre eius fluent aquæ viuę, Euãgeliſta expoſuit dicẽs, *Hoc autẽ dixit de ſpiritu, quẽ accepturi erant credẽtes in eum.* Viua igitur aqua, ſpiritus. Hac enim aqua & lauamur & viuificamur. Proxima ſibi ſunt ſpiritus & aqua. Vnde & ſpiritus dei ferebatur ſuper aquas. Hinc eſt etiam quod dicitur, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum dei. Meritò igitur ſpiritus aqua vocatur: & non qualiſcunque, ſed viua aqua. Hac autẽ aqua plenus eſt, qui in Chriſtum credit. Hac Apoſtoli abundabant: huius flumina de eorum ventre fluebãt. Vide modò quàm magnum flumen de iſtius qui hîc loquitur pectore fluit: cuius fluminis impetus lætificat ciuitatem dei. Omnia igitur flumina, omnia ſanctarum ſcripturarum volumina ex hac aqua fluũt. Sed quare dixit, *Quem accepturi erant credentes in eum*? Vis audire quare? quia nondum erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum fuerat glorificatus. Poſt Chriſti nanque glorificationem & aſcenſionem, viſibiliter in linguis igneis ſpiritus ſanctus Apoſtolis datus eſt: quod nunquam anteà factum eſt. Vnde & ſaluator noſter eiſdem ſuis diſcipulis dicebat: Niſi ego abiero, paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos. Oportebat igitur prius glorificari Ieſum, vt ſpiritus ſanctus daretur credentibus. *Ex illa ergo turba cùm audiſſent hos ſermones, dicebant, Hic eſt verè propheta. Alij dicebant, Hic eſt Chriſtus.* Et illi, & illi benedicebant: ſed melius illi qui dicebant eum eſſe Chriſtũ. Et ideò melius, quia plus quàm prophetam eum eſſe credebant. *Quidam autem dicebant, Nunquid à Galilæa Chriſtus venit? nónne ſcriptura dicit, quia ex ſemine Dauid, & de Bethleem caſtello, vbi erat Dauid, venit Chriſtus?* Vides ergo quàm neceſſariũ fuit, vt Chriſtus naſceretur in Bethleem. Puto enim iſtos ignoraſſe, ſaluatorem noſtrum in Bethleem

natum fuiſſe. *Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum.* Hoc eſt enim quod dominus ait, Nolite putare quia veni pacem mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium. *Quidam autem ex ipſis volebant apprehendere eum, ſed nemo miſit ſuper illum manus.* Volebant illi apprehendere eum, ſed ille nolebat: & quia nolebat, nemo miſit ſuper illum manus. Oblatus eſt igitur, quia ipſe voluit. Vnde ipſe quoque ait, Nemo tollet à me animam meam, ſed ego pono eam, & iterum ſumo eam. *Venerunt ergo miniſtri ad pontifices & phariſæos, & dixerunt eis, Quare non adduxiſtis eum? Reſponderunt miniſtri, Nunquam ſic loquutus eſt homo, ſicut hic homo.* Ac ſi dicerent, Vtinam & vos præſentes fuiſſetis, vtinam & vos eius verba audiſſetis: nunquam fortaſſe vlterius aduerſus eum aliquid ageretis. Nunquam enim ſic loquutus eſt homo, ſicut hic homo, qui maius videtur eſſe quàm homo. Ipſe enim eſt deus & homo. *Reſponderunt ergo eis Phariſæi, Nunquid & vos seducti eſtis?* Seducti itaque, ſed bene. Bene enim ſeducuntur, qui de malo ad bonum ducuntur. At illi, *Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex phariſæis? Sed turba hæc quæ non nouit legem maledicti ſunt.* Non enim iſti maledicti ſunt, ſed vos potius maledicti eſtis, qui in eum credere noluiſtis, per quem à legis maledictione ſolui debuiſtis. Excæcantur igitur ſapientes, illuminantur inſipientes: ſicut ipſe dominus ait, In iudicium ego veni in hunc mundum, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant. *Dicit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eũ nocte, qui vnus erat ex ipſis: Nunquid lex noſtra iudicat hominem, niſi audierit ab ipſo prius, & cognouerit quid faciat?* Nemo enim ſecundum legem damnatur, niſi à ſeipſo confeſſus, vel ab aliis conuictus. *Reſponderunt & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es? ſcrutare, & vide, quia propheta à Galilæa non ſurgit.* Hoc igitur de Chriſto intelligunt, quem in Bethleem, & non alibi naſciturum prophetæ prædixerant. *Et reuerſi ſunt vnuſquiſque in domum ſuam,* valde dolentes quia facere non potuerunt voluntatem ſuam.

FERIA III. POST DOMINICAM IN PASSIONE.

Ambu-

Ambulabat Ieſus in Galilæam: non enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere. Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum, ſcenopegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius, &c. Ioannis 7.

HOc enim faciebat Ieſus, non quòd mortem vel quòd Iudæos timeret, ſed vt fidelibus ſuis exemplum præberet. Vnde & alibi ait, Si vos perſequuti fuerint in ciuitate vna, fugite in aliam. *Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum, ſcenopegia.* Scenopegia nanque feſtiuitas erat tabernaculorum, & habitabant filij Iſraël in vmbraculis ſeptem diebus. Sed (ſicut Apoſtolus ait) omnia hæc in figura contingebant illis. Illa enim feſtiuitas hanc noſtram feſtiuitatem ſignificabat, in qua viri ſancti à Chriſti reſurrectione vſque ad ſeculi conſummationem à ſeruili & iniquo opere quieſcentes, in bono opere perſeuerant. Bene autem fiebat diebus ſeptem, per quos ex tunc omnes iſti dies ſignificantur, ſiquidem non ſunt dies niſi ſeptem. Sed quare in vmbraculis habitabant, niſi quia vmbracula citò deficiunt, vt pote non habentia fundamentum, paruóque tempore in eis habitatur? Vnde & Apoſtolus ait, Non enim habemus hîc manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus. Et Pſalmiſta, Quoniam incola ego ſum apud te in terra, & peregrinus, ſicut omnes patres mei. [Dixerunt autem fratres eius, Tranſi hinc, & vade in Iudæam, vt & diſcipuli tui videant opera tua quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipſe in palàm eſſe.] Qui ſint autem iſti fratres, ſæpe iam diximus. Iſti enim ſunt, qui eius propinqui erant ſecundum carnem, conſanguinei videlicet virginis Mariæ. Mos etenim eſt ſanctarum ſcripturarum, quoſlibet valde propinquos, fratres vocare. Carnales igitur fratres, carnale conſilium dabant, quo ſaluator noſter mundi gloriam acquireret, & ſuum nomen longius dilataret. Ideóq; non in occulto, ſed palàm & in conuentu multorum miracula Chriſtum dominum facere admonebant. Oſtendunt enim plures diſcipulos in Iudæam eum habuiſſe, qualis fuit Nicodemus, & multi alij qui eius opera videre cupiebant, in eo quod dicunt, vt & diſcipuli tui videant opera tua quæ facis. *Si hæc facis, manifeſta teipſum mundo.* Hoc autem tale eſt, ac ſi dicerent, Aut ceſſa à miraculis, aut ſi ea facis, ita fac vt mundo per miracula

manifeſteris. *Neque enim fratres eius credebãt in eum.* Quanuis enim credebant eum eſſe prophetam, nondum tamen dei filium eſſe credebant. *Dicit ergo eis Ieſus, Tempus meum nondum aduenit, tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum.* Dicitis (inquit) mihi vt me mundo manifeſtem, dicitis vt laudem & gloriam quæram, ſed tempus gloriæ meæ nondum aduenit. Veniet autem in iudicio, quando mihi curuabitur omne genu, & confitebitur omnis lingua. *Tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum,* quo & mũdi laude omniúmque fauore, & vana gloria decipiamini. *Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem odit, quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quia opera eius mala ſunt.* Quid eſt enim quod ait, non poteſt mundus odiſſe vos, cùm ipſos mundi amatores (qui per iſtos ſignificantur) tam multa per odium inter ſe bella, lites, & contentiones habere videamus? Quod igitur ait, *non poteſt mundus odiſſe vos,* tale eſt ac ſi diceret, non poteſt mundus odiſſe veſtros mores, opera veſtra, & malitiam veſtram, ſi enim odiſſet, non feciſſet: ac per hoc de hoc mundo mundus non eſſet. *Me autem odit, quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quia eius opera mala ſunt.* Hæc enim maxima & principalis cauſa eſt, quare omnes iniqui & ipſum Chriſtum, & membra Chriſti odio habent. Hinc eſt quòd tyranni, ſacrilegi, adulteri, periuri, omnéſque facinoroſi in eccleſiam inſurgunt. *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc: ego autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum, quia tempus meum nondum impletum eſt.* Vos (inquit) qui hominum laudem quæritis, qui populi fauorem concupiſcitis, qui mundi gloriam deſideratis, vos aſcendite ad diem feſtum hunc: vbi non miſericordia, non dei gratia, non peccatorum remiſſio, ſed laus ſola & inanis gloria quæritur. Ego enim qui talibus non delector, & huiuſmodi gloriam non appeto, non aſcendo ad diem feſtum iſtum. Quare? *quia tempus meum nondum impletum eſt.* Prius enim plenitudo Gentium intrabit, prius omnis Iſraël ſaluus fiet, prius ad iudicium veniam, quàm huius tantæ gloriæ tempus adueniat. *Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcẽdit ad diem feſtum.* Aſcẽdit vtique ad diem feſtum, ſed non ad illum ad quem fratres eius aſcenderunt. Alioquin verum non eſſet quod ipſe ait, ego non aſcendo ad diem feſtum. Dies feſtus domini non exterius, ſed interius: non in facie, ſed in mente

agitur.

agitur. De quo Pſalmiſta, Quia cogitatio (inquit) hominis confitebitur tibi, & reliquæ cogitationum diem feſtum agent tibi. Sic igitur age diem feſtum, ſi ad tuam feſtiuitatem vis venire Ieſum. Noli hoc agere in manifeſto, neque vt ab hominibus videaris. Qui enim hoc agunt, receperunt mercedem ſuam. Nónne audis quia ipſe dominus non in manifeſto, ſed quaſi in occulto venit ad diem feſtum? Venit enim dominus in occulto ad diem feſtũ, quia quanuis tota illa feſtiuitas in eius honore & gloria agebatur, ipſe tamen à paucis vel à nullis ibi intelligebatur. Erat igitur in die feſto, ſed occultus. Miſeri Iudæi, in quorum feſtiuitatibus ſemper manet occultus. Hoc enim ſignificabat Iſaac: quia quãdo Iacob filio ſuo benedicebat, eum non cognoſcebat. *Iudæi ergo quærebant eum in die feſto, & dicebant, Vbi eſt ille?* Vſque hodie nãque in omni Sabbatho & in omni ſua feſtiuitate legunt Iudæi & quærunt Ieſum: non tamen inueniunt, quia non bene quærunt: quærunt enim cum inuidia & murmuratione. Vnde & ſubditur, *Et murmur multum erat de eo in turba: quidam enim dicebant, quia bonus eſt: alij autem dicebant, non, ſed ſeducit turbas.* Quid igitur mirum, ſi de viris ſanctis & religioſis, iniqui homines aliquando malè loquuntur, cùm de ipſo dei filio talia loquerentur? *Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metum Iudæorum.* Iidem igitur ipſi qui bonum eum eſſe dicebant, palàm hoc dicere non audebant, quia magis homines quàm deum timebant.

FERIA QVARTA POST DOMINICAM IN PASSIONE.

Facta ſunt Encænia in Ieroſolymis, & hyems erat: & ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salomonis, &c. Ioannis 10.

ENcænia dicebant Iudęi illam feſtiuitatem, quam celebrabant pro templi ædificatione ſiue innouatione. In hac autem feſtiuitate ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salomonis, oſtendens ſe illam ſapientiam eſſe quæ laudatur in libris Sapientiæ Salomonis. Sed quia hyems erat, & quia inuidiæ gelu Iudæi cõgelati erant, & charitatis ignem non habebãt, regem & dominum ſuum occidere cupiebant. Proxima enim ſibi ſunt frigus & mors. *Circundederunt ergo eum Iudæi,* non vt in eum crederent, ſed vt

eum perderent. *Et dicebant ei, Quouſque animam noſtram tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm.* Quem nos regem dicimus, Iudæi Chriſtum appellabant. Dolo igitur loquebantur, vt ſi ſe Chriſtum eſſe dominus reſponderet, quaſi qui Cæſari contradixiſſet, mox Romanorum miniſtris occidendus traderetur. Hinc eſt enim quòd Pilato dicunt, Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris: omnis enim qui ſe regem facit, contradicit Cæſari. *Reſpondit eis Ieſus, Loquor vobis, & non creditis: opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me.* Cur me (inquit) interrogatis, cùm verbis meis non credatis? Loquor vobis, & non creditis. Sed quia verbis non creditis, vel operibus credite, opera non mentiuntur. *Sed vos non creditis verbis meis, quia non eſtis ex ouibus meis.* Manifeſtum eſt igitur, quòd ex ouibus Chriſti non ſunt, quicũque euangelicis verbis credere nolũt. *Oues meæ vocem meam audiunt, & ego agnoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non rapiet eas quiſquam de manu mea.* Et de his quidem ſatis iam ſuperius diximus. Probat autem quòd non rapiat eas quiſquam de manu ſua, dum dicit, *Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus eſt, & nemo poteſt rapere de manu patris mei.* Sed ne aliquis diceret, quia non inde conſequitur, vt de eius manu rapi non poſſit, addidit, dicens, *Ego & pater vnum ſumus.* Si enim ipſe & pater vnum ſunt, cùm nemo eas rapere poſſit de manu patris, nemo poteſt rapere de manu filij. Sed vnde vel ille pater, vel iſte filius eſſe probatur? Ex eo vtiq; quod ait, *Pater meus quod dedit mihi, maius eſt omnibus.* Hoc autem quid aliud eſt, niſi quia ipſe me genuit? Hoc enim donum maius omnibus eſt: ipſum enim dediſſe, genuiſſe fuit. Non enim prius fuit ille qui dedit, quàm ille cui dedit: quia non prius fuit ille qui genuit, quàm ille quẽ genuit. Neque enim aliquando pater ſine filio fuit: quia ſine verbo, ſine virtute & ſapientia, ſine vita & veritate nunquam eſſe potuit. Hoc enim totum filius dei. Ipſe enim eſt veritas & vita: ipſe eſt verbum, virtus & ſapientia patris. Sapientia vtique, quam ipſe genuit, eſt verax: quia veritatem genuit. Sed quia nunquam fuit non ſapiens & non verax, nunquam fuit ante ſapientiam & veritatem. Nunquam enim ſapiens ſine ſapientia eſſe poteſt. *Suſtulerunt ergo lapides Iudæi, vt lapidarent eum. Reſpondit eis*

Ieſus,

Ieſus, Multa bona opera oſtendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis? An quia ad veritatis viam vos reuoco? an quia vos ab æternæ mortis periculo ſeruo? an ideò fortaſſe quia infirmos veſtros ſanaui, cæcos illuminaui, leproſos mundaui, paralyticos curaui, & mortuos ſuſcitaui? Hæc enim opera non lapidatione, ſed honore digna ſunt. *Reſponderunt ergo Iudæi, de bono opere non te lapidamus, ſed de blaſphemia: & quia tu homo cùm ſis, facis teipſum deum.* Stulti Iudæi interrogant ipſum quis ſit, & palàm eum reſpondere rogant, & quia veritatem eis reſpondet, eum occidere volunt. *Reſpondit eis Ieſus, nónne ſcriptum eſt in lege veſtra, Quia ego dixi dij eſtis?* Legem hoc in loco pſalmos vocat. quia & ipſi iudicant, dum & nocentes damnant, & bonos iuſtificant. *Si illos dixit deos ad quos ſermo dei factus eſt, & nõ poteſt ſolui ſcriptura: quẽ pater ſanctificauit & miſit in mundũ, vos dicitis quia blaſphemas, quia dixi filius dei ſum?* Si (inquit) adoptiui filij, dij dicuntur: quare naturalis filius, deus non dicatur? Si illi dicuntur dij, ad quos ſermo dei factus eſt, & ideò quidem dij dicuntur, quia ſermonem dei cuſtodiunt, quare nõ magis ipſe ſermo dei dicatur deus? Non enim poteſt ſolui ſcriptura, quia nõ præteribit ex ea iota vnum, neque vnus apex, donec tota compleatur. Quod autem ait, *Quem pater ſanctificauit*, Tale eſt ac ſi diceret, quem pater ſanctus genuit. Idem enim fuit & ſanctificaſſe & genuiſſe. *Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi.* Mirabilia ſunt opera patris, mirabilia ſunt & opera filij: facit ille quod vult, facit & iſte quicquid vult. Sequitur: *Si autem facio, & ſi mihi non vultis credere, operibus credite, vt cognoſcatis & credatis quia in me eſt pater & ego in patre.* Quia enim vnum ſunt pater & filius, & filius eſt in patre, & pater in filio. *Quærebant ergo eum apprehendere, & exiuit de manibus eorum.* Quæramus igitur & nos, ſed nõ ſicut illi. quæramus fide & pietate, & non effugiet de manibus noſtris. His enim manibus apprehenditur & tenetur Ieſus. *Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum vbi fuerat Ioannes baptizatus primùm, & manſit illic. Et multi veniebant ad eum, & dicebant, quia Ioannes quidem nullum ſignum fecit. Omnia autẽ quæcunque dixit Ioannes de hoc, vera erant, & multi crediderunt in eum.* Fortaſſe ad hoc iuerat dominus illuc, vt iſti ad eũ venirent, eum viderent, & in eum crederent.

FERIA V. POST DOMINICAM IN PASSIONE.

Rogauit Ieſum quidam phariſæus vt manducaret cum illo, & ingreſſus domum phariſæi, diſcubuit. &c. Lucæ 7.

IN hoc euangelio phariſæi ſuperbia deprimitur, & peccatricis mulieris humilitas commendatur. Phariſæus iſte, Iudæorum populus eſt: hæc mulier peccatrix, Gentilitas intelligitur. Illum dominus à lepra curauit, huic multa peccata dimiſit. Nõ eſt igitur qui faciat bonũ, non eſt vſq; ad vnum. Omnes enim (vt ait Apoſtolus) peccauerũt, & egent gloria dei. Venit Ieſus in domũ phariſæi, venit ad populum Iudæorũ. Vnde ipſe ait, Nõ ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël. Sed quare venit? Vt manducaret cũ illo, vt carnalibus & ſpiritualibus cibis frueretur cũ illo, & patris voluntatem operaretur in illo. Ipſe enim dixit, Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem patris mei qui in cœlis eſt. Ad tempus enim conuerſatus cum Iudæis, legis & prophetarũ cibũ ſuſcipiebat cum eis, & annonã diuini eloquij miniſtrabat eis. Hoc autẽ cognouit mulier quæ erat in ciuitate peccatrix: hoc gentilitas intellexit, quæ in huius mũdi ampliſſima ciuitate conuerſabatur. Et quid egit? Vis audire quid? *Attulit alabaſtrum vnguẽti.* Per quod nihil melius quàm pectus, & cordis ſecretariũ, plenum fide & charitate intelligere poſſumus. Tale enim alabaſtrũ, huiuſmodi vnguentũ ſeruare cõſueuit. Idipſum enim ſignificauit & regina auſtri, quæ veniens à finibus terræ audire ſapiẽtiam Salomonis, pretiotiſſima ei aromata ſecũ attulit. Nullũ autẽ vnguentũ, nulla aromata ſic domino redolent, ſicut fides & charitas, cæteræq; virtutes. *Et ſtans retrò ſecus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius.* In eo enim quòd mulier retrò ſtat, deuotio & humilitas agnoſcitur. In eo enim quòd lachrymis pedes rigat, vera pœnitentia & compunctio demonſtratur. Et quoniam eaſdem lachrymas capillis tergit, & tergendo ne videantur abſcõdit, & dolet, ſeſe vtiq; de illis nõ eſſe oſtendit, qui omnia opera ſua faciũt vt videantur ab hominibus, de quibus dominus ait, quia receperunt mercedẽ ſuã. *Et oſculabatur pedes eius, & vnguẽto vngebat.* In oſculo enim pacem, amorẽ, & dilectionem mõſtrabat: in vnguẽto verò, cordis intima blandimẽta, & deuoti obſequij affectionẽ ſignificabat. Huic autẽ vnguento

illud

illud oleum cõtrariũ eſt, de quo dicitur, Oleum autem peccatoris no impinguet caput meũ. Quàm ſimilis eſt iſte phariſęus illi alij, de quo alibi dicitur, Duo homines aſcẽderũt in tẽplũ vt orarent, vnus phariſęus, & alter publicanus, qui in ſua confidens ſuperbia, ſtans hæc apud ſe orabat, Deus gratias ago tibi, quòd non ſum ſicut cæteri homines, raptores, iniuſti, adulteri, velut etiã hic publicanus. Sicut enim ille illum publicanũ, ita & iſte iſtam peccatricem mulierẽ horrebat & deſpiciebat. Vnde & ſubditur: *Videns autẽ phariſæus qui vocauerat eum, ait intrà ſe, dicens, Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eũ: quia peccatrix eſt.* Neſcis phariſæe ſtulte, neſcis: nuper te mũdauit à lepra, quẽ modò nõ credis eſſe prophetã. Et propheta quidem eſt, & optimè ſcit quæ & qualis ſit mulier quæ tangit eum, & quia peccatrix eſt. Ad hoc enim ipſe venit, ad hoc ipſe de cœlis deſcendit. Nõ enim venit vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiã. Hoc & ipſe teſtatur, eius verba ſunt hæc. Non horret igitur peccatores, qui pro peccatoribus factus eſt homo. *Et reſpõdens Ieſus, dixit ad illum: Simõ, habeo aliquid tibi dicere. At ille ait, Magiſter, dic. Duo debitores erant cuidam fœneratori, vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtriſque. Quis ergo eum plus diligit? Reſpondens Simõ, dixit, Æſtimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei, Rectè iudicaſti.* Valde enim iuſtũ & rationabile eſt, vt ille plus diligat cui plus donatur. Illud quoq; æquũ eſſe videtur, vt qui plus diligit, magis ametur. Meritò igitur hãc peccatricẽ mulierem dominus diligebat, à qua ſe multũ diligi ſciebat. Ideo enim dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multũ. Vide ergo ꝙ pulchra ſimilitudo de eo qui plus & de eo qui minus debebat, in qua phariſæus ſecundũ ſuã reſponſionẽ intelligere poterat, quia minus ipſe quàm Maria Chriſtũ diligebat, ſi quidem ſe nec tantum debere, nec tantum ſibi quantum illi dimiſſum eſſe credebat. Vnde & ſubditur: *Et conuerſus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos. Oleo caput meum non vnxiſti, hæc autem vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.* Ad mulierem con-

uerſus eſt dominus, quia de muliere loquuturus erat. Sed quid ait? Vides (inquit) hanc mulierem? non talis eſt qualẽ tu eam eſſe arbitraris. aliter videtur à me, & aliter videtur à te, tu exterius, & ego interius: tu in facie, & ego in corde video. Mihi eius fides, ei⁹ amor nõ eſt occultus. Intraui in domum tuam, aquã pedibus meis nõ dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos. Quantũ igitur intereſt inter aquã & lachrymas, tantũ eſt inter tuũ & illius amorẽ. Sed hæc præter literã aliud ſignificare videntur. Neq; enim credibile eſt, eũ qui Chriſtũ ad cõuiuium inuitauerat, eius pedibus aquã dare noluiſſe. Diximus enim per phariſæũ Iudæos, per mulierẽ Gentiles ſignificari. Chriſti verò pedes, eius humanitatẽ: ſicut eius caput, ipſius diuinitatẽ ſignificat. Hoc enim Apoſtolus ait: Omnis viri caput, Chriſtus: Chriſti caput, deus. Chriſti igitur pedibus Iudæi aquã non dãt, neq; eos lauãt, imò verò quãtũ poſſunt ſordidãt & deturpant, quia ſaluatorẽ noſtrũ cum iniquis deputãtes, vitiorum puluere & terrena cõtagione iudicãt eſſe pollutũ. At verò Apoſtol. Petrus Chriſti pedes lauabat, cùm de eo diceret, Qui peccatũ nõ fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. Nemo enim ſic loquutus, nemo ſic mũdus, ſicut ille qui ſine peccato eſt. Vnde & eccleſia iã baptizata & à peccatis mũdata, dicit: Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Nos autẽ nõ ſolũ aquã, ſed & lachrymas Chrtiſti pedibus damus, quia eius humanitati nos humiliter inclinamus, & inde peccatorũ veniam expectamus, eámq; adoramus & veneramur, & cũ lachrymis deprecamur. Sequitur: *Oſculũ mihi non dediſti: hæc autẽ ex quo intraui, non ceſſauit oſculari pedes meos.* Oſculũ enim, pacis & dilectionis ſignũ eſt. Oſculũ igitur Iudæi Chriſto domino nõ dederũt, quẽ gratis & ſine cauſa odio habentes, vſq; ad mortem perſequuti ſunt. Vnde & ipſe ait, Quia odio habuerunt me gratis. Gẽtiles verò eius pedes oſculari nõ ceſſant, quia ab eius amore nõ ſeparãtur, & in ipſius nominis cõfeſſione mori nõ timent. Quodãmodo enim Chriſti martyres oſculabantur eũ, dũ eum cõfitentes & bene de eo loquẽtes, moriebãtur pro eo. *Oleo caput meũ non vnxiſti: hæc autẽ vnguẽto vnxit pedes meos.* Maiorẽ igitur reuerentiã Chriſti humanitati ferũt Gẽtiles, q̃ eius diuinitati Iudæi aliquãdo exhibuiſſent. Ipſi eum neq; eſſe deũ, neq; ſanctiſpiritus gratia vnctũ credũt:

nos

nos autem etiã ſecũdum humanitatẽ omni virtute & gratia plenũ eſſe cõfitemur,dicẽtes cũ Pſalmiſta, Dilexiſti iuſtitiã,& odiſti iniquitatẽ, propterea vnxit te de⁹,deus tuus oleo lætitiæ præ cõſortibus tuis.In ipſo enim (vt Apoſtol. ait)habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.Hoc enim Apoſtol.dicẽs,eius vtiq; corpus,eius humanitatẽ & pedes vngebat. Audiamus igitur quid beatiſſimæ mulieri, audiamus quid in eius figura Gentiũ eccleſiæ pro huius tãtæ ſeruitutis obſequio dominus dicat. *Dixit autẽ ad illam, Mulier,remittũtur tibi peccata.* Vide ergo quid lachrymę poſſint,vide quid fides & dilectio operetur:paruo tẽporis ſpatio iuſtificata eſt mulier & ab omni peccato mũdata, quæ tam peccatrix fuerat,vt eã videre phariſæus dedignaretur. Nemo igitur deſperet,nemo de domini miſericordia diffidat. Clemens eſt dominus, qui ex corde conuerſis tam facilè miſeretur.

FERIA VI. POST DOM. IN PASSIONE.

Collegerunt pontifices & phariſæi conſilium, &c. Ioan. 11.

AVdierant pontifices & phariſæi Saluatorẽ noſtrũ Lazarum quatriduanũ reſuſcitaſſe, cuius miraculi magnitudine territi,inter ſe conſiliantes dicebant, *Quid facimus?* Occidamus Ieſum.Quare? *Quia multa ſigna facit. Si enim dimittimus eum ſic, omnes credent in eum.* Videntes ſigna & virtutes quæ fiũt per eũ.Quod ſi fecerint, *Venient Romani,& tollent noſtrũ locũ & gentẽ.* Timebãt enim ne regẽ cõſtituerẽt, & ob hoc contra ſe Romanorũ exercitũ concitarent,quorũ imperio ſicut cæteræ gẽtes,Iudæi quoq; ſubditi erant. Sed ſicut Pſalmiſta ait, Illic trepidauerunt timore, vbi nõ erat timor.Si enimChriſto crediſſent,ſi Ieſum nõ occidiſſent,nec locũ nec gentem amiſiſſent.Sed quia Chriſtũ occidere nõ timuerunt,& locum & gentẽ perdiderunt. *Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine, cùm eſſet pontifex anni illius,dixit eis,Vos neſcitis quicquã,nec cogitatis quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autẽ*(ait euangeliſta.)*à ſemetipſo nõ dixit,ſed cùm eſſet põtifex anni illius, prophetauit quia Ieſus moriturus erat pro gente,& non tantùm pro gente,ſed vt filios dei qui erant diſperſi cõgregaret in vnum.* Vos(inquit)neſcitis quicquam,neque cogitatis ea quæ neceſſaria ſunt.Ego autem ſcio,& cognoui, quia neceſſe eſt vt vnus moriatur homo pro populo, & nõ

tota gens pereat. Hoc autem non dixit à ſemetipſo, ſed à ſpiritu ſancto, qui aliter quàm ipſe intelligebat, verba illi dirigebat in ipſo. Aliud Caiphas ſe dicere putabat, atque aliter ſua verba intelligebat. Tota enim eius intentio erat, vt Iudæi Chriſtum occiderent, ne ipſi à Romanis occiderentur. Prophetabat tamen quod Ieſus moriturus erat pro Iudæorum gente: & non tantùm pro illa gente, ſed vt filios dei qui vbique gentium diſperſi erant, in vnam fidem & ecclеſiam congregaret, vt fierent vnum ouile & vnus paſtor. *Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum.* Quaſi enim vtili accepto conſilio, ex quo Caiphas hæc loquutus eſt, tota illa Phariſæorum multitudo quomodo Chriſtum interficeret, cogitabat. *Ieſus ergo iam nõ in palàm ambulabat apud Iudæos, ſed abiit in regionem iuxta deſertum, in ciuitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.* Hoc enim non timore fecit Ieſus, qui vbique ſecurus erat, qui ipſos quoque inimicos in poteſtate habebat, quem Iudæi nec tenere nec occidere poſſent, ſi nollet. Quare ergo? vt nos doceret, vt prouidos redderet, vt nos quoque iniquorum hominum furori & iræ cedamus, ſi eos fortaſſe noſtra pręſentia & alloquutione non corrigi, ſed deteriores fieri videamus. *Proximum autem erat Paſcha Iudæorum, & acceſſerunt multi Ieroſolymam de regione ante Paſcha, vt ſanctificarent ſeipſos.* Hoc Paſcha miſeri Iudæi cruentum habuerunt: hoc regem & dominum ſuum interfecerũt. Hoc multi Ieroſolymam vndique cõfluxerunt. Et qui ſeipſos ſanctificare venerãt, Chriſto domino interfecto valde deteriores ad propria remearunt. *Quærebant ergo Ieſum, & colloquebantur in templo ſtantes: Quid putatis quòd nõ venit ad diem feſtũ?* Quærebant (inquit) Ieſum: & ideo quærebãt, quia occidere eum volebant. In templo ſtabant: non orabant, ſed de ſaluatoris morte inter ſe tractabant. Mirabantur quia non venerat ad diem feſtum, qui eos docere ſolebat in diebus feſtis: & eum perdidiſſe timebant, quem occidere quęrebant. *Dederant autem pontifices & Phariſæi mandatum, vt ſi quis cognouerit vbi ſit, indicet, vt apprehendãt eum.* Qui enim ita quærũt Ieſum, non poſſunt ſcire vbi ſit, neq; inueniũt eum. Si vultis ſcire Iudæi, & inuenire Ieſum, venite ad eccleſiã, venite ad nos & indicabimus vobis eum, nõ prodendo, ſed credẽdo, non vt eum occidatis, ſed vt nobiſcum in eum credatis.

SAB-

SABBATHO POST DOMINICAM IN PASSIONE.

Cogitauerunt principes ſacerdotum, vt & Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Ieſum. Et reliqua. Ioan.12.

STulti Iudęi eum occidere volebant, quem nuper dominus ſuſcitauerat, ac ſi iterum eum reſuſcitare non poſſet. *In craſtinum autē turba multa quæ venerat ad diem feſtum, cùm audiſſet quia venit Ieſus Ieroſolymam, acceperūt ramos palmarum, & proceſſerunt obuiam ei.* Rami palmarū victoriam ſignificant, quam dominus illis diebus de hoſte triūphans ſuſcepturus erat. Palma enim in ſcripturis ſæpiſſimè pro victoria ponitur. *Et clamabant, Oſanna, benedictus qui venit in nomine domini rex Iſraël.* Oſanna interiectio eſt, nihílque aliud ſignificat, niſi quendam populi affectum, congratulantis & deum laudantis. Venit autem dominus in nomine domini, ſecundū quod ipſe ait, Ego veni in nomine patris mei, & non recepiſtis me: alius veniet in nomine ſuo, & illum accipietis. *Et inuenit Ieſus aſellum, & ſedit ſuper eum: ſicut ſcriptum eſt, Noli timere filia Sion, ecce rex tuus venit, ſedens ſuper pullum aſinæ.* Hæc autem in Matthæo expoſuimus. De hac enim aſina & pullo Iacob patriarcha loquitur, dicens, Iuda te laudabunt fratres tui, manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum: catulus leonis Iuda: ad prædam fili mi aſcendiſti: accubuiſti vt leo, & quaſi leæna: quis ſuſcitabit eum? Et paulò pòſt: Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem ô fili mi aſinā ſuam. Hæc enim aſina, Synagoga eſt, quæ alio nomine vinea nuncupatur: pullus verò, populus gentium indomitus & laſciuus: vitis autem Chriſtus: qui ait, Ego ſum vitis vera. Ligauit igitur ad vineā pullū ſuum, quia Gentilem populū ſynagogæ coniunxit, vt fieret vnum ouile & vnus paſtor. Sed quia prius ſecundum quandam partem ſynagogam ſibi coniunxerat, aſinam quoque ligauit ad vitem. Per ſe enim ſynagogam, & per ſynagogā nos prædicauit, & prædicando nos ſynagogæ ſibíque ligauit. Sequitur: *Hæc non cognouerunt diſcipuli eius primum: ſed quando glorificatus eſt Ieſus, tunc recordati ſunt quia hæc ſcripta erāt de eo, & hæc fecerunt ei.* Quid hæc ſignificarent, non cognouerunt diſcipuli eius primùm, ſed quando glorificatus eſt, id eſt, poſtquam eorum ſenſus aperuit, vt ſcripturas intelli-

gerent, *tunc recordati ſunt quia hæc ſcripta erant de eo, & hæc fecerunt ei*: nõ alio modo niſi eo quo antè per prophetã fuerant prænuntiata de eo. *Teſtimoniũ ergo perhibebat turba quæ erat cum eo, quando Lazarum vocauit de monumento, & ſuſcitauit eum à mortuis. Propterea & obuiam ei venit turba, quia audierant eum feciſſe hoc ſignũ.* Miraculis igitur trahebãtur, qui verbis nõ mouebantur. *Phariſæi ergo dixerunt inter ſe & ad ſemetipſos, Videtis quia nihil proficimus: ecce mundus totus poſt eum vadit, cuius nomen delere cogitauimus.* Quę ſunt enim iſtę voces, quę in eius gloria reſonãt? Quid eſt Oſanna filio Dauid? quid eſt quod populus dicit, Benedict⁹ qui venit in nomine domini? Proximum eſt, vt rex ab omni populo cõſtituatur, & Romanis veniẽtibus locus iſte funditus deſtruatur. *Erant autẽ Gentiles quidam ex his qui aſcenderant, vt adorarent in die feſto.* De talibus enim fuit Centurio, de quo ipſe dominus ait, Amen dico vobis, nõ inueni tantam fidem in Iſraël. *Hi ergo acceſſerunt ad Philippum, qui erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Ieſum videre.* Et Iudæi & Gentiles quærunt Ieſum: Iudæi, vt perdant: Gentiles, vt credant. *Venit Philippus, & dicit Andreæ: Andreas rurſum & Philippus dixerunt Ieſu. Ieſus autem reſpondit eis, dicens, Venit hora vt clarificetur filius hominis.* Modò (inquit) occidetur filius hominis, modò cum iniquis reputabitur, modò ſol iuſtitiæ obſcurabitur: ſed venit hora poſt hæc, vt clarificetur, & non tantùm ab his, ſed à cunctis gentibus adoretur. Hoc autẽ factum eſt poſt Chriſti reſurrectionem, vbique apoſtolis prædicãtibus, & Chriſti nomen in ſignis & miraculis declarantibus. *Amen amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Hoc eſt enim illud granum frumenti, quod virgo & inarata terra produxit: de quo Pſalmiſta ait, Veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit. Etenim dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructũ ſuum. Huius autem grani immenſa multiplicatione, omnia eccleſiæ horrea repleta ſunt. De hoc frumẽti grano ille panis cõficitur, de quo ipſe dominus ait, Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Cõſtat autem hoc & ad literam verũ eſſe, ꝙ frumenti granum, ſi in arca ſeruetur, non creſcit: ſi autẽ ſeminetur, ſi in terra ſoluatur & moriatur, multũ fructum affert.

fert. *Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mũdo, in vitam æternã cuſtodit eam.* Hoc enim nõ dixiſſet, ſi animas noſtras & bene & malè odiſſe nõ poſſemus. Ipſe enim exponit quid ſit malè amare, & ipſe exponit quid ſit bene odiſſe. Malè enim animam ſuam amat in hoc mundo, qui propter hũc mundum, & propter hanc vitam præſentem, eam amat. Iſte enim perdet eam: qui ſic amando, æternæ morti & perditioni tradet eam. Qui enim bene amat animã ſuam, ſic eam amat, vt in æternum viuat, non vt breui tempore in delitiis viuat. Vnde & in vitam æternam eam cuſtodit, qui ſic in hoc mundo animam ſuam odit. Ille animam ſuam & vitam ſuam odiſſe videtur, qui mori non timet: qui ieiuniis & vigiliis, qui paupertate & nuditate, aliíſque ſimilibus eam affligit. Ille denique qui ſic amat animam ſuam, vt eam, ſi neceſſe ſit, pro Chriſti fide ponere nolit, perdet eam. Qui verò ſic odit, vt eam in tali neceſſitate ponere non recuſet, in vitam æternam cuſtodit eam. *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur:* vt ſicut ego pro ipſo, ita & ipſe (ſi neceſſe ſit) pro me moriatur. Sequi enim, imitari eſt. Miniſtrant enim domino non ſolùm epiſcopi & ſacerdotes, cæteríque illius ordinis, verùm etiam qui facit eleemoſynas, veſtit nudos, viſitat infirmos, aliáque his ſimilia miſericordiæ & pietatis opera facit, domino miniſtrat. Vnde & ipſe quoque dominus ait, Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis: oſtendens eos miniſtrare ſibi, qui ipſius membris miniſtrant. Sed quid eis ſibi miniſtraſſe proderit? Sequitur: *Et vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit.* Dicis fortaſſe, non hoc tibi ſufficit. Audi quod ſequitur: *Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum pater meus.* Magnus honor, magna gratia, immenſæ diuitiæ. Beatus ille quem dominus honorificabit. Ille enim dabitur illis bonis, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit deus diligentibus ſe. Denique qui ibi erit, vbi ipſe eſt, quid melius vnquam habere poteſt? Hoc enim Pſalmiſta deſiderans, ait, Beati qui habitant in domo tua domine: in ſeculum ſeculi laudabunt te. Itémque, Vnam petij à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Et apoſtolus, Cupio, inquit, diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Sequitur:

Nunc anima mea turbata eſt : & quid dicam? Pater, ſaluum me fac ex hac hora. Sed propterea veni in hanc horam. Pater glorifica nomen tuum. Dixit ſuperius, Venit hora vt clarificetur filius hominis: nunc autem dicit quòd anima eius turbata eſt. Sed vnde turbata, niſi quia ex ipſa ſua clarificatione, multos vbique terrarũ non ſolùm turbari, verùm etiam flagellari & occidi, cunctiſque tormentorum generibus affligi videbat? Quis in eum credidiſſet, ſi clarificatus nõ fuiſſet? Niſi enim à mortuis reſurrexiſſet, cœlos aſcendiſſet, tantáq; fideles ſui in ipſius nomine miracula feciſſent, nemo in eum crediſſet: dicat ergo, Nunc anima mea turbata eſt: non meæ mortis timore, ſed meorum fidelium cõpaſſione: homo enim ſum, & humanis affectionibus moueor. Et quid dicam, cùm pro meo nomine fideles meos ſic affligi & cruciari videam? Pater ſaluum me fac: ſalua membra mea, ſalua & cuſtodi fideles meos ex hac hora, ex hoc tempore meæ paſſionis, & illorum perturbationis. Simul enim & paſſio Chriſti & eccleſiæ perſequutio cœpit: quia dum ipſe capitur, Apoſtoli fugiunt, Petrus negat, & ſcandalum patiuntur omnes. Sed propterea veni in hanc horã, vt ex hora hac fideles mei ſaluentur, & meo ſanguine mundentur. *Tunc verò pater clarifica nomen tuum*, vt me die tertia reſurgente, clarum & manifeſtum fiat, quòd tu pater & ego filius vocor. Si enim cognouerint nomẽ tuum, cognoſcent & nomen meum: quia pater ſine filio eſſe non poteſt. *Venit ergo vox de cœlo, dicens, Et clarificaui & iterum clarificabo.* Clarificaui per miracula, & iterum clarificabo per reſurrectionem & aſcenſionẽ. Clarificaui paucis, clarificabo multis, & demum clarificabo omnibus. Pauci enim fuerunt illi qui eum dicentem audierũt, Hic eſt filius meus dilectus. Multi verò ſunt, qui dei filium eum eſſe credunt. Sed hoc in iudicio plenius declarabitur: quando omnis lingua confitebitur, quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris. *Turba ergo quæ ſtabat & audierat, dicebat tonitruum factum eſſe: alij dicebant, angelus ei loquutus eſt.* Illi igitur & illi vocem audierunt, ſed neque illi neque alij eam intellexerunt. *Reſpondit Ieſus, & dixit. Non propter me hæc vox venit, ſed propter vos.* Nulla enim tali colloquutione indigebat, qui patris voluntatem per omnia ſciebat. Linguę enim (vt ait apoſtolus) in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus.

libus. *Nunc iudicium eſt mundi, nunc princeps mundi huius eiicietur foras.* Hoc enim iudicio agitur, vt bonum à malo, & iuſtum ab iniuſto diſcernatur. Ex eo igitur tempore mundus iudicari & iudicare cœpit, ex quo Chriſti doctrinam ſuſcepit: quia tunc primùm veritatem à mendacio diſcernere nouit. Ex tunc princeps mundi huius, id eſt, diabolus rex & dominus iniquorum eiectus eſt foras: non foras vtique de mundo, ſed foras de populo baptiſmate mundo, quem Chriſtus ſuo ſanguine lauit, & baptiſmatis aqua mundauit. *Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.* Ille (inquit) foras eiectus, amittet principatum: ego autẽ exaltatus, ad meipſum omnia traham: omnia videlicet, quæ trahenda ſunt. H*oc autem dicebat* (ait euangeliſta) *ſignificans qua morte erat moriturus. Reſpondit ei turba, Nos audiuimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternum: & quomodo tu dicis, Oportet exaltari filium hominis?* Quis eſt iſte filius hominis? Videntur Iudæi hoc in loco intellexiſſe, quid hac tali exaltatione dominus ſignificauit, dum eum intelligunt, qui ſic exaltatur, non poſſe manere in æternum. *Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicum lumen in vobis eſt: ambulate dum lucem habetis, vt non tenebræ vos comprehendant. Qui ambulat in tenebris, neſcit quo vadit. Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis ſitis.* Adhuc (inquit) modicum lumen intelligentiæ in vobis eſt, dum neſcitis quis ſit filius hominis. Illi enim ſoli illuminati ſunt, qui eum cognoſcunt, & qui eum eſſe credunt filium dei & filium hominis: ambulate, feſtinate, currite ad lucem dum poteſtis, dum proxima eſt, dum eam videtis & ante oculos eam habetis: & non tenebræ erroris & mortis vos comprehendant. Qui enim ambulat in tenebris ignorantiæ & erroris, neſcit quo vadit. *Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.* Ergo dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis ſitis. *Hæc loquutus eſt Ieſus, & abiit, & abſcondit ſe ab eis.* Et hoc quidem ſignificatio eſt. Ideo enim dominus tunc ab eis ſe abſcondit, quia vſque hodie ab eis non inuenitur. Quotidie enim in lege & prophetis loquitur eis, & tamen non inuenitur ab eis: & hoc erat quod ſignificabat, quando ſe abſcondit ab eis.

Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur, &c. Matth.26.

NVntiat dominus Paſcha poſt biduum, nuntiat & paſſionem ſuam, vt in Paſcha occidatur, qui per Paſcha ſignificatur. Tota enim illa feſtiuitas per tot annos anteà celebrata, nihil aliud niſi Chriſti paſsionem ſignificabat. Meritò igitur ſimul conueniunt, & ſignificatio & ſignificatum. Meritò illa & nõ alia die iam tandem morti traditur, qui per ſingulos annos in huius facti ſignificatione illa die immolabatur. Paſcha enim ſiue Phaſe, tranſitus dicitur, ſiue quia tunc dominus tranſiens per caſtra Ægyptiorũ, omnia eorum primogenita interfecit, ſiue etiam quia tũc ſaluator noſter tranſiuit ex hoc mũdo ad patrem. Vnde Ioannes ait, Sciens Ieſus quia venit eius hora vt tranſeat ex hoc mũdo ad patrem, cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos. Hæc autẽ ſolennitas ſeptẽ diebus celebrabatur: de qua in Exodo ſufficienter diximus. *Tunc cõgregati ſunt principes ſacerdotum & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotũ, qui dicebatur Caiphas: & conſilium fecerunt vt Ieſum dolo tenerent & occiderent.* Sicut enim per ſingulos annos, omnes Iudæi cõuenire ſolebant, vt in hac ſolẽnitate vnum hœdum immolarent: ita & nũc omnes colligũtur in vnum, vt Chriſtũ dolo teneant & occidãt, quem ille hœdus ſignificabat: de quo ſcriptum eſt, Iuxta quẽ ritum tolletis hœdum & immolabit eum omnis multitudo filiorũ Iſraël ad veſperum. Cui enim nõ videretur ridiculum eſſe, vt ſexcenta millia hominum & eo amplius in vnũ conuenirent, vt vnum hœdũ interficerent, niſi quia hoc tam magnũ ſacramentum in illo facto ſignificabatur? *Dicebant autem, Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.* Timebãt enim ne populi ſeditione de illorum manibus Chriſtus tolleretur, qui illuc ad diem feſtum vndiq; conuenerant. *Cùm autem eſſet Ieſus in Bethania in domo Simonis leproſi, acceſsit ad eum mulier habẽs alabaſtrum vnguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recũbentis.* Simon iſte leproſus fuerat, quẽ iam anteà ſanauerat dominus. Hæc autẽ mulier vtrum eadẽ ſit, quæ lachrymis pedes eius rigauit, an alia, non cõtendo. Mihi tamen non videtur inconueniens, ſi ad Chriſti caput vngendũ acceſſit, cui iam

dominus

dominus peccata dimiſerat,dicens,Mulier dimittũtur tibi peccata. Hoc autẽ vnguentũ alius euãgeliſta ſpicatũ,alius piſticum vocat.Et ſpicatũ quidem dicitur,ab ea ſpecie quæ ſpica nardi vocatur. piſticum autẽ fidele interpretatur: cui illud cõtrarium eſt, de quo dicitur, Oleum autẽ peccatoris non impinguet caput meum . Manifeſtũ eſt igitur, quid vtrũque ſignificet . *Videntes autem diſcipuli indignati ſunt, dicentes, Vt quid perditio hæc? poterat enim hoc venundari multo, & dari pauperibus* . Hoc autẽ ſolum Iudam dixiſſe Ioannes euangeliſta narrat: & hoc fortaſſe,quia plus cæteris hoc ei diſplicuiſſet, & cæteris quidem,propter pauperes:Iudę verò, quia fur erat,& loculos habebat . Quia enim huius rei ſignificatum nõ intelligebant,inutiliter eis fieri videbatur. *Sciens Ieſus, ait illis, Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me*. Sciens enim Ieſus quid hoc ſignificaret,defendit,& laudat mulierẽ de opere bono.*Nam ſemper pauperes habebitis vobiſcum:me autem non ſemper habebitis.* Hoc enim de præſentia ſui corporis dicit , quam illi modicum ſecum habituri erant. *Mittens enim hæc vnguentũ hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.* Significatio(inquit)eſt, non perditio: in proximo enim paſſurus ſum,ideóque hæc mulier hoc vnguentũ mihi obtulit ad ſepeliẽdũ.Mos enim antiquitus fuit, vt nobilium corpora ſepelienda vnguentis pretioſis vngerentur,& cũ aromatibus ſepelirentur.*Amen dico vobis, vbicũque prædicatũ fuerit hoc euangeliũ in toto mundo,dicetur & ꝙ hæc fecit in memoriã eius*. Vos(inquit)inſipienter pro eo facto eã reprehenditis, pro quo ipſa laudãda eſt in vniuerſo mũdo. *Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Scarioth,ad principes ſacerdotum,& ait illis,Quid vultis mihi dare,& ego vobis eũ tradã? At illi cõſtituerunt ei triginta argẽteos:& exinde quærebat opportunitatẽ vt eũ morti traderet.* Hoc enim totũ à prophetis prænuntiatũ fuerat , & ꝙ à diſcipulo traderetur,& ꝙ triginta argenteis venderetur.Vnde Pſalmiſta,Homo pacis meæ,in quo ſperabã,qui edebat panes meos,ampliauit aduerſum me ſupplantationem. Et alibi: Apprehenderũt mercedẽ meam triginta argẽteis: de quorum pretio ironicè dixit , quia indecorum & inconueniens erat,vt mũdi ſaluator tam vili pretio venderetur. *Prima autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum , dicentes:Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Paſcha enim hoc in

loco agnũ illum vocat, qui in Paſcha immolabatur, quem nocte illa comedebãt in azymis & lactucis agreſtibus. *At Ieſus dixit, Ite in ciuitatem ad quendam, & dicite ei, Magiſter dicit, tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.* Iſte enim quidam nõ parui meriti fuiſſe credendus eſt, apud quem non ſolùm dominus Paſcha fecit, verum etiam paſſionis reuelat arcanum, dicens ei, *Tempus meum propè eſt. Et fecerunt diſcipuli ſicut præcepit illis Ieſus, & parauerunt Paſcha. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis: & edentibus illis dixit, Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt. Et cõtriſtati ſunt valde, & cœperunt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum domine? At ipſe reſpondens ait, Qui intingit manum mecum in parapſide, hic me tradet.* Prius dicit, Vnus veſtrum tradet me: deinde dubitantibus omnibus, & vnoquoq; timente pro ſe, (ſciebant enim eum mentiri non poſſe) manifeſtius eum oſtendit, dicens, *Qui intingit mecũ manũ in parapſide, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptũ eſt de illo: Væ autem homini illi, per quem tradetur.* Vtrunque enim prophetatũ erat, & quòd filius traderetur, & quòd væ illi eſſet, per quem traderetur. Vtrũque enim præuiderat deus, & mortem ſuam, & iniquitatem proditoris ſui. Vtrũque ergo prædicare voluit, vt eo amplius ſibi quiſq; caueret, & proditionem facere timeret. *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Simplici ſermone & vulgata loquutione loquitur, non quòd bonũ vel malum ei ſit, qui omnino non eſt: niſi fortè quis hoc ſubtilius intelligere velit, vt formato corpore, & ſuſcepta anima, ſi Iudas in matris vtero, prius quàm naſceretur, moreretur, melius illi eſſet, quàm vt ad hoc tantum ſcelus perueniſſet: quoniã & ſi gloriam beatitudinis nõ haberet, pœnam tamen proditionis non ſuſtineret. Credimus enim omnes homines, etiam non natos reſurgere, quibuſcũque vel ad horam conceſſum eſt viuere. *Reſpondens autẽ Iudas qui tradidit eum, dixit, Nunquid ego Rabbi? Ait illi, Tu dixiſti.* Ecce miſer, vide dominũ omnia ſcire, nec tuam cõſcientiam eũ latere: ceſſa igitur, & confitere. *Cœnantibus autem eis, accepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait, Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum.* Exponit dominus hoc in loco, quid ſignificaret cùm alibi diceret, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non

habebitis

habebitis vitam in vobis. Ecce ſacerdos in æternum,ſecundum ordinem Melchiſedech: panem & vinum virtute ineffabili in ſui corporis & ſanguinis ſubſtantiam cõuertit. Sicut enim tunc & viuebat & loquebatur,& tamen à diſcipulis comedebatur, & bibebatur: ita & modò integer & incorruptus manet, & à fidelibus ſuis in panis & vini ſacramenta,quotidie bibitur & manducatur. Niſi enim panis & vinum in eius carnem & ſanguinem verterentur, nũquam ipſe corporaliter manducaretur & biberetur. Mutantur enim iſta in illa, comeduntur & bibuntur illa in iſtis: quod qualiter fiat, ipſe ſolus nouit, qui omnia poteſt, & omnia nouit. Dixit enim tunc per ſe,dicit & modò per ſuos miniſtros, Hoc eſt corpus meum. Et tanta eſt eius verbi virtus & efficacia, vt ſtatim fiat quod dicitur. Similiter autẽ dum dicit, *Hic eſt ſanguis meus,* mox in eius ſanguinem vinum conuertitur. *Et accipiens calicem gratias egit,& dedit illis,dicens, Bibite ex hoc omnes, Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionẽ peccatorum.* Hic(inquit) eſt ſanguis meus, qui fundendus eſt, non alius iſte & alius ille, ſed vnus idémque & iſte & ille. Cras igitur fundetur ex hoc meo latere,quem vos modò bibitis,& videtis in calice. Aliter enim teſtamentum nouum confirmari non poteſt. Et hoc eſt quod apoſtolus ait, Vbi enim teſtamentum eſt,mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt. Alioquin nondum valet, dum viuit qui teſtatus eſt.Vnde nec primũ quidem ſine ſanguine dedicatũ eſt. Sanguine igitur vetus teſtamentũ,ſanguine dedicatur & nouũ: ſed illud quidẽ ſanguine hircorũ, hoc autem ſanguine Chriſti. *Dico autẽ vobis,non bibã amodò de hoc genimine vitis, vſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum nouum in regno patris mei.* Regnum dei eccleſia eſt, in qua vinum vetus nõ bibitur, nec vetus doctrina ſuſcipitur: quia non ad literam,ſed ſpiritualiter ſcriptura intelligitur. In hac igitur Chriſtus nouũ vinum bibit nobiſcum,quia in nobis manẽs in nobis eſurit & ſitit,in nobis cibatur, atque potatur. Sic enim ipſe ait:Eſuriui,& dediſtis mihi mãducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere. Ipſe enim ſecundũ ſe iam nunc neque eſurit neque ſitit, neque mãducat neque bibit. Spreto igitur vino veteri, vinum nobiſcum in eccleſia bibit: quia repulſa Iudæorũ fide atque doctrina,noſtra fidem

& doctrinā recipit. Quaſi enim de vno vino bibimus,dum vnam fidem & doctrinā tenemus. Lucas enim duos calices ponit,duo ſignificans teſtamenta. Et in primo quidē calice dicitur, Non bibā amodò de hoc genimine vitis,vt intelligamus vetus teſtamentū iuxta literam eſſe cōpletum. Vnde & mox ſubditur: *Donec bibam vobiſcum illud nouū in regno dei. Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti.* Meritò enim poſt talem refectionem hymnū dicunt,& in montē Oliueti aſcendūt: quoniā qui Chriſti carne & ſanguine reficiuntur, deum laudare & montem pacis aſcendere digni ſunt. *Tunc dicit illis Ieſus, Omnes vos ſcandalū patiemini in iſta nocte in me.* Scandalū enim dubitationis paſſi ſunt, dum eū quaſi impotentē teneri,ligari, & flagellari viderunt. *Scriptum eſt enim, Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis.* Scripturæ teſtimonio probat, quod dixerat. Nam & Pſalmiſta ait, Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt. Percuſſit pater filium:quia(ſicut ipſe ait)non haberent in eum poteſtatem, niſi hoc eis datum fuiſſet deſuper. *Poſtquam autem reſurrexero, præcedā vos in Galilæam.* Hæc enim prophetia,cōſolatione plena eſt. In Galilæam eos præcedit,id eſt,in patriam eorum:(omnes enim Galilæi erant)ſignificās ſe tandem illos ad meliorē patriam reducere. *Reſpondens autē Petrus, ait illi, Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.* Non enim putabat beatus Petrus, vt alicuius perſequutionis timore, ſuæ fidei & dilectionis flamma extingui potuiſſet. *Ait illi Ieſus, Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus, Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt.* Nemo igitur in ſe, nemo in viribus ſuis confidere poteſt. Omnis conſtantia, omnis virtus & fortitudo,non hominis,ſed dei eſt. *Tunc venit* Ieſus *cum illis in villam quæ dicitur Gethſemani, & dixit diſcipulis ſuis, Sedete hic, donec vadam illuc, & orem.* Quia enim Gethſemani vallis pinguium interpretatur, illuc oraturus dominus venit, vt ex ipſa loci appellatione oſtenderet, quanta pietatis & miſericordiæ pinguedine abūdaret, qui pro ſuis quoque inimicis patrem oraret. *Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.* Quòd enim dominus orat, quòd contriſtatur & mœſtus fit, omnia ad hominem referenda ſunt. Hoc autem tribus diſcipulis teſtibus

ſtibus agit, ſiue vt nos doceret pro inimicis noſtris orare; ſiue etiam vt ſe oſtenderet eos Iudæos velle ſaluare, ſi voluiſſent. Vnde & Ieruſalem loquitur, dicens, Quoties volui congregare filios tuos, ſicut gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? Nemo enim ſaluabitur, qui ſaluari non vult. Tunc ait illis, *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem: ſuſtinete hic, & vigilate mecum.* Triſtis eſt enim dominus de perditione Iudæorum: ſed hæc triſtitia citò finitur, quoniam mors proxima eſt. Vſque ad mortem itaque triſtis eſt, quia poſt mortem nulli tali ſubiacet paſſioni. Vt enim de domino taceamus, nemo ſanctorum poſt reſurrectionem triſtitiæ & dolori ſubiacebit: alioqui beati non eſſent. Qui enim aliquo indiget, vel ſui voti compos non eſt, beatus dici non poteſt. Triſtis verò lætitia indiget, & triſtitia carere deſiderat: non eſt igitur triſtis beatus. *Suſtinete hic & vigilate mecum.* Mecum (inquit) vigilate, mecum hoc onus ſuſtinete: & quod me pro inimicis meis facere videtis, hoc & vos facite pro inimicis veſtris. Aliter enim non eritis hic, id eſt in villa Gethſemani, in loco pinguedinis & miſericordiæ. *Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans, & dicens, Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Separatur à diſcipulis, puſillum progreditur, in faciem procidit, quatenus nos doceat, quid in noſtris orationibus agere debeamus. Nemo autem putet timore mortis eum orare, vt calix paſſionis ab eo transferatur, cùm Petro de paſſione diſſuadenti dicat, Vade retrò Satana: ſcandalum mihi es, quia non ſapis ea quæ dei ſunt. Non enim abſolutè orat, vt calix ab eo transferatur, ſed calix iſte: quia etſi pro ſalute mundi mori venerat, à Iudæis tamen ſi fieri poſſet occidi nolebat. Pater verò contrà ab illis eum occidi volebat, qui aliis omnibus nequiores erant, quatenus ad ſuæ damnationis cumulum hoc addidiſſent, qui vtique damnandi erant, etiam ſi Chriſtum non occidiſſent. *Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis.* His autem verbis apertè oſtendit, ſe non diuinitatis, ſed humanitatis affectu omnia illa fuiſſe loquutum, quoniam vna eadémq; voluntas eſt ei cum patre ſecundũ diuinitatem. *Et venit ad diſcipulos ſuos, & inuenit dormiẽtes, & dicit Petro, Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecũ?*

Sic(inquit) agitis? ſic mei memores eſtis? ſic mecum vigilatis? *Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem.* Ille enim intrat in tentationem, qui iam quaſi victus ipſa tentatione tenetur illaqueatus. Aliud igitur eſt tentari, aliud in tentationem intrare. *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.* Quanuis enim anima tentationibus potenter reſiſtat, caro tamen quæ illam grauat, infirma & fragilis eſt, niſi oratione & attenta ſolicitudine roboretur. *Iterum ſecundò abiit, & orauit, dicens, Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua.* Si non poteſt(inquit)fieri, vt me Iudæi non occidant, & ſic in voluntate tua poſitum eſt, fiat voluntas tua. Voluntas igitur patris fuit, vt Chriſtum Iudæi interficerent. Quia enim pro ſalute mundi moriturus erat, vt aliqua gens eum occideret oportebat. Oportebat enim pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam. Sed quæ alia gens Chriſtum occidere debuit, niſi illa quæ iniquior erat, & quæ plus cæteris eius ſanguinem ſitiebat? Deus enim neminem cogit ad peccandum: eos tamen peccare permittit, qui vehementer peccare deſiderant. Vult igitur deus vt hi tales, quorum tota voluntas prona eſt ad malum, ſanctos ſuos interficiant, quatenus & his maior pœna, & illis abundantior gloria creſcat. Fit itaque in morte martyrum duplex bonum, quoniam & mali(qui etiam ſi eos non occiderent, tamen perituri erant) in eorum morte maiorem ſibi pœnam acquirunt: & boni, dum pro Chriſti fide occiduntur, maiori gloria cumulantur. Ac per hoc voluit deus pater vt filium ſuum Iudæi interficerent, & quia iniquiſſimi erant, maximum ſcelus perpetrarent, quatenus nullam habeant excuſationem, & maiori pœnæ ſubiiciantur: vt veniat ſuper eos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram. *Et venit iterum, & inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorum grauati.* Sonus iſte diſcipulorum, Eccleſiæ ſomnum & torporem ſignificabat, quæ in magnis tentationibus ſæpe tabeſcit & deficit, niſi Chriſti frequenti viſitatione excitetur. [Et relictis illis, iterum abiit, & orauit tertiò eundem ſermonem, dicens. Tunc venit ad diſcipulos, & dicit illis, Dormite iam & requieſcite, ecce appropinquauit hora,

& filius

& filius hominis tradetur in manus peccatorum : ſurgite, eamus : ecce appropinquauit qui me tradet.] Hæc enim non præcipiendo , ſed redarguendo dicit. Non enim dormiendum vel quieſcendum , ſed potius vigilandum eſt, & orationibus inſtandum , in magnis perturbationibus. Ideóque protinus eos excitans, aït, *Surgite , eamus.* Quod vtique non dixiſſet, ſi eos dormire & quieſcere voluiſſet. *Adhuc ipſo loquente , Iudas vnus de duodecim venit , & cum eo turba multa cum gladiis & fuſtibus , miſſi à principibus ſacerdotum & ſenioribus populi.* Vbi enim ille qui impetitur , ſe defendere non vult , fuſtes & gladij neceſſarij non ſunt. Si enim dominus ſe defendere voluiſſet, neque fuſtes,neque gladij ei reſiſtere potuiſſent. Hoc enim ipſe monſtrauit, cùm ad vnam reſponſionem eos proſtrauit. *Vt enim dixit , Ego ſum , abierunt retrorſum , & ceciderunt in faciem ſuam. Qui autem tradidit eum, dedit eis ſignum, dicens, Quencunque oſculatus fuero , ipſe eſt, tenete eum. Et confeſtim accedens ad Ieſum,dixit, Aue Rabbi: & oſculatus eſt eum.* Hoc enim ſignum propter Romanorum milites , qui Chriſtum non cognoſcebant , proditor Iudas dediſſe videtur. *Dixítque illi Ieſus , Amice , ad quid veniſti?* Amicum eum per contrarium vocat , qui ei inimicus erat. Sic & beatus Iob benedicere pro maledicere poſuit , dicens : Ne fortè peccauerint filij mei , & benedixerint deo in cordibus ſuis. *Tunc acceſſerunt , & manus iniecerunt in Ieſum , & tenuerunt eum. Et ecce vnus ex his qui erant cum Ieſu,extendens manum, exemit gladium ſuum , & percutiens ſeruum principis ſacerdotum , amputauit auriculam eius.* Iſte vnus , beatus Petrus Apoſtolus fuit : qui poſtquam dominum ſuum teneri vidit , dolore commotus , ſe vlterius cohibere non potuit. Amputauit igitur auriculam ſerui principis ſacerdotum, quæ nondum circunciſa fuerat , & idcirco malis conſiliis obedierat. Vocabatur autem Malchus ſeruus iſte , qui regnaturus interpretatur. Soli enim illi regnabunt & viuent , qui aures circunciſas habebunt. Vnde & huius aurem dominus tetigiſſe & ſanaſſe ab alio euangeliſta dicitur. Quæ enim aures ab Apoſtolis & doctoribus circunciduntur , illas dominus tangit & ſanat. *Tunc ait illi Ieſus , Conuerte gladium tuum in locum ſuum. Omnes enim qui acceperint gladium , gladio peribunt.* Diſplicet deo factum

Petri: quoniam etſi bonum ſignificabat, non tamen bonó animo ferebat. Omnes enim qui acceperint gladium, id eſt, qui iniuſta animi commotione aliquem interfecerint, niſi fortè dignè pœnituerint, gladio peribunt: gladio vtique perpetuæ vltionis. Omnis enim pœna gladius vocatur. Beatus autem Petrus iuſtam cauſam habebat, ſed neque iuſtè neque iniuſtè dominus armis defendi volebat. Vnde & ſubditur: *An putas quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modò plus quàm duodecim legiones angelorum?* Vos (inquit) duodecim homines eſtis, qui pro me vtrunque pugnare contenditis: ego autem, ſi volo, plus quàm duodecim legiones angelorum ſubitò habere poſſum. Quòd igitur me non defendo, non eſt impotentia, ſed voluntas. Si enim me defendero, nihil poterunt aduerſum me: quod ſi nihil poterunt, quomodo ergo implebuntur ſcripturæ, quia ſic oportet fieri? *In illa hora dixit Ieſus turbis, Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me: quotidie ſedebam apud vos in templo docens, & non me tenuiſtis.* Quod quidem non ſine ratione & dei nutu eueniſſe, euangeliſta exponit, dicens: *Hoc autem totum factum eſt, vt adimplerentur ſcripturæ prophetarum. Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugerunt. Et illi tenentes Ieſum, duxerunt illum ad Caipham principem ſacerdotum, quò ſcribæ & ſeniores conuenerant. Petrus autem ſequebatur à longè vſque in atrium principis ſacerdotum. Et ingreſſus intrò, ſedebat cum miniſtris vt videret finem.* Adhuc (inquit) Petrus ſequebatur dominum, ſed à longè: iam proximus erat enim negationi. Vnde & non immeritò cum miniſtris ſedebat, finem rei videre deſiderans. Vbi enim ſedet qui Chriſtum negat, niſi inter Iudæos, Iudæorúmque miniſtros? *Principes autem ſacerdotum & omne concilium quærebant falſum teſtimonium contra Ieſum, vt eum morti traderent: & non inuenerunt, cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent.* Secundum legem Chriſtum damnare volunt, & falſa teſtimonia quærunt, cùm lex ipſa falſa teſtimonia non ſuſcipiat. Qua in re maxima Iudæorum iniquitas, & odium crudele & execrabile comprobatur. *Nouiſſimè autem venerunt duo falſi teſtes, & dixerunt: Hic dixit, poſſum deſtruere templum dei, & poſt triduum reædificare illud.* Hoc enim Chriſtus non dixerat: quòd ſi dixiſſet, facere vtique potuiſſet. Dixerat enim, Soluite templum hoc, & in

triduo excitabo illud. Quod quid ſignificet,euãgeliſta exponens,ait, *Hoc autem dicebat de templo corporis ſui. Et ſurgens princeps ſacerdotum, ait illi: Nihil reſpondes ad ea quæ iſti aduerſum te teſtificantur? Ieſus autem tacebat.* Tacet Chriſtus, & reſpõdere non vult,tum quia vana & inutilia audit,tum quia ſcriptum eſt, Ex ore altiſſimi non exierunt nec bona nec mala. *Et princeps ſacerdotum ait illi, Adiuro te per deum viuum, vt dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius dei viui. Dicit illi Ieſus, Tu dixiſti.* Ad ea enim reſpondet dominus, quæ videt eſſe digna reſpõſione. Si enim à principe ſacerdotum,(qui pro ſui officij dignitate ab omnibus venerabatur)ſic adiuratus non reſpondiſſet, deum non timere & paruipendere videretur. Sequitur: *Veruntamen dico vobis, amodò videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis, & venientem in nubibus cœli.* Hoc autem erit in iudicio, quãdo omnis oculus eum videbit. *Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimẽta ſua, dicens, Blaſphemauit, quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam, quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt, Reus eſt mortis.* Veſtimenta ſua ſcindit princeps ſacerdotum, ſeipſum maximam & principalem cauſam eſſe ſignificans, cur Iudæorũ ſacerdotium ſcindatur, & deſtruatur. *Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eum ceciderunt.* Sic enim prophetatum fuerat. *Alij autem palmas in faciem eius dederunt, dicentes, Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?* Nuſquã reſpondet dominus, niſi vbi eius reſponſio neceſſaria & vtilis eſt. *Petrus verò ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit coram omnibus, dicens, Neſcio quid dicis.* Negat Petrus, vt magiſtri prophetia impleatur. [Exeunte autem illo, in via vidit eum alia ancilla, & ait his qui erant ibi, Et hic erat cum Ieſu Nazareno. Et iterum negauit cum iuramento, quia non nouiſſet hominem. Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Petro, Verè & tu ex illis es, nam & loquela tua manifeſtum te facit. Tunc cœpit deteſtari & iurare quia non nouiſſet hominem.] Et ecce paſtor eccleſiæ non ſolùm à viris, verùm etiam à mulieribus compellitur negare dominum. Hoc autem non ſemel, ſed & bis, & ter. Qua in re & illi ad indulgendum regula datur, vt in ſeipſo aliorum fragilitatem cognoſcẽs, aliis miſereatur, & nobis etiã in maximis exceſſibus

deliĉtorum veniam ſperare conceditur. *Et continuò gallus cantauit. Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu quod dixerat, prius quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, fleuit amaré.* In alio verò euangeliſta legitur, quia reſpexit dominus Petrũ. Tenebatur dominus à turbis, trahebatur & flagellabatur: & tamen diſcipuli memor, quẽ verbis (ne proderetur & cãperetur) conſolari timebat, ſolo reſpectu conſolatur & ſanat, & ſui vultus illuminatione ad ſpẽ venire inuitat. Cognoſcit igitur Petrus reatum ſuum, cognoſcit & voluntatem domini ſui, dolet & pœnitet, egreditur foras, relinquit concilium malignantium, locum petit ſecretum, lachrymis & pœnitentiæ amicum. Flet amarè, certiſſimè intelligens quia ſacrificium deo ſpiritus eſt contribulatus, cor contritum & humiliatum deus non ſpernit. Hic eſt pœnitentiæ modus, peccaſti: quieſce, dole, & lachrymare, & diſce cum Apoſtolo flere amaré: *Mane autem facto, conſilium inierunt omnes principes ſacerdotum & ſeniores populi aduerſus Ieſum, vt eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eũ, & tradiderunt Põtio Pilato præſidi.* In vnũ Iudæi conueniunt, concilium faciunt, cõiurant aduerſus Ieſum, timent ne aliquis bonus & iuſtitiæ defenſor inter eos inueniatur. Vinctũ Ieſum Pilato tradunt, vt ex hoc reus mortis & venia indignus eſſe credatur. *Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quòd damnatus eſſet, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotũ & ſenioribus, dicens, Peccaui, tradens ſanguinem iuſtum.* Cognoſcit Iudas ſe peccaſſe, argenteos reddidit, quaſi eodem pretio quo eum vendidit, Chtiſtum dominum redimere poſſit. *At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris.* Tu (inquit) videas quid egeris, quia ad nos non pertinet, ſi tu peccaſti, & ſi iuſtum ſanguinem tradidiſti. *Et proiectis argenteis in templo, receſſit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Infœlix Iuda: ad viam ſalutis redire cœpiſti, ſed diabolus qui te ad tradendum magiſtrum & dominum incitauit, ipſe tibi vt teipſum occideres, conſilium dedit. Hoc enim ſolum ſufficiebat tibi ad perditionem, etiã ſi dominum non tradidiſſes. Quantò tibi melius fuerat, vt Chriſti pedibus te humiliares & ab eo indulgentiam peteres, qui neminem ad ſe venientem repellit? *Principes autem ſacerdotũ acceptis argenteis dixerunt, Non licet mittere eos in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt.* Dico ergo, Si non licet

cet mittere eos in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt, neque licuit eos trahere de corbona, vt pretium ſanguinis fierent. *Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum.* Iſte figulus nos finxit. Huius vaſa fictilia omnes nos ſumus, huius ager Chriſti pretio emitur, in quo eius peregrini ſepeliuntur & requieſcunt. *Propter hoc vocatus eſt ager ille Alchedemach, hoc eſt ager ſanguinis, vſque in hodiernum diem.* Meritò enim ager ſanguinis vocatur, qui Chriſti ſanguine comparatur. Ager enm iſte terra viuentium eſt, in qua qui ſepeliuntur, non moriuntur. *Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Ieremiam prophetam, dicentem, Et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati, quem appretiauerunt à filiis Iſrael, & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi dominus.* Audis quia dominus hoc cõſtituit, hoc ante tẽpora diſpoſuit, quòd triginta argẽteis Chriſtus dominus venderetur, ex quibus ager figuli emeretur. Hoc autem exemplum non in Ieremia, ſed in Zacharia inuenitur. Dicitur tamen in quibuſdam Ieremiæ exemplaribus hoc inueniri, quibus nos non vtimur. *Ieſus autem ſtetit ante præſidem, & interrogauit eum præſes, dicens, Tu es rex Iudæorum? Dicit ei Ieſus, Tu dicis.* Quod præſes interrogatiuè dixit, Chriſtus affirmatiuè ſuſcepit. Et cùm accuſaretur à principibus ſacerdotum & ſenioribus, nihil reſpondit: quoniam ille ſimpliciter eũ interrogauit, iſti verò malitioſè cõtra eũ loquebantur. Per omnia enim ad cõtradicendum parati, indigni erant quibus dominus reſponderet. *Tunc dicit illi Pilatus, Non audis quanta aduerſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpondit ei ad vllum verbum, ita vt miraretur præſes vehementer.* Non enim conueniens erat, vt tunc Pilato dominus reſponderet, quando eum ad litigandum contra falſos & inuidos prouocabat. Nihil enim eſt niſi labor, reſpondere iis qui veritatem audire nolunt.

[Per diem autem ſolennem conſueuerat præſes dimittere populo vnum vinctum quem voluiſſent. Habebat autẽ tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis, dicit Pilatus, Quem vultis dimittã vobis? Barrabam, an Ieſum qui dicitur Chriſtus? Sciebat enim quod per inuidiam eum tradidiſſent. Sedente autem illo pro tribuuali, miſit ad eũ eius vxor, dicens, Nihil tibi & iuſto illi, multa enim hodie paſſa ſum per viſum ꝓpter eũ.]

Quanuis

Quanuis enim & mali in viſione multa præuideant, ego tamen hanc mulierem boni ſpiritus fuiſſe crediderim. *Principes autem ſacerdotum & ſeniores perſuaſerunt populis vt peterent Barrabam, Ieſum verò perderent.* Vult Pilatus dimittere Chriſtum: inſtant Iudæi ne dimittatur. Vnde & ipſi meritò eum crucifixiſſe dicuntur, quanuis non ab ipſis, ſed à gentibus ſit crucifixus. *Reſpondens autem præſes, ait illis, Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barrabam. Dicit illis Pilatus, Quid igitur faciam de Ieſu qui dicitur Chriſtus? dicũt omnes, Crucifigatur.* Occidunt Iudæi dominum ſuum, damnant & crucifigi præcipiunt ſaluatorem ſuum: petunt ſibi Barrabam, qui filius magiſtri eorum interpretatur. Magiſter nanque eorum, diabolus eſt, qui eos ſic clamare & hanc adoptionem facere docuit, vt filium diaboli eligerẽt ſibi, & dei filium crucifigerent. *Ait illis præſes, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes, Crucifigatur.* Iam non accuſatione, ſed clamore: non iudicio, ſed violentia Chriſtum Iudæi occidere contendunt. Interrogat Pilatus, quid mali fecerit: nihil huic interrogationi reſpondẽt, quoniam quid reſpõdeant non habent. Clamabant igitur, fremunt, & inſaniunt, vt ſcriptura impleatur, quæ ait, Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? aſtiterunt reges terræ, & principes cõuenerũt in vnum, aduerſus dominum & aduerſum Chriſtum eius. *Videns autem Pilatus, quòd nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret, accepta aqua lauit manus coram populo, dicens, Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius: vos videritis.* Lauat Pilatus manꝰ ſuas, vt ſicut manus habet mundas à ſordibus, ita ſe innocentem à Chriſti morte eſſe oſtendat. Sed non eſt ita. Quanuis enim ipſe eum non iudicauerit vel damnauerit, reus tamen eſt, quia aliis eum ad iudicandum tradidit, quem ſine cauſa & per inuidiam damnari ſciebat. [Et reſpondens vniuerſus populus, dixit, Sãguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.] Hãc enim hæreditariam maledictionem in poſteros ſuos Iudæi tranſmiſerunt, cui ſubiacent omnes qui illos imitãtur, & quibus hoc illorum factum non diſplicet. *Tunc dimiſit illis Barrabam: Ieſum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur.* Flagellauit Pilatus Ieſum, ſiue vt illa tali ſatiſfactione Iudæi ſatiati quieſcerent, & ſic eum emendatum dimiterẽt: ſiue etiam quia leges Romanæ, eum qui crucifigendus

figendus erat, prius flagellare iubebant. [Tunc milites præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorio, cõgregauerunt ad eum vniuerſam cohortem. Et exeuntes eum chlamydẽ coccineam circundederunt ei. Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput eius, & arundinẽ in dextra eius. & genu flexo ante eum, illudebant, dicentes, Aue rex Iudæorum.]. Illi enim (ſicut hîc dicitur) omnia hæc illudentes fecerunt: nobis autem magni ſacramenti ſignificationes ſunt, neque pro ludo, ſed omnia in veritate hæc ſuſcipimus & veneramur. Quòd autẽ corona ſpinea eſt, regnũ ex peccatoribus colligendũ ſignificabat. Sceptrũ ei ex arũdine datur, vt iuſtos in cœlis, peccatores in terra ſcribat, ſecundũ illud, Domine omnes qui te oderunt, confundentur: recedentes à te, in terra ſcribentur. Bonis autem dominus ait, Quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Iudæi enim cum arũdine ſcribere conſueuerant. In veſte verò coccinea ſiue purpurea, qua & cæteri reges vtebantur, quocũque animo illud faciebãt, regem tamẽ eſſe eũ apertiſsimè prædicabãt. *Et expuentes in eum, acceperunt arundinẽ, & percutiebant caput eius.* Vt enim Apoſtolus ait, Caput Chriſti deus. Caput igitur Chriſti arundine percutit, qui contra eius diuinitatem ſcripturã componit, vel ipſum deum non eſſe, alicuius ſcripturæ auctoritate defendit. Et poſtquam illuſerunt ei, exuerũt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ſuis, & duxerunt eum vt crucifigerent. Neque enim conueniebat, vt cum regio apparatu crucifigeretur, ſed humilis appareret in habitu, qui ſeipſum humiliauerat maieſtate. *Exeuntes autem inuenerunt hominẽ Cyrenæum, nomine Simonem. Hunc angariauerunt, vt tolleret crucem eius.* Cyrenæus, hæres: Simon, obediens interpretatur. Gentilis igitur homo patriæ cœleſtis hæres, & deo obediẽs, crucem Chriſti portat. De quo ipſe dominus alibi ait, Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucẽ ſuam, & ſequatur me. *Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Caluariæ locus.* Locus aut iſte ſic vocatus eſt, quia ibi dãnatitij filij decollabrntur, ibíque capitis caluarias amittebãt. Fuerũt tamẽ qui hunc locũ à Caluaria primi hominis ſic nominatum fuiſſe putarunt. *Et dederunt ei vinum bibere cùm felle mixtum, & cùm guſtaſſet, noluit bibere.* Vnde Pſalmiſta, Et dederunt (inquit) in eſcam meam fel, & in ſiti

mea potauerunt me aceto. Guſtauit autem,ſed bibere noluit: quia mortis amaritudinem, quam guſtaturus erat, momentaneam & citò in dulcedinem cõuertendam ſignificabat. *Cùm ſerò autem factum eſſet, venit homo quidam diues, ab Arimathia, nomine* Ioſeph *, qui & ipſe diſcipulus erat* Ieſu. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu. Tunc Pilatus iuſſit corpus reddi. Quia enim iſte Ioſeph diues & nobilis erat, ideò Chriſti corpus tam facilè à Pilato potuit impetrare. Et accepto corpore Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo quod exciderat in petra, & aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit. Docet nos Ioſeph, qualiter Chriſti corpus ſuſcipere debeamus: docet nos mundo corde & pura conſcientia illud ſuſcipere, quod ipſe in ſindone munda inuoluit, & in nouo monumento ponit. *Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, ſedentes contra ſepulchrum.* Meritò eis dominus poſt reſurrectionem ſuam prius apparuit, quæ ſic eum cuſtodiebant, ſic eum videre cupiebãt: & quia eum iam videre nõ poterant, ante ipſius ſepulchrũ ſedebant. Notabant locum quem frequentare volebant, & à quo (ſi fieri poſſet) recedere nolebant. Tædet iam Iudæorum audire blaſphemias, conueniunt iterum, rogãt Pilatũ vt ſepulchrum cuſtodiant: quaſi in ſepulchro teneri valeat, qui vbique eſt & omnia continet. At ille iam fatigatus, & eos iam audire contemnẽs, *Ite* (inquit) *vos, & cuſtodite ſicut ſcitis*. Vadunt illi, ſepulchrum muniunt, cuſtodes ponunt, lapidem ſignant, & tam diligenter omnia faciunt, vt & ipſi, quanuis nolentes, ſibi tamen teſtes ſint, dominum reſurrexiſſe, & nullo modo ſic poſitum furari potuiſſe.

FERIA II. POST DOMINICAM IN PASSIONE.

Ante ſex dies Paſchæ venit Ieſus *Bethaniam, vbi fuerat Lazarus mortuus, quem ſuſcitauit* Ieſus. *&c.* Ioan. 12.

MIrum ſi euangeliſta omnia hæc ſine aliqua ſignificatione tam officioſè dicere voluit. Bethania enim domus obedientiæ interpretatur. Eſto igitur Bethania, ſis obediens deo, quatenus ad te dominus veniens, in domo pectoris tui hoſpitari dignetur. Præpara ei cœnam, crede in

in eum, obſerua mandata eius, tali enim cœna delectatur dominus. Vnde ipſe ait, Ego ſto ad oſtium, & pulſo: ſiquis aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum ipſo, & ipſe mecum. Noli iſta quærere extra te. Tu enim ipſe & Bethania, & Martha, & Lazarus, & Maria eſſe potes: ſi bene miniſtraueris, ſi eleemoſynas dederis, nudos veſtieris, infirmos viſitaueris, aliáque his ſimilia feceris, eris Martha. Omnia enim hæc ad actiuã vitam pertinent, quæ per Martham ſignificantur. Vis eſſe Lazarus? Fuge mortem, veni ad vitam, age pœnitentiam, & reſuſcitaberis. Ideò enim hic dicitur, quia Lazarus vnus erat ex diſcumbẽtibus cum eo. Peccator enim quacunque hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet, & non morietur. Quòd ſi hoc tibi fortaſſe non ſufficit, ſed altius aſcendere volens, vis eſſe Maria, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & ſpretis omnibus quæ mundi ſunt, ſoli lectioni & orationi, & diuinæ contemplationi vacare ſtudeas. Hanc enim optimam partem elegit Maria, quæ non auferetur ab ea. Sequitur: *Maria ergo accepit libram vnguenti nardi piſticæ pratioſi, & vnxit pedes Ieſu, & exterſit capillis ſuis pedes eius, & domus impleta eſt ex odore vnguenti.* Hoc enim vnguentum fidem ſignificat. Vnde & meritò piſticum vocatur, quoniã piſtis fides interpretatur. Nullo vnguento magis quàm hoc delectatur Ieſus. Sine hoc vnguento ad eum accedere, eum tangere non licet. Impoſſibile eſt enim ſine fide placere deo. Hoc vnguento impletur domus, hoc tota eccleſia redolet. Fœtent igitur domino infideles, quia hoc vnguentũ non ferunt. Quòd autẽ pedes vngit, & capillis tergit, principium & finem, deum & hominem eum eſſe intelligit. Caput enim pedibus quodammodo iungit, qui deum & hominem eum eſſe credit. Vnde non ſolùm pedes, ſed etiam caput, hæc mulier ſaluatori noſtro vnxiſſe narratur. Dicit ergo vnus ex diſcipulis eius, Iudas Simonis Scariothis, qui erat eum traditurus: Quare hoc vnguentum non venditur trecẽtis denariis, & datum eſt egenis? Hoc autem ne pietatis affectu & miſericordiæ ſtudio dixiſſe putaretur, euangeliſta ſubdidit dicens. *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habẽs, ea quæ mittebantur portabat.* Nemo igitur nos reprehendat, ſi iniquos homines toleramus, & citò ab eccleſiæ communio-

ne non ſeparamus, cùm ipſe ſaluator noſter Iudam pateretur, quem non ſolùm proditorem, ſed furem quoque ſacrilegum eſſe ſciebat. *Dixit ergo Ieſus, Sine illam vt in diem ſepulturæ meæ ſeruet illud*. Hoc autem tale eſt, ac ſi diceret, Myſterium eſt quod agitur, in quo mors & ſepultura mea citò fieri ſignificatur. Vnde & alius euangeliſta dicit, Præuenit vngere corpus meũ in ſepultura. Pauperes enim ſemper habetis vobiſcũ, me autem non ſemper habebitis. Quid eſt igitur quod alibi ait, Ecce ego vobiſcũ ſum omnibus diebus, vſq; ad cõſummationẽ ſeculi? Si enim omnibus diebus cum eis eſt, quomodo eũ non ſemper habebunt? Facilis eſt ſolutio, ſi duarũ in Chriſto naturarum memores ſimus. Quòd enim ait, Me autẽ nõ ſemper habebitis, de præſentia carnis intelligere debemus, quia poſt reſurrectionẽ die quadrageſimo cœlos aſcendit. Cognouit ergo turba multa ex Iudæis, quia illic eſſet: & venerunt nõ propter Ieſum tantùm, ſed vt Lazarũ viderent quem ſuſcitauit à mortuis. Iſti non amore, ſed admiratione ducebantur, & ſicut ſe habebat cupiditas hominum, noua videre & audire cupiebant.

FERIA III. POST DOMINICAM IN PALMIS.

Amen amen dico vobis, nõ eſt ſeruus maior domino ſuo, neque apoſtolus maior eo qui miſit illum. &c. Ioan. 13.

SI (inquit) ſcitis quæ fecerim vobis, & hoc exẽplum ſequuti, feciſtis ſimiliter aliis, quẽadmodum ego feci vobis, beati eritis. Sed quare veſtris æqualibus non faciatis, quod me vobis meis ſeruis & diſcipulis facere videtis? Nõ de omnib⁹ vobis dico: ego ſcio quos elegerim. Dixi, inquit, vobis, Beati eritis: ſed non omnibus dixi, illis dixi, qui facturi ſunt ea: illis dixi quos elegi, non tantùm ad Apoſtolatum, verùm etiam ad beatitudinem, ad apoſtolatum enim & Iudas electus eſt. Vnde & ſuperius dominus ait, Nónne ego vos duodecim elegi? & vnus ex vobis diabolus eſt. Sed vt adimpleatur ſcriptura, Qui manducat meũ panem, leuabit contra me calcaneum ſuum. Sic enim ſcriptum eſt: Homo pacis meæ, in quo ſperabam, qui edebat panes meos, ampliauit aduerſum me ſupplantationem. Amodò dico vobis priuſquam fiat, vt credatis cùm factũ fue-

fuerit, quia ego ſum : ille, ſubauditur, de quo illa ſcriptura hoc dicit. *Amen amen dico vobis, qui accipit ſi quem miſero, me accipit: & qui me acccipit, accipit eum qui miſit me.* Quãuis enim aliter ſit pater in filio, & aliter filius in apoſtolis, tamen quia Chriſtus in eis eſt, quicunque accipit apoſtolos, accipit & Chriſtum. *Cùm hoc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt, & dixit, Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me.* Spiritu enim turbatur, qui ſpiritualiter turbatur. Spiritualis enim turbatio, ad pietatem & miſericordiam ſpectat. Carnalis autem turbatio iram excitat & furorem. Spiritu igitur turbatur Ieſus, ſiue quia diſcipulus eum tradit, & tradendo perit, ſiue vt nos doceat quid agere debeamus, quando in magnum facinus & ſcelus aliquem hominem ruere videmus. Erat autem Iudas vnus ex eis, quia carnaliter cõuerſabatur cum eis, quanuis mente & fide iam receſſiſſet ab eis. Inter eos ad apoſtolatum electus fuerat, ſed cum eis ad vitam æternam prædeſtinatus non fuerat. *Aſpiciebant ergo ad inuicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret.* Vnuſquiſque ſibi timebat, quod in conſcientia non habebat, quia eum mentiri non poſſe ſciebant. *Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis in ſinum Ieſu, quem diligebat Ieſus.* Quis eſt enim iſte diſcipulus, niſi idem ipſe qui hæc ſcribit, beatus Ioannes, qui ſecundum conſuetudinem ſanctarum ſcriptutarum, ſic de ſe quaſi de alio loquitur? Sic enim Moyſes frequenter dicit, Loquutus eſt dominus ad Moyſen, & alij prophetæ ſimiliter. Recumbebat autem diſcipulus iſte in ſinu, id eſt in pectore Ieſu, & ſuper illum fontem ſapientiæ, de quo omnia hæc haurire promeruit, quæ per totum hoc euangelium tã affluenter nobis eructat. *Innuit ergo huic Simon Petrus, & dicit ei, Quis eſt de quo dicit?* Innuit, (inquit,) id eſt admonuit ſecretò, vt de quo diceret interrogaret. [Itaque cùm recubuiſſet ſupra pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt qui tradet te? Reſpondit Ieſus, ille eſt cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Scariothis.] In eo fortaſſe quòd panem intinctũ ei dabat, eum diabolica nigredine tinctum & infectum ſignificabat. *Et poſt buccellam, tunc in illum introiuit Satanas.* Introiuerat enim iam anteà in eũ Satanas, ad tentandũ & decipiendũ, ſed tunc primũ intrauit in eũ ad poſſidendum.

Et forſitan adhuc dubitabat, atque timebat ne Iudas reſipi ſceret & à proditione quieſceret, ſed poſtquam per buccel lam deſignatum vidit, quaſi proprium inuaſit, & ſuæ ſeruituti eum ſubiugauit. *Dicit ei Ieſus, Quod facis, fac citius.* Non præcipiendo hoc dixit, ſed prædicendo: quia videbat eius animum præ nimio deſiderio accelerandi quod cœperat, non poſſe quieſcere. Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium, ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quum dixiſſet ei Ieſus, Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis vt aliquid daret. *Cùm ergo accepiſſet buccellam, exiuit continuó. Erat autẽ nox.* Bene, quia nox erat, quoniam in noctem & in mortẽ & in tenebras ibat. *Cùm ergo exiſſet, dicit Ieſus, Nũc clarificatus eſt filius hominis, & clarificatus eſt deus in eo. Si deus clarificatus eſt in eo, & deus clarificauit eum in ſemetipſo, & continuò clarificauit eum.* Nunc (inquit) quia filius noctis & tenebrarum receſſit à diſcipulis meis, nunc filius hominis clarificatus eſt in eis, nunc nihil caliginis & tenebrarum ſentit in eis. Et deus clarificatus eſt in eo, quia nihil tenebrarũ aliquando diuinitas ſenſit in eo. Ipſe eſt enim illa lux quę in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Quanuis igitur clarificetur in aliis, in ſe tamen clariſſimus eſt. In aliis enim clarificatur, dum illi clarificantur, qui eius membra ſunt. Similiter autem & deus clarificatus eſt in eo, quia clarum fecit eum. Et hoc eſt quod ait, Si deus clarificatus eſt in eo, & deus clarificauit eum. In quo? In ſemetipſo. Quando? Continuó. Quid eſt continuò? ſtatim vt genitus eſt. Cæteri enim homines prius generantur & naſcuntur, deinde per pœnitentiam, per baptiſmum, & per miniſterium ſacerdotum regenerantur & clarificantur. Filius autẽ hominis non prius genitus eſt quàm clarificatus. Diuinitas enim humanitati coniũcta, ſtatim in ipſa vnitione ſiue cõmixtione hominem illum aſſumptum ſanctificauit & clarificauit, & ab omni corruptela primæ præuaricationis mundauit. Dicatur ergo, Nunc filius hominis clarificatus eſt in diſcipulis ſuis, in quo filio hominis deus clarificatus eſt, continuò vt ſe humanitati cõiunxit, quam ipſe in ſemetipſo clarificauit & ſanctificauit. *Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum.* Hoc autem de carnis præſentia dicit, quæ non poſt multos dies aſcendit. Quæritis me,

me,& ſicut dixi Iudæis,quò ego vado, vos non poteſtis venire, & vobis dico modó. Quærebant enim diſcipuli videre Ieſum,& deſiderio quærebant,quia ſemper cum eo eſſe cupiebant. Vnde Apoſtolus ait,Cupio diſſolui,& eſſe cũ Chriſto. Sed non poterant tunc venire quò ipſe ibat,quanuis illuc poſtea ituri erant. Vnde & ſubdidit, Et vobis dico modó. Iudæis (inquit) abſolutè dixi, Quò ego vado, vos non poteſtis venire: vobis autem dico quia non poteſtis venire modò,quò ego vado. Prius enim vos oportet ire & prædicare euangelium omni creaturæ. *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.* Diligere nanque non eſt nouum mandatum:ſed ſic diligere ſicut ipſe dilexit, nouum mandatum eſt. Lex enim proximos diligere præcepit, ſed pro eis mori non præcepit. *In hoc cognoſcent omnes,quòd diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Dicit ei Simon Petrus,domine quo vadis? Reſpondet ei Ieſus, Quò ego vado, non potes me modò ſequi: ſequêris autem poſtea. Dicit ei Petrus, Quare non poſſum te modò ſequi? animam meam pro te ponam. Reſpondet Ieſus, Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit gallus, donec me ter neges.* Solus Marcus dicit,non cantabit bis gallus. Vt igitur euangelia conueniant, ſic dicatur: Nõ cantabit,id eſt non complebit cantum,donec me ter neges. Huic autem ſimile eſſet,ſi diceremus,Non prius cœnauit Ieſus, quàm lauit pedes diſcipulorum, id eſt, non prius cœnam compleuit, & ſi prius cœnare cœpit.

FERIA. IIII. POST DOMINICAM IN PALMIS.

Appropinquabat autem dies feſtus azymorum, qui dicitur Paſcha. & quærebant principes ſacerdotum quomodo Ieſum interficerent, timebant verò plebem. &c. Lucæ 22.

VEnit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha,& miſit Petrum & Ioannem dicẽs, Euntes parate nobis Paſcha, vt manducemus. Mittit dominus Petrum & Ioannem parare Paſcha. Quibus introëuntibus ciuitatem, occurrit homo amphoram aquæ portans: quem ipſi ſequuntur in domum in quam intrat. Et oſtendit eis paterfamilias cœnaculum magnum ſtratum. Iſti enim duo Chriſti diſcipuli, duo teſtamenta ſunt, quæ dũ

diuina inſpiratione mittuntur ad ciuitatem pectoris noſtri, Paſcha ibi parant, quia quid agnus ille ſecundum legem immolatus ſignificet, & qualiter Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, nos docent & intelligere faciunt, quibus interior homo occurrit, qui quoniã baptizatus eſt, amphoram aquæ non immeritò portare dicitur. Nemo enim non baptizatus, hanc amphoram portat, hunc igitur ſequuntur vſque in domum, vſque in cordis ſecretarium interius, ibíque inueniunt patremfamiliàs, id eſt, intellectum, à quo interior noſtra familia regitur & gubernatur. *Et ipſe oſtendit eis cœnaculum magnum ſtratum*, per quod fidem intelligimus, aliis virtutibus ornatam. Ibi enim hæc cœna paratur, quia per fidem reuelatur. Vnde rectè dicitur, Niſi credideritis, non intelligetis. Hoc enim cœnaculum infideles non habet. [Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo, & ait illis, Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcũ, antequam patiar.] Multum (inquit) hoc Paſcha vobiſcum manducare deſideraui, vt vetera complerẽ, & ad noua tranſirem. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno dei, id eſt, donec in eccleſia ſpiritualiter intelligatur & agatur. Vos eſtis qui permanſiſtis mecũ in tentationibus meis, & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper ſedes, iudicantes duodecim tribus Iſraël. Sic (inquit) ego vobis eccleſiæ regnum trado & diſpono, ſicut & pater meus mihi illud diſpoſuit, vt mea vice illud regatis, & ſuper menſam meam edatis panem verum qui de cœlo deſcendit, & bibatis calicem noui teſtamenti. Hoc autem & de illa cœleſti mẽſa intelligi poteſt, in qua ſancti ſola ſummi boni contemplatione reficiuntur. De qua Pſalmiſta, Ego (inquit) cum iuſtitia apparebo conſpectui tuo: ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua. *Ait autem dominus Simoni: Simon, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos ſicut triticum.* Sicut enim olim beatum Iob, ita & Apoſtolos ex dei permiſſione cribrauit, ſiquid fortè zizaniæ & corruptionis in eis inueniret. [Et dixit eis, Quando miſi vos ſine ſacculo & pera & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, Nihil.] Nihil enim eis deeſſe poterat,

rat,

rat,quos dominus ipſe regebat. Vnde Pſalmiſta, Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Miſerat enim eos dominus non prædicare, ſed infirmos ſanare,dicens eis: Ite, ſanate omnes languores,omnéſq; infirmitates. Ideóq; neque ſacculo indigebāt,neq; pera,neq; calceamentis. Nondū enim calceati erant in prępatione euāgelij pacis. Dixit ergo eis, *Sed nūc qui habet ſacculū,tollat, ſimiliter & peram.* Nunc(inquit)& ſacculū & peram vos ferre cōcedo:non ad colligendum, ſed ad tribuendum: non vt aliena in eis coaceruetis, ſed vt inde trahatis quod aliis detis. Hæc enim duo præter hoc ꝙ miſericordiam & largitatē inducant, vtrūque etiam teſtamentū ſignificāt. Ex his enim,quaſi ex ſacculo & pera, cunctis diuitiis plenis trahebāt apoſtoli,vnde mētes famelicas & ſitientes reficerent. Securi ſint igitur apoſtoli,& nihil timeāt, quia nihil deerit eis portātibus ſacculū & perā, quibus nec prius aliquid defuit ſine ſacculo & pera. *Et qui non habet,vendat tunicā ſuam,& emat gladiū.* Qui(inquit)nō habet gladiū ſpiritus,quod eſt verbum dei,vendat tunicam ſuam,& emat eum: vt omnibus exutus, nudus nudam crucem ſequatur. His igitur verbis apertè monſtratur, quòd illi ſoli prædicare & gladium ſpiritus ferre debent, qui ſimul cum apoſtolo dicere poſſunt, Ecce nos reliquimus omnia,& ſequuti ſumus te. Qui enim nihil poſſidet, meritò nudus & abſque tunica dicitur. Dico enim vobis,quoniam adhuc hoc quod ſcriptū eſt,oportet impleri in me, Et cum iniquis deputatus eſt: etenim ea quæ ſunt de mė,finem habent. Adhuc (inquit) parum quod reſtat, oportet impleri in me. Penè enim iam finita ſunt, quæ de me ſecundū carnem ſcripta ſunt: ſed adhuc illud reſtat, vt cum iniquis me deputantes Iudæi crucifigant. Et tunc tandem ego à prędicatione ceſſabo: vos autē omnibus venditis emite gladiū, accingimini, & ad prædicandum vos præparate. *At illi dixerunt: Domine ecce gladij duo hic. At ille dixit eis, Satis eſt.* Sufficiunt enim duorū teſtamentorū gladij, ad totius prædicationis opus peragendū. Vide q̃ bene omnia cōueniāt: quanuis quid verba domini ſignificarent, Apoſtoli nō intelligebāt. *Et apparuit illis angelus domini de cœlo cōfortans eum: & factus eſt in agonia, & prolixius orabat: & factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terrā.* Hęc enim pugna ſaluatoris noſtri,martyrū agones & certamina ſignifi-

cabat. Ille ſudor ſanguineus, eorũ ſanguinem de toto eius corpore (quod eſt eccleſia) vbiq; fundendum manifeſtabat. Orabat autem prolixius, quatenus nobis oſtenderet, quid in tali pugna agere debeamus, vt angelorum conſolationem recipere mereamur. Cætera quæ ſequuntur, in Matthæo expoſita ſunt.

FERIA QVINTA IN COENA DOMINI.

Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus quia venit eius hora, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cùm dilexiſſet ſuos qui erãt in mundo, in finem dilexit eos, &c. Ioan. 13.

NArrat ſuperius euangeliſta, quòd ante diem feſtum Paſchæ ſaluator noſter in Bethaniam venit, vbi Lazarum à mortuis ſuſcitauit. Fecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat. Lazarus autẽ vnus erat ex diſcumbentibus. Cogitauerunt autem Iudæi vt & Lazarum interficerent, quoniam multi credebant propter eum. Quid autem ſignificet Bethania (quæ domus obedientiæ interpretatur) quid Maria & Martha, & quid Lazarus à mortuis ſuſcitatus, iam ſuperius expoſuimns. Inde autem cùm ſuper pullum aſinæ ſedens Ieroſolymam dominus appropinquaſſet, ramos palmarum accipientes, omnes obuiam procedunt. Cum tanto igitur talique triumpho ciuitatem ingreſſus, ad templum venit, omnéſque in eo & ementes & vendentes foras eiecit. Cùm autem frequenter illis diebus iret Bethaniam, & rediret Ieroſolymam, videns arborem fici, acceſſit ad eam: quæ quia fructum non habebat, maledixit eam, & aruit. Hæc autem in Matthæo expoſita ſunt. *Ante diem autem feſtum Paſchæ*, Præmiſſis diſcipulis qui ei Paſcha pararent, venit ad locũ paſſionis, & ad impiam ciuitatem, vt tandem ea compleret, quæ de eo per prophetas fuerant nuntiata. *Sciens igitur quia venit eius hora vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cùm dilexiſſet ſuos qui erãt in mundo, in finem dilexit eos.* Sciens (inquit) Ieſus, quia venit eius hora: ſciebat enim quando veniret, qui ante mundi conſtitutionem, & tempus & annũ & diem diſpoſuit, in quo veniret. Sed quæ hora? vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem. Ab hoc enim tranſitu, Paſca tranſitus interpretatur. Cùm ſemper dilexiſſet ſuos qui erant in hoc mundo, in finem dilexit eos, &

vſque

vſque ad mortẽ dilexit eos, & in fine oſtendit, quãto amore dilexerit eos. Maiorem enim hac dilectionem nemo habet, quàm vt animá ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Hoc enim ipſe dixit, & hanc tantam dilectionem & dicendo ſignificauit, & patiendo monſtrauit. *Et cœna facta cùm miſiſſet diabolus iam in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Scariothis: ſciens quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à deo exiuit, & ad deũ vadit, ſurgit à cœna: & ponit veſtimenta ſua.* Ponit veſtimenta ſua, accipit linteum, præcingit ſe, mittit aquam in peluem: & tam charitatiuè, tam honeſtè, tam officioſe præparatus, venit lauare & tergere pedes diſcipulorum. Et vt omnia ratione & ordine faceret, & faciendo nos inſtrueret, venit ad Simonem Petrum. Ipſe enim inter alios maior erat. *Et dicit ei Petrus, Domine tu mihi lauas pedes?* Non decet, non conuenit: tu dominus, ego ſeruus: tu deus, ego homo: tu creator, ego creatura: & tu mihi lauas pedes? *Reſpondit Ieſus, & dicit ei, Quod ego facio, tu neſcis modo: ſcies autem poſtea.* Hæc mea humiliatio, magni eſt ſacramenti ſignificatio: quam me docente & exponente, poſteà ſcies. At ille de tanta filij dei inclinatione perterritus, adhuc in eadem voluntate perſiſtens, reſpondit, *Non lauabis mihi pedes in æternum.* nunquã hoc patiar, nunquam hoc feram, nunquam de manibus domini mei hoc tale ſeruitium recipiam. *Reſpondit ei Ieſus, Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Illi igitur partem habebunt cum Chriſto in regno ſuo, quos ipſe dilexit, & lauit à peccatis in ſanguine ſuo. Dicit ei Simon Petrus, Domine non tantùm pedes meos, ſed & manus & caput. Iſti igitur ſunt illi pedes, quos etiam illos qui iam loti & baptizati ſunt, frequenter lauare oportet. Sed quid de animæ affectionibus dicam, cùm ipſis quoq; bonis actionibus, ſuperbia & vana gloria ſæpe ſe immiſceat? Et hæc igitur lauatio neceſſaria eſt. Sequitur: *Et vos mundi eſtis, ſed non omnes.* Hæc autem quia euangeliſta expoſuit, nobis aliter exponere non licet. Sciebat enim (ait euangeliſta) quiſnam eſſet qui traderet eum: propterea dixit, *Non eſtis mundi omnes. Poſtquam ergo lauit pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua, cùm recubuiſſet, iterum dixit eis, Vos vocatis me magiſter & domine, & bene dicitis: ſum etenim.* Bene (inquit) dicitis, quia me magiſtrum & dominum vocatis: ſicut enim dicitis, ita eſt. Sed

quia magiſter ſum, meam doctrinam recipite: & quia dominus, meum mandatum cuſtodite. Quod mandatum? Vultis audire quod? *Si ego laui pedes veſtros dominus & magiſter, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplũ enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Quanuis enim hoc ad literam cuſtodire, plenum ſit charitate & humilitate, maius tamen aliquid ſignificare videtur, ſicut & cuncta quæ ſaluator noſter ſimiliter egit. Et hoc eſt fortaſſe quod apoſtolus ait, hæc eſt forſitan illa lex quam nos adimplere præcepit, quando dixit, Alter alterius onera portate,& ſic adimplebitis legem Chriſti,id eſt mandatum Chriſti. Vnde & Iacobus apoſtolus ait, Confitemini alterutrum peccata veſtra,& orate pro inuicem, vt ſaluemini. Dum enim pro ſeinuicem ſancti orant,alter alterius pedes lauant.

IN SABBATHO SANCTO.

Veſpere autem ſabbathi, quæ luceſcit in prima ſabbathi, venit Maria Magdalena & altera Maria videre ſepulchrum. Et ecce terremotus factus eſt magnus. angelus enim domini deſcendit de cœlo. Et reliqua. Matth. 28.

VEſper enim, qui & heſperus dicitur, ſtella eſt, quæ alio nomine Lucifer vocatur. Et heſperus quidem, ſiue veſper vocatur in fine diei: Lucifer verò in principio. Sæpe enim quãdo oritur,pauciſſimo interuallo ſolem præcedit. Quòd autẽ euangeliſta hoc de ſtella intellexerit, ex eo apparet, quòd fœminino genere dixit, quæ luceſcit in prima ſabbathi. Ad quid enim, niſi ad ſtellam,quæ pronomen referatur? Sabbathum autem vnumquẽque diem Iudæi vocabant.Dicatur ergo:Veſpere autem ſabbathi apparente, id eſt illa ſtella quæ veſper & Lucifer vocatur, iam diem proximam nuntiante:non autem illam dico,quæ apparet in fine diei,ſed illam quæ videtur in principio, id eſt, quæ luceſcit in prima ſabbathi, hoc eſt, quæ lucere incipit in prima parte diei primi, qui nunc dies dominicus appellatur: Venit Maria Magdalena & altera Maria videre ſepulchrum. Hanc enim ſtellam, quia cæteris clarior eſt, iter agentes obſeruare ſolent. Huius igitur ſigno hæ ſanctæ mulieres ad ſepulchrum venire cœperunt.Et valde manè, quum adhuc tenebræ eſſent, vt Ioannes ait: ſole tamen

men iam oriente, vt Marcus dicit: veniunt ad monumentum. Prius enim fit ortus ſolis, quàm receſsio tenebrarum. Hæc autem recipiat qui vult: ad credendum autem neminem compello. Sequitur: *Surrexit enim ſicut dixit, Venite, & videte locum vbi poſitus erat dominus.* Nam & eccleſiæ doctores ſæpe nobis locum oſtendunt, in quo dominus poſitus fuerat, dum ſanctarum exempla ſcripturarum exponentes, vbi eius natiuitas, paſsio, & reſurrectio ſit prophetata, nos docent. Vis videre locum in quo dominus fuerat poſitus? lege in Pſalmis, Ego dormiui, & ſomnum cepi, & reſurrexi, quia dominus ſuſcepit me. *Et citò euntes dicite diſcipulis eius, quia ſurrexit, & ecce præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis.* Ecce mulier quæ fuerat ianua mortis, prima prædicat reſurrectionem & oſtendit ianuam vitæ. In Galilæam præcedit dominus, ibíque diſcipulos expectat: quia tunc ſancti deum videbunt, quando in patriam reuerſi fuerint. Galilæa nanque, apoſtolorum patria fuit: vnde & viri Galilæi dicuntur. Et exierunt citò de monumento, cum timore & gaudio magno, currentes nuntiare diſcipulis eius. Marcus autem dicit quòd fugientes de monumento, quia terror inuaſerat eas, nemini quicquam dixerunt. Per quod datur intelligi, quia prius de viſione angelorũ nihil dixerunt, ſolummodò narrantes de monumento dominũ fuiſſe ſublatum. Sic igitur ſe habet ordo: Venerunt mulieres ad monumentum, viderunt angelum (quem tamen non angelum, ſed iuuenem eſſe putabant) cucurrerunt ad apoſtolos: & de angelo quidem & eius verbis, quibus dominum reſurrexiſſe audierant, nemini quicquam dixerũt: hoc ſolùm nuntiantes, dominum in monumento non eſſe. Cucurrerunt ergo ſimul Petrus & Ioannes, & ſola linteamina poſita inuenerunt: quibus recedentibus, manſerunt mulieres ibi. Et tunc quidem Maria Magdalena inclinauit ſe & proſpexit in monumentum, & vidit duos angelos ibi ſedentes: qui cum eam conſolarentur, conuerſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtantem: quem non Ieſum, ſed hortulanum eſſe putabat. Quem cùm in voce cognouiſſet, acceſſit ad eum: & quanuis ei diceret, Noli me tangere, tenuit tamen, & oſculata eſt pedes eius. Tunc & aliæ mulieres venerunt (plures enim Lucas fuiſſe cõmemorat) quas cùm

dominus benignè ſalutaſſet, & ipſæ tenuerunt pedes eius. Vnde & hic ſubditur. *Et ecce Ieſus occurrit illis,dicēs, Auete, Illæ autem acceſſerunt & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Tunc ait illis Ieſus, Nolite timere:ite, nuntiate fratribus meis vt eant in Galilæam,ibi me videbunt.* Certæ itaque de reſurrectione, iam non ſicut prius dominum de monumento ſublatum annuntiant, ſed eum ſe vidiſſe, & cum eo ſe loquutas eſſe affirmant. Dicũt diſcipulis vt vadant in Galilæam, & ibi eum videbunt, ſicut prædixerat. Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in ciuitatem, & annuntiauerunt principibus ſacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum ſenioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes,Dicite quia diſcipuli eius nocte venerũt, & furati ſunt eum,nobis dormientibus. Et ſi hoc auditum fuerit à præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus. At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et diuulgatum eſt verbum iſtud apud Iudæos vſque in hodiernum diem. Ergóne tantum poteſt auaritia, tantum poteſt amor pecuniæ? prius Chriſtum vendidit, nunc iterum eius reſurrectionem negari compellit. O miſeri Iudæi, ſufficiebat vobis ſemel Chriſtum occidiſſe,ſufficiebat verbis eum emiſſe. Iterum pecunia emitis, & maiori quàm prius pecunia comparatis.Et quantum in vobis eſt, ecce iterum eum occiditis,dum eum reſurrexiſſe & viuere negatis.

IN DIE RESVRRECTIONIS.

Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Salome, emerunt aromata,vt venientes vngerent Ieſum, &c. Matthæi 16.

SAbbatho enim neque vendere, neque emere aliquid licebat, quoniam tale aliquid in Sabbatho fieri lex interdicebat. Veniunt autem hæ ſanctæ mulieres vngere Ieſum. Sed quomodo veniunt?cum aromatibus. Aliter enim ad Ieſum venire non licet. Sunt autem hęc aromata:fides, ſpes,charitas,pax, patientia,humilitas,manſuetudo, concordia,miſericordia,& ſimilia. Hæc enim deo ſuauiter redolent, ſicut & è contrario vitia fœtent. Vnde Pſalmiſta, Putruerunt & corruptæ ſunt (inquit) cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. Beatæ igitur illæ mulieres,beatæ illæ animæ,quæ ſicut Maria Magdalene,ſemper cum vnguentis,ſem-

tis, ſemper cum aromatibus ad dominum veniunt. Hæc enim eſt quæ alibi ait, Cùm eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Hæc autem ſignificabat eccleſiam gentium, de qua dominus ſeptem dæmonia eiecit: quæ quidem quoniam dilexit multum, dimiſſa ſunt ei peccata multa. Maria verò Iacobi, quæ Chriſti matertera fuit, plebem Iudaicam figurabat, de qua ſecundum humanitatem ſaluator noſter originem duxit. At verò Salome, quę interpretatur pacifica, tota ex vtroque populo ſanctorum collecta multitudo intelligitur. In hac igitur tota eccleſia, in illis verò eccleſiæ partes figurantur. Poſſunt tamen hæ tres mulieres, tres mũdi partes ſignificare, Aſiam videlicet, Africam, & Europam, in quibus eccleſia tota conſiſtit. Et iſtæ quidem vngũt Ieſum, iſtæ eum delectant, iſtæ eius paſſionem prædicant, & odorem notitiæ illius cunctis gentibus manifeſtant. Ecce autem mulieres quæ vſque ad hunc diem erubeſcebant, & ſe mortis ianuam, totius humani geueris ruinam eſſe dolebant, hodie lætantur, hodie prædicant, hodie originale peccatum deletum affirmãt, & ipſis quoque Apoſtolis reſurrectionis gloriam annuntiant. *Et valde manè vna Sabbathorum veniunt ad monumentum orto iam ſole.* Non eſt autem ſibi contrarium hoc quod ait, Et valde manè, & orto iam ſole. Vnde & alius euangeliſta dicit, Cùm adhuc tenebræ eſſent. Solis itaque ortum intelligere oportet, ex quo eius ſplendore cœlum illuſtratur, quanuis nondum terris appareat, raris adhuc tenebris exiſtentibus. Quid eſt igitur valde manè, niſi iam rubeſcente aurora? Neque enim ſine cauſa euangeliſta non manè ſimpliciter, ſed valde manè dixit. *Et dicebant adinuicem, Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Et reſpicientes viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.* Narrat enim Matthæus euangeliſta, quòd Chriſto reſurgente, angelus domini deſcendit de cœlo, & accedẽs reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum. Præ timore autem eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui. Et euntes in ciuitatem, nuntiauerũt principibus ſacerdotum omnia quæ facta fuerant. At illi dederunt eis copioſam pecuniam, dicentes, Dicite quòd vobis dormientibus nocte venerunt diſcipuli eius, & furati ſunt eum. Sequitur: *Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem ſedentem in*

dextris, coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. Sedet angelus in dextris, ſtola candida coopertus, quoniam & lætitiam & proſperitatem prædicat, gloriam reſurrectionis & carnis innouationem annuntiat. Conſidera modò quo dilectionis igne interius ardebant, quæ fœminei timoris & fragilitatis oblitæ, non ſolùm in nocte veniunt, verùm etiam confidenter in monumentum ingrediuntur. Vnde & conſolationis verba audire meruerunt, dicente angelo, *Nolite expaueſcere: Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, ſurrexit, non eſt hic: ecce locus vbi poſuerunt eum.* Locum (inquit) videre poteſtis, ipſum autem modò videre non poteſtis. Surrexit enim, non eſt hic: ſed expectate pauliſper, & videbitis eum. Non enim ibi erat præſentia corporis, qui vbique eſt potentia diuinitatis. Sed vbi tunc eum fuiſſe putamus? Ego quidem dicere timeo, quod euangeliſtæ non dicunt. Et fortaſſe ad matrem iuerat, quæ eius amoris deſiderio plus omnibus afficiebatur. Quod autem ipſa inter omnes mulieres beatiſſima virgo ſimul cum aliis ad monumentum non venit, hæc (vt opinor) cauſa fuit: quia ex quo vnigenitum filium ſuum teneri, flagellari, & crucifigi vidit, delicatis manibus delicata pectora tundens, & ſe dolore nimio, vigiliis, ieiuniiſque affligens, iam viribus pariter & ſpiritu attenuata, alicubi ſola in ſecreto ſedebat, & de his quæ ſibi acciderant calamitatibus lamentabatur & flebat. Sed nos hæc verba, pietate plena & cogitatione digna interim relinquamus, & quid angelus dixerit audiamus. *Ite* (inquit) *dicite diſcipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis.* Niſi enim beatum Petrum ex nomine vocaſſet, fortaſſe cum cæteris venire timuiſſet, eò quòd ter dominum & magiſtrum negaſſet. Quòd enim in Galilæa, quæ Apoſtolorum patria fuit, à diſcipulis dominus videtur, quid aliud ſignificat niſi quia eum quem nũc videmus per ſpeculum & in ænigmate, cùm nos ad antiquam patriam noſtram reduxerit, tunc facie ad faciem videbimus? Vnde & Galilæa tranſmigratio perpetrata interpretatur. Nulla enim poſt illam tranſmigrationem alia vlterius trãſmigratio fiet. Sciendum eſt autem, quòd illa hora qua ſaluator noſter inclinato capite emiſit ſpiritum, corpore in cruce derelicto, anima ſimul cum diuinitate ad inferna ſpolianda deſcendit. Et tunc quidem

quidem illud Pſalmiſtæ adimpletum eſt, Tollite portas principes veſtras,& eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Quibus interrogantibus, Quis eſt iſte rex gloriæ? Reſponſum eſt eis, Dominus fortis & potens,dominus potens in prælio. Ingreſſus igitur dominus loca tenebrarum, omnia circunquaque ſuo ſplendore illuminauit. Fit clamor permixtus bonis præ lætitia exultantibus, malis verò præ timore fugere cupientibus. Tunc primi parentes occurrerunt,& videntes creatorem ſuum, lætis vocibus clamant, Tandem Chriſte venis magnis nos ſoluere pœnis. Tunc patriarchæ & prophetæ obuiam ruunt: tunc omnis ſanctorum exercitus eius pedibus ſe proſternit. O(inquiunt)diu deſiderate, ô tanto tempore expectate,quæ te tantę tenuêre morę? Tunc citharíſta Dauid, Hoc eſt(inquit)quod dicere ſolebam, Auditui noſtro dabis gaudium & lætitiam,& exultabunt oſſa humiliata. Ecce nunc vident,ecce nũc audiunt, quod eos & videre & audire deſideraſſe dominus ipſe dicebat. Ait enim, Multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderũt: & audire quæ auditis, & non audierunt. Tunc & Ioannes Baptiſta, Ecce(inquit)de quo dicebam vobis: videtis illum cuius aduẽtum nuntiabam vobis. Sed quis per ſingula dicere valeat, quãta ibi lætitia fuerit, cùm Chriſtus ſol iuſtitię eis apparuit? Tunc alligato diabolo, magno ſanctorum exercitu comitante, cum gloria & triumpho lætus dominus ad ſuperos rediit, dicens, Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctũ tuum videre corruptionẽ. Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes mihi pater in dextera tua, vbi tecum ſedeo, & viuo & regno in ſecula ſeculorum. Amen.

FERIA II. POST PASCHA.

Duo ex diſcipulis Ieſu ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Ieruſalem, nomine Emaus. Et ipſi loquebantur adinuicem de his omnibus quæ acciderant. Et reliqua. Lucæ 14.

VNus autem iſtorum, qui hæc ſcribit beatus Lucas fuiſſe putatur. Mos enim fuit antiquorum, vt in ſuis ſcriptis ſic de ſe quaſi de aliis loquerẽtur. Vnde & Moyſes frequenter dicit, Loquutus eſt dominus ad Moyſen, dicẽs.

Et Matthæus, Præteriens Ieſus(inquit) vidit hominem ſedentem in teloneo,Matthæum nomine:& multa alia. *Et factum eſt dum fabularentur, & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis.* Bonum eſt igitur loqui de Ieſu, bonum eſt eum ſemper in mente habere:quia nec ipſe eorum obliuiſcitur,qui eius memores ſunt. Sicut & hic,quia iſti duo de eo loquebantur, ipſe appropinquans ibat cum eis. Beati cum quibus ambulat Ieſus, beati cum quibus ambulat ſalus & vita: qui quoniam cum luce vadunt, diu errare non poſſunt. Sequitur: *Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoſcerent.* Quia enim dubitabant, quia nondum perfectè credebant, ideò eum videntes non agnoſcebant. *Et ait ad illos, Qui ſunt hi ſermones quos confertis adinuicem ambulantes,& eſtis triſtes? Et reſpõdens vnus,cui nomen Cleophas,dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Ieruſalem, & non cognouiſti quæ facta ſunt in illa his diebus?* Ac ſi dicat,Tantum ſcelus nouiter in Ieruſalem perpetratum eſt, vt præ ſua magnitudine omnino cælari non poſſit: & quomodo tu ſolus ea quæ his diebus ibi facta ſunt non cognouiſti? Quibus ille dixit, *Quæ? Et dixerunt, de Ieſu Nazareno,qui fuit vir propheta, potens in opere & ſermone coram deo & omni populo: & quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdotes & principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem ſperabamus quòd ipſe eſſet redempturus Iſrael.* Multum ægrotabant iſti, multúmque eis neceſſe fuerat, vt eis medicus & ſaluator apparuiſſet.Quòd enim dicũt,*Nos ſperabamus,* ſe iam à ſpe quodammodo decidiſſe oſtendunt. *Et nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie quòd hæc facta ſunt.* Hodie igitur ſecundum promiſsionem ſuam reſurrexiſſe debuerat.Qui tamen vtrum reſurrexerit,ignoramus. *Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum: & non inuento corpore eius, venerunt dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe,qui dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum, & ita inuenerunt vt mulieres dixerunt, ipſum verò non inuenerunt.* His auditis, ſecretorum omnium cognitor, & vidẽs eos amare & dubitare,eorum infidelitati reſpondens ait,*O ſtulti & tardi corde ad credendum,in omnibus quæ loquuti ſunt prophetæ. Nónne hæc oportuit pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam? Et incipiens à Moyſe & omnibus*

pro-

[illegible], interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant. Et meritò quidem à Moyſe dominus incipit, quo[illegible] & inter alios prophetas maior eſt, & pluribꝰ in locis Chri-ſti paſſionem & reſurrectionẽ pleniſsime ſignificat. Quale eſt illud de vacca rufa, quæ in libro Numeri immolari iubetur. Quale eſt & illud de agno & hœdo Paſchali, quorum alter per domos comedebatur, alter verò ab omni populo circa veſperam immolabatur. De quibus ad Moyſen & Aaron dominus in Ægypto loquutus eſt, dicens, Loquimini ad vniuerſum cœtum filiorum Iſraël, & dicite eis, vt ſumat vnuſquiſque agnum per familias & domos ſuas, ſecundum numerum animarum, quę ſufficere poſsint ad veſcendum agnum. Sin autem minor eſt numerus ad eſum agni, aſſumat vicinum qui coniunctus eſt domui eius. Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus. Iuxta quem ritum tolletis hœdum, immolabítque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſraël ad veſperum. Chriſtus enim & agnus eſt, propter innocentiam: & hœdus dicitur, propter ſimilitudinem carnis peccati. De hoc enim dicitur, Ecce agnus dei, qui tollit peccata mundi. De hoc ſimiliter dicitur, Ne coquas hœdum in lacte matris ſuæ. Ad hũc autem veſcendũ vicinos & propinquos inuitare debemus, vt qua charitate omnium ſalutem deſideramus, innoteſcat. Vicinus etenim omnis Chriſtianus eſt noſter, & quicunque ab eccleſia lõgè non eſt. Eſt autem agnus iſte abſque macula, quoniam (ſicut ſcriptum eſt) peccatũ non fecit, nec dolus inuẽtus eſt in ore eius. Eſt autem & maſculus, anniculus, quia nihil habet, nihil fœmineum, nihil corruptioni obnoxium, nihil carnalis ſentiẽs titillationis. Et agnus quidem per domos comeditur, hœdus verò ab omni multitudine immolatur. Per quod apertiſsimè deſignatur & hoc ſacrificium quod modò in eccleſia ſumitur, & illud quod à Iudæis inſanientibus in ara crucis eſt immolatum. Quanuis enim & hoc & illud vnum idémq; ſit, tamen aliter & aliter fit. Vnde illi hœdum occidunt, inter iniquos & peccatores mundi ſaluatorem deputantes. Sicut ſcriptum eſt, Et inter iniquos deputatus eſt. Itémque, Niſi eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. Nos autem, quia innocẽtem, ſanctum, & iuſtum, & ſine omni cõtagione peccati, dei filium eſſe credimus, agnum abſque macula & immolamus

& ſumimus. Ideóq; quanuis agnus & hœdus immolatur, ſolus tamen agnus à populo mãducatur. Illud enim ſacrificium in iſto ſumitur,quia hoc in illud veriſsimè cõuertitur. Nunquam enim illud comederetur, niſi hoc in illud cõuerteretur.Eſt autem hæc mutatio dexterę excelſi.Omnis autem multitudo filiorum Iſraël hœdum immolauit. Sed quando? ad veſperam: quoniam proditor Iudas circa hanc horam cum Iudæis loquutus,Chriſtũ vendidit,nummos accepit,atque altera die circa horam veſpertinam, id eſt poſt nonam, ſaluator noſter ſpiritũ emiſit. Vnde Pſalmiſta ait, Eleuatio manuum mearũ, ſacrificium veſpertinum.Sequitur:Et ſumẽt de ſanguine agni, & ponent ſuper vtrunque poſtẽ, & in ſuperliminaribus domorũ, in quibus comedẽt illum. Super vtrunq; etenim poſtẽ agni ſanguinẽ ponũt,qui & ore & corde illum ſuſcipiũt.Qui verò vel indignè ſuſcipiunt, vel etiam ſuſcipiẽtes,Chriſti ſanguinem eſſe non credunt, iſti in vnum tantũmodò poſtem ſanguinem ponunt.De quibus Apoſtolus ait,Qui enim mãducat & bibit indignè,iudicium ſibi mãducat & bibit.Nos igitur & ore ſumẽtes, & corde Chriſti ſanguinẽ eſſe credẽtes, in vtrunq; poſtẽ eum ponamus, & corpore & mẽte ſuſcipiamus.Cùm autẽ crucis ſignũ,quæ Chriſti ſanguine cruẽtata eſt, in noſtris frõtibus facimus, tũc in ſuperliminaribus domorũ Chriſti ſanguinẽ ponimus.Sequitur:Et edent carnes nocte illa aſſas agni,& azymos panes cum lactucis agreſtibus. Idẽ enim hoc in loco & per carnes & per panes azymos intelligimus. Et bene vtrunq; poſuit, quoniam de panibus hæ carnes fiunt. Has autem cum lactucis agreſtibus comedunt,qui corde cõpuncto & humiliato eas ſuſcipiũt, & crucis amaritudinẽ,Chriſto cõpatientes, in cordis palato quodãmodo ſentiũt. Non comedetis ex eo crudum quid,nec coctũ aqua,ſed aſſum tãtùm igni.Non ſunt enim hæ carnes crudæ,quia paſſus eſt Chriſtus:neq; in aqua coctæ,quia non occultè,ſed palàm & cũctis vidẽtibus eſt crucifixus. Latẽt enim carnes quæ in aqua coquũtur, apparẽt autẽ quę aſſantur.Talis igitur fuit paſſio Chriſti,quia cunctis vidẽtibus eſt crucifixus. Redolet caro cùm aſſatur, redolet & paſſio Chriſti.Caput cum pedibus & inteſtinis vorabitis, nec remanebit ex eo quicquam vſq; mane. Caput enim Chriſti(ſicut Apoſtolus ait)deus eſt.Pedes verò, qui terram

terram tangũt,eius carnem ſignificãt,quæ de terra aſſumpta eſt. Quid verò ei⁹ inteſtina,niſi occulta omnia & profunda myſteria? Caput igitur illius cum pedibus & inteſtinis vorãt, qui & deum & hominẽ eſſe credũt eum, & quæcunque de eo ſcripta ſunt,dignè fidelitérq; ſuſcipiũt. Non enim ſufficit,ſi & deum & hominẽ eum eſſe credamus,niſi inteſtina quoq; eius ſuſcipientes,& de virgine natum,& circũciſum, & veraciter paſſum, & die tertia reſurrexiſſe, & cętera quę de eo ſcripta ſunt,indubitãter crediderimus. Vnde & ſubditur, Nec remanebit ex eo quicquam vſque mane. Omnia ſumãtur,omnia credãtur: nihil de hoc agno remaneat, quod in fidei pectore non claudatur. Manè autem,vitæ huius finis intelligitur, quãdo Chriſtus ſol iuſtitiæ apparebit:& fugatis tenebris,nox vlterius nõ erit. Tũc autem non erit tempus cõuertendi,vel agni carnes comedendi:quia tũc credere incipiẽt,quãdo cum fatuis virginibus audiẽt,Amen dico vobis,neſcio vos. Si quid reſiduum fuerit, igne cõburetis. Reſidua enim ſunt quæ comedi nequeũt,vt eſt pellis & oſſa. Pellis etenim agni, caro Chriſti eſt,quę quidẽ qualiter deo vnita,qualiter verbũ caro factũ eſt,neque dici,neque intelligi poteſt. Sed quis illa oſſa comedere, vel (vt ita dixerim) corrodere valeat, vt qualiter ante omnia tẽpora ſit à patre genitus,diutiſſimè ſi licuerit, ſempérq; inueſtigãdo intelligat? Sunt autem & alia multa, quæ quoniam comedi & intelligi non poſſunt, charitatis igne fideíq; ardore cõburantur. Sufficit enim credere,ſi nõ datur intelligere. Plures enim credẽdo,quàm intelligendo has carnes comedũt. Comedãt igitur qui poſſunt:qui verò non poſſunt,credãt,& charitatis igne cõburant. Sequitur: Sic autẽ comedetis illum,renes veſtros accingetis, & calceamẽta habebitis in pedib⁹,tenẽtes baculos in manibus, & comedetis feſtinãtes. Renes quidẽ accingere, eſt caſtitatis & cõtinentiæ cingulo luxuriã refręnare. Vnde & ipſe dominus ait,Sint lumbi veſtri præcincti. Calceamẽta verò in pedib⁹ habẽt,qui quaſi aliàs pergere parati, peregrinos ſe in hoc mũdo eſſe cognoſcũt. Et iſti quidem viam mãdatorum dei currẽtes,ſecurè & ſine timore(vtpote bene calceati) ſuper ſerpẽtes calcãt & ſcorpiones. Baculos autẽ in manibus teneãt, vt ſe ab incurrẽtibus aduerſariis defendere valeãt. Habes humilitatem, baculus eſt tibi. Hoc enim

ſuperbiam vincis. Habes caſtitatẽ, & hic baculus eſt quo luxuria ſuperatur. Sed quid multa? quot virtutes, tot baculos habes. Sic igitur præparetur, ſic muniatur, ſic armetur, qui has carnes comedere venit. Citò autem & feſtinantes comedetis eas, vt cùm dominus venerit, iam pleni & ſaturi ſitis, nec tũc credere incipiatis, quãdo per fidem liberari debetis. In fide nanque ſuſcipienda nulla mora debet eſſe. Vigilate itaq;, quia neſcitis diem neque horã. Chriſti præterea paſſionẽ & reſurrectionẽ alibi quoq; ſignificat Moyſes. Scribit qualiter Iacob Iudã filium ſuũ benedixerit, de cuius progenie dominus natus eſt, dicẽs ei, Iuda, te laudabunt fratres tui, manus tua in ceruicibus inimicorũ tuorũ, catulus leonis Iuda ad prædã fili mi aſcẽdiſti, accubuiſti vt leo, & quaſi leæna: quis ſuſcitabit eum? Ad prædam enim Chriſtus in crucẽ aſcendit, quia de diaboli poteſtate morte ſua mundũ eripuit. Sed quaſi leo accubuit, quia nec ipſa morte fortitudinem amiſit. Quis autẽ ſuſcitauit eum, niſi deus pater, & diuinitas ipſa quæ in eo erat? Similiter autẽ & Dauid, Chriſti paſſionẽ & reſurrectionẽ ſignificans, ait, Ego dormiui & ſomnum cepi, & reſurrexi, quoniam dominus ſuſcepit me. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerũt omnia oſſa mea: &, Diuiſerũt ſibi veſtimẽta mea, & ſuper veſtẽ meam miſerũt ſortem. Et in Eſaia, Corpus (inquit) meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus. Faciem meam non auerti ab increpãtibus, & cõſpuẽtibus in me. Et alibi: Verè lãguores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Oblatus eſt, quia ipſe voluit, & peccata noſtra ipſe portauit. Propter ſcelus populi mei percuſſi eum, & dabit impium pro ſepultura, & diuitẽ pro morte ſua. Quæris fortaſſe quis ſit iſte diues & impius, quẽ pro morte & ſepultura ſua dominus dedit. Diues iſte & impius, populus Iudaicus intelligitur: diues quidẽ, quia legis & prophetarũ diuitiis ſpiritualibus abundabat, & terram lacte & melle manãtem poſsidebat. Impius autem, quia dominũ & creatorem ſuum dãnare non timuit. Hũc autẽ dedit dominus pro morte ſua, quia eum occidit: & pro ſepultura, quia etiam ſepultum ne reſurgeret cuſtodiuit. Sed quibus dedit? Romanis vtique: vt adimpleretur quod ſcriptum eſt, Quod timet impius, veniet ſuper eum. His enim in perpetuam ſeruitutem, & in vltimam infelicitatem,

tatem, propter Chriſti mortẽ Iudæi traditi ſunt. Dum hæc & his ſimilia dominus loqueretur,& prophetarum illis teſtimonia interpretaretur, appropinquabant caſtello quò ibant. Et tunc quidem non ſolùm corporis habitudine,ſed & ipſa facie,quãuis longius ire noluerit,longius ſe tamen ire oſtẽdit. Sic enim & ſuperius dicitur, quòd Samaritani noluerunt recipere eum,quia facies eius erat euntis in Ieruſalem. Hoc igitur modo probabat eos dominus,quo affectu & qua charitate peregrinos ſuſcipiebãt,quatenus & nos ab eis diſcamus qualiter eos ſuſcipiamus. Si enim aliter eos tenere non poſſumus, piam eis violentiam inferre debemus. Vnde & hîc dicitur, *Et coegerunt illum, dicentes, Mane nobiſcum, quoniã adueſperaſcit,& inclinata eſt iam dies, Et intrauit cum illis. Et factum eſt dum recumberet cum illis, accepit panem,& benedixit,ac fregit,& porrigebat illis.* Sic enim facere ſolebat, quãdo adhuc inter eos cõuerſabatur. Et apertis oculis eorum aſſuetam eius conſuetudinem videntes,cognouerunt illum:& ipſe euanuit ex oculis eorũ. At illi gaudio pariter & mœrore cõmoti, dixerunt adinuicem, *Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis,dum loqueretur in via,& aperiret nobis ſcripturas?* Quare eum nõ tenebamus? quare vel ad pedes eius non corruimus? quare nobis ipſis & cordibus noſtris non credidimus? Vbi eum quæremus? vbi eum inueniemus? *Et ſurgentes eadem hora regreſsi ſunt in Ieruſalem, & inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum ipſis erant: dicentes, quia ſurrexit dominus verè, & apparuit Simoni. Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.* Conſidera modò, quãta ibi lætitia fuerit,dum illi & illi viciſsim ſibi ſua gaudia nũtiarent. Nunquã autem tam bene cognoſcitur Ieſus, ſicut in fractione panis. Panis iſte ſpiritualis eſt,non carnalis: panis iſte,cibus animæ eſt. Hoc pane nutritur anima,& pingueſcit intelligẽtia. De hoc pane ſcriptum eſt, Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore dei. De hoc pane per prophetam dicitur, Paruuli petierũt panem,& non erat qui frangeret eis. Miſeri Iudæi,qui panem quidem habẽt, ſed qui panem eis frangat non habẽt. Nobis autẽ panem fregit,nobis ſcripturas expoſuit,& ſenſum aperuit Ieſus Chriſtus dominus noſter,qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorũ. Amen.

Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum, & dixit eis, Pax vobis. Et reliqua. Lucæ 24.

LOquebantur diſcipuli de Ieſu, & ea quæ viderant, in cõmune referebant, cùm ſtatim ipſe adfuit, & ſua eos præſentia reddidit certiores. Semper enim in medio illorum eſt Ieſus, qui piè loquuntur de eo, & qui cõgregantur in nomine eius. Vnde ipſe ait, Vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Pacem autem eis commendat, pacem eos habere perſuadet, quia ſine pace impoſſibile eſt placere deo. In eis enim habitat dominus, qui pacem & concordiam diligunt. Vnde Pſalmiſta, Et factus eſt (inquit) in pace locus eius. Sequitur: *Ego ſum, nolite timere.* Ego (inquit) ſum, cognoſcite vocem meam: non in ſpiritu, vt putatis, ſed corporaliter me videtis. Conturbati enim & conterriti, non ipſum dominum quem videbant, ſed ſpiritum ſe videre putabant. *Et dixit eis, Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra?* Nihil eſt quod cogitetis: quia non phantaſticum aliquid, ſed veritatem videtis. Et protinus eis manus & pedes oſtendens, ait, *Videte manus meas, & pedes, quia ipſe ego ſum.* Cognoſcite vel vulnerum cicatrices, ſi me nec in perſona, nec in voce cognoſcitis. *Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.* Ideo enim ſuorum vulnerum cicatrices dominus reſeruauit, vt in eis diſcipulorum ſuorum corda ſanaret, & in ſeipſo oſtendendo vulnera carnis, ſanaret in eis vulnera mẽtis. Sciebat enim quòd Apoſtolus Thomas aliquando dicturus eſſet, Niſi videro in manibus eius figuram clauorum, & mittam digitum meum in locũ clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Propter hoc igitur cicatrices delere noluit, quas ſi voluiſſet, omnimodo delere potuiſſet. Nemo autem hinc argumentando, nos cum omnibus noſtri corporis cicatricibus reſurgere arbitretur: quoniam nihil in ſanctorũ reſurget corporibus, quod inconueniens vel indecens videatur. *Adhuc autem illis non credentibus, & mirãtibus præ gaudio dixit, Habetis hîc aliquid quod manducetur? At illi obtulerũt ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis.* Hoc igitur offeramus & nos, ſemper hæc oblatio inueniatur in nobis. Hoc enim cibo ipſe delectatur, quia in hoc cibo

noſtra

noſtra fides continetur. In quo Chriſti paſsio & reſurrectio, in quo & vitæ noſtræ perfecta forma ſignificatur. Quia enim & de ipſius paſsione dolemus, & iterum de eiuſdem reſurrectione gaudemus, vtiq; offeramus ei & piſcem aſſum pro paſsione, & fauum mellis pro reſurrectione. Nam & beatus Paulus piſcem aſſum ei offerebat, cùm diceret, Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. Itémque, Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror? Multum enim ille piſcis aſſatur, qui pro omnibus vritur. Omnes enim piſces ſumus, quicunque in baptiſmo natauimus. Offerimus autem & domino fauum mellis, quando eius amoris dulcedine pleni, ſimul cū Pſalmiſta dicimus, Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel & fauum ori meo? Hoc enim cibo nobiſcū reficitur Ieſus, quo & ipſe delectatur, & mentes noſtræ pingueſcunt. Vnde & ſubditur, *Et cùm manducaſſet coràm eis, ſumens reliquias, dedit eis.* Chriſti nanque reliquias ſumimus, ſi eum imitamur & eius ſermonem. Eius nanque reliquiæ ſunt hæc euangelia, quę ad comedendum & agendum ipſe nobis reliquit. His enim mens nutritur, reficitur anima, pingueſcit intellectus. Vnde & ſubditur, *Hæc ſunt verba quæ loquutus ſum ad vos cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & prophetis, & pſalmis de me. Tunc aperuit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas.* Dedit igitur eis reliquias, dedit & dentes quibus eas comedere poſſunt. Has enim comedere nequeūt, quibus ſenſus diuinitus non aperitur. *Et dixit eis, Quoniam ſic ſcriptum eſt.* Quod vos quidem, quia vſque nunc ſcripturas non intelligebatis, ſicut ſcriptum eſt, eſſe neſciebatis. [Et ſic oportebat Chriſtū pati, & reſurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſſionē peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hieruſalem. Vos autē eſtis teſtes horū.] Vobis prædicantibus teſtantibus, vbi hæc omnia firmabuntur. *Et ego mittam promiſſum patris mei in vos.* De quo propheta, Erit (inquit) in diebus illis, effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt. *Vos autem ſedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* Nemo igitur ab eccleſia recedat, quicunque hac virtute indui deſiderat.

Hæc enim virtus nulli datur, qui extra hãc ciuitatem in[illegible] nitur. Vnde & ſacri canones negant hæreticos dare po[illegible] ſpiritum ſanctum. Ideóque à catholicis conſig[illegible] piunt, qui ab eis baptizati ſunt.

FERIA IIII. POST RESVRRECTIONEM.

Manifeſtauit ſe Ieſus diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis. Manifeſtauit autem ſic, Erant autem ſimul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex diſcipulis eius duo. Dicit ei Simõ Petrus, Vado piſcari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. &c. Ioan. 21.

QVid eſt enim quòd apoſtolus Petrus de piſcatione à domino vocatus, ad piſcationẽ iterum redit? ſimiliter autẽ & filij Zebedæi? Ipſi enim ſunt quib⁹ dominus dixerat, Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominũ. In hoc igitur oſtenditur, in his & ſimilibus victũ quærere quotidianũ, nõ eſſe peccatum. Vnde & apoſtolus propriis manibus laborãs, vnde viuat, cæteros quoq; ad laborandũ inuitet, dicens, Laboret vnuſquiſque operãdo manibus ſuis quod bonum eſt, vt habeat vnde tribuat neceſſitatem patientibus. *Exierunt & aſcenderũt nauem, & illa nocte nihil prendiderunt.* Quia in nocte nihil laborabãt, & nõdum ad eos venerat Ieſus. Iuſuper quia per ſe ad piſcandũ venerant, & ab alio miſſi non fuerant. Eos enim adhuc ſignificabant, qui non ex præcepto canonum, ſed proprio arbitrio eccleſiam prædicare & regere veniũt. Tales enim piſces dei fugiunt, & eorum retia intrare, eorúmq; prædicationes audire dedignantur. *Mane autem iam facto, ſtetit Ieſus in littore, non tamen cognouerunt diſcipuli quia Ieſus eſt.* Ecce iam aliud ſignificare incipiunt: quia iam non in nocte laborant, ad diem veniunt, & dominum vident. *Dicit ergo eis Ieſus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei, Non. Dicit eis, Mittite in dexterã nauigij rete, & inuenietis.* Ac ſi diceret, Ego hac vice non miſi vos, in nocte veniſtis, ſiniſtrorſum laboraſtis, nihil prendidiſtis: nunc ergo mittite in dexteram nauigij tete, ex meo præcepto laborate, meam doctrinam prædicate, neſciat ſiniſtra veſtra quid faciat dextera veſtra, & inuenietis. In dextra igitur piſcari, eſt verã & catholicam doctrinam ſincero affectu & mundo

do corde prædicare. Piſcatores enim apoſtoli ſunt, prædicatores, & doctores: retia verò hæc, euangelia, omníſq; ſermo diuinus. Piſces autem omnes fideles intelliguntur. Tales enim piſces in baptiſmatis flumine natāt, tales retibus euangelij & amore fidei rapiuntur. *Miſerunt ergo, & iam nō valebant illud trahere præ multitudine piſcium.* Magnum miraculum: per totam noctem laborantes nihil ceperunt, & tā ſubitò ad domini iuſſionem tanta piſcium cōuenit multitudo. Poſſumus autem per hanc primam & nocturnam piſcationem, intelligere eam, quā tūc apud Iudæos apoſtoli habuerunt, quando eis nolentibus credere apoſtolus ait, Vobis primùm oportuit prædicari verbū dei: ſed quia repuliſtis illud, & indignos vos feciſtis æternæ vitæ, ecce cōuertimur ad gētes. Quid eſt enim, Ecce cōuertimur ad gētes, niſi quod hic dicitur, Mittite in dextrā nauigij rete? Quia enim piſces Iudaici fluminis, apoſtolorum retia intrare noluerunt, ad flumina gentiū apoſtoli miſsi ſunt. Et tunc quidem doctores piſcantur in nocte, quando auditores interius excæcati veritatem non intelligunt. Miſerunt ergo in dextrā nauigij rete, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſciū. Hoc eſt enim quod pſalmiſta ait, Annuntiaui & loquutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerū. Quo viſo miraculo, *diſcipulus ille quē diligebat Ieſus dixit Petro, dominus eſt. Simon ergo Petrus, cùm audiſſet quia dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe, (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.* Vbique Petrus feruentioris fidei, & maioris dilectionis inuenitur. *Alij autem diſcipuli nauigio venerunt. non enim longè erant à terra.* Quid enim per hanc terram, niſi terram viuētium intelligimus? à qua iſti non longè erant, quia corporeis vinculis reſoluti, citò illuc ituri erāt. *Quaſi cubitis ducentis trahentes rete piſcium.* Cētenarius numerus perfectus eſt, qui tunc quidem duplicatur, quando ſermone & opere adimpletur. Trahunt igitur doctores rete piſcium cubitis ducētis, quando & ſermone & opere poſt ſe ad æternā vitam ducunt audientes. *Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſces ſuperpoſitos, & panes.* Hoc enim cibo Chriſti piſcatores & prædicatores ſemper recreantur, & vires ſuſcipiunt, quotieſcunque fatigati ab hoc opere redeunt. Quoties enim prunas, & piſcē ſuper prunis poſitum, & panem vident, quoties Chriſti paſſionis recordā-

tur,toties laboris & fatigationis,& omnium ſuarum angu ſtiarum obliuiſcuntur. Quid eſt enim piſcis prunis aſſus, niſi Chriſtus in cruce paſſus? quid eſt panis,niſi euangelica prædicatio, qua eos dominus reficere ſolebat, dicens, Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autẽ non poſſunt occidere? His enim apoſtoli recreantur, his animantur & ſatiantur,& ad laborem iterum incitantur. *Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus,quos prendidiſtis nunc.* Semper enim apoſtoli & doctores piſces domino offerunt,ſemper exemplo & doctrina fidelium animas ad eum ducunt. Vnde & ſubditur: *Aſcendit ergo Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.* Boni piſces erãt iſti, à quibus rete ſciſſum non eſt. Mali piſces,hæretici & ſchiſmatici,qui euangeliorũ retia quotidie ſcindunt. Sed quid per centum quinquaginta & tres piſces,niſi omnes baptizatos & fideles intelligimus? Hoc enim ſignificant tres, quod centum quinquaginta. Si enim in æquas partes centum quinquaginta diuidamus, tres & non amplius quinquagenæ fiunt. Tres enim ſunt mundi partes,quæ per tres piſces,& tres quinquagenas ſignificantur. Aſia videlicet, Aphrica,& Europa. Inde eſt quòd mulier abſcõdit fermẽtum in tribus ſatis farinæ, donec fermentaretur. Inde eſt quòd in cruce titulus Hebraicè, Græcè, & Latinè ſcribitur. Capiunt igitur apoſtoli tres piſces & cẽtum quinquaginta,quoniã eorum exemplo & ſermone ducuntur, quincunque ex his tribus mundi partibus ad eccleſiam veniũt. Meritò denique centum quinquaginta & tres piſces capti referuntur,quoniam in huius numeri ſacramento,id eſt in fide Trinitatis, omnes Chriſtiani in baptiſmate fidei retibus rapiuntur. *Dicit eis Ieſus, Venite,prãdete. Et nemo audebat deſcumbentium interrogare eum, Tu quis es? ſcientes quia dominus eſt. Et venit Ieſus, & accepit panem & dabat eis. Et piſcem ſimiliter.* Quotidie nos dominus ad prandium inuitat, quotidie nobis & panem & piſcem apponit, quotidie cibũ euãgelicum & ſui corporis & ſanguinis adminiſtrat. Dum hæc enim euãgelia legimus,ſui panis cibo nos interius reficit. Hic & piſcem aſſum nobis tribuit, quia qualiter pro nobis paſſus eſt,hic inuenimus. Nec bene Chriſti retia trahere poſſunt,qui his cibis aſſiduè non reficiuntur. *Hoc iam*

tertio

tertio manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis, cũ reſurrexiſſet à mortuis. De illis hoc manifeſtationibus loquitur, quæ vel omnibus vel pluribus in vnum collectis factæ ſunt.

FERIA V. POST PASCHA.

Maria ſtabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentum, & vidit duos angelos in albis ſedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. &c. Ioan. 20.

RECedunt diſcipuli: ſtat mulier & plorat. Adeſt Ieſus mœrentium conſolator, & pias mulieris lachrymas intuetur. Expectat quid mulier agat, neque in loco ſe manifeſtat. Inclinat ſe illa, nec ſemel vidiſſe ſufficit. Nihil eſt ſatis amanti, proſpicit in monumentum, & videt duos angelos, qui nihil melius quàm duo teſtamenta ſignificabant. Quibus nuntiãtibus Chriſti natiuitatem, paſſionem, & reſurrectionẽ, & quæcunq; de eo ſunt, pleniſſimè inſtruimur & docemur. Qui quoniã gaudiũ & reſurrectionem modò ſpecialiter nũtiare venerãt, nõ immeritò, ſed dignè ſatis in albis apparẽt. Stat vnũ duorum teſtamentorũ, quæ per angelos figurantur, ad caput dominici monumenti, & vnum ad pedes, quia nunc de diuinitate, nũc de humanitate nobis loquuntur. Per Chriſti enim caput, diuinitatẽ: & per pedes, eius humanitatẽ intelligimus. Hoc enim ſignificauit Moyſes: qui cũ de agno illo Paſchali & ſignificatiuo loqueretur, ait, Et comedetis carnes agni nocte illa, cum azymis & lactucis agreſtibus, caput & pedes cũ inteſtinis vorabitis. Sed audiamus quid flenti mulieri angeli dicant: *Mulier* (inquiunt) *quid ploras?* Non eſt plorandum, ſed plaudendum: hic dies lætitiæ, non mœroris. lærta venimus nuntiare tibi. Sed potius ad illum reſpice, quem tanto amore videre deſideras. *Dicit eis, Quia tulerũt dominũ meũ, & neſcio vbi poſuerũt eũ.* Magnus (inquit) dolor me flere cõpellit, magna triſtitia coarctat viſcera mea, quia tulerũt mihi dominũ meũ, & neſcio vbi poſuerunt eũ. *Hoc cùm dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, vidit Ieſum ſtantẽ: & neſciebat quia Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus, Mulier quid ploras? quẽ quæris?* Sciebat enim dominus, quid illa quærebat: nec ignorando, ſed conſolando eam interrogabat, & ideò interrogationẽ duplicauit, vt audita voce eum agnoſceret. Illa æſtimans quia hortulanus

eſſet,dicit ei, *Domine ſi tu ſuſtuliſti eum,dicito mihi vbi poſuiſti eum,& ego eum tollam.* Quaſi de cognito loquitur: & quem ipſa diligebat, omnes ſcire cogitabat. *Dicit ei Ieſus Maria.* At illa vt ſe ſuo nomine vocari audiuit, mox eum cognouit,& à monumento (à quo præ nimio amore oculos auertere non poterat) ad illum conuerſa, ait, *Rabboni.* Quid autem ſignificet Rabboni, euangeliſta expoſuit:quod dicitur magiſter. Statim autem vt eum cognouit,corruit ad pedes eius. Cui dominus, *Noli me tangere: nondum enim aſcendi ad patrem meum.* Ac ſi dicat, noli me manibus tangere, quem nondum fide tetigiſti: crede quia ſurrexi, & quia inferno expoliato iam ſecundum animam cœlos aſcendi: nec me quæras in monumento, qui vbique ſum, & loco arctari nõ poſſum. Nondũ me credis aſcendiſſe ad patrem, nondum me credis æqualem patri. Quid eſt enim ad patrem aſcendere, niſi patri æqualem eſſe? non altius extenditur pater quàm filius: vbicunque eſt pater, ibi eſt & filius. Non igitur eum tangat,neque ad eum accedere prẹſumat,quicunque talem & tantum eum eſſe non credit. Tenuit tamen illa pedes eius,ſicut & aliæ mulieres,de quibus alij euangeliſtæ ſcribunt,Vade ad fratres meos,& dic eis, Aſcendo ad patrem meũ & patrem veſtrum, ad deum meum & deum veſtrum.Notiſsima verba,& quẹ per ſeipſum ſæpe eis prẹdixerat, illis mandat: quatenus ea audientes, facilius crederent verum eſſe quod mulier nuntiabat. Venit Maria Magdalena,annuntians diſcipulis, quia vidi dominum, & hæc dixit mihi.

FERIA VI. POST PASCHA.

Vndecim diſcipuli abierunt in Galilæam,in montem vbi conſtituerat illis Ieſus: & videntes eum, adorauerunt: quidam autem dubitauerunt. Et reliqua. Matth. 28.

HÆc autem viſio quando facta ſit,incertũ habeo:quoniam Thomas (qui vnus erat ex iſtis) ante dies octo dominum vidiſſe narratur.Sed non vacat à myſterio,quòd de Iudæa in Galilæam diſcipulos ſuos dominus ire præcepit,vbi ſe illis manifeſtare voluit.Narrant enim Euangeliſtæ mulieres ad ſepulchrum domini veniſſe, & angelum eis dicentem audiſſe, Nolite timere: ſcio enim quia Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum: ſurrexit, non eſt hic: ſed

citò euntes, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis. Quid autem mulieres ſignificent, & quare ſe illis poſt reſurrectionem prius dominus manifeſtare voluit, cur etiam Petrus nomine vocetur, iam ſuperius expoſuimus. Dicēdum eſt igitur quid per Galilæam, & quid per montem ad quem eos venire conſtituit, ſignificetur. Galilæa nāque quę tranſmigratio interpretatur, eccleſiam ſignificat, ad quam & de qua magna quotidie tranſmigratio fit. Magna quidem de peccatoribus tranſmigrantibus ad ipſam, magna verò & de iuſtis ad cœlos tranſmigrantibus ab ipſa. Sed quid ad eccleſiam veniſſe profuit, niſi & in montem aſcendamus, in quo ſe dominus videndum eſſe conſtituit? Mons iſte hoc euangelium mihi eſſe videtur, in quo Chriſti paſsio & reſurrectio nuntiatur, in quo & ipſe ſuis fidelibus manifeſtatur, cognoſcitur, & adoratur. Sed vis audire Ieſum ſuis diſcipulis in hoc monte loquentem? audi & intellige. O ſtulti (inquit) & tardi corde ad credendum in omnibus quę loquuti ſunt prophetæ. Nônne ſic oportuit pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriā ſuam? Itémque, Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut vos videtis me habere. Sunt autem & multa talia, quibus ſe dominus in hoc mōte ſuis diſcipulis manifeſtat. Vis etiam videre Ieſum in monte Dauid, id eſt, in pſalterio ſe manifeſtantem, & diſcipulos alloquentem? Ego (inquit) dormiui, & ſomnum cepi, & reſurrexi: quoniam dominus ſuſcepit me. Et iterū, Foderūt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Ipſi verò cōſiderauerunt & conſpexerunt me: diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Sed quid dicimus? Tot ſunt montes, quot & prophetæ: tot ſunt montes, quot & librorum volumina. De his enim montibus ſcriptum eſt, Leuaui oculos meos ad montes: vnde veniet auxilium mihi. Et alibi, Vt quid ſuſpicamini montes coagulatos? mons in quo beneplacitū eſt deo habitare. Venite, aſcendamus igitur in montem domini, & ad domum dei Iacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius. Ideo enim & apoſtoli in Galilæam abierunt, & in montem vbi conſtituerat Ieſus illis aſcenderunt, & videntes eum adorauerunt, quidam autem dubitauerunt. Ego quidem puto, quòd

illi qui dubitauerunt,hæreticos ſignificabant, qui ex nobis quidem exierunt,ſed non erant ex nobis. Sequitur: *Et accedens Ieſus, locutus eſt eis, dicens, Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* Qui enim ſecundum diuinitatem ſemper ſimul cum patre & ſpiritu ſancto omnium rerum poteſtatem habuit, nũc etiam ſecundũ humanitatẽ omnium rerum poteſtatem accepit: vt homo ille qui nuper paſſus eſt, & cœli & terræ dominetur:neq; iam ſolũmodo Iudęorum, verùm etiam omniũ gentium & deus & dominus eſſe credatur.Habet enim in cœlo poteſtatẽ eligendi quoſcunque vult:quia hic & ibi facit quicquid vult. *Euntes ergo docete omnes gentes,baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.* Iam(inquit) nulla diſtinctione,qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit: omnes docete,omnes vocate,& baptizate, ſiue Iudęi fuerint, ſiue Gentiles: docete eos ſeruare omnia quæcũque mãdaui vobis. Cui hoc videtur impoſſibile, ſolam teneat charitatem & cuſtodiat. *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſeculi.* Magna promiſſio,magnus & inſuperabilis clypeus ſecuritatis.Ego(inquit)vobiſcum ſum,in vobis ſum,in vobis pugno, vos defendo, nihil timeatis,ite ſecuri. Si enim deus pro nobis, quis contra nos? Dicite ergo, In deo faciemus virtutem,& ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros. Cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

SABBATHO POST PASCHA.

Vna ſabbathi Maria Magdalene,venit mane,cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum à monumento. Et reliqua. Ioan.20.

QVantum ad literam, magnus amor cõpellebat hanc mulierem, vt ante lucem ad monumentũ dominum quæreret. Quantum autem ad ſpiritualem intelligentiam,adhuc tenebris inuoluta erat,quia nondum interius illuminata Chriſti reſurrectionẽ credebat. Vnde etiam illi à domino dicitur,Noli me tangere: nondũ enim aſcendi ad patrem meum. Sed quid mirum,ſi reſurrectionẽ mulier ignorabat,cùm hic idem dilectus domini diſcipulus de ſeipſo dicat, quòd nondum ſciebat ſcripturas,quia oportet eum à mortuis reſurgere? Cucurrit ergo,& venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum quem amabat Ieſus:

& dicit

& dicit eis, *Tulerunt dominum de monumento, & neſcimus vbi poſuerunt eum*. Quia enim in monumento dominus non erat, non reſuſcitatum, ſed ſublatum eum eſſe credebat. Et hoc ideo, qui adhuc ei tenebræ erant, & nondum mentis oculos apertos habebat. Dolebat tamen de corpore Ieſu, quod iam vbi quæreret, neſciebat. *Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum*. Sed quomodo venerunt? Currendo vtique. Et hoc eſt quod ait, Currebant autem duo ſimul: & ille alius diſcipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum. Et quum ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina: non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus, ſequens eum, & introiuit in monumentum, & vidit linteamina poſita, & ſudarium quod fuerat ſuper caput eius, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vno loco. Tunc ergo introiuit & ille diſcipulus qui venerat primus ad monumētum, & vidit, & credidit. Duo iſti diſcipuli, duos populos ſignificāt, ad Chriſtum currentes, & ad fidē venientes, Iudęos ſcilicet & Gentiles. Ex his enim tota conſiſtit eccleſia. Et Ioānes quidem ſignificat Iudæos, Petrus verò Gentiles deſignat: quoniam Iudaicus populus minor & iunior eſt, Gentilis verò maior & antiquior, ſicut Petrus eſt maior & antiquior Ioāne. Sed Ioannes præcucurrit citius Petro, quia Iudaicus populus prius quàm Gentilis ad fidei cognitionem venire cœpit. Et venit ad monumentum, ſed non ſtatim introiuit, quia Chriſti reſurrectionem audiens, nō credidit. Si enim ſtatim introiſſet & linteamina tetigiſſet, cùm ibi Chriſtum non eſſe ſenſiſſet, reſurrexiſſe crediiſſet. Sed quid per linteamina Chriſti, per indumenta verbi dei, niſi literam intelligimus, quia verbum indutum non apparet? Verbum vtique, quod in principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum: quod quidem niſi literæ velamine expoliatum fuerit, neque videtur neque cognoſcitur. *Venit Ioannes ad monumentū, inclinauit ſe, vidit linteamina, ſed non tetigit*: quia & Iudæi vſque hodie ſe ad legendum inclinant, ſed non intelligunt. Tangere enim intelligere eſt. Nunc autem videamus, quid Petrus quoque fecerit, qui poſt Ioannem ad monumentum venit. *Venit* (inquit) *Simon Petrus, ſequens eum*. Et quid fecit? Et introiuit in monumentum. Sed non introiſſet, niſi cognouiſſet. Introiuit ergo, & vidit, di-

ligentérq; inſpexit ſola linteamina ibi eſſe poſita: & illum reſurrexiſſe cognouit, qui in illis linteaminibus prius inuolutus latebat. Sic & nos cùm ad librũ accedimus, id eſt, ad monumentum Chriſti, in qua eius mortis & reſurrectionis recordamur, & admonemur: dum intelligendo intramus, literæ velamina reuoluimus, mox Chriſtum dominum reſurrexiſſe cognoſcimus. Cùm enim legimus, Ego dormiui, & ſomnum cepi, & reſurrexi, quoniam dominus ſuſcepit me, (Si tamen hoc monumentũ cum Petro intramus: intramus autem, ſi intelligimus & literę velamina reuoluimus) Chriſtũ dominũ reſurrexiſſe cognoſcimus. Hoc autẽ Iudæi nõ cognoſcunt, quia etſi monumentũ & linteamina, id eſt, librũ & literas videãt, illuc tamen intelligẽdo non intrant. Vſitata locutione: vt in illam ſententiã nos nõ poſſe intrare dicamus, quã intelligere nõ valemus. Videamus etiam quid ſudariũ illud ſignificet, quod ſuper eius caput poſitum fuerat. Si enim (vt apoſtolus ait) caput Chriſti, deus eſt, quid ſudariũ quo tegitur caput, niſi illam ſcripturam deſignat, quæ loquitur de diuinitate? Vis videre ſudariũ quo tegitur caput Chriſti? lege huius euãgelij caput, In principio erat verbum, & verbũ erat apud deum, & deus erat verbum. Vnde & bene de hoc ſudario dicitur, quia nõ cum cæteris linteaminibus pòſitum, ſed ſeparatim in vno loco inuolutũ erat: quoniam magna diſtantia eſt inter eas ſcripturas quæ de Chriſti diuinitate, & eas quæ de eius humanitate loquuntur. Hinc eſt quòd de quibuſdam ſeparatis ſacrificiis nemo comedit, niſi Aaron cum filiis maſculis. *Tunc ergo introiuit, & ille diſcipulus qui venerat primùm ad monumentum, & vidit, & credidit.* Hoc eſt enim quod apoſtolus ait, Cùm plenitudo gentium introierit, tunc Iſraël ſaluus fiet. Prius igitur neceſſe eſt vt Petrus introeat cum tota gentium plenitudine, quæ per eum ſignificatur: & ſic poſteà intrabit Ioannes cum Iudæorũ populo, qui per eum deſignatur. Quod autem ait, & vidit, & credidit, non planè de reſurrectione, ſed de his quæ mulier dixerat, dominum videlicet de monumento fuiſſe ſublatum, intelligi debet. Vnde & ſubditur: *Nondum enim ſciebat ſcripturam, quia oportet eum à mortuis reſurgere.* Ideo enim ſcripturam nondum ſciebat, quia adhuc linteamina à longè videbat. Diximus enim ſcripturam per linteamina ſignificari.

DOMINICA PRIMA POST PASCHA.

Cùm eſſet ſerò die illo vna ſabbathorum, & fores eſſent clauſæ, vbi erant diſcipuli congregati propter metum Iudæorum, venit Ieſus, & ſtetit in medio, & dicit, Pax vobis, &c. Ioan. 20.

QVicunq; intelligit illud quod ſcriptũ eſt, Mors intrat per feneſtras noſtras, intelligit etiã quid apoſtoli ſignificabant, cùm clauſis ianuis intus ſedebãt propter metũ Iudęorũ. Vno enim Iudęorũ nomine, omnes eccleſiæ inimici ſignificãtur. Nam & vitia, & maligni ſpiritꝰ, hęretici, & tyrãni, omnéſq; eccleſię perſequutores, hoc vno nomine intelligũtur. Claudamus igitur feneſtras noſtras, claudamus ianuas corporis noſtri, non tantũ propter metum Iudæorum, quantũ propter metũ dæmoniorũ, & falſas perſuaſiones hęreticorũ, & corruptelas innumeras vitiorũ. Ideo enim apoſtolus ait, Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Ideo & pſalmiſta dicit, Auerte oculos meos ne videãt vanitatẽ. Multi enim videndo, multi audiendo, multi loquendo & comedendo perierũt. Iſtę igitur ſunt illæ feneſtræ, iſtæ ſunt illæ ianuę, per quas mors ingreditur in hominem. Primi parentes ſint nobis in exemplum: niſi enim ſerpentis vocem audiſſent, & malè ſuadenti credidiſſent, niſi lignum vetitũ vidiſſent, & pomũ concupiſcentię comediſſent, in tantũ barathrũ non corruiſſent. Hoc igitur apoſtoli ſignificabãt, cùm clauſis ianuis in domo ſedebãt. Nemo autẽ miretur, ſi clauſis ianuis, corpore iam per reſurrectionem glorificato, ad diſcipulos Ieſus intrauit, qui corpore mortali adhuc & corruptibili de matris vtero exiuit, clauſa & incorrupta ſemper virgine matre permanente. Caro enim noſtra poſt reſurrectionẽ & eiuſdẽ naturæ erit, & alterius gloriæ. Pacem autẽ eis commendat, quia ſine pace impoſſibile eſt placere deo: & vbi pax nõ eſt, diſcordia regnat. Vnde pſalmiſta, Factus eſt (inquit) in pace locus eius. Pacem veniens attulit, & hinc abiens pacem reliquit. *Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus. Cauiſi ſunt ergo diſcipuli viſo domino.* Sed quare manus & latus? Vt videntes vulnerum cicatrices, eum manifeſtius clariúſque cognoſcerent, neque iam vlterius de illius reſurrectione dubitarent. Sed quod tũc dominus egit ad ſananda vulnera mentis, inde hæretici vulnerantur in mente: qui hic malè argu-

mentantur, ſuis deformitatibus & accidẽtibus, nec ipſa reſurrectione corpora noſtra poſſe ſanari. Quod ſi (quod abſit) verum eſſet, multos ſanctorũ ſine oculis & manibus, ſine pedibus aliíſque membris reſurgere oporteret. Hũc autem errorẽ ille deſtruit, qui ſuis diſcipulis promiſit, dicens, quòd capillus de capite veſtro nõ peribit. *Dixit ergo eis iterum, Pax vobis.* Frequenter eis pacem cõmendat, quoniam perfectio tota Chriſtianæ fidei & religionis, in pace & dilectione cõſiſtit. Vnde & ipſe diſcipulis ait, In hoc cognoſcens omnes ꝙ diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionẽ habueritis adinuicẽ. Sicut miſit me pater, & ego mitto vos. Meos vicarios vos cõſtituo, mea vice vos mãdo, meum officiũ vobis cõmendo, ad docendũ, ad prædicandũ, ad baptizãdum, ad ſaluandũ, ad meum & patris nomen glorificandum vos mitto. *Hoc cùm dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis, Accipite ſpiritum ſanctum*: cuius auxilio & ſpiratione hoc tantum onus ferre valeatis. Et fortaſſe ideo inſufflauit, vt per hoc intelligamus, firmitérque credamus, quia ſpiritus ſanctus ſicut à patre, ita & ab ipſo procedit. Sed dicet aliquis, Si modò diſcipulis ſuis dedit dominus ſpiritũ ſanctum, ſed non ea plenitudine, qua poſtea daturus erat. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Quorum (inquit) peccata remiſeritis, ſiue per baptiſmũ, ſiue per pœnitentiam, ſiue per ſanctam confeſſionem, remittuntur eis: & quorum retinueritis, ſiue per illorum infidelitatem, ſiue per cor impœnitens, ſiue per inobedientiam, retenta ſunt. Hæc ſunt enim quibus vnuſquiſque vel ſoluitur vel ligatur. *Thomas autem vnus de duodecim, qui dicitur didymus, non erat cum eis quando venit Ieſus. Dixerunt ergo ei alij diſcipuli, Vidimus dominum. Ille autem dixit eis, Niſi videro in manibus eius fixurã clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.* Ecce ad quid dominus ſuorũ vulnerũ cicatrices reſeruare voluit, & delere noluit: quia hoc in eius diſcipulum ſanare & eius mentis vulnera curare diſponebat. Tamen dubitatio hęc apoſtoli Thomę multos alios cõfirmat, & à dubitatione liberat. Hęc enim ſcripta nõ eſſent, ſi Thomas non dubitaſſet. Proderũt autẽ hæc multis legentibus & audientibus, vſque ad ſeculi cõſummationẽ. Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit

Ieſus

Ieſus ianuis clauſis, & dixit eis, Pax vobis. Deinde dicit Thomæ, vt in eius latus digitum inferat, manus videat, & iam non ſit incredulus, ſed fidelis. Reſpondet Thomas, & dicit ei, Dominus meus & deus meus. Quid eſt dominus meus, & deus meus? Iam nihil dubito, certus ſum, confirmo reſurrectionem, prædico immortalitatem: tu es dominus meus, magiſter meus: ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Tu es denique deus meus, qui me creaſti: pro me carnem ſuſcepiſti, quam (vt me redimeres) morti tradidiſti, & vt me tecum reſuſcitares, nunc à mortuis reſurrexiſti. Hęc eſt fides mea, ita ſentio & ita credo. *Dicit ei Ieſus, Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt & crediderunt.* Si enim ideo credidit, quia eum vidit: conſtat quòd ſi eum non vidiſſet, non credidiſſet. Vnde meritò beati ſunt, qui corporeis oculis eum non viderunt, & hæc & his ſimilia audientes, in eum crediderunt. Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus in cõſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc. Signum enim fuit, quòd clauſis ianuis ad diſcipulos intrauit. Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis quia Ieſus eſt Chriſtus filius dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius. Hæc enim ſola ſufficere poterant ad fidei documentum, etiamſi alij euangeliſtæ cætera eius facta non ſcripſiſſent.

DOMINICA II. POST PASCHA.

Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis. Et reliqua, Ioan. 10.

EGo (inquit) ſum bonus paſtor. Audite hoc paſtores, & à me vno paſtore boni paſtores eſſe diſcite. Bonus enim paſtor eſt, qui animã ſuam dat pro ouibus ſuis. Hæc eſt definitio boni paſtoris. hoc ego feci: hoc & vos facite, ſi neceſſe fuerit. *Maiorem enim dilectionẽ nemo habet, quàm vt animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Mercenarius autẽ, & qui non eſt paſtor, cuius nõ ſunt oues propriæ, videt lupũ venientẽ, & dimittit oues, & fugit. Bonus paſtor fuit Iacob, bonus paſtor & Moyſes, bonus paſtor erat & Dauid, qui pro tuendis ouibus, vrſis & leonibus (quãuis puer eſſet adhuc) ſe obiicere nõ timebat. Nam & leonem & vrſum ipſe interfecit, ſicut ad Saul loquens ipſe teſtatur. Illi enim vrſi, & illi leones, vitia & malignos ſpiritus, hæreticos & ſchiſmaticos

ſignificabant, cõtra quos nunc ecceleſiæ paſtores pugnãt & dimicant. Nõ erat ille mercenarius, qui dimiſſis ouibus fugeret, & luporum impetus formidaret Ille igitur bonus pa ſtor, hunc paſtorem optimũ ſignificabat, qui modò in hoc euangelio loquitur, dicens, *Ego ſum paſtor bonus*. Vis videre etiam ipſum Dauid boni paſtoris definitioné, quæ hic deſcribitur, adimpleſſe? Cùm enim angelus in populũ deſæuiſſet, & euaginato gladio multos interfeciſſet, morti ſeipſum obiiciens clamauit, dicens, Ego ſum qui peccaui, ego iniquè egi: iſti qui oues ſunt, quid fecerunt? vertatur obſecro manus tua contra me, & contra domum patris mei. Dicat itaque noſter Dauid, (filius autem illius Dauid, ſed fortior quàm ille Dauid:) Ego ſum paſtor bonus. Quòd autem paſtorem ſe dominus dicit, dignatio eſt, non promotio: inclinatio eſt, non dignitatis alicuius aliqua ſublimatio. Sed non dedignetur ſe paſtorem dicere, qui paſtoris officium, iniurias, & labores non eſt dedignatus ſubire. Ipſe enim eſt de quo propheta ait, Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, & in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit. Cui autẽ nõ videatur iniurioſum eſſe, vt agnos & oues fœtas & ſordidas in ſinũ cõgreget, & ſuper humeros portet? Tales tamen erant oues Chriſti, tales prius erãt omnes Chriſtiani, quos ipſe ſuo ſanguine lauit, & aquis baptiſmatis mundauit, & propriis humeris ad paſcua reportauit. Sed dicat idem propheta qualis ſecundũ diuinitatem ſit, qui ſecundũ humanitatẽ tantum humiliare ſe voluit. Quis (inquit) menſus eſt pugillo aquas, aut cœlos palmo põderauit? quis appendit tribus digitis molẽ terræ, & librauit in pondere montes & colles in ſtatera? Ipſe (inquit) qui paſtoris iniurias ſuſtinuit, ipſe eſt qui cœlũ & terram fabricauit: ipſe eſt qui pugillo metitur aquas, qui pluuiæ guttas & ſtellarum numerũ nouit, ipſe eſt qui virtute omnipotentis trinitatis quaſi trium digitorũ operatione librauit in põdere montes & colles in ſtatera. Ipſe in medio firmamenti terrã ſtabiliuit, quę ſuis librata põderibus, cùm nullũ habeat fundamentum, nuſquã tamen cadere poteſt. Deniq; ipſe eſt qui in pondere & numero & mẽſura omnia feciſſe legitur. Per certũ enim põdus, & certum numerum, certámq; menſurã omnia feciſſe legitur. Certũ enim pondus & certũ numerum, certámq; menſurã omnibus poſuit,

vltra

vltra quę extendere ſe nulla valet creatura. Tot igitur erũt homines, quot ipſe diſpoſuit: eius põdus, grauitatem, & fortitudinem eius virtutis, ſapientiæ, honoris, dignitatis quantitatem & menſurã vnuſquiſq; habebit, quam ipſe ante tempora habere diſpoſuit. Ideo enim & ventis pondus dediſſe legitur, quia angelicis poteſtatibus & iuſtorum animabus, grauitatem eam & fortitudinem tribuit, quam ſuperbię leuitas à proprio ſtatu mouere nõ poſſet. Hanc autẽ grauitatem & hoc põdus ille non habuit, qui ſuperbiæ leuitate eleuatus dixit, In cœlum aſcendã, ſuper aſtra dei exaltabo ſolium meũ. In volũtate igitur tua domine vniuerſa ſunt poſita, & nõ eſt qui poſſit tuæ reſiſtere volũtati. Sequitur: *Mercenarius autem & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit.* Mercenarius enim eſt ille epiſcopus, qui in paſcendis & regendis ouibus ſola temporalia & tranſitoria quærit: qui non amore cœleſtis patriæ, ſed pro lucro & mercede temporalium rerum, oues dominicas paſcit. Et iſte quidem apud deum paſtor non eſt, etſi ab hominibus paſtor dicatur. Hic autem non habet oues proprias, ſed mercede conductas. Si enim eius propriæ eſſent, diligeret vt proprias, & ſe pro eis periculis obiicere non dubitaret. Sed videt lupum venientem, videt diabolum eiúſque ſatellites imminentes (ſatellites nãque diaboli, hæretici & ſchiſmatici ſunt, omnéſque deceptores) & dimittit oues, & fugit. Dimittit vtique non auxiliando, veritatẽ non prædicando, cõſtantiam & patientiam non admonendo, & hæreſi non reſiſtendo. Vnde per Ezechielem à domino dicitur, Non aſcendiſtis ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murũ pro domo Iſraël, vt ſtaretis in pręlio in die domini. Omnia enim hæc verba murus quidam ſunt, quibus ab hæreticis oues eccleſiæ defenduntur. His lupus pellitur, his vincitur & fugatur. *Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus.* Non enim fugeret, ſi mercenarius non eſſet: non fugeret, ſi pro amore & charitate, & non pro mercede ſeruiret: perfecta enim charitas foras mittit timorem. Et ideo quidem fugit, quia non pertinet ad eum de ouibus. *Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ.* Nouit enim dominus qui ſunt eius. Cognoſcere autem dei, diligere eſt. Vnde & quibuſdam in iudicio dicturus eſt, Amen dico vobis,

neſcio vos : alioquin , qui omnia ſcit , quomodo ignorare aliuid poteſt ? Quod igitur ait , *Et cognoſco meas, & cognoſcunt me mea*, tale eſt, ac ſi diceret,diligo meas, & diligor à meis. Sed quomodo cognoſco ? Vis audire quomodo ? Sicut nouit me pater,& ego agnoſco patrem. Sic(inquit)cognoſco, id eſt, diligo meas , & diligor à meis , ſicut diligo patrem.Vnde & in ſequentibus ait, Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Itémque , Non pro his rogo tantùm, ſed pro eis qui credituri ſunt per verbum illorum in me,vt omnes vnum ſint, ſicut & tu pater in me & ego in te , vt & ipſi in nobis vnum ſint . *Et animam meam pono pro ouibus meis.* Niſi enim eas dilexiſſet , animam pro eis non poſuiſſet. *Et alias oues habeo , quæ non ſunt ex hoc ouili : & illas oportet me adducere , & vocem meam audient , & fiet vnum ouile & vnus paſtor .* Hoc eſt enim quod apoſtolus ait , Ipſe eſt pax noſtra , qui fecit vtrunque vnum . Iunxit enim duos parietes : vnum ex circuncisione , & alterum ex præputio venientem . Iudæis loquebatur dominus , quibus ſe Gentiles iungere promittebat , vt ex duobus populis vna domus ædificaretur, & vna eccleſia conſtrueretur . Facta eſt igitur pax inter Iudæos & Gentiles : vnum eſt ouile , vnus eſt paſtor , vnam legem tenent , vnum deum adorant , & vnius paſtoris vocem ſequuntur . Hos autem duos ouium greges, hos duos eccleſiæ parietes, Moyſes quoque ſignificauit , qui ex decem cortinis (iubente domino) tabernaculum fieri præcepit . Erant autem quinque cortinæ in pariete vno, anſulis hiacynthinis ſibi mutuo cõiunctæ. Erant autem & aliæ quinque in pariete altero , ſimili modo ſibi mutuo conſortes . Quinque verò & quinque , id eſt , duo parietes aureis circulis ſibi inuicem iungebantur : ex quibus videlicet duobus parietibus vnum tabernaculum conſtruebatur. Omnes autẽ cortinæ opere plumario contextæ erant , pulchráque varietate diſtinctæ. Hæc autem quid ſignificent, in Exodo expoſuimus.

DOMINICA III. POST PASCHA.

Modicum,& iam non videbitis me:& iterum modicum,& videbitis me,quia vado ad patrem, &c. Ioan.16.

MOdico enim tẽpore in ſepulchro domin⁹ iacuit, quo eum diſcipuli videre nõ potuerũt.Et iterum modico tempore

tempore poſt reſurrectionem eum viderũt: quia (vt Lucas ait) per dies quadraginta apparuit eis, loquens de regno dei. Et hoc eſt quod ait, *Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.* Sed quare modicum? *Quia ad patrem vado.* Si enim ad patrem non iuiſſet, non modico, ſed multo tempore eum vidiſſent. Hoc autem diſcipuli non intelligentes, dicebant, Quid eſt hoc quod dicit nobis modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad patrem? quid eſt quod dicit modicum? Neſcimus quid loquitur. Sciebant enim diſcipuli quòd ad patrem dominus iret, quia iam multoties hoc eis nuntiauerat. Vnde & modò ſuperius ait, Vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Et ideo nemo me interrogat modò, quo vadis, quoniam certiſſimè ſcitis quia ad patrem vado. Hoc igitur ſolum erat quod Apoſtoli intelligere non poterant, & hoc ſolum diſcere cupiebant, quid illud modicum ſignificaret, quo eum & viderent & non viderent. Cognouit autem quia volebant eum interrogare, & dixit eis, *De hoc quæritis inter vos, quia dixi modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me. Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Hæc eſt igitur expoſitio, ſed obſcura: & tale eſt, ac ſi diceret, Modò quidem non intelligitis, quid ſignificet modicum & non videbitis me, ſed me poſt modicum mortuo & ſepulto, veſtríſque ab oculis ſublato, quando pro morte mea plorabitis & flebitis, quando & mundi amatores, ſcribæ videlicet & phariſæi de mea morte gaudebunt, tunc vtique intelligetis quid ſignificet modicum & non videbitis me. Intelligetis etiam quid ſignificet illud quod ſequitur, & iterum modicum & videbitis me, quando me die tertia reſurgente, triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Gauiſi ſunt enim diſcipuli viſo domino. Vnde & Pſalmiſta, Ad veſperum (inquit) demorabitur fletus, & ad matutinũ lætitia. *Mulier cùm parit, triſtitiam habet: quia venit hora eius: cùm autẽ peperit puerum, iam nõ meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundo. Et vos quidem nunc triſtitiam habetis.* Sic (inquit) fiet vobis, ſicut fit mulieri

prægnanti & parturienti:quæ quidem cùm parit,triſtitiam habet,quia mortis horam timet aduenilſe:ſed tanta lętitia ſequitur poſt partum , vt totius illius triſtitiæ & præſſuræ non recordetur,propter pueri natiuitatem.Sic igitur & Apoſtoli quando pariebant, quādo prædicabant & baptizabant,quando per fidem adoptionis filios generabant,tunc quidem triſtitiam habebant,quia moriendo pariebant.Pariebant vtique:vt Apoſtolus ait,Filioli mei,quos iterū parturio , donec Chriſtus formetur in vobis. Itémque , Nam etſi multos pędagogos habeatis,ſed non multos patres:in Chriſto Ieſu per euangelium ego vos genui. Hoc autem ſignificabat Rachel, quæ pariendo mortua eſt. Vnde & filium moriens vocauit Benoni , id eſt filium doloris mei. Pariebant igitur Apoſtoli in dolore,quia propter hunc talem partum occidebantur,& cruciabātur, multos dolores multáſque anguſtias patiebantur. Beatus iſte partus , quo tanta ſoboles tam nobilium filiorum vbique gētium germinauit. De hac quoque muliere prægnante & pariente Ioannes Apoſtolus in Apocalypſi loquitur , dicens , Et ſignum magnum apparuit in cœlo,mulier amicta ſole,& luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarū duodecim,& in vtero habens cruciabatur vt pariat.Hęc enim mulier , Eccleſia eſt, quæ ſolis pulchritudine & ſplendore circumamicta,multos ſuę claritatis lumine ad ſeſe & poſt ſeſe attrahit amatores.Sole nanque veſtitur,quatenus ſoli iuſtitiæ placeat. Induite (inquit Apoſtolus) nouum hominem,qui ſecundum deum creatus eſt.Eſt & luna ſub pedibus eius.Luna enim propter defectionem,ſuíque mutabilitatem,mūdum iſtum ſignificat. Vnde quia Iericho interpretatur luna,homo ille qui de Ieruſalem veniebat, in Iericho deſcēdiſſe à domino narratur. Habet igitur Eccleſia lunam ſub pedibus,quoniam cuncta terrena & tranſitoria & mutabilia deſpiciens & pro nihilo ducens,ſola cœleſtia concupiſcit. Coronam verò in capite portat , duodecim ſtellis quaſi duodecim margaritis ornatam.Hæc enim corona Apoſtolorum duodenus numerus intelligitur. Iſti enim vicerunt, iſti Eccleſiam coronauerunt,iſti primi milites in capite poſiti quaſi ſtellæ in Eccleſia fulgent. Et in vtero habens cruciabatur vt pariat. Multos enim in vtero habet, multos quotidie filios parit Eccleſia: non tamen ſine cru-

ne cruciatu quodam atque dolore. Vnde & in hoc euange lio dominus ait, Mulier cùm parit, triſtitiam habet, quia venit hora eius. Et Apoſtolus, Filioli mei, quos iterum par turio, donec Chriſtus formetur in vobis. Maiores tamen in perſequutionis tempore pariendo Eccleſia cruciatus patiebatur. Ideo enim ſancti occidebãtur, quoniam pare-re cupientes, ad baptiſmum alios inuitabant. Ibi enim pa-rit Eccleſia, ibi legitimos filios generat. Et viſum eſt aliud ſignum in cœlo: & ecce draco magnus rufus, habens capi-ta ſeptem, & cornua decem, & in capitibus ſuis ſeptem diademata, & cauda eius trahebat tertiam partem ſtella-rum cœli, & miſit eas in terram. Draco iſte magnus & ru-fus, diabolus eſt, qui in ſpecie ſerpẽtis primum hominem decepit. Et nunc quidem propter ſanguinem martyrum, quem fundere nõ ceſſat, rufus apparet. Hic autem ſeptem capita habere perhibetur, ſeptem videlicet principalia, quæ de matre ſuperbia exorta ſunt: ex quibus quaſi princi-piis omnia alia vitia oriuntur. Hæc autem ſunt vana glo-ria, inuidia, ira, triſtitia, auaritia, ingluuies, luxuria. Decem verò cornua, omnia alia vitia ſunt, quæ ab his capitibus deriuantur. Quæ quoniam multa ſunt, eum numerum po-nere voluit, in quo omnes numeri continentur. Non enim progreditur numerus vltra decem: ſed ipſe in ſe reuolutus omnes alios numeros complet. Quid igitur cornua de-cem, niſi cornua multa? Habet autem in capitibus ſuis ſe-ptem diademata, quia pro vnoquoque vitio ſuam portat coronam. Quoties enim per inuidiam vincit, toties per inuidiam coronatur. Sic & in aliis. Poſſunt autem ſeptem capita, ſeptem hæreſiarchę: & decem cornua, decem reges intelligi, qui in tempore Antichriſti non ſolùm falſis præ-dicationibus, verum etiam tyrannica poteſtate ſanctam Eccleſiam affligẽt. Et cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram. Quid enim per cau-dam, niſi eius deceptionem intelligimus? Cauda igitur eius. j. ipſius caliditatis & hæreticæ prauitatis deceptio, tertiam partem ſtellarum cœli, multos videlicet qui in ec-cleſia fulgere videbantur, trahebat, & miſit eos in terram: vt non iam cœleſtia, ſed ſola terrena & tranſitoria dilige-rent. De hac autem tertia parte iam ſæpiſsimè dictum eſt: quæ quoniam neque in prælatorum, neque in ſubiecto-

rum numero continetur, hæreticos & falſos Chriſtianos eam ſignificare diximus. Et draco ſtetit ante mulierẽ quæ paritura erat, vt cùm peperiſſet deuoraret filium eius. Et peperit filium maſculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea. Et raptus eſt filius eius ad deum & ad thronum eius. Et mulier fugit in ſolitudinem, vbi habet locum paratum à deo, vt ibi paſcant illam diebus mille ducentis ſexaginta. Semper enim eccleſiæ filiis diabolus inſidiatur. Non enim magnopere de aliis curam habet. Sunt enim eſcæ eius electæ. Et, ſecundum illud propheticum, fiduciam habet, vt influat Iordanis in os eius. Neminem enim ita perſequitur, quemadmodum Eccleſię filios, & aqua baptiſmatis regeneratos. Hoc eſt enim quod dicit, Vt cùm peperiſſet, deuoraret filium eius. Quod autem ait, Et peperit filium maſculum, ſingularem pro plurali poſuit. Nullum filium niſi maſculum parit Eccleſia. Nam etſi multas filias habeat, ſolæ illius ſunt quæ non mollitiem muliebrem, ſed virile & maſculinum robur obtinere nituntur. Nam neque maſculi propter ſexum, ſed propter fortitudinem & conſtantiam filij eius eſſe dicũtur. Tales autem in virga ferrea gentes regunt, tales vitia & malignos ſpiritus ſuperant, tales imperio forti & inſuperabili dei populum per rectam viam incedere docent. Et raptus eſt filius ad deum & thronum eius. Quotidie nanque Eccleſiæ filij ad deum rapiuntur, quotidie ad thronum eius ab angelis deferuntur, atque ab ipſius faucibus deuorare cupientis, ſæpiſſimè præda ſubtracta, gaudens & triumphans cœlos aſcẽdit. Mulier autem in ſolitudine fugit, quoties malorum vitans cõſortia, ad mentis ſecretũ, ad dei cõtemplationem ſancta eccleſia ſeſe cõfert. Vnde & ſcriptum eſt, Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Ibíque locum habet à deo paratũ. Sed quomodo paratum? Vis audire quomodo? Vt ibi paſcant illam diebus mille ducentis ſexaginta. Sed qui ſunt qui eam paſcũt, niſi ſacra volumina ſcripturarum? Lege Eſaiam, & ipſe te paſcet. Lege & alios prophetas, & ibi paſcua inuenies nullis delitiis comparanda. De quibus dicitur, Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. Per dies autẽ mille ducentos ſexaginta, omne tẽpus in quo Antichriſtus regnabit, intelligimus. Regnabit enim (ſicut ſcriptũ eſt) per tẽpus & tempora, &

ra,& dimidium tēporis:id eſt,per tres annos & dimidium, in quib⁹ ſancta eccleſia verbi dei pane nutrita, nullatenus ab eo ſuperari poterit. Sequitur: *Iterum autem videbo vos,& gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.* Quādo enim eos non videat, qui ſemper & vbique omnia videt? De illa igitur viſione dicit quæ æterna eſt & finem non habet, quæ ſemper in gaudio eſt, cuius lætitia & beatitudo auferri non poteſt. Vnde & ait, Et gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

DOMINICA QVARTA POST PASCHA.

Vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, quò vadis? Et reliqua. Ioannis 16.

DIxerat ſuperius beat⁹ Petrus, Domine quò vadis? ſed iam nūc eius ſermonibus omnes edocti & inſtructi, nemo eum interrogat quò vadit, quoniam certiſſimè ſciūt quia ad patrē vadit. Vt quid enim interrogarēt quod ſciebant,& vnde non dubitabāt? *Sed quia hæc loquutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum.* Videbat enim eos contriſtatos de receſſu ſuo, quem modò audierūt & cognouerūt in ſermone ſuo. Quis enim nō doleret à tali, tam bono, tā dulci, támq; ſuaui domino ſeparari? *Sed ego veritatē dico vobis, expedit vobis vt ego vadam.* Quid enim veritas niſi veritatem dicere poteſt? Dicit igitur hoc non tātum ſermonem ſuum confirmādo, quantū illorum corda cōſolando. *Si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos: ſi autē abiero, mittam eum ad vos.* Quanuis enim & ibi & vbique ſpiritus paracletus erat, (ſiquidem ſpiritus domini repleuit orbem terrarum) aliter tamen venturus erat. Sic enim ante tempora prædeſtinatum fuerat, vt prius dei filius de virgine naſceretur, moreretur, reſurgeret, cœlos aſcenderet,& ſic tandem ſpiritum ſanctum conſolandis diſcipulis mitteret: ſic erat diſpoſitum, ſic præfinitum, & aliter venire non poterat. *Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.* Hoc autem exponit. De peccato quidem, quia non credunt in me: de iuſtitia verò, quia ad patrem vado, & iam non videbitis me: de iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt. Ecce tibi appoſuit, in quibus ſpiritus ſanctus mundum redarguit. De quibus ipſe quoque dei filius eum prius redarguerat. Tale eſt ac ſi dice-

ret, Ego quidem ad patrem vado, ſed ſpiritum vobis paracletum mitto, qui mea vice vos doceat, confirmet, & corro boret, qui in vobis & per vos loquatur, & per vos arguat mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio: de peccato quidem infidelitatis, quia non credunt in me, & qui non credunt in me, iuſtitiam non operantur: & ideo arguet eos ſpiritus ſanctus etiam de iuſtitia. Sed quare ipſe vice mea, & non ego per meipſum? quia ego ad patrem vado, & iam non videbitis me. Ipſe enim hanc redargutionem facere poterat, niſi quia ſecundum carnem cœlos aſcendebat, & quia corporaliter in hoc mundo vlterius non manebat. Et non ſolùm de peccato, & de iuſtitia, verùm etiam de iudicio arguet mundum ſpiritus ſanctus. De quo iudicio? de illo quidem de quo ſuperius ait, Nunc iudicium eſt mũdi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Vnde & bene hic dicitur, de iudicio quidem, quia princeps mundi huius iam iudicatus eſt, id eſt foras eiectus eſt. De tali nanq; iudicio ait Pſalmiſta, Iudica domine iudicium meum & cauſam meam. Itémque, Iudica iudicium meum, & redime. Quod eſt iudicium mũdi, niſi redemptio mundi? quod eſt iudicium mundi, niſi iudicium in quo iudicatur, damnatur, & de cordibus fideliũ eiicitur princeps mundi? De hoc igitur iudicio arguitur mundus, quia tanti beneficij ingratus, adhuc ſequitur principem mundi. Arguitur ergo mundus de peccato, quia Chriſtum credere noluit. Arguitur & de iuſtitia, quam eo docente audiuit, & ſeruare noluit. Arguitur & de iudicio, quo princeps mundi eſt damnatus, & mundus ipſe liberatus: ſed tanti beneficij ingratus, nondũ Chriſtum ſequitur ſuæ ſalutis auctorem, ſed potius diabolum deceptorem. Poteſt autem & ſic intelligi quod ait, Ipſe arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. Ac ſi diceret, Ipſe arguet mundum de peccato ſuo, & de iuſtitia mea, & de iudicio ſuæ prauæ electionis. De peccato quidem, quia non credunt in me. Si enim non veniſſem & loquutus eis nõ fuiſſem, peccatũ nõ haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato. Arguet autem mundum & de iuſtitia mea, quam ego quidem tunc habebam cùm me dei filiũ eſſe dicebam. Ipſi verò contrà iniuſtè clamabant, Secundum legem debet mori, quia filium dei ſe fecit. Hæc autem mea iuſtitia nunc manifeſtabitur, quia ec-

ce ego nunc ad patrem vado,& iam non videbitis me.Neque enim ad eum quaſi ad patrem ire potuiſſem, ſi eius filius nõ fuiſſem.Et alij quidem omnes ibunt ad eũ quaſi ad dominum, ſolus autem filius iuit ad eum quaſi ad patrem. Arguet prætereа ſpiritus ſanctus mundum de iudicio prauæ ſuæ electionis,quo videlicet iudicio mũdi principi(qui iam & damnatus & iudicatus eſt) ſeruire elegit, & me ſuæ ſalutis auctorem damnauit & reprobauit. Sequitur: *Adhuc multa habeo vobis dicere,ſed non poteſtis portare modò.Cùm autem uenerit ille ſpiritus ueritatis, docebit vos omnem veritatem.* Multa(inquit)iã dixi vobis,multa habeo dicere adhuc vobis,quæ ideo non poteſtis portare modò, quia illam tantã mei ſpiritus plenitudinem nondum vobis infundere volo. Quare?Vt omnia ſuo tempore fiant, vt prius cœlos aſcendam,& tunc tandem effundam de ſpiritu meo ſuper omnẽ carnem,& prophetabunt.Cùm autem venerit ille ſpiritus veritatis, qui nihil docet niſi veritatem, de quibuſcunque rebus vos docuerit,ſine alicuius falſitatis admixtione,integram & perfectam omnémque veritatem vos docebit. Et propter hoc quidem quia ſpiritus docet omnem veritatẽ, dominus & Saluator noſter de ſpiritu ſancto dicere videtur,quòd omne peccatum & blaſphemia remittetur: ſpiritus autem blaſphemiæ non remittetur. Et quicunque peccauerit in filium hominis,dimittetur ei: qui autem peccauerit in ſpiritum ſanctum, nõ dimittetur ei in hoc ſeculo, neque in futuro Vnum igitur peccatũ eſt, & præter ipſum nullum aliud eſt,quod hominibus non dimittatur.Hoc autem eſt, veritati credere nolle. Ideo enim pereunt Iudæi & pagani,quia veritati credere nolunt. Quicunque igitur eſt qui vult vt dimittantur ei peccata ſua, credat veritati: & ſi Chriſtianus non eſt,conuertatur ad fidem & baptizetur.Hoc enim veritas dicit, Quia qui non crediderit,condemnabitur. Si verò Chriſtianus eſt, credat veritati, recedat à peccato, pœniteat,& dimittetur ei peccatum. Dicit propheta de ſpiritu ſancto, Hodie ſi vocem eius audieritis,nolite obdurare corda veſtra.Dicit & apoſtolus per ſpiritum ſanctum, Secundum duritiam autẽ tuam & cor impœnitens,theſaurizans tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij dei.Hoc autem verum eſt, & omnino verũ eſt. cui veritati quicunque indurato corde credere noluerit,

non dimittetur ei neque in hoc ſeculo neque in futuro. Sicut autem proprium eſt filio carnem ſuſcepiſſe, & mundũ à morte perpetua ſuo ſanguine liberaſſe:ita & ſpiritui ſancto propriè pertinere videtur,vt à patre filióque procedẽs, per Apoſtolos eccleſiæque doctores omnem veritatem doceat & prædicet. Vnde & dominus ait, Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Quanuis igitur in totam trinitatem peccet quicunque in vnam de tribus perſonis peccat, tamen propriè in ſpiritum ſanctum peccare videtur,quicunque veritati non credens,eius doctrinæ & magiſterio contradicit. Sequitur: *Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt,annuntiabit vobis.* Sic enim & de ſeipſo dominus ait,Ego à meipſo nõ loquor.Itémque, & ſermonem quẽ audiſtis nõ eſt meus,ſed eius qui miſit me. Quod quidem(ſicut ſuperius)tale eſt,ac ſi diceret,Ego ſum à meipſo. Pater enim à nullo, filius à patre, ſpiritus verò ſanctus à patre filióque procedit. Nõ igitur loquitur à ſemetipſo,quia non eſt à ſemetipſo, quia ſpiritus vbi vult ſpirat, ſed non tantùm à ſemetipſo,quia non eſt à ſemetipſo,quia vnum ſunt pater & filius cum ipſo. Tres igitur in vno loquuntur, quia tres vnum ſunt. Dicatur ergo,Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunque audiet loquetur. Quid eſt *audiet*?Neque enim intelligendum eſt, vt in illa trinitate inuiſibili vocalis aliqua & clamoſa colloquutio fiat. In eo ergo ſe audiunt,quo idem ſciunt & volunt. Loquetur igitur ſpiritus ſanctus quæcunque patrem & filium velle cognoſcet. Sicut enim voluntas communis eſt, ſic & auditus. *Ille me clarificabit,quia de meo accipiet & annuntiabit vobis.* Et hoc exponit. Omnia quæcunque habet pater, mea ſunt. Propterea dixi,quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Ille me (inquit) clarificabit,id eſt meam claritatem vobis reuelabit,& per vos multis aliis me dei eſſe filiũ manifeſtabit, & hoc ideo,quia de meo accipiet. Si enim ſpiritus ſanctus accipit de his quæ patris ſunt,accipit vtique de his quæ ſunt filij: quoniàm omnia quæcũque habet pater, filij ſunt. Eſt igitur ſpiritus ſanctus, ſpiritus filij:ſi quidẽ eſt ſpiritus patris. Pater enim ad filiũ refertur, & filius ad patrem. Spiritus verò ſanctus ad patrem & ad filium, Sed ad ſpiritum ſanctum nihil refertur. Eſt enim pater,filij pater:

&

& filius,patris filius. Spiritus verò ſanctus, ſpiritus eſt & patris & filij.Sed neque pater,ſpiritus eſt pater:neq; filius, ſancti ſpiritus filius eſt.Nihil igitur refertur ad ſpiritũ ſanctum.Quoniam autem & ſpiritus ſanctus,& patris & filij ſpiritus eſt,vnde habet eſſe,inde habet & ſapientem & veracem eſſe.Quod enim eſt eſſe ei, hoc eſt ei ſapientem & veracem eſſe,& ſimilia.eſt enim ſpiritus ſapientiæ & intellectus,eſt & ſpirit⁹ omnis veritatis. Sed hoc de patre filióque habet & accipit. Et hoc eſt vnde dominus ait, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Hæc autem quoniã omnium trium communia ſunt, & ſubſtantialiter communia,poterat dixiſſe dominus ſi voluiſſet, quia de meo & de ſuo accipiet, & annuntiabit vobis. Nã & filius quãdo prædicabat,& de ſuo & de his quę patris & ſpiritus ſancti ſunt accipiebat, quoniam vna eſt ſapientia & veritas omnium trium.Vnde & ipſe dicebat,mea doctrina non eſt mea.

DOMINICA V. POST PASCHA.

Amen amen dico vobis,ſi quid petieritis patrẽ in nomine meo, dabit vobis.Et reliqua.Ioan.16.

SI cõſideramus hæc verba quibus ſpecialiter proprieq; dicantur,facilis eſt ſolutio.Apoſtolis enim loquebatur dominus, quos in nomine Chriſti Ieſu cæcos illuminaſſe, paralyticos curaſſe,mortuos ſuſcitaſſe,& alia multa miracula feciſſe legimus, Nihílque patrem in nomine filij eos petiiſſe audiuimus, quod non acceperunt. Vnde & quoſdã malè petẽtes Iacobus Apoſtolus redarguens,ait,Petitis & non accipitis,eò quòd malè petatis.Itémque, Si quis indiget ſapientia,poſtulet à deo,qui dat omnibus affluenter & non improperat,& dabitur ei. Poſtulet autem in fide nihil hæſitans. Apparet igitur his verbis apoſtolum quoq; ideo exauditum non eſſe, eò quòd non in nomine Ieſu,& non bene petiſſet. Si tamen non exauditum dicamus, qui quaſi melius exauditus, ſe quod petebat non accepiſſe lætatur. Noluit enim exaudiri,poſtquam ſe malè petiſſe cognouit. Atq; in eo exauditus melius eſt, quòd de his quæ petebat exauditus non eſt.Eſt enim exauditus non de his quæ petebat, ſed de his quæ volebat. Nemo autem ſic exauditur,ſicut ille qui vtiliter accipit quod vult.Sequitur: *Vſq; modò nõ petiſtis quicquã in nomine meo*. Quid eſt hoc? legimus enim

Chriſti diſcipulos prius etiam quàm hæc eis dominus dice ret, in nomine Ieſu Chriſti infirmos multos ſanaſſe, & dæmonia eieciſſe. Vnde & ad eum reuerſi (vt Lucas ait) cum gaudio dicebant, Domine etiã dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo. Legimus etiam eos increpaſſe quendã qui eos non ſequebatur, eò quòd in nomine Ieſu dæmonia eieciſſet. Quid eſt igitur quod ait, *Vſq; modò nõ poteſtis quic quam in nomine meo*, cùm manifeſtum ſit eos in nomine Ieſu tam multa petiſſe? Dicis fortaſſe eos non petiſſe in nomine Ieſu, id eſt non petiſſe ea quæ pertinent ad ſalutem, ſic enim hoc quidam intelligere volunt. Sed non eſt verũ. Quid igitur dicemus? dicũt diſcipuli, Etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo: dicit magiſter, vſque modò non petiſtis quicquã in nomine meo. Tene igitur quod ſuperius ait, Si quid petieritis patrẽ in nomine meo dabit vobis: deinde iunge quod ſequitur, Vſque modò non petiſtis quicquam (ſubauditur à patre) in nomine meo. Quia enim non patrem ſed filium videbant, ad filium ſolummodò reſpiciebant. Sed poſtquàm filius cœlos aſcendit, melius inſtructi & à ſpiritu veritatis edocti, & patrem & filiũ rogare cœperunt. Vult igitur filius, vt quod in nomine eius petitur à patre petatur, ſempérque pater in filio honoretur. Sequitur adhuc de ipſa petitione: *Petite, & accipietis, vt gaudium veſtrum plenum ſit.* Dixit vt peterent, & vt à patre peterent, & in ſuo nomine peterent: nunc autem eos docet quid petere debeant. Petite, ait. Quid? Vultis audire quid? vt gaudium veſtrum plenum ſit. Illud enim gaudium plenum eſt, quod perfectum & integrum eſt, quod nunquam finitur, & æternum eſt. Hoc igitur petendum eſt, vt ad tale gaudium perueniatur. Quæ verò ab iſto gaudio hominem ſeparãt, ea petenda non ſunt. Sic igitur temporalia quæramus, vt noſtrum deſiderium ab æterno gaudio non ſeparetur: ſic tranſeamus per bona temporalia, vt non amittamus æterna. Audiam⁹ ſemper quod hic dicitur, Petite, vt gaudiũ veſtrũ plenum ſit, & accipietis, accipietis vtiq;, ſed nõ modò: accipietis, ſed non in hac vita. Hoc enim gaudiũ non accipitur, niſi poſt hanc vitam. Quærite igitur primùm regnũ dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. *Hæc in prouerbiis loquutus ſum vobis. Venit hora cùm iã nõ in prouerbiis loquar vobis.* Hoc eſt enim quod alius euangeliſta ait,

Quia

Quia in parabolis loquebatur Ieſus,& ſine parabolis non loquebatur eis. In prouerbiis enim aliud auditur, & aliud intelligitur. Per illam autẽ horam,qua non in prouerbiis, ſed palã ſe loquuturũ de patre dicit, ab eius reſurrectione omne tempus futurũ ſignificatur,ſiue per ſe viſibiliter,ſiue per ſpiritũ ſanctũ inuiſibiliter eis loquatur. Aduenięte nãque ſpiritu ſancto, tunc palam & manifeſtè nuntiatum & reuelatum eſt eis, quod prius de patre ignorabant. Neque fuit neceſſarium vt vlterius dicerent,Domine oſtende nobis patrem,& ſufficit nobis, videntes in patre filium, & in filio patrem,& in vtroque ſpiritum ſanctum. *In illo die in nomine meo petetis*. In illo(inquit) die petetis in nomine meo, vt in virtutibus quę per vos fient,glorificetur nomen meũ, glorificetur & pater quẽ, vos petiſtis in nomine meo.Non enim dixit nomen meũ,ſed petetis in nomine meo,vt oſtẽderet nobis à quo , & in quo petere debeamus.Superius dixerat,In illo die me non rogabitis quicquam:nunc autẽ dicit, In illo die in nomine meo petetis, quod vtique cõtrarium eſſet, ſi de eodem die intelligeretur. Hic igitur dies huius ſeculi eſt,ille verò alterius ſeculi:hic ante iudicium, ille poſt iudicium. *Et non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis,ipſe enim pater amat vos,quia vos me amaſtis,& credidiſtis quia à deo exiui.* Poſtquã(inquit)cœlos aſcẽdero, nõ dico me rogare patrem de vobis,ſed vos ipſi rogate in nomine meo, & quod volueritis dabit vobis. Diligit enim vos, quia vos me amaſtis,& credidiſtis quia à deo exiui. *Exiui à patre,& veni in mundũ:Iterũ relinquo mundum , & vado ad patrem.* A patre exiuit,quia à patre genitus eſt:In mundum venit,quia per ſuſceptã humanitatem mundo ſe viſibilem præbuit.Quomodo exiuit neſcitur,quia quomodo genitus eſt ignoratur.Mundũ verò relinquit & ad patrem vadit,nõ ſecundum diuinitatẽ,qua vbiq; eſt,ſed ſecundũ humanitatem,qua localis eſt. Dicũt ei diſcipuli eius, *Ecce nũc palàm loqueris,& prouerbium nullum dicis. Nunc ſcimus quia ſcis omnia,& non eſt opus tibi vt quis te interroget*. Volebamus (inquiunt)te interrogare,quia illa quæ dicebas minimè intelligebamus,ſed ſine omni noſtra interrogatione tu ipſe nobis ea expoſuiſti,de quib⁹ te interrogare volebamus.Vnde pro certo ſcim⁹ quia ſcis omnia,& nõ eſt opus tibi vt quis te interroget. Et in hoc modò credimus quia à deo exiſti.

Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, amice cõmoda mihi tres panes, quoniã amicus meus uenit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum: & ille de intus reſpondens dicat, Noli mihi moleſtus eſſe, iã oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili, non poſſum ſurgere & dare tibi. Et ille ſi perſeuerauerit pulſans, dico vobis & ſi non dabit illi ſurgens eo quod amicus eius ſit, propter improbitatem tamen eius ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios. Et reliqua quæ ſequuntur. Lucæ II.

HIs enim verbis admonemur, vt ſpiritum ſapiẽtiæ & intellectus ab eo quæramus, à quo eſt omnis ſapientia, cum quo fuit ſemper, & eſt ante æuum: quatenus amicis noſtris de via venientibus, & ſanctarum ſcripturarum panem petentibus, cibum ſpiritualem apponere valeamus. De hoc enim & Iacobus apoſtolus ait, Si quis veſtrum indiget ſapiẽtia, poſtulet à deo qui dat omnibus affluenter & nõ improperat, & dabitur ei. Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans. Quando enim ſubiecti nos de ſcripturis interrogant, tunc amici noſtri veniunt de via ad nos, & tantò quidem de longiori via, quantò longius ſunt ab intelligentia. Oportet igitur nos habere quod eis apponamus, & vnde illorum mentes famelicas reficiamus. Quod ſi nõ habemus, ſurgamus media nocte, (Hæc enim nox ignorãtia eſt:) legamus, & ſcripturas perſcrutemur, rogemus dominum vt oculos mentis noſtræ aperiat, & tres panes illos nobiliſſimos nobis commodare dignetur. Tres enim iſtos panes, legem & prophetas & euangelia intelligimus. De quibus Moyſes metaphoricè ait, Dominus de Sina venit & de Seir ortus eſt nobis: apparuit de monte Pharam, & cum eo ſanctorum millia. Tres iſti montes, tres panes ſunt, & tria modò dicta ſanctarum ſcripturarum volumina. Sina enim legẽ ſignificat, quia ibi lex data eſt: Seir prophetas, quia hiſpidus interpretatur. Propthetæ enim valde hiſpidi & aſperi & difficiles ſunt. At verò mõs Pharã, qui frugifer dicitur, euangelia deſignat, cuius ſemina præ cunctis ſeminibus vbiq; gentiũ fructificaſſe cognouimus. Venit igitur dominus de Sina, quia eius aduẽtus pluribꝰ in locis in lege (id eſt, in libris Moyſi) annuntiatur, ſecundum illud, Prophetam vobis ſuſcitabit dominus de fratribus ve-

ſtris,tanquã meipſum audietis.Ortus eſt autem & de Seir, quia eius ortus & natiuitas manifeſtiſſimè in prophetis inuenitur.Vnde Eſaias, Ecce virgo cõcipiet & pariet filiũ, & vocabitur nomẽ eius Emmanuel. Apparuit autem de monte Pharã, quia eius natiuitas, paſſio, & reſurrectio,quid egerit,& qualiter vixerit,in euangeliis declaratur.Hos igitur tres panes quęramus, ſine quibus anima non viuit, qui cũctis eſurientibus ſufficere poſſunt,quæramus, & nõ deficiamus,pulſemus, & perſeueremus,etiamſi ille amicus noſter vnicuiq; noſtrum dixerit,Noli mihi moleſtus eſſe,iam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili, nõ poſſum ſurgere & dare tibi. Hoc enim amicus noſter, id eſt deus & dominus noſter,qui intãtum nos dilexit, vt mori pro nobis non dubitaret,hoc (inquam) ipſe non dicit,dicere tamen videtur, cùm poſt multum laborem, poſt multas preces, poſt multum intelligendi deſiderium nos non exaudit. Quid enim ſic orat,vt ſancta deſideria? Niſi enim deſiderium oraret,Pſalmiſta non diceret, Deſiderium pauperum exaudiuit dominus. Tunc igitur bene oramus,quãdo bonum aliquod deſideramus. Nemo autẽ eſt qui ſacras ſcripturas intelligere non deſideret. Nemo igitur eſt qui deum pro his panibus non oret. Sed quia dominus iam cœlos aſcẽdit,& oſtium clauſit, id eſt à prædicatione quieuit, qui iam pueros ſuos, ſanctos videlicet apoſtolos, in æternum quietis cubiculum ſecum collegit,iam ad nos docendum neque ipſe,neque illi huc vlterius corporaliter redire poſſunt. Et hoc eſt quod ait, Noli mihi moleſtus eſſe, iam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili, nõ poſſum ſurgere & dare tibi. Nos tamen ab hac moleſtia, ab hac importunitate, & ab hac violentia non ceſſemus. Ipſe enim dominus ait, Regnum cœlorum vim patitur,& violenti diripiunt illud. Bona eſt igitur hæc violentia, bona eſt hæc moleſtia & improbitas, & intantum bona, vt panes quos nobis dominus pro ipſa amicitia dare non vult, propter improbitatem tamen ſurgens det nobis ad ſufficientiam & neceſſitatem. Hoc eſt enim quod ait, *Et ille ſi perſeuerauerit pulſans, dico vobis & ſi non dabit illi eò quòd amicus eius ſit, propter improbitatem tamen eius ſurgens dabit ei quotquot habet neceſſarios.* Vnde & adhuc ſubditur, Et ego dico vobis, petite & dabitur vobis,quærite & inue-

nietis, pulſate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulſanti aperietur. Hac enim tanta verborum inculcatione manifeſtè dominus oſtendit,quàm ſolicitos,moleſtos,importunos, violentos, & improbos ad petendum nos eſſe velit. Vnde & quidam ait, Labor improbus omnia vincit.Sed quomodo verũ eſt, Omnis enim qui petit accipit?multi enim petunt,& nõ accipiunt quod petunt. Hoc autem de illa petitione intelligatur, de qua ſuprà dixit, Quærite primùm regnũ dei & iuſtitiam eius,& omnia adiicientur vobis. Non enim in ſtultis petitionibus fideles ſuos deus exaudit. Ipſe enim ſcit quid nobis opus ſit.In illis igitur nos exaudit, quæ nobis ſalutaria eſſe cognoſcit. Omnis igitur qui petit accipit: ſi tamen ipſa petitio digna ſit quæ exaudiatur. Aliam autem petitionẽ deus nõ audit. Vnde & ſubditur: Aut quis eſt ex vobis homo quẽ ſi petierit filius ſuus panẽ,nunquid lapidẽ dabit ei?aut ſi piſcẽ petierit,nũquid ſerpentẽ porriget ei?*Si ergo vos,cũ ſitis mali,noſtis bona data dare filiis veſtris, quãtò magis pater veſter qui in cœlis eſt dabit bona petentibus ſe?* ac ſi diceret:Vos qui mali eſtis, nõ mala tamen,ſed bona data datis filiis veſtris:& deus,qui naturaliter bonus eſt,bona data non dabit fidelibus ſuis? Dabit vtique bona data, & non niſi bona dabit eis,etiamſi inutilia quærant,dum ſe ſibi profutura quærere ſperant. Aliquando enim ſancti nõ recipiendo quod petunt magis exaudiũtur, quàm exaudirentur ſi illud reciperent. Plus enim nõ recipiendo beatus Paulus exauditus eſt, quàm ſi illud recepiſſet pro quo (ſicut ipſe ait) ter dominũ rogauerat. exauditus eſt igitur ne exaudiretur.Nõ enim niſi bona apoſtolus quærebat, quãuis illud non bonũ ſibi eſſe non intelligebat. Exauditus eſt igitur recipiendo bonum, ne exaudiretur recipiendo non bonum.Qui enim ſibi bonum non quærit, dum ſe ſibi bonum quærere putat,ſi id recipiat quod quærit,non exauditur:ſi non recipit, exauditur. Deus igitur qui non aliud niſi quærentis affectum conſiderat,bonũ ei reddit qui ſe bonum quærere credit,etiamſi ſibi non ſit bonum quod quærit. Videamus autem quid per panẽ & piſcem, & quid per lapidem & ſerpentem ſignificetur. Ego quidẽ in pane ſanctarum ſcripturarum ſpiritualem intelligentiam ſignificari puto,literam verò in lapide, quoniam in tabulis lapideis

deis ſcripta eſt. At verò in piſce dominum noſtrum intelligo,qui in baptiſmi flumine primus natauit, & ad piſcis ſimilitudinem ſine coitu de virgine natus eſt.In ſerpẽte verò quis alius intelligatur, niſi ille qui primũ hominẽ in ſerpente decepit?Lucas verò euangeliſta præterea ouũ quoq; & ſcorpionem poſuit.In vno igitur reſurrectionem intelligamus,in qua velut pulli de ouis,omnes ſancti & electi de ſepulchris reſurgẽtes ſurſum ad cœleſtia conuolabunt. In ſcorpione autem diabolum vel antichriſtum, qui dum latẽter homines deripiunt, quaſi cauda eos percutiunt. Boni itaque filij,id eſt,Chriſtiani,panem petunt, quia in lege & prophetis ſpiritualem intelligentiam quærunt. Petunt autem & piſcem,quia Chriſti carne ſaluari deſiderant. Petũt ſimiliter & ouum,quia firmiſſima ſpe carnis expectant reſurrectionem. At verò mali filij, id eſt Iudæi, lapidem petunt,quia in ſacris voluminibus ſolam literam quærũt.Petunt autem & ſerpentem,quia in veneno & tortitudine diabolum imitantur.Petunt ſimiliter & ſcorpionem, antichriſtum expectantes,quẽ Meſſiã vocãt,vt qui in mundi exordio in primo homine occiſi ſunt à dracone, circa mundi finem percutiantur à ſcorpione. Sic itaque bonis filiis bona data petentibus bonus pater bona data tribuit. Mali verò mala data petentes à malo patre mala data ſuſcipiunt.

IN NATIVITATE APOSTOLORVM PHILIPPI ET IACOBI.

*Non turbetur cor veſtrum, neque formidet, creditis in deum, & in me credite.&c.Ioan.*14.

EGo(inquit) vado,& quò ego vado, vos non poteſtis venire modò, venietis autem poſtea. Sed non turbetur cor veſtrum propter hoc, neque formidet. Nam & ſi vado, vos tamen nõ relinquo. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. *Creditis in deum, & in me credite.* Nõ enim ſufficit vobis credere in patrem, niſi & in filium credatis. Ego enim & pater vnum ſumus. *In domo patris mei mãſiones multæ ſunt.* Ex quibus eas quę nobiliores ſunt vobis præparare & dare diſpoſui. Vos enim eſtis qui permãſiſtis mecum in tentationibus meis: & ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt

edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo,& ſedeatis ſuper thronos, iudicantes duodecim tribus Iſraël. Si quo minus dixiſſem vobis, quia vado præparare vobis locũ,nõ tamen turbari, ſed lætari deberetis. Si(inquit) minus in aliquo & non tam ſufficientes dixiſſem vobis,quia vado præparare vobis locum, valde tamen deſiderare debuiſtis vt quanto ocyus illuc irẽ, & in illius tantæ beatitudinis gloriam vos introducerẽ.Nunc autem cùm toties vobis id dixerim atque promiſerim, quid trepidatis? Certi igitur eſtote, & nolite dubitare,quia ſi ego abiero & præparauero vobis locum, iterum venio & accipiam vos ad meipſum. Quare vt vbi ego ſum,& vos ſitis. Vnde & ſuperius dixit, quia vbi ego ſum,ibi & miniſter meus erit. Accipit enim dominus ſanctorum animas quotidie ad ſeipſum, angelorum miniſterio & ineffabili potentia ſua. Hoc tamen tunc plenius & abundantius faciet, quando ad iudicium veniẽs,corporibus animabus cõiunctis,ſuis fidelibꝰ loquitur dicens, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratũ eſt ab origine mundi.Neceſſe autẽ fuit vt ipſe prius iret & cœli ianuas aperiret, ſuóque introitu ſingulis quibuſque cõuenientia loca pararet. Multæ enim ſunt ibi manſiones,quia(vt apoſtolus ait)ſtella differt à ſtella in claritate. Sequitur: *Et quò ego vado ſcitis, & viam ſcitis*. Quò enim ibat niſi ad patrem? Sciebant autem apoſtoli & patrem & ipſum, non ſpecie tamen, ſed fide, credendo enim ſciebant, non videndo. Quia igitur & patrem ſciebant, & ipſum, ſciebant vtique & quò ibat, quia patrem ſciebãt, & viam ipſam ſciebant, quia ipſum ſciebant. Sed quia hæc verba nondum intelligebant, idipſum quod ſciebant,ſe ſcire neſciebant. Vnde & Thomas reſpõdens ait, *Domine neſcimus quò vadis, & quomodo poſſumus viam ſcire*? Quidam enim ex ipſis putabant quia de morte diceret, ſicut Petrus, qui modò ſuperius ait, Domine quò vadis? Cui dominus, Quò ego vado non potes me modò ſequi, ſequêris autem poſtea. At ille, Quare (inquit) non poſſum te modò ſequi? animam meam pro te pono. Vides igitur quia de morte intelligebat, qui ſe ſimul cum ipſo ſuam animam ponere dicebat. Hinc eſt itaque quod ait Thomas, Neſcimus quò vadis: quia adhuc ignorabat de quo itinere loqueretur, an mortis an cœli.

Et

Et dominus continuo ſua reſponſione eis expoſuit qualiter hęc verba intelligere debuiſſent. Ait enim, *Ego ſum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrẽ niſi per me.* Si me (inquit) ſcitis, & viam ſcitis: quia ego ſum via. & ſi me ſcitis, patrem quoq; ſcitis: quia ego & pater vnũ ſumus. Si verò patrẽ ſcitis, & quò ego vado ſcitis: quia ego ad patrẽ vado. Ego (inquit) ſum via. Sed quare via? Quia nemo venit ad patrẽ niſi per me. Ego ſum veritas. Vnde hoc? Quia nemo cognoſcit patrẽ, niſi per me. Nemo enim nouit patrẽ, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. Nihil enim niſi veritate cognoſcitur. Ego ſum vita, quia nemo viuit niſi per me. Si cognouiſſetis me, & patrem meum vtique cognouiſſetis, & amodò cognoſcetis eum & vidiſtis eum. Vultis (inquit) venire ad patrem? vultis eum cognoſcere? Prius me cognoſcite quem videtis, & ſic poſtea cognoſcetis eum quem nondum videtis. Iam enim vidiſtis eum, ſed in me. vidiſtis quidem, ſed mente & fide. Ipſe enim loquitur in me: (quia ego à meipſo nõ loquor) quem dum auditis videtis. Qui enim mente audit, videt vtique quod audit: quia idem ſunt & viſus & auditus in mente. & non ſolùm iſti, ſed guſtus quoque, odoratus, & tactus. Vnde eſt illud, Guſtate & videte, id eſt guſtando videte. Sic igitur eum vidiſtis, dum eum loquentem audiſtis. Et amodò cognoſcetis eum: quia apud vos manebit, & in vobis erit. *Dicit ei Philippus, Domine oſtende nobis patrem & ſufficit nobis.* Iſte enim non mente ſolummodò & fide, ſed carnis etiam oculis eum videre deſiderabat: ſicut & Moyſes, qui ait, Si inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te. Cui dominus, Non me (inquit) videbit homo, & viuet. *Dicit ei Ieſus, Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognouiſtis me? Philippe, qui videt me, videt & patrem meum.* Ille de exteriori viſu loquebatur: Chriſtus autem ad interiorem, id eſt, ad intelligentiam & mentis oculos eos prouocabat. Tanto tempore vobiſcũ ſum, tanto tempore inter vos conuerſatus ſum, vobíſq; in doctrina, in ſignis & miraculis diuinitatem & potentiam meam reuelaui, & nõ cognouiſtis me? Philippe, qui videt me, non (ſicut tu intelligis) oculis carnis, ſed (ſicut ego dico) oculis mentis, videt & patrem. *Nõ credis quia ego in patre & pater in me eſt?* Si enim hoc credis, & me & patrem vides: ſi hoc non credis, neque me,

neque patrem vides. *Verba quæ ego loquor vobis, à meipſo non loquor.* A quo igitur? A patre? Vbi eſt? Pater in me manens, ipſe facit opera, ipſe loquitur in me : loquendo enim operatur deus. Ipſe enim dixit, & facta ſunt. Verbis enim & non herbis ſanabat infirmos Ieſus. Sed notandum valde, quum ipſe & pater vnum ſint, vbique tamen patrem glorificat. Si enim dixiſſet, Ego à me ſecundum humanitatem non loquor, ſed diuinitas in me manens, ipſa facit opera, bene quidem dixiſſet. Hoc tamen non dicit, vt omnem ad patrem gloriam referat. Non creditis ergo quia ego in patre, & pater in me eſt? Alioquin propter ipſa opera credite. Si verbis (inquit) non creditis, operibus credite. Opera enim quæ ego facio, ipſa manifeſtè oſtendunt quia ego ſum in patre, & pater in me eſt. Sed audite adhuc maius argumentum, & cui nemo contradicere poſſit. *Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipſe faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado.* In hoc (inquit) apparet quòd dei filius ego ſum, quia non ſolum ego hæc omnibus admiranda opera facio, verum etiam illi qui in me credunt ſimilia & maiora opera facient: & hoc meritò: quia ego ad patrem vado, id eſt, quia dei filius ſum, & ille mihi pater ad quem vado. Et multum quidem conuenit, vt illi talia operentur qui credũt in filium dei. Quod autem ait, Et maiora horum faciet, tale eſt ac ſi diceret, Qui credit in me, opera quæ ego facio & ipſe faciet, & horum, id eſt, de his non qualiacunque, ſed ea quæ maiora & mirabiliora ſunt faciet. Sequitur: *Et quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam, vt glorificetur pater in filio.* Multũ enim glorificatur pater in filio, dum talia fiunt in nomine filij.

IN INVENTIONE SANCTAE CRVCIS.

Erat homo ex phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic venit ad Ieſum nocte, & dixit ei, Rabbi, ſcimus quia à deo veniſti magiſter. Et reliqua. Ioan. 3.

BOnus homo iſte Nicodemus, iam credulus quidẽ, ſed nõdum in charitate perfectus. Perfecta enim charitas foras mittit timorem. Hic autem nocte veniebat, quia Iudæos timebat: & tamen illuminari volebat. Sed quid dicit? Scimus

Scimus inquit, certi ſumus & firmiſſimè credimus quia à deo veniſti magiſter. Vnde autem hanc fidem ſuſcepit, adiungit. *Nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit deus cum illo*. Valde melius dixit Nathanaël, qui ait, Tu es filius dei, tu es rex Iſraël. Nondum enim Nicodemus Chriſtum eſſe confitetur deum, quanuis deum cum eo eſſe confiteatur. *Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre regnum dei*. Ad baptiſmum eum inuitat, vbi dum in trinitate homo baptizatur, quid credere debeat, perfectè cognoſcit. Sed quia obſcurè loquitur, nondum Nicodemus eum intelligit. Vnde & ait, *Quomodo homo poteſt naſci quum ſit ſenex? Nunquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introire, & renaſci?* Videns igitur eum dominus ad huius ſacramenti intelligentiam per ſe venire non poſſe, manifeſtius ait, *Amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum dei*. Apoſtolus enim dicit, Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Cõſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in morte, vt quomodo ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. His enim verbis quid baptiſmus ſignificet oſtendit. Cùm enim in fide Chriſti baptizamur & ſub aquas mergimur, quodãmodo ei commorimur & conſepelimur: vt inde abluti & penitus innouati reſurgentes, ſic poſtea in nouitate vitæ ambulemus, ſicut dei filius patris gloriam non amiſit. Tanta eſt enim virtus huius ſacramenti, vt ſubito mũdet hominem ab omni peccato. Vnde ſubditur: *Quod natũ eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt*. Sicut (inquit) ex carne corrupta & peccatrice caro ei cõſimilis naſcitur, tota videlicet vitiata & plena peccatis: ita & quod naſcitur ex aqua & ſpiritu ſancto, ſanctum eſt & ſpirituale & mundum ab omni peccato. Non mireris quia dixi tibi, Oportet vos naſci denuo. Nõ enim hoc dixi tibi de carnali, ſed de ſpirituali natiuitate. Carnalis enim natiuitas non fit niſi ſemel, ſic & ſpiritualis. Sed qui ſemel ex carne oritur, niſi iterum ex ſpiritu oriatur, non ad vitam, ſed ad mortem oritur. *Spiritus vbi vult ſpirat*. Ideo (inquit) quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt, quia ſpiritus vbi vult ſpirat, quem vult illuminat, quem vult ſanctificat, & ſpiritualem

& mundum facit. *Et vocem eius audis, ſed neſcis vnde veniat aut quò vadat.* Ac ſi dicat, Ille ſpiritus qui ſanctificat omnia, qui vbi vult ſpirat, ille (inquam) eſt cuius nunc vocem audis, & qui nunc in me & per me tibi loquitur. Sed quanuis vocem eius & in me & in diſcipulis meis audire valeas, neſcis tamen vnde veniat aut quò vadat. Quis enim ſciat vnde veniat aut quo vadat, qui vbique eſt & omnia cõplet? Spiritus enim domini repleuit orbem terrarũ. Nemo enim ſcit quomodo à patre filióque procedat. Sacerdotem qui baptizat videre potes, & ipſas baptiſmatis vndas videre potes, vocem quoque ſpiritus in ſacerdote audire potes, ipſum verò ſpiritum omnino videre nõ potes, quia inuiſibilis & incorporeus eſt. Sic omnis qui natus eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt: ſicut omnis qui natus eſt ex carne, caro eſt. Siue etiam, ſic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu, id eſt, ſic fit & ſic denuo oritur: ſemel quidem ex vtero matris, iterum autem ex baptiſmatis aquis ſic ſanctificatur, ſic illuminatur, & ſic in nouum hominem reformatur. Poteſt autem & ſic intelligi: Sicut (inquit) ſpiritus vbi vult ſpirat, ſic & omnis qui natus eſt ex ſpiritu ſpiritus eſt, ſi tamen non ſeparetur à ſpiritu. Si enim à ſpiritu ſeparatur, fit carnalis & animalis. Animalis autem homo (dicit apoſtolus) non percipit quę ſunt ſpiritus dei: ſpiritualis autem omnia ſcrutatur, etiam profunda dei. Spirat igitur vbi vult, ſiquidem omnia ſcrutatur. Nam etſi modò fortaſſe non ad plenũ videat, ſpiret, & intelligit quęcunq; velit, neque ad omnia ſecreta rimanda introducatur, tamen poſt hanc vitam quicquid voluerit videbit & habebit homo ſanctus & ſpiritualis. *Reſpondit Ieſus, & dixit ei. Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, teſtimoniũ noſtrũ non accipitis.* Affirmat ſaluator noſter verum eſſe quod dicit, vt potè qui ea loquitur quę ſcit, & id teſtatur quod vidit. Ignorantia enim parit mendacium: & teſtis non ſuſcipitur, niſi qui ſe & vidiſſe & præſentem affuiſſe teſtatur. Et tale eſt, ac ſi diceret, Crede tantummodo & noli dubitare, ne quæras de his quomodo fiant. Cœleſtia enim ſunt, & terreno intellectu capi nõ poſſunt. Vnde & ſubditur, *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo ſi dixero vobis cœleſtia credetis?* Veruntamen aliquid tibi dicam de cœleſtibus. Et nemo aſcendit in cœlum, niſi

qui

qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Hæc enim cœleſtia ſunt. Vnus enim idémq; Chriſtus Ieſus,& filiis dei eſt & filius hominis: ſed æternaliter filius dei,& tẽporaliter filius hominis. Et iſte quidẽ filius hominis ſecundum alterum.i.ſecundũ diuinitatem deſcendit de cœlo,ſecundũ quã ſemper eſt & in terra & in cœlo. Deſcẽdit enim nõ locum mutando,ſed ſe humiliãdo & carnẽ ſuſcipiendo. Aſcendit verò,quantũ quidẽ ad humanitatẽ, locũ etiã mutando:quantũ verò ad diuinitatẽ,gloriam propriã manifeſtando. Vnde pſalmiſta,Exaltare(inquit)ſuper cœlos deus, & ſuper omnẽ terrã gloria tua. Deus enim (quia vbiq; eſt) aliter neq; aſcendere neq; deſcendere poteſt. Et ipſe quidẽ ſolus ac totus aſcẽdit in cœlũ,omnia mẽbra ſua ſecum trahens in cœlũ.Eius nãque mẽbra ſunt omnes fideles,& ipſe eſt caput totius eccleſiæ.Vnde & alibi ait,Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Nemo igitur aſcendit in cœlum niſi ipſe & membra ſua ſimul cum ipſo: ſiue etiam, ipſe ſolus aſcendit per ſe, alibi verò per ipſum & nõ per ſe. Ad hoc igitur filius hominis deſcendit de cœlo, vt à terris exaltatus omnia poſt ſe traheret in cœlum.Et hoc eſt quod ait, *Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis,vt omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam*. Ideo enim ſerpentẽ æneũ in deſerto exaltauit Moyſes, vt homines à ſerpentibus percuſſi eũ viderent & ſanarẽtur.Ideo & Chriſtus in cruce exaltatus eſt, vt omnis qui mẽtis oculis eũ videt.i.omnis qui credit in ipſum,nõ pereat, ſed habeat vitã æternã. Nulla eſt enim alia medicina,qua à primi ſerpẽtis veneno homo ſanari poſſit. Merito autem in illo ſerpẽte ſe dominus ſignificari voluit: quoniam ſicut ille ſerpentis quidem ſimilitudinem habebat, ſerpentis autẽ venenum & malitiam non habebat: Ita & ſaluator noſter cum iniquis deputatus & inter latrones crucifixus, carnis quidem peccati (vt apoſtolus ait) ſimilitudinem habebat, peccatum autem nullum habebat. Apparuit autem in ſimilitudine carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatum in carne. Vide ergo quãtum deus hominem dilexerit,pro quo filium ſuum morti tradidit,vt nõ periret. Hoc eſt enim quod ait,Sic enim dilexit deus mundum,vt filium ſuum vnigenitum daret,vt omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ BEATI MICHAELIS.

Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes, Quis putas, maior eſt in regno cœlorum? Et reliqua. *Matthæi* 18.

ACceſſerunt vtique diſcipuli ad Ieſum, non loquẽdo, ſed cogitando. Audiebat enim dominus eorum cogitationes non minus quàm loquutiones, quoniam ſimili modo in eius auribus vtraque ſonabant. Vnde & cogitationibus ſæpe reſpondet. Hoc autem ideo præmiſi, quia alij euangeliſtæ diſcipulos ad Ieſum non acceſſiſſe, ſed cogitaſſe & inter ſe in via tractaſſe dicũt, quis eorum maior eſſe videretur. Hanc autem diſceptandi ſiue litigandi occaſionem ex eo præcipuè Apoſtoli ſumpſiſſe vidẽtur, quòd Romanis miniſtris tributum exigentibus beato Petro Apoſtolo dominus præcipiens, ait, Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare & mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem: illum ſumens da eis pro me & pro te. Quia enim dixerat, da eis pro me & te, cæteris eum prętuliſſe arbitrati ſunt. Vnde & dicebant, Quis putas maior eſt in regno cœlorum? *Et aduocãs Ieſus paruulum, ſtatuit in medio eorum, & dixit, Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* Meritò paruulum dominus vocat, vt eius exemplo inſtruantur qui maiores videri volunt. Videtis (inquit) hunc paruulum: niſi ab hac ſtulta dignitate, quæ veſtros animos perturbat, ad huius patientiam & humilitatem conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, ſine inuidia, ſine odio, ſine ſuperbia, ſine ambitione, non ſolùm maiores in regno cœlorum non eritis, verum etiam illuc non intrabitis. Ideo enim diabolus inde eiectus eſt, quia maior ibi eſſe voluit. Deponit enim dominus potentes de ſede, & exaltat humiles. Quicunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in regno cœlorum. Quicunque (inquit) ex vobis plus ſe humiliauerit, plus exaltabitur, & maior fiet. Et ſi ad huius paruuli ſimilitudinem omnes vos humiliaueritis, omnes inter maiores ibi eritis. Non igitur ambitio, ſed humilitas maiores facit: ille maior, qui humilior. *Et qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.* Talem videlicet non ætate, ſed conuerſione: vt quod iſti attulit ætas, hoc illi afferat ſanctitas & humilitas. Sit igitur humilis & patiens, ſit abſque

abſque odio & inuidia, ſit ſine dolo & ſimulatione, ſit ſine ſuperbia & ambitione: ſine his paruuli ſunt, ſine his & Apoſtoli fuerũt. Qualeſcũque enim prius fuerint magiſtri, tamen monita non ſurdis auribus ſuſcipientes, tales poſtea facti ſunt, quales eos fieri monuit. De his igitur paruulis dominus dicit, Qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit. Quid eſt in nomine meo, niſi propter nomen meum? quia Chriſtianus eſt, quia diſcipulus meus eſt, quia meo nomine inſignitus eſt. Qui autem hunc in Chriſti nomine ſuſcipit, non ſolùm ſuſcipit iſtum, verum etiam Chriſtum habitantem in iſto. *Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur ei mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Multis enim modis ſcandalizantur homines, multíſque modis dicuntur ſcandala: quocunque enim modo aliquem offendas, & ad iram & indignationem commoueas, ſcandalum eſt. Tale autem ſcandalum non eſt ad mortem. In fide verò ſcãdalizare aliquem, qualiter Iudæi & hæretici ſæpe eccleſiam ſcandalizant, ad mortem eſt. De hoc autem dominus ait, Beatus qui non fuerit ſcãdalizatus in me. Melius eſt igitur homini vt moriatur, & non qualicunque morte, ſed illa quæ magis tremenda eſſe videtur, videlicet vt cum magno lapide in profundum maris demergatur, quàm ſimplicem aliquem & puſillum in Chriſtum credentem ſcandalizet, & à fide catholica deuiare faciat. Melius eſt enim occidi quàm occidere: qui enim occiditur, non ideo beatitudine priuatur. Legimus enim quoſdam ſanctorum martyrum lapidibus collo ligatis in profundum maris fuiſſe demerſos: nõ ideo tamen eos credimus eſſe beatitudine priuatos, qua priuantur illi qui aliquem ſcandalizant. Melius eſt igitur homini vt in corpore occidatur, quàm vt in fide aliquem ſcandalizet. *Væ mundo ab ſcandalis.* Væ illis qui ſcandala concitant, & qui ſcandalizantibus credunt: vt hæreticis & ſchiſmaticis, & his qui illorum ſequuntur errores. *Neceſſe enim eſt vt veniant ſcandala.* Vnde Apoſtolus ait, Oportet hęreſes eſſe, vt hi qui probati ſunt, manifeſti fiant. Quod igitur hæreticis & ſchiſmaticis fuit væ, hoc viris catholicis neceſſarium & vtile fuit. Per hoc enim eccleſiæ fides magis claruit: & illi multo amplius nocuiſſent, ſi ſemper occulti la-

tuiſſent. Neceſſe igitur fuit bonis vt venirent ſcandala. *Veruntamen væ homini illi per quem ſcandalum venit.* Quanuis enim multa bona ex hoc malo ſubſequuta ſint, væ tamen illi per quem ſcandalum venit. Non ideo mala faciebat malus vt bona venirent: quæ ſi feciſſet, non tamen pro ſe, ſed contra ſe feciſſet. Sicut & illi de quibus Apoſtolus ait, Faciamus mala vt veniant bona: quorum damnatio iuſta eſt. *Si autem manus tua vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum & proiice abs te. Bonum eſt tibi ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.* Quid enim per manum & pedem intelligimus, niſi amicos & propinquos noſtros, quos velut propria membra diligimus, qui etiam quaſi manus & pedes nobis neceſſarij ſunt? Iſti autem ſi nos in fide ſcãdalizant, & eorum iniqua conuerſatione animas noſtras perire ſentimus, abſcindamus eos à nobis, & à noſtro conſortio ſeparemus. Nihil enim eſt quod contra animam diligere debeamus: non patrem, non matrem, non fratrem, neque vxorem vel filios. Melius eſt enim nobis vt ſine his ad vitam intremus, quàm vt ſimul cum eis ad pœnas & mortem ducamur æternam. Idipſum autem & per oculum ſignificatur. Sic enim dicere ſolemus de his qui nobis aliquem valde amicum & neceſſarium auferunt, oculum mihi eruit, pedem mihi abſcidit, manum mihi abſtulit: non tamen ipſa re, ſed quadam rei ſimilitudine. Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis. De illis puſillis dicit, qui à ſuperba altitudine ſe humiliantes, patientia & humilitate puſilli & paruuli ſponte ſua fiunt. Tales autem contemnendi non ſunt. De quibus adhuc ſubditur, Dico autem vobis quia angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei qui in cœlis eſt. De angelis eorum Apoſtolus ait, quia ſunt adminiſtratores ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis. Venit enim filius hominis ſaluare quod perierat. Valde igitur timendum eſt, nequis eos ſcandalizet & in errorem inducat, pro quibus dei filius in mundum veniens & carnem ſuſcipiẽs ſemetipſum humiliauit, factus obediẽs vſque ad mortem.

IN ASCENSIONE DOMINI.

Recumbentibus vndecim diſcipulis apparuit illis Ieſus, & expro-

exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his qui viderant eum reſurrexiſſe non crediderunt, &c. Marci 16.

VEnit ad diſcipulos ſuos dominus Ieſus, inuenit eos recumbentes, inuenit eos manducantes & bibentes: diſcubuit cum illis, manducauit & bibit cum illis, vt ſe non phantaſmaticum, ſed verum corpus aſſumpſiſſe oſtenderet, & ſua eos præſentia roboraret. Redarguit eos de infidelitate ſua, confirmauit eos colloquio ſuo. Et ſicut ſcriptum eſt, conueſcens præcepit eis ab Ieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem patris. Quicunque igitur es qui ſancti ſpiritus promiſſionem expectas, noli ab Ieroſolymis diſcedere, noli eccleſiam relinquere, noli ſanctorum conſortium deſerere: ibi expecta, ibi mane, quia nulli extra eccleſiam datur ſpiritus ſanctus, & eos etiam qui habent, ſi ab ea ſe ſeparauerint, derelinquit. Redarguit autem eos propter duritiam ſuam, reprehendit eos de infidelitate cordis ſui. Quanuis enim Simon Petrus, & Maria Magdalena, & duo illi diſcipuli, quibus in ſpecie peregrini dominus apparuerat, certiſſimè firmiſſiméque nuntiarent dominum reſurrexiſſe, ſéque illum vidiſſe, cæteri tamen illis non credebant. Et quid mirum eſt, cùm nec ſibi ipſis nec ſuis oculis crederent, & eum videntes non viderent? Narrat enim Matthæus euangeliſta quòd vndecim diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem vbi conſtituerat Ieſus illis, & videntes eum adorauerunt, quidam autem dubitauerunt. Non enim verum corpus, ſed ſpiritum ſe videre putabant. Vnde ipſe ait, Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Et fortaſſe hæc tanta illorum dubitatio ex immenſo amore procedebat. Non enim facile credimus quod multum deſideramus: ſicut econtrà quod timemus, leuiter poſſe accidere credimus. *Et dixit eis, Euntes in mundum vniuerſum, prædicate euangelium omni creaturæ.* Prius enim dixerat, In vias gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Non enim ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël. Nunc autē eos præcipit ire in vniuerſum mundum. In quo Iudęorum abiectio, & Gentium electio apertiſsimè monſtratur. Vnde & illi à patre dicitur, Poſtula à me, & dabo tibi gētes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem

tuam terminos terræ. Quod autem ait, *Prædicate euangelium omni creaturæ.* Alius euangeliſta exponit, dicens, Ite, docete omnes gentes. Idem enim per omnem creaturam, & per omnes gentes ſignificatur. Sic enim Apoſtolus ait de charitate, quia omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet: quod quidem verum non eſt, niſi aliter determinetur. Si enim charitas omnia credit, credit vtique Phariſæis & Sadducæis, aliis affirmantibus, aliis negantibus reſurrectionem: quod fieri non poteſt. Non igitur charitas omnia credit. Sic ergo determinetur, omnia credit quæ credenda ſunt. Similiter igitur & id quod dicitur, prædicate euangelium omni creaturæ, determinandum eſt: vt ſic dicatur, Omni creaturæ prædicate euangelium, cui prædicandum eſt. Non enim eſt euangelium prædicandum vel lapidibus vel aliis quibuſcunque rebus ſenſu & ratione carentibus. Sunt autem qui hæc ſubtilius intelligentes, ea quæ plana ſunt difficilia reddunt. Et multa quidem in prophetis & Apoſtolis & in verbis dominicis reperiuntur, quibus hæc vna determinatio ſufficere poteſt. Quale eſt illud, Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum: cui ſi addatur, quæ trahenda ſunt, nihil erit inconueniens. Aliter autem, quanta inconuenientia ſequuntur, quis non intelligat? Valde enim pauca ſunt ea quæ illuc trahuntur, ad comparationem illorum quæ ad ſe dominus non trahet: ſiquidem ſolos homines, & ipſe non omnes trahet ad ſe. His igitur & ſimilibus facile intelligitur, quid in eo ſignificetur, quod dicitur, prædicate euangelium omni creaturæ. Cui videlicet euangelio qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Dicit tibi euãgelium, Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum ſicut teipſum. Hoc enim conſilium ſi credideris & feceris, ſaluus eris. Dicit autem & alia multa, quæ & ſalutem parant & vitam ęternam. Qui verò non crediderit, condemnabitur. Quanuis enim homo baptizatus ſit, & omnia peccata in baptiſmo ſint ei remiſſa, condemnabitur tamen quicunque eſt ille, niſi euangelio crediderit, eiúſque conſiliis aſſenſum præbuerit. *Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent: & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt.* Omnia enim hæc

hæc in primitiua eccleſia non solùm Apoſtolos, ſed & alios ſanctos feciſſe legimus. Neque enim aliter ab idolorum cultura homines infideles conuerterentur, niſi his tantis ſignis & miraculis euangelica prædicatio firmaretur. Prædicabant enim Chriſti diſcipuli (vt Apoſtolus ait) Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcãdalum, Gentibus autem ſtultitiam. Sed cùm ſubitò dæmonia eiicerent, linguis loquerentur nouis, ſerpentes ſolo verbo aut occiderent aut fugarent, venenum ſine læſione biberent, & non ſolùm tactu, verum etiam ſui corporis vmbra ægros ſanarent, mox in admirationem Gentiles conuerſi clamabant, Vnus deus quem Apoſtoli prædicant, vnus dominus Ieſus Chriſtus qui talia operatur. Nobis autem ſigna & miracula iam nunc neceſſaria non ſunt, quibus ea quæ facta ſunt ſolummodo legere & audire ſufficit. Credimus enim euangelio, credimus & ſcripturis iſta narrãtibus. Nemo modò in eccleſia dicit, non tibi credo niſi mortuos ſuſcites, niſi cæcos illumines, & niſi hæc & ſimilia facias. Signa tamen in eccleſia quotidie fiunt, quæ ſiquis attendere velit, multo maiora eſſe cognoſcit, quàm illa quæ tunc ab illis corporaliter fiebant. Quotidie enim ſacerdotes populum baptizando, & ad pœnitentiam vocando, dæmonia eiiciunt: quotidie linguis loquuntur nouis, diuinas ſcripturas exponentes, dum literæ vetuſtatem in ſpiritualis intelligentiæ nouitatem conuertunt. Serpentes verò tollunt, quia concupiſcentias malas, quia vitia & peccata ſua admonitione à peccatorum cordibus auertunt. Bibunt autem mortiferum, ſed non eis nocet, quia paganorum & hæreticorum libros legentes, & amara & venenoſa conuitia ſibi illata ſæpius audientes, ſurda aure tranſeunt & pro nihilo ducunt. Super ægros verò manus imponunt, & bene habent, quia animas infirmas ſuis orationibus ſanant & deo recõciliant. Eadem ſigna igitur & nunc ſancti dei faciunt, quæ tunc eos dominus facturos eſſe promiſit. *Et dominus quidem Ieſus poſtquã loquutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris dei.* Qualiter autem aſſumptus eſt, liber Actuum Apoſtolorum oſtendit, dicens, Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis eleuatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. *Illi autem profecti prædicauerunt vbique, domino cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Et tunc

quidem adimpleta eſt prophetia quæ ait, In omnẽ terram exiuit ſonus eorum,& in fines orbis terræ verba eorum.

DOMINICA PRIMA POST ASCENSIONEM.

Cùm venerit paracletus quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis qui à patre procedit,ille teſtimonium perhibebit de me:& vos teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis, Et reliqua. Ioannis 15.

SEmper ſaluator noſter triſtibus miſcet læta,vt diſcipulorum corda mœrẽtia conſoletur. Cùm(inquit)venerit paracletus,qui conſolator interpretatur, ille teſtimonium perhibebit de me, ille & vos & alios multos perfectiſſimè intelligere faciet, quis & qualis ego ſum: ipſe enim in vobis loquetur & per vos. Cùm igitur ſteteritis ante reges & præſides,nolite cogitare quomodo aut quid loquamini:dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Et ipſe quidẽ teſtimonium perhibebit de me, eiúſque virtute & inſpiratione innumerabilis hominum multitudo cõuertetur ad me. Et non ſolùm ipſe, ſed vos quoque teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis. Multa(quaſi diceret)iam ſcitis, quæ ab initio me referẽte audiſtis, quoniam ex tunc mecum fuiſtis, in quibus teſtimoniũ mihi perhibebitis.Non enim habebant neceſſarium iterũ diſcere quę ab ipſa ſapiẽtia didicerant,& memoriæ iam cõmendauerãt. Vna enim eadémque doctrina eſt & patris & filij & ſpiritus ſancti.Et quãuis quædam perſonaliter agere videãtur, vna tamen omniũ trium eſt operatio.Quos igitur docet filius, docet pater & ſpiritus ſanctus:ſic & in aliis.Vnũ enim ſunt,ſimul vbique & inſeparabiles. Paucis enim verbis hoc in loco ſpiritus ſanctus & à ſe venire & à patre filióq; procedere oſtẽditur. In eo enim quod dicitur, *cùm venerit*, à ſeipſo oſtenditur: in eo verò quod dominus ait,*quem ego mittam vobis à patre*,ab vtroque procedere mõſtratur. Quid eſt enim, quem ego mittã vobis à patre,niſi quem pater & ego mittã vobis?Ab vtroque enim mittitur, quia ab vtroque procedit. Sed quia pater à nullo,filius à patre,ſpiritus ſanctus à patre & filio,ideo dominus ait,qui à patre procedit. Et tale eſt ac ſi diceret, Ab illo procedit ſpiritus, à quo & ego genitus ſum, à quo & ego

ego exiui & veni in mundum. Multa enim(vt in hoc libro apparet) habet filius cum patre cõmunia, quæ tamen non ad ſe, ſed ad patrẽ honorando refert. Quomodo autem & quãdo ſpiritus ſanctus ſuper Chriſti diſcipulos venerit, Lucas euãgeliſta in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè narrat. Ait enim, Cùm cõpleretur dies Pẽtecoſtes, erãt omnes diſcipuli pariter in eodẽ loco. Et factus eſt repẽtè de cœlo ſonus tãquam aduenietis ſpiritus vehemẽtis, & repleuit totã domũ vbi erant ſedẽtes. Et apparuerunt illis diſpertitę linguæ tãquam ignis, ſedítq; ſupra ſingulos eorũ ſpiritus ſanctus. Et repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto, & cœperũt loqui variis linguis, prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Et meritò quidem die quinquageſimo venit ſpiritus ſanctus, quia ipſe eſt remiſſio omniũ peccatorũ. Annus enim quinquageſimus, qui hũc diem ſignificabat, Iubilæus vocatur, id eſt annus remiſsionis: in quo & ſeruis dabatur libertas, & omnis hęreditas ad proprios reuertebatur. Quod quidẽ tunc cõpletum eſt, quando eccleſiæ duces in ſpiritu ſancto baptizati ab omni vitiorũ ſeruituce liberati ſunt. Vnde ipſe dominus ait, quia Ioãnes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini in ſpiritu ſancto, non poſt multos hos dies. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnũ dei. Hac igitur die & hæreditas & libertas reddita eſt nobis, quia ille ſine quo hęreditas & libertas haberi non poteſt, datus eſt nobis. Hæreditas noſtra regnũ dei eſt, in quod non intratur niſi per aquã & ſpiritũ ſanctum. Hac itaque die genus humanũ venit ad iubilæũ. Hac die venit ad annũ libertatis & remiſsionis. Hoc anno cœperũt Apoſtoli clangere tubis, & loqui & prędicare omnibus linguis. Has enim tubas illę tubę ſignificabãt, quibus tũc incipiẽte iubilæo, tota illa terra ad feſtiuitatem paratur. Apparuit autem in ignẽ ſpiritus ſanctus, vt manifeſtiſsimè intelligamus quia eius præſentia mẽtis oculi illuminãtur, peccata vrũtur, & corda fidelium igne charitatis accẽduntur. Sed quia ignis iſte linguarũ ſpeciem habebat, ipſum qui in ſanctis loquitur ſe oſtendebat eſſe, & linguis quodãmodo linguas tãgebat, & ſic ad loquẽdum Apoſtolos inſtruebat. Sequitur: *Hæc loquutus ſum vobis, vt non ſcãdalizemini.* Vnde? Vultis audire vnde? *Abſq; ſynagogis facient vos,* & quaſi iniquos & cõtra legẽ facientes à ſe repel-

lent & à ſynagogis eiiciẽt. Vos autem verborum meorum memores non ſcandalizemini, ſed patienter & fiducialiter omnia ſuſtinete. Dixi vobis quia abſque ſynagogis facient vos: ecce plus dico: *Venit hora vt omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare deo.* Totus contra vos mundus coniurabit, totus exercitus Satanæ contra vos armabitur. Hinc Iudæi, inde Gentiles: iſti propter legis obſeruationem, illi propter deorum religionem. Et intantum omnes abominabuntur vos, vt magnum obſequium arbitretur præſtare deo quicunque interfecerit vos. *Et hæc facient vobis, quia non nouerũt patrem neque me.* Si enim patrem & filium cognouiſſent, ſe erraſſe vtique intellexiſſent, & ſic errorem reliquiſſent, & ad fidem veniſſent. *Sed hæc loquutus ſum vobis, vt cùm venerit hora, eorum reminiſcamini quia ego dixi vobis.* Quare ergo reminiſcamini? Vt in ipſis tribulationibus & anguſtiis conſtantius firmiúſque pugnetis, cùm me omnia præſciſſe & prædixiſſe cognoſcetis. *Hoc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiſcum eram.* Si enim cum eis ſemper corporaliter eſſet, hac tali conſolatione eos præmunire neceſſarium non eſſet.

DOMINICA IN PENTECOSTE.

Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat, &c. Ioan. 14

Dominus & ſaluator noſter paulò ſuperius diſcipulis loquitur, dicens, Qui habet mandata mea & ſeruat ea, ipſe eſt qui diligit me. Et mox quo fructu quáue mercede hoc faciat ſubdens manifeſtat. Qui autem diligit me, diligetur à patre meo. Et quid inde? Et ego diligam eum. Qua vtilitate? Et manifeſtabo ei meipſum. Si ergo non ſufficit tibi vt diligaris à patre, ſi non ſufficit tibi vt te filius diligat, ſufficiat tibi quòd ille qui ſapientia eſt, qui veritas eſt, qui iuſtitia eſt, manifeſtabit ſeipſum tibi. In his enim omnis animæ beatitudo conſiſtit. Hoc ſolum deſiderabat Moyſes, cùm domino diceret, Si inueni gratiam in oculis tuis, oſtende mihi faciem tuam vt videam te. Hinc & Pſalmiſta ait, Ego autem cum iuſtitia apparebo in conſpectu tuo, ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Satiabor, inquit, ſatis mihi erit, nihil amplius quæram, poſtquam teipſum

ipſum mihi manifeſtabis. Beatus igitur ille cui ille manifeſtabitur, quo manifeſtato nihil deerit ad beatitudinem. Scimus enim quia cùm apparuerit & reuelabitur nobis, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicut eſt. Sed cui non ſufficit vt ſit ſimilis filio dei? Similis autem eius eſt, qui videt eum ſicuti eſt. Sufficiat ergo nobis hoc, quòd ſeipſum manifeſtabit nobis. Dicit ei Iudas, non ille Scariothes, Domine, quid factum eſt quia nobis manifeſtaturus es teipſum,& non mundo? Reſpondit Ieſus,& dixit ei, *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat.* Magna quęſtio, magnæque quæſtionis nobiliſsima ſolutio. Ideo(inquit) mundo,id eſt, mundi amatoribus me non manifeſto,quia me non diligunt. Quod ex eo quidem apertiſsimè probatur, quia ſermonem meum non ſeruant. Mei autem diſcipuli & fideles, quia diligunt me, & quia mandata mea cuſtodiunt, digni ſunt quibus meipſum manifeſtare debeam: vt cognita ſapientia ſint ſapientes, cognita iuſtitia ſint iuſti, cognita veritate ſint veraces, & vita cognita in æternum viuant. Hæc enim omnia Chriſtus eſt, omnia hæc manifeſtantur in Chriſto. Et non ſolùm hæc (inquit) habebit ille qui diligit me, ſed & pater meus diliget eum. Quanta dilectione? Vis audire quãta? *Et ad eum veniemus.* Et non tantùm veniemus, ſed manſionem quoque apud eum faciemus. In illis enim manſionem dominus facit,in quibus veniens manet, & à quibus poſtquam venit non recedit. Venit enim dominus in eos, ſed manſionem non facit in eis, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Sequitur: *Et ſermonem quem audiſtis non eſt meus, ſed eius qui miſit me patris.* Hoc eſt enim quod alibi ait, Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me. In hoc enim apertiſsimè monſtrat,omnia hæc verba,quæ diſcipulis audientibus loquutus eſt, non humanitatis, ſed diuinitatis eſſe. Et eius igitur erat ſermo iſte ſecundum diuinitatem, & eius non erat ſecundum humanitatem. Poteſt autem & altius intelligi,vt ſic dicatur, *Et ſermonem quem audiſtis non eſt meus, ſed eius qui miſit me patris*: id eſt, ego non ſum à meipſo, ſed à patre qui miſit me, cuius vtique verbum & ſermo & ſapientia ego ſum. Me igitur lo-

quente quid audiſtis niſi verbum patris, quod in principio erat verbum,& ſermonem, & ſapientiam patris? Verbum autem,ſermo,& ſapiẽtia,non à ſe, ſed ab alio ſunt. Sermo igitur quem audiſtis non eſt meus : quia ego nõ ſum à meipſo. *Hæc loquutus ſum vobis apud vos manens.* Hæc(inquit) omnia verba loquutus ſum ego verbum : mea ſunt igitur hæc verba,ſed ego non ſum meum verbum. Cuius ergo?illius de quo dicitur,Verbo domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. *Paracletus autem ſpiritus ſanctus,quem mittet pater in nomine meo,ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis.* Doletis (inquit) quia non ſemper vobiſcum corporaliter maneo , & quia hæc mea verba meæque carnis præſentiam ſubtraho vobis:ſed nolite cõtriſtari, quia mea vice & in meo nomine magnus cõſolator & doctor ſapientiſſimus dabitur vobis.Ille vos cõſolabitur,ille vos docebit, ille vobis omnia ſuggeret & miniſtrabit quęcunque dixero vobis. *Pacem relinquo vobis,pacem meam do vobis:ſed non quomodo mũdus dat, ego do vobis.*Mundus enim non dat pacem niſi his à quibus accipit pacẽ. Sed quid dicit Apoſtolus?Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt,cum omnibus hominibus pacem,&c. Et Pſalmiſta,Cum his qui oderunt pacem eram pacificus,cùm loquebar illis,impugnabant me gratis.Et talem quidem pacem dedit Ieſus diſcipulis ſuis,dicẽs eis,Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderũt vos. Hãc autem pacem debemus habere cum malis, non vt eis in malitia conſentiamus,ſed vt ab iniquitate eos ad iuſtitiæ viam trahamus. Inde eſt enim quod dominus ait, Nolite putare quia veni pacem mittere in terram:non veni pacem mittere,ſed gladium. *Non turbetur cor veſtrum neque formidet : audiſtis quia ego dixi vobis,vado & venio ad vos.*Non turbetur cor veſtrũ de morte mea , neque formidet de abſentia mea. Eſtote ſemper memores quia ego dixi vobis , vado & venio ad vos.Non dixi ſolmmodò vado,ſed vado & venio.Sicut igitur turbamini quia dixi vado,ita cõfortamini quia dixi venio.Ad patrem vado,ſed vos non relinquo:maior eſt diuinitas quæ vobiſcum remanet,quàm humanitas quę cœlos aſcẽdet.Iam enim & illius imbecillitatem & huius potentiam cognouiſtis.Vadit igitur Chriſtus ad patrẽ per humanitatẽ, qui vbiq; eſt per diuinitatẽ. Quomodo ergo venit?
Ipſe

Ipſe vtrumque dicit,& vado & venio. Venit enim, & inuiſi biliter venit,prębendo auxilium,dando ſolatium,corrobo rando fidem, & confirmando charitatem. Sic enim dominus ad apoſtolum venerat,qui ait,An experimentum quęritis eius qui in me loquitur Chriſtus?Hoc autē modo non ſolùm filius, ſed pater quoque vadit & venit. Vnde & modò ſuperius, Ad eum(inquit)veniemus, & māſionem apud eum faciemus. *Si diligeretis me,gauderetis vtique,quia ad patrem vado,quia pater maior me eſt.* Diligebant enim eū apoſtoli, ſed nondum ſpirituali perfectóque amore, dum ſolam carnis præſentiam ſe amittere dolebāt. Hoc enim nō fecit Ioannes Baptiſta:neque corporaliter cum eo conuerſatus eſt,quem ſecundum diuinitatem apud ſe ſemper habebat,ſempérque mentis oculis inſpiciebat. Si diligeretis me(inquit)ſicut me diligere debetis, & ſicut poſt aduentū ſpiritus ſancti diligetis,vnde vos modò doletis, inde vtiq; gauderetis. Doletis igitur quia ad patrem vado, quia portas paradiſi aperio, quia cœli ianuam pando, quia vitæ ſemitam vobis oſtendo, & ſpiritum paracletum vobis mando. Niſi enim ego abiero, paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero,mittam eum ad vos. Vado igitur ad patrem, quia pater maior me eſt:id eſt, ſecundum hoc vado ad patrem,ſecundū quod maior eſt pater. Æqualis eſt enim patri ſecundum diuinitatem,minor verò ſecundum humanitatem. *Et nunc dixi vobis prius quàm fiat, vt cùm factum fuerit credatis.* Quid credatis? Quæcunque vobis dixi & credere iuſſi. *Iam non multa loquar vobiſcum.* Quare? Vultis audire quare? Quia iam paſſioni appropinquo,iam cum ſatellitibus ſuis princeps mundi huius ad prædam occurrit. Et hoc eſt quod ait, Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Venit aduerſum me,ſæuit & fremit contra me,ſed nihil habet in me. Poteſtatem enim habeo ponendi animam meam,& iterum ſumendi eam. Nemo tollit eam à me,ſed ego pono eam à meipſo. Conſidera modò quid in aliorum exitu facit, qui contra ipſum mū di ſaluatorem & dominum venire præſumpſit. Sed quare princeps mundi dicitur diabolus? quare huius? non enim ſine cauſa dictum eſt huius. aliquid enim determinatur dū dicitur *Huius.* non enim diceretur princeps mundi huius, ſi totius mundi princeps eſſet. Eſt igitur princeps mūdi hu-

ius: huius nequam & præſentis, & Chriſtum occidere cupientis. Eſt denique princeps mundi huius, id eſt omnium illorum qui non habent curam alterius niſi ſeculi huius. Et quaſi aliquid diceret, ſi princeps mundi huius non habet quicquam in te, & ſi nihil poteſt aduerſum te, quare te non defendis? quare te occidi permittis? ait, *Sed vt cognoſcat muudus quia diligo patrem, & ſicut mādatum dedit mihi pater, ſic facio.* Amor (inquit) eſt impotentia, non eſt defectus, ſed obedientia. poteram enim me defendere ſi voluiſſem, nunquam morerer ſi noluiſſem. Sed vt cognoſcat mundus quia diligo patrē, & cognoſcendo me imitetur, factus ſum obediens patri vſque ad mortem, & ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio: ſicut voluit pater, ſic facio. Ipſum enim voluiſſe, mandaſſe fuit, quoniam vna eadémque volūtas eſt in vtroque. *Surgite, eamus hinc.* Non eſt hic locus noſtræ habitationis, cœlum attendite, quia inde originem habetis.

DOMINICA OCTAVA PENTECOSTES.

Homo quidā erat diues, & induebatur purpura & byſſo. &c. Require retrò in Feria quinta, ſecundæ hebdomadæ Quadrageſime, Lucæ 16.

DOMINICA SECVNDA POST PENCOTESTEN.

Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Et reliqua. Lucæ 14.

HIc enim homo, ipſe eſt qui hæc loquitur, Ieſus Chriſtus dominus noſter. Magna autem eius cœna, hæc euangelia ſunt, quæ ipſe quidem nobis præparauit, quæ & nos quotidie legimus, legendo comedimus, & mentem reficimus. Magna quidem eſt hæc cœna, cunctíſque deliciis plena, quæ omnibus etiam ſufficienter admiſtrat. Ad hanc autem cœnam vocauit dominus multos, Iudęos ſcilicet & Gētiles, ſed Iudæos primùm, deinde Gentiles. Quia enim Iudæi venire noluerunt, Gentiles vocati ſunt. Vnde & ſubditur, *Et miſit ſeruos ſuos hora cœnæ dicere inuitatis vt venirēt, quia iam parata ſunt omnia. Et cœperunt omnes ſimul excuſare.* Tunc enim primùm ſeruos ſuos dominus miſit, quando ſuis diſcipulis ait, in vias gentium ne abieritis, & in ciuitates

uitates Samaritanorũ ne intraueritis, ſed potius ite ad oues quæ perierunt domus Iſraël: Euntes autem prædicate, dicentes quia appropinquauit regnũ cœlorum. Hoc eſt enim quod hic dicitur, Quia iam parata ſunt omnia. Mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones eiicite: gratis accepiſtis, gratis date. Euntes igitur ſerui dixerunt inuitatis vt venirent. At illi cœperunt omnes ſimul excuſare. Ad hanc enim cœnam iam ante Chriſti incarnationem omnes Iudæi inuitati fuerant. ad hanc & patriarchæ & prophetæ eos inuitauerant. Illi autem venire noluerunt, ſed cœperunt omnes ſimul excuſare. *Primus dixit ei, Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam: rogo te habe me excuſatum. Et alius dixit, Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excuſatum. Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire.* In illo enim qui villam emit, auaritiam: in illo qui emit quinque iuga boum, falſam religionem: in illo verò qui vxorem duxit, luxuriam & carnis voluptates cognoſcimus. Multos enim hæc tria ſeparant à regno dei. Villam enim emit, qui huius mundi poſſeſſiones, diuitias, honores, & dignitates quærit. Ad hanc autẽ villam ille exire, ſempérq; videre eã deſiderat, qui in his multum delectatur, omnémque ſuam ſpem in eis ponit. Talibus autem ſi quando Epiſcopi & ſacerdotes melio ra perſuadent, promittunt ſe facere quod eis præcipitur, ſed impedimenta obiiciunt, excuſationes inueninnt, & vt ipſi pro eis deum deprecentur exorant. Hoc autem quid eſt aliud dicere, niſi rogo te habe me excuſatum? Quinque autẽ iuga boũ, quinque ſunt libri Moyſi. Hos autem Iudæi emerunt, pro his circuncisi ſunt, pro his decimas & primitias & ſacrificia offerunt, Hos tamen nondum proba tos habent, quia nondum eos intelligunt. Si enim eos intellexiſſent, nulla eſſet excuſatio, quin ad hanc cœnam iam veniſſent. Sed quia eos non intelligunt, dum eos venerari ſe ſimulant, ſuam iuſtitiam quærentes ſtatuere, iuſtitiæ dei non ſunt ſubiecti. Vt enim apoſtolus ait, zelum dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. His autem &ſi excuſationem quærant, excuſatio tamen nulla erit. Sic enim ait dominus, Si non veniſſem & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Bene autem non per quinque

boues,ſed per quinque iuga boum,hi quinque libri ſignificantur:quoniam dupliciter intellecti(id eſt,ſecundum literam & ſecundum ſpiritualem intelligentiam) quinque iuga faciunt. Qui verò ſic eos coniunxerit,cõfidenter cũ eis in agro dominico laborare & arare poteſt, quorũ quidem labor inutilis eſt, ſi ab inuicem ſeperati fuerint. Iudæi enim qui alterum bouem, id eſt intellectum ſpiritualem nõ habent,in altero boue,id eſt in ſola litera laborare volentes, nullum de labore fructum ſuſcipiunt. Illi verò vxorem ducunt, qui ſe luxuriæ carníſque voluptatibus per omnia ſubiiciunt. Inter quos illi computari non debent quibus apoſtolus ait,Qui habent vxores,tanquam non habentes ſint. Et iſti quidem excuſari non quærunt, quia ſolam hanc vitam diligentes, aliam pro nihilo ducunt. Cogitant enim(vt apoſtolus ait)de his ſolummodò quæ mundi ſunt, quomodo placeant vxori. *Et reuerſus ſeruus nuntiauit hæc domino ſuo.* Vnde Eſaias, Domine quis credit auditui noſtro? *Tunc iratus paterfamilias dixit ſeruo ſuo, Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, cæcos, & claudos introduc huc.* Quia enim Iudæi ad cœnam venire & credere noluerunt, ad Gentes apoſtoli mittuntur. Vnde apoſtolus, Vobis (inquit) primùm oportebat prædicari verbum dei: ſed quia repuliſtis illud, & indignos vos feciſtis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Pauperes enim, debiles, cæci,& claudi erant Gentiles, quia nec legis diuitias, nec virtutum fortitudinem,nec ſcientiæ lumen habebant, nec in via mandatorum dei rectis pedibus incedebant. Inuitati tamen ad conuiuium Chriſti,diuites & fortes facti ſunt, & interius illuminati iam in via non errant,ſed recto tramite gradiuntur. *Et ait ſeruus, Domine, factum eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt.* Iſte enim locus tunc complebitur, quando hæc vita finietur. Adhuc enim quotidie mittuntur ſerui,adhuc ad hanc cœnam veniunt fideles, aliis per baptiſmum, aliis per pœnitentiam feſtinantibus. Iam neque viæ, neque ſepes, neque locus vllus ſiue abditus ſiue manifeſtus relictus eſt,ad quẽ Chriſti ſerui ſcrutandum non peruenerunt. Qui igitur huic cœnæ defuerint,non ſeruorum negligentiæ, ſed ſuæ hoc inobedientiæ deputent. Sequitur: *Dico autem vobis quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.*

Nemo

Nemo enim illorum qui vocati ſunt, & venire noluerunt, Chriſti cœnam guſtabit: nemo ſimul cum ſanctis ad æterni conuiuij epulas intrabit.

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEN.

Erant appropinquantes ad Ieſum publicani & peccatores vt audirent illum, & murmurabant Phariſæi & ſcribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis, Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens, Quis ex vobis homo qui habet centum oues: & ſi perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonagintanouem in deſerto, &c. Lucæ.15.

APoſtolus enim Corinthiis ſcribens ait, Si quis frater nominatur, & eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum eiuſmodi nec cibum ſumere. Cũ talibus igitur dominus cibũ ſumit, cum quibus apoſtolus præcipit cibum non ſumere. Et dominus quidem vt cõuertat, apoſtolus verò vt terreat, iſte terret ſuos, ille vocat extraneos. Vtrunque igitur bonũ eſt, & terrere proximos & mulcere extraneos, illos mulcemus vt conuertantur, iſtos terremus vt erubeſcant & à malo quieſcãt. Errant igitur phariſæi, peccatores penitus abominantes, non enim abominandi, ſed vocandi ſunt. Vocandi autem, aut blanditiis aut minis. Vocat eos dominus blandiendo, & manducando cum illis: vocat eos apoſtolus terrẽdo, nolens cibum ſumere cum illis. Sequitur: Et ait ad illos parabolam iſtã, dicens, Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonagintanouẽ in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat illam? Et cùm inuenerit eã, imponit in humeros ſuos gaudẽs, & veniẽs domum conuocat amicos & vicinos, dicẽs illis, Congratulamini, quia inueni ouem meam quæ perierat. Hoc autem quid ſignificet, ipſe ſubinferens ait, *Dico vobis quòd ita gaudium erit in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſupra nouagintanouem iuſtis qui non indigent pœnitentia.* Dicẽdũ eſt igitur quid homo iſte, quid centũ oues, quid vna perdita, & quid deſertũ ſignificet: vt illud quoq; ſcire poſſim⁹, quid ſignificẽt nonagintanouẽ iuſti, & vnus peccator qui pœnitentiã agit. Centũ enim oues, tota angelorũ & hominũ multitudo intelligitur. Ex his autẽ vna errauit, quãdo primus homo peccauit.

1. Corint. 5

Vnde Pſalm. ait, Erraui ſicut ouis quæ perierat: require ſeruum tuũ domine, quia mãdata tua nõ ſum oblitus. Remãſerũt igitur nonaginta & nouẽ, per quas nouẽ angelorũ ordines figurantur, ſiquidẽ totus hic numerus ex nouenis. Pro hac itaq; vna ſaluator noſter de cœlis deſcendit, nonaginta & nouem (de quibus modò diximus) ibi derelictis: ibi (inquam) derelictis, vnde & cœlum hoc in loco dicitur deſertum. Quodam enim modo cœlum dominus deſeruiſſe videbatur, quando inter homines corporaliter cõuerſabatur. Hãc enim vnam ouem imponens in humeros ſuos (ibi enim onera feruntur) gaudens domum rediit, cœlos aſcendit, vicinis & amicis, id eſt, angelis & archangelis, lętitiam fecit: & tantam lætitiam, quantam pro omnibus iuſtis, qui nunquam peccauerunt, nunquam habuerũt. Vſitatiſſimum etenim eſt, vt quanuis eum plus non diligamus, maiorem tamen de illo lætitiam faciamus, quem de maiori periculo diuinitus liberari videmus. Sequitur: *Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam vnam, nónne accendit lucernã & euertit domum, & diligenter quærit donec inueniat? & cùm inuenerit cõuocat amicas & vicinas, dicens, Congratulamini mihi, quia inueni drachmã quam perdideram.* Hæc autem ſimilitudo eadem eſt quę ſuperior: idem enim ſignificant decẽ drachmæ quod centũ oues. vna quoq; drachma & vna ouis perdita idem ſignificant: nouem verò quæ reſtant, nouem ordines angelorum ſunt. Quoniam autẽ regis imago in drachma exprimitur, nõ immerito per drachmam homo figuratur: quoniam ad ſui regis imaginem factus eſt homo. Hanc igitur drachmam (dei ſapientia enim ſic vocatur) Chriſtus quærere venit, lucernam ſui corporis accendit (diuinitas enim in capite, lumen eſt in lucerna) & huius mundi ampliſſimam domum euertit: Sicut ipſe ait, Nolite putare quia veni pacem mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium. Ex hoc enim erũt quinque in domo vna, duo in tres, & tres diuidentur in duos. Sic igitur vt hanc drachmã inueniret, hanc domum. i. hunc mundum dominus euertit, inter filium & patrem, inter matrem & filiam, inter ſocrum & nurum diſcordiam ponens, aliis fidem & iuſtitiam impugnãtibus, aliis defendentibus. Nemo enim prius pro fide pugnabat, cunctis in errore concordantibus. Hanc autem malam concordiam dominus

diſſipauit,

diſſipauit, domum euertit, & drachmam reperit. Vnde & apoſtolus ait, Oportet hæreſes eſſe, vt hi qui probati ſunt manifeſti fiant. Pro huius igitur inuentione, omnes vicinæ & amicæ, omnes virtutes & dominationes ſimul cum dei ſapientia in cœleſtibus gratulantur. Ceſſent igitur murmurare ſcribæ & phariſæi, non dicant, nec inuidioſe reprehendant quia hic peccatores recipit & mãducat cum illis. Venit enim dominus quærere & ſaluare quod perierat: & non venit vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

DOMINICA QVARTA POST PENTECOSTEN.

Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt, Nolite iudicare, & non iudicabimini, &c. Lucæ 6.

Estote (inquit) miſericordes: ſed quomodo? Sicut pater veſter miſericors eſt. Ipſe eſt enim qui ſolem ſuũ oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Ipſe non ſolùm miſericors, ſed ipſa quoq; miſericordia eſt. Ipſe eſt qui neminẽ vult perire, ſed omnes vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Sic igitur & vos eſtote miſericordes, hanc miſericordiæ regulam tenete. Magna eſt virtus miſericordiæ, omnibus aliis virtutibus ſuperior eſt. Vnde & per prophetam dicitur, Suauis dominus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Vnde & bene apud Græcos oleum vocatur. Sicut enim in liquoribus oleum, ita & in bonis operibus miſericordia ſuperior eſt. Quẽcunque enim liquorẽ in oleum fundas, oleum ſemper deſuper natat: oleo baptiſmus ſanctificatur, oleo eccleſia conſecratur. Nos quoque ideo oleo toties ſumus inuncti, vt ſemper miſericordiæ memores ſimus, & nunquã pietatis & miſericordiæ obliuiſcamur. Hinc eſt etiam quod dominus ait, Miſericordiam volo, & nõ ſacrificium. Sunt autem & alia multa quę de miſericordia dici poſſunt, ſiquidem miſericordia domini plena eſt terra. Sed quis ſapiens & cuſtodiens hæc, & intelliget miſericordias domini? Eſtote ergo miſericordes, & ita miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Omnes diligite, neminem odio habeatis. Orate pro perſequentibus & calumniantibus vobis, vt ſitis filij patris veſtri qui in cœlis eſt. *Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & nõ condemnabimini.*

Quare ergo iudices conſtituti ſunt? quare & leges poſitæ ſunt? gaudeant igitur homicidæ, lætentur adulteri, exultent ſacrilegi: nihil eis vlterius timendum eſt, ſi iam neque iudicandi neque damnandi ſunt. Quare ergo ſcriptum eſt, Maledictus omnis qui prohibet gladiũ ſuum à ſanguine? quare laudantur filij Leui, qui zelo iuſtitiæ nec ipſis ſuis parentibus pepercerunt? Quare dei ſapientia dicit, Diligite iuſtitiam qui iudicatis terram? Quare & Pſalmiſta ait, Iudicato egeno & pupillo, humilem & pauperem iuſtificate? quare in lege toties præcipitur, Si quis fecerit hoc vel illud, morte moriatur? Aliter igitur intelligendum eſt. Non iudicandi licentia aufertur, nõ iuſtitia prohibetur: temeritas tollitur, ambitio vetatur, & crudelitas interdicitur. Tale eſt igitur ac ſi diceret, Nolite iudicare ſine miſericordia, vbi miſericordia haberi & cuſtodiri poteſt. Nolite condemnare, nolite in danda ſententia eſſe præcipites: expectate dum ira tranſeat, ſuſtinete dum mens à furore conquieſcat. Non in voluntate, ſed in iuſtitia ſit iudicium veſtrum: non ſecundum voluntatem iudicetis, ſed diu deliberate ſententiam, tandem nocentes & impios condemnetis. Sic enim facit pater veſter qui in cœlis eſt, ſicut facit ille qui plenus eſt miſericordia, qui etiam damnando impios nunquam recedit à miſericordia. Ille (inquam) hoc facit qui non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Quare ergo eos occidit? quare eos damnat & iudicat? Non vult quidem vt moriantur, ſic tamen ſi conuertantur, ſi peruerſe agere quieſcant, & ad pœnitentiam redeant. Hoc autem ſi feceritis, & ſi ita iudicaueritis, neque iudicabimini, neque condemnabimini. Iudicate iniquos, damnate ſuperbos & impios: eos videlicet ſuperbos & impios, qui neque ad pœnitentiam redeunt, neque à ſua iniquitate quieſcunt. In propriis autem cauſis, & in quibus iudices conſtituti non eſtis, omnibus dimittite, omnibus veniam date, vt non plus contra vos fratres veſtri valeant peccare, quàm vos eis peccata dimittere. Si enim dimiſeritis hominibus peccara eorum, & pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Contrà verò, niſi dimiſeritis hominibus peccata eorũ, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. His autem

verbis

verbis quid aliud ſignificatur, niſi quia omnibus bonis, omni lætitia, omni dignitate, omníque beatitudine abundabitis, ſi & in vos peccantibus dimiſeritis, & à pietate & miſericordia non receſſeritis. Vnde & ſubditur, *Eadem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis. Dicebat autem illis & ſimilitudinem. Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foueam cadunt?* Ac ſi dicat, Non omnium eſt iudicare, non omnium eſt condemnare, non ad omnes pertinet de peccatis ſententiam dare. Hoc ſolummodo iudicum eſt, hoc ſolummodo prælatorum eſt. Cæci igitur ſunt, & mentis oculos amiſerunt, quicuuque id quidem quod ſui officij non eſt, & quod eis interdictum eſt, agere præſumunt. Tales autem dum temeritate quadam alios quanuis iniquos damnant & iudicant, ſimul cum eis in foueam cadunt: in foueam vtique damnationis æternæ. Et illi quidem propter peccata ſua, iſti verò propter temeraria & iniqua iudicia ſua. *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.* Hoc autem ad ſuperiora reſpicit: & tale eſt ac ſi dicat, Dixi vobis, eſtote miſericordes, & ita miſericordes, ſicut & pater veſter, ſicut dominus & magiſter veſter miſericors eſt. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius. Illum ſequimini, illum imitamini, illius formam & exemplum tenete, ad illius exemplum & formam viuite. *Quid enim vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? Et quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, ſine eiiciam feſtucam de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabem non vides?* Nolite (inquit) iudicare, & non iudicabimini. Iudica prius teipſum quicunque es, damna prius & corrige peccata tua. *Eiice prius trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies vt educas feſtucam de oculo fratris tui.* Hoc enim intereſt inter feſtucam & trabem, quod intereſt inter peccata & crimen. Apoſtolus autem loquitur dicens, Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum? domino ſuo ſtat aut cadit. ſtabit autem: potens eſt enim deus ſtatuere illum. Nolite itaque ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à deo, qui viuit & regnat, &c.

DOMINICA QVINTA POST PENTECOSTEN.

Cùm turbæ irruerent ad Ieſum vt audirent verbum dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth, &c. Lucæ 5.

STagnũ Genezareth ipſum eſt quod mare Galilææ: vnde & Matthæus hęc eadem ſcribens, ait, Ambulans autem Ieſus ſecus mare Galilęę, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrẽ eius, mittentes rete in mare: (erant enim piſcatores.) & vocauit eos. Matthæus itaque aliis omnibus, quæ in hoc euangelio narrantur, prętermiſſis ſolam vocationem apoſtolorum ſcribit. Lucas autem nõ ſolùm apoſtolorum vocationem, ſed alia quæ tunc temporis dominus egit, latius narrat. Nemo hic narrationis ordinem quærat, vbi ea quæ poſterius ſcribuntur, tempore priora inueniuntur. *Et vidit duas naues ſtãtes ſecus ſtagnum: piſcatores autem deſcenderant, & lauabant retia.* Duæ naues, duo populi ſunt, Iudęorum ſcilicet & Gentilium. Piſcatores autem, vtriuſque populi doctores & rectores intelliguntur. Et in altera quidem pontifices & ſacerdotes, in altera verò philoſophi & poëtæ piſcari ſolebant. Retia autem lauare eſt, ſuæ prædicationis ſententias exponere & dilucidare. *Aſcendens autem in vnam nauim quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere puſillum, & ſedens docebat de nauicula turbas.* In nauiculam Simonis dominus aſcendit, quia ſynagogam & Iudæorum populum prædicare venit. Vnde ipſe ait, Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël. De hac enim Simonis nauicula apoſtolus dicit, Qui operatus eſt Petro in apoſtolatum circunciſionis, operatus eſt & mihi inter gentes. Simonis igitur nauicula, Synagoga eſt, in qua dominus reſidens turbas docebat, quia ibi euangelium prædicauit, vbi omnes gentes docentur, & ad fidem vocantur. *Vt ceſſauit autẽ loqui, dixit ad Simonem, duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.* Tunc enim dominus loqui ceſſauit, quando poſt paſſionem ſuam à prędicatione quieuit. Et tunc quidem præcepit Simoni, aliíſque apoſtolis omnibus, vt nauiculam in altum ducerent, & retia in capturam laxarent, dicens eis, Ite in vniuerſum mundum, prædicate euangelium omni creaturæ. Itémque, Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Mare igitur eſt mundus. Vnde Pſalmiſta,

miſta, Hoc mare magnum & ſpatioſum, illic reptilia quorum nõ eſt numerus. De cuius etiam altitudine & profundo ſic ait, Deus noſter refugiũ & virtus, adiutor in tribulationibus quę inuenerunt nos nimis: propterea non timebimus dum cõturbabitur terra, & transferentur mõtes in cor maris. Retia verò euãgelia ſunt, quorum ſententiis fideles animæ capiuntur & illaqueãtur. Multa enim retia, multóſque piſcatores habet eccleſia. *Et reſpondens Simon dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus.* Sic enim & ſynagoga, quanuis multum laboraſſet, retia miſiſſet, ſcripturas expoſuiſſet, legem & prophetas prædicaſſet, tamen quia hoc in nocte, id eſt, in tenebris ignorãtiæ faciebat, ſiquidem quid diceret nõ intelligebat, valde paucos ex Gentili populo capere & ad ſe cõuertere potuit. *In verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam.* Hoc eſt enim quod per Pſalmiſtam dicitur, Annuntiaui & loquutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerũ. itémque, Mihi autẽ nimis honorificati ſunt amici tui deus, nimis confortatus eſt principatus eorum: dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabũtur. *Rumpebatur autem rete eorum: & annuerunt ſociis qui erant in alia naui, vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt mergerentur.* Tunc enim eccleſiæ & apoſtolorum rete rumpitur, quando Iudæi, hæretici, & infideles violentis argumentationibus euangelicæ prædicationi contradicunt. Vnde apoſtolus, Oſtium mihi magnũ apertum eſt & euidens, & aduerſarij multi. Veniunt igitur his in adiutorium ſocij de alia naui, quia ex aliis omnibus eccleſiis epiſcopi & ſacerdotes vndique in vnum cõueniunt, veritatem aperiunt, hæreticos damnant, & eos quos illi fraudulenter deceperant, ad fidem & eccleſiam reuocant. *Quod quum videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens, Exi à me, quia homo peccator ſum domine. Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium quam ceperant. Similiter autem Iacobum & Ioannem filios Zebedæi, qui erant ſocij Simonis.* Apoſtolus enim dicit, quæ ſtulta ſunt mundi elegit deus, vt perdat ſapientia: & infirma mundi elegit deus, vt confundat fortia: & ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret. itémque, Quia non agnouit mundus per ſapientiam deum, placuit deo per ſtul-

tos prædicatores ſaluos facere credentes. Quis igitur non obſtupeſcat?quis non miretur per tales prædicatores mundum cõuerſum, philoſophos ſuperatos,mundi ſapientiam deſtructam, & intra fidei retia atque in eccleſiæ nauiculam, tantam piſcium multitudinem eſſe collectam, præſertim quum prædicaret Chriſtum crucifixum, Iudęis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam? Sed quid ſignificat quod Simon Petrus ait, *Exi à me domine, quia homo peccator ſum*, niſi hoc quod in Canticis Canticorum eccleſia dicit, Fuge dilecte mi, fuge, aſſimilare capreæ hinnulóque ceruorum ſuper montes aromatum? Vnde & ipſe Iudæis dominus loquitur, dicens, Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Diximus enim nauiculam Simonis ſynagogam ſignificare. Hanc igitur dominum relinquere Petrus ſignificabat,quando vt à ſe exiret,eum rogabat. *Et ait ad Simonem Ieſus, Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens*. Ne timeas (inquit) ne obſtupeſcas, ſed potius gaude & crede, quia maiori piſcationi prædeſtinatus es. Vſque modò piſces cepiſti, amodò homines eris capiens: alia nauis & alia retia dabuntur tibi. *Et ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus ſequuti ſunt eum*. Factum eſt autem in Sabbatho ſecundo primo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli eius ſpicas, & manducabant, confricantes manibus. Quia alia omnia in Matthæo expoſita ſunt, hoc ſolum reſtat,vt quid ſignificet in Sabbatho ſecundo primo, dicamus. Tria enim prima, id eſt, principalia & maxima Sabbatha habebant Iudæi, quia tres in anno feſtiuitates primas & maximas celebrabant. Primum enim principale Sabbathum in Martio erat, id eſt,Paſcha. Secundum verò quando ſpicarum manipulos offerebant. Tertium autem in menſe ſeptimo colebatur. Secundum igitur primum, id eſt,principale & maximum Sabbathũ, illud erat, in quo ſpicarum manipulos offerebant. Et de his quidem in Leuitico ſatis diximus.

DOMINICA SEXTA POST PENTECOSTEN.

Amen dico vobis, niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus quàm ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Et reliqua. Matthæi 5.

Scribarum

SCribarum enim & phariſæorum iuſtitia fuit, vt bene prædicarent, & bene populum admonerent, non tamen ea faciebant quæ prædicabant & admonebant. Vnde alibi dominus ait, Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi: omnia ergo quæ dixerint vobis facite, ſecundum opera eorum nolite facere. Quare hoc? Dicunt enim, & non faciunt. Erat igitur eorum iuſtitia dicere & non facere, legem ſoluere & non adimplere. Hæc autem ad cœlorum regnum properantibus non ſufficiunt. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autē dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri ſuo Raca, reus erit concilio: qui autem dixerit Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Non (inquit) vobis ſufficiunt ad iuſtitiam ea quæ ſcribæ & phariſæi ſibi ſufficere non bene cogitabant. Maiora nouis quàm antiquis præcepta dantur: illis dicitur ne occidant, iſtis dicitur ne iraſcantur: illi ab homicidio, iſti ab ira & odio coërcentur. Sed quid eſt quod dominus ait, Qui autem occiderit, reus erit iudicio? Non enim omnis qui occidit, reus mortis in iudicio iudicatur: neque verò lex omnes damnat qui occidunt, quoniam & ipſa multos occidere iubet. Determinandus eſt igitur locus iſte, ſicut & cætera quæ breuiter dicta minus aliquid habere videntur. Dicit enim lex, Quicunque ſponte vel per odium & inſidias hominem occiderit, ipſe quoque occidatur. Cæteris verò tres ciuitates conſtituit, ad quas fugiant ne moriantur. Quod quid ſignificet, non eſt huius loci exponere. Videamus quod ſequitur. *Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio.* In quo iudicio? In hoc enim quod in eccleſia fit, non tenetur ita. In illo verò diſtricto iudicio, ſi omnis qui iraſcitur damnabitur, aut nulli aut pauci ſaluari poterunt. Quis enim tam quietę mentis eſt, vt aliquando non iraſcatur? Determinandū eſt igitur & iſtud, vt non de omni ira, ſed de inſtanti & perſeueranti intelligatur, quæ iam alio nomine odium vocatur. Ira enim inueterata, odium dicitur. Vnde & bene nō pręterito vel futuro, ſed inſtanti tempore vtitur, dicens, Omnis qui iraſcitur. Et hoc quidem manifeſtum eſt, quia ſic damnatur ille qui fratrē ſuum odit, ſicut & ille qui occidit: vterq; enim homicida vocatur. Hoc enim Ioānes apoſtolus dicit, Omnis qui odit fratrē ſuum,

homicida eſt: & ſcitis quòd omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem. Sic igitur omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri ſuo Raca, reus erit concilio. Raca enim mentis affectum cum indignatione & irriſione ſignificat: velut quum irridendo inflatis faucibus aliquem inſufflamus. Dicitur quòd Raca interpretatur vanus. Sed nunquid tam magnum peccatum eſt dicere Raca, id eſt, aliquem quolibet ſono vocis irridere, vt quicunque hoc dixerit, reus in concilio habeatur? Magnum enim peccatum eſt omnis iniuria. Dicatur ergo, Si quis dixerit fratri ſuo Raca, & eum irridendo qui irriſione dignus non eſt, ad indignationem & iram prouocauerit, in concilio epiſcoporum reus & culpabilis iudicabitur. Sæpe ex parua iniuria magnæ lites concitantur: quæ omnes in illius caput redundant, qui principalis cauſa earum extitit: ſecundum illud, Qui effundit aquas, caput eſt iurgiorum. Vnde & in lege præcipitur, Si egreſſus ignis inuenerit ſpicas, & comprehenderit aceruos frugum, ſiue ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum qui ignem ſuccenderit. Nam & ipſe dominus ait, Væ illi per quem ſcandalum venit. Si enim de verbo otioſo rationē reddituri ſumus, quanto magis de iniuriis & contumeliis? *Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis*. Quid eſt hoc ô domine? quid eſt hoc ô magiſter veritatis? quid enim ſi hoc dixerit & pœnitentiam egerit? Scimus enim multos ſanctorū non ſolùm fatuos, ſed hęreticos alios dicere non timuiſſe, eóſque de hæreſibus accuſatos victóſque damnaſſe. Nam & apoſtolus Paulus ſcribens ad Galatas, inſenſatos & ſtultos eos vocauit: quod quidem non minoris iniuriæ eſt, quàm ſi fatuos dixiſſet. Ait enim, O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit non obedire veritati? Et paulò pòſt, Sic ſtulti facti eſtis, vt quum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummamini. Sic igitur dicamus: Qui ſuperbiæ ſpiritu inflatus, non corrigendi gratia, ſed inuidioſe & malitioſe fratrem ſuum fatuum dixerit, eúmque contra ſe ad indignationem & odium prouocare non timuerit, tandiu gehennæ ignis reus erit, donec pœnitentia ductus, eum quem iniuſtè commouerat, quolibet modo quantum in ſe eſt, ſibi reconciliet. Vt autem ipſum dominum hoc ſenſiſſe intelligas, audi quod ſequitur. *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus*

cordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Ac ſi dicat, Fratrem tuum fatuum vocaſti, iratus eſt tibi, iuſtam cauſam habet aduerſum te, eius indignatio tuum peccatum eſt: non te recipio, vade prius & reconciliare fratri tuo. Et fortaſſe ideo has quas prædiximus iniurias nominatim dominus poſuit, quia tunc temporis magis in vſu habebantur, & aut paruum aut nullum peccatum eſſe videbantur. Dedit igitur nobis regulam, nouámque legem conſtituit, vt nullum peccatum negligamus: quoniam etiam illa quę minima eſſe putantur, niſi reſecata fuerint, animas perdunt & damnant. Neque verò quaſi parua negligenda ſunt, pro quibus deus offenſus, munera iam ante altare poſita recipere dedignatur. Sequitur: *Eſto conſentiens aduerſario tuo citò, dum es in via cum eo, ne fortè tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris.* Hoc autem tale eſt ac ſi diceret, Audiſti quid dixerim. Hæc verba vitæ ſunt & ſalutis, eſto igitur conſentiens eis. Hic eſt enim aduerſarius tuus. Quis enim ſic aduerſatur homini, vt ſermo diuinus? Vult enim iſte occidere: dicit ille, Non occides. vult iſte mœchari: dicit ille, Non mœchaberis. vult iſte furari: dicit ille, Non furaberis. Et tandem vno ſermone penè omnia comprehendens, ait, Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Eſto igitur conſentiens huic aduerſario tuo. Hoc autem citò, interim dum es in via cum eo. citò enim hæc via finitur: pauca ſunt miliaria. Tanta eſt hæc via, quanta eſt vita vniuſcuiuſque. Quanuis enim aliis longior, aliíſque breuior ſit, nulli tamen valde prolixa eſt. Poſtquam verò via completa fuerit, & vita finita, iam nihil proderit conſentire velle. Quid igitur? Accuſabit enim te aduerſarius tuus, tradet te iudici. Cur non dicis optime domine, Tradétque te mihi? Tu es enim qui conſtitutus es à deo iudex viuorum & mortuorum. Sed quid ſequitur? Et iudex tradet te miniſtro. O quàm iniquo miniſtro ad cruciandum traditur, qui bono conſiliario conſentire noluit. Poſtea verò quid fiet? Et in carcere mittaris. Carcer iſte, infernus eſt. Qualis miniſter, talis & carcer. Ille enim eſt crudelior omnibus, iſte formidoloſior & horribilior vniuerſis, in quo tenebræ nunquã deficiunt,

in quo ignis nunquam extinguitur, in quo vermis nunquam moritur. *Amen dico tibi non exies inde, donec reddas nouiſsimum quadrantem*. Magnum eſt hoc debitum, infinita & innumerabilis eſt pecunia iſta, ad cuius nouiſſimum quadrantem nunquam venitur, qui ſemper ſoluitur, nunquam finitur.

DOMINICA SEPTIMA POST PENTECOSTEN.

Cùm turba multa eſſet cum Ieſu, nec haberent quod manducarent, conuocatis diſcipulis, ait illis, Miſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent, &c. Marci 8.

LEgitur ſuperius, quum veniſſet Ieſus ſecus mare Galilææ, aſcendens in montem, ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos, & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos, ita vt turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, & cæcos videntes, & magnificabant deum Iſraël. Merito enim Ieſus in mõtem aſcendit tanta & talia miracula facturus, vt in montem in quem aſcendit, eius poteſtatis altitudo, & in miraculis quę fecit eius diuinitatis virtus appareat. Sequantur igitur eum ſuper montes aromatum, quicũque illum imitari & ſanari deſiderant. De quibus montibus eccleſia dicit, Fuge dilecte mi, aſſimilare capreæ, hinnulóq; ceruorum, ſuper montes aromatum. Ieſus autẽ vocatis ſuis diſcipulis dixit, *Miſereor ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent*. Tres enim dies, tria ſeculi tempora ſunt: ante legem ſcilicet, ſub lege, & ſub gratia. Tribus igitur diebus turbæ cum domino perſeuerant, quia totis his tribus temporibus viri ſancti ſpiritu dei pleni in Chriſtũ credunt, Chriſtum expectant, eiúſque panibus & doctrina magno deſiderio refici cupiunt: & non habent quod manducarent, quia panis uiuus qui de cœlo deſcendit, nondum eis appoſitus fuerat, nondum leo de tribu Iuda librum aperuerat, neque ſeptem ſignacula eius ſoluerat. Tertio igitur die, id eſt, hoc tertio ſuæ incarnationis tempore turbas reficit, neque vlterius eas fame perire patitur. Vnde & dicit, Et dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

Omnes

Omnes enim in via ſumus, omnes ad patriam tendimus. De hac enim via Pſalmiſta ait, Viam mãdatorum tuorum cucurri. Itémque, Beati immaculati in via, qui ambulant in lege domini. In hac autem via deficiunt ieiuni, per hãc viam currere non poſſunt, qui Chriſti pane non ſunt refecti, præſertim ſi de longe venerunt. Longe eſt enim à peccatoribus ſalus. Sicut enim hęc via breuis & facilis eſt bonis, ita longa & difficilis eſt malis. *Et dicunt ei diſcipuli, Vnde iſtos poterit quis hic ſaturare panibus in ſolitudine?* Fortaſſe immemores erant Chriſti diſcipuli, quòd dominus ex quinque panibus quinque millia hominum iam ſuperius ſatiauerat. Et ait illis Ieſus, Quot panes habetis? At illi dixerunt, Septem, & paucos piſciculos. Septem enim panes, ſeptem libri ſunt veteris teſtamenti, quos Heptateuchum vocamus: ſiue etiam ſeptem gratiæ ſpiritus ſancti. Pauci verò piſciculi, pauci libri noui teſtamenti. Valde enim pauci ſunt libri noui teſtamenti comparatione veteris Iſti tamen pauci ſi illis ſeptem panibus coniungantur, cunctis hominibus ad animarum refectionem ſufficiunt. Sine illis enim neque comedi poſſunt, neque ſaturitatem vel fortitudinem comedentibus tribuunt. Sunt enim illi ſeptem panes, ſapientia, & intellectus, conſilium, & fortitudo, ſcientia, & pietas, & timor domini. Sed quis ſine ſapientia ſapiat? quis ſine intelligentia intelligat? quis ſine conſilio prouidus? quis ſine fortitudine fortis? quis denique ſine ſcientia ſciens? ſine pietate pius? & ſine dei timore fidelis? Non igitur iſti piſces ſine illis panibus comedi poſſunt. Et meritò piſces libri iſti dicuntur, quoniam in nouo fonte natant: de quo ſcriptum eſt, Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. *Et præcepit turbæ vt diſcumberent ſuper terram.* Super terram enim diſcumbunt, quicunque terram & puluerem ſe eſſe cognoſcunt. Vnde & dicitur, Quid ſuperbis puluis & cinis? *Et accipiens Ieſus ſeptem panes, & piſces, gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis.* Frangit autem dominus & panes & piſces, quoniam prout vult & ſancti ſpiritus gratias vnicuique tribuit, & profunda ſanctarum ſcripturarum myſteria pandit. Sed quibus dat, niſi diſcipulis ſuis? quibus hæc prædicanda largitur, niſi epiſcopis & ſacerdotibus? Iſti enim ſunt quos conſtituit dominus ſuper familiam ſuam, vt det

illis cibum in tempore. Iſti cæteros paſcunt, iſti pane diuini eloquij totam eccleſiæ turbam reficiunt. *Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt.* Comedamus igitur & nos, vt ſaturemur, legamus vt intelligamus. Hunc enim cibum qui plus comedit, plus comedere appetit. Hic cibus mentem exhilarat, & quantò plus comeditur, tantò amplius creſcit. Vnde & ſubditur, *Et quod ſuperfuit de fragmentis tulerunt ſeptem ſportas plenas.* Plura ſunt fragmenta, quàm panes: quia plures ſunt qui nunc fragmenta ſuſcipiunt, quàm illi qui tunc illos panes & piſces comederunt. Nónne vides quanta librorum volumina ex his quatuor euangeliis multiplicata ſunt? Sed quid per ſeptem ſportas, niſi ſeptem eccleſiæ ſignificantur, per quas omnes aliæ eccleſiæ intelligantur? Vnde & Ioannes euangeliſta ſeptem eccleſiis ſcribit. Vnde & Eſaias ait, Apprehendent ſeptem mulieres virum vnum in die illa, dicentes, panem noſtrum comedemus. Panem nobis modò datum, panem quo repletæ & refectæ ſumus. Et quaſi dicerent, Nos enim ſumus illę ſeptem ſportæ, quas plenas fragmentis olim in deſerto Apoſtoli ſuſtulerunt. Quia igitur panem habemus, panem noſtrum comedamus. *Erant autem qui manducauerunt quatuor millia hominum*, extra paruulos & mulieres. Quare autem paruuli & mulieres non numerantur, niſi quia in dei populo computari digni non ſunt, qui vel paruulos in ſtultitia & fatuitate, vel mulieres in mollitie & debilitate imitantur? Vnde Apoſtolus, Nolite (inquit) pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote.

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces: à fructibus eorum cognoſcetis eos. &c. Matthæi 7.

ATtendite (inquit) & cauete vobis à falſis prophetis, à malis ſacerdotibus & epiſcopis, attendite à ſimoniacis & hæreticis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium. Ouium ſimplicitatem ſimulant, ouium innocentiam fingunt, & ouium patientiam mentiuntur. Quos quidem ſi interius videretis, ſi ſub veſtibus cerneretis, aliud ibi quàm

quàm ouem eſſe,cognoſceretis.Latet enim lupus ſub ouina pelle:& quos exterius oues eſſe putatis,intrinſecus ſint lupi rapaces. Lupi enim rapaces ſunt, qui ad hoc non venerunt vt gregem cuſtodiant, ſed ad hoc vt furentur & rapiant, mactent & perdant. Quomodo autem eos cognoſcere poſſitis,audite. Sicut enim vnaquęque arbor à fructu ſuo cognoſcitur, ita vnuſquiſque homo in operibus ſuis cognoſci poteſt. Ideóque non dixit à foliis eorum, ſed *à fructibus eorum cognoſcetis eos.* Si enim verba attendamus, non facilè boni diſcernuntur à malis. Vnde & alibi dominus ait, Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi:quæcunque dixerint vobis facite,ſecundum opera eorum nolite facere. In quo apertiſſimè eos bene dicere & male facere oſtendit. Qui igitur in verbis non diſcernuntur,in operibus comprehenduntur. Prædicent igitur quicquid velint, vos autem opera conſiderate:ſi fideles ſunt, ſi mites,ſi patientes,ſi miſericordes,ſi humiles, ſi pacifici, ſi caſti,ſi beneuoli,ſi auaritiam oderint,ſi pecuniam non abſcondunt, & ſimilia, quæ enumerare longum eſt. Iſti ſunt fructus bonæ arboris: horum laudes,folia ſunt. Qui enim laudant hæc & non agunt, folia tantùm, & non fructus oſtendunt. Sic igitur à fructibus eorum cognoſcetis eos. Nam & ſpinæ & tribuli à fructibus ſuis cognoſcũtur: quoniam neque in ſpinis vuę,neque in tribulis ficus colliguntur. *Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit, Non poteſt arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere.* Verum eſt enim quòd omnis arbor bona facit fructum bonum, & omnis arbor mala facit fructum malum. Sed quomodo illud verum eſt, quod verum eſſe veritas dicit,vt nulla bona faciat malum, & nulla mala faciat bonum? Nemo enim tam iuſtus, qui aliquando non peccet. Hoc enim Ioannes Apoſtolus ait, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus,& veritas in nobis non eſt. Omne autem peccatum, malus fructus eſt. Malus igitur fructus etiam in bona arbore reperitur. Similiter autem nemo tam iniquus, qui aliquando bonum non agat. Neque enim fieri poteſt, vt ſaltem verum aliquando non dicat. Verum autem dicere bonum eſt. Inuenitur igitur bonus fructus & in arbore mala. Quid igitur? quomodo verum eſſe probabi-

mus,quod verum eſſe non dubitamus?Veritas enim mentiri non potuit. Verum eſt itaque quòd nulla arbor bona malos fructus facit, & nulla arbor mala fructus bonos facit. Verum vtique eſt, ſed cum determinatione verum eſt. Dicatur ergo: Nulla bona arbor, ſecundum hoc quòd bona eſt, fructus malos facit. Nullum enim contrarium ſuum contrarium generat. Nam neque dulce facit amarum, neque ſanitas ægritudinem, neque frigus calorem, neque veritas falſitatem. Non igitur bonum facit malum, neque malum bonum, contraria enim ſunt. Omnis enim arbor ſecundum ſuam naturam bona eſt,& bonos fructus facit. Secundum corruptionem verò mala eſt,& malos fructus facit. Quid autem in arbore ſignificetur intelligis. Arbor enim iſta, homo eſt. Sed vis videre quia non hominis natura,quæ vtique bona eſt,facit fructum malum, ſed eius corruptio & peccatum? Audi quid Apoſtolus dicat, Non enim quod volo hoc ago, ſed quod nolo malum, illud facio. Si autem quod nolo, illud facio, iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Inde igitur dicitur arbor mala, non quòd ſecundum ſe mala ſit, ſed quia in ea eſt corruptio mali. Et ſi parum quidem corrupta eſt, quaſi iam à corruptione ſana, non mala, ſed bona vocatur. Si verò multum corrupta eſt, mala & non bona vocatur. Ab eo enim ſuſcipit nomen,quod magis in ea abundat. Cognoſcuntur igitur falſi prophetæ à fructibus ſuis: quoniam etſi aliquando bonum aliquid facere videantur, tamen quia vel pro lucro, vel pro laude faciunt, eorum ſimulatio diu celari non poteſt. Quia enim omnia opera ſua faciunt vt videãtur ab hominibus,ipſum quoque quod bonum eſſe videtur, bonum non eſt. Sequitur: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Tunc enim arbores exciduntur,quando homines moriuntur. In ignem verò tunc mittentur,quando dicetur eis, Ite maledicti in ignem æternum. *Non omnis qui dicit mihi domine domine intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum.* Dicere enim domine domine, adulatio eſt: ſeruire autem ei ſicut domino, amor eſt, dilectioníſque probatio, & patris filiíque voluntas. Tantum autem intereſt inter dicere & facere,quantum inter folia & fructus. Hæc igitur ad ſuperiora

riora ſpectant, vbi ait, A fructibus eorum cognoſcetis eos. Sequitur: *Multi dicent mihi in illa die, Domine domine, nónne in nomine tuo prophetauimus, & in tuo nomine dæmonia eiecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos: Diſcedite à me qui operamini iniquitatem.* Qui ſunt enim iſti multi, niſi illi quos modò paulò ſuperius falſos prophetas nominauit? Iſti autem multi, hæc turba non modica, dicent in illa die, In qua die? Non quæras nomen eius, quia notiſſimum eſt. Quid dicent? Domine domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? Prophetauit autem Balaam, prophetauit & Caiphas. Hoc enim dicit euangeliſta, quia quum eſſet pontifex anni illius prophetauit, dicens, Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Dæmonia verò vſque hodie eiiciunt, aliáſque multas virtutes faciunt, & qui baptizant & qui prædicant. Quot enim ſunt crimina, tot ſunt & dæmonia in vnoquoque. Vnde & dominus de Maria Magdalena dicitur expuliſſe ſeptem dæmonia, quoniam (ſicut alibi dicitur) dimiſit ei peccata multa, quia dilexit multum. Hæc autem dæmonia eiiciuntur, quando euangelica prædicatione, à quocunque nuntietur, peccatores pœnitent & conuertuntur. Faciunt autem & alias multas virtutes, quia cæcos illuminant, leproſos curant, & mortuos ſuſcitant. Has enim virtutes fecerunt in corpore aliquanti prædicatores, in anima verò faciunt omnes. Neque verò minus eſt animam ſanare, quàm corpus. Corpus enim ſanatur, & moritur: anima verò ſanatur, & nunquam moritur. Vis autem ſcire quæ anima ſit cæca? Anima enim infidelis quæ deum non videt, & veritatem non intelligit, cæca eſt. Leproſa verò eſt illa, quæ vitiorum maculis ſordeſcit. Illa verò mortua eſt, quæ in crimine perſeuerat. Toties igitur prædicatores cæcos illuminant, leproſos curant, & mortuos ſuſcitant, quoties iniqui homines eorum monitis & prædicatione conuertuntur, & pœnitentia ducti, diabolo & omnibus operibus eius abrenuntiant, & ſuæ ſalutis medicinam ab illis ſuſcipiunt. Sed quid hoc eis prodeſt, quum illis dominus dicat, Nunquam noui vos, diſcedite à me qui operamini iniquitatem. Quid eſt, nunquam noui vos? Nunquam dilexi vos, nunquam veſtra opera mihi placuerunt. Nouit

enim eos dominus, atque dilexit ſecundum naturam quã in eos creauit. Non nouit verò, neque dilexit, ſecundũ corruptionem qua eos vitiauit diabolus. *Omnis ergo homo qui audit verba mea hæc, & facit ea, aßimilabitur viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petram.* Non ergo ſufficit audire verba dei. Hoc enim & apoſtolus ait, Non auditores legis iuſtificabuntur apud deũ, ſed factores. Audire enim omnium eſt, facere paucorum. Domus autem quæ ſupra petrã fundata eſt, firmum & ſtabile fundamentum habet. Sapiẽs igitur eſt qui ſic ædificat. Fundamentum prius quærendũ eſt. Sed videamus quid hæc petra ſignificet. Apoſtolus enim dicit quia petra erat Chriſtus. Itémque, Fundamentũ enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitũ eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Inueniſti fundamentum, hic domum ædifica. Hic enim domum ædificabis, ſi hæc mandata ſeruabis. Crede & fac quæ præcepit Chriſtus, & fundabis in fundamẽto Chriſti. Ipſe erit tibi fundamentũ, ideóque non timebis pluuias & ventum. Hoc eſt enim quod ait, *Et deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat ſupra petram.* Vis autem videre domum ſupra petram fundatam, quomodo nec pluuias nec flumina nec ventos timeat? Certus ſum (inquit apoſtolus) quia neq; mors, neque vita, neque principatus, neque poteſtates, neque aliqua perſequutio poterit me ſeparare à charitate dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Quanuis enim furore & terrore, flagellis & minis, omniúmque tormentorum generibus, quaſi quibuſdam magnis vẽtorum & tempeſtatum procellis, ſuper ſanctos ſæuientes irruerẽt, eos tamen à Chriſti fide ſeparare nullatenus poterant. Hoc autem ideo fiebat, quia bene ſupra petram fundati erant. Videamus etiam de illa domo quæ non ſuper petrã, ſed ſuper arenam fundata eſt. *Et omnis (inquit) qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam. Deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina eius magna.* Qui enim verba dei audire delectãtur, & cuſtodire non curãt, ſuæ fidei domum ſéque ipſos ſuper arenam ædificant, quia facili aura perſequutionis deiiciuntur. Quorum quidem ruina tunc magna erit, quando malignorum ſpirituum furore

rore & ira, quaſi quodam magno impetu procellarum, in tartara præcipitabuntur. De quo naufragio nos liberare dignetur Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui cũ patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

DOMINICA NONA POST PENTECOSTEN.

Homo quidam erat diues qui habebat uillicum: & hic diffamatus eſt apud illum quaſi diſsipaſſet bona illius. Vocauit autem illum dominus ſuus, & ait illi, Quid hoc audio de te? Redde rationem uillicationis tuæ: iam enim non poteris amplius uillicare. Ait autem uillicus intra ſe, Quid faciam, quia dominus meus aufert à me uillicationem? Fodere non ualeo, mendicare erubeſco. Scio quid faciam, ut quum amotus fuero à uillicatione, recipiant me in domos ſuas. Conuocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo, Quantum debes domino meo? At ille dixit, Centum cados olei. Dixítque illi, Accipe cautionem tuam, & ſede citò, ſcribe quinquaginta. Deinde alio dixit, Tu uerò quantum debes? qui ait, Centum coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & ſcribe octoginta. Et laudauit dominus uillicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet. Lucæ 16.

HÆc autem ſecundum literam plana ſunt, & per ſingula exponere non eſt neceſſe. Dicat tamen ipſe dominus ad quid hanc ſimilitudinem dederit. Quia (inquit) filij huius ſeculi prudẽtiores filiis lucis in generatione ſua ſunt. Non enim villici iniquitatem, ſed prudentiam dominus laudat. Hic autẽ dominus qui villicum iniquitatis laudat, non dominus omniũ, ſed dominus villici intelligi debet. Non laudat eum de fraude quam fecit, ſed de ingenio quod ſibi in futurum proſpexit. Neſciens enim quomodo viueret, (ſiquidem fodere non valebat, mendicare erubeſcebat:) hoc ſingulare inuenit præſidium, vt qui prius domini ſui bona diſſipauerat, hanc in finem fraudem committeret. Laudatur igitur non de bonitate aliqua, ſed de calliditate & fraudandi aſtutia, vt qui bona domini ſui iam furando rapere non poterat, celando & abſcondendo ſubtraheret. Cui prudentiæ non ſolùm dominus villici, ſed & dominus omnium applaudere videtur, dum dicit, *Quia filij hu-*

ius ſeculi prudeniotres filiis lucis in generatione ſua ſunt. Prudẽtiores ſunt illi in malo, quàm iſti in bono. Vix enim inueniuntur aliqui ſancti qui tantam prudentiam habeant in acquirendis bonis æternis, quantam calliditatem iſti habent in acquirendis bonis temporalibus & fugitiuis. Pro his enim die noctúque vigilant, laborant, anguſtiantur, & per fraudes, rapinas, furta, proditiones, periuria, homicidia, & his ſimilia, has tales diuitias coaceruare non ceſſant. Denique quis dicere valeat, quantam ſe viciſſim decipiendo huius ſeculi prudentiam & calliditatem habeant? Audiant igitur hæc filij lucis, & à filiis huius ſeculi vinci erubeſcant. Ideo enim hæc ſcripta ſnnt, vt audiendo prudentiores fiant, non autem vt iniquitatis villicum imitando, fraudem in aliquo vel iniuſtitiam agant. Vnde & ſubditur, *Et ego vobis dico, facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, vt quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Facite (inquit) vobis amicos de Mammona iniquitatis, ſed non eo modo quo fecit villicus iniquitatis. Non fraudando aliena, ſed largiẽdo veſtra. Sicut igitur villicus iniquitatis, qui domini ſui bona diſſipauerat, ſciens quia iam vlterius villicare nõ poſſet, fecit ſibi amicos ad quorum auxilium poſt villicationem confugeret: ita & vos facite de mammona iniquitatis, & diuitiis domini veſtri quas diſſipaſti, quia auarè eas retinuiſtis, & ſecundum eius voluntatem non expendiſtis. Eas igitur pauperibus erogate, de his vobis amicos facite: vt quum defeceritis, in æterna recipiant vos tabernacula. Quæ diuitiæ quum ſua natura bonæ ſint, veſtra tenacitate iniquæ fiunt. Omnes enim diuitiæ iniquæ ſunt, quæ auarè retentæ propriis dominis nocent, vel quæ ex æqualitate non expenduntur. Tunc enim ex æqualitate eas expendis, ſi & tibi tantum reſerues quantum ſufficere poſſit, & cætera indigentibus largiaris. Vnde apoſtolus, Non enim vt aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate in præſenti tempore, veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum. In quo manifeſtè oſtenditur quia nõ neceſſaria, ſed ſuperabũdantia dare iubemur. Non enim vult apoſtolus vt ſic in dando prodigi ſimus, vt ipſi poſtea penuria tribulemur. Diuitiæ igitur, quæ per ſe quidem iniquæ ſunt, ſi ſic diuidantur, æternos vobis amicos & æterna taber-

bernacula pariunt. Per ſe quidem diuitiæ iniquæ ſunt, quia niſi diuidantur æquæ non ſunt. Diuiſæ autem iam nõ ſunt. iniquæ igitur ſunt, quandiu ſunt. Non enim dicuntur diuitiæ, quæ non ad ſuperfluitatem, ſed ad neceſsitatem reſeruantur. Si igitur tollas ab eis ſuperfluitatem, tolles & nomen iniquitatis. Sequitur. *Qui fidelis eſt in minimo, & in maiore fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in maiore iniquus eſt.* Hæc enim ſpecialiter de apoſtolis, & per eos de cæteris eccleſiæ diſpenſatoribus & prælatis dicuntur. Vnde & in huius euangelij principio dicitur q̃uòd hæc dominus direxerit ad diſcipulos ſuos. Maiora igitur Eccleſiæ negotia eis committenda & credenda non ſunt, qui in vita priuata fideles non extiterunt, & de illo modico quod habebant pietatis & miſericordiæ opera non fecerunt. At verò illos in prioratu fore fideles dubitare non debemus, quos de modico quod poſsident, libenter aliis ſubuenire videmus. Hic enim apoſtolus præcipit Epiſcopos non cupidos eſſe, nec turpis lucri ſectatores. Valde igitur conſiderandum eſt in electione præpoſitorum, quales in modico fuerint, & quid pietatis & miſericordiæ habuerint: quoniam qui in modico fideles non ſunt, in magnis quoque fideles non ſunt. Vnde & ſubditur, *Si ergo in iniquo mammona fideles non fuiſtis, quod veſtrum eſt, quid credet vobis?* Si de diuitiis, quæ fugitiuæ & fallaces & tranſitoriæ ſunt, miſericordiam non feciſtis, quis Eccleſiæ diſpenſationem & regimen, quod verum, æquum, & ſanctum eſt, & ſine dolo diſpenſari debet, vobis credere & committere audeat? Et ſi in alieno fideles non fuiſtis, quod veſtrum eſt quis dabit vobis? Illa enim aliena ſunt, & non noſtra, quæ ſic poſsidemus vt ſemper amittere timeamus. Noſtra verò ſunt de quibus ſecuri ſumus, & nunquam amittere timemus. Temporales igitur diuitiæ alienæ ſunt, noſtrę verò æternæ, ſi boni fuerimus & in his temporalibus ſpẽ non habuerimus. Sed illa quæ noſtra ſunt, & nobis prædeſtinata ſunt, nobis non dabuntur, ſi in hoc alieno fideles non fuerimus, quoniam ſub ea conditione & data & prædeſtinata ſunt nobis, ſi huius fidelitatis virtus inueniatur in nobis.

DOMINICA DECIMA POST PENTECOSTEN.

Quum appropinquaret dominus Ieruſalem, videns ciuitatem fleuit ſuper illam, dicens, Quia ſi cognouiſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. &c. Lucæ. 19.

REſuſcitato nanque Lazaro veniens dominus Ieroſolymam, ſedens ſuper pullum aſinæ, quum iam appropinquaret ad deſcenſum montis Olineti, cœperunt omnes turbæ diſcipulorum gaudentes laudare eum, voce magna dicentes, Benedictus qui venit in nomine domini. Et quidam phariſæorum de turba dixerũt ad illum, Magiſter, increpa diſcipulos tuos. Quibus ipſe ait, Dico vobis quia ſi iſti tacuerint, lapides clamabunt. Lapides enim Gentiles dicuntur, qui duri, ſteriles, & infructuoſi erant, & ligna & lapides adorabant. Iſti autem modò clamant, & Chriſti virtutes laudare non ceſſant. Vt igitur appropinquauit videns ipſam ciuitatem in ſuam necem conſpirantem, non de ſua morte quam illa machinabatur, ſed de illius ruina & perditione fleuit, dicens, *Quia ſi cognouiſſes & tu*. Sicut (inquit) ego fleo qui omnia video, & futura cuncta cognoſco, ſic & tu fleres ſi nunc ventura videres. Nobis fratres, nobis iſtæ lachrymæ fiunt, vt magiſtrum imitemur, & ab hoc tanto præceptore noſtro diſcamus, quid de noſtrorum inimicorum morte & ruina agere debeamus. Vnde & ipſe ait, Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vobis. Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nũc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. In hac (inquit) die, in hoc tempore tua ſunt, quæ ad pacem tibi breui tempore data ſunt. Nunc abſcondita ſunt ab oculis tuis ea mala quæ ſubitò venient tibi in diebus tuis. Et hoc exponit. *Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te vndique, & ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt. & non relinquent in te lapidem ſuper lapidẽ, eò quod non cognoueris tempus viſitationis tuæ.* Hæc autem omnia ſub Veſpaſiano & Tito filio eius completa ſunt, ſicut Ioſephus pleniſſime narrat: quando ex dura & longa obſidione tanta calamitas Iudæos oppreſsit, vt ipſæ matres filios

hios deuorarent. Et hoc ideo, quia non cognouerunt tempus viſitationis ſuæ, quando viſitauit eos oriẽs ex alto. De qua viſitatione Zacharias ait, Benedictus dominus deus Iſraël, quia viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ. Quod autem ait, Non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, hyperbolicè dictum eſt. Siue lapis ſuper lapidem relictus non eſt, quo vel ipſa ciuitas vel aliquis in tota ciuitate defendi potuiſſet. Prius enim ciuitas ipſa, deinde turris quæ Antonia dicebatur, poſtmodum verò templum illud nobiliſſimum, ſuper quod aliquanti confugerant, magna vi captum & deſtructum eſt. Qui ſi ſe hoſtibus tradiſſent, templum deſtructum non fuiſſet. In quod, quum iam incẽderetur, Titus intraſſe, multúmque illud laudaſſe dicitur. Huius autem ciuitatis deſtructio, cuiuſlibet animæ perditionem ſignificare poteſt, in qua, fide corrupta & virtutum populo deficiente, malignorum ſpirituum vitiorúmq; exercitus eam aggreditur, incendit, & diſsipat. De tali autem anima, Domini noſtri Ieſu Chriſti exempla ſequentes, nos quoque flere debemus: & tantò amplius flere, quanto ipſa de ſeipſa flere ignorat. Si enim ſuas infirmitates intelligeret, & calamitates quæ ei ſuperuenturæ ſunt cognouiſſet, fleret vtique & ipſa. Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis eius. Non enim muros ciuitatis, quanuis poſt modicũ perituræ, ſed animarum ruinam & perditionem flebat Ieſus: nobíſque exẽplum dabat, quid in tali re facere debeamus, quum peccatorem aliquem in æternam perditionem ruere videmus. Capta eſt autem ciuitas Ieruſalẽ poſt quadraginta & duos ãnos à Chriſti paſsione. Quod bene quidem Eliſæus ſignificauit, qui aſcendens Bethel, quum pueri ipſius loci illuderent ei, dicentes, Aſcende calue, aſcende calue, maledixit eis in nomine domini. Et ſtatim egreſſi ſunt duo vrſi de ſaltu, & occiderunt quadraginta duos ex illis. Ideo enim poſt quadraginta & duos annos à duobus vrſis, Tito videlicet & Veſpaſiano, Iudæi interfecti ſunt, quia Chriſto illudentes, in Caluariæ montem eum duxerunt, ibíque eum crucifixerunt. Sequitur: Et ingreſſus templum, cœpit eiicere vendentes in illo & ementes. Vnde & Matthæus ait, Et intrauit Ieſus in templum dei, & eiecit omnes vendentes & ementes in templo, & menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit. Au-

dite hæc Simoniaci, audite nefandi negotiatores, aut ceſſate à negotiis, aut exite de templo. Non enim vnum vel duos, ſed indifferenter omnes & vendentes & emētes dominus templi eiecit de templo. Ipſe & menſas mummulariorum, & cathedras vendentiū colūbas euertit. Vos nūmularij eſtis, vos colūbas venditis, vos ſine nūmo & pretio nihil agitis. Colūbas enim vendunt, quicunq; vel Eccleſias vel ſancti ſpiritus gratias pretio largiuntur. Horū autē cathedras dominus euertit, vt per hoc eos nō eſſe Epiſcopos intelligamus. Et dicit eis, Scriptum eſt ꝙ domus mea, domus orationis eſt, vos autē feciſtis eam ſpeluncā latronū. Latrones enim vos eſtis, quia per oſtiū nō intraſtis. Qui enim nō intrat per oſtiū in ouile ouiū, fur eſt & latro. Oſtiū enim Chriſtus eſt, qui, quoniā per eū non intraſtis, veſtras cathedras euertit. Per hoc enim oſtiū illi ſoli intrāt, qui ſecundum canonum inſtituta Epiſcopi conſtituuntur. Exite igitur de domo orationis: quæ quoniā vos in ea habitatis, facta eſt ſpelūca latronū. Nuſquā alibi corporaliter dominus reſtitiſſe, alios impuliſſe vel eieciſſe narratur. Si igitur eum in hoc quoq; imitari velimus, ſi aliter non poſſumus, violenter Simoniacos ab eccleſia pellere debemus, ſi tamen vires ſuppetunt, quibus hoc ſine eccleſiæ detrimento facere valeamus.

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN.

Dixit Ieſus ad quoſdam qui in ſe confidebant. &c. Luc. 18.

NVnquam arrogantia placuit deo, nunquam ſuperbia iuſtificata eſt. Vnde & de his qui omnia opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus, alibi dominus ait, Amen dico vobis, receperunt mercedē ſuā. Tales erant & iſti quibus hæc verba dominus loquebatur, qui ſe coram hominibus iuſtificantes, cæteros quaſi peccatores abiiciebāt & aſpernabātur. Domin⁹ autē, qui nō venit vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiā, neminē repellebat, ſed cū publicanis & peccatoribus manducabat. *Duo* (inquit) *homines aſcenderunt in tēplum vt orarent, vnus phariſæus, & alter publicanus*. Dominus phariſæis loquebatur, qui inde etiā phariſæi dicūtur, inde diuiſi, quoniā ſe præ cæteris meliores eſſe putabāt. Hic autē vnū phariſæum appoſuit, in quo quaſi in ſpeculo cæteri ſe quales erāt, videre potuiſſent. Et fortaſſe idem

idem ipſe ibi erat,de quo dominus iſta dicebat. *Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat, dicens, Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominũ, raptores,iniuſti,adulteri: velut etiã hic publicanus. Ieiuno bis in Sabbatho,decimas do ominiũ quæ poßideo.* Nihil horũ reprehẽſibile eſt. Nã & deo pro beneficijs gratias agere, & bis in hebdomada ieiunare, & de omnibus decimas dare, bonum valde & laudabile eſt. Aliud eſt igitur pro quo phariſæus iſte dãnatur. Hoc autẽ intus eſt, in corde eſt,in intẽtione eſt,quod quidem niſi à deo videri non poteſt. Deus enim non quid, ſed qua intentione aliquid dicamus,conſiderat. Nõ oris,ſed vocem attendit cordis:non ad riuos,ſed ad fontẽ reſpicit. Vnde manifeſtũ eſt, phariſæum iſtum per ſuperbiã & arrogantiã cũcta dixiſſe. Atq; in his quæ faciebat,magis hominibus, quàm deo placere volebat. Stultus qui pro tanto talíque ſeruitio nihil niſi vanam gloram pro mercede recipit. Sequitur: *Et publicanus à longè ſtans,nolebat nec oculos ad cœlum leuare,ſed percutiebat pectus ſuum,dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori.* A lõge ſtabat publicanus. qualis erat,talẽ ſe oſtendebat. Inde enim dicũtur publicani,ſiue quia nec publicè peccare erubeſcebant,ſiue quia publica vectigalia colligebant. Ex his enim fuit Matthæus publicanus, quem de teloneo dominus vocauit. Meritò ergo de publicanis ad phariſæos dominus ait,Publicani & peccatores præcedẽt vos in regnũ dei. Stabat igitur à longe publicanus: & quia peccatorẽ ſe eſſe ſciebat,propius accedere timebat. Nolebat autem nec oculos ad cœlum leuare, ne in eo ipſo dominum offenderet, quòd ad ſuperiora & ad ſedem dei, de limo profundi & de tanta voragine peccatorum reſpicere præſumpſiſſet. *Sed percutiebat pectus ſuum,dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori.* Meritò autem pectus percutiebat,quia ibi peccauerat,ibi erat fons & fouea & origo mali. Ibi enim eſt cor, bonorũ omnium atq; malorum ſecretariũ, inde omnia bona & omnia mala procedũt. Ex corde enim (ait dominus) exeũt cogitationes malæ,homicidia,furta,periuria,adulteria,& ſimilia. Hoc igitur publican⁹ ꝑcutibat & percutiẽdo ſe de ſeipſo quodãmodo vindicabat. Ideo enim Pſalmiſta dicit, Cor mũdũ crea in me deus. Quoniã ſi cor mundũ fuerit,à quo cõſiliario omnia noſtra conſilia ſuſcipimus,malũ facere non poterimus,niſi fortaſſe tale aliquid quod igno-

rantiæ imputetur: ſi tamen illud cor mundum dici poſsit, quod ignorantia maculatur. Propter hoc enim ſolis ſacerdotibus pectuſculũ ſemper de ſacrificiis datur, quia in eis totius populi cor & conſilium, omníſque doctrina & ſcientia continetur, vt bene cordati & pectoroſi ſemper ſufficiẽter habeant quod vnicuiq; interroganti reſpondeãt. Percutiebat igitur iſte pectus ſuũ, & dicebat, deus propitius eſto mihi peccatori. Non attendas huius cordis praua conſilia, dele peccata, & propiti⁹ eſto. Nihil in me eſt, vnde tibi placere, & veniam conſequi debeam, quoniã corde & corpore, cogitationibus & operationibus tibi peccaui. Omnibus iniquior ego ſum, & niſi per miſericordiã tuam ſaluari nõ poſſum. ideóq; propitius eſto mihi peccatori. Sic igitur nõ minus iſte ſe accuſabat, q̃ ille phariſæus ſe iuſtificabat. Sed quo fructu? qua mercede? Sequitur: *Amẽ dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domũ ſuam ab illo*. A quo illo? à tẽplo, an à deo? à templo vtique, & à deo. A templo enim deſcendit, ſed à deo iuſtificat⁹. Quare hoc? *Quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.* Sicut igitur publicanus ſe humiliando exaltatus eſt, ita & phariſæus ſe exaltando humiliatus eſt. Radix omnium malorum ſuperbia, cuſtos omnium virtutum humilitas.

DOMINICA XII. POST PNTECOSTEN.

Exiens Ieſus de finibus Tiri, venit per Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines decapoleos. &c. Marci. 7.

DEſcribit euangeliſta per quam viam in Galilæam dominus redierit. Sicut autẽ pentapolis à quinque, ita decapolis à decem ciuitatibus nominatur. *Et adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eũ vt imponat illi manũ.* Qui ſunt iſti qui ſurdum & mutum domino adducũt? Iſti enim ſunt apoſtoli & doctores, iſti ſunt epiſcopi & ſacerdotes, iſti ſunt quicunq; alios ſanare deſiderant, & ad fidẽ peruenire perſuadẽt. Surdus eſt enim omnis homo, qui audiẽdi aures nõ habet, & qui euãgelij verba audire cõtẽnit. Surdi erant illi quibus dominus dicebat, Qui eſt ex deo, verba dei audit: propterea vos non auditis, quia ex deo nõ eſtis. De talibus & Pſalmiſta ait, Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpẽtis, ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocẽ incantantiũ, & veneficia quæ incan-

incantantur à ſapiēte. Mutus verò eſt,qui deū non laudat, qui Chriſtum non confitetur, qui iuſtitiam non defendit, & qui iniuſtitiam non damnat. Tales illi ſunt de quibus dicitur,Canes muti,nō valentes latrare. Hos igitur debem⁹ ducere ad Ieſum, & pro eis rogare, vt eis manū imponat. Sanatur enim quem tangit Ieſus, ſanatur quem tangit Saluator,quia ipſa eſt ſalus & vita.Nō aliunde quærit herbas, ipſe eſt medicus & medicina.tāgit,& ſanat:reſpicit,& medetur.Vnde & ſubditur. *Et apprehendens à turba ſeorſum,miſit digitos ſuos in auriculas eius,& expuens tetigit linguā eius, & ſuſpiciens in cœlum ingemuit,& ait illi, Epphetha, quod eſt aperire.* Cognoſcimus hic eccleſiæ ſacramenta,hæc nouiter ad fidē venientibus ſacerdotes facere videmus. Dicunt Epphata, quod eſt adaperire, non vt exterioris hominis ſenſus, qui clauſi non ſunt, ſed potius vt interioris hominis aures aperiant, & linguam ſoluant, quatenus & verba vitæ diligenter intelligant, & intellecta aliis fideliter nūtient. Niſi enim aliud hoc ſignificaret, hunc tantum laborem in hoc homine ſanando dominus non ſuſcepiſſet. Poterat enim eum ſolo verbo ſanare,ſicut multos alios ſanare conſueuerat. Hoc tamen non fecit.Sed quid fecit? De turba eum traxit,digitos ei in auriculas miſit,expuit,& linguam tetigit, in cœlum ſuſpiciens ingemuit, & ait illi Ephata, quod eſt adaperire. Hæc enim turba,de qua hic homo à domino trahitur,vitiorū eſt multitudo, & malignorum ſpirituum turbulētus exercitus. Qui enim de hac turba non trahitur, à domino non ſanatur. Meritò igitur dominus de turba eum traxit, quem ſanare volebat. *Et miſit digitos ſuos in auriculam eius,* quia in illius auditum ſancti ſpiritus gratiam infudit, vt haberet ſpiritum ſapientiæ & intellectus,ſine quibus aures cordis non aperiuntur. De hoc enim digito ipſe quoque alibi ait, Si ego in digito dei eiicio dæmonia,quod Matthæus exponēs,ait,Si ego in ſpiritu dei eiicio dæmones,profectò peruenit in vos regnum dei.Expuit autē & tangit linguā eius,vt per hoc eū doceat ſuperflua cuncta abiicere, ſi linguam vult habere ſolutam & ad loquendum idoneam.Sæpe enim ſputum ad loquendum linguæ facit impedimentū. Eſt enim ſputus ſuperfluitas quædā,& ſtomachi capitiſq; purgatio. Qui igitur vult bene loqui,qui vult vt deo & hominib⁹ verba ſua placeāt,

omni ſuperfluo humore omníque impedimento & ſtomachum releuet,& mentem,quã per caput intelligimus.Poſſumus autem & per ſputum Chriſti quod ex capite quidẽ deſcendit, eius diuinitatis dulcedinem intelligere.Chriſti nanque caput (ait apoſtolus) deus eſt. Hæc autem dulcedo,hæc ſaliua noſtri redemptoris, linguas infantum fecit diſertas, quas olim vetiti pomi amaritudo ligauerat. De hac autem dulcedine ait Pſalmiſta, Guſtate & videte,quoniam ſuauis eſt dominus:beatus vir,qui ſperat in eo.Itémque, dulcis & rectus dominus. Et Petrus apoſtolus,Deponentes (inquit)omnem malitiam,& omnem dolum,& ſimulationes, & inuidias,& detractiones, ſicut modò geniti infantes rationabiles lac ſine dolo concupiſcite,vt in eo creſcatis in ſalutem, ſi tamen guſtatis quàm dulcis eſt dominus.Hæc igitur dulcedo, hæc ſaliua Chriſti pellit antiquum venenum, omnémq; amaritudinem de lingua fidelium. Hæc autem ſaliua illorum linguas non tetigit, qui Chriſtum non confitentur,& qui de fide interrogat,ſe credere non reſpondent.Si videas hominem mendacem, litigioſum,maledicum, malè loquentem,malè ſuadentem, & vaniloquiis vacantem,dic illius linguam non eſſe baptizatam,neque Chriſti ſaliuam eam tetigiſſe.Si verò videas aliquem veracem,ſapientem, bene loquentem,bene prædicantem,& dei laudibus & orationibus vacãtem,huius linguam Chriſti ſaliua non dubites eſſe infuſam. Sequitur, *Et ſuſpiciens in cœlum ingemuit.* In cœlum nanque dominus ſuſpexit,quia ſecundum humanitatem pro nobis ad patrẽ interpellat.Sed quare ingemuit, niſi quia hominem,quem ad imaginem ſuam creauerat, nunc ſurdum & mutum, & per omnia infelicem eſſe videbat, quem etiam per multas tribulationes & anguſtias ad priſtinam dignitatem redire oportebat? Poſt hæc autem omnia *ait illi, Epphata, quod eſt adaperire.* quia non prius ſenſus noſtri deo aperiuntur, non prius eius doctrinæ pluuiis fœcundantur, q̃ à Chriſto de turba trahamur,eiúſq; manu tangamur, & ipſius ſaliuæ dulcedine omni amaritudine mundemur atque ſanemur. Vnde & hic dicitur, *Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.* Non enim niſi rectè loqui poterat, quem dei virtus & ſapientia ſic tãgendò & medẽdo ſanauerat. *Et præcepit illis ne cui dicerent.*

Quanto

Quanto eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes, Bene omnia fecit, & ſurdos fecit audire, & mutos loqui. Quid eſt hoc? quare eis dominus hoc præcipiebat, vnde eos inobediẽtes fore ſciebat? Nobis fratres, nobis fiunt iſta, ad nos reſpiciũt, & ad noſtram iactãtiam inclinant: qui ſi aliquis dignum laude aliquando fecerimus, hoc non ad vulgi fauorem extollere & prædicare, imò humiliter abſcondere & celare debemus. Et hoc in contrarium vertitur: quia plus laudantur illi qui facta ſua abſcõdere volunt, quàm illi qui ea pro vana gloria manifeſtare contenduut. Vnde beatus Iob dixit, quòd laus hypocritæ ad inſtar puncti. De ſanctis verò dicitur, Rex verò lętabitur in domino, & laudabuntur omnes qui iurant in eo, quia obſtructum eſt os loquentium iniqua.

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN.

Quidam legiſperitus ſurrexit tentans Ieſum, & dicens, Magiſter, quid faciendo vitam æternam poßidebo? &c. Lucæ 10.

SVrrexit (inquit) legiſperitus legis cõditorem reprehendere volens: ſed nõ eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium cõtra deum. Peritus quidẽ erat, quem ipſe dei filius peritũ fuiſſe teſtatur. Sed quæ peritia vel ſapientia ad diuinæ ſapientię menſurã ſe extendere valeat? In hoc enim quod ait *tentans eum,* manifeſtè oſtendit, quia nõ ad hoc vt vitam æternã poſſideret, ſed vt in aliquo eum reprehenderet ſi poſſet, eum interrogabat. At ille dixit ad eum, In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis? Si (inquit) legis peritus es, & legem noſti, vtiq; quid de vita æterna lex dicat intelligis: dic ergo quid de hoc in lege ſcriptum ſit. *Ille reſpondens dixit, Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximũ tuum ſicut teipſum. Dixitque illi, Rectè reſpondiſti, hoc fac, & viues.* Ecce quomodo dominus comprehendit ſapientes in aſtutia eorũ. Ipſe legis peritus ſuam intentionem reuelat, & ad quid dominũ interrogauerit manifeſtat. Ipſe interrogat, ipſe reſpondet, ipſe ſuiipſius & magiſter & diſcipulus factus eſt. Sciebat enim quid in lege ſcriptum erat: hoc enim dominus eum fateri coëgit. Cur ergo interrogabat quod ſciebat? Ideo vtique, quia dominum re-

prehendere volebat. Dominus tamen eũ non reprehendit, ſed rectè eum reſpõdiſſe ait. *Ille autẽ volens ſeipſum iuſtificare, dixit ad Ieſum, Et quis eſt proximus meus?* Quia enim deũ & proximũ diligere ad iuſtitiã & vitam æternam poſſidendam ſufficere poſſe audierat, illico ſeipſum iuſtũ oſtendere voluit, quaſi qui deum & proximũ dilexiſſet, niſi fortè aliter quàm ipſe quis ſit eius proximus, dominus intelligeret. Vnde & ait, *Et quis eſt meus proximus?* Putabat enim fortaſſe illum ſolum ſibi eſſe proximũ, qui vel amore vel carnis coniunctione ſibi præ cæteris propinquior erat. Sed nõ eſt ita, dicente domino, Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedẽ habebitis? nónne & publicani hoc faciunt? *Suſpiciens autem Ieſus dixit, Homo quidem deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam diſpoliauerunt eum, & plagis impoſitis abierunt, ſemiuiuo relicto.* Quid enim homo iſte, niſi genus humanum? Quid Ieruſalem, niſi paradiſus? Quid Iericho, niſi mũdus iſte intelligitur? Iericho nanque interpretatur luna, quæ tantæ mutabilitati ſubdita eſt, vt nunquam in eodem ſtatu, nunc creſcendo, nunc minuendo, permaneat. Vnde & non immerito, hunc mundum ſignificat, cuius mutabilitas perpetua eſt, & niſi mutationibus ſtare non poteſt. Vt enim de cœlo, & tempore, de diebus, & mẽſibus, & annis taceamus, quæ ſemper voluuntur, & in ſe replicantur: neque aër, neque terra, neque mare, neq; ipſi homines ſuam perpetuò ſeruant figurã. Quorum omnium mutationes longum eſt narrare per ſingula. Tũc igitur genus humanũ ab Ieruſalẽ deſcẽdit in Iericho, quãdo in hũc mũdũ primus homo de paradiſo eiectus eſt. Totum enim humanum genus ſimul erat in eo: totum igitur ſimul deſcendit cum eo. Et incidit in latrones: latrones iſti, maligni ſpiritus ſunt, qui furtim & per latrociniũ, animarũ theſaurũ cunctis diuitiis excellentiorẽ, virtutes ſcilicet & bona opera, nobis ſubripiũt. Qui etiã diſpoliauerunt eum, nimirũ illa tunica immortalitatis, qua primus homo exutus, nudũ ſe intelligens, domino interroganti vbi eſſet, reſpõdit, dicens, Audiui domine vocẽ tuam, & abſcõdi me, eò ꝙ nudus eſſem. *Et plagis impoſitis abierunt, ſemiuiuo relicto.* Tot enim plagas vnicuique homini diabolus imponit, quot vitiis eum ſeruire cõpellit. Alios enim per ſuperbiam, alios per auaritiã, alios per luxuriam, atq; alios aliis modis

vulnerat

vulnerat & occidit. *Accidit autem vt ſacerdos quidã deſcenderet eadẽ via, & viſo illo præteriuit.* Quis eſt iſte ſacerdos, niſi Aaron cum filiis ſuis, totúſque ille ordo ſacerdotalis, quos pro cæteris orare dominus iuſſerat? Iſte autem eadem via deſcendebat, quia ipſe morti & corruptioni ſubditus erat. Vnde & viſo eo pręteriuit, quia eum liberare nõ potuit. *Similiter & Leuita, quũ eſſet ſecus locũ & videret eum, pertrãſiit.* Leuita enim nõ ſolùm Moyſes, ſed & tota Leuitica intelligitur. Quãuis enim ſoli filij Aaron ſacerdotio fungerẽtur, tota tamen tribus Leui orationibus inſtabat, quoniam de decimis & eleemoſynis viuebat. Pertrãſiit igitur & Leuita, quia neq; iſti genus humanũ à mortis periculo eripere potuerunt. *Samaritanus autem quidã iter faciens, venit ſecus eum, & videns eum motus eſt miſericordia.* Seipſum Samaritanum dominus dicit, quod nomen inimici ſui Iudæi impoſuerunt ei, dicentes, Nónne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Samaritanus autem interpretatur cuſtos. Quo nomine ille quidẽ dignus eſt, cui per prophetam dicitur, Cuſtos qui de nocte, cuſtos qui de nocte: & pſalmiſta, Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem, in vanum vigilant qui cuſtodiunt eam. Hic autem iter faciens, & ſicut cæteri homines ad finem tendens, ſua miſericordia hominem liberauit, & ſuo ſanguine redemit. Vnde & ſubditur: *Et appropians alligauit vulnera eius, infundens oleũ & vinum.* Qua in re dominus docuit, qualiter infirmis & ad pœnitentiam veniẽtibus mederi debeamus. Vulnera enim ligamus, quando hominẽ à peccato ceſſare iubemus. Quanto enim tempore in peccato homo perſeuerat, tanto tempore vulnera ſoluta & aperta habet. Oleum autẽ infundimus, quando miſericorditer cõſolando indulgentiã peccatori promittimus. Infundimus inſuper & vinũ, quãdo aſperè redarguendo ieiunare & carnẽ macerare iubemus. Non ſit igitur ſine vino oleum, nec oleum ſine vino. Vnde apoſtolus, Argue, inquit, obſecra: inſta opportunè, importunè. Obſecrando enim oleum, & increpãdo vulneribus vinum infundimus. *Et imponens illum in iumentũ ſuum, duxit in ſtabulum, & curam eius egit.* Iumentum Chriſti eius humanitas eſt. Hoc enim ferimur, hoc ad ſtabulũ & ad eccleſiam ducimur. De quo ipſe, Vt iumentũ, inquit, factus ſum apud te: & propheta, Verè lãguores noſtros ipſe tulit, & dolores

noſtros ipſe portauit. Chriſti enim humanitas nos docuit, nos redemit,nos in vnã fidẽ & in vnã eccleſiã collegit. Ibi curã noſtri agit, ibi nos quotidie ſanat & alit. *Et altera die protulit duos denarios,& dedit ſtabulario:& ait,Curã illius habe,& quodcũq; ſupererogaueris, ego quũ rediero reddã tibi.* Duo nanque dies,duo tẽpora ſunt. Primus dies ab Adam vſq; ad Chriſtũ,ſecũdus verò vſq; ad finẽ ſeculi. Hoc igitur ſecũdo die.i. poſtq̃ dominus in mundũ venit, duos denarios protulit,eóſq; ſtabulario dedit. Duo nãq; denarij,duo ſunt teſtamenta. Primo itaq; die vnus tantũ denarius datur,quia alter denarius nondum cõpoſitus erat : nũc autẽ duo denarij dantur, qui cunctis languẽtibus ad eccleſiã venientibus ad omnem expenſam ſufficere poſſunt. Stabulũ enim, eccleſia eſt : vnde & in ſtabulo dominus natus eſt. Stabularius, epiſcopus : ipſe enim ſtabulũ cuſtodit, eccleſiã regit,& dei animalia diuini eloquij pabulo reficit. Bonus ſtabularius, beatus Paulus : qui & duos denarios ſibi à domino cõmiſſos fideliter diſtribuit, & magnũ aliquid de ſuo ſupererogauit. Ait enim,De virginibus pręceptũ domini nõ habeo,cõſiliũ autẽ do. Audiamus igitur cõſilium,quod ſupererogando apoſtolus ait: Exiſtimo(inquit)hoc bonum eſſe propter inſtantẽ neceſſitatẽ, quoniã bonum eſt homini ſic eſſe: alligatus es vxori? Noli quęrere ſolutionẽ:ſolutus es ab vxore? noli quęrere vxorem. Si autẽ acceperis vxorem,nõ peccaſti:& ſi nupſerit virgo,nõ peccauit. Hoc apoſtolus ſupererogauit, hoc in duobus denariis nõ accepit. Supererogauit autẽ & multa alia. Quũ enim ei de euangelio viuere liceret,de euãgelio tamẽ viuere nolebat,ſed laborem labori ſupererogabat. Poſſumus autẽ per hãc ſupererogationẽ, ipſam quoq; bonam operationẽ intelligere. Qui enim teſtamentorũ verba exponit, denarios expẽdit:qui verò agit qđ exponit, etiã ſup denarios aliquid erogat. Cuius erogationis mercedẽ dominus ſe tũc redditurũ eſſe ꝓmittit, quãdo ad iudiciũ reuertetur. Sequitur: *Quis horũ triũ videtur tibi ꝓximus fuiſſe illi qui incidit in latrones? At ille dixit, Qui fecit miſericordiã in illũ. Et ait illi Ieſus, Vade & tu fac ſimiliter.* Ille enim ꝓxim⁹ eſt tibi,cui miſerendo appropinquas. Qui verò nulli miſeretur,nullũ ꝓximũ habet. Magna eſt igitur miſericordia,quę ignotis etiã& extraneis nos ꝓximos facit:magna eſt igitur miſericordia, per quã vita poſſidetur æterna.

DOMINICA

DOMINICA XIIII. POST PENTECOSTEN.

Dum iret Ieſus in Ieruſalem, tranſibat per mediā Samariam & Galilæam. Et quum ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi, &c. Lucæ 17.

OMnes in via ſumus, omnes ad patriam feſtinamus: alij quidem ad cœleſtem Ieruſalem, alij verò ad terram miſeriæ & tenebrarū. Nulla mora eſt in itinere, quotidie illuc quo tendimus appropinquamus. Hanc autem viam dominus & ſaluator noſter currere non eſt dedignatus. Vnde ipſe quoque alibi ait, Exiui à patre, & veni in mūdum: iterum relinquo mundum, & vado ad patrem. Hanc autem viam quum dominus teneret, quum mundum relinqueret, & ad patrem iret, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam. Sed quid per Galilæam, niſi Iudæos: & quid per Samariam, niſi Gentiles intelligimus? Inde eſt enim quod dicitur, Non coutuntur Iudæi Samaritanis. Per medium autem illorum tranſibat Ieſus, quia hos & illos vocabat, hos & illos prædicabat, hos & illos ſanabat, & ad fidem conuertebat. Quum autē hoc faceret, accidit vt ingrederetur quoddam caſtellum: per quod videlicet ſanctā eccleſiam intelligimus. Tūc enim prius in eam ingreſſus eſt, quando eam prædicando & baptizando conſtruere cœpit. Vnde ipſe ait, Ego ſto ad oſtium, & pulſo: & ſi quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum ipſo, & ipſe mecum. Cur autem caſtellum eccleſia dicatur, multæ rationes reddi poſſunt. Sed qui ſunt decem viri leproſi, niſi omnes peccatores? Quia enim hic numerus omnes in ſe numeros continet, frequenter decem pro omnibus ponuntur. Vnde & de ſanctis dicitur in Apocalypſi, Ecce miſſurus eſt ex vobis diabolus in carcerem, vt tentemini, & habeatis tribulationē diebus decem: id eſt, diebus omnibus. Omnis enim qui numerat, poſtquā ad decem venit, niſi iterum à capite incipiat, quid dicat non habet. Vnde manifeſtum eſt, quòd idem ſunt decem quod omnes. Quantū enim ad animam, Chriſto domino veniente omnes homines leproſi erant: quantum verò ad corpus, non omnes. Omnis fornicator, adulter, homicida, periurus, & ſacrilegus, ſecundum animam leproſus eſt. De leproſis autem percipit Moyſes, vt eiiciantur extra caſtra. Cum adulteris verò & fornicatori-

bus dicit Apoſtolus nec cibum ſumere. Quos enim pro ſuis iniquitatibus excommunicamus, quaſi leproſos extra caſtra eiicimus. Valde enim deterior eſt lepra animæ, quàm lepra corporis. Sed videamus quod ſequitur: *Qui ſteterunt à longe, & leuauerunt vocem, dicentes, Ieſu præceptor miſerere noſtri.* A longe enim ſtabāt, quia tales viri propius accedere non audebant. Similiter autem & nos tandiu à longe ſtamus, quandiu in peccatis perſeueramus. Vt igitur ſanemur, & à peccatorum noſtrorum lepra curemur, clamemus magna voce, & dicamus, Ieſu præceptor miſerere noſtri. Clamemus autem non ore, ſed corde: cordis enim vox altior eſt, clamor cordis cœlos penetrat, & ante thronum dei ſublimius eleuatur. *Quos vt vidit, dixit, Ite, oſtendite vos ſacerdotibus.* Reſpicere nanque dei, miſereri eſt. Vidit igitur eos, & mox miſertus eorum ad ſacerdotes ire præcepit. Non vt ſacerdotes eos mundarent, ſed vt mundos eos eſſe iudicarent. Præcipit enim lex, vt ſi plaga lepræ in homine appareat, ducatur ad ſacerdotem, & ſecundum eius arbitrium ſeparetur ſeptem diebus. Deinde ſacerdos contempletur: & ſi viderit lepram non creuiſſe, mundum iudicabit. Omnia autem hæc (vt ait Apoſtolus) in figura contingebant illis, ſcripta ſunt autem ad correctionem noſtram. Nam & nos peccatores multis modis ſeparamus: alios quidem à cibis, quos prius licitè vtebantur, alios à corpore & ſanguine Chriſti, alios ab eccleſiæ introitu, atque alios à noſtra communione: & alios quidem ſeptem, alios plures vel pauciores & dies & annos ſeparamus. In quibus ſi viderimus lepram non creuiſſe, mundos eos iudicamus, & eccleſiæ reconciliamus. Hæc eſt igitur cauſa quare dominus ad ſacerdotes hos leproſos ire præcepit. *Et factum eſt dum irent, mundati ſunt.* Hoc peccatores audiant, diligentérque intelligant. Facile eſt domino peccata dimittere. Prius enim multoties peccatori debita remittuntur, quàm veniat ad ſacerdotem. Vna enim eadémque hora & pœnitet & ſaluatur. Peccator enim quacunque hora conuerſus fuerit, vita viuet, & non morietur. Videat tamen quomodo pœniteat, videat quomodo conuertatur. Audiat quid dominus dicat: Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & fletu, & planctu, & ſcindite corda veſtra, & non veſtiméta veſtra. Intus igitur

in cor-

in corde conuertatur, quia cor contritum & humiliatum deus non ſpernit. Sed vide cuius obedientiæ fuerint iſti leproſi. Ad ſacerdotes eos ire dominus iuſſit: adhuc ſe leproſos eſſe videbant, adhuc ægritudinem ſentiebant, tamen ad ſacerdotes pergebant, quia non fruſtra hoc eis dominum iuſſiſſe credebant. Non tantæ obedientiæ fuit Naaman princeps militiæ regis Syriæ: cui quum Eliſæus præcepiſſet vt ſepties ſe lauaret in Iordane, acquieſcere nolebat, ſed potius indignatus abibat, donec ſaniori accepto conſilio fecit quod ei propheta imperauerat, lauit, & mundatus eſt. Et hoc fortaſſe iſti audierant, eiúſque exemplo admoniti, quid fides & obedientia poſſit intelligebant. *Vnus autem ex illis vt vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna voce magnificans deum, & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens, & hic erat Samaritanus.* Per hũc enim omnes illi figurãtur, qui poſtquam aqua baptiſmatis mundati ſunt, aut per pœnitentiam curati, iam non diabolum ſequuntur, ſed Chriſtum imitantur, poſt eum vadunt, eum magnificant, eum adorant, illi gratias agunt, & ab eius ſeruitio non recedunt. *Reſpondens autem Ieſus, dixit, Nónne decem mundati ſunt? & nouem vbi ſunt? Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriã deo, niſi hic alienigena.* Hoc eſt enim quod alibi ait, Quia multi ſunt vocati, pauci verò electi. Multi enim ſunt baptizati, multi à peccatorum lepra mundati, qui quoniam non Chriſtum ſequuntur, & iterum ad peccata reuertuntur, in electorum numero non computabuntur. Valde enim pauci ſunt boni, ad malorum comparationem. Sed quia iſte alienigena fuit, plures ex Gentibus quàm ex Iudæis ſaluandos eſſe ſignificatur. *Et ait illi, Surge, vade, quia fides tua te ſaluum fecit.* Magna eſt igitur virtus fidei, ſine qua (vt Apoſtolus ait) impoſſibile eſt placere deo. Credidit enim Abraham deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam. Fides igitur ſaluat, fides iuſtificat, fides interius & exterius hominem ſatiat.

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis deo ſeruire, & mammonæ, &c. Matthæi 6.

MOdò enim ſaluator noſter ſuperius de theſauro loquutus eſt: quem etiam quo in loco reponere debeamus oſtēdit, dicens, Theſaurizate vobis theſaurum in cœlo, vbi neque ærugo, neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur. Nunc autem dicit quia non poſſumus duobus dominis ſeruire, deo ſcilicet & mammonæ. Mammonæ nanque diuitiæ interpretantur. Reponat igitur in cœlo diuitias ſuas, qui deo familiariter ſeruire deſiderat. Qui enim diuitiis ſeruit, eius ſeruitium deus non recipit. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem in regnum cœlorum introire. Diuitiis autem ſeruire eſt, ſubiectionem quandam eis exhibere, & pro neceſſitate vel vtilitate eas expendere timere. Aliud igitur eſt ſeruire diuitiis, aliud habere diuitias. Ille enim diues à paupere non multum diſtat, qui in diuitiis ſpem non ponit, eáſque vtiliter largitérque diſtribuit. Hoc autem ſi ad literam non intelligatur, vt ſimplex ſermo dicere videtur, non ſolùm duobus dominis, ſed & multis dominis non eſt impoſsibile ſeruire. Ideóque de quibus dominis hoc intelligere debeamus, confeſtim ſubdidit, dicens, *Non poteſtis deo ſeruire & Mammonæ.* Iſtis enim duobus nemo ſimul ſeruire poteſt. Quis enim ſeruit mammonæ, niſi auarus? Auarus igitur deum contemnit & odio habet. Vnde hoc? Quia idolis ſeruit. Sic enim Apoſtolus ait, Hoc autem ſcitote, intelligentes quòd omnis fornicator, aut immūdus, aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti & dei. De auaritia nanque Zacharias propheta loquebatur, quum diceret ſe vidiſſe amphoram egredientem in qua mulier incluſa erat, quæ impietas vocabatur, cuius os ne egredi potuiſſet, maſſa plumbea claudebatur. Et ecce duæ mulieres, quæ habebant alas ſicut milui, ferebant amphoram in terram Semaar, vt ponerent eam ſibi ſuper baſim ſuam. Hæc autem ſuperius expoſuimus in eo euāgelio vbi ſaluator noſter loquitur, dicens, Spiritus domini ſuper me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me. Sequitur: *Ideo dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini.* Hæc enim ſpecialiter dicuntur Apoſtolis, eorúmque ſucceſſoribus, cæteríſque omnibus qui ad ſummum perfectionis culmen attingere

cu-

cupiunt. Talibus enim nulla terrenorum bonorum eſt ſolicitudo,qui habentes victum & veſtimentum,his contenti ſunt. Facile quidem & ſine omni ſolicitudine his abundant, qui totam ſpem ſuam in deum ponunt. Vnde Pſalmiſta, Iacta,inquit, cogitatum tuum in domino, & ipſe te enutriet.Itémque,Non vidi iuſtum derelictum,nec ſemen eius egens pane.Nónne anima plus eſt quàm eſca?& corpus plus quàm veſtimentum? Noli (inquit) quicunque es qui mundi gloriam ſpreuiſti, & deo ſeruire,& contemplationi vacare decreuiſti,noli ſolicitus eſſe animæ tuæ,id eſt vitæ tuæ,quia qui dedit vitam,dabit vel vnde regatur vita. Plus eſt enim anima, quàm eſca: plus eſt vita, quàm regimen vitæ. Qui igitur dedit quod maius eſt, & illud vtique dabit quod minus eſt. Valde enim hæc verba Apoſtolis erant neceſſaria, qui ſine ſacculo & pera vbique terrarum erant ituri. Quibus & dominus ait, Ecce ego mitto vos ſicut oues inter lupos. His autem (vt Apoſtolus ait) conſtituit dominus vt de euangelio viuerent. Dignus eſt enim operarius mercede ſua. *Reſpicite volatilia cœli,quoniam non ſerunt neque metunt,neque congregant in horrea,& pater veſter cœleſtis paſcit illa.Nónne magis pluris eſtis illis?* Nullum enim animal in hoc mundo deus creauit, quod pluris amoris & dilectionis,& pluris pretij & honoris ſit apud deum,quàm homo. Si igitur ea quæ propter hominem facta ſunt, & quæ ad ipſius comparationem aut parua aut nulla ſunt, ſine labore & ſolicitudine omnipotens deus paſcit, quantò magis eos non derelinquet, qui ad eius imaginem facti, eius gratiæ ſunt reconciliati?Quis autem veſtrum cogitãs poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum? Hoc autem tale eſt,ac ſi diceret,Quod vos quidem nec ſolicitudine, nec cogitatione, nec arte, nec ingenio, nec labore facere poteſtis, vt videlicet ad ſtaturam veſtram vnum cubitum adiiciatis, hoc ſine veſtra cogitatione & ſolicitudine deus in vobis operatur, quos de matris vtero tam paruos egredientes ad integram mẽſuram perfecti hominis prouexit.Ergóne paſcere non poterit,qui creare,viuificare,& hæc incrementa dare potuit?Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? *Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt:non laborant, neque nent, Dico autem vobis,quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis.* Putatis(inquit)quòd vos

ſine labore & ſolicitudine veſtire non poſſit, qui agros veſtit floribus, & lilia diſtinguit coloribus? Quomodo enim creſcunt lilia? quomodo tam pulchris operimẽtis induuntur? Nam neque laborare neque filare nouerunt: inſenſibilia enim ſunt: veruntamen ſatis excellentius ipſo quoque Salomone induta ſunt, qui & diuitiis & ſapientia cæteris illius gentis regibus excellentior fuit. Nemo enim vel arte vel ſapientia, dei operationis pulchritudinem imitari poteſt. Si autem fœnum agri, quod hodie eſt & cras in clibanum mittitur, deus ſic veſtit, quanto magis vos minimæ fidei? Si de his quæ infra vos ſunt hanc curam habet, quam curam de vobis eum habere putatis? *Nolite ſoliciti eſſe, dicentes, Quid manducabimus? aut quid bibemus? aut quo operiemur?* Quoniam ille nihilo indiget, qui vobis, ſi fidem habeatis, ſufficienter omnia miniſtrabit. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Vos autem hæc quęrere non eſt neceſſe. Quærere (inquam) cum labore & ſolicitudine. Ideóque dominus non ait, nolite quærere: ſed, nolite ſoliciti eſſe. *Scit enim pater veſter quia his omnibus indigetis.* Vnde Apoſtolus Petrus in epiſtolis ſuis loquitur, dicens, Omnem ſolicitudinem veſtram proiicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. *Quærite ergo primùm regnum dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.* Quærite (inquit) primùm regnum dei, quærite vitam æternam, quærite vt eccleſia creſcat, orate vt regnum dei eueniat, ſuámque nobis iuſtitiam tribuat, vt qui omnium iudices facti eſtis, omnes in iuſtitia & æquitate iudicare poſſitis: & hæc omnia adiicientur vobis. Hoc eſt enim quod alibi dicit, Centuplum accipietis, & vitam æternam poſsidebitis. Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinum enim pro futuro poſuit. Non enim vult dominus de futuro nos eſſe ſolicitos, qui neque de præſenti certi & ſecuri ſumus. Et in eo quidem quòd nos in craſtinum ſolicitos eſſe prohibet, præſentium quodammodo ſolicitudinem concedere videtur. Vnde & beatus Paulus, quaſi de præſenti ſolicitus, manibus ſuis laborabat, quod ei ad victum quotidianum ſufficere poſſet. Hac enim ſolicitudine otioſitas tollitur, nec tamen diuitiis ſeruitur. Cur autem de craſtino ſoliciti eſſe non debeamus, adiunxit: *Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibiipſi.* Ac ſi dicat, Sicut hodiernam ſolicitudinem non interdico, ita neque

neque craſtinam, poſtquam craſtinus dies aduenerit. Sit igitur hodiernus dies de ſe ſolicitus, & non de alio: ſimiliter & craſtinus, & cæteri per ordinem. Sufficit enim diei malitia ſua. Sufficit tibi ſi huius præſentis diei malitiam tranſire valeas. Cur ergo malitiam malitiæ, laborem labori, anguſtiam anguſtiis, fatigationem fatigationi ſuperaddere velis? Non enim pro malo, hoc in loco malitia ponitur, ſed pro fatigatione & labore. Sic enim dicere ſolemus, Multa mala hodie paſſi ſumus, quãdo aliquo magno labore fatigamur. Hoc autem alicui inconueniens eſſe videtur, niſi forte de ſolis Apoſtolis & ſimilibus intelligamus. Ad quid enim oues, & boues, & cætera animalia, quę hodie neceſſaria habuimus, completo die teneamus & cuſtodiamus, ſi omnino de craſtino ſolicitudinem non habeamus? Ad quid præterea agros & vineas colimus, eorúmque fructus in cellaria recõdimus? Patent & alia multa, quæ ſimili modo contra hæc dicere poſſumus. De illis igitur hæc intelligantur, quibus præter corporis neceſſaria, nihil in hoc mundo poſſidere placet. Tales enim prophetæ & apoſtoli fuerunt, tales & multos alios fuiſſe legimus. Si enim omnes homines tales eſſe vellent, non deeſſet deo vnde eos paſceret.

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

Ibat Ieſus in ciuitatem quæ vocatur Naim, &c. Lucæ 7. Require in feria v. poſt quartam dominicam quadrageſimæ.

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN.

Cùm intraſſet Ieſus in domum cuiuſdam principis Phariſæorum Sabbatho manducare panem, & ipſi obſeruabant eum. Et reliqua. Lucæ 14.

IN eo enim quòd ad panem manducandum in domum principis Phariſæorum dominum intraſſe Euangeliſta ſcribit, eum ſolis neceſſariis contentum, & non deliciosis cibis inhiaſſe oſtendit. Præſertim quum neque in ipſius principis domo aliud manducaſſe dicatur. In pane tamen, qui in omnibus principatum cibis tenet, omnia ciborum genera intelligere poſſumus. Vnde & de eccleſia dicitur,

quia panem otioſa non comedit. *Et ipſi* (inquit) *obſeruabant eum,* id eſt inſidiabãtur ei, vt vel in verbis eius aliquid audirent, vel in eius actionibus aliquid viderẽt, vnde eum reprehendere & accuſare potuiſſent. Quorum iniquam voluntatem dominus cognoſcens, eiſdem ipſis materiam dabat, in qua ſuæ intẽtionis iniquitatem declararent. Hoc enim ſequentia manifeſtant. *Et ecce quidam hydropicus erat ante illum.* Hæc eſt enim materia, qua & Chriſti virtus & Phariſæorum perfidia manifeſtetur. *Et reſpondens Ieſus dixit ad legiſperitos & ad Phariſæos, Si licet Sabbatho curare? At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit.* Reſpondit vtique Ieſus, ſed cogitationibus reſpondit. Cogitabant enim Phariſæi, & intra ſe dicebant, Ecce hydropicus adeſt, & Sabbathum eſt, videamus quid iſte agat. His enim cogitationibus reſpondens dominus, ait, Si licet Sabbatho curare? At illi vtrobique timentes tacuerunt. Si enim dixiſſent quia licet, iam non erat in quo eum reprehendere poſſent. Si verò dixiſſent quia non licet, timebant ſibi, quia & ipſi multa in Sabbatho operabantur. Tacuerunt igitur. Ipſe verò ſanauit eum, ac dimiſit. Et quia iam inſultare, & eum reprehendere cogitabant, vtpote qui cõtra legem feciſſet & Sabbathum violare non timuiſſet, præoccupauit eos, & reſpondens dixit, *Cuius veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, &c. Et non poterant ad hæc reſpondere illi.* Quid enim reſponderent, qui ſe tam euidenti ſyllogiſmo concluſos eſſe videbant? Sed videamus quid hydropicus iſte ſignificet: ſignificat enim aliquid. Hydropiſis enim ab aqua dicitur infirmitas. Hydropicus autem quanuis aqua plenus ſit, ſemper tamen ſitiens bibendo ſatiari non poteſt. Vnde & non immeritò auaros deſignat: quia quantò plus habent, tanto plus habere deſiderant. Neque verò habendo ſatiatur, quia inſatiabilis amor habendi auaritia definitur. Hos tamen, ſi ad Chriſti conuiuium veniant, & ibi abſtinentiam diſcant, & quid appetere & quid abiicere debeant intelligant, ſanat Ieſus. *Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos, Cùm inuitatus fueris ad nuptias, &c.* Hæc autem ſubinferens exponit, dicens, *Quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.* Inuitatus enim dominus ad conuiuium, conſiderans & intendens quomodo

modo digniores & primos accubitus omnes eligerent, & quomodo ſinguli ſe cæteris anteferre & exaltare deſiderarent, hanc eis parabolam dixit, quæ ad literam quoque intellecta, cunctis honeſtatem diligentibus valde vtilis & neceſſaria eſt. Dat enim & minoribus gratiam & maioribus reuerentiam. Sed quia parabola dicitur, aliquid aliud præter literam ſignificatur. Videamus igitur quæ ſunt iſtæ nuptiæ, qui ſunt & illi qui ad nuptias inuitantur. Iſte enim nuptiæ quotidie in eccleſia fiũt: quotidie dominus nuptias facit, quia quotidie dominus fideles animas ſibi coniungit, aliis ad baptiſmum venientibus, aliis hinc ad cœleſtia regna migrantibus. Ad has enim nuptias omnes nos inuitati ſumus, quicunque Chriſti fidem & ſignaculum ſuſcepimus. Hic illa menſa nobis apponitur, de qua dicitur, Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos qui tribulant me. Hic panis propoſitionis, hic vitulus ſaginatus, hic agnus qui tollit peccata mundi, hic panis viuus qui de cœlo deſcendit, hic calix noui teſtamenti apponitur nobis. Hic euangelia & Apoſtolorum epiſtolæ, hic Moyſi & Prophetarum libri, quaſi quædam fercula deliciis omnibus referta apponũtur nobis. Quid igitur amplius quærimus? quid primos accubitus eligimus? Vbicunque enim ſedemus, omnibus abundamus & nihilo indigemus. Veruntamen hic ſi accubitus quæris, vade & recumbe in nouiſſimo loco, non te ſuperbia eleuet, non ſcientia inflet, non nobilitas extollat: ſed quanto maior es, in omnibus te humilia, & coram deo inuenies gratiam: vt ſuo tempore tibi dicatur, Amice aſcende ſuperius, & tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus. In nouiſsimo quidem loco, quantum ad ſe, recumbebat Moyſes: quem quum dominus ad locum ſuperiorem inuitaſſet, & ad filios Iſraël mittere voluiſſet, reſpondit, Obſecro domine mitte quem miſſurus es. Non enim ſum eloquens, neque tanti (ac ſi dicat) officij dignus. Saul quoque quum humilis eſſet in oculis ſuis, rex à domino conſtitutus eſt. Sic & Ieremias in primum locum aſcendere timens, dicebat, A a a domine deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. Similiter autem & Paulus apoſtolus, qui dicebat, Ego ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſequutus ſum Eccleſiam dei. Primus igitur accu-

bitus, primus in Eccleſia locus, non ambitione, ſed humilitate, non nummis, ſed virtutibus quærendus eſt. Ad hunc igitur & pueri, & loqui neſcientes, ad hunc indocti, & indiſciplinati aſcendere timeant, ne forte dicatur eis, Da huic locum, & tunc cum rubore tenere incipiant nouiſsimum locum. Omnis enim qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN.

Acceſſerunt ad Ieſum Phariſæi, & interrogauit eum vnus ex his legis doctor tentans eum, Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege? Et reliqua. Matthæi 22.

PHariſæi autem audientes quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, conuenerunt in vnum. Recedentibus Phariſæis veniunt Sadducæi. Iterum recedentibus Sadducæis veniunt Phariſæi. Nunc iſti, nunc illi eum tentant: & quia rationibus eum capere & tenere non poſſunt, frequenti congreſſu eum mouere & fatigare conantur. Ipſe tamen omnibus reſpondens, aliis ſatisfecit, alios ſapientiſsimè concludit. *Et interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum, Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege?* Omnes eum tentant, omnes eum magiſtrum vocant: non tamen quaſi à magiſtro veritatem ab eo volunt diſcere, ſed potius (ſi fieri poſsit) eum quaſi incautum in aliquo ſermone capere deſiderant. Sed quid eis prodeſt? nihil enim ſapientia ignorat. Quid autem reſponderit dominus audiamus. *Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mēte tua. Hoc eſt maximum & primum mandatum. Secundum autem ſimile eſt huic. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his duobus mandatis vniuerſa lex pendet, & prophetæ.* Hæc eſt igitur cauſa quare hæc duo mandata prima dicantur & maxima, quia tantum poſſunt hæc duo, quantum & cætera omnia. Aliter enim hæc mandata neque prima neque ſecunda ſunt, quoniam in tabulis lapideis ſcripta non ſunt. Decem enim ſunt verba legis, quorum primum eſt, Non habebis deos alienos coram me. Primum igitur dicitur hoc mandatum, non quòd in ordine ſcripturæ primum ſit, ſed quòd in virtute ſignificationis principale & maximum ſit. Huic autem ſecūdum & ſimile

eſt,

eſt,Diliges proximum tuum ſicut teipſum:quoniam ſecundas & ſimiles vires habet poſt ipſum. Vnde Ioannes apoſtolus ait,Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt, deum quem non videt quomodo poteſt diligere? Et hoc mandatum habemus à deo, vt qui diligit deum, diligat & fratrem ſuum.Qui enim deum non diligit,neque ſeipſum neque fratrem diligit. Primum eſt igitur vt deum diligat, deinde ſeipſum, poſtmodum verò fratrem ſuum tanquam ſeipſum. Qui enim ſeipſum odit, ſi fratrem ſuum diligat ſicut ſeipſum, & fratrem ſuum odit. Omnis enim qui diligit iniquitatem,odit animam ſuam:odit igitur & animam fratris ſui, ſi fratrem ſuum diligat ſicut ſeipſum. Nulli igitur alij dicitur vt diligat fratrem ſuum ſicut ſeipſum, niſi illi qui diligit ſeipſum. Nemo autem ſeipſum diligit, niſi ille qui deum diligit. Sic igitur primum mandatum eſt diligere deum, deinde verò proximum propter deum. Modus autem dilectionis hic eſt,vt ex toto corde,tota anima, tota mente,& cunctis viribus deum diligamus:proximum autem tanquam noſipſos. Plus eſt enim ſi ex toto corde aliquem diligas, quàm vt ſicut teipſum eum diligas, quia poteſt fieri vt teipſum non diligas, quem ex toto corde & tota anima diligis. Si vis igitur teipſum diligere, prius dilige deum ex toto corde. Deinde verò quia iam diligis teipſum, dilige proximum tuum ſicut teipſum. Toto enim corde, tota mente, & cunctis viribus ſancti Apoſtoli & Martyres deum dilexerunt: qui occidi quidem potuerunt, ab eius tamen amore & dilectione ſeparari nullo modo potuerunt.Et iſti quidem bene dilexerunt ſeipſos, quia vitam æternam, gloriam & honorem, omnémque felicitatem adepti ſunt ſibiipſis. Dilexerunt autem & proximos ſuos ſicut ſeipſos,quoniam hanc eandem gloriam & beatitudinem deſiderauerunt illis tanquam ſibiipſis. In his enim duobus mandatis vniuerſa lex pendet & prophetæ. Omnis enim qui peccat,aut in deum, aut in ſeipſum, aut in proximum peccat. Qui verò prædicto dilectionis modo deum & proximũ diligit, quomodo eos offendet quos tantopere diligit? Nam & in ſeipſo peccare timet, ne in hoc quoque deum offendat. Si igitur in his duobus mandatis charitas adimpletur, & omnia peccata tolluntur, manifeſtum eſt quòd in eis vniuerſa lex pẽdet, & prophe-

tæ. Quid enim aliud lex & prophetæ præcipiunt, niſi vt deum & proximum diligamus, & à vitiis & peccatis, cunctíſque offenſionibus nos abſtineamus? Cōgregatis autem Phariſæis interrogauit eos Ieſus, dicens, *Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? Dicunt ei, Dauid. Ait illis, Quomodo ergo Dauid in ſpiritu vocat eum dominum, dicens, Dixit dominus domino meo, ſede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Si igitur Dauid vocat eum dominum, quomodo eius filius eſt?* Idem enim ipſe & filius eſt, & dominus Dauid: filius quidem ſecundum humanitatem, dominus autem ſecundum diuinitatem. De ſtirpe nanque Dauid ſecundum carnem natus eſt Chriſtus. Hoc autem Phariſæi non intelligebant, ſed ſicut cæteros hominem tantùm & non deum, Chriſtum quem ipſi Meſſiam vocāt, fore credebāt. Hac igitur interrogatione ſeipſum & deum & hominem, omniúmque creaturarum regem & principem eſſe oſtendit. Quia enim filius eſt Dauid, homo eſt: deus verò, quia eius dominus eſt, & ad patris dextram ſedet. In eo autem quòd omnes inimici illius pedibus ſunt ſubiecti, omnium dominus eſſe oſtenditur. Dauid enim in ſpiritu ſancto videns Chriſtum dominum noſtrum poſt reſurrectionem ſuam ad patrem reuertentem, illa quæ ibi agebantur ſecreta intelligens ait, Dixit dominus pater domino meo filio ſuo, ſede à dextris meis: vt ſicut in vna ſede ſedemus, ita æquales ab omnibus eſſe credamur. Sede, inquam, donec ad iudicium reuertaris, omnéſque tui inimici tuis pedibus ſubiiciantur. Et hoc quidem quia Phariſæi non intellexerunt, nemo illorum ei poterat reſpondere verbum, neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare.

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

Aſcendens Ieſus in nauiculam, transfretauit, & venit in ciuitatem ſuam. Et ecce offerebant ei paralyticum in lecto iacentem. Et reliqua. Matthæi 9.

HOc enim in loco ciuitatē ſuam nō Nazareth, ſed Capharnaum intelligere debemus. Vtraq; enim ciuitas eius dicitur, illa quidē, quia ibi nutritus eſt: iſta verò, quia ad tempus in ea habitauit. Sic enim ſuperius dicitur, quia reli-

relicta ciuitate Nazareth, venit & habitauit in Capharnaū maritinam. *Et ecce offerebant ei paralyticum in lecto iacentē.* Spiritualiter autem ciuitas dei, eccleſia eſt. Quicunque igi tur es qui aliqua infirmitate grauaris, & ſanari deſideras, veni ad eccleſiam, veni ad ciuitatem dei. Ibi illum medicum inuenies, qui (ſicut de eo ſcriptū eſt) omnes lāguores ſanat & omnes infirmitates, ibi inuenies illa medicamina, quibus ſuſceptis omnis infirmitas tollitur, & omnis ægritudo fugatur, ibi inuenies balneū, in quo æger vt lotus fuerit, confeſtim ab omni infirmitate ſanabitur. Ibi renouabitur ſicut aquilæ iuuentus tua, & in nouam creaturam vetera omnia commutabuntur. Illuminantur cæci, curantur paralytici, mundantur leproſi, & mortui ſuſcitātur. Hāc igitur ciuitatem illa ciuitas ſignificabat, de qua modò hic dicitur, quia venit Ieſus in ciuitatē ſuam: & ecce offerebāt ei paralyticum in lecto iacētem. Marcus autem dicit quia paralyticus iſte à quatuor portabatur. Iſte paralyticus, ſpiritus hominis eſt, qui & anima vocatur Hic autē in lecto, id eſt in corpore iacet, & inde grauatur vnde quietē habere debuerat. Corp⁹ enim quod corrūpitur, aggrauat animā. Ideo enim infirmatur ſpiritus, quia non bene iacet. Ille enim ſpiritus paralyticus eſt, qui ſuæ poteſtatis non eſt. Paralyſis enim quodcunque membrum arripuerit, quodammodo inſenſibile & quaſi mortuum & inutile facit. Quæ enim anima paralytica eſt, nec oculos videndi, nec aures audiendi habet. Sed qui ſunt iſti quatuor qui hunc paralyticum portant & domino offerunt? Per hos enim neſcio qui melius quàm quatuor euangeliſtæ intelligi poſſint. Nulla enim anima niſi per iſtos domino offertur, nulla anima niſi per iſtorum fidem ſanatur. Vnde & hic dicitur, *Et videns Ieſus fidē illorū, dixit Paralytico, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Ac ſi dicat, Tu quidē infirmus es, ſed illi qui te ferunt ſani ſunt, illorum fides te ſanat, ſi in illorum fide confidis. Confide igitur fili, factus es mihi filius per fidē, remittuntur tibi peccata tua. Vides quomodo ipſe dominus euangelium ſuum exponat? quomodo per ea quæ foris aguntur, ſi quis tamen oculos habeat, & nondū totus paralyticus iaceat, intus nos ſpiritualiter doceat? In hoc enim quod ait, *Remittuntur tibi peccata tua,* interiorem hominē, id eſt ſpiritū, paralyticū eſſe demonſtrat. Quæ eſt

enim infirmitas animæ, niſi peccata? Hęc igitur auferãtur, hic morbus tollatur, & ſanabitur anima. Hoc enim nõ dixiſſet, ſi ad corporis infirmitatẽ reſpexiſſet. Non ideo corpus ſanatur, quia anima à peccatis liberatur. Apoſtolus enim dicit, Cũ autẽ infirmor, tũc fortior ſum: ſignificãs carnis infirmitate ſpiritũ corroborari. Hoc autem ſcribæ, qui ibi aderant, malè intelligẽtes, & nõ animæ, ſed corporis paralyſin attẽdentes, Chriſtum deũ blaſphemaſſe dicebant. Vnde & ſubditur, E*t ecce quidam de ſcribis dixerunt intra ſe, Hic blaſphemat. Et quũ vidiſſet Ieſus cogitationes eorũ, dixit, Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Nã & iſti interius paralytici erant, quãuis ſuam infirmitatem non ſentiebãt, qui deũ blaſphemaſſe dicebant. Nec minus Ieſus eorũ cogitationes iniquas, quàm illius infirmitatẽ conſiderabat. Dicebat igitur, *Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Neque enim medicum ſcitis, neq; vim medicaminis agnoſcitis. Bonus enim medicus ad morbi venã & radicẽ ſpectat: quã poſtquã amputauerit, cætera ad ſanandum facilius ducit. *Quid eſt enim facilius dicere, dimittuntur tibi peccata tua, aut dicere, ſurge & ambula?* Si enim ad ſolum dicere attendamus, neſcio quid horum facilius ſit. Vtrunq; enim valde facile eſt. Peccata autem dimittere, vel paralyticũ ad ſurgendum & ambulandũ vires ſufficere, difficile eſt. Sed quia alterũ inuiſibile, alterũ verò viſibile erat, per viſibile probat inuiſibile, vt dum eum in corpore poteſtatẽ habere vident, in anima quoq; poteſtatẽ habere nõ dubitent. Dicebant enim, Nemo poteſt peccata dimittere niſi ſolus deus. Verũ vtiq; dicebãt. Quãuis enim eccleſia peccata dimittat, (hoc enim dominus oſtẽdit, dicens, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorũ retinueritis, retenta ſunt:) ſolus tamẽ ille peccata dimittit, qui ait, Sine me nihil poteſtis facere. Ipſe enim erat deus, ipſe erat & homo, imò ipſe eſt deus & homo, ſed deus per ſe, homo verò per deum poteſtatem habet dimittendi peccata. Et hoc eſt quod ait, *Vt autẽ ſciatis quia filius hominis poteſtatẽ habet dimittẽdi*, videte quod videre poteſtis, vt credatis quodvidere nõ poteratis. Creditis ꝙ nemo poſſit dimittere peccata niſi ſolus deus, iã cognoſcetis etiã quia filiꝰ hominis poteſtatẽ habet dimittẽdi peccata. *Tunc ait paralytico, Surge, tolle lectũ tuũ, & vade in domum tuã. Et ſurrexit, & abiit in domũ ſuam.* Probatum

eſt

eſt igitur quod quærebãt, iam dubitare non debent, credãt à peccatis animã eſſe ſolutam, dum corpus & à paralyſi vident eſſe ſanatũ. Sed quid eſt quod ait, *Surge, tolle lectũ tuũ?* Diximus enim per lectum corpus ſignificari, in quo anima infirma iacebat. Animæ ergo dicitur vt ſurgat. Quid eſt enim ſurgere, niſi ad bonum opus vigilare? Vnde apoſtolus, Surge (inquit) qui dormis, ſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Surge, tolle lectum tuum: habeas poteſtatẽ in carne tua, dominare corpori tuo, tu porta, tu dirige, tu rege, tibi ſeruiat, tibi obediat, tibiq; amodo per omnia ſubiiciatur. Et vade in domum tuam: reuertere in patriam tuã, reduc in patriam carnem tuã, quia ipſa te eiecit de patria tua. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN.

Simile factum eſt regnum cœlorũ homini regi, &c. Matth. 22.

TVnc enim deus pater, qui omniũ rex & dominus eſt, filio ſuo domino noſtro Ieſu Chriſto nuptias fecit, quãdo eum vt carnem noſtram ſuſciperet in mundũ miſit. Ipſe enim ſpecioſus forma præ filiis hominũ, noſtræ carni coniunctus, tanquã ſponſus proceſſit de thalamo ſuo. Ipſe ſibi glorioſam eccleſiã (vt apoſtolus ait) ſpõſam elegit, nõ habentem maculam neque rugam. In iſtarum enim laudibus nuptiarũ, totus ille liber editus eſt, qui Cãtica Canticorum vocatur. *Et miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.* Omnes enim patriarchę & prophetæ ad Chriſti nuptias Iudæos inuitauerunt, omnes eius aduentũ prædixerunt, omnes noui teſtamenti delicias laudauerũt, ipſi tamen venire & eas recipere noluerũt. *Iterũ miſit alios ſeruos, dicens, Dicite inuitatis, ecce prãdiũ meũ paraui, tauri mei & altilia mea occiſa, & omnia parata ſunt, uenite ad nuptias. Illi autem neglexerunt,* Iſti enim alij ſerui, Apoſtoli ſunt & doctores, qui iam paratis nuptiis, & ſcripturis ad intelligendum apertis, prædicare & ad nuptias Iudæos inuitare à domino miſſi ſunt. Totũ enim hoc prandiũ quid aliud eſt, niſi ſpiritualis intelligentia vtriuſq; teſtamenti? Hic enim tauros & agnos, & aues, & cũcta ad alendum & edendũ delicioſa inuenies. His enim cibis reficitur anima, his deliciis

ſaturatur & pingueſcit intelligẽtia. Quaſi enim tauri ſunt quæque ſententiæ maiores, & ad tenendum & intelligendum difficiliores. Aues enim ſunt ſiue alites, quæ altius volando & de ſpiritualibus loquendo mentes noſtras ad cœleſtia eleuant. Hæc autem tunc occiſa & parata ſunt, quãdo intellectu & ratione ſuperata & memoriæ commendata, iã neque fugere neque intelligentiæ reſiſtere poſſunt. De tauris enim ſiue vitulis per Oſeam dicitur, Omnẽ aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum noſtrorũ. Quid ſunt enim vituli labiorum noſtrorum, niſi ſententiæ ſcripturarũ, & laudes dei quæ in eis cõtinentur? Quòd verò etiã auis ſacra ſcriptura dicatur, audi quid per Moyſen dominus dicat, Si ambulãs per viam nidum auis in arbore vel in terra inueneris, & auem, pullis vel ouis deſuper incubantem, dimitte auem, captos tenẽs filios, vt bene ſit tibi, & longo viuas tempore. Hæc enim auis litera eſt, quæ ſub alarum velamine pullos vel oua, id eſt ſpiritualem intelligentiam claudit. Quæ quidem per loca difficiliora in arbore, per planiora verò in terra nidificat. Per huius igitur voluminis viam ambulantes, huius auis nidum aliquando in arbore, aliquando in terra inuenimus. Vt igitur lõgo viuamus tẽpore, dimittamus auem, & literam quæ occidit: teneamus pullos & oua, id eſt ſpiritualem intelligentiã quæ viuificat. Et iſti quidem ſunt illi tauri, hæ ſunt illæ aues, hæc ſunt illa altilia, quæ in nuptiis filij ſui nobis deus præparauit. Has autem delicias Iudæi neglexerũt, has recipere & comedere noluerũt. Ideóq; abierunt alij in villam ſuam, alij verò in negotiationẽ ſuã. Nos enim in ciuitate dei, nos in ſancta eccleſia harum nuptiarum delicias edimus: illi autem in villa morantur, illi autem in groſſo pane literæ & ruſticano cibo delectãtur. In villa enim ſunt, quicunque extra eccleſiã ſunt. Poſſunt autem Iudæorum villæ, ſinguli legis & prophetarum libri intelligi. Et quoniam Iudæi vbique terrarũ de fraude, mercato, vſura, & deceptione viuunt, non immeritò ad negotiationem ſuam abiiſſe dicuntur. *Reliqui verò tenuerunt ſeruos eius, & contumeliis affectos occiderunt.* Per hos enim illos intelligimus, qui primitiuã eccleſiam perſequuti ſunt. Vnde & de apoſtolis dicitur, quia ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniã digni habiti ſunt pro nomine Ieſu con

tumelias pati. *Rex autem quum audiſſet, iratus eſt, & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorũ ſuccendit.* Hæc autem quia ſecundum literam facta ſunt, allegoricè exponere non videtur eſſe neceſſariũ. Poſt quadraginta nanque & duos annos, exercitus ſuos, id eſt Romanorum principes aduerſus Iudæos dominus miſit, qui eos occiderunt & vendiderunt: & non ſolùm eorum ciuitates, verùm etiam ipſum templum famoſiſſimum ſuccenderũt. *Tunc ait ſeruis ſuis, Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non fuerunt digni.* Quid nuptiæ ſignificent ſuperius diximus, quibus quoniam Iudæi indigni fuerunt, Gentilis populus ad eas comedendas vocatur. Quid eſt autem præparatio nuptiarum, niſi ſanctarum expoſitio ſcripturarum? *Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcunque inueneritis vocate ad nuptias*. Non eſt enim perſonarum acceptor deus, ſed in omni gente qui timet eum & operatur iuſtitiam acceptus eſt illi. Vbique ſuos diſcipulos mandat, omnes ad fidem vocat, cunctos ad regni ſui gloriam inuitat. *Et egreſſi ſerui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, bonos & malos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium*. In hac enim area frumentum & paleæ, triticum & zizania, boni & mali ſimul verſantur. Impletæ ſunt nuptiæ, conuerunt gentes, annuntiauerunt apoſtoli & loquuti ſunt, multiplicati ſunt ſuper numerum. *Intrauit autem rex vt videret ſimul diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali.* Quomodo enim alicubi intrat, qui vbiq; eſt? Quia enim omnipotens deus non ſtatim punit, & in multa patientia nos ſuſtinens peccata noſtra videre diſſimulat, quaſi abiiſſe videtur. Adeſt autem, quando nos punire & affligere incipit. Veſte autẽ nuptiali iuductus non eſt, qui fidem non habet, & Chriſtum non imitatur. Vnde apoſtolus ait, Exuite vos veterẽ hominem, & induite nouum. Quicunque enim baptizati eſtis in Chriſto Ieſu, Chriſtum induiſtis. *Et ait illi, Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit*. Hoc enim illis ſpecialiter videtur dicere, qui ad Chriſti corporis & ſanguinis ſacramentum indignè accedũt. Poterat enim iſte reſpõdere ſe cum veſte nuptiali ad cõuiuium veniſſe, ſed etiã poſtea amiſiſſe, niſi quia ſtupore & timore oppreſſus obmutuit. *Tunc dicit rex miniſtris, Ligatis pedibus & manibus eius, mittite eũ in tenebras*

exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium. Hæc enim ſententia datur in illos, qui excuſationis verbum nullũ habent, quod deo reſpondeant. Semper enim his nuptiis deus intereſt, ſemper bene & male indutos videt: & quanuis ipſe à nemine videatur, ſemper tamen alios ad pœnam, alios ad gloriam parat & iudicat. Quòd enim pedes manúſque ligantur, ſine viribus & fortitudine eos eſſe oſtendit. Tenebræ verò exteriores ſunt, vltra quas aliæ tenebræ non ſunt. In fletu verò & ſtridore dentiũ, doloris immenſitas ſignificatur. *Multi autem ſunt vocati, pauci verò electi*. Multi enim vocantur ad nuptias, pauci verò introducũtur in regis thalamum & gloriam.

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic quum audiſſet quia Ieſus adueniſſet à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum vt deſcenderet & ſanaret filium eius. Et reliqua. Ioan. 4.

DIgni ſunt reges qui exaudiantur: nulli ita deo familiares ſunt, ſicut boni reges. Valde bonã ſignificationẽ tenent reges in diuina ſcriptura. Omnis enim homo qui ſeipſum, & virtutum exercitũ qui in eo eſt, honeſtè ſapientérque diſponit & regit, vera definitione rex dici poteſt. Si ergo teipſum & familiam tuam bene regere & diſponere vis, cuſtodi ſenſus corporis tui, neque eos per illicita vagari permittas. Ipſi enim duces ſunt, & in tota domo obtinẽt principatum. Auerte igitur oculos tuos ne videant vanitatem. Dic ſimul cum viro iuſto, Pepigi fœdus cum oculis meis, ne de virgine cogitarem. Audi etiam quid Pſalmiſta dicat: Oculi mei ſemper ad dominum, quia ipſe euellet de laqueo pedes meos. Qui enim ſemper oculos ad deum habent, vana videre nõ deſiderant. Sic ergo regitur viſus. Sed quid dicam de auditu? Nam & ipſe regendus eſt. Claude igitur aures tuas, ne detractionibus pateant, ne verba vana & inutilia libenter audiant: aperi eas ad euangelium, aperi eas ad verbum dei. Ideo enim pſalmiſta dicit, Audi filia & vide, & inclina aurem tuam. Ideo & dominus ait, Qui habet aures audiendi, audiat. Ideo & Iſaias dicit, Audi cœlum, & auribus percipe terra, quoniam dominus loquutus eſt.

eſt. Lingua quoque regimine indiget: quam qui non regit, rex dici nõ debet. Qui enim cuſtodit linguam ſuam, cuſtodit & animam ſuam: mors & vita in manu linguæ. Qui in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir. Si quis putat religioſum eſſe, non refrænans linguã ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio. Vnde pſalmiſta ait, Dixi cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Os quoque niſi cuſtodiatur, in multis peccat. Peccat enim in crapula & ebrietate. Quod quidem ſi primi parentes bene cuſtodiſſent, de ligno vetito non comediſſent. Hoc autem dominus nos regere docuit, qui diabolo malè ſuadenti reſpondit, Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo dei. Hoc & apoſtolus bene regebat, qui ait, Nunquam cõmune & immundũ introiuit in os meum. Regamus & manus, vt pauperibus aperiantur, & ad furtum & rapinam nõ extendantur. Tales manus notabat propheta, quum diceret, Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Regamus & pedes, ne currant ad effundendum ſanguinem, ſed potius ſemper ſint parati ad euangelizandum pacem, ad euãgelizandum bona, vt calcare valeant ſuper ſerpentes & ſcorpiones. De pedibus nãque dominus ait, Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet. De pedibus & eccleſia dicit, Laui pedes meos: quomodo inquinabo illos? Sic igitur reguntur corporis ſenſus. Sed quid de interiori familia dicam? Et ipſa quidẽ regimine indiget. Vnde pſalmiſta ait, Proba me domine, & tenta me, vre renes meos & cor meum. itémque, Cor mundum crea in me deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Ex corde enim (ait dominus) exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, furta, periuria, fornicationes, blaſphemiæ: hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Ideo rationale ſuper cor & ſuper pectus epiſcopi ponitur, vt bene regatur & cuſtodiatur. Nemo igitur ſe regem non eſſe dicat, qui tantas habet ad regendum familias. Tales itaque reges iſte regulus ſignificabat, qui ad Chriſtum acceſſit pro filio rogaturus. Et fortaſſe ideo non rex, ſed regulus dicitur, quia nondum perfectè credebat. Vnde & dominus ait, *Niſi ſigna & prodigia videritis, nõ creditis.* Si enim perfectè crediſſet, filius eius infirmus non fuiſſet. Quid enim per filium eius, niſi ſpiritum eius & niſi animam eius intelligamus? Hic autem filius reguli, id eſt, anima reguli,

infirmabatur Capharnaum, quæ villa conſolationis interpretatur. Mala villa, mala conſolatio. Hęc villa, caro eſt, in qua anima infirma iacet: & inde magis infirmatur, quia nõ bene conſolatur. Spiritus enim (ait apoſtolus) concupiſcit aduerſus carnem, caro autem aduerſus ſpiritum. Vult autem conuerti, & ad pœnitentiam redire: ſed dicit caro, & quaſi cõſolando dicit, Noli adhuc, expectemus vſque cras, conſilio faciamus, iuuenes ſumus, multum nobis temporis reſtat, melius eſt non vouere, quàm vota non reddere. Sic loquitur Capharnaum, ſic loquitur caro, ſic loquitur villa conſolationis: bene quidem loqui videtur, ſed nõ bene loquitur. Vnde & Salomon, Ne tardes (inquit) cõuerti ad dominum, & ne differas de die in diem: qui enim dedit hodiernum diem, non promiſit dubium cras. Imitare igitur iſtum regulum, ô homo, quicũque es, cuius anima infirmatur: feſtina ad Ieſum, vade ad medicũ, roga eum vt deſcendat, roga vt tibi condeſcendat, roga vt tibi peccata tua dimittat, roga vt ſanet animam tuam & liberet eam à morte ſua: caue ne iaceat in Capharnaum, noli eam malè conſolari & morti eam perpetuæ ſubiugare: noli ſigna & prodigia quærere: crede tantùm & ſaluus eris. Inſta ſimul cum regulo, inſta & dic, domine deſcende priuſquam moriatur filius meus: hoc enim ſi feceris, audies & tu à piiſſimo domino, quod ille regulus tunc audire meruit. *Vade* (inquit) *filius tuus viuit*. Verum eſt igitur, & ſine dubio verum eſt, quia peccator quacunque hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet & non morietur. Non enim dixit, *Viuet*, ſed *Viuit*: quia vna eadémque hora & pœnitentia naſcitur & vita datur. *Credidit homo ſermoni quem dixit ei Ieſus, & ibat*. Iam non regulus, ſed rex iſte dicendus eſt. Regulus erat quando venit, ſed rex & plenus fide recedit. Credidit enim Abraham deo, & reputatur ei ad iuſtitiam. Omnia poſsibilia ſunt credenti. *Iam autem eo deſcendente ſerui occurrerunt ei, & nuntiauerunt, dicentes quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerat. Et dixerunt ei, Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris*. Iſti ſerui, epiſcopi & ſacerdotes mihi eſſe videntur, qui peccatori ad pœnitentiam cõuerſo vitam nuntiant & ſanitatem promittunt. Omnium enim ſerui ſunt, qui omnibus ex debito ſeruiunt. Vnde & Romanus epiſcopus, epiſcoporum omnium

omnium maximus, ſeruum ſeruorum dei in ſuis epiſtolis ſe eſſe ſcribit. Neque enim vacat à myſterio, quòd ſeptima hora puerum febris reliquiſſe dicitur. Septima nanque hora, & ſeptima dies, hæc ætas vltima eſt: de qua apoſtolus ait, Nos ſumus in quos fines ſeculorum deuenerunt. Hac autem ſeptima hora ad ſanandum & viuificandum dominus venit. Ante hanc autem horam nemo ſanabatur. Quicunque itaque ſanatur, hac & non alia ſanatur. *Cognouit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit Ieſus, Filius tuus viuit: & credidit ipſe, & domus eius tota.* Cognoſcamus igitur & nos, firmitérque credamus quia in hac hora, in hoc tempore præfinito, in hoc tẽpore ante tempora prædeſtinato, venit Ieſus: & pro nobis paſſus, præcepit vt viuamus, & vlterius non moriamur, ſed ſani & immortales ad regna cœleſtia transferamur. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN.

Simile eſt regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. Et quum cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei vnus qui debebat ei decem millia talenta. Et reliqua. Matthæi 18.

ISte rex, ipſe eſt qui hæc loquirur, deus & homo, Ieſus Chriſtus dominus noſter. Qui quotidie cum ſeruis ſuis rationem ponit, quoniam per epiſcopos & ſacerdotes hominum peccata diiudicat, dum vnuſquiſq; ad pœnitentiam veniens, quantum debeat & in quibus peccauerat domino cõfitetur. Ille autem vnus, qui decem millia talenta debebat, quis alius intelligitur, niſi omnes illi qui plus cæteris in omnibus peccant? Sed quare cum hoc prius rationẽ dominus ponere voluit, niſi vt huius exemplo cæteri intelligerent quid in ſuis rationibus reſponderent, & quantam ſpem habere potuiſſent? Si enim ei qui plus cæteris debebat, quoniam ſe humiliauerat, omne debitum dominus dimiſit, quanto magis aliis qui nõ tantum peccauerunt, ſi dignè pœnituerint, omnia peccata dimittet? Ideo enim decẽ millia talenta poſuit, quia hoc debito nullũ aliud debitum maius eſt. Omnes enim numeri in hoc numero continentur, quoniã ex denis numeris multiplicatur: cuius vnaquæ-

que pars tam perfecta eſt,vt replicari quidẽ poſſit,creſcere verò nõ poſſit. Quum enim vſque ad decem numeramus, niſi iterum ab vno incipiamus , nihil habemus quod dicamus . Similiter autem fit, vt quum venimus ad centum, & ſimiliter quum venimus ad mille,atque ſimiliter quum venimus ad decem milia . Decies enim decem fiunt centum, & decies centũ fiunt mille , & decies mille fiunt decẽ millia . Hoc igitur debito maius debitum non eſt.Sed videamus quid ſequitur. *Quum autẽ non haberet vnde redderet,iuſſit eum dominus eius venundari,& vxorem eius ,& filios,& omnia quæ habebat, & reddi*. Peccator enim ad pœnitentiã veniens,non prius habet vnde debitum ſoluat,donec ex toto humiliatus,ſacerdotum conſilio,ſemper omnibus obedire promittat. Ideóque & à ſacerdotibus dicitur,Niſi debitum ſolueris & pœnitentiã egeris,tu & vxor tua,filij tui,& cuncta quæ poſſides,in æternum peribitis . Per quod datur intelligi , quòd ipſe totus carneus ſimul cum anima ſua cunctíſque ſenſibus corporis ſui,incendiis tradetur æternis: vt per vxorem animam,per filios verò,ſenſus corporis intelligamus . Qui enim cum his omnibus cruciatur , in nulla parte ſui requiem habet. Si autem his auditis cõtremiſcat, & ſatiſfacere & obedire promittat , procidénſq; à piiſſimo domino pœnitentiam & miſericordiam ſibi fieri deprecetur,fiet ei:quod ſequentia manifeſtant, *Miſertus*(inquit)*dominus ſerui illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit illi* . Ecce dimiſſum eſt tibi debitũ:in bono perſeueres, dimitte tu quoque debitoribus tuis,ſicut & tibi dimiſſum eſt debitũ tuum. Quod ſi facere nolueris , audi & expecta quod ſequitur. *Ægreſſus autem ſeruus ille inuenit vnum de conſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios : & tenens ſuffocabat eum,dicens, Redde quod debes* . Valde paruum debitum eſt centum denariorum,ad comparationem decem millium talentorum. Stultiſſimus igitur eſt, qui centum denarios non vult dimittere ea conditione, vt ei decem millia talenta dimittantur . *Et procidens conſeruus eius rogabat eum,dicens, Patientiam habe in me , & omnia reddam tibi . Ille autem noluit , ſed abiit, & miſit eum in carcerem , donec redderet debitum*. Fortaſſe iſte non audiuit,aut ſi audiuit non intellexit, & paruipendendo neglexit quod alibi dominus ait, Eadem quippe menſura qua menſi fueritis , remetietur vobis . Eſtote ergo miſericordes,

cordes,ſicut & pater veſter miſericors eſt. Nolite iudicare, & nõ iudicabimini: nolite condemnare, & non cõdemnabimini: dimittite,& dimittetur vobis: date,& dabitur vobis. Ideo enim miſericordia inter alias virtutes ſuperior eſt, quia quicunque miſericordiam non habuerint,ipſi quoque ſine miſericordia cruciabuntur. Vnde & diuiti illi famoſo & miſero ab Abraham dicitur, Fili recordare quia recepiſti bona in vita tua,& Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris. *Videntes autem conſerui eius quæ fiebant, contriſtati ſunt valde: & venerunt, & narrauerunt domino ſuo omnia quæ facta fuerant.* Iſti enim conſerui, & angeli & homines intelliguntur. Omnes enim ſunt conſerui, qui vnius ſunt domini ſerui. Et iſti quidẽ iniquorum oppreſsionem & miſerorum afflictionẽ domino narrant,qui pro his aſsiduè ad deum clamant. *Tunc vocauit illum dominus ſuus, & ait illi, Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me: nónne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoaduſque redderet vniuerſum debitum.* Tortores iſti, maligni ſpiritus ſunt, quibus miſer homo ad puniendũ traditur: neque de eorum poteſtate eripitur, donec vniuerſum debitum reddat. Nunquã igitur de illorum poteſtate eripitur,quoniam hoc debitum ſemper redditur, nunquam tamen in integrum ſoluitur. Hanc autem totam ſimilitudinem ad quid attulerit,ipſe dominus protinus exponit,dicens,Sic & pater meus cœleſtis faciet vobis,ſi non remiſeritis fratri ſuo vnuſquiſque de cordibus veſtris. Non enim ſufficit labiis dimittere,niſi & ora & corda cõueniãt.

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

Abeuntes phariſæi conſilium inierunt vt caperent Ieſum in ſermone. Et reliqua. Matthæi 22.

STulti phariſæi, qui ſe in ſermone verbũ dei capere putabant, & ſuis conſiliis ſapientiam fallere arbitrabantur. *Et mittunt ei diſcipulos ſuos.* Cum quibus? *Cum Herodianis*, id eſt, cum Herodis miniſtris, qui tributa colligebant. Hæc eſt igitur eccleſia malignantium, hoc eſt conſilium vanitatis. Mali magiſtri, mali diſcipuli malis miniſtris ſociantur: cum fraude veniunt, cum calliditate loquuntur.

Sed quid dicunt? *Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo: non enim reſpicis perſonam hominum.* Valde bene loquũtur phariſæi, ſed aliud ore & aliud corde loquuntur: è venenoſo fonte dulcia verba prorumpunt. Huic enim tantæ ſimulationi pſalmiſta reſpõdens ait, Si verè vtique iuſtitiam loquimini, recte iudicate filij hominum. Quem magiſtrũ vocatis, & veracem dicitis, ſicut magiſtrum & veracem diligite, colite, & ſequimini. *Dic igitur nobis, quid tibi videtur? licet cenſum dari Cæſari, an non?* Putauerunt enim iſti Chriſtum dominum noſtrum, quem pietatis & iuſtitiæ amicum eſſe cognouerant, reſpondere vt potius templo & deo offerrent, quàm Cæſari, homini ſcilicet cui tributa darent. Qua occaſione Herodiani cõmoti eum raperent, & ad iudicem traherent, & quaſi reum accuſarent. Sed ſi cenſum dare non liceret, & ſi tributa ſoluere eſſet peccatum, ipſe vtique tributum pro ſe non dari præcepiſſet. Sic enim ſuperius ait: Quid tibi videtur Simon? reges terræ à quibus accipiunt tributũ vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis? Et ille dixit, ab alienis. Reſpondit Ieſus, Ergo liberi ſunt filij. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit tolle, & aperto ore inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me & te. Qui igitur ne ſcandalum fieret, quanuis non deberet, tributa perſoluit, non erat cõueniens vt ad lites & ſcandala concitanda cenſum dare alios prohiberet. *Cognita autem Ieſus nequitia eorum ait, Quid me tentatis hypocritæ?* Stultum eſt enim ei per hypocriſim & ſimulatoriè loqui, quem occulta non fallunt, qui corda videt, & cogitationes conſiderat. *Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.* In denario autem ſcripta erant Cæſaris nomen & imago. *Et ait illis Ieſus, Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio? Dicunt ei, Cæſaris.* Vide quomodo ipſa ſua reſponſione eos ligat. Vide quomodo dei ſapientia cõprehendat huiuſmodi ſapientes in aſtutia eorũ. Ipſi enim teſtes ſunt, Cæſaris hoc eſſe quod oſtendunt: quòd ſi Cæſaris eſt, quare Cæſari non reddatur? imò quare Cæſari tollant, quod Cæſaris eſſe fatentur? *Tunc ait illis, Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari.* Nolite Cæſari iniuriam facere, nolite ei ſua auferre, ne ſi ei ſua auferre velitis, ipſe qui vobis potentior eſt, & ſua & veſtra

ſtra auferat vobis. Quàm bene huic loco conuenit quod quidam ait, Arma tenenti omnia dat, qui iuſta negat? *Et quæ ſunt dei, reddite deo.* Nihil enim eſt quod dei non ſit. Illud tamen ſpecialiter eius eſſe dicitur, quod magis ab eo diligitur. Diligit enim omnẽ ſuam creaturam: (ſecundum illud, Miſereris omnium domine, & nihil odiſti eorum quę feciſti:) ſed illam præcipuè diligit, propter quam fecit cæteras creaturas. Sua igitur imago reddatur Cæſari, & ſua imago reddatur deo. Ad imaginem nãque dei factus eſt homo. Sic enim ipſe dominus ait, Faciamus hominẽ ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Magnus honor, magna nobilitas, ad dei imaginem & ſimilitudinẽ eſſe hominem factum. Hanc autem imaginẽ in primo homine amiſimus, in ſecundo recuperauimus. Primus enim homo (ait apoſtolus) de terra terrenus, ſecundus de cœlo cœleſtis: ſicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis. Reddamus deo imaginem ſuam, reddamus deo animas noſtras. Nil carius habemus. Hoc igitur tributum ſoluere debemus. Audiamus Salomonem, audiamus ſapientiam ipſam dicentem, Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequã veniat tẽpus afflictionis tuæ, & dies de quibus dicas, Non mihi placent. Et paulò pòſt: Antequam rumpatur funis argenteus, & recurrat vita aurea, antequam confringatur hydria ſuper fontem, & conteratur rota ſuper ciſternam, & puluis reuertatur in terram ſuam vnde erat, & ſpiritus redeat ad deum qui dedit illum. Memento (inquit) creatoris tui, ad cuius imaginem & ſimilitudinem factus es, ipſum imitare ne eius ſimilitudinem amittas. Quem enim imitatur homo, eius imaginem & ſimilitudinem habet. Antè quàm veniat tempus afflictionis tuæ: per quod videlicet mortis horam intelligimus. Et dies de quibus dicas, non mihi placent. Hos autem dies habent impij, & æternæ morti condemnati: quia poſtquam de hac vita exeunt, nihil vident, nihil audiunt, nihílque ſentiunt quod eis placeat. Hoc autem faciat homo in diebus iuuentutis ſuæ, id eſt, in diebus lætitiæ & proſperitatis: de quibus apoſtolus ait, Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Sequitur: Antè quàm funis argenteus rumpatur, & recurrat vita aurea. Hoc enim intereſt inter corpus & animam, quod eſt inter argẽtum & aurum:

vt per argentum corpus,per aurum verò animã ipſam claram & ſapientem intelligamus. Hæc autẽ vita aurea tunc recurrit, quando anima vinculis corporeis abſoluta,cœleſtia petit. Inde enim & funis vocatur corpus, quia quibuſdam naturæ legibus animam ſibi ligat & ſtringit. Hic autem funis tunc rumpitur, quando anima à corpore ſeparatur. Antequam confringatur hydria ſuper fontem, & conteratur rota ſuper ciſternam. Hydria vocatur homo, quia de terra factus eſt. Frangitur autem hydria ſuper fontem, quando homo nimia infirmitate grauatur, iámque morti proximus nec ipſam aquam ſuſcipere valet, quando alienis manibus vix de lecto erigitur,vt diu cõcupitam aquam ſuſcipiat, quam ori appoſitam,ſpiritu attenuato & iam gutture concluſo glutire non valet. Et tunc quidem conteritur rota ſuper ciſternam,quia (ſicut ſcriptum eſt)in illa die peribũt omnes cogitationes eorum. Rota enim cagitationum noſtrarum,quæ ſuper ciſternam cordis noſtri(de corde enim exeunt cogitationes) ſemper voluitur & reuoluitur, tunc primùm conquieſcit: quia iam vlterius neque facultas eſt, neque voluntas, vt vana & inutilia cogitare debeat. Nouit enim dominus cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt. Puluis enim tunc reuertitur in terram ſuam vnde erat, quia (ſicut primo homini dominus ait) puluis es, & in puluerem reuerteris. Spiritus autem ad deum redit qui dedit ipſum, vt eius iudicio atque ſententia vel ad pœnam trahatur, ſi dei imaginem & ſimilitudinem non habet: vel ducatur ad gloriam, ſi dei imaginem & ſimilitudinem cuſtodiuit. Sequitur: *Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.* Mirantur phariſæi ſe tam facile eſſe concluſos: & qui ad hoc venerant vt Chriſtum caperent in ſuo ſermone, ſeipſos in ſuis ſermonibus captos eſſe cognoſcunt.

DOMINICA XXIIII. POST PENTECOSTEN.

Loquente Ieſu ad turbas, ecce princeps vnus acceßit, & adorabat eum, dicens, Domine filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, impone manum ſuper eam, & viuet. Et reliqua. Matth. 9.

QVid enim per hunc principem, niſi Abraham, Iſaac, & Iacob, Moyſen & Aaron, & cæteros illius populi principes

principes intelligimus,qui ſemper pro filię ſuę(id eſt,Synagogæ) morte & cæcitate ad deum accedunt & intercedunt? Rogant igitur dominum vt veniat, imponat manum ſuam ſuper eam, & viuet. Omnes enim patriarchæ & prophetæ hoc orabant,omnes Chriſti aduentum expectabant & deſiderabant. Venit tandem dominus Ieſus, ſed pro itineris longitudine nondum ad puellam peruenit, nondum ſuper eam manum poſuit,adhuc mortua iacet. Ipſe tamen ad eam vadit, & ſimul cum eo diſcipuli eius. Quotidie enim ad huius puellæ reſurrectionem, quotidie ad ſynagogæ conuerſionem propinquamus. Prius tamen altera mulier ſanabitur, quàm ad iſtam perueniamus. Quia quum plenitudo gentium introierit, tunc Iſraël ſaluus fiet. Sed quid eſt,Filia mea modò defuncta eſt?quid eſt modò? Modò(inquit)veniſti,modò prędicare cœpiſti,modò filia mea defuncta eſt. Venit medicus, venit ſanitas & vita,& quando ſanari & conualeſcere debuit, tunc defuncta eſt filia mea. Niſi enim veniſſes, & loquutus ei fuiſſes, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Sic igitur mortua eſt filia mea:ſed veni,impone manum ſuper eam, & viuet. *Et ſurgens Ieſus ſequebatur eum, & diſcipuli eius.* Meritò iſte princeps vocatur Iairus, quē Ieſus ſequitur, & diſcipuli eius. Iairus enim illuminatus interpretatur. Vnde bene patriarchas & prophetas ſignificat, quorū oculos ſanctus ſpiritus illuminauit, quibus incerta & occulta ſapiētiæ ſuæ myſteria reuelauit. Hos autem ſequitur Ieſus & diſcipuli eius,quia eadem via miſericordiæ & iuſtitiæ gradiuntur omnes: & quod illi prænūtiauerunt,hoc iſti facere & adimplere cōtendunt: illi loquendo & prophetando pręcedūt,iſti agendo & cōfirmando ſequuntur. *Et ecce mulier quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceßit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius.* Quæ eſt enim hæc mulier, niſi eccleſia gentium? Ad ſynagogam ſanandam venerat dominus, (hoc enim ipſe ait, Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël:) & ecce mulier quæ ſanguinis fluxum patiebatur, & ſecundum legem immunda dicebatur, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius, & ſanata eſt. Fluxum enim ſanguinis patiebatur, quia in ſuorum peccatorū ſanguine verſabatur, quia ſanguinum rapina & occiſione nutriebatur.

Retrò acceſſit, non in facie ſtetit, cum timore & verecundia venit. Vnde apoſtolus ait, Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Veſtimentum tetigit, incarnationis eius myſterium credidit. Chriſti nanque veſtimentũ, humanitas eſt, qua diuinitas induta videri non poterat. *Dicebat autem intra ſe, Si tetigero tantùm veſtimenta eius, ſalua ero.* Hæc autem (vt alij euangeliſtæ dicunt) omnem ſubſtantiam ſuam in medicos erogauerat, & nihil profecerat, ſed deterius habuerat. Per hos enim medicos, ariolos & philoſophos intelligere poſſumus, quorum perſuaſionibus cæteri credentes & à fidei veritate oberrantes, ad animæ ſanitatem attingere non valebant: quia longe eſt à peccatoribus ſalus. Animæ autem ſubſtantia & diuitiæ, virtutes ſunt & mores honeſti: quas illi quidem amittunt, qui fidem & ſpem ſuam in vanitatibus ponunt. *At Ieſus conuerſus, & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te ſaluam fecit. Et ſalua facta eſt mulier ex illa hora.* Impoſſibile eſt ſine fide placere deo. Credidit Abraham deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam. Iuſtus autem ex fide viuit. Sancti per fidem vicerunt regna. Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, montes transferre poteritis. Omnia poſſibilia ſunt credenti. Magna eſt igitur fides, quam ſic vbique commendat, ſecundum fidem ſuam vnicuique tribuens. *Et quum veniſſet Ieſus in domum principis phariſæorum, & vidiſſet tibicinas & turbam tumultuantem, dicebat, Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum multi.* Quod enim tunc temporis factum eſt in vna puella, hoc in fine temporum futurum eſt vt fiat in tota Synagoga. Tunc enim dominus Ieſus veniet cum diſcipulis in domum principis phariſæorum, quia tunc Chriſti fidem & apoſtolorũ doctrinam ſuſcipiet omnis multitudo Iudæorum. Tunc enim iubente domino tibicines & tumultuans turba recedet, quoniam tunc litera ſuauiter, ſed infructuoſe & inutiliter auditus hominum demulcens, eiúſque amatores, ceſſabunt. Quid enim niſi tibicines erant ſcribæ & phariſæi, legem & prophetas ad literã exponentes, & quid dicerent nõ intelligentes. Tibia enim dulcem ſonũ ſine intelligentia reddit. Recedant igitur tibicines, recedat omnis turba tumultuans, recedant garruli perſtrepentes, voce fremẽtes & nihil intelligentes.

Non

Non eſt enim mortua puella,ſed dormit. Iſte cantus mortuorum eſt. Quandiu has tibias audiuit ſynagoga,mortua fuit:imò iſtæ tibię eam interfecerunt.Litera enim occidit, ſpiritus autem viuificat. Litera igitur recedat, ſpiritus accedat,ſuſcitet dormientem,faciat intelligentem,& conſoletur vtrunque parentem. Sed qui ſunt illi ſtulti qui dominum deridebant, niſi illi qui reſurrectionem non credebãt? Et quidem multos tales & eſſe & fuiſſe & futuros eſſe non dubitamus. *Et quum eiecta eſſet turba,intrauit & tenuit manum eius,& ſurrexit puella.* Nondum igitur eiecta eſt turba, nondum ſurrexit ſynagoga. Adhuc turbatur, adhuc in litera delectatur. Surget autem quando veniet Ieſus, quando intrabit ad eam,& tenebit manum eius. Tunc enim Ieſus intrabit ad eam, quando fugata literæ vetuſtate, hæc noua ſacri euangelij verba ſcribentur in corde eius.Et tũc quidem dicere poterit,Tenuiſti manũ dexteram meam,& in volũtate tua deduxiſti me,& cum gloria aſſumpſiſti me.

DOMINICA XXV. POST PENTECOSTEN.

Simile eſt regnum cœlorum homini qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo. Cum autẽ dormirẽt homines,venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici,& abiit. Quum autem creuiſſet herba,& fructum feciſſet,tunc apparuerunt & zizania,&c. Matthæi 13.

ET ego quidem aliud his ſuperaddere timeo,ne dum lucem illuminare velim, potius obſcurem. Illud autem valde conſiderandum eſt, quòd dominus ante meſſionis tempus zizania à tritico ſeparare interdicit, ne forte ſimul cum eis & triticum eradicetur. Ibi enim tolerandi ſunt mali, vbi ſi commoueantur, in magnum periculum veniunt boni. Vbi enim fides non perit, melius eſt eorum vitioſos mores & actus tolerare, quàm eos irritando eccleſiæ pacem & quietem ſoluere. Admoneantur igitur, non expellantur. Sunt enim qui facilius monitis vincantur quàm minis. Illa igitur zizania maneant in triticum, quæ ſine tritici eradicatione euelli non poſſunt. In omnibus enim eſt habenda diſcretio, neque omnes vno modo habere oportet.

Aliam parabolam propoſuit eis,dicẽs, *Simile eſt regnum*

cœlorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminauit in agro ſuo: quod minimum eſt quidem omnibus ſeminibus: quum autem creuerit, maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli veniant, & habitent in ramis eius. Talis enim à principio fuit eccleſia, quæ nunc regnum cœlorum à principio appellatur, ad comparationem aliorum regnorum, quale eſt granum ſinapis ad ſimilitudinem aliorum granorum. Minimum eſt enim cunctis ſeminibus, quæ frequenti vſu ſeminari ſolent ab hominibus. Creſcens autem fit cæteris oleribus maius, quod ipſo viſu probari poteſt. Similiter autem & eccleſia ab vno vel à paucis incipiens, in infinitam creuit multitudinem. Vnde & per Pſalmiſtam dominus ait, Annuntiaui & loquutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Itémque, Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui deus, nimis confortatus eſt principatus eorum. Dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabũtur.

Aliam parabolam loquutus eſt eis. *Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.* Hæc autem parabola eadem eſt quæ ſuperior. Sicut enim minimum granum ſinapis in arborem creſcit: ita & modicum fermenti magnam farinæ maſſam viuificat & creſcere facit. Fermẽtum enim hoc in loco non corruptionem, ſed viuificationem operatur. Regnum verò cœlorum, eccleſia eſt: mulier autem, dei ſapientia: tria verò ſata farinæ, tres mundi partes, Aſia ſcilicet, Africa, & Europa. Mulier igitur.j. dei ſapientia accepit fermentum, id eſt primitiuam eccleſiam, & abſcondit in farinæ ſatis tribus, dicens diſcipulis ſuis, Ite in vniuerſum mundum, prædicate euangelium omni creaturæ. Ex his enim totum pene mundum iam fermentatum & viuificatum, in eccleſiæ corpus creuiſſe videmus. Hęc omnia loquutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas, & ſine parabolis non loquebatur eis, vt adimpleretur quod dictum erat per Prophetam, dicentem, Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi. Eſt autem parabola, ſimilitudo in qua aliud dicitur, & aliud rationabiliter intelligitur.

DOMINICA XXVI. POST PENTECOSTEN.

De die

De die autem illa & horá nemo ſcit, neque angeli cœlorum, niſi pater ſolus. Alius autẽ euãgeliſta addidit, neque filius. Mat. 24.

MAgnum eſt igitur hoc ſecretum, quod nemo ſcit niſi pater, id eſt virtus & ſapientia patris, quæ ſimul vna eadem eſt & filij & ſpiritus ſancti. Sola igitur trinitas vnus deus ſcit hoc ſecretum, quod ipſe quoque filius ignorat ſecundum hoc quòd homo eſt & filius hominis. Si enim ſecundum hoc quòd homo eſt omnia ſciret, nequaquam dictum eſſet, Ieſus autem creſcebat ſapiẽtia & ætate coram deo & hominibus. *Sicut autem in diebus Noe, ita erit aduentus filij hominis.* Et hoc exponit. *Sicut enim erant in diebus diluuij, comedentes & bibẽtes, nubentes & nuptũ tradẽtes, vſque ad eum diem quo intrauit in arcam Noe, & non cognouerunt donec venit diluuium, & tulit omnes: ita erit & aduentus filij hominis.* Mortuo enim Antichriſto, tunc terris reddita pace, ſanctis omnibus propter ſigna quæ videbunt diem vltimum expectãtibus, infideles & peccatores ſola terrena & tranſitoria cogitantes, omni voluptati ſicut prius operam dabunt, vendentes & ementes, comedentes & bibentes, nuptias contrahentes, & ſimilia facientes. Sed econtrà ſubitò cùm dixerint, Pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus. *Tunc duo erunt in agro, vnus aſſumetur & vnus relinquetur.* Ager enim, mundus eſt, ſicut ipſe dominus ait, exponens parabolam qua dicitur, Simile eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo. In hoc autem agro ſunt duo, populus ſcilicet fidelis & infidelis. Et fidelis quidem aſſumetur in gloriam, infidelis autem relinquetur in pœnam. *Duæ molentes in mola, vna aſſumetur, & vna relinquetur.* Hæc enim mola, ſancta eccleſia eſſe videtur, in qua dum ſententiarum frumenta frangimus, dum ſcripturas exponimus, dum in farinam cuncta conuertimus, verbi dei panem, quo animæ nutriuntur, conficimus. Molentes autem non omnes, ſed ſoli boni in gloriam ſuſcipientur. Et meritò quidem non duo, ſed duæ dicuntur, quoniam ita molere ad animas pertinet. Quanuis hoc de eccleſia & ſynagoga ſatis congruè intelligi poſſit. Vtraque enim molit, vtraq; ſcripturas exponit: altera tamen, & non ambæ aſſumuntur. *Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora dominus veſter venturus eſt.* Vnde hoc? Quia de die illa vel hora (vt modò diximus) nemo ſcit. *Illud au-*

tem ſcitote, quia ſi ſciret paterfamilias qua hora fur venturus eſſet, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam. Quia igitur neſcit, quia dormiens negligit, ſæpe domus perfoditur, & quicquid in ea melius eſt, fit rapina latronum. Vos autem eſtote parati, eſtote ſoliciti, & quia horam illam vnam neſcitis, omnibus horis vigilate, ne in illa incauti & dormientes inueniamini Et hoc eſt quod ait, *Ideo & vos eſtote parati: quia neſcitis qua hora filius hominis venturus eſt. Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore?* Quis (inquit) niſi vnuſquiſque veſtrum, & cæteri ſimiles veſtri, quis eſt fidelis ſeruus & prudens, quos ad hoc ſuper familiam ſuam, ſuper domum & eccleſiam ſuam dominus conſtituit, vt eam regatis, doceatis, & nutriatis, & pro tempore & menſura, ordine & ratione omnia faciatis? Beatus ille ſeruus, quem quum venerit dominus eius inuenerit ſic facientem. Sed vnde beatus? Vis audire vnde? *Amen dico vobis quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.* Quis illo enim beatior erit, qui ſuper omnia cõſtituetur? In hoc enim fidelis ſeruus maior erit & ſuperior omnibus, in quo ſe magis humiliauerit, & miniſtrauerit omnibus. Si autem dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo, moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere ſeruos ſuos, manducet & bibat cum ebrioſis: veniet dominus ſerui illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat, & diuidet eum, partémque eius ponet cum hypocritis. Illic erit fletus, & ſtridor dentium. Qui enim ſe multum in hac vita viuere ſperat, ſola caduca & tranſitoria diligens, cunctis carnis voluptatibus ſe ſubiiciẽs, non cum ſobriis ſobriè, ſed intemperate cum ebrioſis manducat & bibit, ſeruos percutit, familiam affligit, ſubiectos deſpicit: iſte quidem & ſi non voce, corde tamen & opere clamat, Moram facit dominus meus venire, ſecurus ſum, iam nihil timeo, meæ igitur obediam voluntati. Veniens igitur eius dominus die qua non ſperat, & hora qua ignorat, ſubitò eum de hac vita exire compellens, diuidit eum. Quid eſt enim mors, niſi corporis & animæ diuiſio & ſeparatio? Tunc igitur homo diuiditur, quando corpus ab anima ſeparatur. Ponit autem partem eius cum hypocritis, modò interim crucians animam, pòſt verò corpus & animam.

DOMINICA XXVII. POST PENTECOSTEN.

Quum videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſuo, qui legit intelligat. Et reliqua. Matthæi 24.

VIdeamus modò quid Daniel propheta de hac abominatione deſolationis viderit, audierit, & dixerit. Scito (inquit angelus qui ei loquebatur) & animaduerte ab exitu ſermonis, vt iterum ædificetur Ieruſalem, vſque ad Chriſtum ducem hebdomades ſeptem & ſexaginta duę erunt, & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum: & poſt hebdomadas ſexaginta duas occidetur Chriſtus, & non erit eius populus qui negaturus eſt eum. Et ciuitas & ſanctuarium diſſipabitur cum duce venturo, & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio. Confirmabit autem pactum cum multis hebdomada vna. Et in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium, & in templo erit abominatio deſolationis, & vſque ad conſummationem & finem perſeuerabit deſolatio. Videamus igitur quid iſta ſignificent, & rogemus deum omnipotentem vt hæc ſua myſteria tam occulta nobis reuelare dignetur. Temporibus Artaxerxis regis, Neemias pincerna eius erat, ſicut ipſe teſtatur. Qui quum ei ad menſam miniſtraret, dixit ei rex, Cur facies tua triſtior ſolito eſſe videtur? At ille, Rex, inquit, in æternum viue, quia ciuitas patrum meorum deſtructa eſt. Cui ille, Vade, inquit, & reædifica eam. Et hoc eſt quod dicitur: Scito (inquit Daniel) & animaduerte quia ab exitu illius ſermonis qui Neemiæ à rege dicetur, & iterum ædificetur Ieruſalem, vſque ad Chriſtum ducem hebdomades ſexaginta & duæ erunt. Si quis enim diligenter computare voluerit annos, menſes, & dies regum qui ab eo tempore fuerunt, inueniet ſexaginta & duas hebdomadas eſſe cõpletas ab eo die quo hic ſermo ad Neemiam factus eſt, vſq; ad Chriſti paſſionem. Quinque autem plus hoc numero in chronica eſſe videntur, quod quidem ſcriptorum ignorãtia factum eſſe puto. Illi enim facile in numero falli potuerunt, Daniel verò falli non potuit. Quod autem ait hebdomades ſeptem, ſic eſt intelligere, ac ſi diceret, ab exitu ſermonis, quo præcipitur vt iterum ædificetur Ieruſalem, erunt hebdomades

ſeptem vſque ad integram murorum reſtaurationem. Quę videlicet hebdomades ſeptem vſque ad diem quinquageſimum perueniũt. Vnde & Neemias ipſe ait, Quia cõpletus eſt murꝰ viceſimaquinta die mẽſis Eiul, quinquaginta duobus diebus. Hæ nanque hebdomadæ dierum ſunt. Illæ autem ſexaginta duæ, quæ à Neemia vſque ad Chriſti paſſionem perueniunt, annorum hebdomadæ vocãtur. Sic enim ſeptem dies, ita & ſeptem anni vnam hebdomadã faciunt. Complentur igitur ſexaginta & duæ hebdomadæ in annis quadringentis octoginta tribus. Et tot quidem computantur à Neemia vſque ad Chriſtum. Sic igitur ſe habet ordo. Scito (inquit Daniel) & animaduerte, quia ab initio ſermonis qui factus eſt Neemiæ, vt iterum ædificetur Ieruſalem, erunt hebdomades dierum ſeptem vſque ad muri completionem. Similiter autem ab initio eiuſdem ſermonis vſque ad Chriſtum ducem, erunt hebdomades annorum ſexaginta duæ. Et quia in paucis diebus, id eſt in quinquaginta duobus, muri ciuitatis ædificati ſunt, ideo ſubinferens, ait, Et rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum. Sequitur: Et poſt hebdomadas ſexaginta duas occidetur Chriſtus, & nõ erit eius populus qui eũ negaturus eſt. Miſeri Iudæi, qui iſta non intelligunt, qui quoniam Chriſtum negauerunt, & non habemus regem niſi Cæſarem dixerunt, non dei, ſed diaboli populus facti ſunt. Videamus quod ſequitur. Et ciuitas, & ſanctuarium diſſipabitur cum duce vẽturo, & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio. Poſt quadraginta nanque & duos annos, & ciuitas & templum diſsipatum eſt. Dux autem eorum qui venturus eſt, Antichriſtus intelligitur, qui quanuis multo poſt tempore veniat, tamẽ quaſi de præſenti loquitur, quia ſemper eum colunt & venerantur. Finis autem ciuitatis vaſtitas erit, & poſt finem deſolatio ſempiterna. Confirmabit autem dux ille malignus pactum cũ multis hebdomada vna, quia ſe omni tempore viuere & regnare promittet. Quid eſt enim hebdomada vna, niſi diebus ſeptẽ? quid eſt autem diebus ſeptem, niſi diebus omnibus? Nõ enim ſunt dies niſi ſeptem. Si igitur eſſet cum eis hebdomada vna, eſſet vtique cum eis diebus omnibus. Sed non erit ita. Vnde hoc? In dimidio enim hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium. Dimidiũ enim hebdomadis (ſi de annorum hebdomada

mada intelligitur)tres annos facit & dimidiũ.Et tunc quidem eo pereunte deficiet hoſtia & ſacrificium. Sacrificiũ vtique Iudæorum,quod ipſe prædicabit,quia ad veteris legis cerimonias & conſuetudines vniuerſa transferre conabitur.Vnde & ſubditur:Et in templo erit abominatio deſolationis.In templo quidem erit, quia quaſi rex & ſacerdos in tẽplo ſedebit. De quo apoſtolus ait,Qui exaltabitur ſupra omne quod dicitur deus,aut quod colitur,ita vt in templo dei ſedeat,oſtendens ſe tanquam ſit deus. Meritò autẽ abominatio vocatur, quia ab omnib⁹ abominãdus eſt, per quem tanta vbique gentium deſolatio fiet. Quæ videlicet deſolatio vſque ad eius conſummationem, & vſque ad finem illius turpiſsimum & indignifsimum perſeuerabit. *Cùm autem videritis hanc abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantẽ in loco ſancto, qui legit, intelligat.* Quum(inquit) videritis abominationem deſolationis,quum videritis abominandum & deſolandũ Antichriſtum, qui multas in populo dei abominationes & deſolationes faciet, in tantum eleuatum & exaltatum,vt in templo dei ſedeat,oſtendens ſe tanquam ſit deus, tunc qui hęc & alia legit, intelligat iam finem rebus adeſſe. Regnabit enim (vt in Daniele ſcriptum eſt) per tempus & tempora & dimidium temporis, id eſt per vnum & duos & dimidiũ annum,in quibus tanta perſequutio fiet, vt omnis præterita perſequutio,& ſi magna fuerit,obliuioni tradatur. *Tunc qui in Iudæa ſunt,fugiant ad montes: & qui in tecto,non deſcendat tollere aliquid de domo ſua: & qui iu agro, non reuertatur tollere tunicã ſuam.* Magni terroris hæc verba indicatiua videntur, in quibus omnium oblitis omnibus ſola fuga placere narratur. Allegoricè autem à Iudæa ad montes fugiunt, qui relicto Iudaiſmo, ſine litera in qua Iudæi confidebant,ad ſpiritualem intelligentiam vel ad eccleſiam ſe transferunt. Qui verò in tecto ſunt, & in fidei ſublimitate,ſiue etiam qui maiores ſunt & eccleſiis præſunt,nõ deſcendant ad fugitiua bona,& vilem ſubſtantiam ſe indurẽt, ſed potius omnibus relictis, iam Chriſto appropinquanti obuiam pergant. At verò qui in agro ſunt,& nouum euangelij ſemen in populo ſeminant, nec reuertantur,nec prioris tunicæ recordentur,ſed currant, quia prope eſt vt veteribus exuti nouam immortalitatis tunicam induantur.

Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Prægnantes enim ſunt illæ animæ, quæ per hypocriſin peccata ſua abſcondere volunt, ſed tamen per ſuperbiæ inflationem abſcondere nequeunt. Et intus igitur peccata latent, & foris quodammodo parent. Nutrientes autem ſunt, quæ iam quidem mala opera pepererunt, & in eis perſiſtentes ea facere non erubeſcunt. Atque vtinam adhuc prægnantes eſſent, aliiſque peccandi occaſionem ſuo exemplo non dediſſent. Malum eſt igitur peccata celare, ſed peius eſt hoc modo peccatum reuelare. Alter enim ſibi, alter & ſibi & aliis nocet. *Orate autem vt fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbatho*, ne forte tunc fugere incipiatis, quando fugere non poteſtis. Temporis enim aſperitate fuga in hyeme impeditur. In ſabbatho verò fugere non licet, quia lex fieri interdicit. *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio muundi vſque modò, neque fiet*. Erit (inquit) tunc tribulatio magna. Quando? Vis audire quando? Cum abominatio deſolationis ſtabit in loco ſancto. *Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro: ſed propter electos breuiabuntur dies illi*. Non enim breuiabuntur dies illi quantum ad dei diſpoſitioné, breuiabuntur tamen quantum ad ſpem & votum iniquorum: quia non tantum regnabit Antichriſtus, quantum ipſe ſeipſum & ſui eum regnare ſperabunt. Hoc autem fiet propter electos. Si enim tantum viueret, quantum ei infideles viuere ſperabunt, valde pauci ſaluari potuiſſent. Quid enim ſi ſemper viueret, faceret, qui in tribus annis tantas ſtrages faciet? *Tunc ſiquis vobis dixerit, ecce hic eſt Chriſtus aut illic, nolite credere*. His enim verbis nō ſolùm Antichriſtum, ſed & multos alios tunc fore ſignificat, quos propter varias ſimulationes miſeri homines Chriſtum eſſe putabunt. *Vnde & ſubditur, Surgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi. ecce prædixi vobis*. Sed quare prædixi vobis? Vt cauti ſitis, & non ab eis decipiamini. *Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere*. Alij enim in deſerto, vt Elias & Ioannes Baptiſta: alij in Synagogis & in domibus, ſicut Chriſtus, prædicabant. Omnia enim ſimulabunt quæ hos feciſſe audient. *Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret vſque in occidentem: ita erit & aduentus filij hominis*.

minis. Hoc eſt enim quod Pſalmiſta ait, deus manifeſtè veniet, deus noſter & non ſilebit. Non vt prius veniet occultus, ſed quaſi ſol in ſua maieſtate præfulgens vbique apparebit, vbique lucebit, cũctis etiam nolentibus reuelabitur. *Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ*. Aquilæ enim ſanctorum animæ ſunt, quæ altius volant & clarius vident. Hæ autem tunc ad corpora propria venientes, vbicunque & quomodocunque diſperſa ſint, ea iterum induētur, vt totus integer & immortalis homo reſurgat. Poteſt autem & ſic intelligi, vt vbicunque Chriſti corpus fuerit, illuc & animæ conueniant, paratæ eius obedire præceptis. Statim autem poſt tribulationem dierum illorum, ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur, & tunc parebit ſignum filij hominis in cœlo, & tũc plangent omnes tribus terræ, & videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli, cùm virtute multa & maieſtate. Quia enim tunc ſol iuſtitiæ Chriſtus deus noſter omni luce ſplēdidior de cœlo deſcendet, ſol iſte quem videmus obſcurabitur: & hæc luna non dabit lumen ſuũ, obſcurante immenſo ſplēdore maioris lucis. Sicut enim luna & ſtellæ ſolis hui⁹ ſplēdore palleſcunt: ita illius inenarrabili fulgore ipſe ſol in tenebras conuertetur. Quòd autem ſtellas cadere dicit, vel ſanctorum animas ad corpora deſcendere, vel ipſas iuxta literã quaſi decidētes, & obeuntes, lumen ſolitum amittere ſignificat. Cadēt præterea ſtellæ, quia ſancti (qui per ſtellas ſignificantur) ab iniquis occidentur. Luna verò non dabit lumen ſuum, quia ſancta eccleſia ſolitum ſplendorem in ſignis & virtutibus non oſtendet. Sol autem obſcurabitur, quia hæretici qui tunc erunt ſolem inſtitiæ Chriſtum dominum eiúſque fidem damnare & reprehendere nō timebebunt. Virtutes autē cœlorum commouebuntur: quia omnes illi angelorũ exercitus Chriſtũ dominũ noſtrũ ad iudiciũ ſequentur. *Et tunc apparebit ſignum filij hominis in cœlo*. Per quod vel eius crucem, vel aliquod victoriæ ſignũ intelligere poſſumus. *Et tunc plangent omnes tribus terræ.* Vnde & in Zacharia propheta ſcriptum eſt, Et plangent eum planctu quaſi ſuper vnigenitum, & dolebunt ſuper eũ vt dolere ſolent in morte primogeniti, in die illa magnus erit planctus in Ieruſalem, ſicut planctus ad Remon in cã-

po Maiedon,& plangẽt terræ familiæ,& familiæ ſeorſum. Quomodo enim ſuper eum non plangant, quum eum in tanta gloria videbunt,quem cum tanto opprobrio crucifixerunt? Sequitur: *Et mittet angelos ſuos cum tuba & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cœlorum vſque ad terminos eorum.* Angelorum enim miniſterio ex omnibus mundi partibus ſancti dei colligentur & reſurgent,à ſummis cœlorum animabus deſcendentibus, & vſque ad eorum terminos venientibus. Sed quoniam cœli ſancti vocantur,poſſumus per ſummos cœlorum, patriarchas & prophetas & apoſtolos:per eorum verò terminos, quoſcunque alios fideles intelligere. Colligentur igitur electi dei à ſummis cœlorum vſque ad terminos eorũ, quoniã & maiores & minores,& primi & nouiſsimi, omnes ſimul in vnũ conuenient. Quod enim ait, *cum tuba*, ipſe expoſuit,dicens, *& voce magna*, Magna enim vox erit quæ mortuos ſuſcitabit,& mundum vniuerſum replebit. *Ab arbore autem fici diſcite parabolam. quum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia prope eſt æſtas: ita & vos quum videritis hæc omnia, ſcitote quia prope eſt in ianuis.* Sicut enim ficus nouis ramis & foliis orientibus æſtatem proximam adeſſe annũtiat:ita & hæc omnia tam magna támque inuſitata Chriſti aduentũ manifeſtiſsimè annuntiabunt. *Amẽ dico vobis quia non præteribit generatio hæc donec omnia fiant.* Hoc enim de Scribarũ & phariſæorũ generatione intelligitur, ſuper quam omnẽ ſanguinẽ iuſtum venire ſuperius dixerat. Non prius illa generatio præteribit,non prius deficiet, nec tota à ſua iniquitate ceſſabit, quàm iſta omnia compleantur. *Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea nõ præteribunt.* Quod enim veritas dicit, immutabile eſt, & præterire non poteſt, alioquin veritas non eſſet. Cœlum igitur & terra tranſibunt, quia ſecundum hoc quod modò ſunt in melius commutabuntur: ſed verba veritatis à ſtatu ſuo mutari non poterunt.

DOMINICA VACAT.

Arborem fici habebat quidem plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineæ; Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. &c. Luc. 13.

In

IN hac ergo ſimilitudine quanta ſit dei ſapientia, quanta ſit & hominis negligentia manifeſtatur. Dei enim ager & vinea, mundus dicitur: cuius arbores & vites, homines ſunt. Et aliæ quidem fructuoſæ, aliæ verò infructuoſæ. Huius autem vineæ cultores, epiſcopi ſunt & ſacerdotes. Tres autem anni, tria tempora ſunt, ante legem, ſub lege, & ſub gratia. Toties enim ad vineam ſuam dominus venit, toties in eius arboribus fructum quærit, quoties hominem reſpicere & viſitare dignatur. Eſt igitur ficulnea infructuoſa, humana natura ſecundum partem malorum, id eſt vnuſquiſque iniquus & infidelis. Per tres igitur annos ad hāc ficulneam dominus venit, & fructum in ea non inuenit: quoniā tales arbores neque ante legē, neque ſub lege, neque ſub gratia in hac vinea defuerūt. Sæpe enim plus ficulneis infructuoſis, quàm arboribus fructiferis huius mundi vinea abundare videtur. Pauci enim ſunt boni ad comparationē malorum. Multi enim ſunt vocati, (vt dominus ait,) pauci verò electi. Sequitur: *Succide ergo illam.* Quia (inquit) infructuoſa eſt, quia inutilis eſt, quia boni operis fructum non reddit, ſuccide illam. Omnis enim arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Vt quid etiā terram occupat? Tales enim arbores inutiles terram occupant, cæteríſque impedimentum faciunt, & horum vmbra nociua cæteræ arbores circumpoſitæ corrumpuntur. Vna enim (vt dici ſolet) ab vmbra trahit liuorem, & vna ouis morbida totum gregem diſſipat, & modicum fermentum totam maſſam corrumpit, & qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. *At ille reſpondens, dixit illi, domine dimitte illam & hoc anno, vſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora. Et ſi quidem fecerit fructum, ſin autem in futuro ſuccides eam.* Sic autem & Samuël pro arbore infructuoſa ne ſuccideretur orabat, lugens Saulem cunctis diebus. Fodit enim epiſcopus circa ficulneam, quando peccatoris facta omnémque eius vitam & prauitatem per illius confeſſionem diligentiſſimè inueſtigat. Deinde verò & circa illam ſtercora mittit, dum illius peccata quàm turpia, quàm inhoneſta & fœtida fuerint, oſtendit. Stercora enim circa ficulneam poſuerat apoſtolus, qui dicebat, Quem ergo fructum habuiſtis tunc in quibus nunc erubeſcitis? Vnde & Dauid horum ſtercorum fœtorem ſentiens, ait, Putruerunt & corruptæ

ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. Neque enim aliter peccator ſanari poteſt, niſi prius ſuorum vulnerum fœtorem ſentiat & ſentiendo abhorreat. *Erat autem docens in ſynagoga eorum Sabbathis, & ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo, & inclinata erat, & nec omnino poterat ſurſum aſpicere. Quam quum videret Ieſus, vocauit eam ad ſe, & ait illi, Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua, & impoſuit illi manum, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat deum.* Hoc enim quod in muliere curua dominus egit, expoſitio eorũ eſt quæ de ficulnea infructuoſa dicta ſunt. Vnum enim idémque ſignificat & mulier curua & ficulnea infructuoſa. Ille etenim homo curuus eſt, qui terrenis voluptatibus deditus, ſola terrena & tranſitoria diligit, ad cœleſtia contemplanda mentis oculos non erigit, & æternæ felicitatis diuitias non requirit. Hunc autem ſi dominus tangat, & ſuæ miſericordiæ manum ſuper eum ponat, ſtatim erigitur, & terrenorum oblitus cœleſtia contẽplatur. Tales autem ſignificabat Moyſes, quum illa animalia immunda eſſe dicebat, quæcũque ſuper manus ſuas gradiuntur. quorum morticina qui tetigiſſet, immundum eum vſque ad veſperam eſſe præcepit. Illa enim animalia quæ gradiuntur ſuper manus ſuas, non reſpiciendo ad ſuperiora, faciem & oculos ad terram premunt. Omnes igitur illi immundi ſunt, quicunque cœleſtia ſpernentes, ſola terrena & tranſitoria contemplantur & diligunt. Horũ autem morticina illi tangunt, qui eorũ opera iniqua mortua & fœtida imitantur & agũt. Tales igitur immũdi ſunt vſque ad veſperam, id eſt vſque ad ipſius peccati occaſum & defectionem. Veſperam enim hoc in loco non diei, ſed peccati intellige. Habet enim peccatum quoque & ortum & veſperã, ortum quidem, prauæ cogitationis initium, veſperam autem, malæ actionis occaſum & finem. Sequitur: *Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia ſabbatho Ieſus curaſſet, dicebat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet operari, in his ergo venite & curamini, & non in dies ſabbathi.* Male ergo archiſynagogus legem intelligebat, qui pietatis & miſericordiæ operam in ſabbatho fieri nolebat. Lex enim nõ liberale, ſed ſeruile opus in ſabbatho fieri prohibet. Bonum enim opus omni die fieri licet, malum autem nullo. *Reſpondens ad illum dominus dixit, Hypocrita, vnuſquiſque ve-*

ſtrum

ſtrum non ſoluit bouem ſuum aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare? Si (inquit) in ſabbatho operari non licet, quare ergo vos in ſabbatho bouem & aſinum ad potū ducitis? Hoc enim opus ſeruile eſt. quod ſi ad literam intelligatur, omnimodo in ſabbatho lege fieri prohibetur. Meritò igitur hypocrita vocatur, qui non in his quibus debet, ſed in his quibus non debet, ſabbathum veneratur, mala conſentiēs, & bona reprehendens. Vobis (inquit) hypocritæ, vobis bouem & aſinum in ſabbatho à præſepio ſoluere & adaquare licet: mihi autem hanc filiam Abrahæ, quam alligauit Sathanas ecce decem & octo annis, à vinculo iſto ſoluere non licuit? Quod valet in minori, valet & in maiori, quòd ſi etiam in minori non valuiſſet, in maiori tamē reprehendi non potuiſſet. Quis enim reprehendat quod dominus agit? Idipſum autem per hos decem & octo annos, & per tres annos ſuperius poſitos ſignificatur. Ter enim ſex, vel ſexies tres, decem & octo fiunt. Ponamus igitur ſex annos ante legem, & ſex ſub lege, & ſub gratia ſex, & erunt decem & octo. In his enim omnibus nec ficulnea infructuoſa defuit, nec mulier curua quam ſanaret Ieſus. Hanc autem mulierem quam ſathanas alligaſſe dicitur, propter peccata ſua hanc ęgritudinem incurriſſe intelligere poſſumus, ſicut & ille cui dominus ait, Vade, & iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. *Et quum hæc diceret, erubeſcebant omnes aduerſarij eius. Et omnis populus gaudebat in vniuerſis quæ glorioſè fiebant ab eo.* Et illi quidem erubeſcebant, quia ſe victos eſſe videbant. Iſti verò gaudebant, quia & in verbis & in miraculis Chriſti virtutem & gloriam cognoſcebant.

SECVNDVM MATTHÆVM.

Acceſſerunt ad Ieſum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem, &c. Cap. 22.

IN illo (inquit) die quo phariſæi victi receſſerunt, in illo Sadducæi vincendi acceſſerunt. *Et interrogauerunt eum, dicentes, Magiſter, Moyſes dixit, Si quis mortuus fuerit non habens filium, vt ducat frater eius vxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. Erant autem apud nos ſeptem fratres, & primus vxore ducta defunctus eſt, & non habens ſemē, reliquit vxorem ſuā fratri ſuo. Similiter ſecundus, & tertius, vſque ad ſeptimum. Nouiſsimè autem omnium & mulier defuncta eſt. In reſurrectione*

ergo cuius erit de ſeptem vxor? omnes enim habuerunt eam. Verum eſt vtique quia Moyſes hoc dixit, vt frater vxorem fratris ducat, ad ſuſcitandum ſemen fratris ſui. Hæc autem fabula, qua ſeptem fratres vnam vxorem habuiſſe dicunt, Sadducæorum adinuentio eſt. Scio tamen quoſdam in his ſeptem fratribus, ſeptem libros, id eſt Heptateuchũ intellexiſſe. Hanc autem ſuam adinuentionem ideo Sadducæi domino attulerunt, vt per hanc reſurrectionem mortuorũ non eſſe probarent, dicentes: Aut enim omnes eam ſimul habebunt, aut nullus. Si enim vnus aliquis eam habeat, cæteris iniuriam faciet. Quod enim commune eſt, nemo ſibi quaſi proprium vendicare debet. Huic tanto errori veritatis magiſter reſpondens, ait, *Erratis, neſcientes ſcripturas neque virtutem dei*. Et mox ipſum errorem in quo errabant oſtendit, dicẽs, *In reſurrectione enim neque nubent neque nubentur.* Per quod ſignificat eos probare voluiſſe, vt ſi homines reſurgerent, ſicut in hoc ſeculo, ita etiam in futuro viri ſuis vxoribus commiſcerentur. Sed quare ſic errabant? Quia neſciebant ſcripturas, neque virtutem dei. Nã neque illud intelligebant quod Moyſes dixerat, neque dei virtutem & dei potentiam credebant. & ideo tantam omnium reſurrectionem poſſe fieri deſperabant. Non enim ſicut hic, ita & ibi fiet: neque ſicut modò, ita tunc voluptati operam dabunt. Sed erunt ſicut angeli dei in cœlo. Angeli enim naturaliter caſti & virgines ſunt. Tales igitur & homines erunt. Quòd autem mortuorum reſurrectio fiat, mox ſcripturæ teſtimonio ſubinferens, ait, *De reſurrectione mortuorum non legiſtis quod dictum eſt à deo dicente vobis, Ego ſum deus Abraham, & deus Iſaac, & deus Iacob? Non eſt deus mortuorum, ſed viuentium.* Ac ſi dicat, Si (vt vos malè putatis) homo poſt mortem non eſſet, nequaquam ſe deus patriarcharum deum eſſe diceret, quum vtique ipſe ſit deus & dominus non eorum qui non ſunt, ſed eorum qui ſunt. *Et audientes turbæ mirabantur in doctrina eius.* Quoniam autem Sadducæi errantes, neque ſcripturas intelligunt, neque virtutem dei, videamus nos modò quid illa ſcriptura ſignificet, quam Sadducæi de ſuſcitando ſemine fratris domino propoſuerunt. Non enim hoc ſecuncundum literam in eccleſia cuſtoditur: imò verò ne cuſtodiatur omnino interdicitur. Aliter igitur eam intelligere oportet

oportet. Dicatur ergo: Quando habitauerint fratres ſimul, & vnus ex eis abſque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, ſed accipiet eam frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui, & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Iſraël. Iſti ſunt illi fratres, de quibus dicitur, Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Iſti & ſimul non corpore, & mente tamen & ſpiritu omnes ſimul habitant. Ex his autem vnus quiſlibet abſque liberis moritur, quando aliquis epiſcopus ex hac vita tranſiens, nullum ex omnibus ſuis ſubiectis in eccleſia ſua talem relinquit, qui eius cathedra dignus habeatur. Sæpe enim videmus multo tempore epiſcopatum vacare, quia vix aliquando inuenitur qui in defuncti loco epiſcopus ordinetur. Quæritur igitur ex alia eccleſia, cui vxor defuncti con iungatur, & ipſe quidem non alius eligitur, niſi qui eiuſdem defuncti ſuperfuerit. frater vtique non natura, ſed moribus, vt eiuſdem bonitatis & humanitatis, eiuſdem ſit fidei & charitatis, & quaſi frater fratri conſimilis. Iſte autem ſuſcitabit ſemẽ fratris ſui, vt quos vel in peccatis mortuos vel malo ſomno grauatos inuenerit, ad bonum opus euigilare faciat. Et primogenitum nomine illius appellabit Primogenitum quidem, non qui prius genitus ſit, ſed qui merito ſanctitatis inter omnes eius genitos primus & maximus habeatur. Et iſte quidem vocabitur epiſcopus. Hoc eſt enim nomen defuncti. Quare hoc? Vt non deleatur nomen eius ex Iſraël, vt nunquam eccleſia epiſcopo careat, & nũquam hoc nomen in eo deficiat. Si autem noluerit accipere vxorem fratris ſui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicétque, Non vult frater viri mei ſuſcitare ſemen fratris ſui in Iſraël, nec me in coniugium ſumere. Statímque eum accerſiri facient, & interrogabunt. Si reſponderit, Nolo eam vxorem accipere, accedat ad eũ mulier coram ſenioribus, & tollat calceamentum de pedibus eius: ſpuétque in faciem illius, & dicet, Sic fiet homini qui non ædificat domum fratris ſui. Et vocabitur nomen illius in Iſraël, domus diſcalceati. Quare enim ante portam ciuitatis iudicium quæritur, niſi quia ibi iudices ſedent? dominus enim de ſeipſo loquitur, dicẽs, Ego ſum oſtium: per

me ſi quis intrauerit, ſaluabitur. Ante igitur hoc oſtium & ante hanc portam ſedent epiſcopi, vt eius lumine illuſtrati nuſquam deuient à veritate. Ad hos autem omnes cauſæ deferri, eorúmq; iudicio definiri debent. His ergo præſentibus accedit mulier ad fratrem viri ſui, & quia eam in coniugium ſumere noluit, tollit calceamentum de pede eius. Quid eſt enim calceamentum de pedibus tollere, niſi euangelizandi licentiam auferre? Vnde apoſtolus, Calceati, inquit, pedes in præparatione euangelij pacis. Spuit inſuper in faciem eius, quia palàm & manifeſtè eum contẽptibilem, & tanti honoris indignum eſſe oſtendit. Hoc autem de illis rectiſsimè intelligi poteſt, qui maiores eccleſias ambientes, minori ſe eccleſiæ iungere deſpiciũt. quos non animarum ſalutẽ, ſed honoris gloriam quærere nõ dubium eſt. Iuſtũ igitur eſſet vt ſemper excalceati & conſputi, nunquã tali coniugio digni iudicarentur. Hoc eſt enim quod ait, Et vocabitur nomẽ eius, domus diſcalceati. Quis enim eũ calceare audeat, quis calceati officiũ illi tribuat, qui ipſa nominis appellatione ſe excalceatũ eſſe demonſtrat? Sic igitur nunc in eccleſia ſpiritualiter cuſtoditur, quod prius ſecundũ literam in Synagoga cuſtodiebatur.

IN NATALI SANCTI IOANNIS BAPTISTAE.

Elizabeth impletum eſt tempus pariendi, &c. Luc. 1.

NAſcitur hodie Ioannes Baptiſta, maior prophetis, minor angelis, imò minor eo qui minoratus eſt paulò minus ab angelis. Vnde ipſe dominus ait, Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta, qui autem minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo. Hoc autẽ apoſtolus expoſuit, dicens, Eum autem qui modico quàm angeli minoratus eſt, videmus Ieſum propter paſſionem mortis. Hoc igitur ſolo, id eſt Chriſto, minor eſt Ioannes, quo nemo alius maior ſurrexit natus de muliere. Vnde ipſe quoque Ioannes ait, Me oportet minui, illum autem creſcere, qui poſt me venit, ante me factus eſt, cuius nõ ſum dignus corrigiam calceamenti ſoluere. Minuitur enim Ioannes capite truncatus, creſcit verò Chriſtus in cruce exaltatus. *Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit dominus miſericordiã ſuam cum illa, & congratulabãtur ei.*

Erant

Erant enim ſteriles in opprobrium in Iſraël, quanuis hoc aliud ſignificaret. Corporis nanque ſterilitas non eſt peccatum. Mente verò ſteriles apud deum in opprobriũ ſunt. Quantum igitur ad literam, magnam ei dominus miſericordiam fecit, qui tanto pignore illam fœcundauit. Vnde & ipſa ſuperius ait, Sic mihi fecit deus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines. *Et factum eſt in die octauo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris ſui Zachariam.* Hac circunciſione neque Chriſtus neque Ioannes indigebat: circunciſi tamen ſunt, ne ſcandalum fierent, & vt legem adimplerent. Lex enim & prophetæ vſque ad Ioannẽ. De circunciſione multa ad Romanos apoſtolus ſcribit, & non carnis, ſed ſpiritus circunciſionem laudat. Spiritualis nanque circunciſio non in vno, ſed in omnibus membris fieri debet: vt neque manus operentur malum, neq; pedes ad fundendũ ſanguinem currant, neq; aures detractionibus pateant. Sic omnia membra circunciduntur. Talia circũciſione omnia vitia & peccata tolluntur. Vnde octaua die merito fiebat, in qua & vltima reſurrectio fiet, quãdo membris omnibus circunciſio, i. vitiis omnib⁹ & peccatis abſciſſis, totus ex integro innouatus, omníq; ſuperfluitate mũdatus homo, ad immortalitatem reſurget. *Et reſpõdens mater eius, dixit, Nequaquã: ſed vocabitur Ioannes.* Nequaquã (inquit) Zacharias vocabitur, quanuis & hoc nomen dignũ ſit veneratione: ſed vocabitur Ioãnes, quod dei gratia interpretatur, quia nullus inter natos mulierũ familiarius illo dei gratiam poſſidebat. *Et dicebant ad illam, Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.* Hoc enim nomen angelus impoſuit, non cognatio dedit. Sed vnde Elizabeth hoc nomen ſcire potuit? Zachariæ nanque, non Elizabeth dictũ fuerat, Et vocabis nomen eius Ioannem. Qua in re credendũ eſt, quanuis id ſcriptum non eſt, vel angelica reuelatione vel alia qualibet facta diuinitus inſpiratione eam hoc nomen didiciſſe. *Innuebant patri eius quem vellet vocari eum.* Qui quoniam voce hoc eis indicare non poterat, *poſtulans pugillarẽ ſcripſit dicens, Ioannes eſt nomen eius. Et mirati ſunt vniuerſi.* Mirati enim ſunt quare vtrique parenti hoc nomen puero imponere placuit: quia quum nemo in illorum cognatione ſic vocaretur, dei nutu id fieri intellexerunt. *Apertum eſt*

autem illico os eius & lingua eius, & loquebatur benedicens deum. Sic enim angelus ei promiſerat. Pro eo quòd non crediditi verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo, eris tacens, & non poteris loqui vſque in diem quo hæc fiant. Ingreſſus eſt enim (vt ſuperius legitur) in templū domini, & omnis multitudo populi erat orans foris hora incenſi. Apparuit autem illi angelus domini ſtans à dextris altaris incenſi: cui quia credere noluit, linguam amiſit. Hæc autem ſolennitas decima die menſis ſeptimi agebatur, quando ſolus pontifex ſemel in anno non ſine ſanguine ingrediebatur ſancta Sanctorum, nullúmque alium in templo eſſe licebat. Quod quid ſignificet, apoſtolus exponit in epiſtola ad Hebræos. Nos quoque in Leuitico de hac ſolennitate ſufficienter diximus. Apparuit autem illi angelus domini ſtans à dextris altaris incenſi. Stabat autem angelus, & à dextris ſtabat, quoniam fortia & proſpera nuntiabat. Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum. Ait autem ad illum angelus, Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua. Hæc enim angelorum conſuetudo eſt, (in qua etiam ab illis diſcernuntur, qui ſe transfigurant in angelum lucis) quòd in ſuæ loquutionis principio eos quibus loquuntur conſolantur, & ne timeant adhortantur. Quod autem ait, Quoniam exaudita eſt deprecatio tua, nemo putet Zachariam pro filio deum exoraſſe, præſertim quum de ſua ſuæque vxoris ætate diffideret, angelo idipſum promittenti non crederet. Quid igitur orabat, niſi id quod lex orare præcipiebat? Ait enim, Erit hoc vobis legitimum ſempiternum, vt oretis pro filiis Iſraël, & pro cunctis peccatis eorum ſemel in anno. Hoc eſt igitur quod orabat, hanc deprecationem angelus exauditam eſſe dicebat. Et dixit Zacharias ad angelum, Vnde hoc ſciam? Ego enim ſum ſenex, & vxor mea proceſſit in diebus ſuis. Et fortaſſe non recordatur Zacharias, quòd Abraham & Sara in ſenectute filium genuerunt. Nihil enim deo impoſſibile eſt: credenti quoque omnia poſſibilia ſunt. Angelus promittit, & ſacerdos ſignum quærit, quaſi plus ſigno quàm angelo credere debuiſſet. Et reſpondens angelus, dixit ei, Ego ſum Gabriel qui ad ſto ante deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare: cur ergo dubitas? quare nòn credis? neque ille qui me miſit, ne-

que

que ego tibi mentiri poſſum. Signum quæris: Iudæi enim ſigna petunt, dicis, Vnde hoc ſciam? dabitur tibi ſignum, quod poſtquam acceperis, te fortaſſe accepiſſe pœnitebit. Hoc igitur erit tibi ſignum: ecce eris tacens, & non poteris loqui vſque in diem quo hæc fiant, pro eo quòd non credidiſti verbis meis, quæ complebuntur in tempore ſuo. Quia (inquit) verbis meis credere noluiſti, vel ſigno crede. Ecce eris tacens donec ex te genita vox oriatur. Et quia vocem generaturus es, non te pœniteat aliquanto tempore tacuiſſe. Ex te enim orietur ille qui dicet, Ego vox clamantis in deſerto. Et erat plebs expectans Zachariam, & mirabantur quòd tardaret in templo. Egreſſus autem non poterat loqui ad illos. Et cognouerunt quòd viſionem vidiſſet in templo, & ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus. Poſſumus autem per ſenem Zachariam, vetus teſtamentum: & per Ioannem puerum, nouum intelligere. Eo enim tempore vetus teſtamentum vocem amiſit, quo nouum ex veteri fieri cœpit: quia poſtquam nouam legem apoſtoli & doctores prædicare & exponere cœperunt, vetus legis intelligentia ceſſauit. Sed vocem quam amiſerat, tunc tandem recepit, quando nouo teſtamento iam nato & vbique diuulgato, ab eo didicit quod loqueretur. Loquitur enim vetus teſtamentum, ſed iam non ſuo & priori ſenſu. Loquente autē Zacharia *factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum, & ſuper omnia mōtana* Iudææ *diuulgabantur omnia verba hæc. Et poſuerunt omnes qui audierunt in corde ſuo, dicentes, Quid putas puer iſte erit*, qui contra naturam natus eſt, in cuius natiuitate os diu clauſum aperitur, mutus loquitur, & tam noua miracula fiunt? *Etenim manus domini erat cum illo*. Ipſa igitur hæc omnia operabatur in illo. *Et Zacharias pater eius repletus ſpiritu ſancto prophetauit, dicens, Benedictus dominus deus Iſrael, quia viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ.* Viſitauit per præconem, viſitauit per filium, prædicauit per vtrunque, fecit per alterum. Vterque ad baptiſmum populum vocauit, ſed alter ſolummodo plebem redemit, & in ſpiritu ſancto baptizauit. Vnde & eidem Ioanni dicitur, Super quem videris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto: qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat deus in ſecula ſeculorum.

Dixit Ieſus Simoni Petro, Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam domine, tu ſcis quia amo te, &c. Ioan. vltimo.

INterrogat dominus Petrum an ſe diligat, quem ſemper & vbique maiorē amoris affectionem erga ſe oſtendere videbat. Sicut modò ſuperius cùm cæteri ad eum nauigio veniſſent, ipſe moras nauis expectare non potuit, ſed amoris immenſitate cogente, in mare ſe præcipitauit, vt velocius ad dominum venire poſſet. *Simon* (inquit) *Ioannis, diligis me plus his*, qui tui amoris affectum erga me oſtendis plus quàm hi? Dicit, *Domine etiam tu ſcis quia amo te.* Etiam domine amo te, & tu ſcis quia amo te, ſcis etiã quantum diligo te, ego autem neſcio an plus cæteris diligam te. Dicit ei, P*aſce agnos meos.* Non vult dominus ſuos agnos alij committere, niſi illi qui eum diligit, quos ipſe tantum dilexit, vt pro eis mori dignaretur. Et ideo prius eccleſiæ paſtorem interrogat an ſe diligat, & ſic poſtea paſcendos agnos ſuos ei committit. *Dicit ei iterum, Simon Ioannis diligis me? Ait illi, Etiam domine, tu ſcis quia amo te.* Dicit ei, Paſce agnos meos. Dicit ei tertio, Simon Ioannis amas me? Tunc Petrus contriſtatus, & timens ſe haberi à domino ſuſpectum, quia dixit ei tertio amas me, reſpondens dicit, *Domine tu omnia noſti, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce oues meas.* Prius agnos, deinde oues commiſit ei: quia non ſolùm paſtorem, ſed paſtorum paſtorem eum conſtituit. Paſcit igitur Petrus agnos, paſcit & oues: paſcit filios, paſcit & matres: regit & ſubditos & prælatos. Omnium igitur paſtor eſt, quia præter agnos & oues in eccleſia nihil eſt: nihil (inquam) quàm quod ſuis paſtoribus Chriſtus commiſerit. Ecce Petrus qui te negauerat, ter dominum ſe amare reſpondet, quatenus amor deleat culpam, & dilectio tollat offenſam. *Et dicit ei Ieſus, Amen amen dico tibi, quum eſſes iunior cingebas te, & ambulabas vbi volebas: quum autem ſenueris extendes manus tuas & alius te cinget, & ducet quò tu non vis.* Quod quid ſignificet euangeliſta exponens, ait, Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet deum. In crucis nanque patibulo poſitus beatus Petrus, ibíque manus extendens, ab aliis cinctus & ligatus eſt. Et meritò poſtquam ter dominum ſe amaſſe reſpondit, mortem ſuam ei dominus nuntia-

uit, in qua quantum eum dilexerit, apertiſſimè demonſtrauit.

IN NATALI EIVSDEM SANCTI PETRI.

Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, & interrogauit diſcipulos ſuos, dicẽs, Quẽ dicũt homines eſſe filiũ hominis? Matt. 16.

INterrogat diſcipulos ſuos quam opinionẽ de eo homines habeant, & quẽ eum eſſe putent, non quòd diuerſas vulgi ſententias ignoret, ſed vt eos veritatẽ inſtruat & doceat. *At illi dixerunt, Alij Ioannẽ Baptiſtam, alij autẽ Eliam, alij verò Ieremiam, aut vnum ex prophetis.* Iam enim Ioannes defunctus erat, qui quũ adhuc viueret, omnes æſtimabant ne forte ipſe eſſet Chriſtus. Herodes autẽ audiens famam Ieſu, dixit pueris ſuis, Hic eſt Ioannes Baptiſta, & ipſe ſurrexit à mortuis. Stultiſſimus populus, qui nũc Ioannẽ Chriſtum, nunc Chriſtum Ioannem eſſe putabant. Stultiſsimus (inquam) qui dum videt prophetas, eos perſequitur & vituperat: poſt mortem verò eos veneratur, & monumenta eis ædificat. Neque tales vlterius naſci poſſe arbitrantur, quales illi fuerant quos ipſi occiderãt. Vnde videns Ioannem, non Ioannem, ſed Chriſtum, vel Eliam, vel aliquem alium præcedentium prophetarum eum eſſe putabant. Similiter autem Chriſtum videntes, Chriſtum non eſſe credebant. Sciebant enim eum eſſe venturum: ſed quia non videbant, credere non poterant. Quid enim? ſi Eliam vel Ieremiam iſti vidiſſent, non vtique eis credidiſſent. Viderũt enim eos patres eorum, eis tamen credere noluerunt. *Dicit illis Ieſus, Vos autẽ quem me eſſe dicitis?* Hæc eſt (inquit) ſententia populi, ſic de me loquũtur qui me non cognoſcunt, non me dicunt eſſe quod ſum, dicunt me eſſe quod non ſum, prius Ioannem Chriſtum eſſe dicebant, nunc me Ioannem eſſe dicunt, iam neq; me, neque Ioannẽ putant eſſe Chriſtũ: vos autem quẽ me eſſe dicitis? nũquid & vos eandẽ opinionem habetis? *Reſpõdens Simon Petrus dixit, Tu es Chriſtus filius dei viui.* Decuerat enim hoc Petrũ reſpõdiſſe, quatenꝰ ipſe eſſet princeps fidei Chriſtianorũ, qui erat princeps apoſtolorũ. Sed videamꝰ quid interrogauerit Chriſtus, videamꝰ quid reſpõderit Petrus. Dicit enim Chriſtus, Quẽ dicunt homines eſſe filiũ hominis? Dicit Petrus, Tu es Chriſtꝰ filius dei viui.

Ille de homine interrogat, iſte filium hominis eſſe dei filium dicit. Ille igitur qui eſt filius dei viui, idem ipſe eſt & filius hominis. Vnde & beata virgo Maria Theotocos vocatur, id eſt deum & hominem pariens. Quod quia Neſtorius confiteri noluit, ab eccleſia expulſus eſt & cōdemnatus. *Reſpondens autem Ieſus dixit ei, Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non reuelauit, ſed pater meus qui eſt in cœlis.* Beatus es (inquit) Simon Bariona, Simon filius columbæ. Bariona enim filius columbæ interpretatur. Sed quare columbæ? Sanctum ſpiritum ſuper Chriſtum dominum noſtrum in ſpecie columbæ apparuiſſe narrat euangeliſta. Huius igitur columbæ filius eſt, qui tam ſanum atque ſpiritualem ſenſum habet. Vt enim dominus ait, quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Vnde & ſubditur, *Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui eſt in cœlis.* Non eſt hæc ſententia carnalis, non eſt hæc fides carnis & ſanguinis, non parentes tui vel caro tua iſta te docuerunt, ſed pater meus qui eſt in cœlis. Sic enim & Apoſtolus dicit, Quia non acquieuit carni & ſanguini, ſed venit Ieroſolymam videre Petrum. *Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Tu dicis, & verum dicis, quia ego ſum Chriſtus filius dei viui: & ego dico tibi quia tu es Petrus, fide fortis & doctrina ſtabilis. Niſi enim in hoc nomine fortitudinem & ſtabilitatem Chriſtus intellexiſſet, quare ea quæ ſequuntur protinus addidiſſet, dicēs, *Et ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam?* Si Petrum non intelligis, petram reſpice: petra autem erat Chriſtus. Sic igitur à petra Petrus, ſic à Chriſto Chriſtianus. Videamus itaque quid ſit, Et ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. Super hanc petram, quam tu modò in fidei fundamentum poſuiſti: ſuper hanc fidem, quam tu modò docuiſti, dicens, Tu es Chriſtus filius dei viui: ſuper hanc petram & ſuper hanc fidem ædificabo eccleſiam meam. Huic enim ſententiæ Apoſtolus concordans, ait, Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Ac ſi dicat, Non eſt aliud fundamētum, niſi illa petra quam Petrus poſuit in fundamentum, quum diceret, Tu es Chriſtus filius dei viui. Super hanc Petram ædificatur eccleſia dei. *Et portæ inferi non præualebunt aduerſus*

uerſus eam. Qui enim ceciderit ſuper hunc lapidem, confringetur: ſuper quem verò ceciderit lapis iſte, conteret eum. Tanto enim impetu tantáque fortitudine hæc petra fertur, vt muros conterat, portas comminuat, & nulla virtus vel fortitudo ei reſiſtere valeat. Sed ſi vis & aliter intelligere portas inferi, cognoſce prius portas. Portæ nanque cœli, Apoſtoli ſunt, epiſcopi, & ſacerdotes, & alij quorum doctrina & exemplis cœli palatium fidelium animæ ingrediuntur. Sunt igitur econtrà portæ inferi, Iudæi & hæretici, omnéſque ſeductores, & fidei catholicæ corruptores. Per hos enim infidelium animæ in infernum intrant, & in tenebras demerguntur. Et iſti quidem contra hanc peccatum, & aduerſus eccleſiam, quæ ſuper eam ædificata eſt, præualere non poterunt. [Et tibi dabo claues regni cœlorum.] Hoc enim quod principaliter Petro dicitur, cæteris quoque Apoſtolis dictum eſſe intelligi debet: & non tantùm Apoſtolis, verùm etiam epiſcopis & ſacerdotibus. Iſtis enim claues & poteſtas à domino data eſt, vt non ſolùm eccleſiam, ſed cœlos aliis aperiant. *Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Hoc epiſcopi audiant, de munere gaudeant, de poteſtate non ſuperbiant. Si enim ſic ligauerint vt Petrus, ſi ita ſoluerint vt Petrus, quicquid ligauerint ligatum erit, & quicquid ſoluerint, ſolutum erit. Imitentur igitur illum in diſcretione & iuſtitia, quem imitari volunt in ligandi atque ſoluendi poteſtate. Si enim aliter egerint, non erit ratum quod egerint. Ideo enim hæc ſoli Petro dicta ſunt, quia nemo fidelior, nemo iuſtior, nemo diſcretior, & nemo melior erat, cui hæc dici potuiſſent. Ideo enim ſoli illi dicta ſunt, vt omnes alij ſe in illo quaſi in ſpeculo videant, ſic viuendo, ſic agendo, ſic ligando, ſic ſoluendo, & à pace & concordia non recedendo. Veruntamen ſicut prȩlati, ſi iniuſtè ligant, ligandi poteſtate ſeipſos priuant: ita & ſubiecti, etiam ſi iniuſte ligati ſunt, ſi tamen ſe ligatos eſſe parui pendant, ipſa ſua ſuperbia ſeipſos arctius ligant. Deſiderent igitur ſolui etiam illi qui ſic ligantur, ſpondeant ſatisfactionem: quam ſi prælatus recipere noluerit, tunc ſciant ſe eſſe ſolutos.

IN FESTO SANCTI LAVREN-
TII MARTYRIS.

Amen amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terræ mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert, &c. Ioannis 12.

HOc eſt enim illud granum frumenti, quod virgo & inarata terra produxit. De quo Pſalmiſta ait, Veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit. Etenim dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Huius autem grani immenſa multiplicatione, omnia eccleſiæ horrea repleta ſunt. De hoc frumenti grano ille panis conficitur, de quo ipſe dominus ait, Ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi. Conſtat autem hoc & ad literam verum eſſe, quòd fruměti granum ſi in arca ſeruetur non creſcit: ſi autem ſeminetur, ſi in terra ſoluatur & moriatur, multum fructum affert. Nihil infructuoſum diligit deus. Nihil in horto ſuo, nihil in vinea ſua, nihil in agro ſuo vult eſſe infructuoſum. Vnde & ipſe alibi ait, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Et in alio loco, Ego ſum, inquit, vitis vera, & pater meus agricola eſt. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plurimum afferat. Hæc eſt enim illa vera vitis, de qua totum hoc vinum profluxit, quod nobis in hoc euangelio propinatur. Hæc eſt illa vitis ſemper fructuoſa, cuius omnes palmites fructiferi ſunt, quicũque ei fideliter inhærent. Ideo enim infructuoſi de ea tolluntur, qui quanuis per baptiſmi ſacramentum in ea ſint, per vitæ tamen meritum in ea non ſunt. Talis arbor infructuoſa erat, illa de qua ad cultorem vineæ dominus ait, Ecce tres anni ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio: ſuccide ergo illam. Vt quid etiam terram occupat? Quæ quidem illico ſuccisa fuiſſet, niſi quia ille bonus vineæ cultor pro illa interceſſiſſet, dicěs, Domine dimitte illam & hoc anno, vſque dum fodiam circa illam & mittam ſtercora: & ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futuro ſuccides illam. Talis erat & illa ficulnea, in qua quia fructum non inuenit, dominus eam maledixit, & aruit. Tales ſunt & multæ aliæ arbores infructuoſæ, quæ tandem excidentur & in ignem mittentur. Et ego qui-

quidem non crediderim aliquam arborem infructuoſam in paradiſo fuiſſe plãtatam. Præſertim quum primo homini dominus dicat, De omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas: in quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris. In eo enim quòd de omnibus comedere dicit, omnes illas arbores fructuoſas fuiſſe oſtendit. Quum igitur paradiſus eccleſiam ſignificet, eccleſiæ quoque arbores omnes fructiferas eſſe oportet. Multæ nanque arbores ſunt in eccleſia. Ibi enim eſt lignum vitæ: de quo qui comederit, ſi tamen dignè comederit, non morietur. De hoc enim ligno ſcriptum eſt, Et erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Et alibi, Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in paradiſo dei mei. Ibi eſt & illa arbor quæ ait, Ego autem ſicut oliua fructifera in domo domini, ſperaui in miſericordia dei mei in æternum & in ſeculum ſeculi. Sed quid de illis nobiliſſimis arboribus dicam, quibus ipſe dominus ait, Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos vt eatis & fructum afferatis, & fructus veſter maneat? Tales igitur, quales fuerunt Apoſtoli, bonæ arbores ſignificabant. Illam autem arborem de qua dominus primum hominem comedere interdixit, hæreticos ſignificare puto, quorum quidem fructus mortiferi ſunt, quorum poma venenoſa ſunt, quorum doctrinam qui ſuſceperit, mortem incurret ſempiternam. Sequitur: *Qui amat animam ſuam, perdet eam, & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* Hoc enim dominus non dixiſſet, ſi animas noſtras & bene & malè amare, & iterum bene & malè odiſſe non poſſemus. Ipſe enim exponit quid ſit malè amare, & ipſe exponit quid ſit bene odiſſe. Malè enim amat animam ſuam in hoc mundo, qui propter hunc mundum & propter hanc vitam præſentem eam amat. Iſte enim eam perdet, quia ſic amando æternæ morti & perditioni tradet eam. Qui enim bene amat animam ſuam, ſic eam amat vt in æternum viuat, non vt breui tẽpore in deliciis viuat. Vnde & in vitam æternam eam cuſtodit, qui ſic in hoc mũdo ſuã animã odit. Ille enim animam ſuam & vitã ſuam odiſſe videtur, qui mori nõ timet, qui ieiuniis & vigiliis, qui paupertate & nuditate aliíſque

ſimilibus eam affligit. Ille denique qui ſic amat animam ſuam, vt eam (ſi neceſſe ſit) pro Chriſti fide ponere nolit, perdet eam. Qui verò ſic odit, vt eam in tali neceſſitate ponere non recuſet, in vitam ęternam cuſtodit eam. *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur*: vt ſicut ego pro ipſo, ita & ipſe (ſi neceſſe fuerit) pro me moriatur. Sequi enim, imitari eſt. Miniſtrant enim deo non ſolùm epiſcopi & ſacerdotes, cæteríq; illius ordinis, verùm etiam qui facit eleemoſynas, qui veſtit nudos, viſitat infirmos, aliáque his ſimilia miſericordiæ & pietatis opera facit, domino miniſtrat. Vnde ipſe quoque dominus ait, Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Oſtendens eos miniſtrare ſibi, qui ipſius membris miniſtrant. Sed quid eis ſibi miniſtraſſe proderit? Sequitur: *Et vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit.* Dicis fortaſſe non hoc tibi ſufficere. Audi quod ſequitur: *Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum pater meus.* Magnus honor, magna gratia, immenſæ diuitiæ. Beatus ille quem deus honorificabit. Ille enim ditabitur illis bonis quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcẽdit, quæ præparauit deus diligẽtibus ſe. Deniq;, qui ibi erit vbi ipſe eſt, quid melius vnquam habere poteſt? Hoc enim Pſalmiſta deſiderans, ait, Beati qui habitãt in domo tua domine, in ſeculum ſeculi laudabũt te. Itémque, Vnam petij à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Et Apoſtolus, Cupio, inquit, diſſolui, & eſſe cum Chriſto.

IN ASSVMPTIONE SANCTÆ MARIAE.

Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum ſuam. Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes domini, audiebat verbum illius, &c. Lucæ 10.

OMnia opera ſaluatoris noſtri plena ſunt ſacramentis: quicquid vbique agit, ſignificatio eſt. Quod enim tunc temporis in quodam caſtello corporaliter egit, quotidie in ſancta eccleſia ſpiritualiter agit. Nam hæc eccleſia, caſtellum eſt: & non qualecunque, ſed forte & inſuperabile, vtpote ſuper montem poſitum, muro circundatum, turribus munitum, & angelorum exercitu virtutúmque præſi-

præſidiis armatum. In hoc igitur caſtellum dominus Ieſus quotidie ingreditur, hoc aſſiduè viſitare non dedignatur: in hoc à Martha ſuſcipitur, eiúſque in domum inducitur. Videamus itaque quid ſignificet Martha, videamus quid ſignificet Maria. Vtraque enim magnum aliquid ſignificat. In his enim duabus eccleſia tota conſiſtit. Altera enim actiuam, altera contemplatiuam vitam deſignat. Et actiuam quidem Martha, Maria verò contemplatiuam. Vnde non Maria, ſed Martha Chriſtum in domum ſuam ſuſcepiſſe dicitur. Maria enim non habet domum: quia vita contemplatiua omnem huius ſeculi ſpernit habere poſſeſſionem. Sufficit ei ad pedes domini ſedere, ſufficit ei ſemper legere & orare, & in dei contemplatione vacare. Sufficit ei præterea verbum dei ſemper audire, & mentem potius quàm vẽtrem nutrire. Tales enim prophetæ fuerunt, tales & apoſtoli, tales & multi alij, omnia relinquentes, mundum fugientes, domino adhærẽtes, tanquam nihil habentes & omnia poſſidentes. Hanc autem vitam non habent niſi boni. Actiuam verò habent ſimul & boni & mali. Inde enim & actiua dicitur, quia ſemper in actu eſt, ſemper in fatigatione & labore eſt, & vix aliquãdo in quiete eſſe poteſt. Sed nos de illa actiua non dicimus quę latrones exercet, tyrannos mouet, auaros ſolicitat, adulteros inquietat, & omnes iniquos ad iniquitatis opera incitat. Sicut enim nõ loquimur de alia Martha, niſi de illa quæ ſoror eſt Mariæ: ita non loquimur de alia vita actiua, niſi de illa cui proxima eſt contemplatiua. Illa enim actiua, quæ munda & ſine peccato eſt, contemplationi proxima eſt. Quòd enim Apoſtolus prędicat, quòd baptizat, quòd manibus propriis laborat vnde viuat, quòd diſcurrit per ciuitates, quòd ei ſolicitudo eſt omnium eccleſiarum, ad quam vitam niſi ad actiuam pertinet? Vnde & hic de Martha dicitur, quia ſatagebat circa frequens miniſterium. Videmus enim vſque hodie eccleſiarum præpoſitos & miniſtros ſolicitè diſcurrere, laborare, æſtuare, & multis modis fratrum neceſſitatibus inſudare, vt eos quoque non immeritò circa freques miniſterium ſatagere dicamus. Quãuis igitur contemplatiua vita melior ſit quàm actiua, quia ſine ſolicitudine eſt, & nunquam fallit: actiua tamen tam neceſſaria eſt, vt ipſa contemplatiua quoque in hac vita ſine ea eſſe non poſſit.

Altera igitur indiget altera. Hæc enim orat, illa laborat: altera mentem,& altera ventrem replet. Vndę Apoſtolus, Si nos,inquit,vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus? Qui enim ſic ſeminat, ad ſupernæ fœlicitatis cõtemplationem mentes audiẽtium eleuat. Dicatur ergo: *Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium: quæ ſtetit,& ait, Domine,non eſt tibi curæ quòd ſoror mea reliquit me ſolã miniſtrare? Dic ergo illi vt me adiuuet.* Sæpe enim ſtat actiua,&(ſi dici poteſt)inuidet contẽplatiuæ. Qui igitur ſoli cõtemplationi vacare deſiderat,ſolitariam vitam eligat,ne dum in conuentu multorum à contemplatione ſurgere non vult,cęteros ſtare faciat,& opus cunctis neceſſarium impediat. Quanuis enim Mariæ partem dominus laudat, in eccleſiis tamen & multorũ congregationibus plus Martha quàm Maria vtilis eſt. *Martha Martha, ſolicita es,& turbaris erga plurima: porrò vnum eſt neceſſarium.* Sed quod vnum? Vis audire quod? *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Illud igitur neceſſarium eſt, quod non auferetur, & æternum eſt. Veruntamen neque Martham à ſolicitudine dominus ceſſare iuſſit: neque Mariam eam adiuuare præcepit. Oſtendit autem eis quid neceſſarium ſit,& ad quem finem vtriuſque intentio tendere debeat. Bona eſt enim omnium eccleſiarum ſolicitudo, quam ſe Apoſtolus quoque habuiſſe dicit,ſed non illa quę ab æternæ dulcedinis cõtemplatione mentem penitus extorqueat. Fruſtra enim ſolicitus eſt,qui nõ pro amore dei, ſed pro vana gloria,& lucro temporali, & huius ſeculi dignitatibus ſolicitus eſt. De talibus enim dominus ait,quia receperũt mercedem ſuam. Bene verò ſolicito quid dicit? Euge ſerue bone & fidelis: quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui. Bona eſt igitur ſolicitudo Marthæ,ſi tamen non mũdo,ſed domino miniſtraret. Debet autem Maria aliquãdo ſurgere,& ſororem ſolicitam adiuuare. Surgẽs autem videat ne aſſuetę cõtemplationis penitus obliuiſcatur: ne forte dum aliis prodeſſe deſiderat,ſui ipſius detrimẽtũ faciat. Quum enim viri religioſi,ſolitarij & quieti,& diuinæ contemplationi dediti,multorum precibus eccleſiaſtica regimina ſuſcipiunt, tunc vtique ſurgit, & ſororem ſolicitam Maria adiuuare venit. Sic igitur fit,vt illa quæ prius quieta,ſterilis,

lis,& infœcunda erat,iam laborare incipiat,multóſq; deo filios pariat & nutriat. Hoc igitur ſignificauit Rachel, pri⁹ quidem ſterilis,ſorore eius fœcũda & in multorũ filiorum progenie gloriãte,ſed poſtea ipſa quoque cõcepit,& filios parere cœpit. Hæ autẽ duę mulieres prudentiſsimæ,totius eccleſiaſtici exercitus duces & præuiæ ſunt. Has cætera turba ſequitur. Alij poſt Marthã,alij poſt Mariam vadunt. Nulli enim cœleſtẽ illam patriam ingrediũtur,niſi qui hãc vel illam ſequũtur. Meritò ergo ſancti patres cõſtituerũt, vt in hac ſolẽnitate beatę virginis Mariæ hoc euangelium legeretur, quæ ſpecialiter quidem per has duas mulieres ſignificatur. Ipſa enim inter omnes creaturas beatiſsima virgo,vtriuſq; vitæ,actiuæ videlicet & cõtemplatiuæ, plus cæteris omnibus priuilegia cuſtodiuit. Ipſa quoque ſicut Martha, imò melius quàm Martha, ſuſcepit Chriſtũ, non ſolùm in domũ ſuam,verùm etiam intra clauſtra vteri ſui. Ipſa eum cõcepit, ipſa eum genuit, ipſa eũ peperit,& portauit, & plus quàm Martha & frequentius ei miniſtrauit. Ipſa denique ſicut Maria eius verbũ non ſolùm audiebat, verùm etiam in corde ſuo cõferebat,nobíſq; ad legendum & audiẽdũ cuſtodiebat. Sic enim ſcriptũ eſt: Maria autem conſeruabat omnia verba hæc,conferẽs in corde ſuo. Ipſa eum non ſolùm ſecundum humanitatem,verùm etiam ſecundum diuinitatem, & contemplari & plus omnibus cognoſcere meruit. Ipſa igitur optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

IN DECOLLATIONE S. IOAN. BAP.

Audiuit Herodes Tetrarcha famam de Ieſu, & ait pueris ſuis, Hic eſt Ioannes Baptiſta, ipſe ſurrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo. Matthæi 14.

CVius opinionis beatus Ioannes Baptiſta fuerit, & quàm ſanctus ab omnibus habebatur,ſatis manifeſtè his verbis declaratur. Omnes enim(vt in alio euãgelio legitur)exiſtimabant ne forte ipſe eſſet Chriſtus. Audiẽs igitur Herodes virtutes quas per eum dominus operabatur, neque credens aliquem eſſe præter Ioannem qui talia facere potuiſſet,putabat eum reſurrexiſſe à mortuis,vnde & maioribus ſumptis virtutibus ea operaretur. Hinc autem euangeliſta narrat,qualiter virum ſanctũ Herodes impius interfecerit. *Herodes enim tenuit Ioãnem, & alligauit eum, &*

poſuit in carcerem, propter Herodiadem vxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Ioannes, Non licet tibi eam habere. Non enim licet fratri (ſicut lex dicit) fratris ſui vxorē accipere, niſi ad ſuſcitandum ſemen fratris ſui, ſi tamen ſine liberis defunctus fuerit. Iſte autē non ad ſemen fratris ſui ſuſcitandum, ſed ad libidinis voluptatem exercendam, Philippi fratris ſui, adhuc etiam viuentis, vt dicitur, vxorem duxit. Quia igitur beatus Ioannes hoc tantum ſcelus interdicebat, captus & ligatus, & in carcerē poſitus eſt. Volebat autē Herodes eum occidere, ſed non audebat: tū quia ſciebat eum virum eſſe ſanctum & iuſtum, tum etiam quia timebat populum, quoniam ſicut prophetam eum habebat. Hac igitur cauſa eius mors aliquanto tempore dilata eſt. *Die autem natali Herodis, ſaltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.* Quid enim placeat viro ſtolido & luxurioſo, niſi vana gloria, comeſſatio, luxuriæ videlicet fomenta & inſtrumēta? In eo verò quòd puella non Herodis, ſed Herodiadis filia dicitur, Philippi filia fuiſſe mōſtratur. Huius autem ſaltatio placuit Herodi, & nimium placuit. *Vnde cum iuramento pollicitus eſt dare quodcunque poſtulaſſet ab eo.* Ebrietas enim ſtultitiæ & vanitati coniuncta, intantum hominem præcipitat, vt ea quæ dicit non conſideret. Quid enim ſi puella oculos ſuos Herodi poſtulaſſet? nunquid eos eruiſſet, & dediſſet illi? Si enim non dediſſet, poterat eum de periurio appellare. Iurauerat enim ſe daturum illi eſſe, nihilo excepto, quodcunque ab eo poſtulaſſet. Et plus quidem illa poſtulat quàm oculos Herodis. Non autem illa, ſed mater eius impia & adultera per illam. *Præmonita enim à matre ſua, da mihi, inquit, in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Meritò enim ſcriptū eſt de muliere mala, Non eſt malitia ſuper malitiam mulieris. Poterat enim regni medietatem habere, ſi voluiſſet. Sed hoc pro nihilo ducit: petit caput Ioannis. *Et cōtriſtatus eſt rex, propter iuſiurandum autem & eos qui ſimul recumbebant, iuſſit dari.* Pœnituit eum iuraſſe, mentiri timet, vincit verecundia, facies hominum erubeſcit, & iuſtitiæ obliuiſcitur. Malum eſt quidem mēdacium, ſed peius eſt homicidium. Multò melius fecit Dauid: qui quum ſe Nabal occidere iuraſſet, victus tamen precibus Abigail non eum occidit. Vbi igitur ſine maiori peccato aliquis euadere non poteſt minus peccatum, faciat illud

quod

quod minus eſt, ne maius peccatum incurrat. Si enim dixeris quòd aliquem hominem innocentem hodie interficies, ſi eum occideris, verum dicis: ſi non occideris, mentiris. Sed melius eſt non occidere eum, & mentiri, quàm occidere & verum dicere. Melius fuerat Herodi de periurio iudicari, quàm vt de tãto homicidio damnaretur. *Miſit igitur, & decollauit eum in carcere, & allatum eſt caput eius in diſco, & datum eſt puellæ, & puella attulit matri ſuæ.* O impietas, ô crudelitas: iuſtus decollatur, caput eius in diſco affertur, cõuiuantibus apponitur, magnũ quidem ferculum, ſed ad videndum horribile. *Et accedentes diſcipuli, attulerũt corpus eius, & ſepelierunt illud, & venientes nuntiauerunt Ieſu.*

IN NATIVITATE S. MARIÆ.

Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham, &c. Matthæi I.

QVare beatus Matthæus euãgeliſta à Chriſti generatione initium ſumat, hãc maximam & principalem cauſam eſſe putamus, vt ſaluatorem noſtrum de progenie Dauid & de tribu Iuda ſecundũ carnem deſcendiſſe oſtendat. Incipiens itaque ab Abraham, & per Iudæ lineam veniẽs ad Dauid, totam ſibi ſuccedentium genealogiam ex ordine texit, vſque dum veniat ad Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus qui vocatur Chriſtus. Nam & Abrahæ & Dauid Chriſtus dominus noſter promiſſus fuerat: & quòd de tribu Iuda originem duceret, prophetatum fuerat. Dixerat enim dominus Abrahę, In ſemine tuo hæreditabo omnes gentes. Hoc autem Apoſtolus exponens, ait, Non dixit in ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in vno, & ſemini tuo, quod eſt Chriſtus. Iudæ quoque filio ſuo Iacob patriarcha benedicens, ait, Iuda te laudabunt fratres tui, manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum, & adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda, ad prędam fili mi aſcendiſti, requieſcẽs accubuiſti vt leo & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum? Non auferetur ſeptrum de Iuda, nec dux de femoribus eius, donec veniat qui mittẽdus eſt: & ipſe erit expectatio gẽtium. In hoc quoque euangelio (ſicut in ſequentibus) legitur, quum Herodes principes ſacerdotum & populi interrogaret vbi Chriſtus naſceretur, reſponſum illi eſt ab illis, In Bethleem Iudæ: ſic enim

ſcriptũ eſt per Prophetam, Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam es minima in principibus Iuda:ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſraël. Vides igitur quia ſaluator noſter Abrahæ fuerat promiſſus,& ſecũdum prophetarũ dicta de tribu Iuda naſciturus expectabatur. Videamus igitur quid regi Dauid de eodem dictum fuerat. Dicat hoc ipſe Dauid. Iurauit(inquit)dominus Dauid veritatem,& non fruſtrabitur eum, De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem meam. Itémque, Semel iuraui in ſancto meo, ſi Dauid mentiar, ſemen eius in æternum manebit. Ecce enim nõ ſolùm promittitur, verùm etiam & iuratur, quòd de ſtirpe Dauid ſecundum carnem Chriſtus oriatur. Vnde non immeritò factum eſt, vt pluribus in locis filius Dauid Chriſtus vocetur. Hoc enim & pueri clamabant, Oſanna filio Dauid,benedictus qui venit in nomine domini. Hoc & mulier Cananęa dicebat,Miſerere mei domine fili Dauid. Vnde ipſe quoque Iudæos interrogãs,ait, Quid vobis videtur de Chriſto?cuius filius eſt?Dicunt ei,Dauid. Quis igitur Chriſtum eſſe aliquem credere poſſet, niſi prius de ſtirpe Dauid certiſſimè natum eſſe conſtaret?Meritò igitur euangeliſta de Chriſto loquuturus, ſtatim in principio ſuę loquutionis eum de ſemine Abrahę,de tribu Iuda, & de progenie Dauid natum eſſe oſtendit. Oſtenſa autem cauſa cur tale exordium euangeliſta ſcripſerit, Iudæis & hæreticis cæteríſque reſpondeamus, quibus hanc eandem cauſam nihil ad rem pertinere videtur, niſi filium Ioſeph Chriſtum credamus eſſe. Non enim hoc loco Mariæ, ſed Ioſeph generatio texitur. Quid enim ad Chriſtũ pertinet,quòd Ioſeph probatur eſſe filius Dauid,quum non de Ioſeph,ſed de Maria natus ſit Chriſtus?Sicut enim ſecundum diuinitatem ſaluator noſter nullam habuit matrem:ita & ſecundum humanitatẽ nullum habuit patrem. Audiant igitur iſti hoc quod in lege præcipitur, vt videlicet omnes viri ducant vxores de tribu & cognatione ſua, & cunctæ fœminę maritos de eadem tribu accipiãt,vt hæreditas permaneat in familiis,nec ſibi commiſceantur tribus,ſed ita maneant vt à domino ſeparatę ſunt. Probatum eſt igitur legis teſtimonio,virginẽ Mariam atq; Ioſeph de eadẽ tribu & cognatione fuiſſe. Neq; enim aliter ſecũdum legẽ coniungi potuiſſent,niſi de eadẽ tribu ambo fuiſſent.

Si e-

Si enim aliquis mihi obiiciat,multos de alia quoque & nõ tantùm de propria tribu duxiſſe vxores:reſpondeo, non ſolùm hoc, ſed multa alia plerunque contra legem Iudæos feciſſe.Ioſeph verò contra legem agere non poterat,vtpote qui iuſtus erat,& deum in omnibus offendere timebat. Hæc autem lex &ſi fortaſſe non ad plenum ab aliis cuſtodiebatur, ab illis tamen mulieribus cuſtodiri neceſſarium erat,quæ quando fratres non habebant, parentibus ſuis in hæreditatem ſuccedebant.Sic enim præcipit Moyſes, imò dominus per Moyſen,vt ſi aliquis ſine filiis defunctus fuerit,ad filias eius tranſeat illius hæreditas. Quę ſi de alia tribu maritos acceperit, hæreditatem quoque in aliam tribũ tranſire oporteret.Tales igitur neceſſe eſt aut de ſua tribu accipere,aut omnino viros non accipere:ne ſi de alia accipiant, poſſeſsiones & hæreditates commiſceantur, quod quidem nullatenus fieri licet.Vnde manifeſtum eſt beatiſſimam virginem Mariam,quæ nobiliſſima hæres parentibus ſuis in hæreditatem ſucceſſerat, ſiquidem nec fratres habuit nec habuiſſe legitur,neminem de alia tribu coniugem accipere potuiſſe. Sed fortaſſe dicis eam non habuiſſe hæreditatem. Lege ergo in Leuitico, & inuenies quòd nemo hæreditatẽ ſuam ex toto vendere poterat, & ſi vſum eius vendere potuiſſet. Veniente nanque Iubilæo, omnis hæreditas ad proprium dominum reuertebatur. Quomodo ergo ſine hæreditate eſſe poterat,quæ ex tam nobiliſſimis parentibus orta fuerat? His igitur rationibus manifeſtiſſimè comprobatur, & Ioſeph & beatam virginem Mariam de eadem tribu fuiſſe.Sed ideo per Ioſeph euangeliſta generationem texere voluit,quoniam vſus eſt ſanctarũ ſcripturarum vbique per viros,& nuſquã per mulieres generationis ſeriem ordinare.Omnes ergo generationes ab Abraham vſque ad Dauid,generationes quatuordecim.Et à Dauid vſque ad tranſmigrationẽ Babylonis, generationes quatuordecim, & à tranſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim.Hoc autem verum eſt,ſi vna eadémque perſona bis numeretur,ſítque alterius ætatis initium, quæ alterius finis fuerat. Aliter autẽ non procedit. Chriſti autem generatio ſic erat. Cùm eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto.

Cùm tranſiret Ieſus per ciuitatem ſuam, vidit hominem ſedentem in teloneo, Matthæum nomine: & ait illi, Sequere me. Et ſurgens ſequutus eſt eum. &c. Matth. 9.

SIc enim de ſe beatus Matthæus quaſi de alio loquitur. Quod & Moyſen & quoſdam alios feciſſe legimus, humilitatem docentes, & vanam gloriam amputantes. Vocatur autem alio nomine Leui, quod penè idem ſignificat. Matthæus enim donatus, Leui autem appoſitus interpretatur. Appoſitus nanque apoſtolorum ordini, pro magno munere ſanctæ Eccleſiæ donatus eſt. Et bene quidē de teloneo vocatur, vt qui publica vectigalia colligebat, nos quoque tributa ſoluere doceat. Quid enim aliud nos in hoc euangelio docet, niſi quæ & qualia & quomodo tributa noſtra domino reddamus? In cunctis enim quæ iubente domino agimus, nihil aliud facimus niſi quod tributa perſoluimus. *Et factum eſt, diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, diſcūbebant cum Ieſu & diſcipulis eius.* Ait enim Lucas, Quia fecit illi magnum conuiuiū Leui in domo ſua. Vnde factum fuiſſe puto, vt publicani & peccatores & cæteri eiuſdem ordinis homines illuc ad cōuiuium conuenirent. Veruntamen neque illud cōuiuium, neque illum conuentum publicanorum, ſine aliqua ſignificatione fuiſſe intelligendum eſt. Illud enim conuiuium quod tunc Leui domino præparauit, hoc euangelium ſignificabat, quod poſtea ſcripſit, cuius deliciis nunc in Chriſto animæ noſtræ reficiuntur. Ad hoc autem quia Iudæi venire noluerunt, publicani & peccatores introire compulſi ſunt. Vnde alibi dominus ait, Quia nemo illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam. *Et videntes phariſæi, dicebant diſcipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter?* Similiter enim & fideles aduerſus beatum Petrum poſtea ſcandalizati ſunt, eò quòd Cornelio incircunciſo communicauerit. Quibus & ipſe rationem reddit, ſicut & dominus iſtius rationem reddere non eſt dedignatus. Ait enim, *Non eſt opus valentibus medico, ſed male habentibus.* Ac ſi dicat, ad ſanandum veni, non ad manducandum: Medicus ſum, non conuiua. imò ideo conuiua, quia medicus. Hoc genus morbi nuſquam

tam

tam bene ſicut in conuiuio ſanatur: in illo vtique conuiuio, quod per hoc conuiuium ſignificatur. Tale nanque cõuiuium quotidie in eccleſia fit, Hoc conuiuium animarum eſt. Quoties enim epiſcopi & ſacerdotes in eccleſia prædicant, toties hoc conuiuium præparatur. In hoc autem conuiuio tales potiones, taliáque antidota infirmis anteponuntur, quibus cæci illuminantur, leproſi mundantur, paralytici curantur, mortui ſuſcitantur, omnéſque morbi & omnes infirmitates ſanantur. Tale igitur conuiuium beatus Matthæus apoſtolus & euãgeliſta nobis præparauit, tale nos quoque aliis præparare docuit. Et talis quidem conuiuij præparandi, talis potionis & antidoti dandi peritiſsimns medicus apoſtolus fuit, qui ait, Factus ſum infirmis tanquam infirmus, vt infirmos lucrifacerem, omnibus omnia factus ſum, vt omnes ſaluos facerem. Hæc igitur eſt cauſa, quare dominus & ſaluator noſter cum publicanis & peccatoribus manducare venit, vt eos videlicet ſanaret, & veri medicaminis rationem monſtraret. Non enim dedignatur Chriſtus eos in conuiuio recipere, quorum mortalitatem non eſt dedignatus aſſumere. Reficit exterius corpora, reficit interius mentes. Non poteſt ibi eſſe fames, vbi eſt panis viuus qui de cœlo deſcendit. Panis igitur detur famelicis, de quibus dicitur, Et famelici ſaturati ſunt. Medicus ſubueniat infirmis, qui aliter ſanari non poſſunt. *Euntes diſcite quid eſt, miſericordiam volo, & non ſacrificium.* Hoc enim in Oſea ſcriptum eſt. Quod ſi phariſæi intellexiſſent, hæc talia nõ loquerentur. Quæ ſit autem hæc miſericordia, ſubdidit, dicens, *Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* Quòd enim peccatores vocantur & ſaluantur, miſericordia eſt: quòd verò illi reprobantur, qui ſe iuſtos eſſe iniuſtè arbitrantur, iuſtitia eſt. Non potuit autem ſaluari mundus per ſacrificium, ſaluatus eſt verò per miſericordiam: quia Chriſti ſacrificium miſericordia fuit.

IN VIGILIA SANCTI ANDREAE.

Altera die ſtabat Ioannes, *& ex diſcipulis eius duo, & reſpiciens* Ieſum *ambulantem, dixit, &c.* Ioan. I.

IN exordio huius euangelij magna nobis quæſtio oritur. Dicit enim euangeliſta, quia altera die iterum ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo, *Et reſpiciens Ieſum ambulantem, dixit, Ecce agnus dei.* In craſtinum aut ab hac die voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ei, Sequere me. Tertia autem die nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Hæc igitur dies nuptiarum, quæ tertia eſt ab ea de qua modò diximus, quarta videtur eſſe ab illa die in qua dominus baptizatus eſt. Lege paulò ſuperius, & diligẽter attende quæ dicuntur. Dicit enim euangeliſta, quia miſerunt Iudæi ab Hieroſolymis ſacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum ſi eſſet Chriſtus, ſi eſſet Elias, ſi eſſet propheta. Quibus beatus Ioannes ſe nõ eſſe reſpondit. Altera autem die poſt hanc reſponſionem, vidit Ioannes Ieſum venientem ad ſe, & ait, Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et tunc quidem baptizauit eum. Altera autem die iterum de qua modò in principio huius euangelij dicitur, ſtabat Ioannes & ex diſcipulis eius duo, & vidit Ieſum venientem, & ſimiliter ait, Ecce agnus dei. In craſtinum autem inuenit Philippum, & dicit ei, Sequere me. Tertia verò die nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Sed quomodo verũ eſſe poteſt vt dies nuptiarum quarta ſit à die baptiſmi, quum alij euangeliſtæ dicant quia ſtatim vt baptizatus eſt, in deſertum ductus eſt à ſpiritu? Si enim à die baptiſmi quadraginta diebus & noctibus in deſerto dominus ieiunauit, nequaquam fieri poteſt, vt quarta die ad nuptias inuitatus cum diſcipulis manducaſſet. Illud quoque quomodo verum eſſe poteſt quod dicitur, quia viſo vini miraculo, crediderunt in eum diſcipuli eius, cùm apoſtoli ibi non eſſent, neque adhuc vocati vel electi eſſent? Nullum enim niſi Philippũ ſolum adhuc dominus vocauerat, cui modò dixit, Sequere me. Deniq; & illud quomodo verum eſt, quod tota eccleſia verum eſſe credit, vt vna eadémque die hæc tria miracula facta fuerint, quum non eadem, ſed quarta die ad nuptias dominus venerit? Hæc eſt igitur quæſtio, ad cuius ſolutionem intentos modò vos eſſe volo. Eadem nanque die qua Magi ad dominum venerunt, id eſt tertia decima die poſtquam natus eſt, eadem (inquam) iam triceſimo anno incipiente, veniens ad Iordanem, baptizatus eſt. Vnde & euangeliſta ait,

ait, Erat autē Ieſus incipiens quaſi annorū triginta, vt putabatur filiius Ioſeph: ab hac autē die qua baptizatus eſt, iā penè toto anno euoluto, quū tres ſolūmodo adhuc dies reſtarent, venit iterū vbi erat Ioānes. Hoc eſt autē illa altera dies, de qua modò in principio huius euāgelij audiuimus, quia altera iterum die ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo, & vidit Ieſum veniētē, & ait, Ecce agnus dei. Altera autē hoc in loco nō ad heſternā refertur, ſed pro alia ponitur, propriè enim de duobus dicitur altera. Ab hac autē altera die, tertia die veniente, nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Quæ videlicet dies nuptiarū anniuerſaria ei fuit, in qua in præterito anno dominus baptizatus fuerat: & ei in qua Magi cū muneribus ad eū venerant. Sic igitur tria iſta miracula vna eadémq; die facta ſunt, quoniā eadē die qua Magi venerūt ad Ieſum, ipſa eadē in triceſimo anno incipiente baptizatus eſt. Quo videlicet trigeſimo anno euoluto, eadē ipſa die ad nuptias dominus venit. Dies igitur nuptiarū nō quarta, ſed potius anniuerſaria eſt à die baptiſmi. Conſtat itaq; dominū & ſaluatorē noſtrū eo anno quo baptizatus eſt, neq; publicè prædicaſſe, neq; miracula feciſſe. Quo cōpleto venit ad nuptias, ibíq; primū miraculū fecit. Deinde verò eius nominis fama totā ſubitò terrā repleuit. Quod autē ait, *Et crediderūt in eum diſcipuli eius*, nō de apoſtolis, quos nondū habebat, ſed de illis diſcipulis intelligēdum eſt, qui eo tēpore cum illo erāt. Habebat enim aliquātos diſcipulos, ſicut & Ioānes, qui eū ſequebātur & audiebant. Nūc autem ad euāgelij verba redeamus. *Altera* (inquit) *die iterum ſtabat Ioānes, & ex diſcipulis eius duo: & reſpiciens Ieſum ambulantem, dixit, Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentē, & ſequuti ſunt Ieſum.* Crediderunt enim magiſtro loquēti, & Chriſto domino teſtimoniū perhibenti, & ſequuti ſunt Ieſum, gaudētes ſe tandē illū inueniſſe de quo toties Ioannem loquentē audierant. Et relinquentes Ioannē ſequuti ſunt eum, quē ipſius Ioannis teſtimonio cognouerūt eſſe magiſtrum ipſius quoq; Ioannis. *Conuerſus autem Ieſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis. Quid quæritis? Qui dixerunt ei, Rabbi vbi habitas?* Quid autem ſignificet Rabbi, euangeliſta exponit, dicēs, *Quod dicitur interpretatū magiſter.* Quòd enim ad eos dominus cōuertitur, eóſq; reſpicit, & cū eis loquitur, clemētię & bonę volūtatis

iudiciũ eſt. Sciebat enim quales erãt,& quales poſtea futuri erãt,& quo affectu eũ ſequebantur. Omnes enim diligit Ieſus qui eũ ſequũtur, neminẽ ad ſe veniẽtẽ repellit. Vnde & iſtis interrogantibus, Vbi habitas, reſpondit, *Venite & videte.* Non dixit, in illo vel in illo loco: quod ſi dixiſſet potius locum oſtendere, quàm eos inuitare videretur. *Venerunt, & viderunt vbi maneret, & apud eum manſerunt die illo,* cunctis diebus manſuri cum illo. *Hora autem erat quaſi decima.* Erat autẽ Andreas frater Simonis Petri vnus ex duobus qui audierant ab Ioanne,& ſequuti fuerant eum. Inuenit hic primùm fratrem ſuum Simonem, & dicit ei, Inuenimus Meſsiam. Quid ſit autem Meſsias, ait euangeliſta, quod eſt interpretatum Chriſtus. Expectabant enim Iudęi Meſsiam, & adhuc quidem expectant, ſed fruſtra. Vnde & dominus ait, Ego veni in nomine patris mei, & non recepiſtis me: alius veniet in nomine ſuo,& illum recipietis. Et adduxit eum ad Ieſum. Boni fratres, qui ſic deſiderant videre Ieſum. *Intuitus autem eum Ieſus, dixit, Tu es Simon filius Ioanna, tu vocaberis Cephas.* Et hoc euangeliſta exponit, dicens, *Quod interpretatur Petrus.* Tu es (inquit) Simon, quod obediens dicitur: quem genuit Ioannes, id eſt, gratia dei: tu vocaberis Cephas, id eſt Petrus, à petra denominatus, à Chriſto corroboratus, quod tamen agnoſcens interpretatur. Ipſe enim præ cæteris deum agnoſcens, ait, Tu es Chriſtus filius dei viui. Cui dominus, Et ego dico tibi quia tu es Petrus, bene reſpõdens & bene agnoſcens. Non eſt autem intelligendum, vt Petrum & Andream tunc temporis dominus elegiſſet: quos (ſicut alij euangeliſtæ ſcribunt) de piſcatione Chriſtus vocauit. Vnde & hic dicitur quia manſerunt apud illum die illo. Poſtquam enim eos elegit, non vno die, ſed omnibus cum eo manſerunt. *In craſtinũ autem voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ei Ieſus, Sequere me. Erat autem Philippus à Bethſaida ciuitate Andreæ & Petri,* Secundum enim hæc dicta beati Ioannis, primus omnium apoſtolorum Philippus videtur eſſe vocatus. Et merito quidem primus vocatur ille, qui os lampadis interpretatur: quatenus & ipſe, & cæteri poſt ipſum intelligant, ad quale officium eligantur. Tale nanque os tunc omnes receperunt, quando in linguis igneis ſpiritus ſanctus ſuper eos deſcendit. Legimus enim quando Petrus,& Andreas,

Andreas, Iacobus, & Ioannes, Matthæus euangeliſta vocati ſunt: de cæteris autem non legimus. Habebat tamen iam tunc aliquantos diſcipulos Ieſus, cum quibus (vt in ſequentibus legitur) ad nuptias vocatus eſt. Sed qui illi fuerint, neſcimus. *Inuenit Philippus Nathanael, & dixit ei, Quẽ ſcripſit Moyſes in lege, & prophetæ, inuenimus Ieſum, filium Ioſeph à Nazareth.* Rudis adhuc erat Philippus: prædicare volebat, ſed neſciebat. Dicit ſe inueniſſe Ieſum, de quo & Moyſes ſcribit, & cæteri prophetæ. Verum quidem dicit: ſed quod addit, Filium Ioſeph, verum non dicit. *Et dicit ei Nathanael, A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* Ac ſi dicat, Bonum quidem aliquod poteſt eſſe à Nazareth, ſed Chriſtus Ieſus naſciturus eſt in Bethleem. *Dicit ei Philippus, Veni & vide.* Veni (inquit) & vide, loquere cum eo, audi verba ipſius, vt quis & qualis ſit intelligere valeas. *Credidit ei Nathanael, & ſequutus eſt eum.* Vidit Ieſus Nathanaël venientem ad ſe, & ait de eo, Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt. Magnus vir iſte Nathanaël, cui ipſe dominus tale perhibet teſtimonium. Magnus vtique eſt ille, in quo dolus non eſt. Sed quare Iſraëlita vocatur, niſi quia iam deum videre & in eum credere incipiebat? Iſraëlita nãque, videns deum interpretatur. *Et dicit ei Nathanael, Vnde me noſti? Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Priuſquam te Philippus vocaret, quum eſſes ſub ficu vidi te.* Hoc autem quanuis ad literam intelligatur, vt re vera ſub ficu eſſet Nathanaël quando eum Philippus vocauit, poteſt tamen altiori ſenſu intelligi. Primi nanque parentes noſtri, poſtquam peccauerũt, cognoſcentes ſe eſſe nudos, cõſuerunt folia ficus, & facientes ſibi perizomata, illas corporis partes operuerũt in quibus generatio fit, & ex quibus totum genus hominum exiuit. Ibi igitur ſimul cum aliis erat Nathanaël. Et hoc eſt fortaſſe quod ait, Cùm eſſes ſub ficu (id eſt, ſub foliis ficus) vidi te. Vidit enim dominus Nathanaël etiam tunc, qui omnia cognoſcit & videt antè quàm fiant. *Reſpondit ei Nathanael, & ait, Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Iſrael.* Vnde enim tam cito Nathanaël eum cognoſcere potuit, niſi quia ſpiritus ſanctus (qui vbi vult ſpirat) eius mentem illuminauit? *Reſpondit* Ie*ſus, & dixit ei, Quia dixi, vidi te ſub ficu, credis: maius his videbis.* Quia (inquit) ſub vno prophetiæ verbo diuinitus illuminatus credidiſti, multa maiora videbis ad tuæ

fidei corroboratione͂. *Et dicit eis Ieſus, Amen ame͂ dico vobis videbis cœlu͂ apertu͂, & angelos dei aſcendentes & deſce͂dentes ſupra filiu͂ hominis.* Hæc aute͂ manifeſta ſunt, ſi ad illum diem referantur, quo in ſuæ maieſtatis ſede ad iudiciu͂ dominus veniet, & omnes angeli cum eo. Tu͂c enim cœlu͂ apertum, & angelos aſcendentes & deſcendentes ſancti videbunt. Tu͂c & Nathanaël, qui tam facile credidit, maiora videbit, quando in ſua maieſtate Chriſtus dominus apparebit.

IN DIE SANCTI ANDREÆ.

Ambulans dominus Ieſus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus & Andream fratre͂ eius, mittentes rete in mare: erant enim piſcatores. Et ait illis, Venite poſt me, & faciam vos piſcatores hominum. Matth. 4.

NArrat ſuperius euangeliſta, quia dominus & ſaluator noſter quum audiſſet quòd Ioa͂nes traditus eſſet, ſeceſſit in Galilæam. Et relicta ciuitate Nazareth, venit & habitauit in Capharnaum maritimam, in finibus Zabulon & Neptalim: vt adimpleretur quod dictu͂ eſt per Eſaiam prophetam, Terra Zabulon & Neptalim, via maris, trans Iordanem Galilææ, gentium populus qui ſedebat in tenebris, lucem magnam vidit: & ſedentibus in regione vmbrę mortis, lux orta eſt eis. Manifeſtum eſt igitur, quia no͂ alicuius rei timore ſeceſſit dominus in Galilæam, relicta ciuitate ſua Nazareth: ſed vt prophetia compleretur, quæ in fines Zabulon & Neptalim eum venturum eſſe prædixerat. Sic enim ait Eſaias, Primo te͂pore alleuiata eſt terra Zabulon, & terra Neptalim. Sed quare primo tempore? Quia ſtatim in ſuæ prædicationis initio, & antequa͂ apoſtolos elegiſſet, veniens illuc, Petrum & Andream, Iacobum & Ioa͂nem de piſcatione vocauit, & eis vt poſt ſe venirent imperauit. Sic igitur primo tempore, ſuorum pondere peccatorum terra Zabulon & terra Neptalim alleuiata eſt. Quæ ideo & via maris quidem dicitur, quia portuoſa erat & nauigiis dedita. Vnde & Iacob in benedictionibus ait, Zabulon in littore maris habitabit, & in ſtatione nauium pertingens vſque ad Sidonem. Sed quare in Galilæam ſeceſſiſſe dicitur, cùm Lucas euangeliſta Nazareth in Galilæa eſſe dicat? Miſſus eſt Gabriel angelus à deo in ciuitatem Galilææ, quæ vocatur Nazareth. In hoc quoque euangelio ſuperius legitur quòd

quòd Ioſeph admonitus in ſomnis venit in partes Galilęæ, & habitauit in ciuitate Nazareth. Per quod datur intelligi, quòd Nazareth non in plena prouincia Galilææ, ſed in extremis finibus ſita eſt. Seceſsit igitur in Galilæam, id eſt, in ipſius prouinciæ plenitudinem. Gentium autem illarum populus, qui ibi in tenebris ſedebat, & veritatis nuntiā non habebat, quia legem ſpiritualiter nō intelligebat, tunc vidit lucem magnam. Ipſa eſt enim quæ illuminat omnem hominem venientem in hūc mundum: quam qui ſequitur, nō ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitę. Et ſedentibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis. Illi enim ſub vmbra mortis ſedent, qui vitæ arborem ignorāt. Mala vmbra, quæ ſic refrigerat vt occidat, ſic obſcurat vt penitus lumen tollat. His igitur niſi lux iſta illuxiſſet, vita pariter & lumine caruiſſent: quoniam & vmbra lumen eis tollebat, & mors vitam eis auferebat. Venit igitur lux, venit dominus Ieſus, qui ſimul eos & illuminauit & ſanauit. Vnde & ſubditur, *Exinde cœpit Ieſus prædicare, & dicere, Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cœlorum.* His enim verbis ſaluator noſter ſuos auditores & illuminat & ſanat. Chriſti enim prædicatio, & lumen & vita eſt. Sed vbi eſt neceſſarium attendere lumen, niſi in tenebris? Quibus neceſſarium eſt dare medicinam, niſi infirmis? At verò anima quæ in peccatis eſt, & infirma & ſine lumine eſt. Huic igitur pœnitentia datur, cuius medicamine ſanatur & illuminatur. Sic ergo populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & ſedentibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis, & ſanitas data. Fugerunt tenebræ veniente luce, & mors ipſa periit veniente vita, Chriſtus enim Ieſus, & lux & vita eſt. Bene autē à pœnitentia prædicare dominus inchoat, qui mentes hominū infirmas & errorū nebulis excæcatas, hoc vno & ſingulari medicamine ſanare & illuminare venerat. Idipſum enim prædicationis exordiū Ioannes quoque Baptiſta ſuſcepit. Niſi enim hęc medicina præceſſerit, nullum aliud remediū eſt quod infirmis mentibus valeat ſubuenire. Nam etſi paruuli pœnitere neſciāt, fides tamen & pœnitētia eos offerentiū, pro eis ſuſcipitur. *Ambulans autē iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare: erant enim piſcatores. Et ait illis, Venite poſt me, faciam vos*

fieri piſcatores hominum. At illi relictis retibus ſequuti ſunt eum. Ecce primos diſcipulos ſuos de mari dominus vocat, quoniam multos alios per eos de huius mundi fluctuoſa amaritudine ad fidem vocare diſpoſuerat: vt quia de mari à domino vocantur, ipſi quoque periclitantium animas de mũdi huius naufragio & de vitiorum inſurgentibus procellis liberare diſcant. Et ſicut ipſi ſecundũ carnem fratres erant, ita & cæteros & fide & dilectione fratres eſſe doceãt. Omnes enim fratres ſumus, qui ex vna matre eccleſia geniti & vnius patris filij ſumus. Vnde & ſimul omnes dicimus, Pater noſter qui es in cœlis. Quia enim communis pater eſt omnium, cõmuniter inuocatur ab omnibus. Vocat autem dominus piſcatores, quoniam tales ei neceſſarij erant, qui aquis aſſueti, & piſcandi & baptizandi eſſent periti. Ideóq; non artem mutare eis præcepit, ſed longe melioris piſcationis & alterius generis piſcium eos piſcatores fore promittit, dicens, *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum.* Niſi enim homines piſces eſſent, piſcatores hominum apoſtoli fieri nõ poſſent. Tales enim piſces digni ſunt conuiuio dei, tales piſces in baptiſmatis fluuio natant: tales piſces hamo fidei & ſanctæ prædicationis retibus capiuntur. De mari igitur in mare transferuntur, quoniam de mari Galilææ in hoc magnum & ſpatioſum mittuntur, vbi ſunt reptilia quorum non eſt numerus: animalia puſilla & magna, per quæ omnia genera hominum ſignificãtur. Sed quid eſt dicere, *Venite poſt me?* Poſt Chriſtum nanque ire eſt, eius veſtigia ſequi, eius opera imitari, eiúſque patientiam & humilitatem tenere. Neque enim ſufficit nobis pedibus tantũ ire poſt Ieſum, niſi & mente & dilectione eum ſequamur. Operęprętium autẽ eſt conſiderare quãta fuerit horum beatorũ fratrum obediẽtia, qui ſtatim relictis retibus ſequuti ſunt eum. Vnde nõ immerito Simon obediens, Andreas verò reſpõdens vel decorus interpretatur. *Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in naui cum Zebedæo patre eorũ reficientes retia: & vocauit eos. Illi autẽ ſtatim relictis retibus & patre, ſequuti ſunt eum.* Non minor autem in his quàm in illis aliis obedientia inuenitur: qui ad vnius iuſsionis vocem, non ſolùm retia, ſed & patrem relinquentes, Chriſtũ dominum ſequuti ſunt. Et iſti quidẽ, ſicut & illi, non ſolùm piſcatores,

verùm

verùm etiam fratres erant. O felix militia, quę ex fratribus colligitur, quibus eſt cor vnum & anima vna. De quibus etiam per prophetam dictum fuerat, Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Quid eſt autem reficere, niſi ſanctarum ſcripturarum ſententias hęreticorum violentia cõſciſſas & deprauatas, ſana intelligentia exponere & reſtaurare? Hæc enim quatuor euangelia, quaſi quatuor piſcandi retia ſunt. Similiter autem & quinque libri Moyſi, omnéſque prophetarum libri. Denique tot ſunt retia, quot & volumina. His autem retibus Chriſtiani capiuntur, his omnes fideles in Eccleſiam colliguntur. Ite (inquit dominus) in vniuerſum mundum, prædicate euangelium omni creaturæ: qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Vides igitur piſcatores, quibus dicitur, Ite in vniuerſum mundum. vides & retia, id eſt, euangelium: de quo dicitur, Prædicate euangeliũ omni creaturæ: vides & flumina, in quibus piſces capiuntur, id eſt, baptiſmũ. Vides & ipſos piſces, eos videlicet qui baptizantur & credunt.

COMMVNE SANCTORVM.

IN NATALI APOSTOLORVM HOMILIA PRIMA.

HOC eſt præceptum meum vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Ioan. 15.

DECEM ſunt mãdata legis: Quorum primum illud eſt de quo dicitur: Non habebis deum alienum abſque me. Secundum autem: Non habebis ſimulacrũ in domo tua. Tertium verò: Non accipies nomen dei tui in vanum. Quartum autem: Cole diem ſabbathi. At verò quintũ: Honora patrem tuum & matrem. Alia vero quæ ſequũtur hæc ſunt: Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falſum teſtimonium dices: Non cõcupiſces rem proximi tui. In his autem omnia legis & prophetarum præcepta continentur. Quare autem decem ſunt mandata legis: quare decem cortinę tabernaculi: quare decem virgines in euangelio: quare quoque decem talenta: quare decem pla-

gis flagellatur Ægyptus: quare decem diebus ſancti tribulationem patiuntur, eadem ratio, eadémq; ſignificatio eſt. Cum igitur decem ſunt præcepta legis, quid eſt quod in hoc loco dominus ait: *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos*. Niſi quia omnia in decem, & decem in hoc vno, præcepta concluduntur. Vnde & apoſtolus ait, quia plenitudo legis eſt dilectio: dilectio vtique qua dominum & proximum diligimus. In his enim duobus præceptis, vniuerſa lex pendet & prophetæ. Sed hæc quoque ideo vnum ſunt: quia quicũque diligit deum, diligit & proximum. Secundum illud: Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt, deum quem non videt quomodo poteſt diligere? Et hoc mandatum habemus à deo, vt qui diligit deum, diligat & fratrem ſuum. Similiter autem qui proximum diligit, & deum diligit: ſi tamen vera dilectione eum diligat. Non eſt enim vera dilectio quæ temporales vtilitates attendit, & non ad æternæ beatitudinis gloriam tendit. Si enim pro talibus vtilitatibus diligas fratrem tuum, ſic diligis eum ſicut equũ tuum & aſinum tuũ. In his enim ſimul cum ipſis vtilitatibus deficit amor. At verò charitas nunquam deficit. Vnde ſcriptum eſt: Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruunt eam. Quia fortis eſt vt mors dilectio, dura ſicut infernus, æmulatio: de qua æmulatione apoſtolus ait: Æmulor enim vos dei æmulatione. Vera igitur dilectione proximum diligit, qui non carnis affectione, nec terreno commodo eum diligit, ſed propter deum & præcepta dei. Talem enim dilectionem ſe habere ipſe dominus oſtendebat, cum diceret: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et qui fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe mea mater, & ſoror, & frater eſt. Diligo, inquit, matrem meam, & fratres meos: non quia mater mea eſt, & fratres mei, ſed quia faciunt voluntatem patris mei. Apparet igitur quod quicunque diligit proximum, diligit deum: ſiquidẽ proximum diligit propter deum. Similiter autem & qui deum diligit, proximum diligit: quoniam qui deum diligit, præceptum eius cuſtodit. Et hoc eſt præceptum eius, vt nos inuicem diligamus, ſicut ipſe dilexit nos. Quomodo ipſe dilexit nos? plena & perfecta dilectione. *Maiorem enim hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis*

cis

eis ſuis: Hanc autem dilectionem erga nos habuit Ieſus. Hanc igitur & nos habeamus. *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis*. Non ſunt igitur eius amici, qui eius præcepta non cuſtodiunt. *Iam non dicam vos ſeruos*. Quare: *quia ſeruus neſcit quid faciat dominus eius*. Quid igitur: *Vos autem dixi amicos*. Et hoc quare? *Quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis*. Merito eis mittat nomina, quibus mittat officia. Non quia ſerui deſierunt eſſe, ſed quòd magis familiares eſſe cœperint. Iam non ſolum ad laborem mittuntur vt ſerui, ſed ad ſecreta cõſilia vocantur vt amici. Quid tamen vult quòd dominus ſibi ait: *Iam non dicam vos ſeruos*. Cum vnicuique ſuorum fidelium in fine dicturus ſit: Euge bone ſerue? Quandam mihi inter bonum & malum ſeruum differentiam facere videtur. Seruus enim non ideo quia ſeruus eſt, ſed quia amicus eſt & fidelis, ad domini ſui ſecreta & conſilia vocatur. Serui nanque nomen opprobrij eſt, amici verò, & honoris & dignitatis. Poſſumus autem intelligere quòd dominus & ſaluator noſter fideles ſuos non increpando vel imperando, ſed blandiendo & congaudendo ſeruos dicat, ſiquando ſeruos eos dicit. Multa de bono & malo ſeruo loquitur Moyſes. Multa de ſeruo Hebræo qui poſt multũ laborem dominum reliquit. Multa de illo bono ſeruo, qui, quoniã dominum relinquere noluit, aures ad audiendum habet perforatas. Bonus ille ſeruus Abrahæ, qui duxit vxorem domini ſui Iſaac. Bonus ille ſeruus Dauid qui ait, Ego ſum ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. De malo autem ſeruo quod dicitur: Serue male & piger, quia non dediſti pecuniam meam ad miſericordiam. Itémque: Serue nequam omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me. Tales autem ſerui non ſunt amici: & ideo tales ſerui non dicuntur, qui dei ſunt ſerui. Sequitur: *Quæcunque audiui à patre meo nota feci vobis*. Omnia enim quæ audiui à patre nota feci eis: illo tamen tempore notificanda eis, quãdo & neceſſaria eis. Vnde & in ſequentibus ait: Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modó. Cum autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Sic multa determinanda ſunt, quæ vniuerſaliter dici videntur. Quale eſt illud: Cum exaltatus fuero à terris, omnia traham ad meipſum. Itémque: Prædicate euangelium om-

ni creaturæ. Et apoſtolus de charitate : Omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet. Et multa alia his ſimilia. Nam & id quod modo diximus: Docebit vos omnem veritatem, ſimiliter determinandum eſt. Alioquin verum non eſſet quod ait apoſtolus : Nunc cognoſco ex parte, tunc cognoſcam, ſicut & cognitus ſum. Nemo enim in hac vita cognoſcit omnẽ veritatem. Dicit ergo Ieſus diſcipulis ſuis: Quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Hic igitur ſubauditur neceſſaria vobis, & reuelanda vobis. Non enim ſunt modo omnia dicenda vobis : quia non eſt veſtrum noſſe tempora & momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos & poſui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.* Quid eſt quod in Canticis canticorum eccleſia dicit : Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus : ſi ipſi eum non elegerunt ? Quid eſt etiam quod pſalmiſta ait: Et cum electo electus eris ? Elegit igitur dominus diſcipulos ſuos, elegerunt & diſcipuli dominum. Sed ipſe prius elegit eos, & ipſi poſtea elegerunt eum. Quod vtique non feciſſent, niſi prius eos elegiſſet. Et ipſe quidem elegit eos, vt eius diſcipuli eſſent : ipſi verò elegerunt eum, vt eorum dominus eſſet. *Ego*, inquit, *elegi vos*. Ad quid ? *vt eatis* in vniuerſum mundum,& prædicetis euangelium omni creaturæ. *Et fructum afferatis*. Iſte fructus omnium fidelium multitudo intelligitur : De quo bene ſubditur. *Et fructus veſter maneat*. Hoc eſt enim quod alibi ait : Qui credit in me, non morietur in æternum. Et quodcunque petieritis patrem in nomine meo,dabit vobis. Sic tamen, ſi talia petieritis quæ ſint neceſſaria & vtilia vobis, quæ dei diſpoſitioni non ſint contraria, veſtræque ſaluti inimica. Quod dominus promiſit futurum, nos videmus eſſe completum. Scimus enim apoſtolos in nomine Ieſu Chriſti cæcos illuminaſſe, paralyticos curaſſe, leproſos mundaſſe, mortuos ſuſcitaſſe, & alia omnia ſuſcepiſſe pro quibus patrem deprecati ſunt in nomine filij. Apoſtolus tamen dicit: Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, vt me colaficet. Propter quod & dominum rogaui vt diſcederet à me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Ac ſi diceret, aduerſum te rogas & contraria poſtulas,

poſtulas, virtutis lorica expoliari petis. Et mox apoſtolus cognita ratione, lætus valde quòd exauditus nõ fuerat, ait: Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti: Bene igitur exauditus eſt, qui modo lætatur quòd exauditus non eſt.

IN NATALI APOSTOLORVM, HOMILIA SECVNDA.

Hæc mandò vobis vt diligatis inuicem, &c.

MAgna eſt virtus charitas, quæ toties diſcipulis à domino commendatur. Qui hoc vnum mandatum cuſtodit, legẽ & prophetas adimpleuit. De hoc enim per prophetam dicitur: Quia verbum abbreuiatũ faciet dominus ſuper terram. *Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.* Nolite, inquit, mirari, ſi mũdus vos odit. Nolite mirari ſi mundi amatores vos perſequuntur & perdere nituntur: ſed potius ſcitote, & memores eſtote, quia me priorem vobis, quia me omnium hominum maiorem & dominum, non ſolum odio habuerit, verumetiam occiderit. *Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret.* Quomodo enim de mundo nõ ſunt, qui de hominibus nati ſunt, & de terra facti ſunt. Fuerunt inquam de mundo, ſed iam tunc non erant de mundo, quia nullum amorem habebãt in gloria & voluptate mundi. Vnde ſubditur. *Quia verò de mundo non eſtis. Si ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Non enim dixit, quia de mundo nõ fuiſtis, ſed potius quia de mundo nõ eſtis: quoniam & ſi tunc de mũdi huius amatoribus non erant, de mundo tamen aſſumpti & electi erãt. Et idcirco mundus. i. mundi amatores eos non diligebant: quia ſibi operibúſque contrarios eſſe videbant. Vnde & de ſaluatore noſtro dicebant: Venite & interficiamus iuſtum: quoniam cõtrarius eſt operibus noſtris *Mementote ſermonis mei, quem ego dixi vobis, Non eſt ſeruus maior domino ſuo.* Hoc autem ad quid dixerit audiamus. Si me, inquit, perſequuti ſunt, & vos perſequentur. Si ſermonem meum ſeruauerũt, & veſtrum ſeruabunt. Nec in vobis fieri dubitetis, quod in me fieri videtis. Sed hæc omnia facient vobis, non propter vos, ſed propter nomen meum quod prædicabitur à vobis. Et hoc ideo, quia neſcierunt eum qui miſit me. Si enim ſcirent patrem, ſcirent & filium cuius eſt pater. Sed quare

neſciunt? quia ſcire nolunt. Scire autem credere eſt. Venit ad eos, locutus eſt eis, ſcripturas aperuit, veritatem reuelauit, ſigna multa & inaudita miracula fecit, & tamen credere noluerunt. Nulla igitur eis eſt excuſatio. Hoc eſt quod ait: *Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo*. Quid eſt hoc? ſi non veniſſem peccatum non haberent. Ergo non habebant Iudæi peccatum prius quàm veniret ille, qui venit peccata tollere. Habebant quidem peccata: hoc tamen peccatum non habuiſſent, ſi Chriſtus non veniſſet. Non enim de peccato hoc debet intelligi, ſed de peccato infidelitatis, quod in Chriſtum credere noluerũt, quòd eum oderunt & occiderunt. Vnde & ſubditur: *Qui me odit & patrem meum odit*. Non parum igitur & leue videtur eis qui me oderunt, quia ſimul mecum & patrem oderunt. Ego enim & pater vnum ſumus. *Si opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*. Hoc enim Iudæis ſolum ſufficere debuit, quòd dei filium ſe eſſe dicebat, & tanta miracula faciebat. Quæ vtique facere non poſſet, ſi mentiretur. *Nunc autẽ & viderũt, & oderũt, & me & patrem meum. Sed hoc totum factum eſt, vt adimpleatur ſermo qui in lege eorum ſcriptus eſt: quia odio habuerunt me gratis*. Sed dicet aliquis: Quid igitur ad eos, ſi ideo hoc Iudæi fecerunt vt ſermo legis adimpleretur? Multum quidem: eorum enim iniquitas fuit cauſa, vt hoc de eis propheta prædiceret. Quod ſi ille non prędixiſſet, tamen nihilominus eueniſſet. Quanuis igitur quod ille prædixit, non euenire non potuit, non tamen propheticus ſermo, ſed eorum iniquitas huius tanti mali cauſa fuit. Conſiderate verò, fratres mei, quanta deuotione ſanctos apoſtolos honorare debeamus, quos ipſe dominus iam non ſeruos, ſed amicos vocat. De quibus ipſe ait: Quia non ſunt de hoc mundo, ſed de mundo electi, mundum vicerunt cum principe mundi. Quibus ipſe teſtimonium perhibet dicens: Vos eſtis ſal terræ: Vos eſtis lux mundi: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni dei, cæteris autem in parabolis. Iſti ſunt illi duodecim, quorum affluentia omnis terra ſanatur. Venit inquit Moyſes & populus in Elim, vbi erant duodecim fontes aquarum. O quantus fons iſte eſt, qui hæc ſcripſit beatus Ioannes euangeliſta. Iſti ſunt duodecim horæ diei,

&

& duodecim portæ cœleſtis Ieruſalem . De quibus dicitur ab oriente portæ tres , ab occidente portæ tres , à męridie portę tres,ab aquilone portę tres.De quibus Propheta ait: Diligit dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob.Et reuera magis diligit ſolas eccleſiæ portas,quàm omnia ędificia ſynagogæ.Iſti ſunt lapides viui,qui voluũtur ſuper terrã.Qui poſiti in ratiocinali ſummi pontificis,etiã ſine voce docẽt & prædicant.Pręcicãt enim non clamãdo, ſed ſignificando.Hos ſemper in pectore habere debemus, quibus corda noſtra & inſtruantur & muniãtur. Ad hos totus populus reſpiciat , & quid ſignificẽt diligẽter inquirat. Iſti ſunt fundamẽtum,turres, & colũnę eccleſiæ.Iſti montes qui exultauerũt vt arietes.Iſti cedri libani,iſti ſerui qui venenum non timeãt,& ſerpentes interficient.Iſti galli in nocte cantãtes,& leones ſæuientes,qui ſuccinctis renibus & fortiſſimi beſtiarum ad nullius timebũt occurſum. Sed quid dicam:iſti ſunt cœli qui enarrant gloriam dei.

IN NATALI APOSTOLORVM,

HOMILIA TERTIA.

Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum,&c. *Matth*.10.

DIxerat ſuperius in hoc euangelio dominus & ſaluator noſter diſcipulis ſuis : Euntes prædicate dicentes quia appropinquauit regnum cœlorum.Gratis accepiſtis, gratis date,& nolite portare ſacculum neque peram. Nolens autem eos vagos & inſtabiles eſſe ait : In quãcunque ciuitatem aut domum intraueritis,illic manete,donec exeatis inde , comedentes & bibentes quæ apud illos ſunt. Dignus eſt enim operarius mercede ſua. Poſtea verò dixit : *Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum.* Ego , inquit, dominus & magiſter veſter. Ego deus & omnipotẽs. Ego cui nemo reſiſtere valet. Ego, inquam,mitto vos ſicut oues in medio luporum.Scitis & bene ſcitis vtriuſque naturam.Ad patiendum itis, patientiam & innocentiam cuſtodite. Non vos defendatis , quia oues eſtis. Sæuiant illi qui lupi ſunt. *Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes,& ſimplices ſicut columbæ.* De ſerpẽte nanque dicit Moyſes , quia callidior cunctis erat animãtibus terræ. Serpentes autem maligni ſpiritus & iniqui homines vocantur:quoniã venenoſi ſunt, & recto itinere non incedunt. Sicut igitur illi prudẽtes ſunt in malo,ſic & vos dicit dominus,prudẽtes eſto-

te in bono. Videte ne vos decipiãt aſtutia ſua: quia filij huius ſeculi prudentiores ſunt filiis lucis in generatione ſua. Prudentes igitur eſtote: ſed ita prudentes vt ſimplicitatem non amittatis. Sitis autem ſimplices ſicut columbæ. Simplex, inquit, ſine fraude, ſine veneno, ſine dolo, ſine felle omníque amaritudine, ſit prudentia veſtra. *Cauete autem ab hominibus. Tradent eum vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos: & ad reges & præſides ducemini propter me in teſtimonium illis & gentibus.* Cauete, inquit, vobis ab hominibus, vbi prudentia neceſſaria erit, ne vos decipiant, ne vos ſeducãt minis & flagellis, ne vos blanditiis & perſuaſionibus à veritate deuiare faciant. Multis enim modis vos ten tabunt, multis argumentis, multíſque inſidiis vos decipere conabuntur. Tradent enim vos, flagellabunt vos, ad reges & præſides ducẽt vos. Hoc autem propter me, quatenus & illis & cunctis gentibus teſtimonium detis de me. *Cum autem tradẽt vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim eſtis vos qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis.* Quid enim loquerentur idiotæ & piſcatores, quid loquerentur ruſtici & illiterati? Quid loqueretur os mutum & mandibula aſini. Scriptũ tamen eſt quod ſapientia aperuit os mutum, & linguas infantium fecit diſertas. Hos autem ſignificauit Sanſon ille fortiſſimus vir, qui mille viros & amplius cum ſola aſini mandibula interfecit. Sæpe equos hinnientes, & aues canentes, & aliorum animalium voces audimus: nulla vox minus delectat quàm vox aſinæ. Tales igitur prius erãt apoſtolorũ voces, tales illorũ mandibulæ & ora, de quibus Apoſtolus ait: Quæ ſtulta ſunt mundi elegit deus, vt confundat fortia, & ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret. Sic igitur & noſter Sanſon cum mãdibula aſini, id eſt per ſtultos & illiteratos, per ora prius muta & indiſciplinata hoſtes ſuos vicit, & mũdi ſapiẽtiam deſtruxit. Ipſe enim eſt dominus fortis & potẽs, dominus potẽs in prœlio. Non igitur apoſtoli loquebãtur, ſed ſpiritus ſanctus in eis. Ipſi enim erant quaſi canalia, per quæ aqua decurreret. Ipſi quaſi tubæ, per quas voces ſonarẽt. Ipſi quaſi pſalterij chordæ, quæ ſapiẽter tactæ aures delectarẽt. Nec illud quidẽ vacat à myſterio, quòd de mãdibula aſini fons aquæ profluxit, quo Sanſon ille fortiſſimus ſitim extinxit.

Ma-

Magna nanque ſapiētiæ flumina ex apoſtolorū ore manarunt,quibus in ſeruis ſuis dominus ſatiatur. Ipſe enim ſatiatur in nobis , ipſe cibatur , & portatur in nobis. Hoc enim ipſe ait: Eſuriui & dediſtis mihi manducare. Quod enim vni ex minimis meis feciſtis,mihi feciſtis. Cum igitur ab iniquis ſancti apoſtoli ad concilia traherētur,quia non ipſi loquebātur,ſed ſpiritus ſanctus in eis, ſecuri ibāt quocunq; ducebātur ab eis. Secur⁹ enim ad prælium vadit,qui talibus armis & ſub tali principe pugnat. Securus & ille ad concilium pergit, qui tali prolocutore cauſam ſuam defendit. Cum enim ſanctorū triūphos legimus,ſæpe philoſophos à puellis & hominibus illiteratis ſuperatos fuiſſe audimus . Hoc autē quis faciebat niſi ſpiritus ſanctus qui loquebatur in eis? *Tradet autē frater fratrē in mortē, & pater filium, & ſurgēt filij in parentes, & morte eos afficient. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.* Hæc autē prophetia quia iam impleta eſt,expoſitione non indiget. Ipſa enim eius adimpletio, expoſitio fuit. Qui autē perſeuerauerit vſq; in finē, hic ſaluus erit. Omnis enim homo in eo iudicatur in quo inuenitur. Quacūque hora cōuerſus fuerit,vita viuet,& nō morietur. Sed forte expectas vt cōuertaris in vltima hora,audi quid domin⁹ dicat:Vigilate,quia neſcitis diem neque horā. Illi igitur qui vltimā horam ſic expectant,falli poſſunt. Qui enim in bono perſeuerarint, falli non poſſunt.Nunquam enim niſi in bono iudicantur, qui ſemper in bono inueniuntur.

IN NATALI APOSTOL. HOMIL. IIII.

In illo tempore , reſpondens Petrus dixit domino Ieſu : Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, &c. Matthæi 19.

NArrauit ſuperius euāgeliſta iuuenē quendam acceſſiſſe ad Ieſum,& dixiſſe ei:Magiſter bone quid faciā vt habeam vitā æternā? Cui dominus ait: Si vis ad vitā ingredi,ſerua mādata.Nō occides,non mœchaberis,nō furtū facies,nō falſum teſtimoniū dices:honora patrē & matrem,& diliges proximū tuū ſicut teipſum.Dixit illi adoleſcēs:Omnia hæc cuſtodiui à iuuētute mea:quid adhuc mihi deeſt? Et dominus ad eum: Si vis,inquit, perfectus eſſe, vade & vēde omnia quæ habes,& da pauperibus, & habebis theſaurū in cœlo,& veni,ſequere me.Ille autem triſtis abiit,quia multas habebat poſſeſsiones.Si enim vt Apoſto

lus ait,plenitudo legis eſt dilectio:aut iſte bene non intellexit,Diliges proximũ tuum ſicut teipſum:aut ſi intellexit, non bene reſpõdit dicẽs:Hęc omnia cuſtodiui à iuuentute mea.Quid ei deeſſe poteſt qui totã legem cuſtodiuit?Putabat igitur iſte, ſicut videtur, proximũ ſuum ſe bene diligere, quia eum non occidebat, quia bona ſua ei non auferebat,aliáſq; iniurias ei nõ faciebat. Ideóq; qualiter hoc intelligere debeat,dominus ſubinferens ait:Si vis perfectus eſſe,vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurũ in cœlo: & veni ſequere me. Hæc eſt vera menſura perfectionis.Ille implet legẽ qui iſta cuſtodit, nec in dei dilectione peccat qui Chriſtũ ſequitur,nec in dilectione proximi qui indigẽtibus omnia largitur.Non deſperet tamẽ,cui ad hãc perfectionẽ venire nõ datur.Multi enim ſaluãtur qui neq; omnia relinquũt,neque omnia pauperibus tribuũt,ad culmẽ tamẽ perfectionis nõ perueniũt. Zachæus enim nõ omnia,ſed dimidiũ bonorũ ſuorũ ſe daturũ promiſit dicẽs: Ecce dimidiũ bonorũ meorũ domine, do pauperibus,& ſi quid aliquẽ defraudaui,reddo quadruplũ.Cõfeſtim autẽ audire meruit quòd eſſet filius Abrahę. Sequitur autẽ:Cũ audiſſet autẽ adoleſcens verbũ,abiit triſtis.Erat enim habẽs multas poſſeſsiones.Ecce qualis erat adoleſcẽs oſtẽdit. Bonus erat,quia aliis non nocebat. Sed non erat bonus,quia aliis nõ ſubueniebat: nec ſua largiri, nec aliena rapere nouerat.Loquebatur cum deo qui veras diuitias ei oſtẽdebat. Magis tamen in terrena poſſeſsione quàm in cœleſtis theſauri promiſsione ſpẽ habebat. De talibus enim ait Apoſtolus: Præcipe diuitib⁹ huius ſeculi nõ ſperare in incerto diuitiarũ.Aliud eſt enim diuitem eſſe,aliud in diuitiis ſpẽ habere. Qui enim in diuitiis ſpẽ ſuam ponũt,valde difficile ſaluari poſſunt. Vnde & domin⁹ ſubinferẽs ait: Amẽ dico vobis,quia diues difficile intrabit in regnũ cœlorũ. Et iterũ dico vobis,facilius eſt camelũ per foramen acus trãſire, quàm diuitẽ introire in regnũ cœlorũ.Prius difficile,deinde impoſſibile dixit. Impoſſibile eſt enim vt diuites in diuitiis ſpẽ habẽtes intrẽt in regnũ cœlorũ. De illis enim hoc intelligitur : ſic enim Marcus narrat:Filioli quàm difficile eſt cõfidẽtes in pecuniis regnum dei introire. Sed quid per camelum,cui vnicũ & ſingulare officiũ eſt onera portare , niſi eos intelligamus qui peccatorum

torum

torum pōdere prægrauētur? Quibus ſe Pſalmiſta cōnumerās ait: Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meū: ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. De diuitibus autē quid dicit? Ecce homo qui nō poſuit deum adiutorem ſibi, ſed ſperauit in multitudine diuitiarū ſuarū, & præualuit in vanitate ſua. Facilius igitur eſt camelum, id eſt aliquē valde peccatorē trāſire per foramē acus, id eſt per arctā & anguſtā viā, quàm huiuſmodi diuitē intrare in regnū cœlorū: quoniā ille facilius à peccatis quàm iſte à diuitiarū ſpe ſeparari poteſt. Auditis autē his, diſcipuli mirabantur valde dicētes: Quis ergo poterit ſaluus eſſe? Hoc enim diſcipuli nō dixiſſent, ſi de quo diuite dominus loquebatur intellexiſſent. Aſpiciēs autem Ieſus dixit illis: Apud homines hoc impoſsibile eſt, apud deū autē omnia ſunt poſsibilia. Quod enim ait apud homines, hoc eſt ſecūdū humanū intellectum, nō ſecundū ſpiritualē & diuinū. Non eſt enim impoſsibile deo qualēcunq; diuitē ad ſuæ voluntatis viam cōuertere. Quāuis valde difficile ſit vt pauper eſſe velit qui ſemper diues fuerat. Si igitur ad literam intelligatur, ſicut homines intelligunt, impoſsibile eſt vt per foramen acus trāſeat camelus. Si verò ſpiritualiter, ſicut modo expoſuimus, & ſicut dominus ipſe intelligebat, impoſsibile nō eſt per arctā & anguſtā viā peccatorē intrare in regnū cœlorū. *Tūc reſpōdens Petrus dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* Ille, inquit, diues, de quo ſuperius loquutus es, neq; omnia dimittere, neque ſequi te voluit. Cui etiā quid reſpōderis, audiuimus: de nobis autē quid dicis, qui & omnia reliquim⁹ & te ſecuti ſumus? Omnia enim Petrus reliquerat: quia nō ſolū ea reliquerat quæ habebat, ſed & ea quæ habere poterat, vt vlterius in hoc mūdo nihil propriū poſsideret, nihílq; poſsidere deſideraret. Vnde Ioānes apoſtolus admonet, dicēs: Nolite diligere mūdū, neq; ea quæ in mūdo ſunt. Et mai⁹ quidē eſt habēdi volūtatē, quàm ipſum habere, derelinquere. *Ieſus autē dixit illis: Amē dico vobis quòd vos qui ſecuti eſtis me in regeneratione, cū ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicātes duodecim tribus Iſrael.* Duo Petr⁹ propoſuerat, ſed alterū Chriſtus aſſumpſit. Non enim dixit vos ꝗ reliquiſtis omnia, ſed dixit: vos ꝗ ſecuti eſtis me. Omnia relinquit ꝗ ꝑfecte ſequitur Ieſum. Sufficiēs ergo fuit

alterum dicere, quia vtraque in vnum continebautur. Vos, inquit, qui ſecuti eſtis me, qui mecum per eãdem viam inceditis, qui ad cœleſtia feſtinatis, qui terrena cuncta deſpicitis, qui iuſtitiam & veritatem, pacem & miſericordiam diligitis, vos ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël. Sedebunt vtique apoſtoli ſuper ſedes duodecim, ſedebunt & alij ſuper ſuas, qui eorum exemplo vixerunt, & Chriſtum dominum ſecuti ſunt. Plures enim ibi ſunt ſedes quàm duodecim, plures iudices ibi erũt. Non ſolum enim epiſcopi & ſacerdotes ibi iudicabunt, verumetiam vt ſuperius dicitur, regina auſtri & Niniuitæ reſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabũt eam. Sed quæ ſunt iſtæ ſedes ſuper quas iſti iudices ſedebunt? Iſtæ eum ſedes ſingulæ eccleſiæ ſunt. Vnde & epiſcopi eccleſias quibus præſunt, ſedes ſuas vocare cõſueuerũt. Sedebit igitur vnuſquiſque in populo quem rexit & prædicauit, & maior & ſublimior apparebit. Sedebit autẽ & dominus in ſede maieſtatis ſuæ, quoniam excelſus ſuper omnes gentes dominus cunctis & angelis, & hominibus præſidebit. Iudicabit igitur dominus, iudicabunt & apoſtoli, iudicabunt inſuper epiſcopi & ſacerdotes. Omnes præterea ibi iudicabunt, quorum exemplo cæteri damnabuntur.

Et omnis qui reliquerit domum & fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, vitam æternam poßidebit.

Alij autem euangeliſtæ dicũt, centuplum accipiet, & poſt hanc vitam, vitam æternam. Quibus & Marcus addit cum & perſecutionibus. Centuplum enim cum perſecutionibus in hac vita ſuſcipiunt ſancti: quia quicunque deum diligunt, eiúſque voluntatem faciunt, ſanctorũ fratres & ſorores, patres & matres, amici & propinqui fiunt. Sic enim de ipſo dominus ait, Quicunque fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe mihi frater, ſoror, & mater eſt. Fratres autem & ſorores, patres & matres, vxores & filij dicũtur non natura, ſed officio & affectione. Quos enim multum diligimus, his nominibus vocare ſolemus.

IN NATALI APOSTOLORVM
HOMILIA QVINTA.

Meßis quidem multa, operarij pauci. Matth. 9.

Beatus

BEatus Lucas euangeliſta ſic ait. Quia deſignauit dominus & alios diſcipulos ſeptuaginta duos, & miſit eos binos ante faciem ſuã in omnem ciuitatem & locum, quo ipſe erat venturus, & ait illis. Meſſis quidem multa, operarij autem pauci. Duodecim filios habuit Iacob, ſeptuaginta verò & duos viros ex ſenioribus Iſraël, iubẽte domino, elegit Moyſes. Quorum conſilio & auxilio tanti populi onus facilius ferre potuiſſet. Sic igitur dominus ſaluator noſter qui per hos duos ſignificabatur, & duodecim apoſtolos elegit, & ſeptuaginta duos diſcipulos deſignauit. Et apoſtolorum quidem vicem modo tenent epiſcopi: aliorum verò diſcipulorum officium gerunt presbyteri. Binos autem eos miſit dominus ad prædicandũ, quia duo ſunt præcepta charitatis. Inſuper etiam ſcriptũ eſt, Væ ſoli quæ cũ ceciderit, non eſt qui ſubleuet eam. Duo ſunt præterea teſtamenta, quæ ſemper ſimul pergunt, ſimul docent, & prædicant. Quæ ſi noſtri pectoris ciuitatem intrauerint, domino venienti manſionẽ & hoſpitiũ parant, ſicut & illi diſcipuli tunc tẽporis faciebant. Miſeri Iudæi ad quorũ hoſpitium, nõ duo diſcipuli, id eſt duo teſtamenta, ſed vnũ ſolũmodo venit, & ideo quid dicat non intelligunt. Hoc enim ſignificabant illi duo cherubin, qui poſiti ſuper arcam teſtamenti ſe mutuo reſpiciebant, verſis vultibus in propiciatorium. Cherubin nanque ſcientiæ plenitudo interpretatur. Sed vbi quæſo tanta ſcientia, quanta in vtroque teſtamento? Quòd autẽ duo cherubin mutuo ſe reſpiciunt, amborum teſtamentorum amicitiam & concordiam ſignificãt. Idem enim teſtantur ambo, idem dicunt & prædicant ambo. Habẽt autem vultus verſos in propiciatorium, quo tegitur arca quatenus ab omnibus videantur & cognoſcãtur, nullúſque in arca, id eſt in eccleſia ſanctorum cõgregatione ſit, qui eorum faciem extraneam & incogitatam habeat. Hoc autem illi audiant, qui ſacras literas meditari negligunt. Vt enim de aliis taceamus, ipſi quoq; epiſcopi cherubin iſtos aliquando non cognoſcunt, & quanuis ad eos vt cognoſcantur, vultus conuertant, ipſi tamen eos videre deſpiciunt. Non pergant igitur ſine ſe, qui tantum diligunt ſe, ſimul eant, ſimul prædicent, ſimul caſtellis & ciuitatibus Chriſtum venientem annuntient. Sequitur, *Meſſis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum*

meſsis, vt mittat operarios in meſſem ſuã. Tãtus eſt ager, quantus & mundus. Multa igitur meſſis, quia multi ſunt homines. Pauci ſunt operarij, quia pauci ſunt prædicatores. Multi enim officium prædicandi habent, qui tamen prædicandi laborem habere contemnunt, neque attendunt apoſtolum dicentẽ: Si non euangelizauero, mihi væ erit. De quibus propheta ait: Canes muti, non valẽtes latrare. Vult autem dominus rogari, vt mittat operarios in meſſem ſuam, quatenus fideles ſui nõ ſolum de operatione, verum & de affectu & voluntate renumerẽtur. *Et cõuocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, vt eiicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Non mirum ſi reges & principes, tyrannos & potẽtes Chriſti diſcipuli vincere potuerunt, qui ſuper ipſos malignos ſpiritus, eorum videlicet imperatores & dominos poteſtatem ſuſceperũt. Et modo quòd epiſcopi & ſacerdotes hoc agunt in animabus, quod tunc apoſtoli in corporibus operabantur. Nam & ſpiritus immundos eiiciunt, & omnium mentes ab ægritudine omni curant, & animas iam defunctas ad vitam reſuſcitant. Cur enim dominus & diſcipuli eius corpora ſanabant ſubito, niſi vt per hoc ſanaretur anima in æternũ victura. Neque enim credidiſſent, niſi ſigna & prodigia vidiſſent. Hoc enim ipſe domin⁹ ait, Niſi ſigna & prodigia videritis, non credetis. Si verò non crediſſent, ad ſalutem animæ peruenire non potuiſſent. Maius eſt animam ſanare quàm corpus, quoniam maius eſt illud quod per ſe ſit, quàm illud quod per aliud ſit. *Duodecim autem apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus Simon qui dicitur Petrus & Andræas frater eius. Iacobus Zebedæi & Ioannes frater eius. Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus, Iacobus Alfei & Thadeus. Simon Cananeus & Iudas Scariotes qui tradidit eũ.* Iſti ſunt illi duodecim lapides precioſi, de quibus toties loquuti ſumus, quos in ratiocinali pontificis Moyſes ponere iuſſit. Si quidem Iudæ proditores locum Matthias ſuſcepit. *Hos duodecim miſit Ieſus præcipiens eis, & dicens: In vias gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, ſed potius ite ad oues quæ perierunt domus Iſraël.* Quia per ſe & ſui corporis præſentiam Iudæos prædicare venerat, gentiles verò per apoſtolos & doctores. Vnde & diſcipulis ſuis, quibus modo in vias gentium

tium ire, & in ciuitates Samaritanorũ introire interdicit, poſtea præcipit dicens:Ite in vniuerſum mundum,prædicate euangelium omni creaturæ. Prius enim Iudæos, deinde gentiles vocari voluit.Samaritani autem ſecuti Hieroboã idola coluerunt, vnde hic non immerito gentibus aggregantur. *Euntes autem prædicate dicentes quia appropinquauit regnum cœlorum.* Tollatur igitur regnum malorum,deſtruatur & pereat regnum dæmoniorum,quia iam in terris ædificatur regnum ſanctorum, quia nobiſcum & inter nos habitat rex angelorum. Huius ſermonis hæc erit probatio, *Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, lepros os mundate, dæmones eiicite, gratis accepiſtis, gratis date.* Hæc enim non humana ſunt,ſed diuina,non terrena,ſed cœleſtia.Quis itaque cœlorum regnum, regem & dominum adeſſe dubitet. Cum in nomine Ieſu infirmitas fugiat, mors pereat, vita & ſanitas redeat, lepra recedat,& maligni ſpiritus,(qui hominibus dominabantur) excludantur ab hominibus. Gratis accepiſtis,gratis date.Hoc audiant Simonaci.Hoc audiant illi qui ſancti ſpiritus gratias emere & vendere non timent.Sed dicet Simoniacus: Ego gratis non accepi, gratis dare non poſſum.Si gratis non accepiſti,à domino non accepiſti.Dominus enim nulli dat,niſi gratis.Non enim tibi iſta dicuntur: *Nolite poßidere aurum, neque argentum,neque pecuniam in zonis veſtris. Non peram in via neque duas tunicas, neque calciamenta,neque virgam: Dignus eſt enim operarius mercede ſua.* His enim verbis omnis cupiditas, & auaritiæ occaſio tollitur,omne ſuperfluum amputatur,& ſola neceſſatia conceduntur.His denique expeditur via. Fugit timor,& creſcit ſecuritas, Vnde non immerito quidam ait,Cantabit vacuus coram latrone viator. Sed quare peram & ſacculum quibus cogitare de craſtino non liceat?in his enim reponitur & cuſtoditur quod in futurum reſeruatur. Sed quid reponet, qui ſibi nihil reſeruat? Neque verò duas tunicas ferant, quatenus expeditius currant & onere inutili & ſuperfluo non grauentur. In vna enim tunica tantum veſtimenti intelligitur,quantum ad frigus arcendum vnicuique ſufficere poſſit.Virga verò & calciamẽta in Marco concedit,in Matthæo & Luca interdici videntur. Verũtamen quia dixit,Neque duas tunicas,& ſtatim calciamenta ſuppoſuit, poſſumus intelligere, vt neque duas tunicas

ferant,neque calciamenta ferant duplicia. Siue etiam illa calciamenta non ferant, quibus cæteri homines vtebantur,ſed quoddam aliud calciamentorum genus iter agentibus habile,quo pes non conſtringitur, & planta ſalua cuſtoditur.Et hoc eſt quod Marcus ſignificare videtur, dicēs ſcilicet calciatos ſandaliis.Hoc enim non dixiſſet,niſi aliquam diſtantiam eos ab aliis in calciamentis habere voluiſſet. Si quis autem hoc aliter interpretari velit, hoc in eo ſit, verumtamen euangeliſtas nemo putet eſſe contrarios.Ego quidem nō crediderim dominum penitus calciamenta interdixiſſe,cū cæteris corporis membris indumenta conceſſerit, quæ non tantum laboris vt pedes patiuntur,præſertim cum Apoſtolus dicat:Calciati pedes in pręparatione euangelij pacis. De virga verò quid dicemus? Dicunt alij,neque virgam. Dicit Marcus niſi virgam.Hoc autem niſi ſecundum diuerſa iſta diſtinguātur,ſolui nō poteſt, ſi tamen de eadem virga intelligatur. Virga enim ad paſtores pertinet.Paſtores enim nondum erant Apoſtoli. Nondum enim Petro dictum fuerat,Paſce oues meas.Nōdum ſpiritus erat datus:quia Ieſus nondum fuerat glorificatus.Nondum eis dominus ſenſum aperuerat, vt ſcripturas intelligerent. Nondum igitur erant paſtores, quia nōdum nouerant paſcere oues. Nondum enim virgam ferebant. Neque enim decebat vt virgas ferrent,cum adhuc ille paſtorum omnium maximus inter eos corporaliter conuerſabatur. Virgā igitur & paſtoris officium corporaliter ſuſceperunt, quo eis à domino dictū eſt, Ite in vniuerſum mundū,prædicate euangeliū omni creaturæ. Nō eſt igitur inconueniens quòd virgam ferre & non ferre dicuntur, ſiquidem hæc ſecundū diuerſa tempora intelligūtur. Quod autem ait, *Dignus eſt operarius mercede ſua*, Tale eſt ac ſi diceret,nihil in euangeliū feratis,in eo laborate,de ipſo viuite. Dignus eſt operarius mercede ſua. Vnde apoſtolus: Si vobis ſpiritualia ſeminauimus, non magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus. Itémque:Nō alligabitis os boui trituranti. *In quancunque autem ciuitatem aut caſtellum intraueritis,interrogate quis in ea dignus ſit, & ibi manete donec exeatis inde*. Ibi inquit, manete. Vbi,in domo illius qui dignus eſt. In hoc enim vagādi licentia tollitur,& de domo in domum tranſire prohibetur. In vna domo manete, ibi vobis

miniſtret

miniſtret qui miniſtrare velit. *Intrantes autem in domum, ſalutate eam dicentes: Pax huic domui, Et ſiquidem fuerit domus digna, veniet pax veſtra ſuper eã. Si autem non fuerit digna, pax veſtra ad vos reuertetur.* Merito enim pacem offerunt, qui Chriſtũ prædicãt. Ipſe enim eſt pax noſtra qui fecit vtraq; vnum: vbi nõ eſt pax & concordia, ibi Chriſtus manere & habitare nõ poteſt. Vnde ſcriptum eſt: Et factus eſt in pace locus eius. Illa igitur domus eſt digna pace, quæ digna eſt vt in ea habitet Chriſtus. Si autẽ non fuerit digna, pax veſtra ad vos reuertetur. Quomodo enim ad eos reuertitur, quæ ab eis non receſsit? Reuertitur quidem quia maior ſit in eis & duplicatur, dum bonum quod ſentiunt in ſe eſſe, in aliis quoque deſiderant eſſe. Vnde fit vt mercedem ſuſcipiant, nõ ſolũ de pace quã habuerũt, verumetiã de illa quã aliis obtulerant. Hic igitur pax quã prædicãt, duplicata ad eos reuertitur. *Et quicũque nõ receperit, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes foras de domo & de ciuitate, excutite puluerem de pedibus veſtris.* Quicunq;, inquit, vos nõ receperint, vobíſque charitatis & miſericordiæ viſcera nõ aperuerint: neque veſtros ſermones & fidem quam prædicatis, audierint, relinquite illos, ſeparamini ab illis, exite de medio illorum, excutite puluerem de pedibus veſtris: vt de illorum infidelitate & impietate, de illorũ ſordibus & immũditia, de illorũ iniqua operatione & terrena cõuerſatione, nihil vobis adhæreat, veſtróſq; pedes & ſancta itinera cõmaculet. Propter hoc enim dicitur, qui lotus eſt, nõ indiget niſi vt pedes lauat. Hoc autẽ erit illis in teſtimoniũ, quoniã ini qui & reprobi fuerunt, & à ſanctorũ conſortio ſunt expulſi, tanquã puluis quẽ proiicit ventus à facie terræ. *Amẽ amen dico vobis, tollerabilius erit terræ Sodomorũ & Gomorrheorum in die iudicij quàm illi ciuitati.* Per quæ vtique intelligitur, quòd illi qui audita veritate acquieſcere noluerũt, grauiori pœnæ ſubiiciãtur, q̃ illi quibus veritas nuntiata nõ fuit.

COMMVNE MARTYRVM.

IN NATALI PLVRIMORVM MARTYRVM HOMILIA PRIMA.

Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me. &c. Lucæ. 10.

HOc autem ideo dominus & ſaluator noſter dicere videtur, quòd neq; ipſum, neque diſcipulos eius Samaritani ſuſcipere voluerunt. Sic enim ſuperius ait euangeliſta, quia factum eſt dum complerentur dies aſſumptionis, & ipſe faciem ſuã firmauit, vt iret in Ieruſalẽ, & miſit nuntios antè conſpectum ſuum: & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, vt pararent illi, & non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ieruſalem. Factũ eſt, inquit, cũ iam dies aſſumptionis eius cõplerentur, & tẽpus eius paſſionis, reſurrectionis, & aſcẽſionis ſiue aſſumptionis propinquaret, firmauit dominus vt iret in Ieruſalẽ, ſicut in eius vultu & facie manifeſtè apparebat. Facile enim in vultu voluntas diſcitur. Et miſit nuntios ante conſpectũ ſuum, & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, & non receperunt eum. Quare? Quia facies eius euntis erat in Ieruſalẽ. Non enim, vt alibi dicitur, coutuntur Iudæi Samaritanis. Ideóq; Samaritani Ieſum recipere noluerũt, quia ſe in Ieruſalem ire velle oſtendebat. Iam quaſi inimicum eũ deputãtes, ſicut qui eorũ diligeret inimicos, vſque hodie nanq; omnes iniqui. Ideo Ieſum & eius nũtios, eiúſque euangeliũ non recipiunt, quia in Ieruſalẽ, eos ad pacẽ, ad miſericordiam & pietatem tẽdere & feſtinare cognoſcunt. Ieruſalem nanque viſio pacis interpretatur. Cũ audiſſent autẽ hoc diſcipuli eius, Iacobus & Ioannes dixerunt: Domine vis dicimus, vt ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos? Et conuerſus increpauit illos dicens: Neſcitis cuius ſpiritus eſtis. Filius hominis non venit animas hominũ perdere, ſed ſaluas facere. Et abierunt in aliud caſtellum: neſciebant enim cuius ſpiritus eſſent, qui ſe tantopere vindicare cupiebant. Si enim ſe ſpiritus pietatis, patientiæ, & manſuetudinis ſeruos & diſcipulos eſſe nouiſſent, nequaquam aliqua ſui ſpiritus commotione, tot homines irati occidere voluiſſent. Hoc enim poſtea probatum eſt, cum pro inimicis & pro ſecularibus orarent. Et ait illis Ieſus. *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.* Quod tale eſt ac ſi diceret: non vos tantum, ſed & me ſpreuerunt Samaritani. Hæc itaque verba diſcipulis ſuis eorúmque ſucceſſoribus, epiſcopis ſcilicet & ſacerdotibus, locutus eſt dominus. Quicunque igitur es qui epiſcopos & ſacerdotes

tes audire contemnis, & eorum verbis & exhortationibus acquieſcere deſpicis, ſaltem dominum ipſorum non paruipendas,& eum audire non faſtidias. Deſpicis ſacerdotem audire, ſed non mirum quia pauper eſt, quia imbellis & humilis eſt, quia vilis & deſpicabilis eſt, quia de pauperibus natus eſt. Audi vel dominum in eo loquentem, per eum te admonentem, & ad vitam reducentem. Apoſtolus enim dicit: An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Chriſtus? Sic igitur in epiſcopis & ſacerdotibus Chriſtus loquitur, atque in eis ab aliis honoratur, & ab aliis reprobatur. Suſtinet modo, nec facile vindicat iniurias ſuas. Sed audi eum dicentem: Tacui, Nunquid ſemper tacebo? Dicit pſalmiſta: Deus qui ſimilis erit tibi, ne taceas, neque compeſcaris deus. Quoniam ecce inimici tui ſonauerunt, & qui te oderunt, extulerunt caput. Noli itaque ſpernere diſcipulos & nuntios Chriſti, imò noli deum ipſum ſpernere in diſcipulis ſuis. Niſi enim in diſcipulis ſuis ſperneretur, nequaquam dixiſſet: *Qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui me miſit*. Hoc Iudæi audiant, & audientes timeant, & timentes pœniteant, vt ſic placare valeant quem offendere non timuerunt. Ipſi enim non ſolum ſpreuerunt, verumetiam crucifixerunt Chriſtum dominum. *Reuerſi ſunt autẽ ſeptuaginta duo cum gaudio dicentes: Domine etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo*. Hos enim vt ſuperius dicitur, miſerat dominus binos ante faciem ſuam in omnẽ ciuitatem & locum, quo ipſe erat venturus. Quid autem iſti ſignificent, & quare ſi antè dominus miſerit, cur etiam binos eos ire iuſſerit, iam alibi expoſuimus. Nunc autem reuerſi, domino omnia ſcienti, cum gaudio referebant, ea quæ nec ipſi, ſed ipſe in illis fuerat operatus. Gaudebant enim de nomine Chriſti, cuius virtutem experti erãt: gaudebant & de gratia immenſa ſibi à domino attributa: quoniam non ſolum infirmitates curabant, verumetiã dæmonibus imperabant, & ſibi ſubditos eſſe videbãt, quibus mundi huius principes, reges, omnéſq; homines iniquos ſubditos eſſe ſciebant. Dicebant ergo: Domine non ſolum langores & infirmitates, non ſolum homines iniqui, ſed & ipſi dæmones ſubiiciuntur nobis in nomine tuo, quibus ſubiecta ſunt omnia quæ longè ſunt à conſortio tuo.

Et ait illis: Videbam Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones. Cœlum enim in eccleſia, vel ſanctorum animæ intelliguntur. Videbat igitur dominus ſathanam de cœlo cadẽtem, videbat diabolum eccleſiam vel ſanctorum habitacula fugientem. Et hoc quod diſcipuli ei narrabant, iam ſe præuidiſſe & cognouiſſe firmabat. Vnde & alibi ait, Nunc iudicium eſt mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Niſi enim hoc præuidiſſet, quare in mundum veniſſet, & quare carnem ſuſcepiſſet? Ad hæc enim dominus in mundum venit, vt diabolum fugaret, & de illius impia poteſtate animas hominum liberaret. Quod igitur nunc fieri incipiebat antequam fieret, præuidebat, & hoc ipſum fieri diſponebat. Videmus itaque & nos vſque hodie Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem, & cum magno furore & indignatione ſanctam eccleſiã relinquentem. Quoties enim flagitioſus aliquis ad pœnitentiam redit, toties Sathanas de cœlo cadit. Multi enim adulteri, periuri & homicidæ ſunt in eccleſia, quæ regnum cœlorũ vocatur, qui ſtatim vt conuertuntur, à diabolo relinquitur, & non velotius de cœlo cadit fulgur, quàm de illorum militibus cadit diabolus. Cadit autem & nunc de cœlo Sathanas, quando aliquis hæreticus ab eccleſia ſeparatur, qui prius in ea per doctrinam magno fulgore ſplendere videbatur. Talis enim erat Simõ magus, quem beatus Petrus apoſtolus pro ſuis iniquitatibus prius de eccleſia eiecit, poſtea euolare nitentem de aëre pręcipitauit. Hinc eſt autẽ quod in Apocalypſi Ioãnes apoſtolus ait: Quia angelus tuba cecinit & cecidit de cœlo ſtella magna ardens tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminũ & fontes aquarum, & nomen ſtellæ dicitur Abſynthius. Toties enim, vt modo diximus, de cœlo ſtella cadit, quoties aliquis ab eccleſia per hæreſim ſeparatur. Sed quanto ſapientior & aſtutior eſt, tanto maiorem flammam ferre videtur. Et quanuis totus de cœlo cadat, tamen nõ vbique cadit. Cadit autem in tertiam partem fluminum. Duo nanque flumina, duo ſunt teſtamenta. Fontes autem tot ſunt, quot & doctorum libri. In his autem nemo cadit, quoniam nulla hęreſis in eis eſt. Tertium autem flumen in quo hæretici cadunt, ipſum eſt, quod ipſi faciunt, faciunt enim, quoniã eorum error & doctrina

ctrina in prædictis fluminibus non inuenitur. Multa enim flumina,& multa librorum volumina fecerunt hęretici.Et merito hæc ſtella Abſynthius vocatur,quoniã ad illius herbæ ſimilitudinem, quæ hoc nomine cenſetur , felle omníque amaritudine plena eſt . De qua qui guſtauerit , morte morietur.Fuge igitur has aquas,Chriſtiane , noli eas bibere.Nota ſunt flumina, noti ſunt fontes aquarũ ſalientium in vitam æternam,de quibus ſi biberis,non ſities vltra.Sequitur: *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Serpentes & ſcorpiones non ſolum maligni ſpiritus, verum & tyranni omnéſque eccleſiæ perſecutores intelligi poſſunt,quoniã &venenoſi ſunt,& nunquam recta incedunt via.Virtus autẽ inimici quid melius intelligi poteſt, quàm Nero & Simon Magus, Diocletianus, & Maximianus,& ipſe Antichriſtus perditionis filius.Et præterea virtus inimici, ſuperbia,auaritia, omníſque luxuria,à quibus multi vincuntur,& diabolo ſubiiciuntur. Vnde & Iob cum de eo loqueretur,ait,Virtus eius in lumbis eius,& fortitudo illius in vmbilico ventris eius.Hæc autem Chriſti diſcipulis non nocebãt,Domino eos protegente, & vbique defendente.Non nocebunt vtique,ſicut repugnauerunt,eíſq; non aſſenſerunt.Sequitur: *Verumtamen in hoc nolite gaudere quia ſpiritus vobis ſubiiciuntur: gaudete autem quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.* Multi enim ſunt quibus dæmonia ſubiiciuntur,quos non gaudium quidem,ſed luctus & mœror expectat.Quibuſdam enim in iudicio dicentibus, Domine,nónne in tuo nomine prophetauimus,Dęmonia eiecimus,& virtutes multa fecimus,dicturus eſt dominus,Ite operarij iniquitatis:amen dico vobis,neſcio vos. Nõ ergo gaudeant Chriſti diſcipuli,quia dæmonia ſubiiciuntur eis: gaudeant autem quia nomina eorum ſcripta ſunt in cœlis.Illud enim gaudium vanum & temporale eſt: hoc autẽ vtile & æternum. Illud ad vanam gloriam reſpicit, hoc ad gloriam ſpectat æternam. Et illud quidem ſimul habere poſſunt & mali & boni,hoc autem nõ habebunt niſi boni.

IN NATALI PLVRIMORVM MARTYRVM HOMILIA SECVNDA.

Cum perſequuntur vos in ciuitate iſta fugite &c. Matth. 10.

TAlia ſunt præmia Chriſti, talia ſunt bella noui teſtamenti. Sic Chriſti fideles pugnare nouerunt. Dixerat eis dominus ſuperi⁹: Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporũ. Præceperat eis vt eſſent prudentes ſicut ſerpẽtes: nunc autem dicit eis vt fugiant, & perſecutoribus ſe ſequẽtibus non reſiſtant. Fugerunt Iſraëlitæ, Ægyptus, & vicerunt, fugit & Dauid, & rex à domino conſtitutus eſt. Hãc autem fugam Iacob patriarcha ſignificauit, qui prius magnam & longam ſeruitutem ſimul cum vxoribus & liberis, omníque poſſeſſione ſua Labam ſocerum ſuum fugiſſe legitur. Quem Labam ipſe ſeptem diebus perſecutus, tandem inuenit eum in monte Galaad. Labam enim qui candidus interpretatur, hunc mũdum ſignificat. Valde enim ſibi proxima ſunt, & idem quodammodo hęc duo nomina ſignificare videntur, candidus & mundus. Qui enim cãdidus eſt, mundus quoque eſſe videtur. Puto autẽ quòd fabricam ſuam ideo tali nomine omnipotens deus vocari voluit: quia vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Si enim omnia bona erant, nihil niſi mundum in eis erat. Ex eo autem ipſe mundus eſt immundus, ex quo terra in ſanguinibus corrupta narratur. Quid igitur Iacob ſimul cum vxoribus & filiis, omníque ſua poſſeſſione Labã fugiſſe legitur? Hoc ſignificare videtur, vt nos quoq; mundum iſtum fugiamus, & amicos & propinquos, & quoſcunque poſſumus de eius ſeruitute eripiamus. Septem diebus Labam ſequitur Iacob, quia quandiu viuimus mundus iſte perſequi nos non ceſſat. Non enim ſunt dies niſi ſeptem. Igitur qui ſeptem diebus nos perſequitur, nullo tempore à perſecutione quieſcit. Quò igitur fugiemus? Fugiamus ad montem Galaad, ibíque tentoria figamus. Galaad nanque aceruus teſtimonij interpretatur, per quem vtriuſque teſtamenti librum intelligimus, in quo omnia legis & prophetarum, apoſtolorum & doctorum exempla & teſtimonia collecta ſunt. In quo Ioannes apoſtolus clamat: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Vbi ipſe dominus diſcipulis ait, Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret. Vos autem de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Talia & his ſimilia audiuntur in monte Galaad. Illuc igitur fugiamus, & dominum dicentem audiamus

mus: *Cum vos perſecuti fuerint in ciuitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſumabitis ciuitates* Iſraël,*donec veniat filius hominis.* Vbique patientiam & innocentiam dominus docet: non reſiſtere, ſed fugere admonet. Fugite, inquit, malos: fugite perſecutores, fugite in aliam ciuitatem. non enim deerunt vobis ciuitates, ad quas fugere poſſitis. Prius enim veniet filius hominis, prius ad iudicium reuertetur, quàm vos omnes ciuitates Iſraël cõſumetis & ad fidem cõuertatis. Mea exempla vos doceant, ad me reſpicite, quod in me fieri videtis, hoc in vobis ne formidetis. *Non eſt enim diſcipulus ſupra magiſtrum: nec ſeruus ſupra dominum ſuum.* Qui me offendere & perſequi non timent, vos quoque offendere & perſequi non timebunt. *Sufficit diſcipulo, vt ſit ſicut magiſter eius, & ſeruus ſicut dominus eius.* Hoc autem dicens de ſeipſo ſe magiſtrum & dominum vocat. Si enim magiſter indoctus fuerit, non ſufficit diſcipulo ignorantia magiſtri. Et ſi dominus pauper & miſer fuerit, non ſufficit ſeruo miſeria domini. Si enim ſufficeret, nihil amplius quæreret. Quod autẽ hoc de ſeipſo & non de alio dicat, ſequentia manifeſtant. *Si enim patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domeſticos eius?* Ipſe eſt enim paterfamiliàs, cuius familia eſt omnis eccleſia, de quo tamen Iudæi dicere non timuerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Non ergo timueritis eos, quia nec ego timui, ſed patienter cuncta ſuſtinui. Hæc autem quæ dico operata ſunt, nondum videntur, de futuris loquor, omnia in ſuo tempore manifeſtabuntur. *Nihil enim opertum quod non reueletur, & occultum quod non ſciatur.* Vnde apoſtolus, Nolite, inquit, ante tempus iudicare quoadvſque veniat dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine.* Quod in ænigmate & figura auditis, quod vobis in conſiliis manifeſto, dicite palam & aperte, & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta. In aure enim auditur quod ſecretè & quaſi ſub ſilentio dicitur. Latent autem quæ ſub tecto ſunt. Super tecta igitur prædicare, eſt in aperto & cunctis audientibus loqui. *Et nolite timere eos qui occidunt corpus.* Prædicate, inquit, euangelizate, officium veſtrum implete. Multi quidem erunt qui vos perſequentur, qui vos affligent & occident: ſed no-

lite timere eos qui occidunt corpus. Occiditur enim quod mortale erat. Nam & ſi non occiderent, moreretur tamen: *animam autem non poſſunt occidere:* anima enim immortalis eſt, quæ dum peccat moritur, & à vera vita, quæ Chriſtus eſt, ſeparatur, gladiis tamen occidi non poteſt. *Sed potius eum timete qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam.* Illi in ſolo corpore, hic in corpore & anima poteſtatem habet. Illorum pœna citò tranſit, iſtius nunquam finitur. Illi quoque nec in ipſo corpore poteſtatem habuiſſent, niſi eis à domino datum fuiſſet. *Nónne duo paſſeres aſſe veneunt, & vnus ex illis non cadit ſuper terram ſine patre veſtro?* Si igitur illi, qui tam vili precio venduntur, ſine dei voluntate & permiſſione cadere non poſſunt, quanto magis vos qui empti eſtis precio magno, & Chriſti ſanguine redempti eſtis? *Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt*, Sæuiant tyranni quantum velint, nullo tamen tormentorum genere vos delere & conſumere poterunt. Non eſt autem difficile ei capillos numerare, cui difficile non fuit creare. In hoc autem quòd eorum capillos numeratos eſſe dicit, totam hominis ſubſtantiam reſurgere, & nihil de ea perire ſignificat. Si omnes enim capilli numerati ſunt, omnéſque reſurgent, quare & nō toti reſurgerent. Quis enim credat vt capillus ex parte reſurgat, & ex pate pereat? Sed fortaſſe inconueniens tibi eſſe videtur, vt tam longi capilli in homine reſurgant. Neceſſe quidē eſt vt totus homo reſurgat, ſed non eſt neceſſe vt tota hominis ſubſtantia ſua in ea parte reſurgat, vbi prius in corpore fuerat. Sicut enim in vaſis aureis & argenteis quum iterum conflantur, materia quidem tota ſeruatur, partium tamen poſitio non eadē ſeruatur: vt quod videlicet in fundo, vel in ſummitate prioris vaſis fuerat, hoc in eiſdē ſubſequētis partibus fiat: Ita & in homine ſubſtantia tota reſurget, tota tamen in eiſdem partibus neceſſario nō reſurget. Ac per hoc nihil ſuperfluum, nihil minus, nihil indecens & incōueniens reſurget in homine. Quod enim in aliis partibus ſuperabundat, aliis partibus ſupplementum dabit. Nolite ergo timere, multis paſſeribus, & pluris precij, & meliores eſtis vos. Qui itaque de illis curam habet, multò magis vos non deſeret neque derelinquet. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui eſt in cœlis. Qui autem*

tem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui eſt in cœlis. Determinanda ſunt eloquia ſaluatoris noſtri. Nam neque omnes confitebitur dominus, qui eum confitentur: neque omnes negabit qui eum negant. Ipſe enim dicit, Non omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnũ cœlorum. Beatus quoque Petrus qui eum negauerat, ab eo non negabitur. De illis igitur intelligatur qui in tormentis poſiti, non in eius nominis cõfeſſione vſque ad mortem firmiter fideliterq́; perſiſtunt. Qui enim timore mortis deum negant, niſi digna pœnitentia ſatiſfecerint, dubium non eſt quin pereant in æternum. Omnia enim hæc illis dicuntur, qui pro Chriſti nomine perſequutionem patiuntur.

IN NATALI PLVRIMOR. MARTY.

HOMILIA TERTIA.

Nolite ergo arbitrari quia venerim mittere pacem in terram. Non veni mittere pacem, ſed gladium, &c. Matth. 10.

QVid eſt ergo quod Pſalmiſta ait: Orietur in diebus eius iuſtitia & abundantia pacis: cum ipſe dominus dicat, Non veni mittere pacem? Venit enim mittere pacem, venit & diſtribuere pacem. Venit mittere pacẽ inter bonos, & gladiũ inter bonos & malos. Pacẽ enim habebant illi de quibus dicitur, Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna. In talibus igitur orta eſt abundantia pacis. Sed quid eſt quod apoſtolus ait: Si fieri poteſt quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacẽ habentes. Si enim cũ omnibus hominibus pacẽ habere debemus, inter quos gladium ſaluator noſter mittere venit? Debemus quidẽ pacem habere cũ aliis, vt eos diligamus, eos ad ſalutẽ animæ inuitemus, & nihil mali eis tractemus. Sit tamẽ gladius inter nos & illos, vt eos nõ imitemur, eorum fidem & facta nõ ſequamur, eorúmq; conſiliis iniquis non cõſentiamus. Venit igitur dominus mittere pacem, ſed nõ illam, qua mali inter ſe malo cõcordant. Vnde & ſubditur: *Veni enim ſeparare hominẽ aduerſum patrem ſuum, & filiũ aduerſus matrẽ ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam, & inimici hominis domeſtici eius.* Omnes enim iſti in malo cõcordabãt: omnes iſti pacẽ & cõcordiam in malo habebant. Hanc pacem nõ venit mittere dominus, hanc cõcordiam nõ appro-

bat Ieſus. Iſti ſunt inter quos non pacem, ſed gladiũ mittit: gladiũ vtique ſeparationis, vt aliis in infidelitate perſiſtentibus, alij ad fidem cõuertantur. Vnde fit vt qui prius erant domeſtici hominis, eiuſdem poſtea inimici fiant, & quaſi eum hoſtem perſequãtur. Et ne forte aliquis diceret, Rem valde difficilem, ô domine, & quodãmodo intollerabilem iubes, vt videlicet à fratribus & filiis & parentibus tantopere ſeparemur, ſubdidit dicens: *Qui amat patrem aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus. Et qui amat filium aut filiam pluſquam me, non eſt me dignus*. Et amplius: ac ſi diceret ſuper hæc, *qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus*. Legimus filios Leui ex præcepto Moyſi per medium caſtrorum tranſiſſe, & fratres & filios, parentes & propinquos, & magnam hominum multitudinem interemiſſe, qui à domino viuo & vero receſſerant, & vitulum aureum adorauerant. Quibus protinus ait Moyſes: Conſecraſtis manus veſtras hodie domino, vnuſquiſque in filio & fratre ſuo vt detur vobis benedictio. Abraham quoque non pepercit filio ſuo vnigenito propter dominum, vnde & à domino audire meruit: Nũc cognoui quòd timeas dominum, eo quòd nõ peperciſti filio tuo vnigenito propter me. Similiter autem & Iopte filiam vnicam interfecit, ne votum frangeret, & dominum offenderet. Tales igitur ſint nobis exemplũ vt dominum plus omnibus diligamus, & neque filios, neq; fratres, neq; aliquid aliud eius amori prępónamus. Audiamus ipſum dicentem: Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum & proiice abs te. Et ſiue pater ſit, ſiue frater, ſiue vxor, ſiue filius ſit, quis nos ab amore eius ſeparare velit, hunc à nobis repellamus, & quaſi hoſtem habeamus. Sequitur: *Et qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus*. Qui enim accipit crucem ſuam, & ſequitur Chriſtum, non ſolum pluſquam patrem & matrem, & filium & filiam Chriſtum diligit, verunetiam pluſquã ſeipſum: ſeipſum autem dico vitam ſuam. Qui enim vitam ſuam pro Chriſto ponere non timet, plus vtiq; diligit Chriſtum quàm vitam ſuam. Crucem autem accipere dicit, non lignum crucis portando, ſed & eius paſſionẽ imitando, ſiue & per abſtinentiã carnem domando & cruciando. In cruce enim omnia tormentorũ genera deſignantur: vnde & cruciari dicitur, qui quolibet modo affligitur. Crucem autẽ ferebat

rebat apoſtolus qui ait: Mihi autē abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti, per quē mihi mūdus crucifixus eſt,& ego mūdo. *Qui inuenit animā ſuam perdet illam. Et qui perdiderit animā ſuam propter me, inueniet eam.* Animam enim in hoc loco pro vita poſuit,quoniā omnis vita noſtra in anima eſt. Alij igitur in hoc ſeculo vitam ſuam inueniūt, quoniam amore huius vitæ,non quęrūt aliam vitam. Et iſti ſimul quidē perdunt vtrāque vitam,quia amore alterius vitæ pro nihilo ducunt iſtam vitam. Et iſti igitur quia perdiderunt hanc vitam, in vitam æternā cuſtodient, & poſſidebunt æternā vitam. Quid enim vitam ęternam,niſi in ęternum? *Qui recipit vos,me recipit.* Dixit enim ſuperius, quia tollerabilius erit terræ Sodomorū & Gomorreorum in die iudicij, quàm illi ciuitati quæ non receperit eos. Nunc autem quantam gratiam à domino conſequantur,qui eos recipiunt oſtendit. Quia, inquit, vos membra mea eſtis, & ego in vobis ſum,qui recipit vos,me recipit. Similiter autē quia ego & pater vnū ſumus. Et ego ſum in patre, & pater eſt in me: qui me recipit, recipit eum qui miſit me. Vnde manifeſtum eſt, quia & patrem & filium totámque Trinitatem recipit,qui dei filium veneratur & recipit. Qui verò dei miniſtro iniuriam facit, deo omnipotenti,Trinitati inſeparabili iniuriam facit. Mittitur autē filius à patre, quia vna eſt eadémque voluntas totius ſanctę & indiuiduæ Trinitatis, qua dei filius in mundum miſſus & incarnatus eſt. *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet.* Ille enim recipit prophetam in nomine prophetæ, qui non affectu carnis eum recipit, ſed quia Chriſti fidem prophetat & nuntiat: ideóque accipiet mercedem prophetæ, quia eandem mercedem habebit iſte de receptione, quam propheta de prophetia. Qui igitur dei ſacerdotes pro Chriſti nomine veneratur & recipit, mercede ſacerdotis non priuabitur. *Et qui recipit iuſtum in nomine iuſti,* id eſt quia iuſtus eſt, *mercedem iuſti accipiet.* Merito enim iuſtitiæ mercedem accipiet, qui intantum iuſtitiam diligit, vt omnibus hominibus ex affectu ſeruiat, in quibus iuſtitiam eſſe cognoſcit. *Et quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Non tantum, inquit, de maiori obſequio, ſed de minimo

quoque mercedem ſuſcipient,quicunque in nomine diſcipuli vobis ſeruierint. Multi enim ſeruiunt epiſcopis & ſacerdotibus, neque epiſcopi & ſacerdotes ſunt, ſed quia temporalem aliquam retributionem ab eis expectant. Iſti autem in nomine diſcipuli non ſeruiunt. Si igitur hic mercede caruerint,ibi propter hoc mercedem non habebunt.

IN NATALI VNIVS MARTYRIS, HOMILIA PRIMA.

Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, &c. Mat. 16.

PAulo ante dixerat diſcipulis ſuis dominus Ieſus quia oportet eum ire Ieroſolymam,& multa pati à ſenioribus,& ſcribis,& principibus ſacerdotum,& occidi, & tertia die reſurgere. Et aſſumens eum Petrus,dixit: Abſit à te domine, non erit tibi hoc. Et conuerſus dixit Petro: Vade poſt me Sathana. Scandalum es mihi,quia non ſapis quæ dei ſunt, ſed quæ hominum. Inde verò volens oſtendere, qualiter poſt eum ire, & qualiter illum ſequi debeamus, ſubdidit dicēs: *Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum.* In eo enim quòd dominus futura prędixit,& ſe ſponte pati oſtendit, eorum fidem confirmat: ſecundum quod ipſe ait:Et nunc dico vobis priuſquam fiat, vt cum factum fuerit credatis. Quod verò beato Petro ait, Vade poſt me Sathana, ſcandalum es mihi, tale eſt ac ſi diceret: Vade poſt me, ſequere & imitare me: vt ſicut ego moriar pro te,ita & tu moriaris propter me.Noli mihi eſſe cōtrarius, noli meæ voluntati reſiſtere, noli diuinis conſiliis obuiare. Sic enim oportet fieri,quia ſic eſt ante tempora prædeſtinatum,& à prophetis pronūtiatum. Hoc eſt enim quod alibi ait, O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ loquuti ſunt prophetæ. Nónne ſic oportuit pati Chriſtum,& reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriā ſuam? Sapiebat igitur Petrus quæ hominū ſunt, quia humanum conſilium dabat: ſed non ſapiebat quæ dei ſunt, quia hæc ſecreta diuini conſilij, quibus homo redimeretur, ignorabat. Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis: Si quis vult poſt me venire abneget ſemetipſum. Debet enim vnuſquiſque homo negare ſeipſum, non quòd homo ſit, non quòd fidelis & Chriſtianus ſit. Sed ſi idolatra fuit,ſi infidelis,ſi adulter, & fornicator,ſi cupidus & auarus, talem ſe eſſe neget, talem

lem ſe non eſſe oſtendat. Oſtendat autem non voce tantùm,ſed operatione.Dicat cum Apoſtolo:Viuo autem iam non ego,viuit verò in me Chriſtus.Viuebat enim Apoſtolus,ſed non ipſe,viuebat non Saulus,ſed Paulus. Negauerat igitur ſeipſum, multum differens à ſeipſo. Sequitur: *Et tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Crucem enim ſuam tollit, qui carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis cruciat & affligit. Sed quia non ſufficit crucem tollere, ideo mox ſubdit dicens: Et ſequatur me. Qui enim dominum non ſequitur,ei quidem,neque crucem tollere,neque carnem affligere prodeſt. Et dominus de iis qui omnia opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus, quanuis multùm ieiunent,& carnem crucient & affligant, dicit tamen quia receperunt mercedem ſuam. Non prodeſt igitur Iudæo, non prodeſt hæretico & hypocritæ crucem portare. Quare? Quia non ſequuntur Chriſtum. Chriſtum enim ſequitur qui eum imitatur. Vis ſequi Chriſtum? eſto humilis, patiens & miſericors. Eſto ſine odio & ſimulatione. Sis deo obediens & proximum diligens. Hac enim via Chriſtus incedit, per hanc igitur ambula ſi vis eum ſequi. Niſi enim per hanc ambulaueris viam, non ſequeris eum, etſi ſequi videaris. Multi enim diabolum ſequuntur qui Chriſtum ſequi videntur. *Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere,perdet eam.* Quis igitur ſaluabit animam ſuam,ſi ille eam perdit,qui eam ſaluare contendit?Quę eſt iſta anima quam perdere debemus?Iſta enim anima vita præſens eſt. Qui igitur alterius vitæ oblitus, hanc ſolam præſentem vitam diligit,& hãc quidem perdit, & aliam non habebit. Qui autem perdiderit animam ſuam propter me,inueniet eam. Beati itaque Martyres qui hanc vitam perdiderunt, & animas ſuas vſque ad mortem non dilexerunt. Iſti enim inuenient vitam, non qualencunque, ſed æternam vitam. *Quid enim prodeſt homini ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Quid enim prodeſt Romanorum principibus mundum ad tempus poſſediſſe, & pro animarum ſalute nihil egiſſe, cum illorum cadauera in puluerẽ conuertantur, & animæ in inferno torqueãtur? Si enim diceretur tibi, ſis toto hoc menſe diues & potens, facias quicquid velis, vtere carnis voluptatibus, ſicut placet, ea tamen conditione, vt tibi oculi poſtea eruantur,

omne ſolatium tollatur, & toto tempore vitæ tuæ in fame & ſiti, in omni cruciatu, & omni miſeria viuas, nunquid tale illud bonum hoc temere ſuſciperes? Et quidem tota hæc vita præſens, nec menſis eſt, nec vnius diei vel horæ ſpacium, ad illius æternæ fœlicitatis comparationem. Cui miſeriæ neque finis eſt, neq, ſimilis pœna inuenitur. *Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* Nulla enim commutatio eſt, nullum precium eſt, quo ſaluari poſsit anima, niſi fide & pœnitentia. Si enim quis ſine his de hac vita exierit, iam nullo pretio vlterius redimi poteſt. Vnde Pſalmiſta ait: Qui confidunt in virtute ſua, & in multitudine diuitiarũ ſuarum gloriantur. frater non redimet, redimet homo. Non dabit homo placationem ſuam, & pretium redemptionis animæ ſuæ: ideóque laborabit in æternum, & viuet in æternum vſque in finem. *Filius enim hominis venturus eſt, in gloria patris ſui cum angelis ſuis, & tunc reddet vnicuique ſecundum opera eius.* Venit enim prius humilis, vt iudicaretur filius hominis. Veniet autem iterum ſublimis & excelſus in gloria & honore & maieſtate paterna vt iudicet mundum, & reddat vnicuique ſecundum opera ſua. Deus enim manifeſtè veniet, deus noſter, & non ſilebit. Et quaſi aliquis diceret, Vtinam illam gloriam aliquando videamus: ſubdidit dicens: *Amen dico vobis, ſunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo.* Si enim de illo regno & de illa gloria hoc intelligamus, in qua modo cum angelis ſuis ſe iudicaturus venire promiſit, ſtare non poteſt. Nemo enim ibi erat, vbi dominus dicebat, qui mortem iam non guſtauit, ipſe tamen ad iudicium nondum venit. Qualiter hæc intelligi debeant, ſequentia manifeſtant: Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos. Iſti igitur ſunt de quibus modo dixerat, qui non guſtabunt mortem donec videant filium hominis venientem in regno ſuo, id eſt apparentem in virtute & gloria regni ſui. Transfiguratus enim dominus talis tunc in mẽte tribus iſtis ſuis diſcipulis apparuit, qualis poſt hanc vitam in regno ſuo cunctis ſuis fidelibus apparebit.

IN NATALI VNIVS MARTYRIS, HOMILIA SECVNDA.

In illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt eſſe meus diſcipulus, &c. Matthæi 14.

CVm enim alibi dominus dicat: Diliges proximum tuum ſicut teipſum, & non ſolùm hoc, verùm etiam diligite inimicos veſtros, benedicite his qui oderunt vos: quid eſt quod modo dicit, vt patrem & matrem, vxores & filios, fratres & ſorores, & ipſas animas noſtras odio habeamus? Ioannes quoque apoſtolus ait: Omnis qui odit fratrem ſuum homicida eſt. Et Pſalmiſta: Qui enim diligit iniquitatem odit animam ſuam. Concluditur ergo vt ſoli iniqui & homicidę Chriſti diſcipuli eſſe poſſint. Si quidem ſoli ſunt eius diſcipuli & parentes ſuos, & ſeipſos odio habent, quod eſt incõueniens. Dicit ergo ſi pater aut mater, vel aliquis propinquorum tuorum, te à Chriſti fide ſeparare voluerit, hunc fuge. Hunc quaſi hoſtem time, & quaſi membrum ſathanæ odio habe. Vnde & Matthæus manifeſtius ait: Qui amat patrem aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus. Et alibi: Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum & proiice abs te. Animã autem pro vita poſuit. Vitam enim ſuam odio habent, qui pro iuſtitia & Chriſti fide mori deſiderant, & carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis crucifigentes, nullas huius vitæ voluptates ſequuntur. Iſti quoque poſt Chriſtum crucem baiulant: quia omnibus derelictis ſolam carnis mortificationem in corpore ſuo ferentes, toto mẽtis & cordis deſiderio poſt eum vadunt. Sed valde notandum eſt quod ait: Si quis hoc vel illud non fecerit, non poteſt eſſe meus diſcipulus. Aliud eſt Chriſtianum eſſe, aliud Chriſti diſcipulum eſſe. Septuaginta nanque & duos diſcipulos dominus elegit præter eos quos Apoſtolos nominauit. Iſti autem mundum ſpernentes, omnia relinquẽtes, domino adhęrentes, Chriſti diſcipuli ſpecialiter dicti ſunt. Horum igitur nomen & locum illi tenent, qui eos vita & moribus imitantur. Vnde & in concluſione huius euangelij dicitur: Sic ergo omnis ex vobis qui renuntiat omnibus quæ poſsidet,

non poteſt eſſe meus diſcipulus. Ipſi enim diſcipuli quanuis ſecundum nominis interpretationem, omnes Apoſtoli eſſent, non omnes apoſtoli tamen dicuntur. Interpretatur enim Apoſtolus miſſus. De ipſis autem ſcriptum eſt, quòd miſit eos dominus ante faciem ſuam. Miſſi igitur erant qui mittebantur. Quare ergo Apoſtoli non vocantur? Ideo quidem quoniam ſolos duodecim ex eis dominus elegit, quos & Apoſtolos nominauit. Similiter autem quanuis omnes Chriſtiani Chriſti diſcipuli ſint, ſoli tamē ſeptuaginta duo, & cæteri qui eos in vita & moribus imitantur, hoc tanto nomine digni habentur. His enim præcepit dominus, nō ferre ſacculum, neque peram, neque pecuniam in zonis habere. His præcepit vt nihil in hoc mundo poſſiderent, & de craſtino non cogitarent. His denique præcepit vt de euangelio viuerent, & alia non haberent. Si ergo hæc omnibus vniuerſaliter dicta ſunt, & nulli de craſtino cogitare licet, quare domos ædificamus? quare vineas plantamus? quare agros ſeminamus? cur frumenta in horrea colligimus? cur in cellaria vinum reponimus? cur denique animalia cuſtodimus, & alia in futurum nobis reſeruamus? Nam neque Zachæus omnibus quæ poſſidebat renuntiauit, ſed tantùm dimidium bonorum ſuorum pauperibus dedit, & factus eſt filius Abrahæ. Vnde manifeſtum eſt alia quibuſdam, & non omnibus, alia perfectis, & alia minus perfectis dominum præcepiſſe. Poſſumus tamen intelligere eos etiam qui multa poſſident, omnia reliquiſſe, ſi tamen hoc ſecum & in corde ſuo propoſuerunt, vt ſi forte neceſsitas incubuerit, omnia pro Chriſti nomine & fide tuenda amittere paruipendant. Qui igitur Chriſti diſcipulus eſſe & dici deſiderat, ſedeat prius & computet, ſi diſcipulorum vitam tenere, patientiam habere, laborem ſuſtinere, & ſimul cum eis turrim poſsit ædificare, contra hoſtes pugnare, & cætera quæ ſequuntur agere valeat. Hoc eſt enim quod ait: *Quis enim ex vobis volens turrem ædificare, nônne prius ſedens computat ſumptus qui neceſſarij ſunt ſi habeat ad perficiendum, ne poſtea quàm poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare.* Magnam enim turrim ædificare incipit qui mundi honores, diuitias, & dignitates cōtemnens, omnia relin-

relinquit, & apoſtolorum vitam & monachorum conuerſationem promittit. Sed iſte prius computare debet quàm arctam & laborioſam vitã ingrediatur, & quàm magnum & difficile opus agere incipiat: Debet & cogitare ſi habeat ſumptus qui neceſſarij ſunt ad perficiendum: id eſt ſi humilitatem, patientiam, obedientiam tenere & cuſtodire valeat, ſine quibus hoc ædificium ædificari non poteſt. Si enim aliter egerit, & à bono propoſito declinare cœperit, omnes incipient ei illudere, dicentes: quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare. Sed quid ei cœpiſſe profuit? Non enim qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit, ſaluus erit. Sequitur: *Aut quis rex iturus committere bellum aduerſus alium regem, nónne prius ſedens cogitat, ſi poßit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe? Alioquin illo adhuc longe agente legationem mittens rogat ea quæ pacis ſunt.* Hæc autem ſimilitudo eadem eſt quæ eſt & ſuperior. Nihil enim aliud his verbis admonemur, niſi ne vltra vires noſtras nos extendamus. Vnde & Apoſtolus ait: Qui ſe non continet, nubat: melius eſt nubere quàm vri. Vnuſquiſque proprium habet ex deo. Probet igitur ſeipſum homo, & ſic ad altiora conſcendat. Sit vel ſeruus, qui non poteſt eſſe diſcipulus. Nec omnes epiſcopi, nec omnes ſacerdotes, nec omnes monachi. Quanuis enim vt Apoſtolus ait, omnes vnum corpus ſumus in Chriſto, omnia tamen membra non eundem actum habent. Rex autem eſt vnuſquiſque fidelis, qui ſe ipſum & virtutum exercitum, qui in eo eſt bene regere nouit. Hic autem aduerſus regem alium bellum committit, per quem diabolum intelligimus. Quem quidem & ſi maiorem exercitum habet, facile tamen ſuperamus, ſi non in noſtra, ſed in dei virtute confidamus. Sed ſciendum eſt quia fortius eos diabolus aggreditur, quòd ad maiora & deo propinquiora feſtinare cognoſcit. Vnde ſcriptum eſt: Fili accedens ad ſeruitutem dei, præpara animam tuam ad tentationem. Ideo & fiduciam habere dicitur quòd influat Iordanis in os eius. Ad hãc autem legationem mittere & pacem cum eo facere, eſt eius tentationibus acquieſcere. Et ſi quidem primæ tentationi homo ſuccubuerit, adhuc eo longe agente, pacem facit. Multi enim ſunt qui cum eo pacem non faciunt, quanuis prope ſit, & multo tempore eos violenter

impugnet. Sicut igitur iſti de quibus modo diximus, neque turrim ædificare, neque cõtra hoſtẽ pugnare volẽt, niſi ſecum diligẽter prius pertractẽt ſi ſumptus ad ędificãdum & vires ad pugnãdum habẽt. Sic omnis qui non renũtiat omnibus quę poſſidet, non poteſt Chriſti eſſe diſcipulus. Omnibus enim renũtiat, qui quanuis aliqua poſſideat, omnia tamẽ, ſi neceſſe ſit, pro Chriſti nomine amittere paruipendat. Nã ipſi quoq; apoſtoli & veſtimẽta, & calciamẽta qualiacunq; habebãt, quibus tamen iã ſępe renũtiauerãt, quoties neceſſe eſſet, ea ſimul cũ ipſa vita perdere nõ timebãt.

IN NATALI PLVRIMORVM MARTYRVM.

In illo tempore, videns Ieſus turbas aſcendit in montem. Et cùm ſediſſet acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, &c. Matthæi 5.

MVlta turba ſequebatur Ieſum, & nõ ſolùm ſequebatur, verùmetiam opprimebat & tãgere conabatur, quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes. Fugãt ſe contraria, & qui inimici ſunt, ſe viciſſim impugnãt. Ideóq; langores & infirmitates in eis manere non poterant, qui ad Chriſtũ accedebãt, & eum tãgebant. Ipſe eſt enim ſalus & vita, de quo quia virtus exibat, & ſanabat omnes, ideo poſt eum accurrebãt omnes. *Videns autẽ turbas aſcẽdit in mõtem.* Quòd enim in mõtem Chriſtus aſcẽdit, magnũ aliquid ſe loquuturum eſſe ſignificat. Ideo enim Propheta ait: Super mõtem excelſum aſcẽde tu qui euãgelizas Sion. Ibi enim diſcipulos docet, quos maioris intelligentiæ eſſe ſciebat. Sed quid eſt quod ait, aperiẽs os ſuum docebat eos. Nunquid enim clauſo ore loqui domin⁹ cõſueuerat? Ipſe enim qui olim ore prophetarum locutus fuerat, nũc proprio ore diſcipulis loquebatur. Magna igitur veneratione euangeliorũ verba ſuſcipi debẽt, quę non per aliũ, ſed per ſeipſum & proprio ore dei filius locutus eſt. Sed quid dicebat. *Beati pauperes ſpiritu.* Nõ dicit ſimpliciter, Beati pauperes, quoniam nec omnes pauperes beati, nec omnes diuites miſeri ſunt. Multos enim pauperes latrones, homicidas, adulteros, periuros, & proditores videm⁹, qui & in hac vita miſeri ſunt, & poſt hanc vitã infœlices erũt. Diuites autẽ plures fuiſſe legimus, qui in ſancta cõuerſatione domino placuerũt. Talis fuit Abrahã, talis Iacob, & Dauid, talis poſtea Zachæus publicanus. Beati igitur, pauperes ſpiritu, ſed non

non omni ſpiritu. Eſt enim ſpiritus bonus, & eſt ſpiritus malus. Beati igitur ſunt qui ſpiritu malo pauperes ſunt. Illi quoq; beati ſunt, qui ſpiritu bono diuites ſunt. Eſt enim ſpiritus ſuperbiæ, ſpiritus fornicationis, ſpiritus diſcordiæ, & multi alij ſpiritus ſunt, quibus cum pauperes ſunt, beatos eſſe non dubium eſt. Beati ſunt quoq; qui ſpiritu ſapientiæ & intellectꝰ, ſpiritu cõſilij & fortitudinis, ſpiritu ſciẽtiæ & pietatis, & ſpiritu timoris domini diuites eſſe meruerunt. Sed quare beati? *Quoniã ipſorũ eſt regnũ cœlorum. Beati mites, quoniam ipſi poſsidebũt terram.* Qui enim ſunt mites, niſi patiẽtes & humiles? Perit omnis virtus ſine patiẽtia. Vnde & dominus ait: In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Qui igitur impatiẽs eſt, nec animã ſuam, nec terram ſuã poſſidere poteſt. Quomodo animã ſuam poſsidet, qui animi ſui furorẽ, & irã cohibere nõ valet? Quomodo autẽ terrã ſuã poſsidet, qui neq; oculos ab illicito viſu, neq; aures ab illicito auditu, neq; nares ab illicito odoratu, neque os ab illicito guſtu, neq; manus ab illicito tactu cõpeſcere valet? Poſſumus tamẽ per hãc terrã, terrã viuentiũ intelligere. Ac per hoc non minus poſsiderẽt mites quàm poſsiderẽt pauperes ſpiritu: quoniã cum illi cœlũ, iſti verò terrã poſsideãt, idem tamẽ per cœlum & per terrã ſignificatur. Quãdo verò fidelibus ſuis Chriſtus dominus noſter talia promittit, nónne tibi in mõte, & in regia ſublimitate ſedere videtur? Sequitur: *Beati qui lugent, quoniã ipſi cõſolabũtur.* Quid enim ſi pro amiſsione rerũ tẽporalium lugeãt? Quid ſi pro morte pignorũ lugeãt? Quoſdã enim flere videmus, quoniam illatas ſibi iniurias vindicare non poſſunt. Quas quidẽ quãdo vindicãt, nequaquã tũc beati ſed miſeri ſunt. Sic igitur dicatur: Beati qui lugẽt peccata quæ fecerũt. Beati qui ſua & aliorũ peccata plorãt. Sic enim Samuel flebat Saulem cũctis diebus vitæ ſuæ. Nam & Dauid quia pœnituit & fleuit beatus eſt. Ait enim, Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes dies ac nocte. Ipſe quoque ſaluator noſter pro morte Lazari lachrymatus eſt. Videns etiã periturã Ieruſalem, fleuit de miſeriis eius. Fleuit beatus Petrus & beatitudinẽ non amiſit. Beati igitur qui ſic lugẽt, quoniã ipſi æterna lętitia cõſolabuntur. *Beati qui eſuriunt & ſitiũt iuſtitiam.* Illi autem iuſtitiam eſuriunt & ſitiunt qui ſic in obſeruanda iuſtitia delectantur, ac ſi magnis epulis reficiantur. Vn-

de Pſalmiſta ait: Beati qui cuſtodiunt iudicium,& faciunt iuſtitiam omni tempore. Hoc audiant reges & principes, hoc audiant potẽtes & iudices. Hoc & nos audiamus,nos inquã epiſcopi & ſacerdotes. Huius capituli ſemper memores ſimus,ſine quo cætera capitula tractare nequimus. Sed nota quia non ſolùm illi qui faciunt iuſtitiam,ſed etiã qui eam eſuriunt & ſitiunt, id eſt qui eam facere concupiſcunt,& ſi non poſſint facere quod deſiderãt, tamen beati ſunt,quia quantum in ipſis eſt,faciunt quod deſiderant. Et iſti quidem ſaturabuntur, quando illorum deſideria complebũtur. Sicut enim cibo ſaturatur corpus,ita ſatiatur ſuo deſiderio anima. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Statim poſt iuſtitiam miſericordiam poſuit. Vnde Pſalmiſta ait: Miſericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Bona eſt iuſtitia,bona eſt & miſericordia. Habet illa ſuum locum,habet & iſta ſuum. Neque verò perit iuſtitia, ſi in quibuſdam cauſis miſericordia tẽperatur. Eſt autem miſericordia quædam affectio animi qua affligimur alienis malis. Cui inuidia contraria eſt, per quam homo affligitur alienis bonis. Siue igitur in nos delinquẽtibus parcimus, ſiue miſeris & indigentibus ſubuenimus, ſiue errãtes ad viam veritatis reducimus,miſericordia eſt. Qui autem miſericordiam non habuerit, miſericordiam non inueniet. Eadem enim menſura qua menſi fueritis,remetietur vobis. Sequitur: *Beati mundo corde, quoniam ipſi deum videbunt.* Ex corde enim,vt ait dominus,exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, adulteria, falſa teſtimonia & ſimilia. Hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Tale autem cor mundum non eſt. Si enim mundum eſſet,totum hominem ſuo ſtercore non coinquinaret. Illud igitur cor eſt mũdum,ex quo talia non procedunt. Ideo & Dauid rogat dominum,dicens: Cor mũdum crea in me deus,& ſpiritum rectũ innoua in viſceribus meis. Si enim cor fuerit mundum à prauis cogitationibus, totus homo erit mũdus ab iniquitatibus. Ibi enim oriuntur peccata, ibi radices figunt,quę ibi ſucciſæ fuerint,non eſt vbi creſcãt. Vnde ſcriptum eſt: Beatus qui tenebit & allidet paruulos ſuos ad petram. Vnde & ſacerdotes comam nutrire interdicuntur. Qualiter autem mũdi corde deum videant,vel quibus oculis deum videant,dubitari quidẽ poteſt, facile autem ſolui

non

non poteſt. Apoſtolus tamen dicit: Videmus nũc per ſpeculum & in ænigmate, tũc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte, tunc cognoſcam ſicut & cognitus ſum. Et Ioannes apoſtolus: Scimus, inquit, quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt. Magnus erit ille oculus, qui claritate ſui viſus eum qui continet omnia comprehendere poterit. *Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur.* Pacifici ſunt enim qui diſcordes pacificant, qui mundum deo recõciliant, qui inter cæteros pacem & concordiam ſeminant. Apoſtolus enim dicit: Pacem ſequimini cum omnibus, ſine qua nemo videbit deum. Itémque: Si fieri poteſt quod ex vobis eſt, cum omnibus pacẽ hominibus habẽtes. Et Pſalmiſta: Cum iis qui oderũt pacem eram pacificus. Et bene quidem filij dei vocabũtur pacifici: quia ipſe eſt pax noſtra qui fecit vtraque vnũ. Ipſe eſt rex pacificus, qui in ſeipſo angulari lapide duos parietes coniungens, pacem fecit his qui longe erant, & his quippe: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Propter iuſtitiã dicit, non propter mundi honores, non propter diuitias, nõ propter ſuperbiam & iniquitatem. Multos enim vidimus qui propter hęc & ſimilia perſequuntur alios, & perſequũtur ab aliis. Propter iuſtitiam enim Apoſtoli & Martyres perſecutionẽ ab impiis paſſi ſunt. Si enim à prędicatione iuſtitię ceſſare voluiſſent perſecutionẽ paſſi non eſſent. Vſq; hodie quoque in ſancta eccleſia perſecutionẽ patiũtur quicunq; iuſtitiã prędicare & tenere nituntur. Non igitur omnes qui perſecutionẽ patiũtur, beati ſunt: ſiquidẽ iniqui ſe inuicẽ perſequuntur: ſed illi ſoli propter perſecutionem ſunt beati, qui eam propter iuſtitiã patiũtur. Videat autẽ vnuſquiſq; hæc audiẽs ſi in aliqua iſtarũ beatitudine cõtinetur. Quod ſi in aliqua ſe inuenerit, ſit ſecurus, beatus erit. Hoc enim veritas dicit. Veritas autẽ mẽtiri non poteſt. *Beati eſtis cùm maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſus vos mentientes, propter me. Gaudete & exultate: quoniã merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* Beati, inquit, eſtis, cùm vos homines maledixerint, ne timueritis eorũ maledictiones, ſed potius gaudete & exultate: quoniam eorũ maledictiones, eorũ perſecutiones, eorũ maledicta & mendacia gaudium vobis præparãt in cœlis, & exultationẽ magnámque

mercedem & retributionem. Sic enim perſecuti ſunt prophetas qui fuerunt ante vos. Non eſt hoc nouum, non eſt inuſitatum, ſic Eſaïam, ſic Hieremiam, ſic & alios prophetas perſecuti ſunt. Illorum igitur exemplum vos doceat, ſi illorum beatitudo vos delectat.

IN NATALI VNIVS MARTYRIS.

In illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt, &c. Ioannis 15.

ECce vitis vocatur Chriſtus, & vitis vera. Sed quare vitis, & quare vera? Vitis enim vocatur, quia vinum fert. Omnia enim hæc euangeliorũ verba, vinũ ſunt, & nõ qualecũque ſed optimũ vinũ, non de alia, niſi de hac vite vindemiatum & expreſſum. Inde eſt enim quod in ſuæ prædicationis initio, aquas dominus cõuertit in vinũ: quatenus noua vitis nouum vinũ funderet, quo illas nuptias & archi triclinũ inebriaret. Dicitur enim & vitis: fortaſſe ad illius vitis diſtinctionẽ, quæ pro vuis labruſcas, & pro vino dedit acetũ. Huius vinũ dulce ſempérq; ſuaue: huius verba ſemper vera, & nullius falſitatis ammixtione corrupta. Dicat ergo: *Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt.* Sed quid facit iſte agricola. Vis audire quid? *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum purgabit eum vt fructum plus afferat.* Quot ſunt Chriſtiani, tot ſunt & palmites huius vitis. Alij quidem boni, alij autem mali. Et boni quidem fructiferi: mali autem infructuoſi. Tolluntur infructuoſi & incenduntur, fructiferi verò purgantur, & gladio ſpiritus amputantur, vt fructum plus afferant. Gladius ſpiritus eſt verbum dei, & iſte ſermo ſancti euangelij de quo ſubditur: *Iam vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis.* Audis igitur quòd ſermo dei gladius eſt & ferramẽtum, quo ab omni nociua ſuperfluitate iſti & mundati & purgati ſunt. Primi enim palmites huius vitis fuerũt apoſtoli. Quibus modo dominus ait: *Manete in me, & ego in vobis.* Et quare maneant, reddit cauſam. *Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi in vite manſerit, ſic nec vos niſi in me manſeritis. Ego ſum vitis & vos palmites.* Ipſe dominus exponit qualiter eius verba intelligere debeamus. Siccatur enim palmes ſi ſeparetur à vite, quoniam humorem totámq; vitam habet in vite. Iam & Chriſtian⁹ ſi à Chriſto ſeparetur, moritur: qua ſeparatur à vita.

Qui

Qui manet in me,& ego in eo.Hic affert fructum multum. Ille, inquit, affert fructum multum qui manet in me, & quaſi membrum adhæret mihi,& in quo ego maneo, qui ſapientia ſum & veritas & vita. Ideo enim apoſtoli tantum fructum de ſuæ prædicationis ſemine attulerunt, quia ab eius fide & dilectione nullatenus ſeparari potuerunt. Iuſuper & dominns ipſe in eis erat, qui eorum ſemini incremẽtum dabat. Nam vt apoſtolus ait, neque qui plãtat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat deus.Vnde & ſubditur: *Quia ſine me nihil poteſtis facere. Et ſi quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent & ardet.* Qui enim in Chriſti fide non manet,de eccleſia& ſanctorum collegio foras eiicitur,areſcit & moritur, à malignis ſpiritibus rapitur,in ignem æternum & inextinguibilem mittitur, & ibi ſine fine cruciatur & ardet. *Si manſeritis in me,& verba mea in vobis manſerint,quicquid volueritis petetis,& fiet vobis.* Beati igitur qui manẽt in Chriſto, & in quib⁹ manẽt verba Chriſti. Illi autem manent in Chriſto,qui neque amore, neque timore, qui neque minis neque blanditiis, qui ab eius dilectione, ab eius fide & amplexibus nulla ratione ſeparari valent. Taliter quidem apoſtolus in Chriſto manebat,qui de ſeipſo ſcribẽs ait: Certus ſum autem quia neque mors, neque vita, neque tribulatio,vel anguſtia, neque altitudo, neq; profundum, neq; creatura aliqua poterit me ſeparare à charitate dei quæ eſt in Chriſto Ieſu. Manent autẽ in eis verba Chriſti,qui eius præcepta mente tenent, corde credunt,& nunquã eorum obliuiſcuntur. Præceptum nanque domini eſt,Nolite timere eos qui occidũt corpus,animam autem non poſſunt occidere, ſed potius eũ timete qui poteſt animã & corpus perdere in gehẽnam.Præceptũ domini eſt: Si quis vult poſt me venire abneget ſemetipſum & tollat crucẽ ſuam & ſequatur me. Præceptũ domini eſt: Si quis venit ad me,& non odit patrẽ ſuum, & matrẽ, & vxorem, & filios,& fratres, & ſorores,adhuc autẽ & animam ſuam, non poteſt eſſe meus diſcipulus. Hæc igitur & ſimilia ſunt illa verba de quibus modo dominus ait:Si manſeritis in me,& verba mea in vobis manſerint, quæcunque volueritis, petetis & fiet vobis. Magna promiſſio eſt,magnũ & incõparabile donũ.Qui manẽt in Chriſto, & in quibus

manent verba Chriſti,petāt quod volūt & fiet eis. Si enim voluerint male, & male petierint, iam nec ipſi manent in Chriſto,nec in ipſis manēt verba Chriſti. Recordentur igitur verborum Chriſti,imò non recordētur, ſed firmiter teneant, ſempérq; in memoria habeāt,& ſic petant,ſicut verba Chriſti petere docent.Quærant igitur primū regnū dei & iuſtitiam eius,& hæc omnia adiicientur eis. Petant in fide nihil hæſitantes, & ea petant quæ ad ſalutem pertinēt, & quæ dei diſpoſitioni,& verbis euangelicis non ſint contraria.Sed hæc ſpecialiter dicuntur apoſtolis,quorum ſanctas petitiones ſemper & vbique dominus exaudiuit. Rogauit enim apoſtol⁹ dominū,& ter rogauit,ſéq; bene à domino exauditū intellexit poſtquā ſe cōtra ſeipſum petiſſe cognouit.Exauditur enim homo ſi fiat quod vult,factū eſt autē quod apoſtolus voluit: quia poſtquā ſuā petitionē cōtra ſeipſum eſſe cognouit, iā exaudiri noluit. Vnde & ait, Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti.Nam neque hic ſimpliciter dicitur,quodcūq; petetis, ſed & quæcūq; volueritis & petetis, fiet in vobis. *In hoc clarificatus eſt pater meus,vt fructū plurimū afferatis*,& *efficiamini mei diſcipuli*, In hoc,inquit,& propter hoc me reuelante & docente, pater meus manifeſtatus & clarificatus eſt vobis,Vt vos quoq; eum vbiq; prædicādo & clarificando fructū plurimum afferatis, & multas gētes ad eū cōuertatis & efficiamini mei diſcipuli,me imitando nō ſolū vita & doctrina,verūetiā in miraculorū operatione. Verè enim illi diſcipuli ſunt qui magiſtrū per omnia imitātur.Vnde & dominus alibi ait:Qui credūt in me, opera quæ ego facio & ipſi facient, & horū quidem nō ſolum minora,verumetiā quæ maiora ſunt,facient. Sic enim ſe habet ordo & intelligentia.Sequitur: *Sicut dilexit me pater,& ego dilexi vos,manete in dilectione mea.* Multum enim debet diligere,qui multum diligitur. *Si præcepta mea ſeruaueritis,manebitis in dilectione mea. Sicut & ego patris præcepta mei ſeruaui,& maneo in eius dilectione, Hæc locutus ſum vobis, vt gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.* In illis eſt, gaudium Chriſti qui tale gaudium habent, quale habet Chriſtus, ſiue & de quorum conuerſatione ſancta gaudet Chriſtus. Plenū igitur gaudium habent, ſiquidem in tali gaudio mæror & triſtitia eſſe non poteſt.

IN NATALI PLVRIMORVM MARTYRVM HOMILIA.

Cum audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri, &c. Luc. 21.

VEnerat dominus in Ieruſalem, & cũ egrederetur de templo, acceſſerunt diſcipuli eius vt oſtenderent ei ædificationes templi. Ipſe autem reſpondens, dixit illis, Amen dico vobis non relinquetur hic lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur. Hæc autem ſub Tito à Veſpaſiano completa ſunt, quando non ſolum templum, verumetiam tota ciuitas funditus deſtructa eſt. Tunc enim multis millibus Iudæorum interfectis, cæteri in captiuitatem ducti ſunt. Sedente autem eo ſuper montem Oliueti acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecreto dicentes: Dic nobis quando hæc erunt, & quod ſignum aduentus tui & conſummationis ſeculi? Ipſa interrogatio eorum docet quid Chriſti diſcipuli intellexerint, Audientes enim templi deſtructionem ſeculi cõſummationem, ſubito & poſt modicum fore putabãt. Quod verò toties in montem Olineti dominus aſcendebat, nos pacem & miſericordiam diligere docebat. Oleos enim Græcæ, Latinè miſericordia dicitur. Et reſpõdes Ieſus dixit eis, Videte ne quis vos ſeducat. Multi enim venient in nomine meo dicẽtes: Ego ſum. Et multos ſeducent. Hoc enim ſermonem magnum fuiſſe legimus, hoc & Antichriſtum facturum eſſe legimus. Ipſe enim vt apoſtolus ait, ſe exaltabit ſupra omne quod dicitur deus, aut quod colitur: ita vt in templo dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit deus. *Cùm autem audieritis prælia & ſeditiones nolite terreri, oportet enim hoc fieri, ſed nondum ſtatim finis.* A Chriſti nanque natiuitate ex quo angeli cecinerunt, gloria in excelſis deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Quanto tẽpore princeps pacis dominus noſter in hoc mundo cõuerſatus eſt, magna vbique gentium pax & concordia fuit. Quo recedẽte paulatim prælia fieri, ſeditiones moueri, & bellorum rumores vndique audiri cœperũt. Sed non erant hæc ſigna finis ſeculíq; cõſummationis. Multo enim maiora illa erunt magíſque terribilia quæ mundi finẽ præcedent, de quibus ſubditur: *Conſurget gens in gentẽ, & regnum in regnũ, & erunt peſtilentiæ & fames & terræ motus per loca.* Hæc autem omnia initia ſunt dolorũ. Omnia enim hæc iam præ-

ceſſerunt, ſed ad comparationem illorũ quæ futura ſunt, tam parua fuerunt, vt illa cum venerint pro ſigno habeantur,& iam mundũ ſtare, & diutius durare nõ poſſe,manifeſtè denuntient. Vt enim in ſequentibus dicitur, & erat tũc tribulatio talis qualis non fuit,neque fiet. Quia enim tunc naſcetur perditionis filius,bella, lites & cõtentiones & omnia mala vbiq; fieri oportebit. Veluti enim pax præceſſit Chriſtum,ita diſcordia præcedet Antichriſtũ. *Tradent enim vos in conciliis & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos, & ante reges & præſides ducemini propter me, vt teſtimoniũ detis illis de me.* Hæc autem prophetia quia iam cõpleta eſt, expoſitione non indiget. Ipſa enim eius adimpletio expoſitio fuit. *Ponite ergo in cordibus veſtris non præmeditari quemadmodum reſpondeatis.* Quid enim reſpõderent ſi tantum per ſeipſos reſponderent peccatores & idiotæ, quid reſponderent ruſtici & illiterati? Ipſi enim ſunt de quibus apoſtolus ait: Quæ ſtulta ſunt mundi elegit deus, vt perdat ſapientia: & infirma mundi elegit deus, vt confundat fortia. Non multum igitur erat præmeditandum eis, quia illius erat qui loquebatur in eis. Vnde etiam & ſubditur: *Ego enim dabo vobis os & ſapientiam cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri.* Sed quare non os ſine ſapientia? Quare non ſapientiam ſine ore? Sed ſimul vtrũq; os & ſapiẽtiam ſe daturũ eſſe promittit. Nocet enim multoties os ſine ſapientia. Inutilis eſt aliquando ſapientia ſine ore. Vnde ſcriptũ eſt: Sapientia occulta & theſaurus abſconditus quæ vtilitas in vtriſq;. Hęretici autem os ſine ſapientia habuerunt, ideóq; ſibi & aliis plurimũ nocuerũt. Nõ ſit igitur os ſine ſapientia, neq; ſapientia ſine ore. Qui intelligit loquatur, qui nõ intelligit melius eſt vt taceat q̃ vt nociua & fidei non conuenientia loquatur. Propter hoc enim ad tabernaculũ conſtruendum, aurũ ſimul & argentum,& æs dominus offerri præcepit. In auro nanq; ſapientia, in argẽto eloquij puritas, in ære verò loquendi facundia intellitur. Sine his autẽ dei tabernaculum ædificari nõ poteſt. Et de auro quidẽ ſcriptum eſt: quia deſiderabilis theſaurus requieſcit in ore ſapientis: De argento verò: Eloquia domini, eloquia, caſta. argẽtum igne examinatum. De ære autẽ, Si linguis hominũ loquar & angelorũ, charitatẽ autem nõ habeã, factus ſum velut æs ſonans aut timbalum tinneins.

Os enim & ſapiẽtiam acceperat ille qui dicebat: Sapientiã loquimur inter perfectos. Os autẽ ſine ſapientia habuit Arrius, qui tot homines ſua loquacitate in errorem induxit. Quia igitur os & ſapiẽtiã habuerũt ſancti, idcirco eis reſiſtere, eíſq; cõtradicere nõ potuerũt õnes aduerſarij Chriſti. Legimus enim phariſęos & ſapientes à ruſticis & illiteratis, inſuper & ab ipſis mulieribus ſæpe loquẽdo fuiſſe ſuperatos. Scio autem quia mouebitur aliquis, quia multa in hoc volumine vel addita, vel mutata reperiuntur, quæ in illo de quo excerpta ſunt, non inueniantur. Sed aliter hic & aliter ibi loquendum fuit, quia aliter pro populo, alitérque ſcolaſticis loqui oportet. *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & inſurgent filij in parentes, & morte eos afficient, & eritis odio omnibus propter nomen meũ, & capillus de capite veſtro non peribit.* Conſiderate modo quanta crudelitate tyranni, cæteríq; homines iniqui in eos ſæuiant, quibus ipſi quoque parentes & propinqui non parcunt. Quòd autẽ dicit quia capillus de capite veſtro non peribit, in eo loco expoſitũ eſt in quo dicitur, quia capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. *In patientia poſſidebitis animas veſtras.* Magna eſt virtus patientia, ſine qua perditur, & per quam anima poſſidetur.

IN NATALI CONFESSORVM HOMILIA PRIMA.

Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, parabolam hanc: Homo quidem peregre proficiſcens vocauit ſeruos ſuos, &c. Matthæi. 25.

HOmo iſte, dominus & ſaluator noſter intelligitur, qui de hoc mundo ad patrem rediens (hoc eſt enim peregre proficiſci) prius fidelib[9] ſuis bona ſua largitus eſt. *Et vni dedit quinque talenta, alij verò duo, alij verò vnũ. Vnicuique ſecundum primam virtutem, & profectus eſt ſtatim.* Quinque enim talenta, quinque ſunt corporis ſenſus. Duo verò intellectus & operatio. Vnum autem intellectus tantum. Hæc autem & ſi naturaliter ab initio hominibus data ſunt, ea tamẽ fidelibus ſuis iterum dominus dedit, & quodammodo innouauit, dum magis interius q̃ exterius habenda mõſtrauit. Habet enim & anima viſum & auditum guſtum & odoratum & tactum. Et quidem multo digniores illis qui in corpore ſunt. Senſus enim corporis cũ ani-

malibus communes habemus. *Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque. Qui autē vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.* Hæc autem in ſequentibus exponemus. *Poſt multũ verò temporis, venit dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem cum illis.* Poſt multum verò temporis venit, quia multum temporis eſt inter primum & ſecundum aduentum Chriſti. Tunc enim cum ſeruis ſuis rationē dominus ponet, quia vt apoſtolus ait, Omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt reddat vnuſquiſq; rationem de his quæ geſſit, ſiue bona, ſiue mala fuerint. *Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit quinque illa talenta, dicens: Domine quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.* Viſum mihi dediſti, operatus ſum in eo, & multos illuminaui. Quæ vidi, oſtendi: quæ intellexi, docui, non celaui, non abſcondi ea quæ tu meis oculis reuelare dignatus fuiſti. Habeo igitur hoc talentum multiplicatum. Dediſti mihi & auditum, in hoc quoq; operatus ſum, & multis aliis aures aperui, tuorúmque ſecretorũ verba eos audire & intelligere docui. Hoc enim talentum dominus requirebat cum diceret: Qui habet aures audiendi audiat. Itémq; vobis datum eſt noſſe myſterium regni dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Guſtum quoque mihi dediſti, quò tuæ dulcedinis ſaporem intelligens dico: Quã dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel & fauum ori meo. Et in hoc quidem operatus ſum, alióſque mecum ad deguſtandum inuitaui dicens: guſtate & videte quàm ſuauis eſt dominus, beatus vir qui ſperat in eo. Sed quid dicam de odoratu, quo fideles tuos inſtruxi, qua ratione diſcernere valeant inter catholicam doctrinam & fœtentem hæreticam prauitatem. Hoc enim ſerui tui illecti te ſequuntur, dicentes: Trahe nos poſt te, & curremus in odorem vnguentorum tuorum. Pro hoc & ſancta eccleſia de naſo laudatur vbi dicitur: Naſus tuus ſicut turris libani quæ reſpicit contra Damaſcum. At verò & in tactu operatus ſum, & non minus in eo quàm in aliis talentis lucratus ſum. Tactus animę fides eſt, hoc enim deus tenetur & tangitur. Quanto enim vnuſquiſque fidelior eſt, tanto familiarius & propius deum tangit. Alij enim ipſum, alij eius veſtimenti fimbrias tangunt. Hoc autē talentum duplicamus,

duplicamus,quando fidem noſtram aliis prædicamus. Sed audiamus quid huic dominus reſponderit, qui ei quinque talenta duplicata obtulit. *Euge bone ſerue & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui.* Euge nanque vox gaudentis eſt. Sed nota quòd pauca dominus reputat, quæ in hoc mundo meliora habemus. Qua in re illius regni diuitias inæſtimabiles eſſe oſtendit, de quibus apoſtolus ait: Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit,nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit deus diligentibus ſe. Parua igitur ſunt hæc talenta illis diuitiis comparata: ſiquidem eas quales ſunt per hæc neque videre,neque audire,neque ad plenum cogitare poſſumus. Quis enim illud cogitare poteſt? Quis illud cogitare valeat,quod in cor hominis non aſcendit. Intra in gaudium domini tui. De hoc enim gaudio pſalmiſta ait, Beati qui habitant in domo tua domine,in ſeculum ſeculi laudabunt te. Itémque: Vnam petij à domino,hanc requiram,vt inhabitē in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Hæc autem de quinque talentis dicta ſunt,nunc verò de duobus audiamus, per quæ intellectum & operationem ſignificari diximus. Quæ nimirum & ſi numero ſint pauciora, precio tamen & ſignificatione nō ſunt inferiora. Qui enim bene intelligit,& quæ intelligit operatur,nihil in viſu & auditu, nihil in guſtu & odoratu & tactu minus habet. In his enim duobus illa quinque pleniſſimè continentur: quæ quidem ſibi mutuo coniuncta ſunt, & ſine altero alterum nō valet. Inutilia enim ſunt & intellectus ſine operatione, & operatio ſine intellectu. Vnde bene dicitur: Intellectus bonus omnibus facientibus eum, laudatio eius manet in ſeculum ſeculi. *Acceſſit igitur & qui duo talenta acceperat,& ait: Domine duo talenta tradidiſti mihi,ecce alia duo ſuperlucratus ſum.* Intellectum & operationem mihi dediſti. Tu enim das intelligentiam intelligentibus, tu & bonam voluntatem, & bene operandi affectum tribuis. Vnde apoſtolus, Neq; volentis,inquit,neque currentis, ſed miſerentis eſt dei. Nam neque volentis eſt voluntas,neque currentis eſt curſus,ſed miſerentis eſt dei,qui prius bene agendi voluntatē,deinde bene currendi tribuit facultatem. Duo igitur talenta mihi dediſti, ecce duo ſuperlucratus ſum. Quoniam quid intelligant, & qualiter intelligentes operari debeant alios do-

cere piger non fui. Huic itaque dominus reſpõdens & congaudens non minora bona largitur, quàm illi alij modo ſuperius largitus fuerat. Beati iſti ſerui qui domino ſuo talenta duplicata reddiderũt: beati in quorum manibus domini ſui pecunia non eſt minorata: beati qui animi ſplendorem, quem intus habebant, alios quoq; illuminando foras oſtendebant. Inde eſt enim quòd arcam de lignis Sethim fieri iuſſit, & intus & extra de auro puriſſimo deaurari præcepit. Arca enim & tota eccleſia, & vnuſquiſque fidelis intelligi poſſit, in quibus cœleſtis ſapientiæ theſauri reconditi ſunt. Intus enim & extra deauratus eſt, qui ſapientia, qua interius eſt illuminatus, foris quoque alios illuminare non ceſſat. Qui enim ſibi datam ſapientiam celant, illi intus & non foris deaurati ſunt. Cùm enim apoſtolus dicit: Sapientiam loquimur inter perfectos, tunc & intus & foris ſe daturum eſſe ſignificat. Hoc enim ſignificabat illa lamina aurea, quam pontifex ex dei pręcepto in fronte ferebat. Inde eſt etiam quòd menſam propoſitionis & cãdelabrum aureum, non intra velum, ſed potius extra dominus poni iuſsit, quatenus ab omnibus videntur, & nulli illuc accedere volenti celari potuiſſent. Si enim cibos ſpirituales & fidei lumen dominus celare voluiſſet, nequaquã extra velum, ſed potius intra menſam & candelabrum poni præcepiſſet. Nunc autem & iam de illo videamus, qui abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui. Per quem ſcilicet eos intelligimus, quibus ingenium & intellectum dominus dedit, quem ipſi in terreno & carneo corde ſuffodientes & abſcõdentes, neque in ſua, neq; in aliorum ſalute eum expendunt. Tales autem multos vidimus, qui ſi voluiſſent, multis prodeſſe potuiſſent. Et iſti quidem dignè ſatis amiſſo intellectu, quo male vſi fuerant, dum ſe excuſare poterant, iudicis iram cõtra ſe prouocant, dicentes, *Domine, ſcio quòd homo durus es, metis vbi non ſeminaſti, & congregas vbi non ſparſiſti, & timens abij, & abſcondi talentum tuum in terram, ecce habes quod tuum eſt*. Si enim intellectum habuiſſent, & ſenſum non amiſiſſent, nequaquam durum & iniuſtum vocarent, cuius beneuolentiam captabant. Talis igitur excuſatio quàm ſit vana & inutilis, omníſque ingenij & rationis expers ipſe dominus oſtendit, dicens: *Serue male & piger, ſciebas, quia meto vbi non ſemino, & congrego*

vbi

vbi non ſparſi, oportuit ergo te committere pecuniam meam nummularis, & ego veniens recepiſſem vtique quod meum eſt cum vſuris. Ac ſi diceret, Non fuit conueniens vt meam pecuniam nummulariis committeres, cum me tam fortem eſſe cognoueras, vt nō ſolum mea, verūetiam aliena mihi vendicare valeam? Qua in re nullam te excuſationem habere manifeſtum eſt. Hæc autē pecunia verba vitæ æternæ ſunt. Nummularij verò quibus ea cōmittitur, ſi tamen in ea negotiantes, ocioſam eſſe nō patiuntur. Hanc autē cum vſura dominus recipit, quia multi fideles cum fructu boni operis eam acquirūt. Nuſquam eſt autē vbi dominus nō ſeminauerit, nuſquam eſt vbi ſuæ gratiæ ſementem non ſparſerit, quia propter hoc quod in omnem terram exiuit ſonus apoſtolorum: omnibus hominibus rationē & intellectum: memoriam & ingenium largitus eſt. Conſtat igitur hunc malum ſuum aduerſus eum eſſe mentitum. De quo dominus ſubinferens ait: *Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet quinque talenta.* Per quod intelligere poſſumus ſolos bonos eam beatitudinē poſſidere, quā ſimul cum eis & mali poſſediſsēt, ſi in bonitate permāſiſsēt. Talentū enim, id eſt, talenti retributionē & meritum ſoli boni habebunt. Vnde & ſubditur: *Omni enim habenti dabitur & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, ab eo auferetur.* Quicunque enim hæc talenta duplicata habuerit, ei talentorum meritum dabitur, & omnium diuitiarum plenitudine abundabit. Ei autem qui talentum non habuerit duplicatum ſed ocioſum, & ſine fructu illud eſſe permiſit, & iam id quidem videtur habere, auferetur ab eo: quoniam ſine ratione & intellectu ſtultus & inſipiens apparebit. *Et tunc inutilis ſeruus eiicietur in tenebras exteriores; illic erit fletus & ſtridor dentium.*

IN NATALI VNIVS CONFESS.

HOMILIA.

Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidā nobilis abiit in regionem longinquā accipere ſibi regnum, &c. Luc. 19.

HOmo iſte nobilis ipſe eſt qui hæc loquitur, ſaluator noſter: qui non ſolum ſecundum diuinitatem, qua & angelorum & hominum creator & dominus eſt, verūetiam ſecundum humanitatē ex nobili genere ortus eſt. De tribu

nanque Iuda & de progenie Dauid natus eſt dominus:quę inter alias tribus nobilior regnum tenuit & principatum. Hic autem abiit in regionem longinquam, quando cœlos aſcendens ad patrem rediit. Vnde ipſe ait: Exiui à patre & veni in mundum. Iterum relinquo mundum,& vado ad patrem. Hæc autem regio longinqua eſt, quia cum multo labore illuc peruenitur. Per multas enim tribulationes, ait dominus,oportet nos intrare in regnum cœlorum. Ab hac autem vnuſquiſque tanto longius eſt,quanto inter cæteros iniquior eſt. Ad hanc igitur dominus redit accipere ſibi regnum & reuerti. Tunc enim ſibi dominus regnum accepit, quando eius humanitas ſuper cœlos exaltata eſt,eiq; à patre dictum eſt:Sede à dextris meis,donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.Reſtat igitur vt reuertatur, & ad iudiciũ rediens cum ſeruis ſuis rationẽ ponat. Prius enim quàm illuc aſcenderet, vocatis ſeruis ſuis dedit illis decem mnas, quæ alius euangeliſta talenta vocat. Decem ſunt ſerui,decem ſunt & talenta.Noli dicere pauci ſunt,cõſidera prius quid decẽ ſignificent. Hoc enim numero nullus alius maior eſt: quia omnes numeri in hoc ſolo continentur. Decem igitur aliquando multos,aliquando ſignificant omnes. Vocauit igitur decem idem dominus ſeruos ſuos, & dedit illis decem mnas, in eſt, omnia talenta ſua, quod alibi dicitur,& dedit illis bona ſua. *Et ait ad illos,negotiamini dum venio*. Bonus negotiator beatus Paulus, qui omnibus omnia factus eſt, vt omnes lucrifaceret. Quotidie nanque in eccleſia nundinæ fiunt, quotidie dei theſaurus in eccleſia venditur. Theſaurus enim deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis. Dei autem negotiatores omnes ſunt ſerui,& nihil aliud niſi ſeruos emunt.Nihil enim aliud de mundi diuitiis,niſi ſolos ſeruos eorum dominus concupiſcit. Vnde & de templo eos eiecit qui male negotiantes illicita ibi vendebant & emebant. Hoc autem de ſeruis dictum eſt, nunc de ciuibus audiamus. *Ciues autẽ eius oderant illum, & miſerunt legationem poſt illum dicentes, nolumus hunc regnare ſuper nos.* Iſti ciues Iudæi ſunt,qui ſuper ſe omnium regem & dominum Chriſtum Ieſum regnare noluerũt, dicentes,Non habemus regem niſi Cæſarem. Et iſti quidem hanc prauam legationem poſt eum mittũt, quia ex quo ab eis receſſit, in hac mala voluntate perſeuerant. Quæ voluntas,

luntas, qua Chriſtus eam cognoſcit & audit, quaſi quædam legatio in illius ſemper auribus ſonat. *Et factũ eſt vt rediret accepto regno, & iuſsit vocari ſeruos, quibus dedit pecuniam, vt ſciret quantum quiſque negotiatus eſſet.* Hoc autem erit in iudicio, quando boni & mali omnes aſtabunt ante tribunal Chriſti, vt vnuſquiſque pro ſe rationem reddat. *Venit autem primus dicens, Domine, mna tua decem mnas acquiſiuit.* Tunc enim vnum talentum decem acquirit, quando aliqua gratia nobis à deo conceſſa in multas virtutes creſcit: aut multos peccatores ad fidem & iuſtitiam conuertit. Et ait illi: *Euge bone ſerue, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſupra decem ciuitates.* Et hoc quidem alius euangeliſta manifeſtius poſuit dicens: Supra multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui. Itémque: Beatus ſeruus ille, quem cum venerit dominus inuenerit vigilantem: Amen dico vobis ſuper omnia bona quæ poſsidet, conſtituet eum. Hoc eſt igitur ſupra decem ciuitates poteſtatem ei dare, quod eſt ſuper omnia quę poſsidet eum conſtituere: dixi enim per decem mnas omnes ſignificari. Et ſupra omnia quidem quæ dominus poſsidet, vnuſquiſque conſtituitur, quia omnia ei obediunt, eiúſque voluntatem omnia faciunt. Tanta enim ibi concordia erit, vt vnuſquiſque quaſi maior veneretur ab omnibus, & quaſi minor veneretur omnes. *Et alius venit dicens: Domine mna tua fecit quinque mnas.* Iſte quoque in talento ſibi credito operatus eſt: ſed non tantum quantum ille, de quo modo diximus, in eo lucratus eſt. Nam & ſi omnes laborent bene, non æqualiter tamen omnes laborant. Vnde apoſtolus: Ego, inquit, plus omnes laboraui, non autem ego, ſed & gratia dei mecum. Qua in re in talento, & in gratia ſibi data, ſe plus cæteris laboraſſe oſtendit. *Et huic ait: Et tu eſto ſupra quinque ciuitates.* Sicut enim nec in labore, ita neque in mercede æquales ſunt. Qui enim plus laborauerit, plus mercedis accipiet. Stella enim, vt apoſtolus ait, differt à ſtella in claritate, ſic & reſurrectio mortuorũ. Quanuis igitur omnes beati erunt, non tamen omnes æquales erunt. Quod quidem in eo ſignificatur quòd alij ſupra decem, alij ſupra quinque ciuitates conſtitui dicuntur. *Et alius venit dicens: Domine ecce mna tua, quam habui repoſitam in ſudario. Timui enim te, quia homo auſterus es, tollis quod non*

poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti. In ſudario nanque talentum reponit, qui gratiam ſibi datam in hac carne laboribus & fatigationibus tradita torpeſcere ſinit. Mentitur autem iſte malus ſeruus dum eum auſterum vocat: de cuius dulcedine pſalmiſta loquitur, dicens: Dulcis & rectus dominus, propter hoc legem ſtatuit delinquentibus in via. Talis igitur excuſatio quàm vana & inutilis ſit, ipſe dominus oſtendit, dicens: *De ore tuo te iudico ſerue nequam. Sciebas, vt ipſe fingis, quòd ego auſterus homo ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminaui. Et quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego veniens vtique cum vſuris exegiſſem illam?* Ac ſi dicat: Non fuit conueniens vt meam pecuniam ad menſam nummulariorum committere timeres, cum me tam fortem & potentem eſſe cognoueras, vt non ſolum mea, verum & aliena vbique mihi vindicare valeam. Qua in re nullam te habere excuſationem manifeſtum eſt. Hæc autem pecunia verba vitæ æternæ ſunt: menſa eccleſia, nummularij auditores, quibus omnis iſta pecunia nunciatur & creditur. Hanc autem cum vſura dominus recipit, quia multos fideles cum fructu boni operis per eam acquirit. Nuſquam autem eſt, vbi dominus non ſeminauit, nuſquam eſt vbi ſuæ gratiæ ſementem non ſparſerit: quia propter hoc quod in omnem terram exiuit ſonus eorum: omnibus hominibus rationem & intellectum, memoriam & ingenium largitus eſt. Conſtat igitur hunc ſeruum nequam aduerſus eum eſſe mentitum. De quo ipſe ſubinferens ait: *Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet*. Per quod intelligere poſſumus ſolos bonos eam beatitudinem poſſidere, quam ſimul cum eis & mali poſſiderent, ſi in bonitate perſtitiſſent. *Et dixerunt illi: Domine habet decem mnas.* Decem vtique iam habebat, quibus vna ſuperaddita vndecim fiunt. Quid eſt quod non vndecim, ſi decem tantum habere dicitur, niſi hoc quod ſuperius diximus, quia idem ſignificant decem quod omnes. Secundum quam ſignificationem magis fuit decem dixiſſe quàm vndecim, quia vndecim non ſignificant niſi vndecim, decem verò ſignificant omnes. Poteſt autem & ſic intelligi quod dicitur: Domine habet decem mnas, ac ſi diceretur: O domine decem quidem mnas habet, ſatis ei ſufficere poſſunt,

cur

cur etiam plus dari iubes? Quibus dominus ait: *Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.* Omni enim qui fidem habet, & dignam fidei operationem, ſicut iſti qui talenta ſic multiplicauit, dabitur ei eccleſiæ multitudinis retributio. Ab eo verò qui non habet, etiam hoc quod in opinione hominum habet,id eſt,hoc quod videtur habere, vt alius euangeliſta ſcribit, auferetur ab eo. *Veruntamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me.* Miſeri Iudæi aduerſus quos iſta dicuntur, de quibus ſupra dixerat. Ciues enim eius oderant illum. Iſti enim tunc interficientur, quando dicetur eis: Ite maledicti in ignem æternum,qui præparatus eſt diabolo & angelis eius: Tunc & boni audient: Venite benedicti patris mei,percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi.

IN NATALI CONFESS.

HOMILIA.

Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes, & vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando reuertatur à nuptiis: Et cum venerit & pulſauerit, confeſtim aperiant ei, &c. Lucæ 12.

QVòd enim lumbos præcingere nos dominus præcipit, caſtitatis gloriam & obſeruantiam commendat. In lumbis enim luxuria dominatur: Vnde & de diabolo dicitur. Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbilico ventris eius. De eccleſia quoque dicitur: Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit brachium ſuum. Itémque: Sindonem fecit & vendidit, & cingulum tradidit chananeo. Inde eſt quòd ſacerdotes in lege balteos & femoralia habere iubentur,ſine quibus ad altare nõ accedant,neque tabernaculum ingrediantur.His igitur & ſimilibus cõprobatur quantum deo placeat obſeruãtia caſtitatis. Sequitur: *Et lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Ardent enim lucernæ noſtræ ſi bene circunquaque fulgeant, aliósq; illuminent,& doctrina & opera noſtra.Vnde & dominus ait:Sic luceat lux veſtra coram hominibus,vt videntes opera veſtra bona,glorificent patrẽ veſtrum,qui in cœlis eſt. Illorum enim lucernæ extinctæ ſunt, qui neque do-

ctrina, neque operatione alios illuminãt. Debemus autem ſimiles eſſe hominibus dominũ ſuum expectantibus quando ad nuptias reuertatur, ne nos imparatos & dormientes inueniat. Dominus enim noſter tunc ad nuptias reuertetur, quando ſponſam ſuam matrẽ noſtram, ſanctam videlicet eccleſiam omni corruptione liberam, caſtis cõplexibus in ęternę fœlicitatis thalamum introducet. Venit autem & nunc ad nuptias per ſingulos dies, quãdo ſanctorũ animas, quę & ipſæ illius ſpõſæ ſunt, ad ſe vocat, & ſecum in æternę beatitudinis cubiculum collocat. Quotidie igitur ſaluator noſter nuptias facit: quotidie ad ſe venientibus ſanctorum animabus delicias ſummi boni & ineffabilis dulcedinis epulas miniſtrat. Siue ergo per ablatiuũ dicatur à nuptiis, ſiue per accuſatiuum ad nuptias, nõ eſt inconueniens, quoniam & in cœlo & in terra nuptiæ fiunt. De nuptiis itaque ad nuptias dominus venit, quia & hic & ibi ſpõſam habet. Hæc eſt autem illa ſponſa, de qua ſcriptum eſt: Vna eſt columba mea, ſponſa mea, immaculata mea. De his autẽ nuptiis alibi quoque dominus ait: Simile eſt regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio ſuo. Ad has autem nuptias prius Iudæi inuitati ſunt: ſed quia non fuerant digni, gentes dominus vocari præcepit. In his patriarchæ & prophetæ, in his apoſtoli & doctores, magnas & ineffabiles epulas miniſtrant. De his autem nuptiis, totus ille liber ſcriptus eſt, qui Canticum Canticorum vocatur. In his ipſe dominus ſponſus eſt & miniſter, qui ait: Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare. Vnde etiam ſubditur: *Beati ſerui illi, quos cum venerit dominus inuenerit vigilantes. Amen dico vobis quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Ibi eſt & Dauid cum pſalterio & cithara, & ſchola cantorum ibi recumbit, & reficitur omnis ordo ſanctorum. Beati igitur ſerui illi quos cum venerit dominus inuenerit vigilantes. De his enim vigiliis apoſtolus ait: Vigilate iuſti & nolite peccare. Itémque: Vigilate & orate, & ſtate in fide: viriliter agite & confortamini in domino, omnia veſtra in charitate fiant. Qui enim ſic vigilauerint, beati erunt. Hos faciet dominus ſecũ diſcumbere, & per hos tranſiens miniſtrabit eis. Vnde & diſcipulos conſolans ait: Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit

mihi

mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. In eo verò quod ait: Quia præcinget ſe: & quia tranſiens miniſtrabit illis: quo affectu, quo amore, quibus charitatis viſceribus eos ſuſcipiat, & in gloriam illis præparatam inducat, manifeſtiſſimè oſtendit. Non enim hoc ad literam intelligi debet, ſed in exteriori apparatu cordis intentio declaratur. *Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi.* Tres vigiliæ tria tempora ſunt, ante legem, ſub lege, & ſub gratia. Quoniam autem in prima vigilia, neque per legem, neque per prophetas mundum dominus viſitauit, ideo nihil hic de prima vigilia hîc dicitur. In ſecunda autem vigilia, non ſolum per leges & prophetas, verumetiam per ſeipſum mundum viſitare dignatus eſt. Vnde apoſtolus ait: Multipharie & multis modis olim deus patribus loquens in prophetis, nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio. Tertia autem vigilia hæc eſt, in qua non ſolum venire, verumetiam ſe ſemper adeſſe teſtatur, dicens: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. Sequitur: *Hoc autem ſcitote, quia ſi ſciret paterfamiliàs qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam.* Quia igitúr neſcit, quia dormiens negligit, ſæpe domus perfoditur, & quicquid in ea melius eſt, fit rapina latronum. Vos autem eſtote parati, eſtote ſolliciti: & quia illam vnam horam neſcitis, omnibus horis vigilate: ne in illa hora incauti & dormientes inueniamini. Et hoc eſt quod ait: *Ideo & vos eſtote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?* His enim verbis intelligere poſſumus quædam ſpecialius ad diſcipulos, quædam generalius ad omnes dominum dixiſſe. Qualia ſunt: Nolite cogitare de craſtino: & nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini. Et multa alia. *Dixit autem dominus: Quis putas fidelis eſt diſpenſator & prudens, quem conſtituit dominus ſupra familiam ſuam, vt det illi cibum in tempore tritici menſuram. Beatus ille ſeruus quem cum venerit dominus inuenerit ita facientem.* Conſtat igitur quòd non ſolis apoſtolis, ſed & cæteris eccleſiæ miniſtris & diſpenſatoribus, epiſcopis & ſacerdotibus iſta di-

cantur. Hos enim cōſtituit dominus ſupra familiam ſuam: hos conſtituit ſupra eccleſiam & domum ſuam, vt eam regerent, eam docerent, ei neceſſaria miniſtrarent, & tritici menſuram pro tempore darent. Hoc enim triticū doctrina euangelica intelligitur, quam non ſolum ad menſuram, ſed & ſuo tempore dare oportet. Non enim omne tempus aptum eſt doctrinæ: nec æqualiter omnibus, nec omnia omnibus prædicare conuenit. Fidelis igitur diſpenſator & prudens diligentiſſimè conſiderare debet, quando, & quid, & quantum vnicuique tribuat. Vnde in lege quibuſdam ſacrificiis ſolis ſacerdotibus, quibuſdam & aliis veſci licitum erat. Locus quoque & tempora conſtituta erant, in quibus ea offerre licebat. Beatus igitur ille ſeruus, quem cum venerit dominus, inuenerit ita facientem. Vnde autem beatus ſit, audiamus. *Verè dico vobis, quia ſupra omnia quæ poßidet conſtituet eum.* Supra omnia quidem vnuſquiſque conſtituitur, quia omnia ei obediunt, eiúſque omnia faciunt voluntatem. Tanta enim ibi concordia erit, vt vnuſquiſque quaſi maior veneretur ab omnibus, & quaſi minor veneretur omnes. Non eſt igitur inconueniens, vt vnuſquiſque ibi ſupra omnia conſtituatur.

HOMILIA.

Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Vos eſtis ſal terræ, quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? &c. Matth. 5.

HÆc autem verba & alia multa tunc diſcipulis ſuis in monte dominus loquutus eſt, quando octo beatitudines prædicauit. *Vos,* inquit, *eſtis ſal terræ.* Vos eſtis hominum condimentum, veſtro exemplo inſtrui, veſtra ſapientia doceri, veſtra humilitate & patientia componi cæteri debent. *Quòd ſi ſal euanuerit,* ſi prædicator vires amiſerit, ſi epiſcopus luxuriæ & vanitati ſe dederit, *In quo ſalietur? Ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Tale enim ſal quia infatuatum eſt, foras mittitur, quoniam falſus prædicator eiúſque doctrina, quę vana ſine ſapore & inutilis eſt, ab eccleſia pellitur. Cōculcatur autem ab hominibus, quia dignus eſt vt ab omnibus deſpectui habeatur. *Vos eſtis lux mundi.* Quod enim ſol & luna præſtant corpori, hoc apoſtoli & doctores præſtant

ſtant animæ. Illi illuminant oculos mentis. Sunt igitur lux mundi, quia maiorem & meliorem mundi partem illuminant. *Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.* Sic enim ſunt apoſtoli & epiſcopi ſupra eccleſiam, ſicuti ciuitas ſupra montem. Non poſſunt abſcondi, altius ſedent, omnium oculi ad eos reſpiciunt. Qui ſi pulchri fuerint, & ſui ordinis decorem & honeſtatem tenuerint, venerantur ab omnibus, mirantur & laudantur ab omnibus. *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſupra candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt.* Ad hoc lucerna accenditur vt luceat, ad hoc epiſcopus ordinatur, vt cæteros illuminet. Lucerna enim epiſcopus eſt, lumen gratia ſpiritus ſancti, ſiue euangelica prædicatio, candelabrum eccleſia. Qui ergo ſuper eccleſiæ candelabrum poſitus eſt, videat ne gratia ſpiritus ſancti, qua illuminatus eſt, ſub modio ponat, videat ne talentum ſibi traditum terræ ſuffodiat. Scriptum eſt enim: Sapientia occulta, & theſaurus abſconditus, quæ vtilitas in vtriſque? Inde & qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis. Vnde & Apoſtolus ait, Si non euangelizauero, væ mihi erit. Vnde Ezechieli dominus dicit: Fili hominis ſpeculatorem poſui te domus Iſraël. Si ergo non annuntiaris iniquo iniquitatem ſuam, animam eius de manu tua requiram. Hinc etiam menſam propoſitionis & candelabrum aureum, non intra, ſed extra velum dominus poni iuſſit, quatenus ab omnibus viderentur, & nulli abſconderentur, qui vel fidei ſplendore illuminati, vel cibis ſpiritualibus ſatiari deſiderant. Hoc autem ſignificabant & tintinabula aurea, quæ inter mala punica poſita erant in veſte pontificis, vt ſonus audiretur ſemper, & quando ingrediebatur ſanctuarium, & quando egrediebatur de ſanctuario, & non moreretur. Siue enim ingrediatur ſanctuarium, ſiue egrediatur de ſanctuario, hoc agere debet, quia quandiu in eccleſia eſt, quandiu circa ſe populum cernit, populus ſanctuarium eſt, ſemper ædificationis verba eorum auribus ſonare & inſtillare conuenit. Quod quidem ſi epiſcopus fecerit, non morietur. Non autem ſermone tantùm, ſed & epiſcopus opere lucere debet. Vnde & ſubditur: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant veſtra bona opera, & glorificent patrem*

veſtrum qui in cœlis eſt. Lux, inquit, eſtis, & ſermone & opere lucere debetis. Magis enim operando quàm loquendo proficitis, quia maior eſt ſplẽdor operis quàm ſermonis. Vnde non ait vt audientes veſtrum bonum ſermonem glorificent patrem veſtrum. Sed quid ait? Vt videntes veſtra bona opera glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. *Nolite putare quoniam veni ſoluere legem aut prophetas, non veni ſoluere, ſed adimplere.* Venerat enim dominus non tantùm ad ſoluendum & exponendum hoc quod lex & prophetæ iubebant, verum & ad agendum. Venerat præterea dominus non ad hoc tantùm vt legem & prophetas ſolueret & exponeret, ſed vt ea quæ minus habebant adimpleret. Multis enim modis niſi ipſe veniſſet, lex & prophetæ adimpleri non poterant. Prædixerant eius natiuitatem, paſsionem, reſurrectionem, aſcenſionem, & virtutes quas in homine operatus eſt, quæ nequaquam adimpleri poſſent, niſi ipſe veniſſet. Multum igitur minus habebant lex & prophetæ, ſpiritualem videlicet intelligentiam, quæ niſi per Chriſtum adimpleri non poterant. Hoc enim Ioannes apoſtolus & euangeliſta teſtatur: qui cum multum fleret, eo quòd nemo inueniri poſſet, qui librum ſeptem ſigillis ſignatum aperiret: dictum eſt ei ne fleret, quia ecce vicit leo de tribu Iuda radix Dauid aperire librum, & ſoluere ſeptem ſignacula eius. *Amen dico vobis, donec tranſeat cœlum & terra, iota vnum aut vnus apex non præteribit à lege donec omnia fiant.* Quomodo enim non fiant, quæ ipſe dominus ventura eſſe prædixerat? Alioqui mentiretur, qui mentiri non poteſt. Iota autem & apex quæ in literis minima ſunt, quamlibet legis & prophetarum paruiſsimam ſententiam ſignificant. Sequitur: *Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.* Non veni (inquit) legem ſoluere & exponere, ſed ea quæ lex præcepit agere, veni & adimplere. Quare hoc? Vis audire quare? Quia qui ſcripturas ſolummodo ſoluit & exponit, & non facit quæ ſcripturæ præcipiunt, minimus vocabitur in regno cœlorum. In quo regno cœlorum? Dicitur enim non ſolùm patria cœleſtis, verum & eccleſia regnum cœlorum. Sed quomodo ibi minimus vocabitur, qui neque magnus, neque minimus erit ibi? De

Eccleſia igitur hoc intelligatur, quæ multis in locis regnum cœlorum vocatur. In qua ſancti apoſtoli, martyres, & confeſſores, magni valde venerantur & habentur, qui legis mandata & fecerunt & docuerunt. Cæteri verò qui minimi ſunt quid attinet dicere, cum neque in memoria apud homines habeantur, neque in cœlis inter ſanctos connumerentur. Et quidem multos tales in eccleſia videmus, pleroſque fuiſſe non dubitamus, qui bene certe prædicare ſciunt, bene autem facere neſciunt. Iſti igitur non immeritò minimi vocantur & ſunt in regno cœlorum, quoniam & ſi ab aliis magni videantur, ab illis tamen deſpiciuntur, in quibus cœlorum dominus regnat & habitat. Sed videamus quid ſignificet: Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis. De quibus iſtis, niſi de his qui in lege continentur, quam ſe non ſoluere, ſed & facere prædixerat. Quomodo autem aliquod mandatum minimum eſſe intelligere poſſumus, quod qui non facit vocatur minimus, & qui facit vocatur magnus? Tale enim mandatum non minimum, ſed maximum eſſe videtur. Et ego quidem his verbis ſignificari puto, quod omnia legis mandata non facientibus minima ſunt, facientibus autem maxima: quoniam illos minimos, iſtos verò maximos faciunt. Sunt præterea minima in minimis, & magna in magnis, & illi ea habent pro minimo, & iſti ea habent pro maximo. Poteſt autem & ſic intelligi quod dicitur. Qui ſoluerit vnũ de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Ac ſi diceretur: Qui legis ac prophetarum mandata etiam quæ minima eſſe putantur, ſoluerit, & non cuſtodierit, & vel ſermone, vel prauo exemplo idipſum facere docuerit alios, minimus & vocabitur & habebitur. Vnde non ait minimus erit, ſed minimus vocabitur in regno cœlorum: quia quanuis ibi non ſit, ab his tamen quæ ibi ſunt minimus, & vocari & haberi poteſt. Quæ ſint autem legis & prophetarum minima mandata non facile patet, quanuis ea quæ maxima ſunt, domino reuelante, ſciamus. Sic enim ipſe ait: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua. Hoc eſt maximum & primum mandatum. Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Maxima igitur hæc duo ſunt, & illa decem quæ digi-

to dei in tabulis lapideis ſcripta ſunt. Ad horum itaque comparationem, alia omnia vel minora, vel minima intelligi poſſunt. Quæ qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.

Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebroſum erit. Si ergo lumen quod in te eſt tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Hanc autem ſimilitudinem ad quid attulit dominus non clarè apparet, niſi fortaſſe quia diſcipulis loquebatur, quibus in huius ſermonis exordio dixerat: Vos eſtis ſal terræ, vos eſtis lux mundi. Vt per hoc videlicet intelligant quales in eccleſiæ corpore epiſcopi & doctores eſſe debeant. Et tale eſt ac ſi diceret: Si oculus eſt lucerna corporis, ita & vos eſtis lucerna eccleſiæ. Qui ſi ſimplex & ſine macula fuerit, totum corpus lucidum erit. Si verò nequam & ſine lumine fuerit, totum corpus tenebroſum erit. Nam neque manus quo extendantur, neque pedes quo ambulent, neque cætera membra cognoſcent ad quam partem ſe dirigere debeant. Si ergo lumen quod in te eſt tenebræ ſint, & illud in ſe lumine careat, neque ſeipſum illuminare valeat, ſine quo cætera membra lumen non habent, conſidera modo ipſæ tenebræ quantæ erunt? Tantæ vtique quanta & membra. Sicut enim vnius lumine omnia illuminantur, ita vnius tenebris omnia excæcantur. Neceſſe igitur eſt vt eccleſiæ oculus, neceſſe eſt vt ſacerdos & epiſcopus ſimplex ſit, ſine macula ſit, ſine errore ſit, quatenus de eius vita, de eius doctrina, de eius moribus & ſancta conuerſatione omnia membra illuminentur. Si verò, quod abſit, nequam fuerit, ſi hæreticus fuerit, ſi fornicator & adulter fuerit, totum corpus tenebroſum erit. Non dixit totum corpus nequam erit, ſed totum corpus tenebroſum erit, quoniam non omnes eius nequitiam imitantur, quanuis eius tenebris omnes inuoluantur. Omnes enim inuoluuntur tenebris, quando extincta eſt in eis lucerna luminis. Non enim ex tenebris oritur lumen, neque ex mendacio naſcitur veritas. Si ergo totius corporis lumen vertatur in tenebras, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Hoc autem & de anima intelligi poteſt, cuius oculus eſt intentio & intellectus. Quæ intentio ſi bona fue-

fuerit, omnis eius operatio lucida erit. Vnde & quidam ſapiens ait: Non magnopere conſiderandum eſt quid aliquis agat, ſed qua intentione hoc faciat. Vnde & modo ſuperius dominus dixit: Cùm ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas vt appareant hominibus ieiunantes. Iſti autem quia ſtulta & vana intentione hoc faciunt, dicit dominus, quia receperunt mercedem ſuam. Similiter autem & illi qui omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus, nullam aliam mercedem habebunt. At vero illis qui bona intentione hoc agunt, præcepit dominus vt opera ſua coram hominibus faciant. Sic, inquit, luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant veſtra bona opera, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Sola igitur intentio facit, vt opera noſtra, vel bona, vel mala, domino appareant. Homo videt in faciem, deus autem intuetur corda. Vnde & ipſe ait: Nolite iudicare & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Iudicatis quæ neſcitis, condemnatis multoties quæ ignoratis. Aliter vobis, & aliter mihi videtur, cognoſcite prius intentionem, & ſic iudicate. Poteſt enim vnum fieri & ſimile opus, vt non vna intentione fiat. Palàm enim eleemoſynas dare, bona & non bona intentione fieri poteſt. Si enim ideo das vt bonum exemplum aliis tribuas, vt ab hominibus videaris, non eſt bona intentio. Si verò ideo das, vt bonum exemplum aliis tribuas, & deus inde glorificetur, bona intentio eſt. Sic igitur in omnibus ſola intentio quærenda eſt, quæ ſi bona fuerit, totum corpus virtutum, totáque maſſa operationum lucida erit.

IN NATALI VIRGINIS VNIVS

Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro, quem qui inuenit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuerſa quæ habet, & emit agrum illum. Iterum ſimile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta autem vna precioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam, &c. Matthæi 13.

REgnum cœlorum hoc in loco cœleſtem patriam dicit: quæ merito theſauro in agro abſcondito comparatur, quoniam eius diuitiæ nondum omnibus manifeſtè apparent. Inuenitur tamẽ, & ſi non ad plenum: quoniã ſanctorum prædicatione, qualis quantúſue ſit magna ex parte declaratur. Hunc autem theſaurum, ipſo domino prædicante, ſancti apoſtoli inuenerunt, & præ gaudio illius venditis omnibus, eum emerunt. Si vis, inquit dominus, perfectus eſſe, vade, vende vniuerſa quæ habes & da pauperibus & ſequere me, & habebis theſaurũ in cœlo. Sic igitur ager iſte cũ theſauro ſuo perfectiſſimè diuiditur. Hunc autem theſaurum ille abſcondit, qui cognito qualis ſit, corde retinet, mente diligit, eiúſque nullo modo obliuiſcitur. Illud enim abſcondimus, quod carum habemus, & amittere timemus. *Iterum ſimile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas, inuenta autem vna pretioſa margarita, abiit & vendidit vniuerſa quæ habuit, & emit eam.* Hæc autem ſimilitudo & ea quæ ſuperius dicta eſt, penè idem ſignificant. Patet hoc quod regnum cœlorum, non non cœleſtis patria, ſicut ibi, ſed ſancta eccleſia intelligitur. Quod verò theſaurus dicitur, hic magarita vocatur. Simile igitur eſt regnum cœlorum, id eſt ſancta eccleſia, homini negotiatori: quoniam ſicut ille vnius margaritæ deſiderio omnia vẽdidit & emit eam: ita & iſta pro amore cœleſtis patriæ & ęternæ fœlicitatis, non ſolùm ea quæ habuit, vendidit, verum & ſeipſam ſeruituti ſubiugauit, vt emere & poſſidere valeat. Callidus enim negotiator eſt, qui ex his quæ diu poſſidere non poteſt, tale aliquid emit, quod nunquã amittere timeat, & in quo vniuerſa poſſideat. Poſſumus autem per hũc negotiatorem dominum noſtrum & ſaluatorem intelligere, qui inuenta vna precioſa margarita, per quã ſanctam eccleſiam non habentẽ maculam aut rugam intelligimus, omnia quæ habuit vendidit, id eſt ſeipſum vendi & occidi permiſit. Et emit eam. Sic enim apoſtolus ait: Empti enim eſtis pretio magno, glorificate & portate deum in corpore veſtro. *Iterum ſimile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare & ex omni genere piſcium congreganti. Quam, cum impleta eſſet, educentes & ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.* Merito enim regnum cœlorum, id eſt ſancta eccleſia,

ſagenæ ſimilis dicitur, quia & piſcatoribus commiſſa eſt, & in aquis baptiſmatis quotidie innumerabiles piſces cõcludit & capit. De quibus ipſe dominus ſuis diſcipulis ait: Venite poſt me & faciam vos fieri piſcatores hominum, Hanc autem ſagenam tunc in mare dominus miſit, quando eiſdem diſcipulis pręcepit dicens: Ite, docete omnes gẽtes baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Mare enim vocatur mundus iſte, de quo Pſalmiſta: Hoc mare magnũ, inquit, & ſpacioſum, illic reptilia quorum non eſt numerus. Congregauit autem hæc ſagena ex omni genere piſcium, quando ſancta eccleſia ad fidem vocauit, & in ſinu ſuo collegit ex omni genere hominum. Ibi enim ſimul Iudæi & Græci, Latini & Barbari, diuites & pauperes, ſapientes & inſipientes, frumentum & zizania, granum & palea, iuſti ſimul & peccatores. Nondum autẽ impleta eſt, adhuc piſces ingrediũtur, adhuc homines baptizantur, implebitur verò quando plenitudo gentium in ea introierit. Tunc igitur eam educentes, & ſecus littus ſedẽtes, bonos piſces eligent, malos autẽ foras proiicient. Littus nanque maris, finis eſt ſeculi. Hoc autem ipſe dominus exponens ait: *Sic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt angeli & ſeparabunt malos de medio iuſtorum, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Caminus iſte infernus eſt, in quo neque vermis moritur, neque ignis extinguitur. In fletu verò & ſtridore dentium mimietatem & pœnarum intollerantiam ſignificat. I*ntellexiſtis hæc omnia, dicunt ei, etiam. ait illis, Ideo omnis ſcriba doctus in regno cœlorum ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera.* Ac ſi diceret: illis in parabolis locutus ſum, & non intellexerunt, vobis autem parabolas ipſas expoſui, & intellexiſtis. Et illis quidem quia veteres ſunt, protuli vetera, vobis autem quia noui eſtis, noua & vetera. Illis prophetarũ conſuetudine, vobis doctoris & magiſtri more locutus ſum. Sic igitur loquimini, ſic docete, hãc loquendi regulam tenete. Aliter enim in regno cœlorum, aliter in conuentu ſcribarum & phariſæorum. Aliter in eccleſia, aliter in ſynagoga loqui oportet, nec ſcriba doctus in regno cœlorum. Omnis eccleſiæ doctor & prædicator, ſi ſapiens eſt, ſi doctus eſt, ſimilis eſt homini patrifamilias qui profert de theſauro ſuo, de diuitiis pectoris ſui, noua

& vetera. Synagogæ ſcribæ, quia docti non ſunt, proferunt vetera. Eccleſiæ verò ſcribæ, quia docti ſunt & noua proferunt, & vetera. Illi ſolam literam, iſti & literam ſequuntur & ſpiritum. Iſtis denique datum eſt noſſe myſterium regni dei, illis autem non eſt datum. Vt videntes non videant, & audientes nõ intelligant. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos clauſerunt, ne videant & conuertantur, & ſanem eos. Hæc enim vetera ſunt, & de libro Eſaiæ prophetæ aſſumpta. Cætera auté noua ſunt quæ in ſimilitudinibus locutus eſt dominus, ab eo loco in quo iſta ait. Sic igitur eccleſiæ doctores ſecundum magiſtri conſuetudiné proferre debent de theſauro ſuo noua & vetera, ideo enim binos diſcipulos ante ſe dominus mittebat, ideo & duo Cherubin ſe viciſſim reſpiciebant, ideo abyſſus inuocat abyſſum, id eſt nouum vetus, & vetus nouum inuocat teſtamentum. Abyſſus enim vtrunque teſtamentum dicitur, propter altam ſapientiæ & ſcientiæ profunditaté. Inde eſt etiam quòd Pſal miſta eccleſię doctoribus loquitur dicens: Si dormiatis inter medios cleros, eritis pennæ colũbæ deargentatæ. Duo nanque cleri duo ſunt teſtamenta, columba verò eccleſia eſt. Quæ ideo deargentata dicitur, quia cunctis virtutibus & precipue veritate decorata eſt. Inter hos autem duos cleros eccleſiæ doctores & magiſtri dormiunt, ſi in vtriuſque teſtaméti ſcientia & doctrina quaſi in ſomno & quiete delectantur, & nunc noua veteribus, nunc vetera nouis confirmant. Hoc enim faciendo fiunt pennæ columbæ, quia tam ſapienti & rationabili prædicatione ſanctam eccleſiam volare docent, & ſecum ad cœleſtia transferũt. Propter hoc enim de ſanctis dicitur, quia aſſument pennas vt aquilæ, volabunt & non deficient. Propter hoc & tabernaculum maxima ex parte opere plumario factum eſt, vt omnes alas ſuſcipiamus & volare diſcamus. Sequitur: Et poſteriora dorſi eius ſequantur vos in ſpecie auri. Prima nanque eccleſiæ pars apoſtoli fuerunt, & quicunque eorum in tempore crediderunt. Poſteriores verò nos ſumus, & quicunque vſque ad ſeculi conſummationem credituri ſunt. Poſteriores itaque ſequũtur primos & cœleſtis ſapientiæ ſplendore nitentes, & eadem via poſt eos, eiſdémque virtutum alis ad cœleſtia conuolabunt. Hoc auté

ideo

ideo fiet: quia ſapientes eccleſiæ ſcribæ, qui eos docent & prædicant, inter medios cleros dormientes de theſauro ſuo proferũt noua & vetera. Hoc enim ipſe dominus faciebat, hoc & diſcipulos ſuos facere docuit. Et ideo quidem omnis ſcriba doctus in regno cœlorum, ſimilis eſſe debet patrifamilias homini, id eſt domino noſtro Ieſu Chriſto, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera.

IN NATALI VIRGINVM.

Tunc ſimile eſt regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipiẽtes lampades ſuas exierunt obuiam ſponſo &c. Matth.25.

DIxerat ſuperius dominus & Saluator, de die autem illa & hora, nemo ſit, niſi pater ſolus. Ideóque eſtote parati, quia neſcitis qua hora filius hominis venturus eſt. Beatus autem ille ſeruus, quem cum venerit dominus, inuenerit vigilantem, poſtea verò dixit: Tunc ſimile eſt regnum cœlorum decem virginibus. Sed quare tunc? Nunquid & modo ſimile non eſt? Simile quidem eſt & modo, ſed hæc ſimilitudo nondum manifeſtè apparet. Tunc igitur ſimile eſt, quando hæc ſimilitudo manifeſta eſt. Nondum enim apparet quæ virgines fatuæ ſint, & quæ prudentes. Multæ enim exterius videntur eſſe prudentes, quæ interius fatuæ ſunt. Quicunque enim opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus, fatui quidem ſunt, & ſi prudentes eſſe videantur. Magna enim fatuitas eſt ieiunare, vigilare, carnem ſuam affligere & macerare, & per hoc nullã aliam mercedem, niſi vanam gloriam expectare. De talibus enim dominus ait. Amen dico vobis receperunt mercedem ſuã. Itémque lucerna corporis tui eſt oculus tuus, qui ſi tenebroſus fuerit, totum corpus tenebroſum erit. Inde enim virgines dicuntur omnes, quia boni videantur ab hominibus. Sunt igitur in actione virgines in intentione corrupti: quia oculum tenebroſum habent, & bona quæ agunt, non caſta & ſyncera iutentione faciunt. Sed quare hæ virgines decem dicuntur? Hic enim numerus omnes ſignificat, quia omnes in ſe numeros continet. Quod ergo ait: *Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus*, Tale eſt ac ſi diceret: Similis eſt ſancta eccleſia cunctis virginibus. Et mox ipſam ſimilitudinem exponit dicens: *Quæ accipientes lampades ſuas exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ.* Quia enim

quotidie monti appropinquamus,quotidie ſponſo & ſponſæ, id eſt Chriſto & eccleſiæ obuiam pergimus. Hæc enim via ſimul cum vita finitur. Lampades autē accipimus, ſi bona opera nobiſcum ferimus. Quòd enim bona opera lampades dicantur, ipſe dominus oſtendit dicens: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videntes bona opera veſtra glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. *Quinque autem ex eis erant fatuæ & quinque prudentes.* Quod quidem alios in eccleſia vanos & fatuos, aliòs verò prudentes & iuſtos eſſe ſignificat. Quanuis & in ipſo numero aliquid intelligi poteſt. Quinque enim ſunt corporis ſenſus, quibus aut prudentes, aut fatui, omnes homines fiunt. In quibus & ipſa eorum fatuitas manifeſtiſſimè declaratur. *Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleum ſecum.* Talis autem fuit Dina filia Liæ, taléſque ſignificabat. Quæ dum Iacob moraretur iuxta vrbē Salem, egreſſa eſt ſicut fatua & ſtulta, vt videret mulieres regionis illius, quā Sichen filius Emor princeps illius terræ rapuit & dormiuit cum ea. Quid enim per Dinam filiam Liæ niſi ſimplices quoſque, fatuos & carnales intelligimus, qui ad matris ſimilitudinem, lippitudinem in oculis habentes, & lampades extinctas ſecum ferentes facillimè decipi poſſunt? Quid verò per Sichen, qui humerus interpretatur, niſi hæretici intelliguntur, qui quaſi viri fortes quoſcunque decipere poſſunt, in ſuum gregem ferre conātur? Bene autem Sichen filius Emor eſſe dicitur, quoniam Emor aſinus interpretatur. Hic igitur humerus & hic aſinus multos ferunt in perditionem æternam. Bene autem hæretici aſini, & filij aſini dicuntur, quia ſanum & rationabilem intellectum non habent, magíſque in magna & clamoſa voce, quàm in aliqua ratione confidunt. Egreditur autem Dina ad videndum mulieres regionis illius, quando ſimplices & fatui viri ab eccleſia ſeparantur, quos hæreticorum & philoſophorum dogmata audire delectat. Mox igitur capiuntur & decipiuntur, & in hæreticorum gregem transferuntur. Vnde fit vt anima deo deſponſata, ſcortum diaboli eſſe incipiat. Talis igitur fuit Dina, tales & virgines fatuæ, quæ per eas ſignificantur. Sed non talis filia Iepte, quæ ſicut virgo prudētiſſima duobus mēſibus virginitatem ſuam fleuiſſe narratur. Nota eſt hiſtoria; Iepte enim con-

tra hoſtes pugnaturus, cum hoſtium exercitum conſpexiſſet, votum vouit domino, quia ſi ei de inimicis victoriã daret, quicquid ei domum redeunti primum occurreret, ei immolaret. Cõmiſit igitur & vicit, eíq; domum reuertenti, filia eius vnica cum choris & timpanis prima occurrit. Cui ipſe ait. Heu filia mi, decepiſti me, & decepta es. Aperui enim labia mea domino, & aliter eſſe nõ poterit. Ad quem ipſa: Si, inquit, labia tua domino aperuiſti, fac in me ſicut promiſiſti. Sed vnum eſt quod poſtulo, vt me permittas flere virginitatem meã duobus mẽſibus, cum ſodalibus meis. Sed quid per Iepte niſi viros fideles, & catholicos intelligimus? Iſti quidem contra ſuos pugnant inimicos, quãdo vitia & malignos ſpiritus, carnis voluptates & concupiſcentias ſuperãt. Quid verò per vnicam eius filiam niſi anima deſignatur, quæ quidem de tali victoria plus omnibus gratulatur? Hæc autem melior eſt, & ad dei imaginem & ſimilitudinem facta eſt, digna vtique quæ deo offeratur. Plangit itaque virginitatẽ ſuã, quia multum dolet quòd plus nõ laborauit, quòd non maiorem fructum domino obtulit, & quòd plures boni operis filios non genuerit. Virginitas enim hoc in loco pro ſterilitate ponitur, quoniam quæ virgo eſt, ſterilem quoq; eſſe neceſſe eſt. Steriles enim in opprobrium erant in Iſraël. Conſidera igitur quàm prudens virgo iſta fuerit, quæ nõ de morte, ſed de ſterilitate potius lamentatur. Iepte quoque prudentia laudabilis eſt, qui ne votum frangeret filiam interfecit. Qui enim amat animã ſuam, perdet eam. De voto autem Pſalmiſta ait: Vouete, & reddite domino deo veſtro omnes qui in circuitu eius offertis munera. Dedimus itaque formam atque exemplũ quæ virgines fatuæ ſint & quæ prudentes. *Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleum ſecũ. Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.* Quaſi enim ſine oleo ſunt fatuarum lampades, quia &ſi ad tempus earum opera lucere videantur, ſimul tamen cum eis extinguũtur, quoniam poſt hanc vitam nullum lumen eis miniſtrant. At verò prudentium lampades, quoniam ſyncero pietatis & miſericordiæ oleo nutriuntur, tunc clarius lucent, quando de his tenebris ad vitam transferuntur. Ideóque apoſtolus ait: Nolite itaque ante tempus iudicare, quo ad vſque veniat dominus, qui & illuminabit

abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cõcilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à deo. Tunc enim quæ lampades habent oleum, & quæ non habent, omnibus reuelabitur. Tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt de eccleſia, date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis opera eius. *Moram autem faciente ſponſo dormitauerunt omnes & dormierunt.* Moratur enim ſpõſus & venire retardat donec ad iudicium dominus veniat. Tãta igitur eſt hæc mora, quantum eſt & huius ſeculi ſpatiũ. Inter autem omnes dormitant & dormiunt, quia per multos languores, tandem ſomno mortis oculos claudunt. Quaſi enim ante ſomnũ dormitare eſt, ante mortem langueſcere & ægrotare. *Media autem nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.* De hoc enim clamore apoſtolus ait: Clanget enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti. Hic autem clamor media nocte fiet, quia cunctis ignorantibus dies domini, ſicut fur in nocte, ita veniet. In nocte enim fit quod in tenebris ignorantiæ fit. *Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ & ornauerunt lampades ſuas.* Vt autem apoſtolus ait, omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. Lampades autem ornant, dum opera ſua ſecum retractant, & dignæ reſponſionis verba inuenire interius cogitant. Quæ poſtquam fatuæ inuenire nõ poſſunt, mendicare incipiũt, & de ſuo teſtimonio diſſidẽtes, aliorum pro ſe teſtimonia flagitant. Et hoc quidem ait: *Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur.* Oleum fatuæ quærunt, quoniam miſericordia indigent. Et tale eſt ac ſi dicerent: quia opera veſtra lucere deficiunt, illuminate ea vos teſtimonio veſtro. *Reſponderunt ſapientes dicentes: Ne forte non ſufficiat nobis, ite potius ad vẽdentes & emite vobis.* Non vobis, inquiunt, oleum quæratis, neque nos mentiri admoneatis, ite potius ad venditores, ite ad adulatores, qui vili pretio laudis & fauoris omnia bona veſtra vobis ſubripuerunt, quoniam ideo cuncta agebatis, vt videremini ab eis. Nos enim de nobis ipſis nondum ad plenum ſecuræ ſumus, nedum de vobis teſtimonium demus. Vnde beatus Petrus apoſtolus ait: Et ſi iuſtus vix ſaluabitur, impius & peccator vbi apparebũt? *Dum autem irent emere, venit ſponſus, & quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua.* Dum emere

re, inquiunt, irent, id eſt dum ad ea quæ in hoc ſeculo egerant, mente redirent, dum opera ſua qua intentione ea feciſſent, ſecum tractarent, dum ſe pro eis laudis mercedem iam ſuſcepiſſe recogitarent, venit ſponſus. Emere enim tunc nihil aliud erit niſi emptionis & venditionis modum cogitare. *Nouiſſime autem veniunt, & reliquæ virgines dicentes: Domine, domine aperi nobis. At ille reſpondens ait: Amen dico vobis neſcio vos.* Deus enim qui omnia ſcit, fatuas virgines ſe neſcire dicit: quoniam eorum nomina non ſunt ſcripta in libro vitæ. Neſcire nanque dei reprobare eſt. Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

Ingreſſus Ieſus perambulabat Ierico: & ecce vir nomine Zachæus & hic erat princeps publicanorum & ipſe diues. Luc.19.

EX quo tempore primus homo deſcēdit ab Ieruſalem in Ierico, incidit in latrones. Omnes per Ierico ambulamus, quicunque hunc mundum inhabitamus. Ierico nanque interpretatur Luna, cuius tāta mutabilitas eſt, vt nunquam in eodem ſtatu permaneat. Vnde & non immerito hunc mundum ſignificat, cuius mutabilitas perpetua eſt, & niſi mutationibus ſtare nō poteſt. Vt enim de cœlo & tēpore, de diebus & menſibus & anno taceamus quæ ſemper voluūtur & in ſe replicantur, neque aër, neque ipſi homines ſuam perpetuam ſeruant figuram. Quorum omnium mutationes quis vnquam per ſingula enarrare valeat? Merito ergo mundum iſtum Luna ſignificat, quia ad illius ſimilitudinem tantis ſemper mutationibus variatur. Hanc autem mutabilitatem dominus & ſaluator noſter ſecundum humanitatem ſuſcipere dignatus eſt, vt hominē à latronibus vulneratum ſanaret, & mundum à morte perpetua liberaret. Vnde & merito per Ierico ambulaſſe dicitur, quia cum ſit immutabilis ſecundum diuinitatem, noſtras tamē mutationes in carne ſua ſuſcepit. Eſuriuit enim atque ſitiuit, & ſuper puteum fatigatus ſedit. *Et ecce vir nomine Zachæus*, qui digne ſatis inſtificandus interpretatur, quoniam à deo vocatus & iuſtificatus eſt. Hic autem erat

non ſolum publicanus, verumetiam publicanorum princeps: erat inſuper & diues, quem difficile eſt intrare in reguum cœlorum. Difficile vtique, & apud homines impoſſibile, ſed quæ impoſsibilia ſunt apud homines, poſsibilia ſunt apud deum. Et quanuis talis eſſet, quærebat tamen videre Ieſum. Quærebat quidem, ſed videre nō poterat. Sed quare non poterat? *præ turba, & quia ſtatura puſillus erat.* Hæc enim duo valde impediunt hominem ne videre valeat Ieſum. Mala turba quæ à tanto talíque bono hominē deturbat. Turba iſta vitiorum eſt, qua qui circundatus fuerit, Chriſtum videre non poteſt. Satura verò puſillus eſt, qui ad ſcientiæ ætatem & perfectionem nōdum peruenit. Vnde apoſtolus nos admonet dicens: Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote. Et iterum: Tanquam paruulus in Chriſto lac vobis potum dedi nō eſcam. Nondum enim poteratis, ſed necdum quidem poteſtis, adhuc enim carnales eſtis. Qui igitur vult videre Ieſum, exeat de turba, fugiat vitia & peccata, vitet malorum conſortia, erigat & extendat ſe, creſcat in fide & ſcientia & proficiat in omni bonitate. Hoc ſignificat Zachæus, quando præcurrens aſcendit in arborem Sicomorum. In arborem quidē aſcendit, quatenus inde videret, quem præuidere non poterat. Hæc arbor fides eſt, ad quam multi venientes, & in eā aſcendentes, quanuis ſtatura paruuli fuiſſent, & nondum in ſcientia multum creuiſſent, inde tamen Ieſumvidere & cognoſcere meruerunt. Vnde & hic dicitur, *Quia inde erat tranſiturus.* Hac enim via & iuxta hāc fidei arborē trāſit Ieſus. Inde videtur & videt, inde cognoſcitur & cognoſcit. Eos enim dominus reſpicere & ad ſe vocare dignatur qui in hanc arborē aſcendūt, cuius fructus ſanguineus eſt, per quē martyres ſignificātur, qui fidei arbori adhærētes, propter fidei conſtantiam proprio ſanguine cruētati ſunt. Tales itaque fructus fert Sicomorus, talia poma fert arbor fidei quæ tam firmiter ei inhærent, vt potius occidi & proprio ſanguine cruētari, q̃ à ſua arbore, id eſt à Chriſti fide valeant ſeparari. Inde igitur dominus tranſiēs, ſuſpiciēs vidit Zachęum, & dixit ad eum: *Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Hodie, inquit, me quærere cœpiſti, hodie in domo tua oportet me manere. Verum eſt igitur quod per prophetam dicitur, quia peccator

tor quacunque hora conuerſus fuerit, & ingemuerit, vita viuet, & non morietur. Quod enim tunc in Zachæo factũ eſt, quotidie in aliis peccatoribus fieri non dubium eſt, ſi ex corde conuertantur, ſi Chriſtum quærant, & fidem teneant. Sequitur. *Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.* Iam enim igne fidei interius ardebat, qui ſic exterius obedientiam & obſequium exhibebat. Multum iam fide creuerat, & ſi ſtatura puſillus erat. *Et cum viderant omnes, murmurabant dicentes quòd ad hominem peccatorem diuertiſſet.* Omnes enim ſciebãt Zachæum eſſe peccatorẽ, vt pote publicanorũ principem. Sed iſte peccator multo melior erat, quàm alij qui murmurabant, & ſe iuſtos eſſe fingebant. Hoc autem ſequentia manifeſtant, dum dicitur: *Stans autem Zachæus dixit ad dominum, Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Hac enim vna voce, omnes illico à murmuratione ceſſauerunt, tam ſubitam publicani pœnitentiam & conuerſionem admirantes. Et fortaſſe nemo ibi erat, qui hanc tantam profeſſionem, etiam coactus facere voluiſſet. Diues enim erat valde, quem ipſe euangeliſta diuitem fuiſſe teſtatur: & tamen omnium bonorũ ſuorum medietatem ſe pauperibus dare promittit, & in quadruplum reddere, ſi quid aliquem defraudauit. Vide ergo à quanta perfectione cœpit qui tunc primum Chriſtum dominum viderat, & prædicantem audierat. Verum eſt vtique quòd homines vident in facie, deus autẽ corda intuetur. Qualem dominus hunc & quàm iuſtum poſt modicũ futurum videbat, quem tam peccatorem homines iudicabant. *Ait Ieſus ad eum: quia hodie ſalus domui facta eſt huic, eo quòd ipſe filius ſit Abrahæ.* Hodie, inquit, domui huic ſalus facta eſt, & omni ægritudine, omni morbo, omni vitiorum contagione fugata, ſanata eſt, & tota interius & exterius ſanctificata eſt: eo quòd ipſe qui huius domus habitator eſt, iam non publicanus ſit, ſed filius Abrahæ. Abrahæ nanque filij ſunt quicunque Abraham imitantur, & Abrahæ opera faciunt. Et Abraham quidem angelos, Zachæus verò angelorum dominum hoſpitio ſuſcepit. Illis enim diebus quibus Abraham circunciſus eſt, cum ſtaret ad ilicem Mambre, vidit tres viros venientes ad ſe, quibus occurrens adorauit & dixit: Domine ſi inueni gra-

tiam in oculis tuis, tranſite & requieſcite in loco iſto. Illis verò acquieſcentibus tulit Abraham butyrum & lac, & vitulum quem coxerat, & poſuit coram eis. Poſtquam autem conſederunt, dicunt quod euerſo anno, eodem tẽpore habebit Sara filium. Poſtquam autem Abraham circunciſus eſt, poſtquam vt Apoſtolus ait, accepit ſignaculum iuſtitiæ fidei. quod enim Sicomorus, hoc circuncifio præſtitit Abrahæ. Poſtquam inquam hoc fecit, Chriſtum inde adorare & hoſpitio ſuſcipere meruit. Neq; enim magis Zachæus fidem & amorem ſuum, arborem aſcendendo oſtendere potuit, quàm Abraham ſeipſum circũcidendo, & carnem propriam vulnerando. Si igitur vtriuſque fides reuelatata eſt, alterius per arborem, alterius per circũciſionem (quia impoſſibile eſt ſine fide placere deo) quicũque es qui Ieſum videre deſideras, imitare Zachæum, imitare & Abraham: creſce in fide ſicut illi, qui vt poſſis, clama & dic: Domine auge nobis fidẽ, Abraham enim nõ ſolum in fide creuit, verumetiam quodammodo ipſius fidei initium fuit. Quod enim ante id temporis omnibus incognitum fuerat, ipſe diuinitus inſpiratus in trinitate deũ vidit, & in vnitate adorauit. Nõ quòd trinitatem ipſam viderit, quæ vtiq; inuiſibilis eſt, ſed quia per hoc quod viderat, in trinitate & vnitate deum cognoſcere meruit. Vnde cum tres viderit, non tamen niſi vnũ deũ vorat. De hoc enim in euangelio dominus ait: Abraham pater veſter exultauit vt videret diem meum, vidit & gauiſus eſt. Probauit igitur Abraham, probauit & Zachæus quãta ſit virtus fidei, quanta ſit & virtus hoſpitalitatis. Beatus quoque Iob de ſeipſo ait, quia non comedit buccellam ſolus, & oſtium ſuum viatori patuit. Ideo etiam illi duo diſcipuli qui dominum & ſaluatorem noſtrum in ſpecie peregrini in ſuum hoſpitium coegerunt, quem per totum diem non cognouerant, tandem in ipſo hoſpitio, in fractione panis cognoſcere meruerunt. Nunquam eum ſic cognoſcitur Ieſus ſicut in panis fractione, nunquam ſic oſtenditur dominus, ſicut in ſanctarum expoſitione ſcripturarum. Hoc enim pane reficitur anima. De hoc pane ipſe dominus ait: Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore dei. Hic autem panis tunc frangitur, quando ſcriptura ſacra exponitur, quando euangelia diligentiſſimè inue-

ueſtigantur. Hinc enim eſt quod dominus Moyſi ait: Sume tibi aromata,ſtacten,onicha,galbanem boni odoris,& thus lucidiſsimum,æqualis ponderis erunt omnia: faciéſque thimiana compoſitum opere vnguentarij,miſtum diligenter & purum. Cúmque in tenuiſsimum puluerem vniuerſa contuderis, pones ex eo coram teſtimonio tabernaculi. Quid enim per has quatuor ſpecies odoriferas, quarum virtute naturali vulnera curãtur & ſanantur, niſi quatuor euangeliorũ libros intelligimus, quorum virtute admirabili omnes langores ſanantur, omnia vitia curantur, & omnes infirmitates pelluntur? Hæc auté quatuor æqualis ponderis ſunt, quoniã vnius eiuſdémque veritatis ſunt, & authoritatis. Miſcentur autem omnia ſimul, vt quod in vno euangelio non habetur, in alio reperiatur, atque dum in quibuſdam inter ſe viciſsim concordant, in nullo autem diſcordant, ſuauiorem ſitis reddunt odorem. Et hæc quidem quando ordine,ratione,& ſecundũ eam veritatem qua ſcripta ſunt, populis exponuntur, tunc nimirum fit ex eis thimiama compoſitum opere vnguentarij miſtum diligenter & purum.Huius autem compoſitionis peritiſsimus vnguentarius apoſtolus fuit, qui ſicut ſapiens architectus fundamentũ poſuit,& inter perfectos ſapientiam loquens, omnibus omnia factus eſt,vt omnes lucrifaceret.Hoc etiã thimiamate redolens, ipſe dicebat: Gratias ago domino meo,qui dedit pignus ſpiritus in cordib⁹ noſtris,& in odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco in iis qui ſalui fiunt,& in iis qui pereunt.Aliis enim ſumus odor vitę ad vitam,aliis odor mortis ad mortem. Tunc autem in tenuiſsimum puluerem vniuerſa cõtundimus,quando euangeliorum ſententias ſubtiliter indagantes & frequenti ruminatione frangentes ad ſpiritualem intelligentiam redigimus. Sicut enim aromata, quando teruntur, ſuauius redolent: ita ſacra ſcriptura, quanto plus ruminatur & frangitur, tanto ſuauiorem parit odorem. Ponimus autem ex hoc thimiamate coram tabernaculo teſtimonij, quando euangeliorũ verba eccleſiæ nunciamus.Panem itaque frangimus,& in tenuiſsimum puluerem aromata cõtundimus, quando ſacras ſcripturas diligenter exponimus.In tali igitur fractione cognoſcitur Ieſus. Sic enim diſcipuli cognouerunt in fractione panis. Propter quod & Abraham in

hoſpicium eum ſuſcepit, & cibos ei appoſuit, quatenus in commeſtione & ciborum fractione plenus eum cognoſcere poſſet. Angeli enim quando volunt ex aëre corpus aſſumunt, quo videri & tangi & loqui & manducare & bibere poſſunt. Sicut enim verum corpus eſt aër, ita & corpora quæ ſumunt ex aëre. His autem ad tempus induuntur, quæ cum ſe expoliauerunt, mox in eundem aërem reſoluuntur. Angelus tamen Raphael ad Tobiam loquens ait: Pax vobis, nolite timere. Et enim cum eſſem vobiſcum videbar manducare & bibere, ſed ego cibo inuiſibili & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, vtor. Secundum igitur hanc ſententiam, & cæteros angelos manducare & bibere intelligant, quibuſcunque impoſſibile eſſe videtur, vt angeli manducent & bibant. Moyſes tamen eos comediſſe teſtatur. Sequitur: Venit enim filius hominis quęrere & ſaluum facere quod perierat. Non enim venit vocare iuſtos ſed peccatores ad pœnitentiam. Quia non indigent qui ſani ſunt medico, ſed malè habentes.

F I N I S.

SERIES HOMILIARVM IN HOC VOLVMINE COMPREHENſarum: vbi numerus prior homiliam indicat, poſterior folium.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS.

1	CVM appropinquaſſet Ieſus Ieroſolymis.	3.
	Dominica ſecunda aduentus.	
2	Erunt ſigna in ſole & ſtellis.	4.
	Dominica tertia aduentus.	
3	Ioannes autem cum audiſſet in vinculis.	6.
	Dominica quarta aduentus.	
4	Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis ſacerdotes.	8.
	Feria quarta quatuor temporum.	
5	Miſſus eſt Gabriel angelus à deo.	10.
	Feria ſexta quatuor temporum.	
6	Exurgens Maria abiit in montana.	12.
	In vigilia natalis domini.	
7	Cum eſſet deſponſata mater Ieſu.	13.
	In die natalis domini, In nocte.	
8	Exiit edictum à Cæſare Auguſto.	14.
	In aurora.	
9	Paſtores loquebantur ad inuicem.	15.
	In natali domini ad miſſam.	
10	In principio erat verbum,& verbum erat.	16.
	In natiuitate ſancti Stephani.	
11	Dixit Ieſus turbis Iudæorum.	19.
	In natiuitate ſancti Ioannis euangeliſtæ.	
12	Dixit Ieſus Petro: Sequere me.	21.
	In natiuitate Innocentum.	
13	Angelus domini apparuit Ioſeph.	23.
	Dominica prima poſt natalem domini.	
14	Erat Ioſeph mater Ieſu.	25.
	In die circuncíſionis.	
15	Poſtquam conſummati ſunt dies octo.	26.
	In Epiphania domini.	
16	Cum natus eſſet Ieſus in Bethleem.	28.

Dominica prima poſt Epiphaniam.
17 Dum factus eſſet Ieſus annorum duodecim. 30.
Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.
18 Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. 31.
Dominica tertia poſt Epiphaniam.
19 Cum deſcendiſſet Ieſus de monte. 34.
Dominica quarta poſt Epiphaniam.
20 Regreſſus Ieſus in virtute ſpiritus. 36.
Dominica quinta poſt Epiphaniam.
21 Aſcendente Ieſu in nauiculam. 38.
In purificatione ſanctæ Mariæ.
22 Poſtquam impleti ſunt dies purgationis. 39.
Dominica in ſeptuageſima.
23 Simile eſt regnum cœlorum. 41.
Dominica in ſexageſima.
24 Cum turba plurima conuenirent. 43.
Dominica in quinquageſima.
25 Aſſumpſit Ieſus duodecim. 45.
Feria quarta in capite ieiunij.
26 Cum ieiunatis nolite fieri. 47.
Feria quinta.
27 Cum deſcendiſſet Ieſus. 48.
Feria ſexta poſt cineres.
28 Audiſtis quia dictum eſt. 48.
Sabbatho poſt cineres.
29 Cum ſero eſſet factum. 51.
Dominica prima in quadrageſima.
30 Ductus eſt Ieſus in deſertum. 52.
Feria ſecunda poſt primam dominicam.
31 Cum venerit filius hominis. 55.
Feria tertia poſt primam dominicam.
32 Cum introiſſet Ieſus. 56.
Feria quarta poſt primam dominicam.
33 Acceſſerunt ad Ieſum ſcribæ. 57.
Feria quinta poſt primam dominicam.
34 Egreſſus Ieſus ſeceſſit in partes. 59.
Feria ſexta poſt primam dominicam.
35 Erat dies feſtus Iudæorum. 60.
Sabbatho.
36 Aſſumpſit Ieſus Petrum. 62.
Feria

Feria ſecunda poſt ſecundam dominicam.
37 Dixit Ieſus turbis Iudæorum. 64.
Feria tertia poſt ſecundam dominicam.
38 Loquutus eſt Ieſus ad turbas. 65.
Feria quinta.
39 Homo quidam erat diues. 67.
Feria ſexta.
40 Homo erat paterfamilias. 69.
Sabbatho.
41 Homo quidam habuit duos filios. 70.
Dominica tertia in quadrageſima.
42 Erat Ieſus eiiciens dæmonium. 72.
Feria ſecunda poſt tertiam dominicam.
43 Dixerunt phariſæi ad Ieſum. 75.
Feria tertia poſt tertiam dominicam.
44 Reſpiciens Ieſus diſcipulos ſuos. 76.
Feria quarta poſt quartam dominicam.
45 Acceſſerunt ad Ieſum ab Hieroſolymis. 77.
Feria quinta poſt tertiam dominicam.
46 Surgens Ieſus de Synagoga. 79.
Feria ſexta poſt tertiam dominicam.
47 Venit dominus Ieſus in ciuitatem. 80.
Sabbatho poſt tertiam dominicam.
48 Perrexit Ieſus in montem Olиueti. 82.
Dominica quarta in quadrageſima.
49 Abiit Ieſus trans mare Galilææ. 83.
Feria ſecunda poſt quartam dominicam.
50 Iam die feſto mediante. 85.
Feria quarta poſt quartam dominicam.
51 Præteriens Ieſus vidit hominem. 87.
Feria quinta poſt quartam dominicam.
52 Ibat Ieſus in ciuitatem. 89.
Feria ſexta poſt quartam dominicam.
53 Erat quidam languens Lazarus. 90.
Sabbatho poſt quartam dominicam.
54 Ego ſum lux mundi. 93.
Dominica quinta in quadrageſima.
55 Quis ex vobis arguet me de peccato? 94.
Feria ſecunda poſt dominicam quintam.
56 Miſerunt principes. 96.

Feria tertia poſt Dominicam in paſſi.
57 Ambulabat Ieſus. 98.
Feria quarta poſt Dominic. in paſſ.
58 Facta ſunt Encænia. 99.
Feria quinta.
59 Rogauit Ieſum quidam 100
Feria ſexta poſt Dominic. in paſſ.
60 Collegerunt pontifices & phariſæi. 102.
Sabbatho poſt Dominic. in paſſ.
61 Cogitauerunt principes ſacerdotum. 103.
Dominica in ramis palmarum.
62 Scitis quia poſt biduum. 105.
Feria ſecunda poſt Domi. in ramis palma.
63 Ante ſex dies paſchæ. 111.
Feria tertia poſt Domi. in ramis palma.
64 Amen amen dico vobis. 113.
Feria quarta poſt Domi. in palmis.
65 Appropinquabat dies feſtus. 115.
Feria quinta poſt Domi. in palmis.
66 Ante diem feſtum paſchæ. 116.
Sabbatho ſancto.
67 Veſpere autem Sabbathi. 118.
In die Reſurrectionis.
68 Maria Magdalene, & Maria. 119.
Feria ſecunda poſt paſcha.
69 Duo ex diſcipulis Ieſu. 120.
Feria tertia poſt paſcha.
70 Stetit Ieſus in medio diſcip. 123.
Feria quarta poſt paſcha.
71 Manifeſtauit ſe Ieſus diſcipulis. 125.
Feria quinta poſt paſcha.
72 Maria ſtabat ad monumentum. 126.
Feria ſexta poſt paſcha.
73 Vndecim diſcipuli abierunt. 127.
Sabbatho.
74 Vna ſabbathi Maria Magdalene. 128.
Dominica prima poſt paſcha.
75 Cum eſſet ſero die illo. 129.
Dominica ſecunda poſt paſcha.
76 Ego ſum paſtor bonus. 130.
Domi-

Dominica tertia poſt paſcha.
77 Modicum & iam non videbitis me. 132.
Dominica quarta poſt paſcha.
78 Vado ad eum qui miſit me. 134.
Dominica quinta poſt paſcha.
79 Amen amen dico vobis, ſi quid petieritis. 136.
In natiuitate apoſtol. Philippi & Iacobi.
80 Non turbetur cor veſtrum. 139.
In inuentione ſanctę crucis.
81 Erat homo ex Phariſæis. 141.
In dedicatione eccleſiæ S. Michaelis.
82 Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum. 142.
In Aſcenſione domini.
83 Recumbentibus vndecim diſcipulis. 145.
Dominica prima poſt aſcenſionem.
84 Cùm venerit paracletus. 145.
Dominica in Pentecoſte.
85 Si quis diligit me. 146.
Dominica octaua pentecoſte.
86 Homo quidam erat diues. Et Dominica ſecunda poſt pentecoſten. Homo quidam fecit. 149.
Dominica tertia poſt pentecoſtem.
87 Erant appropinquantes ad Ieſum. 150.
Dominica quarta poſt pentecoſtem.
88 Eſtote miſericordes. 151.
Dominica quinta poſt pentecoſtem.
89 Cùm turbæ irruerent ad Ieſum. 152.
Dominica ſexta poſt pentecoſtem.
90 Amen dico vobis, niſi abundauerit. 154.
Dominica ſeptima poſt pentecoſtem.
91 Cùm turba multa eſſet cum Ieſu. 155.
Dominica octaua poſt penteco.
92 Attendite à falſis prophetis. 157.
Dominica nona poſt penteco.
93 Homo quidam erat diues. 159.
Dominica decima poſt penteco.
94 Quum appropinquaret dominus. 160.
Dominica vndecima poſt penteco.
95 Dixit Ieſus ad quoſdam. 161.
Dominica duodecima poſt penteco.

96 Exiens Ieſus de finibus. 162.
Dominica decimatertia poſt pente.
97 Quidam legiſperitus ſurrexit. 164.
Dominica decimaquarta poſt pente.
98 Dum iret Ieſus in Ieruſalem. 166.
Dominica decimaquinta poſt pente.
99 Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. 167.
Domi. decimaſexta, & Domi. decimaſeptima.
100 Cùm intraſſet Ieſus. 169.
Dominica decimaoctaua poſt pente.
101 Acceſſerunt ad Ieſum Phariſæi. 170.
Dominica decimanona poſt pente.
102 Aſcendens Ieſus in nauiculam. 172.
Dominica vigeſima poſt pentecoſt.
103 Simile factum eſt regnum cœlorum. 173.
Dominica vigeſimaprima poſt pente.
104 Erat quidam regulus. 174.
Dominica vigeſimaſecunda poſt pente.
105 Simile eſt regnum cœlorum. 176.
Dominica vigeſimatertia poſt pente.
106 Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt. 177.
Dominica vigeſimaquarta poſt pente.
107 Loquente Ieſu ad turbas. 179.
Dominica vigeſimaquinta poſt pente.
108 Simile eſt regnum cœlorum homini qui. 180.
Dominica vigeſimaſexta poſt pente.
109 De die autem illa & hora. 181.
Dominica vigeſimaſeptima poſt pente.
110 Quum videritis abominationem. 182.
Dominica vacante.
111 Arborem fici habebat quidam. 185.
Et acceſſerunt ad Ieſum Sadducæi. 186.
In natali ſancti Ioannis.
112 Elizabeth impletum eſt. 188.
In natali ſancti Petri.
113 Venit Ieſus in partes Cæſareæ. 199.
In die ſancti Laurentij.
114 Amen amen dico vobis, niſi granum. 191.
In aſſumptione ſanctæ Mariæ.
115 Intrauit Ieſus in quoddam. 192.
In de-

In decollatione ſancti Ioannis Bapt.
116 Audiuit Herodes. 194.
In natiuitate ſanctæ Mariæ.
117 Liber generationis Ieſu Chriſti. 195.
In ſancto Matthæo.
118 Cùm tranſiret Ieſus. 196.
In vigilia ſancti Andreæ.
119 Altera die ſtabat Ioannes. 197.
In die ſancti Andreæ.
120 Ambulans dominus Ieſus. 201.

COMMVNE SANCTORVM.

In natali Apoſtol. Homilia prima.
121 Hoc eſt præceptum meum. 201.
Homilia ſecunda.
122 Hæc mando vobis. 203.
Homilia tertia.
123 Ecce ego mitto vos. 204.
Homilia quarta.
124 Ecce nos reliquimus omnia. 205.
Homilia quinta.
125 Meſſis quidem multa, operarij. 207.
Commune martyrum.
126 Qui vos audit, me audit. 209.
Homilia ſecunda.
127 Cùm perſequuntur vos in ciuitate iſta. 211.
Homilia tertia.
128 Nolite ergo arbitrari quia venerim. 213.
In natali vnius martyris
129 Si quis vult poſt me venire. 214.
Homilia ſecunda.
130 Si quis venit ad me. 216.
In natali plurimorum martyrum.
131 Videns Ieſus turbas aſcendit in montem. 217.
In natali vnius martyris.
132 Ego ſum vitis vera. 219.
In natali plurimorũ martyrũ. Homilia.
133 Cùm audieritis prælia & ſeditiones. 221.
In natali confeſſorũ. Homilia prima.
134 Homo quidem peregre proficiſcens. 222.

2015/119

BR 65 .E687 D48 1554 c.1

In natali vnius confeſſ. Homilia.
135 Homo quidam nobilis abiit in regionem. 224.
In natali confeſſ. Homilia.
136 Sint lumbi veſtri præcincti. 226.
Homilia.
137 Vos eſtis ſal terræ. 227.
In natali virginis vnius.
138 Simile eſt regnum cœlorum theſauro. 230.
In natali virginum.
139 Tunc ſimile eſt regnũ cœlorũ decem virg. 232.
In dedicatione Eccleſiæ.
140 Ingreſſus Ieſus perambulabat Ierico. 234.

FINIS.

410 2686

[illegible] et [illegible], non [illegible]
[illegible] Aristotelis. [illegible]

12866.